

71

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	A
Sección	1
Tabla	
Número	379

71

2

3-21-2731

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	A
Numero	1
Tabla	
Numero	379

Delalomy - De Jery de granada did lo el licenciado Manasso. B

SERMONVM *B. 1581*

DOMINICALIVM,

EX EPISTOLIS

ET EVANGELIIS

TOTIVS ANNI

Pars æstivalis.

'Authore R.P.F. GVILLELMO PEPIN.

Theologo Parisiensi, Ord. Prædicatorum.

EX QVORVM LECTIONE NON MODO

verbi DEI Prædicatores, verum etiam Sacra Theologie, & Sacrorum Canonum professores.

ANIMARVM QVE CVRÆ PRÆPOSITI

admirabilem utilitatem sibi, & alijs proferent, & spiritualem profectum sentient.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

VENETIIS, MDLXXXVIII.

Ex Ioannis Antonij Bertani Typographeio.

T Y P O G R A P H V S
Christiano Lectori S.

ORVM Scriptorum, qui Scho-
lastico cōcionandi genere se exer-
cuerunt, & fidelibus populis sim-
plici dicendi genere, impexo, &
nullis fucis ornato verbum Dei
proponere soliti sunt, magnum es-
se numerum, te haud ignorare ar-
bitror, Christiane, & pie Lector. Quorum unusquisq;
propriam meretur laudem, & singulari dote aliqua
præcellit: verum qui plures simul habeat dotes, aut
pluribus extolli laudibus debeat, quàm hic Guilielmus
Pepin, quem nostris Typis ferè sitis, & squalore obsi-
tum tibi nunc pulcherrimè expressum damus, haud fa-
cile est reperire. Namque ut solers apicula ita omnes
sacrarum scripturarū, sacrorum Canonum, & sancto-
rum Patrum hortos depascitur, ut nihil intactum re-
linquat, & cum solam hominum salutem sibi piè ante
oculos statuerit inquirendam, arduas, & difficiles que-
stiones, præter huiusmodi scriptorum plerumque mo-
rem, missas faciens, eos flores oculis interioribus spe-
ctandos exhibet, qui animos allicere possint ad cele-
stia tantum meditanda, & exoptanda. Mirum certè
videri poterit, nunquam in eo aliquid superuacaneum
esse, nunquam quicquam deficere, quòd ad rem, quam
tractandam assumpsit, directè spectet. Dabimus Deo
fauente, & te nostros labores gratè excipiente alia
eiusdem auctoris, quæ non minorem utilitatem affe-
rent, & maiorem præ se feret industriam; licet in illis

idem sit scribendi genus, eadem elocutio, at maior diligentia, & doctrina specimen. Hæc verò dixisse volui, ut cum multoties in hoc opere ipse auctor eorum meminerit, ne suspenso feraris gradu, sed illa quam primum ex nostra officina proditura scias, ex qua meliora etiam in dies aliorum auctorum opera expectes, ad nostram probandam solertiam, & ad tuam excitandam pietatem, quæ si se mutuo fouerint, uberes fructus producturas tecum credas.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVÆ IN HOC VOLV MINE CONTINENTVR.

a, primam faciem designat, b, verò secundam.

A	riali.
	19.a
Braham inuitat pauperes ad hospitium ideo meruit recipere angelos. fol. 245.b	Animabus defunctis prodest sepultura in locis sacratiss. fol. 229.b
Abrahæ dictæ sunt repromissiones multæ, & à Deo data. 181.a	Appropinquant Deo multi per diuersas vias. 49.b
Abrahæ opera, & fides imitanda sunt. 182.b	Acquistum illicitè dicitur esse triplex. 132.a
Abrahæ semen dicuntur imitatores ipsius. 183.b	Arbor dicitur genus humanum, & habet varios ramos. 124.a
Adam profugatus est à Paradiso terrestri. 194.b	Arbores dicuntur homines fructificantes multipliciter. 343.b
Adulatores sunt intus lupi rapaces. 122.a	Arma militiæ Christi multas habet proprietates. 298.b
Amare est trium partium orationis. 8.a	Armare nos debemus contra pugnam. 299.a
Ambulare spiritu quid sit: & quomodo spiritu ambulare debemus. 210.b	Armatorum diuersitas. 301.a
Ambulandum est cautè in hoc mundo pp multa. 281.b	Armatura triplex, scilicet Dei: diaboli, & mundi. 297.a
Angeli sunt debitores Deo. fol. 111.b	Argumenta iudeorum contra Christianos. 146.6
Anima patitur ab igne mate-	Attendere debemus multa in operibus nostris. 119.b
	Auari concupiscunt bona vtilia. 126.a
	Auari sunt furdi. 176.a
	Avaritia regnat in omnibus. 24.a

I N D E X

B

Baptismus plures habet effectus. 83.a
 Baptismi necessitas, & facultas. 111.b
 Beatitudo est duplex. 187.a
 Beati oculi exponitur multiplici expositione. ibid.
 Boni permiscetur cum malis in isto mundo. 117.b
 Boni possunt turè conuersari cum malis. ibid.b
 Bonum triplex. 169.a

C

Cadere faciunt multa corporaliter, & spiritualiter. 129.b
 Caro concupiscit aduersus spiritum. 197.b
 Caro est falsus propheta 121.b
 Charitas acquisita, & infusa. fol. 287.a
 Charitas creata quid sit. 15.b
 Charitas Dei patris apparet multipliciter. 15.a
 Charitas increata quid sit. 14.b
 Charitas infusa uocatur ueritas. 187.a
 Charitas quam debemus habere ad proximum. 313.b
 Charitatis commodum. 15.a
 Charitatis Dei perpetuitas. 4.b
 Charitatis dimensiones. 225.a
 Charitatis immitas. 5.b
 Charitatis perfectio. 17.a

Charitatis signum. 14.b
 Charitatis subiectum. ibid.
 Charitatis tres gradus. 17.b
 Charitatis utilitas. 5.a
 In charitate consistit efficacia merendi. 16.b
 Christus, quare infra Chr̄s.
 Christus docuit nos exēplū humilitatis. 167.a
 Christus fecit cœnam magnam, maiorem, & maximam. 35.a
 Christus indutus fuit triplici ueste. 269.b
 Christus mittit suos prædicatores. 39.b
 Christus ponit rationē cum seruis suis duobus modis. fol. 319.a
 Christus sanauit ægrotos. fol. 179.a
 Christus sollicitè prouidit militibus suis. 296.b
 Christus uocatur filius hominis. 34.b
 Christus uoluntariè se obtulit iudæis. 195.a
 Ad cœnam agni quidam ueniunt libenter. 35.b
 Ad cœnam agni quidam ueniunt quasi uolenter tracti. 33.b
 Cœna agni significat hominē misericordiar. ibid.
 Ad cœnam agni multi inuitantur. ibid.
 Ad cœnam agni uolunt uenire tria hominū gn̄a. 37.b
 Christiani optimè cognoscunt Deum

I N D E X

D

Deum. 1.b
 Clamor animarum in purgatorio existentium. 360.b
 Clerici ditati de patrimonio crucifixi. 21.b
 Clerici sunt absoluti à tributis dandis. 332.b
 Cognoscere debemus tria nobis necessaria. 341.b
 Confessionis bonæ conditiones. 206.b
 Confidentia quam debemus habere de Christo. 310.b
 Confiteri cuiuslibet sacerdoti quando licet. 202.a
 Confiteri laico quando licitum est. 201.b
 Confiteri sacerdoti in lege gratiæ est necesse. 202.a
 Coniugatus debet facere tria si uult saluari. 194.a
 Conuersatio hominum in cœlis dat fieri tripliciter. ibi.
 Conuersatio peccatorū cū malis prodest utriusq. 117.1
 Corpus peccati quomodo destruitur. 84.b
 Corpora sepeliuntur differēter apud iudæos, paganos, & christianos. 229.b
 Contritio dimittit peccatum. fol. 375.a
 Crux Christi comparatur arbore. 78.a
 Crucis inimici. 235.a
 Crudelitas regnat in diuitibus. 24.328.b
 Curatus manens in ciuitate est diues epulo. 21.b

Damnati iacent debilitati. 23.a
 Damna patiuntur famem, & sitim. ibid.
 Damna replentur ulceribus. fol. ibid.
 Damna sunt in extrema necessitate constituti. ibid.
 Damna torquentur à demōnibus. ibid.
 Damna obest sepultura ecclesiastica. 230.a
 Dauid fuit multum mansuetus. 238.a
 Debemus corpori nostro tria. fol. 322.a
 Debitores sumus animab. nostris, quibus tria reddere debemus. 321.b
 Debitores sumus Deo, cui redditori sumus rationē. fol. 320.b
 Debitores sumus proximo, & de quib. ei tenemur. 320.b
 Dæmon est falsus propheta. fol. 120.b
 Dæmones sunt Deo debitores. 111.b
 Deus à multis peccatis præseruat. 59.b
 Deus est pater habēs multos filios. 288.b
 Deus est unus. 6.a
 Deus exigit rationem in iudicio de multis. 317.b
 Deus fuisse ab æterno cognoscitur. † 4

I N D E X

scitur.	7.a	ter	135.a
Deus permittit bonos, & iustos penuriam pati.	105.b	Diuitiæ temporales sunt cõmunes bonis, & malis fol.	253.a
Deus peccatorem in uita præseruat.	60.a	Diuitiæ spirituales cõmunes, & particulares	253.a
Deus habuit semper cultores ueros.	138.b	Dormitio mortuorum	232.a

Deus peccatorem præuenit, fol. 61.a

Deus peccatorem flagellat, vt ad eum redeat. ibid.

Deus peccatores penitentes benignè recipit. 62.a

Deus quare peccatores recipit. 51.a

Dilectio Dei debet habere multas condiciones. 260.b

Diligendus est proximus tripliciter. 28.b

Diligendi Deū modus 260.b

Diligere debemus Deum in primis, & super oīa 257.a

Diligere debemus quatuor per ordinem ibid.

Dilectio proximi habet plures modos 263.a

Discipuli Platonis mysteriū Trinitatis cognouerunt fol. 9.b

Dies triplices 353,6

Discordantes debemus pacificare 86.a

Desideria carnis nō debemus perficere 197.a

Detractores sunt intus lupi rapaces 122.a

Dispensator bonus debet habere tria 137.a

Diues diffamatur multiplici-

E Brietas facit tria mala fol. 283.b

Ecclesia cõparat̃ naui. 277.a

Ecclesię renouatio quantum ad tria 267.a

Ecclesiasticus, ut saluē, tria facere debet 492.a

Agrotos dicitur cecidisse inter latrones 195.a

Eleemosyna quādo cadit sub præcepto 31.a

Eleemosynę tres sunt species fol. 68.a

Episcopatum desiderare quādo bonum, uel malū 242.b

Euangeliū est firmiter credendum 154.b

Excommunicatio separat à multis bonis 143.b

Exemplum hominis damnati in ecclesia sepulti 230.a

Exempla inducentia ad mansuetudinem 238.b

Exhortari quid est 3.a

F Ebris calida, lenta, acuta, corporalis, & spiritualis fol.

E

F

I N D E X

fol.	308.a	Gaudium accidentale beatorum potest intendi.	47.a
Febbris corporalis tribus modis curatur	509.b	Gaudium essentiale beatorū non intenditur.	ibid.
Febbris spiritualis curatur per differentias horarū	308.b	Gaudiū est angelis super uno peccatore penitentiā agente.	46.b
Filij in partibus cognoscuntur.	354.a	Gaudium mundi citò transit.	2
Flere debemus, & quę prouocant nos ad fletum.	149.b	Gaudium procedit ex tribus fol.	ibid.
Fleuit Christus super Ecclesiam propter multa.	151.a	Gaudet angeli de conuersione peccatoris propter fletum.	47.b
Fidei symbolū frequenter dicendum.	326.a	Genus humanū fuit surdum per culpam.	179.a
Fiducia ponenda est in Deo fol.	168.b	Gloria cœlestis intelligitur per nuptias.	250.a
Fiducia triplex.	ibid.	Gloria mundi dicitur inanis multis rationibus.	211.b
Filiatio damnabilis, uirtuabilis, & criminalis.	116.b	Gratia Dei est studiosè exercenda.	4.a
Filius est nomen sibiethonis, dilectionis, & utilitatis. ibi.		Gratia est deuotè suscipienda.	ibid.
Filij Dei sunt multiplices fol.	288.b	Gratia est memorię commendanda.	ibid.
Filij nobiliū, & potentum citius agrotant, & moriuntur rusticorū filijs.	304.b	Gratias agere debemus de multis bonis.	207.b
Filias nobiles aufert Deus per mortem propter quatuor fol.	348.a	Gula regnat ī diuitibus.	25.a
Fornicatio interdicta.	127.b	Gulosi appetunt delectabilia secundum sensum gustus fol.	126.b
Fructus iustitię in multiplici differentia.	314.b		
Fructus sunt duplices.	123.b		

G

G Audere debemus in aduersitatibus. 2.a
Gaudendum in cœlo, & non in terra. ibid.

H

H Erbæ cuiusdam miraculose efficacia. 352.a
Hæreditas triplex, ad quam uocat nos Christus. 71.b
Hæretici

I N D E X

Heretici sunt uitandi. 119.a
 Homo est debitor Deo multipliciter. 112.a
 Homo nascitur dupliciter. fol. 12.a
 Homo renascitur in utrum alterum. ibid.
 Homines in hoc mundo degentes sunt in multiplici differentia. 342.b
Hieremias p̄dixit quatuor de Christo. 355.b
 Hierusalē triplex sup quam Christus fleuit. 148.a
 Hypocritis à Deo multū detestatur. 77.b
 Hypocritæ sunt intus lupi rapaces. 123.a
 Hospitalarij assimilantur diuiti epuloni. 20 b
 Hospitalarij faciunt se uocari priores. ibid.
 Humilitas diabolo multum displicet. 70.a
 Humilitas multum Deo placet. 69.b
 Humilitas triplex. 237.a
 Humilitas utilis est multum actori suo. 70.b
 Humiliari Deo debemus multis rationibus. 41.a
 Humiliantur homines sub manu Dei differenter. 42.b

I

Iacob uidit scalam cœlum tangentem. 3.a
 Idololatræ decipiuntur in ido-

lis, & simulachris. 139.a
 Ignis infernalis quomodo agit in animam. 19.a
 Impletio Spiritus Sancti est diuersa. 285.a
 Incarnatio filij Dei assimilatur matrimonio propter multa. 291.b
 Infirmittates corporales infliguntur à Deo humilibus propter multas causas. fol. 279.a
 Iniuria est remittenda propter multa. 63.a
 Innocentes sunt Deo debitores. 114.a
 Instructio bona ijs, qui præ sunt. 105.b
 Inuidia fraterna displicet Deo, valde placet diabolo, & nocet actori suo. 25.a
 Inuidia regnat in tribus. ibi.
 Ira habet tres gradus. 94.b
 Ira per uitium alia mortalis alia uenialis. ibid.
 Ira per zelum est bona. ibid.
 Irascitur Deus contra sex genera hominum. 293.b
 Irasci Deum quomodo intelligitur. 36.b
 Irascitur Deus tribus differentijs hominum. ibid.
 Iudicium Dei triplex. 356.b
 Iustitia Christianorū & phariseorum differunt. 89.a
 Iustitia feruida, quæ est optima. 91.a
 Iustitia. 90.b
 Iustitia perfecta habet mul-

tas

I N D E X

tas conditiones. 91.a
Iustitia tepida. fol. 63. col. 3. fol. 90.b
 Iustitia transitoria non intro ducit in cœlum. ibid.
 Iustus gaudere debet de gratiæ impetratione, de peccatorū remissione, & de gloriæ cœlestis expectatione. fol. 2.a
 Iuuenes rapiuntur per mortem. 227 b
 Imago Dei quid sit. 336.b
 Imago diaboli. 337.b
 Imago nephandorū uirorū, ac mulierum. 338.b
 Imago sanctorum. 338.a

L

Laborare manibus est uirtus propter tria. 273.a
 Latrones sunt in curia. 195.a
 Legis gratiæ promulgatio. fol. 154 b
 Legis nouæ excellentia. 173.a
 Legis nouæ ministri sunt alij excellentiores. ibid.
 Lepra spiritalis quid sit, & unde causatur. 203.b
 Lex ciuilis quid sit. 185.a
 Lex diuinalis posita est. ibid.
 Lex Ecclesiastica. ibid.
 Luxuriosi concupiscunt delectabilia. 126.a

M

Manus Dei dicitur habere quinque digitos. 41.a

Martha-hemorrhœssa Euangelica putata est. 352.a
 Mediator fuit Christus inter multa discordantia. 165.b
 Mendacium est fugiendum propter tria. 270 b
 Mensura bona, conferta, & coagitata. 63.b
 Mensuram bonam. ibid.
 Minister iustitiæ tenetur tria adimplere pro sua salute. fol. 193.a
 Milites huius sæculi de tribus confortari solent, sic etiam Christi milites. 296.a
 Misericordia aliquando est uirtus, & aliquando non. fol. 58.b
 Misericordia Dei ostenditur in sex. 59.b
 Misericordia est necessaria ad salutem. ibid.
 Misericordia, quā facit Deus animabus in purgatorio. fol. 360.a
 Misericordia, quā facit Deus penitentibus. ibid.
 Misericordia, quam peccatoribus Deus facit. 359.b
 Modus cautè ambulandi. fol. 228.a
 Modus diligendi Deū. 261.a
 Modus seruendi Deo. 101.a
 Modus ueniendi ad uitam cœlestem. 72.a
 Mori peccato, in peccato, & per peccatum. 82.a
 Mundus est deceptiuus, illaqueatiuus inuoluitus, & amara-

I N D E X

maricatiuus, infatuatiuus, & inquinatiuus. 29.a
 Mundus est. 162.a
 Murmurare cōtra Deum est grauiſſimū peccatū. 128.b
 Murmuratio est grande malum. ibid.

N

NAuis designat pœnitentiam. 276.b
 Nauis duplex, ſcilicet Petri, & diaboli. 76.a
 Nauis eundi ad cœlum. 77.a
 Nauis est Eccleſia, in quam Chriſtus aſcendit. 277.a
 Negotiator debet facere tria ſi uult ſaluari. 193.b
 Nequitia dicitur eſſe quadruplex. 127.a
 Nicodemus quis erat, & quare uenit ad Ieſum nocte. fol. 10.b
 Nobiles debent præ cæteris intendere operibus pietatis. 245.b
 Nuptiæ ſunt à Deo ſubſtitutę propter tria. 289.a

O

Oſioſitas eſt grande malum. 127.a
 Oculi multipliciter dicuntur beati. 186.b
 Opera carnis faciunt multa mala. 200.b
 Opera carnis licet occultē

operentur: tamen ſunt ma-
 niſeſta Deo, angelis, & hominibus. 199.b
 Opera carnis uitare debemus. 196.a
 Opera hominum ſunt diuerſa. 197.a
 Opus bonum triplex eſt à Deo. 311.b
 Oratio eſt actus religionis. fol. 67.a
 Orationis bonę conditiones fol. 162.a
 Orationis modus congruus. fol. 163.b
 Orant ſine intermiſſione tria genera hominum. 340.a

P

Pax eſt donū Dei, & Deus eſt, ubi pax eſt. 3.b
 Pax habet multa commoda. fol. 241.a
 Pacis incitamenta. ibidem & fol. 241.a
 Phariſei iaſtantia damnabilis. 165.a
 Placere Deo poſſumus. 342.b
 Panis in multiplici differentiā. 108.a
 Panes duodecim, qui inueniuntur in Sacra Scriptura. 363.a
 Parentes in filijs cognoscuntur. 12.b
 Paſſiones martyrij, purgatorij, & aduerſitatis præſentis diſponunt ad gloriam futuram.

I N D E X

futuram. 55.b
 Paſſiones temporales nō ſunt condignę ad futuram gloriam. 54.b
 Paſtor debet facere tria, ut poſſit ſaluari. 191.b
 Patientia noſtra debet eſſe generalis, realis, & perſonalis. 239.a
 Paulus docet nos armare contra diabolum. 297.b
 Paulus uocauit ſe minimum Apoſtolorum. 157.a
 Paulum imitari debemus in ſex uirtutibus. 325.a
 Peccatum mortale perducit ad mortem temporalem, ſpiritualem, & æternam. fol. 199.a
 Peccata ſemel dimiſſa nunq̄ ſimpliciter, & ſecundum ſe redeunt. 315.a
 Peccator debet eſſe mutus. fol. 177.b
 Peccator debet eſſe ſurdus. fol. 175.a
 Peccatoris reſuſcitatio. 232.a
 Peccatores ſunt Deo debitorēs. 114.b
 Pœna damni, quam habent animæ in purgatorio. fol. 362.a
 Pœna ignis purgatorij. 361.b
 Pœnitentia eſt nauis propter tria. 276.a
 Pœnitentia intelligitur per crucem Chriſti. 328.a
 Plantari contingit homines multipliciter, quidā in ter-

ra, quidam in aquis, quidam in montibus, & quidam in cœlo. 84.a
 Plures ſunt uiri leproſi, quàm mulieres. 202.b
 Præceptorum Dei differentiā multiplex. 173.b
 Prælati, & prædicatores dicuntur piſcatores. 78.a
 Prælati inſipientes dicuntur ſimulachra. 142.a
 Proximus diligendus eſt modo, & ordine. 263.a
 Proximus diligendus eſt ueraciter, & efficaciter. 27.b
 Prouocantia ad amorem fraternitatis. 67.a

Q

Quatuor cōditiones operum pietatis. 216.b
 Quatuor debemus ſirmiter expectare. 255.a
 Quatuor pericula maris, quę ſignificant quatuor uitia animas perire facientia. fol. 9.a
 Quare Chriſtus uoluit comedere in domo phariſæi. fol. 246.b
 Quidam quęrunt regnum mundi. 222.a

R

Radicati, & fundati in charitate, qui ſunt, fol. 226.a
 Reddere

I N D E X

Reddere rationē Deo oportet de multis.	317.b	Seruire Deo debemus propter tria.	215.b
Redempti sanguine Christi multo plus alijs sunt Deo debitores.	115.a	Seruitus peccati est fugienda propter quatuor.	99.a
Renouatio mentalis quomodo debet fieri.	267.a	Seruitus peccati est subiectio mirabilis.	87.a
Resurrectionis Christi probatio.	149.b	Seruitutem diaboli uitare debemus.	ibid.
Refectionis Christi multiplex apparitio.	ibid.b	Symbolum fidei frequenter dicendum.	326.b
Resurgere debent citò, quòd mortui sunt peccato.	ibid.	Sobrietas est concupiscentiæ repressiua.	46.a
Retributio habet sex species.	70.b	Sobrietas est intellectualis luminis conseruatiua.	45.b

S

Sacrificium boni operis.	95.b	Sollicitudo temporalium potest esse damnosa tripliciter.	220.b
Saducei à Iudæis differunt.	259.b	Silètiū est in multiplici differentiā.	260.a
Sanctitas uitæ consistit in tribus.	266.b	Spiritus sanctus communicat se creaturis multipliciter.	6.a
Sancta Trinitas uenit ad nos per dilectionem.	6.a	Spiritus sanctus stat ad tria bona procuranda.	12.a
Sancti incessanter orant pro nobis in celo.	340.b	Spiritus sancti personæ expressio.	11.b
Scandalum clericorum, & religioforum.	113.b	Stagnum Genezareth quid sit, & significatio eius.	75.a
Sepultura honorabilis quomodo prodest defunctis.	231.a	Status mali diuitis.	20.b
Sequuntur Christum tria genera hominum propter eòd modum.	104.b	Status pauperis mendici.	22.b
Seruire Deo debemus multis modis.	101.a	Sufficiētia nostra ex Deo est	160.b

Super-

I N D E X

Superbia nocet in diuitibus.	24.a	Tribulantur aliqui citò, alij qui tardè, & aliqui sunt còstantes, & alij citò deficientes.	223.a
Superbi appetunt, & concupiscunt honorabiliora.	125.b	Trinitatis mysterium natura li ratione non possumus cognoscere.	7.a
Supportare inuicē debemus.	239.a	Trinitatis mysterium nullus perfectè cognouit.	9.a
Surditas spiritalis, & corporalis incurritur multis modis.	176.a	Trinitatis mysterium probatur esse possibile.	7.b

T

Temporalia bona sūt imptertienda.	68.a	Trinitatis mysterium sola fide tenetur.	8.a
Tentatio diaboli est nobis utilis.	131.a	Trinitatis personarū expressio.	10.b
Tentatio demōnis est facilis resistentiæ in principio.	ibid.	Triplex genus elemosynarū.	68.a
Thobias fecit prædium in domo sua.	36.b	Turbæ sequebantur Christum propter multa.	104.b

V

Timere debemus anathematizari à Christo Iesu.	143.a	Vanitas naturalis communis omnibus.	57.a
Timor quem excludit Christus euangelio.	220.b	Vanitas personalis, quæ est peccatoris hominis.	ibid.
Tolerare debemus aduersa tripliciter.	345.a	Vanitas temporalis, quæ est mundanorum.	ibid.
Tres sectæ in communi uita, differentes.	258.b	Via, qua tenditur uersus celum, est quadruplex.	236.b
Tres sunt falsi prophetae.	120.b	Via per quas ambulare debet iustus.	196.b
Tria genera beneficiorum nobis contulit Deus.	252.a		
Tria sunt incitantia ad gratias agendum Deo.	251.a		

Vitam

I N D E X

Vitā exponere debemus pro dilectione proximi. 30 b	Voluntatem Dei cognoscere possumus. 341. a
Vitio duplex. 186. b	Vtrum confessio sit necessāriō sacerdoti faciendā. fol. 291. b
Vocantur multi ad vitā eternam. 32. b	

F I N I S.

SERMONVM

DOMINICALIVM,

QVI EX EPISTOLIS
ET EVANGELIIS

TOTIVS ANNI AD POPVLVM
HABERI SOLENT,

Pars æstivalis.

*Authore Reuer. P. F. Guilielmo Pepin
Theologo Parisensi ordinis
Prædicatorum.*

*In die Sanctissimæ Trinitatis, Sermo primus
de Epistola.*

RATIA Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & cōmunicatio, & c. 2. ad Cor. 13. Gregorius super Ezechielem homil. 16. dicit, quod per incrementa temporum creuit scientia spiritaliū patrū circa sanctissimę Trinitatis mysterium, ut ibidem pulchrè deducit.

Pro quo notandum, q̄ circa hoc multi uarijs modis locuti sunt. Primò enim aliqui negauerunt Deum esse, iuxta illud Psalmistę. Dixit insipiens in corde suo, nō est Deus. De talibus etiā loquens Apost. ad Rom. 1. dicit, Quod obscuratū est insipiens cor eorū. Et bene dicit obscuratum, quia tales ceteris grauius errauerūt, & à veritate longius.

Ser. Do. G. Pep. Pars Actiu.

A gius

gius elongati sunt. Secundò, aliqui optimè cognouerunt Deum esse, ut Philosophi. Vnde Arist. 1. 2. Metaphy. cõcludit dicens. Est igitur vnus Deus nobilitatis infinite. Verùm tales nõ cognouerunt omnia, quæ sunt de Deo, sed solum ea, quæ ratione naturali comprehendi possunt, de quibus loquens Apostolus ad Rom. 1. dicit, quod id, quod notum est Dei, manifestũ est in illis. Et est sensus, quod notitia, quæ potest haberi de Deo naturaliter, fuit manifesta in dictis Philosophis, & hoc ductu rationis, uel etiã per creaturas. Vnde Sap. 13. dicitur, quod à magnitudine speciei, & creature cognoscibiliter poterit eorum creature uideri, iuxta illud Iob. 12. In-erroga iumenta, & docebunt te, & uolatilia cæli, & indicabunt tibi. Et hoc est, quod ait Apost. ubi supra, cum subdit dicens. Inuisibilia ipsius Dei, id est, potentia, sapietia, & bonitas Dei, conspiciuntur intellecta à creatura mundi, id est, ab homine, per ea, quæ facta sunt, id est, per creaturas. Ecce quomodo antiqui Philosophi cognouerunt unũ esse Deum. Tales tamen non cognouerunt omnia, quæ dicuntur de Deo, utpote ea, quæ sunt supra humanam rationem, & inuestigationem. Tertiò, utpote ueri christiani, quorũ cognitio adiuta per fidem ascendit supra humanã rationem, cognouerunt per diuinam reuelationem in scripturis sanctis illis factam multa de Deo, ad quæ se nõ extendit humana ratio, iuxta illud Apostoli uerbum. 1. ad Corin. 2. Nobis reuelauit Deus per Spiritum Sanctũ, quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Inter autem ista maximè continetur mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quia ut dicit Athanasius in Symbolo fidei, quod incipit. Qui cunq; hæc est fides catholica, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate ueneremur. Quam etiam Trinitatem expressit Apost. in hodierna Epistola, prout in themate præmissum est, cum ait: Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, &c.

IN præsentem ergo Epistola, quæ legitur hodie secundum usum fratrum prædicatorũ, quamuis nonnulli alij aliam legant, quæ sumitur ex libro Apoc. 4. cap. de tribus principaliter fit mentio. Nam primò præmittit Apost. multiplicem exhortationem in principio Epistolæ. Secundò tangit Trinitatis expressionẽ, ibi: Gratia Domini nostri, &c. Tertiò implorat eiusdẽ gratiã in habitatione, ibi: Sit semper cum, &c.

P R I M Ò

P R I M Ò igitur Apostolus præmittit multiplicẽ exhortationem, & illa est quintuplex, secundum quod nos hortatur.

- Ad gaudium.
- Ad perfectionem.
- Ad exhortationem.
- Ad concordiam.
- Ad pacem.

P R I M Ò igitur hortatur nos, seu innuitur Apost. ad spirituale gaudium dicens. Fratres gaudete. Circa quod queruntur tria dubia, quæ breuiter soluentur.

P R I M Ò igitur queritur, de quo est gaudendũ. Ad quod responderetur, quod de multis. Primò quidẽ debet iustus gaudere de peccatorũ remissione: Da exemplũ de homicida, aut fure, qui in carcere detentus ualde gaudet, cum audit remissionem suam à rege impetratam, & remissam uenisse, ita in proposito. Vnde ueri penitentes merito dicere possunt illud Psal. In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, id est, penitentis animæ, facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os nostrum. Item quilibet eorum potest dicere illud uerbum eiusdem Psal. Conuertisti planctum meũ in gaudiũ mihi, confcidisti faccum meum, id est, reparasti conscientiam meam, gratiam & uirtutes mihi per penitentiam restituendo, & circumdedisti me læticia, scilicet pro tanto beneficio. Secundò debet iustus gaudere de gratiæ impetratione, siue collatione: Da exemplum de homine, qui multum gaudet temporaliter de thesauro magni inuentione, seu repertione, postquã, scilicet, fuerat perditus. Pro quo facit parabola de muliere, quæ perdidit drachmam unã. Quam cum postea diligenter inquisisset, & tandem inuenisset, conuocans uicinas suas ait illis: Cõgratulamini mihi, quia inueni drachmã, quam perdideram. Luc. 15. O quam preciosa drachma est gratia Dei. O quam maximè gaudendum est de illius repertione. Tertiò debet iustus gaudere de gloriæ celestis expectatione. Pro quo etiam debet gaudere ferre queque aduerfa, iuxta illud Apostoli ad Roma. 12. Spe gaudentes in tribulatione. Da exemplum de clerico redeunte gaudente de curia Romana cum bulla de prouisione primi beneficij uacantis in collatione talis, uel talis Episcopi, uel Abbatis. Ecce de quibus merito gaudere debent sancti Dei amici.

A 2 SECUNDO

In die Sanctissimæ Trinit.

Secundò queritur, quando gaudendū est. Ad quod respon-
detur, quòd tunc maximè gaudendū est, cum insurgunt ad-
uersitates huius sæculi, ut sunt corporales egritudines, amif-
sio parentum, & amicorum, distractio temporalium bonorum,
iniuriæ, & opprobria inimicorū, & huiusmodi. Nam gaudere
in talibus nos admonet Christus Matt. 5. dicens: Beati estis,
cum maledixerint vobis homines, & cū separauerint vos, &c.
Sequitur: Gaudete in illa die, & exultate. Ad idē etiā nos ad-
monet beatus Iacobus. 1. ca. suę canonice dicens: Omne gaudiū
existimate fratres, cum in varias tentationes incidentitis.
Taliter etiam gaudebant Christi Apostoli, de quibus legitur
Actū. 5. q̄ postquā flagellati sunt ad cōceptū principis sa-
cerdotū, postmodū ibant gaudentes à cōspectu concilij, quoniam
digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

TERTIÒ queritur, ubi est gaudendū. Ad quod respon-
detur, q̄ summè gaudendū est in cælo. Nam illud gaudium,
quòd ibi habetur, est uerum, purum, & perpetuum gaudium.
(Practica singula) de quo Christus electis loquēs ait: Gaudiū
uestrum nemo tollet à uobis. Iohan. 16. In præsentī. n. potius
ludendum est, quàm gaudendū. In cælo verò nō erit tempus
ludendi, sed potius gaudendi. Nam ibi absterget Deus omnē
lachrymā ab oculis sanctorū, & iam nō erit amplius, neq; lu-
ctus, neq; clamor, sed nec ullus dolor, quoniā priora transie-
runt, ut canit Ecclesia de cōmuni martyrum, & trahitur ex
Apoc. 21. Hinc Salomon Eccl. 3. ait: Omnia tempus habent,
tempus flendi, & tempus ridendi. Non est ergo gaudendū in
præsentī, nisi forsā in Domino, & in rebus diuinis, ac saluta-
ribus, non autē in uoluptatibus huius sæculi, nō in diuitijs ter-
renis, non in gloria, & honore præsentis uitę, non in criminibus,
aut malefactis, & huiusmodi. Aliàs extrema huiusmodi
gauj luctus perpetuus occupabit, ut habetur Proverb. 14.
Est enim maxima secundū Aug. in lib. de contemptu mundi,
quòd nemo potest gaudere cum sæculo, & regnare cum Chri-
sto, sed necesse est alterū perdere. Vnde idem Aug. ad fratres
in eremo sermo. 11. qui intitularur de lachrymis. Scitote (in-
quit) fratres mei charissimi, q̄ post mundi gaudia sequentur
æterna lamenta, quia nemo potest hic, & in futuro gaudere.
Ideo necesse est, ut unam cōsolationē amittat, qui aliā uolue-
rit possidere. Hęc ille. Et sic patet de prima hortatione.

SECUNDÒ

Sermo. I. de

SECUNDÒ Apostolus hortatur nos ad perfectionē, cum
ait: Perfecti estote, supp. in fide, ne dicitur in c. 1. Vel perfecti
estote, id est, ad perfectionē consequendā tendite. Nihil uero
quit beatus Thomas in postilla sua super hūc passum) quāuis
homo nō teneatur esse perfectus, teneatur tamen tendere ad
spiritualē profectum, & ad hoc conari. Alias de facili caderet
per peccatū. Et dat ibi exemplū de nauī posita in aquā fluen-
te, quæ semper tendit deorsum, nisi remiges conentur eam re-
ducere sursum, ita in proposito. Vnde in uia uitę nō progre-
di, regredi est, ut dicit deuotus Ber. sermo. 2. de Purificatione
Domini. Ad idem etiā propositū, scilicet de spirituali profectu
loquens Psal. dicebat, Ibunt de uirtute in uirtutē. In figu-
ram denique huius Iacob uidit scalam sursum erectā, & ange-
los ascendentes, & descendētes per eam, sed nullū eorum ui-
dit stantem, aut sedentem in ea. Per quod innuitur, quòd ne-
cesse est, ut ascendamus, vel ascendamus. Quod si attentamus
stare, necesse est, ut ruamus. Bene ergo, & salubriter nos ad-
monet Apostolus in hodierna Epistola, dicēs, Perfecti estote.
Vbi etiā notandum, quòd duplex est perfectio, scilicet suffi-
cientię, & consumatę iusticię, siue excellentię. Prima nobis
præcipitur, secunda consulitur. Videtur tamen ista secunda
perfectio cadere sub præcepto quo ad maiores prælatos, ut
sunt Episcopi, & superiores, qui dicuntur esse in statu perfe-
ctionis acquisitę. Religiosi autem in statu perfectionis acqui-
rende, id est, tenentur tendere ad perfectionem.

TERTIÒ Apostolus monet nos ad exhortationē, sup-
ple, alijs dandam, cum subdit dicens, Exhortamini. Est autem
exhortari, ualde hortari, utpote seruenter, benignè & chari-
tatiuè aliquē admonere de salute sua, & de emendatione ui-
tę suę. Hoc autē competere potest nō tantū maioribus in or-
dine ad inferiores, uerum etiam inferioribus in ordine ad su-
periores, sicut & correctio fraterna, quia ut habetur Eccl. 17.
Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, ut scilicet, eum
hortetur, & prouocet ad bonum agendum. Casus est talis.
Est aliqua proba mulier, quę uidens insolentias, & prauitatem
cuiusdā dissolutę uicinię suę, monet filias suas, siue ancillas,
ne propter Deū frequentent multū cum tali, ne similes illi
siant. Hęc monitio propriè uocatur exhortatio. Ponit etiam
casum de patrefamilias quo ad filios, & seruos suos, quos
monet

monet ne frequentent cum luforibus, brigosis, lubricis, & dissolutis garfonibus, dicens eis illud, quod legitur Petrum Act. 2. dixisse quibusdam nouiter conuersis de iudaismo ad fidem, Exhortabatur (inquit textus) eos dicens. Saluamini à generatione ista praua.

Q V A R T O Apostolus monet nos ad concordiam mutuam habendam, quantum ad interiora, dicens, Idem sapite. Pro quo notandum, quod sapientia est cognitio altissimarum causarum. utpote de diuinis. Idem ergo sapere, est in eadem fide de Deo, & in eadem charitate de eo, ipsum super omnia diligendo conuenire. Dicit ergo Apostolus nobis Christianis loquens, Idem sapite, scilicet ex parte intellectus per fidem idem credendo. Item ex parte uoluntatis per amorem idem diligendo, ut sic supple, unanimes uno ore honorificetis Deum, ut dicitur ad Ro. 15. Et hoc est, quod ait idem Apostolus. 1. ad Cor. 1. Id ipsum, inquit, dicatis omnes, & non sint in uobis schismata. Huius autem contrarium multi faciunt, ut sunt monopoliatores, schismatici, brigosi, & similes, qui seminant inter fratres discordias, & qui uolunt semper in opinionibus, & deliberationibus suis esse singulares, etiam quantumcumque ceteri bene, recte, iuste, & sancte deliberent. Propter quos multe congregationes bonæ, & sancte multa patiuntur. Sed de hoc haecenus.

Q V I N T O Apostolus monet nos ad mutuam pacem, quantum ad exteriora, cum ait, Pacem habete, idest, sitis concordes, & unanimes, quantum fieri potest, quantum ad exteriora, iuxta illud ad Heb. 12. Pacem sequimini cum omnibus, quod ubi feceritis, Deus pacis, idest, dator, & amator pacis, & dilectionis, erit uobiscum. Ecce praemium, siue retributio pacem habentium in presenti. scilicet Dei praesentia per gratiam, qui tandem dabit pacem sempiternam, iuxta illud. 1. ad Thess. 3. Ipse Deus pacis det uobis pacem sempiternam. O quantum igitur debemus laborare ad pacem, & amare eam, atque rogare Deum pacis pro ea impetranda, iuxta illud Psalmi. Rogate, quae ad pacem sunt Hierusalem. Et est sensus. Rogate uos fideles, ut Hierusalem inferior, idest, Ecclesia militans habeat pacem. Vel sic. Rogate, ut Hierusalem, idest, anima deuota habeat pacem cum Deo. Pacem quidem peccatoris in presenti, & aeternitatis in futuro Merito autem rogandus est Deus pro utraque praedicta pace, quia ipse solus eam confert, iuxta illud Iohan. 14. Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. Hinc

orat

orat Ecclesia in missa dicens, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Et sic patet de prima parte praesentis Epistolae.

S E C U N D O principaliter Apostolus in hodierna Epistola tangit Trinitatis expressionem, cum ait: Gratia Domini nostri, &c. Praepositum autem Apostolus Christum Deo patri, eo quod ipse passus sit pro nobis, non autem pater. Est ergo sensus uerborum Apostoli secundum gloriam interli. Gratia Domini nostri Iesu Christi, idest, Christus gratis condonans peccata, per quod iustificamur, & saluamur. Et charitas Dei, idest, Deus pater dans charitatem. Et communicatio Sancti Spiritus, idest, Spiritus Sanctus communis Patri, & Filio, sit &c. Vel dic secundum gloriam. ord. quod Apostolus in praesenti textu optat totam Trinitatem benedicere praedictos, qui opere, & facto impleuerunt exhortationes ipsius, dicens. Gratia Domini nostri Iesu Christi, idest, quae attribuitur Christo, iuxta illud Iohan. 1. Gratia, & ueritas per Iesum Christum facta est. Et charitas Dei, supple patris, qui ex immensa charitate sua, quam habuit ad humanum genus, misit filium suum in mundum, iuxta illud Iohan. 3. Sic Deus, supple, pater, dilexit mundum, idest, homines in mundo habitantes, ut filium suum unigenitum daret. Et communicatio Sancti Spiritus, idest, per quem fit communicatio omnium honorum in Ecclesia Dei, uel qui nobis communicat dona sua fit semper, &c. Ecce ergo quomodo Apostolus optat totam Trinitatem nobis esse propitiam, & semper quantum ad attributa sua nobiscum permanuram.

Q U I A ergo in praesenti textu conformiter ad diem festum fit mentio de sanctissima Trinitate, uidelicet de gratia Christi, de charitate patris, & de communicatione Spiritus Sancti, ideo de singulis aliquid breuiter dicendum est. Et primo de gratia Domini nostri Iesu Christi.

P R O quo notandum, quod praedicta Christo gratia est.

Memoriter commendanda.

Deuote suscipienda.

Studiosè exercenda.

P R I M O igitur gratia Christi est memoriter commendanda, & hoc propter utilitatem, quam nobis attulit. Propter quod sapiens Eccl. 29. unumquemque nostrum admonet dicens: Gratiam fidei uos non obliuiscaris. Iste autem fidei uos est Christus, qui se fidei uos constituit erga Deum patrem pro tota Ecclesia. Unde hunc fidei uos implorabat Rex Ezechias

pro se, cum dicebat: Dñe uim patior, responde pro me. Et nota, q̄ sicut fideiussor soluit debitū in defectu principalis debitoris, ita & Christus soluit debitū pro homine apud Deum Patrē, eo q̄ ipse homo nō poterat ipsū debitū soluere, id est, pro peccato condignē satisfacere. Propter quod in persona illius loquitur Psal. dicens: Quā nō rapui, tunc. s. in cruce moriendo exsoluebā. Ac si apertē diceret. Alius rapuit, & furtū cōmisi. s. Adam, qui quantum in se fuit, rapuit diuinitatē, uolens esse, ut Deus. Et ego (inquit Christus) suspensus sum pro eo. De hac etiā fideiussione loquēs alibi idem Psal. ait. Dñs retribuet pro me. Bene ergo, & rationabiliter unūquemq; nostrum admonet sapiens vbi supra, dicens: Gratia fideiussoris ne oblitiscaris. Cuius causa, & ratio subditur, cum dicitur. Dedit. n. pro te animā suā, id est, uitā suam corporalē exposuit morti pro te, iuxta illud Hiere. 12. Dedi dilectā animam meā in manus inimicorum meorum. In quo quidē factō ipse Christus ostendit maximā charitatē, quam habuit ad humanum genus, iuxta illud Iohan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animā suā ponat quis pro amicis suis. Patet ergo, quōd gratia Christi est memoriter cōmendanda.

SECVNDÒ gratia Christi est deuotē suscipienda. Quod quidē uerbū intelligitur de gratia, quā ipse Christus ostendit nobis in sua gloriosa incarnatione, de qua ad Titū. 2. Apparuit (inquit Apostolus) gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut &c. In quibus uerbis tria tanguntur, propter quę gratia Dei est deuotē, & reuerētē suscipienda. Primū est emanationis illius autoritas, & dignitas, quia Dei, & Saluatoris nostri, secus autē de gratia huius mūdi, quā uocatur fallax Prou. 31. Secundū est eiusdē generalitas, quia oībus hominibus. Tertiū est ipsiusmet uilitas, quia erudiens nos, ut abnegātes, &c. Dicta ergo gratia erudit nos de tribus. Primò quid uitādū, quia ut abnegātes impieratē, &c. Secūdò quid agēdū, quā ut sobriē, iuste, & piē uiuamus, &c. Tertiò quid sperandū, quia expectātes beatā spem, & aduentū glorię, &c.

TERTIÒ gratia Christi est studiosē exercenda, ita ut meritò dicere possimus cum Apostolo illud. 1. ad Corin. 15. Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia eius in me uacua non fuit, sed abundātius omnibus laboraui. Tūc autē gratia Christi studiosē exercetur, & uirtuosē, cū quis se occupat sanctis operibus

operibus propter Deum. Ad quod etiam faciendum nos admonet idem Apostolus. 2. ad Cor. 6. dicens. Hortamur uos, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis, id est, inutiliter, & infructuosē. Cuius pro dolo contrarium faciunt multi pernitentes, qui post Pascha statim redeunt ad uomitum. Et sic patet de gratia domini nostri Iesu Christi.

SECVNDÒ uidentium est de charitate Dei patris, de qua tria sunt notanda, quę sunt illius.

Perpetuitas, Immenfitas, Uilitas.

PRIMUM igitur notandum de charitate Dei patris in ordine ad nos miseros peccatores, dicitur perpetuitas. Ipse nempe est, qui de hoc loquitur Hiere. 31. dicens. In charitate perpetua dilexi te. Et nota, quōd dicit, perpetua. Et hoc est contra multos mundanos homines, & fictos amicos huius mundi, qui non diligunt alios, nisi quādiu percipiunt bona ab eis, aut sperant illos, esse sibi utiles. Et tales comparantur lupis, muscis, & formicis, quę sequuntur prędam. Vnde Sene. libro de remedijs fortaitorum. Multi, inquit, aliquem comitantur, ut mel muscę, cadauera lupi, frumenta formicę. Prędam sequitur turba ista, non hominem. Hęc ille. De unoquoque ergo tali fallaci amico loquitur scriptura. Eccl. 6. dicens. Est amicus focius mensę, & non permanet in tempore necessitatis. Contra autem de uero, & fideli amico dicitur Prouerb. 16. quōd omni tempore diligit, qui amicus est, sup. uerus, & frater in angustijs comprobatur. Ex quo ergo in charitate perpetua dilexit nos Deus pater, consequens est, ut uice uersa ipsū sincerē, & in perpetuum diligamus. Sic enim nos admonet Beatus Iohannes in sua prima canonica cap. 4. dicens. Diligamus Deum, quantum ipse prior dilexit, scilicet, nos ab æterno predestinando, & uocando. Et sic intelligitur illud uerbum Apostoli ad Rom. 9. dicentis de Iacob, & Esau. Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundum electionem posuissent Dei maneret, dictum est, maior seruiet minori, sicut scriptum est, sup. Malach. 1. Iacob dilexi: Esau autem odio habui. Ecce quomodo dominus Deus prior dilexit nos. Patet ergo, quōd charitas Dei est perpetua.

SECVNDVM notandum de dicta charitate est illius uilitas. Est enim Dei patris charitas, qua nos diligit ab æter-

no, ualde nobis utilis, quia sic per eam eligimur ad uitam æternam, & tandem illuc trahimur. Vnde cum præmississet dominus ubi supra dicens. In charitate perpetua dilexi te, mox subiunxit dicens. Ideo attraxi te miserans tui. Nā charitas, qua Deus electos diligit, est quasi uinculum, quo illos sursum trahit. Propter quod sponsa in canticis rogat ab eo illuc tali uinculo trahi, dicens. Trahe me post te. Can. I. Verū aliqui illic trahuntur multiplici aduersitate. Alij uerò beneficiorum uarietate. De primis loquitur Greg. dicens, q̄ mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellant. Item in psal. Multiplicate sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt, sup. in cælum currere. Da exemplum de equo, qui eum calcaribus compellitur uelociter incedere. De secundis dat Greg. in quadam hom. similitudinem de ramo uiridi, qui si ostendatur oui, statim trahitur ad ostensorem. Et de isto duplici modo trahendi homines uersus cælum simul scribitur Osæ. I. I. ubi loquitur dominus dicens. In funiculis Adam traham eos, in uinculis charitatis traham, inquam, eos. Vbi notandum, quòd funiculi, quibus fuit ligatus Adam post peccatum, fuerunt sitis, & fames, frigiditas, & caliditas, egritudo, & debilitas, & tandem misera mors. Cum istis itaque funiculis dominus multos patientes trahit in cælum. Vincula uerò charitatis sunt illa beneficia, quæ nobis largitur dominus, uidelicet fortunæ, naturæ, gratiæ, & gloriæ in futuro. Cū talibus etiam uinculis dominus multos post se trahit sursum. Ecce igitur manifesta utilitas charitatis Dei patris.

TERTIUM notandum de huiusmodi charitate dicitur illius immentitas, & hoc ex parte filij sui, quem misit in hanc uellem miserie pro nostra salute, ad Ro. 5. Commendat, id est, commendabilem reddit, & ostendit charitatē suā Deus, supp. pater in nobis, quando cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Item eiuſdē. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus, supp. pater, sed pro nobis omnibus tradidit illum. In super. I. Iohan. 4. sic legitur. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, scilicet per affectū, quando filium suum unigenitum misit Deus, supp. pater, in mundum, ubi non est nisi, labor, ut uiuamus per eum, scilicet, uita gratiæ in præſenti, & uita gloriæ in futuro. Et nota, quòd non dicitur Deus pater misisse in hunc mundum Angelum,

aut

aut hominem purum, seu seruum, sed filium suum sibi consubstantialem, & coæternum, in quo exprimitur immentitas charitatis Dei patris ad nos, qui nobis nisi tantum donū, & tantum precium redemptionis animarum nostrarum. Et sic patet de secundo.

TERTIÒ uidendum est de communicatione sancti spiritus, de qua pauca dicemus. Hic ergo spiritus sanctus communicat se creaturis rationabilibus dupliciter. Primò quidem per gratiam gratum facientem, secundum quod scribitur Luc. 2. de Simeone, quòd erat homo iustus, & timoratus expectans consolationem Israhel, & spiritus sanctus erat in eo. Secundò uero per gratiam gratis datam, siue per dona illius. Vnde 1. ad Cor. I. I. Diuisiones gratiarum sunt, idē autem spiritus. De qua diuisione autem huiusmodi gratiarum loquitur ibi diffusè Apo. quibus enumeratis tandem concludit dicens. Hæc autem omnia operatur unus, atque idem spiritus, diuidens singulis prout uult. Notandum tamen, quòd huiusmodi gratiæ, seu dona non dantur ad utilitatem singulorum particulariter, sed potius ad utilitatem totius ecclesiæ, prout innuit idem Apo. ubi sup. ita dicens. Vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad utilitatem, scilicet, ecclesiæ. Et ideo nullus ex huiusmodi donis debet superbire, aut inaniter gloriari, seu illa sibi soli retinere, ne efficiatur similis illi seruo, qui abscondit talentum domini sui in sudario, de quo parabolice legitur Lucæ. 19. Et sic patet de secundo principali.

TERTIÒ principaliter Apostolus in præſenti epistola implorat Sanctissimæ Trinitatis gratuitam inhabitationem, cum subdit. Sit semper, supp. dicta Trinitas, cum omnibus uobis. Amen. Modus autem, & uia, per quam ad nos uenire poterit sanctissima Trinitas per gratiā, est dilectio Iesu Christi, prout ipsemet testatur Iohan. 14. dicens. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diligit eum, & ad eum ueniet, & mansionem apud eum faciemus. Circa quod notandum, quòd ipsa dignissima Trinitas ad aliquos nunquam uenit, ut sunt infideles, qui nihil de ea credunt. Item Heretici, qui male de ea sentiunt. Ad aliquos autem uenit, sed citò inde recedit, ut sunt illi, qui ad tempus credunt, supp. fide formata, & in tempore tentationis recedunt,

dunt, ut habetur Luc. 8. Ad alios autem uenit, & nunquam inde recedit, ut sunt iusti, & electi, in quibus manet Trinitas, in presenti per gratiam, & illi cum ea in futuro per gloriam. Quam nobis prestare dignetur pater, & filius, & Spiritus sanctus, qui est unus, & trinus Deus. Amen.

In die Sanctissimæ Trinitatis, Sermo. I I. de Euangelio.

Q UOD scimus, loquimur, & quod uidimus, testamur, & testimonium, &c. Io. 2. Pro introductione presentis sermonis mouetur quaestio talis. Vtrum sufficienter possit probari mysterium sanctissimæ Trinitatis? Pro solutione huius dubij ponam tres ueritates.

P R I M A igitur ueritas. Naturali ratione possumus cognoscere, & concludere Deum esse unum. Ista ueritas probatur tripliciter, uidelicet, autoritate, ratione, similitudine.

P R I M O quidem autoritate. Nam Philosophi innitentes naturali rationi, ita cognouerunt, & concluderunt. Vnde Aristoteles, qui fuit princeps Philosophorum, concludit. 6. Phisic. unum esse primum principium, siue ens omnino immobile, & inalterabile, quod uocat primum motorem. Similiter. 12. Metaphy. in fine ita concludit dicens. Entia non sunt male disposti, neque pluralitas principantium bona, unus ergo princeps. Multæ alia autoritates Philosophorum adduci possent, quas pertransfeo.

S E C U N D O idem probatur ratione, & hoc sic. Si enim essent plures dii, aut essent pares, aut impares. Si primum, tunc neuter esset Deus, eo quod Deus non habet parem, cum sit maximus. Vt enim dicit Aug. li. 1. quaestionum noui, & ueteris testamenti, q. 1. ubi querit, quid est Deus. Deus inquit, hoc, est quod nulla attingit opinio. Plus enim est Deus, quam quicquid dici, aut cogitari potest. Si secundum, tunc unus esset maior, & alius minor, & tunc minor non esset Deus, cum Deus sit maximus. Nam secundum eundem Aug. lib. 1. de doctrina christiana, Deus secundum omnes est illud, quo melius aliquid non est. Igitur, &c.

T E R T I O idem intentum probatur similitudine. Videmus enim inter caelos unum esse supremum, quod uocatur primum

Primum mobile. Item inter septem planetas Solem obtinere primatum. Insuper uidemus in Politia ciuili unum esse Monarcham supremum, qui cæteris imperat, & presertim ubi est regimen regale, quod est cæteris regiminibus perfectius. Idem etiam uidemus in Politia ecclesiastica, in qua regnat unus solus Pontifex summus. Ex quibus omnibus similitudinibus concludere possumus unitatem Dei. Et sic pater prima ueritas.

S E C U N D A ueritas. Ratione naturali possumus cognoscere Deum fuisse ab aeterno, sic argumentando. Si Deus non fuit ab aeterno, ergo processit ex tempore, aut ergo a seipso, aut ab alio. Non a seipso, quia nihil potest sibiipsum esse causa essendi. Aliàs idem præcederet seipsum. Non etiam ab alio, quia si ab alio, tunc sequitur, quod Deus haberet causam efficientem. Hoc autem repugnat huic, quod est esse Deum. Nam per hoc nomen Deus intelligimus id, quod maius excogitari non potest, ut dictum est. Necessè est ergo concludere Deum esse ab aeterno, & sine principio sui esse. Item si Deus processit ab alio, ergo habet aliquid maius seipso. Quod si sic, tunc sequitur, quod Deus non sit Deus, ut prius deductum est. Igitur, &c. De hoc uide B. Tho. 1. parte. q. 2. artic. 3. per totum.

T E R T I A ueritas. Ratione naturali, non possumus cognoscere mysterium sanctissimæ Trinitatis. Probatum sic hæc ueritas. Ratio naturalis non cognoscit Deum, nisi ex creaturis, iuxta illud Apo. ad Ro. 1. Inuisibilia Dei à creatura mundi, idest, ab homine, per ea, quæ facta sunt, idest, per creaturas, intellecta conspiciuntur. Modò sic est, quod creaturæ magis ducunt nos in cognitionem unitatis Dei, quam Trinitatis in personis, quia non procedunt ab eo secundum quod est trinus, sed magis secundum quod est unus. Nam uirtus creatiua in Deo est communis toti Trinitati. Vnde pertinet ad unitatem essentia, & non ad distinctionem personarum. Ex quibus omnibus concluditur, quod per rationem naturalem possumus cognoscere de Deo ea, quæ ad unitatem essentia pertinent, & non ea, quæ pertinent ad Trinitatem personarum.

Q U A R T A ueritas. Quicumque naturali, ratione nititur probare mysterium sanctissimæ Trinitatis, dupliciter ex de rogat,

rogat fidei catholica, ut dicit Beatus Tho. 1. parte. q. 3. 2. arti. 1. Primò quidem quantum ad dignitatem ipsius fidei, quæ est, ut sit de rebus inuisibilibus, quæ humanam rationem excedunt. Vnde Aposto. ad Hebr. 11. dicit, quòd fides est de non apparentibus. Secundò uerò, quantum ad utilitatem trahendi alios ad fidem. Cum enim quis adducit rationes naturales ad probandum ea, quæ cadunt sub fide, cum illæ rationes non sint cogentes, hoc cedit in irrisionem infidelium, qui credunt, quòd huiusmodi rationibus innitatur, & quod propter eas credamus. Nullus ergo debet tentare per rationes naturales, ut prober ea, quæ fidei sunt, est cuiusmodi mysterium Trinitatis, sed tatum per auctoritates sacræ scripturæ; & hoc quantum ad eos, qui dictas auctoritates suscipiunt. Apud uerò alios, qui auctoritates non recipiunt, sufficit defendere, non esse impossibile, quòd fides catholica prædicat hæc. d. f. ubi sup.

QVINTA ueritas. Ad declarandum sanctissimæ Trinitatis mysterium esse possibile possumus rationabiliter adducere aliquas persuasiones, & similitudines.

DE persuasionibus autem, quæ multæ sunt, hæ tres sequentes uidentur efficaciores, seu apparentiores. Prima est talis: Secundum omnes rectè sentientes, Deus pater est omnipotens. Igitur poruit in æternitate sua generare filium sibi cõsubstantialem. Ex quo ergo potuit, aut uoluit, aut noluit. Si uoluit, ergo ita fecit, quia teste psal. Omnia quæcunq; uoluit, dominus fecit. Si noluit, ergo inuidus fuit. Et similis ratio currit de patre, & filio respectu processionis spiritus sancti. Secunda ratio est talis. Bonum secundum Dionysium, & secundum rectè sentientes est communicatiuum sui ipsius. Ergo quantum aliquid est melius, tantò plus seipsum communicat. Et si fuerit summum bonum, summè seipsum communicat. Cum ergo de se sit summum bonum, & summè bonus, consequens est, quòd seipsum summè communicat. Non potest autem seipsum summè communicare ad extra, quia creatura non est capax tantæ communicationis, restat ergo, quòd summè seipsum communicat ad intra. Hoc autem fit, cum pater generat filium consubstantialem sibi, & coæternum. Item cum pater, & filius spirant spiritum sanctum, igitur. Tertia ratio est, talis maxima est apud

Philoso-

Philosophos, quòd unumquodque tunc perfectum est, cum potest sibi simile in specie generare. Deus ergo pater non reputaretur perfectus, nisi posset generare filium sibi similem in specie, in deitate illam sibi per generationem æternam, & diuinam communicando. Hæc sunt igitur rationes persuasivæ, per quas ostenditur probabile Trinitatis mysterium.

ITEM ad idem adduci possunt multæ similitudines, sed de multis tantum de tribus dicemus. Prima igitur similitudo sumitur ex Grammatica, & signanter ex hac dictione amare, quæ cum sit una secundum uocem, nihilominus potest esse trium partium orationis, uidelicet nominis, uerbi, aduerbij. Primò quidem nominis, ut ibi. Sancte, & misericors saluator amare morti ne tradas nos. Secundò uerò uerbi, ut ibi. Omnia praterereunt præter amare Deum. Tertiò autem aduerbij, ut ibi Luc. 27. Egressus Petrus fleuit amarè. Ita, & Deus quamuis sit unus in essentia, nihilominus est trius in personis. Secunda similitudo sumitur ex naturali Philosophia, & signanter in Sole, qui quamuis sit unus secundum substantiam, nihilominus in eo reperire est tria, uidelicet, substantiam, splendorem, calorem, ita in proposito. Vnde Aug. in lib. de cognitione ueræ uitæ dicit, quòd sicut ex luce procedit splendor, ex luce autem, & splendore procedit calor, quæ tamen tria, sunt unum in substantia, ita ex patre, qui est uera lux, procedit filius, qui est splendor substantiæ eius, & ex utroq; procedit spiritus sanctus, qui est calor, id est, amor amorum, secundum quòd de eo dicitur Deut 4. quòd Deus noster ignis est. Et tamen hi tres unum sunt in essentia. Tertia similitudo sumitur ex Geometria, quæ considerat de mensuris, & quantitate. Vnde sicut uidemus, quòd idem corpus numero mensuratur secundum longum, latum, & profundum, ita eadem unitas diuinæ essentiæ se cum patitur Trinitatem per sonarum. Et sic patet intentum.

SEXTA ueritas. Mysteriũ sanctissimæ Trinitatis, quod non est ab humano intellectu curiosè inuestigandum, sola fide tenetur. Prima pars huius ueritatis patet ex illo textu sapientiæ Eccl. 3. dicentis. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Nam frequenter compertum est, quòd illi, qui curiosè uoluerunt inuestigare tantum mysterium; & uolare supra, se tandem turpiter in multos errores lapsi sunt

sunt. Hinc Prouerb. 25. dicitur. Sicut, qui mel multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Nam sicut nimia perscrutatio maiestatis, & secretorum Dei obsecat intellectum. Et ideo Apostolus ad Ro. 12. salubriter consulit. Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Vnde Aug. ad fratres in eremo ser. 15. qui intitulatur de fide trinitatis exponens illud uerbum. Psal. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriâtes, quærit, quæ sunt huiusmodi sublimia, de quibus non licet nobis multum loqui. Et respondet, quòd illa sunt Dei patris omnipotentia, unigeniti, eius coeternitas, spiritus sancti magnificentia. Hæc igitur discutere non curemus. Et post pauca. Veniat, inquit, contra uolentes scire ultrâ, quam necesse est, sanctus ille Salomon, & reprehendendo dicat. Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scruteris. Surgat etiam Paulus columna fidelium, & lumen orbis terræ, & uoce sua confundat omnes Philosophantes nomen Christi portantes, uolentes sapere, plusquam oportet sapere. Non dico fratres, quòd omnino non quaeratis, sed quaestiones in diuinis, uos qui grossi estis, multiplicare non debitis. Quærit ergo tantum, quomodo præcepta Dei seruari possitis, quomodo diabolum, superare possitis, quomodo patientiam, quam Christus docuit esse obseruandam, amplecti in aduersis possitis. Hæc ille. Et sic patet probata prima pars prædictæ ueritatis, quæ dicit, quòd mysterium sanctissimæ Trinitatis, non est ab humano intellectu curiosè in uestigandum. Secunda autem pars, quæ dicit, quòd dictum mysterium sola fide tenetur, patet ex dictis, & signanter ex tertia ueritate, quæ dicit, quòd naturali ratione non possumus cognoscere dictum mysterium. Relinquitur ergo, quòd sola fide ipsum tenemus. Vnde Athanasius in symbolo. Fides autem catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate ueneremus.

S E R T I M A ueritas. Sobriè prudenter, & discretè, loquendum est de mysterio sanctissimæ Trinitatis. Patet hæc ueritas ex uerbis Aug. qui ad fratres in eremo, ser. 15. dicit, quòd ubicunq; quaeritur de unitate Trinitatis, magna adhibenda est cautela, quia nec periculosus alicubi erratur, neque laboriosus aliquid quaeritur, nec fructuosius aliquid inuenitur.

uenitur. Idem etiam in forma dicit de Trinitate lib. 1. cap. 3. Prætermittit tamen ibi aliquid dicens. De hac re summa, & excellentissima cum modestia, & timore loquendum est, ubi quaeritur unitas Trinitatis Patris, & Filij, & spiritus sancti, Dei, & subdit rationem dicens: quia nec periculosus aliquid quaeritur, &c.

O E T A R A ueritas, circa cognitionem mysterij sanctissimæ Trinitatis profecerunt fideles magis, ac magis secundum temporum uarietatem, & successionem. Hoc autem declarat Greg. super Ezech. homi. 16. ubi sic ait. Sancti illi patres quos per sacram scripturam ante legem data m fuisse cognoscimus, unum quidem omnipotentem Deum, sanctam uidebant Trinitatem esse nouerunt. Sed eandem Trinitatem, quæ cognouerunt, apertè minime prædicauerunt. Data autem lege rudis ille hebræorum populus mandata decalogi seruare conatus est, sed tamen de cognitione Sanctissimæ Trinitatis eruditus non est. Et quæ hæc spirituales patres perfectè cognouissent, multitudo tamen synagoge, nec inuenire mysterium Trinitatis potuit, nec quaerere sciuit. Superueniente autem gratia per testam nouum, omnis fidelis populus unum Deum Trinitatem esse cognouit. Deinde concludit dicens. Patet, ergo, quod per incrementa temporum creuit scientia spiritualium patrum. Plus namque Moyses, quàm Abraham, plus sequentes prophetæ, quàm Moyses, plus Apostoli, quàm prophetæ in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt. Ecce enim propheta David, qui dicit, super senes intellexi: Itè de Apostolis ait Chrys. Lu. 10. Multi reges, & prophete uoluerunt audire, & videre, quæ uos auditis, & uidetis, & non audierunt, neque uiderunt. hæc Grego. ubi supra.

N O N A ueritas. Circa cognitionem mysterij sanctissimæ Trinitatis nullus adeo profecit, ut ipsum perfectè cognoscere potuerit: hoc enim ad starum gloriæ & beatorum pertinet, quauis nec ipsi beati ipsum mysterium comprehendere ualeant; unde refert Aug. in epistolis suis, epistola. 225. de beato Hiero. qui in die obitus sui illi cogitati aliquid de hac materia scribere, apparuit cum immenso lumine dicens ei. Augustine Augusti ne quid quæris: Putas ne in breui uasculo immittere mare totum, aut includere breui pugillo orbem terrarum? Cælum firmare, ne usitato exerceat motus? Quæ oculus nullus hominum videre potuit, tuus solus uidebit? Similiter quæ auris nulla per for-

num hausit, audiet tua? Quæ cor humanum nullatenus intellexit, existimas te posse intelligere? In finitæ rei quis erit finis? Potius totum mare in arcuissimo clauderetur uasculo. Potius orbem terrarum paruulus teneret pugillus. Potius cœlum à motu continuo desisteret, quàm gaudiorum, & gloria, quibus animæ beatorum potiuntur, minorem intelligeres particulam, nisi, uti ego, experientia edocereris. Impossibilia ergo facere ne coneris, donec impleatur uitæ tuæ cursus, sed hic talia satage exercere opera, ut postmodum, quæ hic aliquantulum intelligere cupis, in æternum habeas. Hæc omnia Hiero. ad Augustinum. Deinde in eadem epistola sequitur, quomodo ipse Augu. fuit specialiter edoctus ab ipso Hiero. siue ab anima illius, de mysterio prædicto sanctissimæ Trinitatis, item de Hierarchijs, & ordinibus angelicis, & huiusmodi. Si ergo ipse Aug. non potuit perfectè dictum mysterium cognoscere, qui tantus doctor fuit, multo minus nos hoc poterimus.

DECIMA, & ultima ueritas. Quæuis naturali ratione ad cognitionem mysterij sanctissimæ Trinitatis nullus Philosophorum peruenire potuerit, non repugnat tamen quin aliquo modo aliqui eorum, quàmuis per aliam uiam, ipsi cognouerint. Prima pars huius ueritatis patet ex dictis in tertia ueritate supraposita.

SECUNDA uero sic patet. Nam Aug. li. 7. confes. sic refert dicens. Legi in libris Platoniorum, non quidem his uerbis, sed hoc idè omnino multiplicibus suaderi rationibus, quod in principio erat uerbū, & uerbū erat apud Deū, & Deus erat uerbum. Usque ad illum passum, & tenebræ eam non comprehenderunt, Refert idem Augu. lib. 10. de ci. Dei. c. 29. de quodam Platónico, qui dicebat, quod principium illius euangelij. In principio erat uerbum, usque ibi, & tenebræ eam non comprehenderunt, deberet literis aureis inscribi, & per omnes ecclesias in locis eminentissimis affigi. Hæc ille. Hoc idem etiam cognouit Porphyrius quamuis paganus. Vnde eum alloquens idem Aug. ubi supra, dicit sic. ò Porphyri prædicas Deum patrem, & eius filium, quem uocas patrum intellectum, seu mentem paternam, & horum mediū, quem putamus te dicere spiritum sanctum. Hæc ibi. Sed in contrarium obijcitur ex dictis diuini Hiero. qui in epistola ad

Paulinum presbyterum, exponendo prædictum uerbum, in principio erat uerbum, dicit quod hoc doctus Plato nesciuit. Hoc eloquens Demosthenes ignorauit. Oportet ergo aut Aug. aut Hiero. falsum dixisse. Responso. Verque uerum dixit. Quod enim Hiero. dicit Platonem mysterium trinitatis non intellexisse, intelligendū est perfectè, eo modo, quo per fidem cognoscitur, quia constat Platonem fidè non habuisse. Infuper parte ex altera Aug. non dicit se legisse in libris Platonis dictum textum. In principio erat uer. &c. Sed in libris Platoniorum, idest, aliquorum discipulorum Platonis. Non refert autem, quin aliqui discipuli ipsius Platonis, idest, sectatores doctrinæ suæ aliquid de sanctissima trinitate cognouerint, & scripto tradiderint, quod ipse ignorauit.

QUAERTIVS autem circa hoc, quod discipuli Platonis, idest, imitatores doctrinæ suæ cognoscere potuerunt tam sublimè mysterium, quod non nisi per lumen fidei, aut diuinæ reuelationis cognosci potest. Respondet ad hoc Aug. lib. 2. de doctrina christiana dicens, quod Ambrosius considerata gentium historia, cum Platonem reperisset temporibus Hieremias prophete profectum fuisse in Aegyptum, ubi tunc propheta ille erat, probabilis esse ostendit, quod ipse Plato potius nostris literis per Hieremiam fuerit imbutus, ut illis posset docere, uel scribere, quæ iure laudantur. Hæc ille. Deinde infert quod multo credibilius est Platonem, & similes potius de literis nostris habuisse quæcunque bona, & uera dixerunt, quod de proprio sensu loquentes. Hæc ille. Non refert ergo, quin fuerint aliqui Platonici, qui post euangelium illud editum. In principio erat uerbum, quod scripsit Io. uiderunt, & legunt dictum euangelium, atque ex eo aliqua sumpserunt, quæ in suis libris redegerunt, & ita per hunc modum mysterium sanctissimæ trinitatis cognouerunt, quamuis non naturali ratione ducti, nec similiter per fidem illuminati, sed per modum prædicti. Et sic patet solutio ad dubiū de discipulis Platonis. Patet denique diffusè solutio questionis adductæ in principio sermonis. Quæ quidè questionè prolixè deducere curauim, tamen propter materiæ subiectā. Tum quia euangelij hodiernū, quod legitur secundum usum fratrum prædicatorum, & multorum aliorum, parum uel loqui de mysterio hodiernæ festiuitatis, uidelicet de sanctissima Trinitate, de quo loquitur thema præassumptū, cui

dicitur. Quod scimus, loquimur, & qđ uidimus, testamur, &c.

IN præsentis ergo euangelio exprimitur trinitatis mysterium, quāuis diuersimodē. Nam exprimuntur. Primò pater, & filius, ibi. Scimus quia à Deo uenisti magister.

Secundò spiritus sanctus, ibi. Spiritus ubi uult, spirat.

Tertiò tota trinitas, simul sub expressione baptismi.

PRIMÒ igitur pater, & filius in diuinis exprimuntur in presentis euangelio à Nicodemo Principe Iudeorū, Iesū ait ad Christū. Scimus, quia à Deo sup. patre, uenisti magister. Ecce, persona filij sub nomine magistri. Ipe .n. factus est magister nosster in assumpta humanitate. Sic .n. sepe se uocat in sacro euangelio, ut patet Mat. 23. cū ait discipulis suis. Vnus est magister uester Christus. Itē eiusdem. 26. cū misit duos de discipulis suis, ut pararent Pascha, præcepit illis, ut dicerēt dño domus, magister dicit. Tempus meū prope est, apud te facio &c. Io. 13. Vos uocatis me magister, & dñe, & bñ dicitis. Sum etenim. Bene ergo à Nicodemo dī iste magister nosster Christus à Deo sup. patre uenisse, tū per æternā gnationē ex parte diuinitatis, tum per temporālē natiuitatem ex parte humanitatis, prout ipsemet testatur iudēis Io. 8. dicēs. Ego ex Deo processi, scilicet, per æternam generationē. Habens eandem essentiam, cum eo. Item per missionem tēporalem in carnē, ideo sequitur. Et ueni in mundū, s. carnē assumēdo humanā. Neque .n. à me ipso ueni, i nō sum, sine genitore s̄m qđ Deus. Neq; inquantū homo sine mittente, sed ille me misit. Patet ergo quō in illis uerbis Nicodemi ad Christum dicenti. Scimus, quia à Deo uenisti magister, exprimuntur duæ personæ Trinitatis. s. pater, & filius. Essentiæ unitas exprimitur, cum subdit. Nemo enim potest hæc signa, facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo, scilicet, pater, & hoc per essentiæ unitatem. Item persona eiusdem filij exprimitur in fine euangelij, cum dicitur. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium, &c.

CIRCA autē hęc literā p̄t moueri aliqua parua dubia.

PRIMUM igitur dubium est, quis fuerit iste Nicodemus princeps iudæorum, id est, unus ex principibus iudæorum. Respondetur, quod ipse est, qui aliquando pro Christo locutus est, ut patet Iohan. 7. Hic enim intelligens, quod alij principes iudæorum misissent ministros, ut cape-

rent

rent Iesum, & occiderent etiam inauditum, & inexaminatū, ait illis. Nunquid lex nostra iudicat hominē, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit, quid faciat? Hic est etiam ille Nicodemus, qui Christum sepeliuit una cum Ioseph ab Arimathia. Iohan. 19.

SECUNDUM dubium est, quare iste princeps uenit ad Iesum noctē, & non potius clara luce. Ad hoc est responsio triplex. Prima est literalis. Non .n. clara luce audebat uenire ad Christum, ne forsitan derideretur ab alijs Pharisæis, & principibus. Sic, & hodie multi timentes derideri à mundanis, & malis omittunt multa bona facere, & apertē uenire ad Christum, quod tamen non licet. Secunda ratio est moralis. Nam nox, in qua ille uenit ad Christum, designabat noctem infidelitatis, & ignorantia, in qua ille adhuc detinebatur. Non enim tunc credebatur de Christo, quod esset uerus Deus, sed tantū aliquis propheta magnus, & uerus Dei amicus. Tertia ratio est allegorialis. Nox enim illa designabat, qđ ipse Nicodemus adhuc detinebatur obscuritate literæ legalis.

TERTIUM dubium est de sensu illius propositionis Nicodemi ad Christum. Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi, &c. Hoc enim uidetur falsum. Nam multi mali multa signa faciunt, utpote prophetando, dēmonia eiiciens in nomine Christi, & uirtutes alias multas faciendo, ut patet Matth. 7. Propter quod ipse Christus Luc. 10. ait Nolite gaudere, quia spiritus immundi subiiciuntur uobis. Legitur etiam Actū. 19. quod erant Scæpe Principi, Sacerdotum, id est, homini Scæpe appellato septem filij, qui dēmonia eiiciebant ab obsessis. Responsio. Nullus potest facere signa, qualia faciebat Christus, nisi Deus sit cum eo per gratiā gratis datā. Non tamen est necesse, ut sit cum eo per gratiam gratum facientem. Insuper nullus potest facere signa, quæ fecit Christus, quantum ad modum operandi, scilicet, imperatiuē, & authoritatiuē, nisi fuerit Deus cum eo per unionē hypostaticā. Propter qđ dicebat ipse Christus Io. 5. itē eiusdē. 10. Opera, quæ ego facio, ipsa testimoniū perhibēt de me, scilicet, qđ mecum sic Deus per prædictam unionem, & si non quantum ad rem operatam, tñ bene quantum ad modū operandi, ut dictum est. Et sic patet ad dubium. Et per consuetudinem de prima parte presentis euangelij.

SECUNDO principaliter in presenti euangelio exprimitur persona spiritus sancti, & hoc in tribus locis.

PRIMO ibi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Et est sensus. Nisi quis renatus fuerit ex aqua baptismali exterius abluciente, & spiritu sancto, id est, gratia spiritus sancti interius mundante, non potest introire in regnum Dei. In quibus uerbis patet facilitas, & necessitas sacramenti baptismi. Facilitas quidem ex parte materiæ, quæ est aqua, quæ faciliter potest ubique haberi. Secus de uino, aut alijs liquoribus. Nec sitas aut huius sacramenti ostenditur, cum subditur. Non potest introire in regnum Dei, scilicet, qui renatus non fuerit ex aqua, & spiritu sancto. Quod quidem uerbum intelligitur de paruulo. Adultus autem in necessitate, & non habens copiam baptismi, potest saluari, dummodo habeat baptismum in uoto, & desiderio. Est etiã alius casus in quo tam paruulus, quàm adultus potest saluari absque baptismo aque, scilicet, martyrium, quod etiam est quidam baptismus. Nam ubi paruulus, siue in utero matris, siue extra occideretur in odium Christi, nulli dubium, quin in sanguine suo baptizaretur. De hoc habes de cons. dist. 4. ca. baptismi, item cap. Cathecumenum, item, ca. baptismi uicem. §. quantum itaque.

MORALITER. Sicut nullus potest introire in regnum Dei, qui non fuerit renatus ex aqua elementari, & spiritu sancto, ad sensum datum, ita nullus adultus habens mortale peccatum potest introire in regnum Dei, nisi prius fuerit, quodammodo renatus ex aqua pœnitentiæ, & compunctionis peccatorum suorum. Qui autem taliter regeneratus fuerit, dictum regnum possidebit. dicente Christo. Matt. 4. Pœnitentiam agite, appropinquet regnum cœlorum. Qui uerò sic regeneratus non fuerit, æternaliter peribit. dicente eodem Christo. Lucæ. 13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis. Hæc est igitur illa aqua, de qua Ezech. 36. Effundam super uos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris.

SECUNDO exprimitur persona spiritus sancti in presenti euangelio, & signanter ibi. Quod natum est ex spiritu spiritus est. Vbi notandum, quòd contingit hominem nasci dupliciter, uidelicet carnaliter, & spiritualiter. Quod ergo na-

scitur carnaliter, caro est, ut dicitur in presenti euangelio, id est, talis est carnalis, mortalis, & corruptibilis. Quod uerò natum est ex spiritu, sup. sancto, per gratiam, spiritus est, id est, spirituale. Et est sensus, quòd spiritus sanctus facit illos, ad quos uenit per gratiam, esse quodammodo spirituales, attrahendo affectum, & desiderium eorum à terrenis, & eundem eleuando ad cœlestia, iuxta illud Apo. Col. 3. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Vnde in profa de spiritu sancto sic, canit ecclesia de eodem. Qui das spirituales esse homines.

MORALITER. Assumptio alicuius uiri ad dignitatē pastorale est quedã regeneratio. Talis enim renascitur quodammodo in uirum alterum, nihilominus contingit tales dupliciter renasci, uidelicet, carnaliter, & spiritualiter. Tunc aut, quis renascitur carnaliter ad dignitatē pastorale, quā assumitur ex sanguinibus, & uoluntate carnis. Non mirū ergo si talis factus pastor, & rector aliorum uiuat carnaliter uoluptuosè, & lubricè, quia iuxta domini sententiã, quæ natū est ex carne, caro est. Tunc uerò quis renascitur spiritualiter ad dignitatem ecclesiasticam, quando assumitur ex Deo, id est, quia bonus, & utilis ecclesiæ, uel ab electis oribus, qui sunt uiri spirituales, & qui querunt honorem Dei, & salutem animarum. Et qui assumitur, est communiter totus spiritualis, & deditus rebus diuinis, quia ut dicit Christus, quod natum est ex spiritu, spiritus est.

TERTIÒ exprimitur eadem persona spiritus sancti in presenti euangelio, cum dicitur. Spiritus sup. sanctus, ubi uult, spirat, id est, liberè operatur, in quibus uult, & quando uult operari, cum sit omnipotens, & uocem eius audis, id est, operationem aliquo signo ore interiori percipis, sed nescis, unde ueniat, i. qua de causa hunc sanctificet, aut eligat ad uitam æternam, aut quò uadat, id est, qua de causa illum permittat cadere in peccatum, aut æternaliter reprobet.

MORALITER. Spiritus sanctus spirat, siue fiat ad tria bona procuranda. Primū est lachrymarum effusio. Vnde in Psal. Flauit spiritus eius, & fluent aque. Item Gen. 1. Spiritus domini ferebatur super aquas. Secundum est ardoris libidinis extinctio, aut saltem diminutio, iuxta illud Dan. 3. Spiritus domini descendit cū Azaria, & socijs eius in fornacē, &

excussit flammā ignis de fornace, & feci mediū fornacis, quasi uentū roris flantē. Tertiu est charitatis inflāmatio Job. 37. Nonne uestimenta tua calida sunt, cū perflata fuerit terra austro. i. spiritu sancto? Ventus. n. australis est calidus, & calefacit aerē. Sic, & spiritus sanctus calefacit humanā mentem in dilectione Dei, & proximi. Nec quidē mirū, quia de eo scri ptū est Deuterono. 3. Deus nonne ignis consumens est. Patet ergo, quō spiritus sanctus ubi uult, & quādo uult, & quibus uult, spirat ad plorandū, ad extingvendū, ad inflāmandū. Sequitur. Et uocē eius audis, i. presentia eius per gratiā aliquo modo interius percipis, quamuis multum imperfectē, & dubiē, ideo sequitur. Sed nescis, unde ueniat, aut quō uadat. Vn de Job. 10. Si uenerit ad me, non uidebo eum. Si abierit, nō intelligam. Et est sensus sū magistru Nicolaū de Lyra. Si uenerit, supple, spiritus sanctus ad me, per suam gratiam, nō uidebo eum, idest, talem aduentum non percipiam. Si abierit, retrahendo suam gratiam, non intelligā, sup. huiusmodi subtractionem, quia, ut habetur Eccl. 9. Nescit homo utrum odio, uel amore dignus sit. Patet ergo ex dictis, quomodo in presenti euangelio ex prinitur persona spiritus sancti specia liter tribus modis. Et sic patet de secundō principali.

TERTIO principaliter in eodem euangelio exprimitur tota Trinitas simul, & hoc iterum dupliciter. Primò qui dem sub expressione baptismi, de quo fit mentio cum dixit Christus Nicodemo. Nisi quis natus fuerit denuo, idest, spiritaliter regeneratus per baptismi sacramentum, non potest uidere regnum Dei. Item, cum postea loquitur eidem dicens. Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Sed queres forsan, quomodo sub expressione baptismi insinuat Trinitatis mysterium. Respondeo, & dico, quod optimē, per hoc, scilicet, quod baptismi sacramentum solet conferri cum expressione Trinitatis, prout statuit Christus. Matth. 18. ubi loquens discipulis suis, simulque dans formam baptismi, ait. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Propterea de cons. dist. 4. si reuera, item ea. in synodo. dicitur, quod sine inuocatione Trinitatis non est baptismus. Secundò in presenti euangelio, exprimitur simul Trinitatis mysterium, saltem implicite sub

illis uerbis. Quod scimus loquimur, & quod uidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Quae quidē uerba possunt esse uerba eiusdem sanctissimae Trinitatis, ita ut sit sensus. Nos pater, & filius, & spiritus sanctus, quod scimus, loquimur, idest, Trinitatem ipsam cum unitate essentiae nobis notissimam loquimur, & testamur. Loquimur, inquam, per ora Prophetarum, Euangelistarum, atque Apostolorum, de hoc loquentes in Christi baptismi, ut potē pater in uoce, filius in assumpta humanitate, spiritus sanctus in specie colūbae, ut patet Lucae. 3. Sed uos, supple, infideles, & Heretici, testimonium nostrum non accipitis, qui dictam Trinitatem nō creditis, quinimo eā impossibilē reputatis.

ITEM praedicta uerba pnt esse uerba Prophetarū, & Patriarcharum loquentium aduersus infideles, & incredulos. **PRIMO** igitur Prophetae, qui hoc mysterium per reuelationem spiritus sancti conuenerunt, merito dicere possunt. Quod scimus sup. de hoc mysterio loquimur, scilicet, scripturis quas reliquimus, & uos infideles testimonium nostrum non accipitis. Da exemplum de illo textu Psalmistae dicentis. Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, ecce personarum Trinitatis. Et metuant cum oēs fines terrae. Ecce essentia unitas. Da et exemplū de illo textu. Prouer. 30. Tria sunt mihi difficilia ad cognoscendum, ecce personarum pluralitas. Et quartum penitus ignoro, scilicet, quomodo pluralitate personarum possit stare essentia unitas. Da deniq; exemplū de illo textu. Hierē. 1. Ah, ah, ah, ecce personarum Trinitas, Domine Deus ecce essentiae unitas. Et sic de multis alijs Prophetijs.

SECUNDO Patriarchae, qui idem mysterium in figuris, & enigmatibus uiderūt rationaliter dicere possunt id, quod sequitur, uidelicet. Et quod uidimus, testamur. Prima figura est de Noe, qui cum tribus filijs suis saluatus est intra arcam tempore diluuij. Gen. 7. Per quod designatur, quod in arca ecclesiae catholicae saluatur fides unitatis diuinae essentiae, cum Trinitate personarū. Secunda figura est de tribus puteis, quos fodit Iacob, in Geraris, ut legitur Gen. 26. Per quod designatur, quod debemus fodere cū uomere fidei Trinitate personarum diuinarum cum unitate diuinae essentiae. Tertia figura est de scala, quam uidit Iacob in somnis, per cuius gradus

angeli ascendebant, & descendebant, & Dominum innixum
scalæ. Ad propositum prædictæ scælæ designat mysteriū San-
ctissimæ Trinitatis. Cuius gradus sunt tres personæ. Domi-
nus autē innixus scælæ, unitatem designat diuinæ essentia.
Ecce ergo quomodo sancti Patriarche testantur, quod sub fi-
guris, & enigmatibus viderūt de prædicto mysterio. Sed pro-
fecto tam prophete, quam Patriarche merito conqueruntur
de multitudine infidelium tam uerax mysterium credere no-
lentium, dicentes id, quod sequitur. Et testimoniū nostrum
non accipitis. Non simus ergo charissimi de numero prædi-
ctorum incredulorum, sed testimoniū tantorum uirorum in
præsentem accipiamus per fidem synceram, ut tandē ipsum cer-
nere ualeamus in futuro per apertā uisionem: Præstante Do-
mino nostro Iesu Christo, qui cum Patre, &c.

NO T A quod de hodierno festo inserui alium sermonem
uersus finem sermonū de imitatione sanctorum, in quo pro-
batur ueritas indiuiduæ Trinitatis quinque modis, uidelicet
authoritate, ratione, figura, similitudine, exemplo.

Dominica prima post Trinitatem. Sermo primus de Epistola.

DE V s charitas est. i. Iohan. 4. Solent boni, & dili-
gentes præceptores paruulorū scholasticorum
pluries illis eandem repetere lectionem, ut eam
fortius, & indelebilius animis eorū imprimant.
Similiter fabri solent pluribus ictibus percutere
clauum, ut profundius subintret lignum. Sic & beatus
Iohannes in Epistola hodierna pluries loquitur de charitate,
nomen illius sepius repetendo, & hoc totum, ut illam per am-
plius imprimat cordibus nostris, & ad eam nos magis, ac ma-
gis inflammet. Ipsa enim olim præfigurata fuit Leuit. 6. in il-
lo igne, qui semper ardere iubebatur à Domino in altari il-
lius. Vbi per altare in quo solent sacrificia offerri Domino,
rectè intelligitur cor humanū, super quod offeruntur Domi-
no sacrificia. bonorum operum, dummodo ibi ardeat ignis
charitatis. Huiusmodi autē ignis est fouendus cōtinuo exer-
citiū bonorum operum. Quod si quis aliter fecerit, indubiè
grauius punietur. Vnde satis ad propositū legitur in Vale-
rio Maximo lib. i. cap. i. de Romanis, qui colabant deam
Vestam,

Vestam, in cuius tēplo seruabatur ignis perpetuus. Ad cuius
quidem ignis continuationem flaruebatur aliqua uirgo Deæ
Vestæ dedicata, uno quidē die vna, & alio alia, quæ uigilando
obseruaret, ne aliquo casu dictus ignis extingueretur. Semel
autē accidit, quod una somno oppressa ipsum ignē extingui
permisit. Quod cum Pontifici deorum nunciatū fuisset, fla-
gellis fermè tota cōfesta est. Ad propositum, per ignem de-
signatur charitas, ut dictum est, quam debet habens eam conti-
nuò fouere uacando bonis, & sanctis operibus. Quod si se-
cus factum fuerit, tunc grauissimè punietur homo pro negli-
gentia sua. De hoc ergo igne charitatis cōformiter ad Episto-
lam præsentem nobis loquendum est.

PR O quo notandum, quod in dicta Epistola fit summa-
ria mentio de duplici charitate, uidelicet.

Increata. Et creata.

PR I M ò igitur fit mentio de charitate increata. Et ite-
rum de hac charitate tanguntur tria: quæ sunt.

Subiectum. Signum. Commodum.

PR I M ò igitur tangitur subiectum charitatis increate
in principio Epistolæ cum dicitur: Deus charitas est, scilicet,
per essentiam, sicut dicimus, quod filius in diuinis est imago
Dei Patris, uidelicet per essentia. Item hæc prædicatio, Deus
charitas est, est similis istis sequētibus, Deus est sapiens, Deus
est omnipotens, Deus est bonus, & huiusmodi. Pro quo no-
tandum, quod charitas increata potest sumi dupliciter, uide-
licet, essentialiter, & personaliter. Cum ergo accipitur essen-
tialiter, tunc designat totā Trinitatem, secundū quod canit
Ecclesia in hymno illo, qui incipit, A deo Sancta Trinitas,
dicens, Tu charitas, tu puritas. Item loquēs tota Trinitas ho-
mini prædestinato ad uitā aternā dicit sic, In charitate per-
petua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui. Hier. 31. Nec est
intelligendū, quod ista charitas sit accidens in Deo, sicut in
nobis, sed est ipsa essentia Dei, quia secundū Boetium, acci-
dens translatum in Deum, transit in substantia. Nihil enim
est in Deo accidentale. Cum uerò charitas in diuinis accipi-
tur personaliter, tunc stat pro Spiritu Sancto, sicut in propo-
sito, cum dicitur, Deus charitas est. Quod quidē uerbum ex-
ponit beatus August. de Spiritu Sancto. Dicitur autē Spiritus
Sanctus charitas propter appropriationē, eò quod procedit
per

per modum amoris. Vnde Greg. in quadam homil. dicitur, q̄ Spiritus Sanctus amor est, scilicet Patris ad Filium, & Filij ad Patrem. Et sic patet de subiecto charitatis increate, quod Deus est. Large tamen, & improprie capitur hic subiectum, & non secundum quod capitur à logicis.

S E C V N D O in presenti Epistola tangitur signū charitatis increate, cum subditur: In hoc apparuit charitas Dei, sup. patris in nobis, quoniam filium suum unigenitū misit Deus in mundum, ut uiuamus per eum.

V B I notandum, q̄ in predictis uerbis ostenditur, & apparet charitas Dei Patris in ordine ad nos multipliciter.

P R I M O quidem, quia non spreuit opus manū suarum, etiam quantumcumq̄ esset pollutum luto peccati, & iniquitatis, scilicet hominem, siue genus humanum, sed redemptionem ad eum misit, iuxta illud Psal. Redemptionem misit Dominus populo suo. Et hoc est, pro quo orabat idem Psal. Dominum dicens: Domine misericordia tua in seculū, opera manuum tuarum ne despicias, quia scilicet à te creati sumus, & ad imaginem tuam formati.

S E C V N D O apparet charitas Dei Patris ad nos, quia misit primo Patriarchas, & Prophetas. Illi tamen nō ualuerunt liberare genus humanū. Quod etiam figuratū fuit. 4. Reg. 4. in Giezi, qui ueniens cum baculo Heliſei, idest, Prophetæ, nō potuit suscitare filium Sunamitidis, idest, genus humanum. Similiter Moyses missus in hunc modū cum lege, & suis scripturis, nō potuit liberare ipsum genus humanū, quia ut dicit Apostolus ad Heb. 7. Nihil ad perfectū adducit lex, idest, neminem iustificat. Et hoc intellige de lege ueteri, quæ neminem ex opere operato iustificabat. Nam ut dicit idem Apostolus ad Galat. 3. Si data esset lex, quæ posset iustificare, uerū ex lege esset iustitia.

T E R T I O apparet predicta charitas Dei Patris in hoc, q̄ post Patriarchas, & Prophetas misit tandem filium suum unigenitum nō ex multis filijs unum, sed unigenitū, & ideo plus dilectum, & heredem uniuersorū, per quem fecit, & secula, ut habetur ad Heb. 1. Hoc autē uoluit innuere Christus in illa parabola, de qua legitur Mat. 21. vbi dicitur, quōd Dominus uineę, cum appropinquasset tempus fructuum, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus uineę. At illi appro-

henſis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium uerō lapidauerunt. Item misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. Nouissimē autē misit ad eos filium suum, dicens: Forſitan uerebuntur filiū meum. Agricole autē uidentes filium dixerunt intra se. Hic est hæres, uenite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et hoc est, quod loquitur, Apostolus ad Rom. 8. dicens, Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Q U A R T O apparet charitas Dei Patris, quantum ad locum, ad quem misit filium suū, quia misit eum in mundum, ubi nō est nisi labor. Hoc autē p̄figuratum est Gen. 3. 6. ubi dicitur, q̄ Ioseph missus est à Patre suo Iacob, ut uideret quid agerent fratres sui. Quos tandem inuenit in Dothaim, quod interpretatur sufficientia defectionis. Per quod designatur mundus plenus omnibus defectionibus, in quo inuenit Christus fratres suos, idest, illos, qui crediderunt in nomine eius.

Q U I N T O apparet predicta charitas Dei Patris in ordine ad nos, quantum ad finem, propter quem misit filium in hunc mundum, quia ut uiuamus per eum, scilicet uita gratiæ uiuificati. Vnde ad Ephe. 2. Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, scilicet Deus Pater, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, cuius gratia saluati sumus. Patet ergo ex predictis uerbis presenti Epistolę, quā multipliciter apparuit charitas Dei Patris in ordinē ad genus humanum.

T E R T I O in presenti Epistola tangitur charitatis increate cōmodum, siue fructus, & utilitas, cum subditur. In hoc est charitas, scilicet Dei Patris ad nos, quōd filium suum misit, per quem ad se nos traxit, iuxta illud Iohan. 12. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, & Hier. 3. 1. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui. Nō quasi nos dilexerimus Deū, scilicet prius, ut quasi meritō nostrę dilectionis ipse nos diligeret, sed quoniam ipse prior dilexit nos, scilicet p̄destinando, & uocando. In hoc ergo manifestatur charitas Dei, quia gratis se dedit, & non meritis nostris. Et misit filium suum propiciationem pro peccatis nostris, idest, per quem Deus Pater propitiatus est, siue miserus peccatis nostris, iuxta illud. 2. ad Corin. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans

hominibus peccata ipsorum. Et paulo post. Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit Deus, idest, hostiam pro peccatis nostris. Patet ergo fructus charitatis increate, quæ Deus est, & per consequens de primo principali.

SE C V N D O principaliter in presenti Epistola fit mentio de charitate creata, qua diligimus proximi, aut saltem, qua debemus eum diligere, cū dicitur in textu. Charissimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrū diligere. Tanquā aperè diceret Iohannes. Si Deus nos dilexit, si pro quia, qui nec nobis, nec nostris indigebat, multo fortius debemus nos inuicem diligere, qui nobis inuicem indigemus. Est ergo sensus. Ex quo Deus dilexit nos iuxta illud ad Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctū, qui datus est nobis, & nos alterutrū debemus diligere, ut simus imitatores eius ambulantes in dilectione, iuxta illud I ph. 5. Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit uos. Vnde Iohan. 13. Exemplū, inquit, Christus dedi uobis, ut & uos ita faciatis. Sicut ergo Christus non expectauit, ut eum diligeremus, ita & nos non expectemus, ut alij nos diligat, sed priores diligamus. Deinde beatus Iohan. assignat aliam rationē, siue motiū dilectionis proximi, cum subdit. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est, idest, sufficiens ad salutem. Tandē in fine Epistolæ Apost. Iohan. ostendit necessariam connexionē dilectionis Dei, & proximi, ita ut qui diligit Deum, diligit & proximum, dicens. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. Aliās, inquit, si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est: Multa pertransco de textu, eò quòd quantumcunq; lucidè exponantur, paruum utilitatem, siue ædificationem afferre possunt rudi, & simplici populo, cui prodesse cupio pro uiribus.

CI R C A ergo hanc materiā de charitate mouenda sunt aliqua dubia pro informatione auditorum.

PR I M V M igitur dubium est tale. Vtrum sit ponenda charitas creata, tanquā aliqua perfecta qualitas inhærens animæ, siue potentiæ uolitiuæ? Pro solutione huius dubij adducam duas opiniones. Prima est magistri Petri Lombardi, qui edidit

edidit libros sententiarum. Hic ergo ex intentione dicit dist. 17. primi senten. quòd charitas non est aliquid creatū in anima, sed est ipse Spiritus Sanctus mentem inhabitans. Non est tamen de mente sua, quia motus dilectionis, quo diligimus Deum, sit ipse Spiritus Sanctus, sed quòd talis motus est immediatè, & sine aliquo habitu medio à Deo. Secus autè est de alijs actibus uirtuosis secundum eum, utpote, de actu credendi, aut sperandi. Nam tales actus sunt ab ipso Spiritu Sancto mediantribus aliquibus habitibus, utpote actus credendi mediante habitu fidei, & actus sperandi mediante spe. Et idem iudicium est de ceteris actibus uirtuosis. Hoc ergo singulare est de actu diligendi, quòd nō est ab aliquo habitu creato, sed immediatè à Spiritu Sancto, & hoc propter dicti actus excellentiā. Sed, ut inquit beatus Thom. 2. 2. quæst. 23. art. 2. si quis rectè consideret, hoc magis redundat in detrimentum charitatis, quàm in cōmendationē illius. Non enim ita procedit actus diligendi charitatiuè à Spiritu Sancto mouente humanā mentem, quòd ipsa mens sit tantum mota, & nō sit aliquo modo principium humani motus, sicut cum aliquod corpus mouetur ab exteriori mouente. Hoc enim esset contra rationē uoluntarij, cuius oportet principij esse in ipso. Vnde sequeretur, quòd diligere nō esset uoluntarium, quòd implicat contradictionē, maximè cum amor de sui ratione importet, quòd sit actus uoluntatis. Similiter etiam non potest dici, quia Spiritus Sanctus sic moueat uoluntatē ad actum diligendi, sicut mouetur instrumentū inanimatū. Nam quāuis huiusmodi instrumentum sit principium actus, tamen nō est in ipso agere, uel non agere. Si enim Spiritus Sanctus moueret ipsam mentē ad actum diligendi, sicut mouetur instrumentum à principali agente, tolleretur ratio uoluntarij, & excluderetur ratio meriti, cum tamen charitas sit radix merendi. Relinquitur ergo, quòd uoluntas humana taliter mouetur à Spiritu Sancto ad actum diligendi, quòd etiā sit causa efficiens saltem partialis huiusmodi actus. Non potest autem humana uoluntas producere talē actum per se solā, sed oportet, quòd perficiatur per aliquem habitum supernaturalem, sicut & ipse actus diligendi est supernaturalis. Talem autem habitū uocamus charitatem. Relinquitur ergo ex omnibus prædictis, quòd necesse est ponere charitatē creatam.

Hoc autem est contra magistrum sententia. ut prius patuit, qui in hoc non tenetur. Et sic patet solutio ad dubium.

S E C U N D U M dubium est tale. Vtrum efficacia merendi consistat principaliter in charitate creata? Ad hoc respondetur, quod sic. Istud autem probatur triplici autoritate. Primo quidem autoritate Apostoli. qui. 1. ad Cor. 13. dicit, quod donum linguarum non prodest absque charitate. Similiter: nec donum prophetie. Item nec fides. Similiter nec elemosyna, aut martyrii toleratum valeret absque charitate. Secundo idem probatur autoritate Augusti. qui de uerbis Domini ser. 50. dicit sic. Adde charitatem, profunt omnia. Derrahe charitatem, nihil profunt cetera. Item in eodem lib. ca. 12. dicit, quod sicut radix omnium malorum est cupiditas, secundum Apo. 1. ad Tir. 6. ita radix omnium bonorum est charitas. Extirpa ergo, inquit, cupiditatem, & planta charitatem. Hac ille. Insuper idem August. ser. 2. Dominice secundae post Epiphaniam, dicit, quod sicut arbor, quantumlibet sit pulchra, non potest uiuere absque radice, ita neque opera absque charitate perseverare possunt. Tertio probatur idem intentum autoritate beati Greg. hom. 27. dicentis, quod sicut ex una radice arboris multissimi prodeunt, sic multae uirtutes ex una charitate generantur. Nec habet aliquid uiriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Hac ille. **Q**uemadmodum ergo ad radice arboris procedunt multa, scilicet medulla, flos, folium, & fructus, ita ad charitatem procedunt medulle compassionis, flos bonae affectionis, folium bonae locutionis, & fructus bonae operationis. Patet ergo multiplici autoritate, quod efficacia meriti consistit principaliter, & radicaliter in charitate creata.

T E R T I U M dubium est tale: Vtrum eadem charitate creata diligatur Deus, & proximus? Ad hoc respondetur, quod sic. Ratio enim dilectionis proximi est Deus. Modò ubi unum propter aliud, ibi unum tantum. Relinquitur ergo, quod eodem actu, & habitu charitatis diligatur Deus, & proximus, quantum ad diuersum modum. Nam Deus diligitur propter se, proximus autem propter Deum: Insuper finis charitatis est unus, scilicet diuina bonitas, ut dicit beatus Tho. 2. 2. quæst. 13. art. 5. ubi tractat hanc materiam. **Q**uid si quis obieciat in contrarium, quod habitus distinguuntur penes obiecta, modò obiecta charitatis sunt

sunt duo, scilicet Deus, & proximus, igitur habitus charitatis sunt distincti. Ad hoc responderetur, quod assumptum est uerum, quando obiecta ex æquo distinguuntur. Modò Deus, & proximus non ex æquo distinguuntur. Nam obiectum principale, & primarium charitatis est Deus sub ratione boni, qui diligitur propter se. Proximus autem diligitur minus principaliter, scilicet, propter Deum. Vna ergo sola ratio diligendi attenditur principaliter, scilicet diuina bonitas. Non desunt tamen alie rationes Deum diligendi, utpote, quia creator, quia benefactor, quia gubernator, quia redemptor, quia glorificator, nihilominus huiusmodi rationes sunt minus principales, & quasi secundarie, utpote consequentes, & descendentes ex prima, quæ est ratio bonitatis, ut dictum est. Et sic patet ad dubium.

Q U A R T U M dubium est tale. Vtrum charitas creata possit esse in aliquo adeo perfecta, ut in ea proficere non possit? Pro solutione notandum, quod de charitate creata possumus loqui dupliciter secundum duplicem statum, scilicet Patrie, & uie. Si ergo loquamur de charitate Patrie, tunc dicendum, quod illa est in termino augmenti, non quidem simpliciter, quia non repugnat eam augeri in ratione charitatis, aut qualitatis. Potest enim Deus facere de potentia sua absoluta, ut minimus beatus aequaliter diligat eum, sicut ille, qui est supremus inter omnes, & similiter, ut supremus, siue inter angelos, siue inter homines, perfectissimus diligat eum. Insuper cum quælibet charitas creata sit qualitas finita, potest Deus omnem talem intendere in ratione qualitatis. Et simile iudicium est de gratia creata. Patet ergo, quod charitas Patrie non est simpliciter in termino, sic scilicet, quod non possit intendi à Deo, & perfici. Est tamen quælibet talis in termino augmenti, tum ex potentia Dei ordinata, quia Deus non decreuit aliquam talē intendere. Tum ratione status. In alio enim seculo est status merendi quo ad bonos, & demerendi quo ad malos. Nam utriusque sunt in termino, & in statu recipiendi à Deo premia, uel supplicium iuxta opera sua. Si uero loquamur de charitate uie, tunc dicendum, quod regulariter quilibet habens eam potest in ea proficere. Notanter autem dico regulariter, & hoc propter Christum, qui ab instanti sue conceptionis habuit tam excellentissimam charitatem, quod non potuit in ea proficere, quod intel-

Ser. Do. G. Pep. Paris Actiu. C lign-

ligendum est per augmentū illius. De ceteris aut hominibus uiatoribus dicendum est, quod nullus talium adeo perfectus est, aut bonus, qui non possit esse perfectior, & melior. Dicere autem oppositum est incidere in hæresim eorum, qui dixerunt, aliquem posse esse adeo perfectum in presenti uita, ut ulterius proficere non possit, sicut neque peccare.

QUINTVM dubium est tale. Quomodo intelligenda est perfectio charitatis, cum doctores distinguunt eam in charitatem incipientē, proficientem, perfectā, ut patet de pe. dist. 2. si quis habuerit, & trahitur ex Augustino super Epistolā canonicam. Iohan. ubi dicit, quod charitas, cum fuerit nata, nutritur, cum fuerit nutrita, roboratur, cum fuerit roborata, perficitur. Ad hoc respondetur, quod charitas uicē uocat perfectā in tribus casibus. Primus est, cum quis cor suum habitualiter ponit totaliter in Deo, ita ut nihil uelit, aut desideret, quod sit diuine dilectioni contrarium. Item cum quis dolet de commissis peccatis, & proponit cum hoc in futurum abstinere ab omnibus mortalibus peccatis, & hoc totum propter Deum summè dilectum, & non timore pœnæ. Vnde ad hoc propositum facit illud uerbū presentis Epistolæ. Perfecta charitas foras mittit timorem, scilicet seruilem, qui non stat cum charitate, etiam quantumcumque minima. Huiusmodi tamen seruilis timor, qui incutitur ex consideratione pœnæ, potest esse occasio charitatis introducendæ, qua tamen adueniente mox recedit, & illi succedit timor filialis, qui optimè stat cū charitate. Et ad hoc propositum solet dari exemplū de acu, & filo. Nam acus aperit uiam filo, quo introducto acus transit. Secundus casus in quo charitas uicē uocat perfecta, est, cum quis ex amore Dei obligat se ultra præcepta ad obseruantia consiliorū, utpote paupertatis, castitatis, & huiusmodi. Et de hac perfecta charitate loquitur Christus Matth. 19. cum ait cuidā adolecenti. Si uis perfectus esse, uade, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ueni, &c. Vnde propter hanc charitatis perfectionem religio uocatur status perfectionis. Tertius casus est, cum quis totum studium suum deputat ad uocandum Deo, & rebus diuinis, etiam omnibus alijs prætermisiss, nisi in quantum necessitas uitæ præsentis requirit. Et est perfectio charitatis possibilis haberi in uia ista, de qua etiā dicit Aug. quod charitas, cum ad perfectum uenit,

rit, dicit: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et ad hanc perfectionem charitatis paucissimi perueniunt: quia hæc uis rara est in terris. Ad eam tamen perueniunt sancti Patriarchæ, & Prophetæ. Similiter Apostoli Christi. Item multi sancti patres in desertis commorantes, & huiusmodi.

SEXIMVM dubium est tale. Quomodo intelligitur illa diuisio graduum charitatis in incipientem, proficientem, & perfectam? Respondetur, quod hæc diuisio sumitur penes similitudinem augmentationis corporalis hominis. Nam quemadmodum homo exterior potest habere triplicem statum, ita & homo interior. Primus, ergo status hominis exterioris uocatur ætas infantilis, antequam scilicet, incipiat habere discretionem, seu rationis usum. Secundus status dicitur ille, in quo incipit loqui disertè, & uti ratione. Tertius status dicitur pubertatis, cum scilicet, incipit peruenire ad illam ætatem, in qua generare potest, & sic procedendo quousque perueniat ad perfectam ætatem.

SIMILITER primus status hoīs interioris, siue charitatis primus gradus dicitur, cum quis studet resistere peccato, & concupiscentijs insurgentibus. Et hoc pertinet ad incipientes, in quibus charitas est adhuc satis remissa, & parua. In quibus etiam concupiscentia quandoque notabiliter insurgunt, & hoc propter assuetudinem, & habitudinem in malo, antequam infundatur charitas. Et ideo tales opus habent fouere, & nutrire ipsam charitatē per sancta exercitia ne corrumpatur ab insurgentibus concupiscentijs. Da exemplum de paruo igne, cui opus est apponere frequenter parua ligna ad ipsum nutriendum, ne extinguatur. Tales etiam habent frequenter ieiunare, & carnem suam uigilijs, disciplinis, atque abstinentijs domare ad reprimendum huiusmodi concupiscentias. hinc Mat. 11. dicitur Regnum cœlorū uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Quæ quidem uiolentia consistit in resistendo passionibus, concupiscentijs, & tentationibus, quæ insurgunt, ut dictum est. In cuius figuram legitur in Exodo. per plura capita, quod filijs Israel egressis de Aegypto, & de dura seruitute Pharaonis post transitum maris rubri, occurrerunt illis Amalechitæ pugnantes contra eos. Sic ueris penitentibus recedentibus à seruitute Diaboli post transitum maris contritionis, occurrunt tentationes, & phantasie

taſc varie, quæ uincunt per carnis macerationem. Exemplū habemus de beato Benedicō, qui cum tentaretur à carne, proiecit ſe intra uepres, & urticas, ſicque per uulnera carnis eiecit à ſe uulnera mentis.

S E C V N D V S gradus charitatis conſiſtit in hoc, ut homo principaliter intendat ad hoc, quòd in bono proficiat. Et hoc pertinet ad proficientes, qui ad hoc principaliter intendunt, ut charitas in eis roboretur per augmentum: iuxta illud *Plal.* Ibunt de uirtute in uirtutem. Vnde anima deuota *Can. 2.* loquitur dicens. Fulcire me floribus, ideſt ſanctis deſiderijs, ſipate me malis, ideſt uirtutibus: quia amore lan- guo. Et de hoc habemus figuram in lib. *Eſdræ* de *Iſraelitis*, qui reuerſi de *Babylonia* reſedificabant muros *Hieruſalem*, tenentes una manu gladium ad defendendum ſe contra aduerſarios, & alia manu reſedificabant. Ad idem etiam facit exēplum de beato *Antonio*, qui diſcurrerat in uiſitando ſanctos patres *Aegypti*, ſicut apis eligendo à ſingulis flores uirtutum.

T E R T I V S gradus charitatis conſiſtit in hoc, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut quantum fieri poteſt, Deo inhæreat, & eo fruatur: hoc autem pertinetur ad perfectos, qui cupiunt diſſolui, & eſſe cum *Chriſto*. Ad hunc autem gradum charitatis peruenerat ſanctus ille *Propheta Dauid*, qui dicebat in *Plal.* ad dominum. Sicut deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te *Deus*. Sitiuit anima mea ad *Deum* fontem uiuum, quando ueniam, & apparebo ante faciem *Dei* mei? Similiter ad hunc gradum peruenerat ſanctus ille ſenex *Simeon*, de quo legitur *Luc. 3.* quòd poſtquam ſuſcepit *Chriſtum* in ulnas ſuas, ait ad dominum. Nunc dimittis ſeruum tuum domine ſecūdum uerbum tuū in pace: quia uiderunt, &c. Insuper ad eundem gradum charitatis peruenerat *Apoſtolus Paulus*, qui de ſeipſo loquens *Rom. 7.* ait. Inſelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius. Patet ergo de tribus gradibus charitatis creatę, qui ſunt incipientium, proficientium, & perfectorum. Quos nobis largiri dignetur largitor omnium bonorum, qui in *Trinitate* perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica prima poſt Trinitatem Sermo ſecundus de Euangelio.

R V C I O R in hac flamma. *Luc. 6.* Pro introductione preſentis ſermonis mouetur queſtio talis. Vtrum anima rationalis poſſit pati ab ardore ignis materialis? Pro ſolutione huius quōſionis ponā aliqua ueritates per ordinē.

P R I M A igitur ueritas. Aīa coniuncta corpori, ſiue in preſenti, ſiue in inferno, utpote poſt generalem reſurrectionem corporum, poteſt pati, & de factō patitur ab igne materiali. Conſtat enim totum compoſitum, cuius anima eſt pars pari ab igne. *Ridiculoſum* enim eſſet dicere, quòd ſolum corpus ſit capax ſenſibilis ardoris ignis: Aliās corpus mortuū ſenſibiliter pateretur, quòd eſt abſurdum dicere. Ergo totum compoſitum patitur, & per conſequens anima patitur.

S E C V N D A ueritas. Ignis materialis & corporeus, cuius modi eſt ignis inferni, non habet ex uirtute ſua naturali, ut poſſit affligere aīam à corpore ſeparatā, hæc ueritas patet ſic. Nā ſm philoſophū primo de generatione, illa, q̄ agūt, & patiūtur naturaliter adinuicē, neceſſe eſt cōicari in materia. Sic eſt autē, quòd aīa ſeparata, & ignis corporeus nō cōicant in materia: quia conſtat, quòd ſpiritualia, & corporalia nō cōicant, neque ſymbolizant in materia, igitur, intentum.

T E R T I A ueritas. Firmiter tenendū eſt, quòd aīa ſeparata pōt pati, affligi, & cruciari ab igne corporeo. Patet ſic hæc ueritas. Eadē rō vī eſſe de demonib. & aīabus dānatorū quo ad paſſionē ignis inferni, maxime cū ſint utriq; ſpirituales ſubſtātie, & in tali ſpūalitate equaliter cōueniāt. Sic eſt autē, q̄ ipſi demones de factō patiūtur ab igne infernali. In cuius rei teſtimoniū *Chriſtus* ſupremus index dicturus eſt in diſtincto iudicio oīb. reprobis illud *Mat. 2. 5.* Ite maledicti in ignē eter num; qui paratos eſt *Diabolo*, & *Angelis* eius. Propterea *Greg. li. 2.* dialogorū dicit ſic: Sī *Diabolus* & eius *Angeli* cū ſint incorporei, corporeo igne ſunt cruciadi, quid mirū, ſi et aīa, anteq̄ recipiāt corpora ſua, poſſint corporeo igne cruciari? Itē idē intentum probatur tali rōne. Pœna debet cor reſpondere culpæ. Sed aīa dānata ſubiecit ſe corpori per culpā, ſiue per prauā cōcupiſcētia. Ergo iuſtū eſt ut in pœnā ſub iſtā rei corporeę p paſſionē, & cruciatiū. Et ſic patet intētū.

QUARTA veritas. Ignis infernalis non agit in animā separatam propria uirtute, sed in quantum est instrumentū diuinę iustitię. Prima pars huius ueritatis iam paruit. Secundam autem restat probare. Pro cuius probatione supponendum est, quod ignis inferni, prout est instrumentum diuinę iustitię, habet aliquam uirtutem, per quam potest attingere ad aliquid ultra uirtutem sue nature. Exemplum de dolabra, siue securi, quę secundum quod est instrumentum hominis, habet uirtutem aliquid operandi, quam uirtute propria nõ habet, ut pote dolandi, & planandi ligna. Item exemplum de calore naturali in homine, qui secundum quod est instrumentum uirtutis digestiue, habet uirtutem conuertendi alimentum in substantiam aliti, quam tamen uirtutem secundum se non habet. Et sic patet ueritas suppositionis. Ex hoc ergo sic arguitur. Quicquid potest Deus facere mediantibus causis secundis efficientibus, potest idem facere sine eis, sed sic est, quod ipse potest affligere animam rationalem mediante corpore etiam sensibiliter, sicut uidemus experimentaliter in homine egrotante, aut uulnerato, ergo similiter potest affligere animam separatam a corpore: hoc autem facit per ignem inferni, in quantum est instrumentum sue iustitię, cum punit animas damnatorum. Igitur &c.

QUINTA veritas. Modus, quo dictus ignis affligit, seu cruciat animas damnatorum, non est realis, seu physicalis, ut pote alterando, & calefaciendo hmoi animas, sed est intentionalis, & hoc secundum opinionem beati Tho. 4. sen. d. 44. Quamuis. n. secundum eum ignis infernalis ex propria uirtute nõ possit detinere inuitę animam rōnalem, sicut locus detinet locatum, ut carcer incarceratum, nihilominus hoc potest, in quantum instrumentum diuinę iustitię. Quo fit, ut ipsa anima, siue etiam demon apprehendat ipsum ignem per modum nociui, & detentiu, qui quidem ignis a parte rei ipsum spiritum inuitę detinet intra ignem secundum quod est instrumentum diuinę iustitię. Beatus ergo Thomas imaginatur, quod nulla res corporea, & per consequens neque ignis infernalis potest propria uirtute detinere animam separatam, seu spiritum Angelicum, sic scilicet, quod taliter alligetur illi loco quod non possit se ad alia loca diuertere, & se extra dictum locum in

quo

quo est, diffinitiuē ponere, maximē cum non sit taliter in loco, ut loco subdatur. Nihilominus hæc uirtus supereditur igni corporeo infernali, in quantum est instrumentum diuinę iustitię uindicantis peccatum, quod sic detineat spiritum. Que quidem detentio fit spiritui pœnalis, pro quanto retardat ipsum ab executione proprię uoluntatis, ne scilicet, possit operari, ubi uoluerit, aut secundum quod uoluerit. Ille autem modus dicendi uidetur esse de mente Beati Aug. qui lib. 21. de ciuit. Dei, dicit, quod sicut anima in hominis conditione coniungitur hmano corpori, & dat ei uitam, quāuis illa sit spiritualis, & corpus materiale, & ex illa coniunctione ipsa concipit amorem ad corpus, sic anima damnata alligatur igni inferni, ut accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione uehementem concipit horrorem, & propter hanc, & dolorem. Similiter eiusdem opinionis est Gre. qui lib. 4. dialogorum dicit sic. Si uiuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem a corpore igne detineatur? Item post pauca. Tene-ri, inquit, per ignem spiritum dicimus, ut in tormento ignis sit uidendo, atque sentiendo. Ignem namque eo ipso patitur, quo uidet, & quia cremari se aspicit, crematur. Sicque fit, ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne uisibilis ardor, ac dolor inuisibilis trahitur. Ecce quomodo secundum prædictos doctores, tam anima damnata, quā Angelus mariuntur intentionaliter ab igne, & non Physicē, aut realiter. Nihilominus idem Gregorius, ubi supra uidetur dicere aliam opinionem qui dicit, quod realiter patiuntur, esse probabilem, dicit enim sic. Quamuis possimus colligere ex dictis euangelicis, quod anima non solum uidendo, sed et experiendo patiatur. Veritatis enim uoce de diuite mortuo in inferno sepulto dicitur, quod dixerit ad Abraham. Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Hęc ille.

SE X T A, & ultima ueritas. Quamuis secundum prædictam opinionem ignis infernalis affligit miseris animas secundum quod ab eis apprehenditur, per modum detentiu, & nociui, ut declaratum est, non tamen propterea sequitur, quod possint se facere non damnatas. Cuius ratio est ordin

tio diuinæ iustitiæ, & uoluntatis, quæ continuè occurrit, ad talem apprehensionem, ita ut eam deponere nequeant, aut ab ea quandoque cessare, etiam quantumcumque in loco amenissimo ponantur. Da exemplum de filio regis captiuo, qui continuè affligitur, quamuis in camera ornata, & polita collocetur. Hinc in proverbio dicitur, quod nullus est pulcher carcer. Ex omnibus ergo prædictis sufficienter patere potest, quomodo anima rationalis patitur ab ardore ignis materiali. In cuius rei testimonium dixit diues puelo patri Abraham, prout legitur in euangelio hodierno. Crucior in hac flamma. In quo quidem euangelio, fit mentio de duobus hominibus alterius tamen, & alterius status, scilicet, diuitis epulonis, & mendici Lazari. Horum ita que status, & conditio ostenditur in eodem euangelio uaria tripliciter, scilicet.

In uita, In morte, Post mortem.

PRIMÒ quidem in uita. Et hoc iterum tripliciter. PRIMÒ quidem, quia unus diues, & alter pauper, siue mendicus. Secundò uerò, quia unus induebatur purpura desuper ad ostentationem, & uanam gloriam. Item bysso ad carnem, & delicias carnis fouendas. Alter autem ulceribus undequaque cooperiebatur ad carnis cruciationem. Tertiò autem, quia unus epulabatur quotidie splendide. Alter uerò cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. Ecce quomodo status eorum differrebat in uita penes tria. Possimus autem hanc primam partem præsentis historie exponere tripliciter, uidelicet.

Moraliter, Allegoricaliter, Anagogicaliter.

PRIMÒ igitur moraliter. Vbi notandum secundum hunc sensum, quod diues iste epulo rectè designat multos hospitalarios, qui se faciunt uocari priores, eo quod abhorrent nomen, & titulum hospitalarij. Nomen autem prioris, siue commendatarij, aut magistri, est apud vulgus titulus honorabilior. Huiusmodi ergo hospitalarij, siue domorum deputatarum ad usum cõmunitum pauperum, siue ad usum leproforum, seu cecorum, aut huiusmodi, habent cõmunitè illa tria, quæ in præsentis euangelio narrantur de diuite epulone, in eius tamen uituperium, & quæ fuerunt in parte cau-

te causa siue damnationis. PRIMò enim sunt diuites de substantia ipsorum pauperum, siue hospitalium. Nam talibus bonis utuntur, tanquam proprijs, cum tamen in talibus habeant solùm nudam administrationem. Secundò induuntur quandoque preciosis uestibus, ut potè scharlato, aut Serico. Habent etiam interdum aulas, & cameræ, siue cubilia ornata tapetibus, & multis curiosis superfluitatibus, unà cum uasis argenteis, & buffetis deauratis. Tertiò epulantur quotidie splendide, una cum diuersitate uinorum exquisitorum, de quibus quandoque sumunt usque ad ebrietatè. Mendicus autem Lazarus rectè designat pauperes, & egenos, & egrotos in prædictis hospitalibus degentes. In quibus frequenter sunt illi defectus, qui in præsentis narrantur de dicto mendico. PRIMò enim multi eorum præ debilitate, aut inopia iacent ad ianuas ecclesiarum, aut hospitalium, siue ad ianuam cameræ, aut aulæ domini hospitalarij. Secundò multi talium replentur ulceribus. Nam habent plura ulcera in corpore, quam scuta in bursa. Tertiò tales, quandoque humiliter petunt saturari de reliquijs prandij domini hospitalarij. Quibus respondeo solet, quod non tenetur eos alere, sed solum de hospitio illis prouidere, & ideo prouideant sibi mendicando, si uelint uiuere. Ecce dominorum hospitaliariorum abusus, iniquitas, & crudelitas maxima. Qui quidem abusus reprobat in clementi. rubrica de religiosiis domibus. cap. quia contingit, ubi expressè dicitur, quod illi, qui occupant domos leprosas, seu hospitalarias, & huiusmodi, & qui inde accipiunt, quicquid possunt permittentes pauperes penuriam pati. Item ædificia, ex omni parte labi, grauissimè peccant, & cum hoc ad restitutionem tenentur, maximè, cum pro omni labore suo, & mercede debeant esse contenti sufficienti, & non superfluo uictu, & uestitu. Propter quod mandat Papa Clemens quintus omnibus diæcesanis, ut tales abusus corrigant, & emendent cum effectû. Hæc ubi supra in sententia. Sed proh dolor, non fit correctio digna de talibus, eo quod solent placare numeribus officiorum diæcesanorum, cum ad eos, accedunt uisitandi gratia. Nec silentio præter eundem iudicauimus abusum alium grauissimum, apud hospitalarios

spitalarios, domorum leprosariorum regnantem. Sunt enim nonnulli eorum, qui cum uiderent se grauatos aliquibus leprosis, sunt illis duri, & amari, permittentes etiam tales multam penuriam pati. Quibus persuadere solent per interpositas personas, ut petant certam summam pecuniæ, cum pactione de quitando perpetuo dictam domum. Quæ pecunia percepta, uagari solent hinc inde in onus aliorum leproforum, aut saltem eorum, à quibus exigunt pietatis subfidia. Et sic patet de expositione prima morali.

SECUNDO in eodem sensu morali possumus dicere, quod diues, qui induitur purpura, & bysso, & epulatur quotidie splendide, rectè designat multos ecclesiasticos beneficiatos, qui in immensum ditantur de patrimonio crucifixi, & de multitudine beneficiorum, plusquam de hæreditate parentum. Tales etiam solent quandoque indui pompaticè, & sumptuosè, dicentes, quod hoc faciunt propter honorem ecclesiæ, & status eorum. Sed profecto per talè abusum ecclesiasticus status magis uenit in contemptum, quam in honorem, & præfertim à uiris intelligentibus, & gustantibus, quæ Dei sunt. Olim enim, qui mollibus uestiebantur, in domibus regum erant, iuxta dñi uerbù Matth. 11. Non ergo erant in domibus prælatorum, sicut hodie. Valde è factum est uelle in preciosa ueste honorare Christum humili ueste indutum. Insuper plerumque tales epulantur quotidie splendide, uacantes comestationibus, & ebrietatibus. Mendicus autem merito designat pauperes clericos, bonos, & honestos, qui cupiunt saturari de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum, id est, qui cupiunt habere parua beneficia, quæ quandoque possident, & occupant dicti domini, & de quibus parum curant, ut sunt capellæ, aut exiguæ præbendæ. Sed nemo illis miseretur, quod sit, ut usque ad mortem absque prouisione permaneant. Practica etiam de illis prælatis, qui dicunt clericis pauperibus illis seruientibus, quod intendunt illis prouidere, ut sic ipsos alliciant ad sibi seruiendum etiam absque omni salario. Sed frequenter in tantum expectant, quod mors interuenit, priusquam prouideatur. Vel dic, quod diues epulo est dominus curatus, qui manet in ciuitate epulans quotidie splendide de prouentibus, sui beneficii, ad quod uix semel in anno accedit. Mendicus autem est pauper uicarius, qui

qui de seruit beneficio, & qui uix habet panem ad saturitatem, & tunicellam supra dorsum, eò quod quicquid lucratur, totum cecidit in solutionem domini sui.

SECUNDO præsens textus potest exponi allegoricaliter de Christianis, & iudeis. Nam ueri Christiani sunt diuites in Christo, quo ad bona spiritualia. Item induuntur preciosa ueste charitatis, quæ est uestis scarlatum. Vel preciosa eorum uestis est religiosa ipsorum conuersatio. Insuper epulantur splendide in sacramento altaris, ubi percipiunt Christi uerum corpus, & sanguinem. Iudei autem, & quicumque infideles sunt ueraciter mendici, uel ceribus uitiorum pleni, qui tandem cupient saturari de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum uerorum christianorum. Hoc autem maxime fiet in fine seculorum, quoniam quidem reliquiæ Israel saluæ fient. Et hoc est, quod loquitur Psal. de ipsis ad literam dicens. Conuertentur ad uesperam, & famem patientur, ut canes, supple, præ desiderio salutis consequendæ, & circuibunt ciuitatem, id est, ecclesiam militantem, querentes quo pacto eam intrare possit, ut salui fiant. Quod autem additur, Et nemo illi dabit, referendum est ad modernos iudeos, qui non habent Prophetas, neque uiros doctos, qui eos doceant, quid credendum, quid agendum, quid fugiendum, quid uel desiderandum, quæ admodum habent christiani.

TERTIO præsens textus potest exponi anagogicè de beatis, & damnatis. Sed quia sequens expositio quodammodo uidetur aduersari historię, ideo rogo pium lectorem, pariter, & auditorem, ut accommodent intellectum suum dicendis. Diues ergo est quilibet beatus, quia iuxta dictum Psal. Gloria, & diuitiæ in domo eius, id est, in cælo. Nonne quæso quilibet beatus est ualde diues, maxime, cum habeat quicquid uult? Nam teste Boerio de cons. lib. 3. prosa. 2. beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus. Item quilibet talis induitur purpura, & bysso, & maxime istud complebitur post generalem resurrectionem. Purpura quidem exterius, quantum ad gloriam corporis, & bysso interius quantum ad gloriam animæ. Et ad hoc propositum potest intelligi illud. Prouerb. 31. Omnes domus filii eius uestiti sunt duplicibus. Item illud Psal. Omnis gloria eius filia regis ab intrus. Ecce gloria animæ. In simbrisis auricis

auris circumamicta uarietibus. Ecce gloria corporis. Notanter autē dicit (uarietibus) quia gloria corporis erit multiplex, secundū quod erunt multę doctę, uidelicet agilitas, claritas, subtilitas, impassibilitas. De huiusmodi, itaque induitione figuratiuē scriptum est Luc. 15. de filio prodigo, de quo dixit Pater ad seruos, idest, Deus ad angelos. Citō proferte stolam primam, & induite illum. Nota, quomodo angeli sancti cooperabuntur Domino in generali resurrectione corporum. Quod antē dicitur de diuite Epulone, quod epulabatur quotidie splendide, referendum est, iuxta propositū, ad illam satietatem mirabilem, quam possidebat electi in cęlo, iuxta illud Psal. Satiabor, quam apparuerit gloria tua. Et de preparatione huiusmodi epularum loquebatur Christus loquens suis discipulis, & in ipsis omnibus electis, cum dicebat Luc. 22. Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum. idest, hilariter, & largiter, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Hoc tamen ultimū debet metaphoricē intelligi, & non ad literam, quia non erit mensa in regno Dei, nec indigebunt electi ciborum corporalium alimonia, sicut in presenti. De hac etiam epulatione splendida, & quotidiana in cęlo figuratiuē legitur Hester. 1. ubi dicitur, quod Rex Acherus iussit maximū conuiuium preparari cunctis principibus, & pueris suis fortissimis Persarum, & Medorum inclitis, & præfectis prouinciarum coram se, ut ostenderet diuitias glorię regni sui, & magnitudinem, atque iactantiam potentię suę multo tempore, centum, uidelicet, & octoginta diebus. Applicatio est facilis. O' immensa Dei bonitas, qui non cessat nos inuitare ad has epulas, tum per filium suum, tum per nuncios suos prædicatores diuini uerbi, tum per sacram scripturam, ut est illud Can. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Item Prouer. 9. loquitur dicens. Comedite panem meū, & bibite uinum meū, quod miscui uobis. Male ergo loquebantur impij Hebręi de Domino in deserto dicentes. Nunquid panem poterit dare, aut parare mensam populo? Pater ergo descriptio diuitis epulonis, quantum ad sensum anagogicum.

SUPEREST describere statum mendici Lazari. Per huiusmodi ergo mendicum intelligitur quilibet damnatus, & hoc propter illa, quę ad literam dicuntur hic de Lazaro.

Primò

Primò enim erat mendicus, idest, pauper. Secundò iacebat ad ianuam diuitis. Tertio erat ulceribus plenus. Quarto cupiebat saturari de micis, quę cadebant de mensa diuitis. Quinto nullus miserebatur illius, quod notatur, cum dicitur in textu, & nemo illi dabat. Sexto dicitur, quod canes ueniebant ad eum, & lingebant ulcera eius. Hęc ergo singula possumus exponere de damnatis.

PRIMÒ enim tales sunt in extrema paupertate constituti quo ad uictum, & uestitum, ita ut merito dicere possint illud Psal. Pauperes facti sumus nimis. Hoc etiam patet per historiam presentis Euangelij, ubi legitur de diuite epulone, quod cum esset in tormentis infernalibus, inuenit se in tanta paupertate, quod non potuit obtinere unam guttam aque.

SECUNDÒ damnati iacent, tum quia debilitati, & destituti uiribus præ magnitudine cruciatuum infernalium, tum quia ligati manibus, & pedibus, ita ut non possint surgere, & se iuuare. Psal. Sicut oues in inferno positi sunt, supp. reprobi. Modus autē ouium est, quod in estate, cum uiget intensus calor, solent per globos, & turmas in unū congregari, & iacere in terra. Vnde ex hoc magis inardescunt, & alterantur. Sic etiam erit de damnatis post iudiciū generale. Ecce quare dicit Psal. de ipsis, quod sicut oues in inferno positi sunt.

TERTIÒ damnati replentur ulceribus, idest, multitudi ne, & uarietate tormentorum. Nam ut habetur Iob. 24. transfunt ab aquis niuium ad calorem nimum. Merito enim tales figurantur per Iob, quem percussit Sathan ulcere pessimo. à planta pedis usque ad uerticem capitis.

QUARTÒ patiuntur maximam esuriam, & sitim maximam præ lassitudine tormentorū indeficientium, & ardore ignis inextinguibilis. Et ideo maximo affectu cupiunt saturari, & refrigerari per sumptionem cibi, & potus. Sed hęc inuanū cupiunt, quia nunquā obtinent, quod cupiunt, sicut in effectu patuit de diuite epulone, cui denegata est gutta aque. Et hoc est, quod cōminatur Dominus reprobis Esa. 55. dicens. Serui mei comedent, & uos esurietis, serui mei bibent, & uos sitietis.

QUINTÒ inter tot, & tanta tormenta ipsi miseri dānati neminē inuenient adiutorē, seu auxiliatorē, iuxta illud Psal. Non sit illi, scilicet damnato, adiutor. Vnde quilibet dānatus merito

meritò potest dicere illud Psal. Considerabam ad dexteram, & uidebam, si quis, sup. mihi auxilium ferret, sed profecto, non erat, qui cognosceret, me. Certissimum enim est, quòd demones, cum sint crudelissimi tortores, nullo modo compatiuntur miseris damnatis. Quinimmo absque misericordia eos cruciare satagunt, Hiere. 6. Crudelis est, & non miserabitur. Similiter illis non miseretur Deus, iuxta illud Ps. Non miseraris omnibus, qui operantur iniquitatem. Quales, sup. sunt omnes damnati, qui continuè operantur iniquitatè, quàmuis illam ipsis non imputet dominus ad noui demeritum, & hoc ex immensa misericordia sua. Item Ezechie. 5. Ego confingam eos, nec parcer illis oculus meus, & non miserabor. Insuper illis non compatiuntur sancti Dei electi, quinimmo scribitur. Sap. 5. quòd stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt. Ceterum illis non miserentur iniusti uiuentes, qui non intendunt orare pro talibus. Vnde, & sanctus ille pater Augustinus dicebat, se non uelle orare pro patre suo damnato, dummodo de hoc sibi constaret, plusquam pro demone. Quir: immo idem doctor, de ciuitate Dei. lib. 2. ca. 24. dicit, quòd si ecclesia de aliquibus adhuc in uita constitutis esset certa, quòd prædestinati essent in ignem æternum ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quàm nec pro ipso diabolo. Bene ergo dicitur in præsentiu euangelio de mendico Lazaro, per què, ut dictum est intelligitur quilibet damnatus, quòd nemo illi dabit, idest, nullus illius miserebatur.

S E X T Ò, & ultimò ad eosdem damnatos ueniunt canes illi infernales, idest, mordaces, & uoraces demones, qui tanquam executores diuinæ iustitiæ non cessant die, ac nocte eos mordere, ac torquere, ita ut quilibet damnatus meritò possit dicere illud Psal. Circumderunt me canes multi. Hi ergo sunt canes illi, qui lixerunt sanguinem Iezabel. 3. Reg. 20. Patet ergo quid anagogicè per diuitem epulonem, & mendicum Lazarum intelligitur.

C I R C A hanc clausulam pertráseo tres quaestiones, quas deduxi in expositione Euangeliorum, Feria quinta, post secundam Dominicam. 40. uide ibi.

M O R A L I T E R etiam notandum iuxta hanc materiam quòd in diuitibus huius seculi multa peccata regnant, & abundant,

ant, & presertim hæc quæ sequuntur, uidelicet.

Superbia. Auaritia, Vanagloria. Inuidia. Gula. Crudelitas.

P R I M V M igitur malum, quod repugnat communiter in diuitibus, & si non semper, ne bonos diuites scandalizet, dicitur superbia. Sunt enim tales communiter superbi, elati, & inflati occasione bonorum, quæ possident. Sed quomodo superbi? Certè primò in corde per presumptionem. Magna enim præsumunt in cordibus suis de seipsis occasione bonorum suorum, utpote, quòd debeant ab alijs honorari, & cæteris præferri. Item, quòd meritis suis, aut industria, seu prudentia, ad diuitias peruenerunt, & huiusmodi. Secundò in ore, se extollentes. Eccl. 13. Diues locutus est superba, & iustificauerunt illum. Super quo dicit gloss. quòd multi sunt, qui diuitum facta, & dicta extollunt, pauci uerò qui doctrinam, & uirtutem humilium intelligunt. Tertiò in opere, ambulando, in magnis, & in mirabilibus super se. Et breuiter, difficilè est, ut non sit superbus, qui diues est, ut dicit Greg. homil. 13. Bene ergo admonet Apost. discipulum suum Timotheum dicens. Diuitibus huius seculi præcipe non sublimè sapere. r. Thimo. 6. Quod si ira facere noluerint, tandem lugebunt in inferno, & dicent illud Sap. 6. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis?

S E C V N D V M malum, quod repugnat in diuitibus, est auaritia, seu amor inordinatus, & superfluus ad diuitias huius seculi, ita ut nunquam satis, habeant quinimo quòd plus habent, tantò magis habere cupiunt, eò quòd insatiabiles existunt. Vnde de auaro diuite dicitur Eccl. 4. quòd non satiantur oculi eius diuitijs. Item Luc. 1. dicebat Virgo Maria, quòd dominus diuites dimisit inanes, eò, scilicet, quòd nunquam replentur, sed semper vacui remanent propter suam insatiabilitatem. In cuius rei signum semper se plangere solent, & dicere, quòd nihil habent. Bene ergo loquitur sapiens Eccl. 5. dicens. Qui amat diuitias fructum non capiet ex eis. Id est, non utetur eis ad sufficientiam, seu necessitatem suam, sed patietur cum illis multam penuriam, ne minuantur. Vnde in hoc sunt similes cani iacenti super paleas, qui inde non saturatur, & tamen ita diligenter custodit eas, quòd si senserit aliquem uelle aliquid inde, etiam quantumcunque parum subtrahere, statim clamat, & contra cum insurgit. Bonum ergo

ergo, & salubre consilium dat Psal. diuitibus huius seculi est ait. Diuitie si affluant, nolite cor apponere, scilicet, per inordinatum amorem, ad eas.

TERTIVM malum, quod regnat in diuitibus huius seculi uocatur uana gloria, quæ in eis oritur occasione diuitiarum suarum: hoc enim testatur Psal. cum de talibus loquitur dicens. In multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Et quia diuitiæ consistunt circa diuersas materias, utpote circa pecunias, circa uasa aurea, & argentea, circa multiplicem succellestem, circa multitudinem, & curiositatem uestium, circa possessiones agrorum, circa census, & redditus, circa ornamentum domorum, & edificiorum, circa multitudinem pecudum, circa sumptuositatem eorum, & huiusmodi, ideo de illis, qui talia possident; atque ex talibus inaniter gloriantur loquens regius Propheta Dauid, rectè pronunciat dicens. In multitudine diuitiarum suarum, gloriantur. Nota, quomodo tales frequenter coram alijs narrat diuitias suas inaniter gloriano, etiam mendaciter fingendo se plus habere, quàm habeant, ut sic plus ab alijs honorentur, & magni existimantur. Contra ergo uanam gloriam, & superbiam diuitum huius seculi, qui in multitudine diuitiarum suarum gloriantur, debent uehementer latrare prædicatores diuini uerbi, inducendo eos quantum possunt ad contemptum huiusmodi diuitiarum, & ut nõ confidant in eis, plusquam in baculo aridino. Sic enim agere admonet Apost. discipulum suum Timotheum dicens ei. Diuitibus huius seculi præcipe non sublimè sapere, id est, ex suis diuitijs nõ superbire, aut magnos se putare, quia diuites sunt. Neque sperare in incerto diuitiarum suarum, id est, in diuitijs, quæ incertæ sunt. 1. Tim. 6. Cuius rationem assignat sapiens Prouerbiorum. 1. 1. cum ait. Qui confidit in diuitijs suis, corruet. Corruet, inquam, per aduersam fortunam. Sicut pater de illo diuite, de quo legitur Luc. 12. qui dicebat. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare. Et ecce mox facta est ad eum uox dicēs. Stulte hac nocte, &c. Vel corruet per peccatum. Vel tandem corruet de hoc mundo in infernum. Non est ergo, in diuitijs sperandum, neque glorandum, sed tantum in uirtutibus, & in bonis spiritualibus.

QUARTVM malum, quod regnat in diuitibus huius seculi

culi dicitur inuidia. Nam ut dicit Sene. in quadam epistola Diuitiæ animos inflant, superbiam pariunt, & inuidiam parant. Ex quo enim ipse diuitie pariunt superbiam, ut in primo puncto dictum est, consequens est dicere, quod trahunt humanum animum, & cor ad inuidiam. Nam ex quo diues superbus uult alios excellere, de facili inuidet superioribus, æqualibus, & inferioribus. Superioribus quidem, eò quod non equatur illis in diuitijs. Aequalibus autè, eò quod equatur illi. Inferioribus uero, ne sibi equetur. Et de hoc legitur in historia scholastica de Alexandro Magno, qui mortem Monarchiam suam in aliquem unum transferre noluit, ne apud posteros par illi in diuitijs, & potentia legeretur. Propter, quod instituit suos successores duodecim uiros, quos ab infantia sua socios habuerat. Præctica, quomodo hodie sunt maxime inuidiæ inter reges, & principes huius seculi propter diuitias mundanas. Item inter nobiles, & mercatores. Similiter inter rectores communitatum. Insuper inter ecclesiasticos tam beneficiatos, quàm non beneficiatos.

QUINTVM malum, quod pullulat in diuitibus huius seculi uocatur gula. Tales enim solent plerunque facere magna conuiuia, & banqueta, in quibus sæpè interueniunt crapulæ, & ebrietates. Vnde de diuite epulone dicitur in præsentis Euangelio, quod epulabatur quotidie splendide. Si enim diues non fuisset, sic, quotidie epulari nequiuisset. Ex quo inferitur, quod diuitiæ præbuerunt illi occasionem festandi gulam, & inluuium. Circa hunc itaque abusum reprehendendi sunt illi diuites tam laici, quàm clerici, tam nobiles, quàm ceteri, qui tot, & tanta expendunt in fructibus uentris, quod non habent, unde pauperibus, aut pijs locis subueniant. Studeant ergo tales moderatè uiuere, ut possint pauperibus subuenire. Aliàs non excusantur à mortali peccato, utpote necatores pauperum.

SEXTVM malum, quod regnat in prædictis diuitibus huius seculi, dicitur crudelitas. Sunt enim tales communitate crudeles, & inhumani ad pauperes, eos multipliciter vexantes, & opprimentes iuxta testimonium Apostoli Iacobi, dicentis. Nonne diuites per potentiam opprimunt uos? Eiusdem. 2. Ista oppressio cõiter per ablationem modicæ subser. Do. G. Pep. Pars Actiu. D. stantia

stantiæ ipsorum pauperum . Et de hoc grauiter conqueritur dominus Deus Micheę . 3 . dicens ad huiusmodi diuites . Violenter tollitis pelles pauperum desuper eis , & carnem eorum desuper ossibus eorum . Item in psalms conqueritur idem dominus dicens . Nonne cognoscent omnes , sup . mali diuites , qui operantur iniquitatem , in hoc , scilicet , quod opprimunt pauperes , qui deorant plebem meam , sicut escam panis ? Tales ergo crudeles diuites ueniant dictos pauperes , in tantum , quod cogunt eos relinquere patriam . Eccle . 13 . Venatio Leonis onager in eremo , sic Pasca diuitem sunt pauperes . Nam tales solent rapere varijs modis , & cautelis bona pauperum , etiam quandoque palam , & sine quocunq; colore . Aliquando etiam emunt bona eorum , utpote uinum , frumentum , oues aut boves , quæ dicunt se uelle soluere , sed postquam talia consumpta sunt , nolunt ulterius audire loqui de solutione . Interdum etiam aduocant pauperes , ut opentur in agri , aut uincis eorum , quibus minimè satisfaciunt , aut non nisi ad nutum eorum . Et istud est unum de illis terribilibus peccatis clamantibus ad cælum pro uindicta . Iac . 5 . Ecce merces operariorum uestrorum , quæ fraudata est à uobis , clamat , & clamor eorum in aures domini Sabaoth introiuit . Et istud est quoddam homicidium . Satis em occidit , qui ea , unde pauperes uiuere debent , aufert . Patent ergo sex mala , quæ communiter regnant in diuitibus huius sæculi . Sunt , & multa alia in eis , quæ ne tedio afficiam lectorem , petranseo ; & hæc omnia sint pro prima parte præsentis Euangelij , in qua describitur conditio diuitis , & pauperis pro statu uitæ præsentis .

S E C V N D ò principaliter in dicto Euangelio describitur status , & conditio utriusque in morte .

P R I M ò quidem medici Lazari , cum dicitur . Factum est , ut moreretur mendicus , & portaretur ab Angelis in sinum Abrahe . In quibus uerbis tria ad eius laudem dicuntur . Primum est , quod in eius morte eius egestas cepit finem , quia mortuus est mendicus , id est , mortua est in eo eius mendicitas . Non autem dicitur , quod mortuus sit Lazarus , quinimò moriente eius medicitate , & ulceroso corpore , cepit magis secundum animam uiuere . Sapientię . 3 . Iusti in perpetuum uiuent

uiuent : item ibidem , uisi sunt , supple , iusti oculis insipientium mori , illi autem sunt in pace . Secundum est Angelicum , & honorificum obsequium : quia anima eius portata est ab Angelis ad locum quietis , & pacis . Non ergo ab uno tantum Angelo illic delata est , sed à pluribus : quia ab Angelis . O mira Dei miseratio , qui tantum honorat in morte iustos pauperes , & patientes egrotos , quos in præsentia à bhoeruit mundus . Profectò hæc meratio dextere excelli . Tertium est locus honoris , ad quem delata est anima Lazari : quia in sinum Abrahe . Quia enim ipse Lazarus in præsentia opprobrio est repletus , ideo in alio sæculo dignus honore est habitus . Rectè ergo ad propositum potest intelligi illud Psalm . Suscitans , supple , dominus de puluere egenum , & de stercore erigens pauperem , id est , mendicum Lazarum , ut sedeat cum principibus , id est , cum sanctis Patriarchis , & solum gloriæ teneat , supple , in præsentia . Ecce descriptio status Lazari in morte .

S E C V N D ò in præsentia Euangelio consequenter describitur status , & conditio diuitis epulonis in morte , cum subditur . Mortuus est autem diues , scilicet , cum ardenti affectu , & amore diuitiarum . Mortuus est , inquam , & hoc triplici morte . Primò quidem morte naturali , quæ cõis est omnibus filiis Adæ post statum innocentie . Heb . 9 . Statutum est hominibus , semel mori . Secundò morte spiritali , siue causata per mortale peccatum . Ezecc . 18 . Anima , quæ peccauerit , ipsa morietur . Tertio morte æternali , de qua in psal . Mors peccatorum pessima . Mors enim naturalis est mala , saltem malitia naturæ . Mors uero spiritalis peior . Mors autem æternalis pessima . Bene ergo dicitur , quod mortuus est diues . Sequitur : & sepultus est in inferno , supple , sine cruce , sine luce , sine Sacerdote , & sine aqua benedicta . Merito ergo sepultus est in inferno : quia illic sepeliuntur Parochiani Diaboli , de quorum numero ipse erat . Si uis aliquid uidere de exequijs ipsius , recurre ad expositionem præsentis Euangelij in opere quadragesimali . Ex omnibus prædictis patet , quàm varius sit status malorum diuitem , & bonorum pauperum in præsentia uita , & in futura . Nam in præsentia diuites ualde honorantur , & pauperes contemnuntur . In futura autem sit totum , oppositum . Nota similitudinem de falcone , & gallina . Et sic patet .

ter de secundo principali.

TERTIO principaliter in presenti Euangelio fit mentio de statu diuitis, & mendici post mortem. Et quidem de Lazaro dixit pater Abraham ad diuitem. Fili recordare: quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala, scilicet, mala pene. Nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris.

DE diuite autem hoc tria specialiter dicuntur, & tanguntur. Primum est ipsius sera recognitio. Tunc enim solum pri mum petiuit misericordiam, cum iam esset in tormentis dicens. Pater Abraham miserere mei. Vnde Greg. Oculos, quos culpa claudit, pena aperit: Item psa. Impl facies eorum igno minia, & querent nomen tuum domine. Secundum est eiusdem diuitis iniusta petitio, cum ait ad patrem Abraham. Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam. In quibus uerbis ostenditur appetere, quam iniusta fuerit illius petitio, & hoc dupliciter. Primo quidem, quia petebat Lazarum ad se mitti, cum tamen ille iam esset eo superior propter status, & loci dignitatem. Et quo patet, quod adhuc in eo regnabat superbia. Vt enim dicitur in psa. de damnatis. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper, id est continue crescit. Secundum uero: quia petebat misericordiam sibi fieri a Lazaro, cui in nullo fuerat misericors, etiam usque ad micas, quae cadebant de mensa sua. Modò scriptum est Ia. 2. quod iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam. Tertium est petitionis eiusdem diuitis iusta repulsio, cum ait illi pater Abraham. Fili recordare. Item cum ait illi. Et in his omnibus inter nos, & uos chaos, &c. Item cum ait illi petenti, ut mitteret Lazarum in domum patris sui ad fratres suos, ut restaretur illis, quod ipse damnatus esset, ne & ipsi uenirent in locum tormentorum, ad augmentum damnationis suae habebat, inquit, Moysen, & Prophetas, audiant illos. Cumque ille replicasset, dicens: Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis irerit ad eos penitentiam agent. Iterum repulit petitionem suam dicens. Si Moysen, & Prophetas non audiunt, neque, si quis ex mortuis resurrexerit credet. Ecce, quam multipliciter repulit pater Abraham dicti diuitis iniustam petitionem. Nec quidem immerito, maxime cum scriptum sit,

Pro-

Proverb. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Ecce ergo audistis charissimi iustam diuitis epulonis donationem, eoque noluit misericordiam impendere pauperi Lazaro. Cauete ergo, ne sitis tales per culpam, ne tandem sitis tales per penam. Esto te ergo misericors, & tunc iuxta domini sententiam misericordiam consequemini. In presenti quidem per gratiam. In futuro autem per gloriam, quam nobis concedat qui, &c.

Dominica secunda post Trinitatem. Sermo priuus de Epistola.

OLITE mirari, si odit uos mundus. 1. Iohã. 3. Solent plerunque homines mirari de re insolita, ut puta, quod aliquis puer nascatur cum sex digitis in utraque manu, & similiter in utroque pede, sicut accidisse legitur. 2. Reg. 21. Item, quod bruta animalia disertè loquantur, tanquam uterentur ratione, sicut accidisse legitur de asina Balaam, Num. 22. Item, quod ignis descendat subito de caelo ad solam petitionem unius hominis, sicut factum est ad praeces Elic. 3. Regum 18. Item quod lapides cadant de caelo, sicut factum est tempore Iosue, eiusdem. 1. Item, quod curus, & equi cum maximo sonitu uideantur currere per aera, sicut factum est tempore Elisei super castra Assyriorum oppugnantium Samariam. 4. Regum 6. Item, quod homo nascatur duplicem habens partem superiorem, simplicem inferiorem, ut pote, habens duo capita, duo pectora, quatuor manus, unicum uentrem, & duos pedes, prout refert Augusti. libr. 26. de ciuit. Dei, capit. 8. accidisse. Item, quod magnes attrahat ferrum. Similiter, quod in calce occultetur ignis, quae excitatur. cum aqua frigida desuper infunditur. Solent etiam simplices mirari, de Eclipsi Solis, aut Lune, eoque quod ignotant causam illius. Similiter, & miracula Christi ducebant populum in admirationem, eoque quod erant insolita, utpote, cum multiplicauit panes ordeaceos. Item cum conuertit aquam in

inum. Similiter, cum illuminauit cæcum natum, & huiusmodi. Sunt, & multa alia signa insolita tam in sacra scriptura, quam in uarijs historijs, que, cum acciderunt, populum talia uidentem in admirationem frequentissimè induxerunt. At uerò, quòd mundus, seu mundani, & mali homines odiant, & persequantur bonos, & iustos, nullus debet inde admirari, eo quòd non est nouum, nec res insolita, sed multum etiam, & ab antiquo usitata. Sic enim egit Cain erga fratrem suum Abel. Item filij Iacob erga fratrem suum Ioseph. Similiter Saul erga Dauid. Itidem egerunt tyranni, erga sanctos Dei martyres. Hoc idem etiam operantur hodie mali erga bonos. Bene ergo loquens beatus Io. in principio epistolæ hodiernæ bonis, & iustis, consolatur eos dicens. Nolite mirari, si odit uos mundus.

IN præsentem ergo epistolam Beatus Iohannes inducit, nos ad dilectionem proximi, ostendens modum ipsius, uidelicet, quòd debemus diligere proximum tripliciter, scilicet.

Firmiter, Efficaciter, Veraciter.

PRIMÒ igitur debemus diligere proximum firmiter, ita ut propter nullam tribulationem, aut odium mundanorum hominum deseramus amorem fraternum ad eum. Nota tamen, quòd in hominibus mundanis, seu peccatoribus duo sunt, scilicet, natura, & culpa. Naturam ergo eorum debemus diligere, utpotè animam, secundum quam sunt ad imaginem dei formati, & sanguine Christi redempti, & gloriæ cœlestis capaces, quamdiu sunt in hac uita constituti. Culpam uerò eorum debemus odire. Nam & eam odit dominus, ita ut non dicatur hominem peccatorem odire, nisi, quia odit culpam illius. Quod si unum separaretur ab alio, iam ipse non diceretur naturam odire, nec eam affligere, etiam in inferno. Quod si fiat instantia de purgatorio, ubi affligit dominus animam sine culpa, & eorum est de culpa, quæ actu insit, & signanter loquendo de mortali, quia & uenialis potest illie remitti. Non tamen punit ibi Deus animam absque culpa, quæ aliquando insuit. De per accidens ergo uidetur Deus odire naturam impij hominis, pro quantum odit, & punit culpam, quæ adhaeret naturæ ipsius. Da exemplum de percutiente hominem, qui simul percutit uellem illius, quamuis hoc principaliter, non intendat. Et ad

hunc

hunc sensum intelligitur illud uerbum Sap. 14. Odio sunt Deo impius, & impietas eius. Mundani ergo homines, & peccatores sunt à bonis diligendi ad sensum prædictum, quamuis odiant, & persequantur ipsos bonos. Sed de tali odio non debent mirari ipsi boni, quia consuetudo malorum est odire eos, qui ipsos ueraciter diligunt, idest, qui eorum salutem desiderant, & per oppositum amare illos, qui eosdem odiunt, etiam perfecto odio, idest, qui eorum damnationem procurant suis malis, & corruptis exemplis. Nolite ergo, inquit Iohannes, mirari, si odit uos mundus.

VBI notandum, quòd mundus odit bonos, referendo semper mundum, ad mundanos homines, & peccatores, & hoc propter tria, uidelicet, quia sunt.

Suæ prauitatis reprehenses.

Mundanæ uanitatis contemptores.

Diuersæ conuersationis cultores.

PRIMÒ igitur homines mundani odiunt bonos, & iustos, eo quòd reprehendunt eos de suis prauitatibus, insolentijs, & dissolutionibus, iuxta illud Amos. 5. Odio habuerunt corripientem in porta, idest, apertè, & manifestè, etià quantumcumque discretè fiat talis correptio. Et de hoc habemus historiam de Herode odiente Beatorum Iohannem Baptistam, eò quòd reprehendisset eum de incestu suo. Mar. c. 6. Sequitur, in Amos. Et loquentem perfectè, idest, corripientem charitatiuè, & fraternaliter, abominati sunt. Nam sicut serpens naturaliter odit rutam, eamque quantum potest, fugit, eò quòd amara est. Propter quod dicitur, quòd in horto, in quo est ruta, non solent serpentes habitare, nec similiter buffones, ita & mali odiunt amaritudinem correctionis. Nunquam enim uellent corrigi, neque de suis excessibus reprehendi. Et de hoc habemus historiam. 3. Reg. 14. de illo iniquo rege Achab, qui de Sancto Propheta Michea dicebat. Ego odi eum, quia non propheterat mihi bonum, sed malum omni tempore. Ad hoc etiam est similitudo de frenetico, qui odit medicum, & in suis uinculis gloriatur. Ira & mali, atque peruersi in malis suis gloriantes solent odire medicos, correctores, & infirmitatum suarum spiritualium curatores, iuxta Psalm. Tu odisti disciplinam,

D 4 &c.

& proiecisti sermones meos retrorsum. Si uidebas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Quia profecto tales magis diligunt consortia malorum, & sibi in culpa similius, quam bonorum. Patet ergo, quod homines mundani odiunt homines suarum culparum reprehensores, quia ut dicit Terentius. Veritas odium parit. Et Iohannis. 3. ait Christus. Omnis, qui male agit, odit lucem, scilicet, ueritatis, & non uenit ad lucem, idest, ad pradicacionem, ut non arguantur opera eius. Bene etiam ad propositum loquebatur, idem Christus Iohannis. 7. dicens. Me odit mundus, quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala sunt. Et sic patet de primo.

S E C U N D O mundani homines odiunt bonos, eò quod sunt diuersæ conuersationis cultores, siue diuersorum morum sectatores, ut enim dicitur Ecclesiastici decimo tertio. Omne animal diligit sibi simile, sic & omnis homo proximum sibi, idest, similem sibi conditione diligit naturaliter. Sequitur. Omnis caro ad similem sibi coniungitur, & omnis homo simili sui sociabitur. Item eiusdem. 28. Volatilia ad sibi, similia conueniunt. Vnde quidam Poeta, ait. Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem, Rectorem dubiæ nauita puppis amat. Ex his omnibus concludere possumus, quod mali non habent amicitiam, nisi ad malos. Bonos autem odio persequuntur, tanquam sibi dissimiles. Da exemplum de lupo naturaliter persequente ouem, & de cane persequente leporem. Et de hoc habemus historiam Gen. 27. de sancto illo iuvene Ioseph, quem propter bonitatem suam, oderant fratres sui, ita ut non possent ei quicquam pacificè loqui. Practica, quomodo hodie mali religiosi, aut clerici odiunt bonos, & persequuntur eos, quantum possunt, eò quod mores eorum non conueniunt, cum moribus aliorum. Idem Practica, fermè de quolibet statu. Vnde ipsi mali armant se, & coadunant, ut fortius possint persequi iustum, & bonum uirum, dicentes illud Sap. 2. Circumueniamus iustum quoniam inutilis est nobis, & contrarium est operibus nostris.

T E R T I O homines mundani odiunt bonos, eò quod sunt

sunt mundanæ uanitatis contemptores, iuxta illud Proverb. 29. Viri iniqui oderunt simplicem, idest, hominem iustum, qui contemnit fastum, & gloriam huius sæculi. Item, qui non sequitur tabernas, aut loca inhonestæ, siue qui non est deditus ludis, comessationibus, & ebrietatibus. Quinimmo conuersatio illius est tota spiritalis, & cœlestis, casta, & humilis, sobria, & solitaria. Talem ergo iustum mundanæ uanitatis contemptorem odiunt mali, ita ut uix possint eum uidere iuxta, illud Sapient. 2. Grauis est etiam nobis ad uidentium, quoniam dissimilis est alijs uita illius. Insuper solent mali tales bonos, & in bona simplicitate ambulantes in derisum habere, quia ut habetur Iob duodecimo. Deridetur iusti simplicitas. Patent ergo tria, propter quæ homines mundani odiunt, & persequuntur, bonos.

M O R A L I T E R, etiam notandum, quod capiendò mundum pro uanitatibus, quæ in eo sunt, debemus ipsum odire propter hæc, est enim.

Deceptiuus.
Illaqueatiuus.
Inuolutiuus.
Amaricatiuus.
Infatuatiuus.
Inquinatiuus.

P R I M O igitur mundus est à nobis odiendus, eò quod est deceptiuus. Decipit enim amatores suos multipliciter, prout pulchrè ostendit Augustin. ad fratres in eremo, sermo. 31. qui intitulatur de fallacia mundi, ubi ipsum alloquitur, sic dicens. O' munde proditor cuncta bona promittis, sed cuncta mala profers. Promittis uitam, sed donas mortem, promittis gaudium, sed largiris merorem, promittis quietem, sed ecce turbatio, promittis florem, sed citò euanescit, promittis stare, sed citò recedis. Non ergo diligendus, quoniam omnino transis, & concupiscentia tua uelut fumus euanescit. Hæc ille.

S E C U N D O mundus est à nobis odiendus, eò quod est illaqueatiuus

queatius. Illaqueat enim amatores suos adeo fortiter, quod non possunt de facili se liberare ab eo, & fugere. Nam sicut magnes attrahit ad se ferrum, & sibi quodammodo coniungit, atque quasi inseparabiliter unit, ita & mundus per blanditias suas illaqueat, & sibi quodammodo incorporat humanam mentem, sicut videre est in diuitibus huius seculi. Vnde August. ubi supra. O' mundo immunde, qui homines illaqueare non desinis, quiescere non permittis, rapere omnes appetis, occidere omnes queris, ne qui tibi credit, beatus qui tibi resistit, sed beator, qui à te illesus recedit. Hæc ille. Qualiter etiam, & quam mirabiliter illaqueat mundus amatores suos liquidò pendere possumus in illis, qui curias principum sequuntur, qui estis ibi pene infinita mala patiantur, inde tamen euelli non possunt. Et in hoc sunt quodammodo similes urso, qui cum inuenisset mel, tantam delectationē inuenit in sumptione illius, quòd cum inde per caudā extrahi tentaretur, potius sustinuit caudā sibi extrahi, quam ipsum mel dimittere. Applicatio est facilis.

TERTIÒ mundus est à nobis odiendus, eò quòd est inuoluitiuus. Inuoluit enim, & implicat amatores suos pene infinitis peccatis, & miserijs. Sicut videre est in tractatu Innocentij intitulato de miserijs curialium. Et ideo potius est fugiendus, quam sequendus, more Dauid dicentis. Ecce elongaui fugiens, supp. mundum, & mansi in solitudine. Practica, quomodo amatores mundi habent frequenter cum alijs mundanis conuersari, & per consequens ludere, inebriari, luxuriari, de alijs detrahere, iurare, peierare, mentiri, & huiusmodi: Ecce quomodo inuoluit hominem in peccatis.

QUARTÒ mundus est à nobis odiendus, eò quòd est amaricatus. Sepe enim amatores suos ducit post leuia, & breuia solatia ad grauissimam amaritudinem. Vnde August. ubi supra. O, inquit, mundo immunde. loquatur omnes amatores tui, quibus aliquando florem serenissime iuuentutis prestare uoluisti, uitam diuturnam, diuitiarum copiam, famulorum abundantiam, pacis amenitatem, dicant omnes, loquantur cuncti, surgat uenerabilis pater Adam cum omnibus filijs suis, & omnes uno ore loquantur, utrum in hac uita gaudium habuerint sine dolore, risum sine fletu. Nolite igitur fratres mundum diligere, quoniam transit, & concupiscentia

tia eius. Hæc ille. Item ibidè post pauca. O' mundo immunde in te habitare, & non dolere est impossibile, te amare, & non periclitari est impossibile. Hæc ille.

QUINTÒ mundus est à nobis odiendus, eò quòd est infatuatiuus. Infatuat enim amatores suos instar fortis uini, ita ut non uideantur sentire amaritudines illius, aut intelligere deceptiones eius. Aferunt enim ab eis sensum, & rationē. Hoc enim manifestè ostenditur in multis prælatis, & alijs uiris, qui in curijs principum consumunt substantiam suam inaniter, & prodigè etiam ab alijs amicis suis plerumque multò accipientes, nec aduertunt damnum suum. Talis etiam infatuatio apertè monstratur in ambitiosis hominibus, qui tantū laborant pro adipiscendis seculi dignitatibus, officijs, & honoribus, non attendentes se in breui morituros, & de suis fatuitatibus rationē reddituros. Practica etiam de principibus huius seculi, quos infatuat mundi amor, ita ut uix cessent à bellis, & hoc totum, ut dilatent dominia sua, & magni uideantur, atque à ceteris timeantur.

SEXTÒ, & ultimò mundus est à nobis odiendus, eò quòd est inquinatiuus. Inquinat enim animas amatorum suorum in his tribus inquinantis, de quibus. 1. Iohan. 2. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia uitę. Ecce quàm multipliciter mundus coinquinat amatores suos, ita ut nulla sit cloaca, quę tantū possit coinquinare corpus, quantum tria prædicta humanam mentem. Hæc autem coinquinatio fit per hoc, quòd quis nimis excessiue delectatur in prædictis, seu in rebus seculi. Propterea August. super Iohan. exponēs illud uerbū Iohan. 8. Vos de hoc mundo estis, dicit sic. Si delectat te iste mundus, iam es immundus. Si autem te non delectat, iam es mundus. Patent ergo multa, propter quę mundus iste est à uiris bonis, & sanctis odiendus, quos etiā ipse odit. Et sic patet de primo.

SECVNDÒ principaliter debemus diligere proximum efficaciter. Hæc autem efficacia consistit in duobus, prout innuitur in præsentī Epistola. Primò quidem in hoc, quòd debemus contemnere uitam nostram temporalem pro spiritali uita proximi. Secundò uerò in hoc, quòd debemus eidem proximo necessitatem patienti communicare bonā nostrā temporalia.

De primo ergo loquitur Iohan. cum ait. Nos debemus pro fratribus animas ponere, idest, uitam nostram temporalem pro corū uita spirituali procuranda, & hoc loco, & tempore. Hoc autem probat exemplo Christi, cum ait. Quoniā ille animā suam, idest, uitam temporale, & corporalem, pro nobis posuit, idest, uoluntariē morti se pro nobis redimendis obtulit, iuxta illud propheticum Esa. 53. Oblatus est, quia ipse uoluit. Hoc etiam est, quod ipsemet dicebat. Iohan. 10. Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam a meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Ex quo ergo Christus tam efficaciter nos dilexit, ut animam suam, idest, uitam, pro nostra salute posuit, consequens est, ut etiam similem charitatē pro fratribus saluandis tempore, & loco impendamus. Sic enim egerunt sancti Dei martyres. Vnde in tali opere, & facto ostenditur maxima charitas ad proximū. Quia ut habetur Iohan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animā suam ponat quis pro amicis suis. Pro quo notandum secundū beatum August. lib. 1. de doctrina Christiana, quod in charitate debet esse ordo, ita scilicet, ut primō, & super omnia diligatur Deus. Secundō anima propria. Tertiō anima proximi. Quartō corpus proprium. Vbi ergo quis uidet, quod animus proximi periclitatur, nisi exponat corpus suū periculo mortis, tenetur ipsum exponere. Queritur ergo pro ampliori elucidatione huius materie. Vtrum quilibet teneatur ex charitate exponere uitam suam corporalem, seu temporalem periculo mortis pro spirituali salute proximi sui? Ad hoc respondetur, quod sic, sed tamen non æqualiter. Nam ad hoc tenentur prelati ex officio. Verbi gratia. Si aliquis tyrannus persequatur fidem, pariter & fideles, in tali casu prelati tenentur se opponere torrenti, & se constituere murum, & antemurale pro domo Domini, idest, pro fide, & Ecclesia, palam confitentes fidem catholicam. In quo tamen casu non tenentur simplices, & subditi, nisi forsitan interrogentur ab ipsis tyrannis. Nam ubi interrogantur de fide, debent illam palam confiteri, utpote affirmantes se esse Christianos. Et ad hoc propositum intelligitur illud uerbū Apostoli Rom. 10. Ore confessio fit ad salutem. Quod autē simplices nō interrogati confiteantur fidem ultrā se offerentes martyrio, non est necessitatis,

necessitatis, sed supererogationis. Vbi tamen uiderent ipsam periclitari, teneantur palam eam confiteri. Vbi ergo quis uidet proximum suum spiritualiter periclitari, si non possit aliter illi subuenire, nisi se exponendo mortis periculo, tunc in tali casu ad hoc tenetur. Et hoc modō uidetur beatus Vitalis martyr Vrsinum medicū in articulo mortis positum pro fide Christi, & expauescentē suis exhortationibus roborasse. Pro qua tamen exhortatione fuit per tyrannum morti condemnatus. Idē dicitur de beato Sebastiano in ordine ad Christi martyres Marcellum, & Marcellianum. Ecce quando simplices tenentur confiteri fidem, & quando non. Illi uerō, qui habent curam animarū, ut sunt Curati, Episcopi, & alij Prælati, non solum in hoc casu, sed etiam in alijs tenentur pro salute subditorum suorū uitam exponere corporalem, utpote, si lupus intret in ouile ouium ad corruptendum eas in fide, & moribus. Quod si secus facerent, nō essent dicendi pastores, sed mercenarij, iuxta Domini testimoniū Iohan. 10.

De secundo autem, in quo prius dicebatur efficacia charitatis ad proximum consistere, quod est cōmunicare illi indigenti substantiam temporalem, loquitur Iohan. cum ait. Qui habuerit substantiā huius mundi, idest, temporales diuitias, quæ dicuntur substantia, eodē quod illis sustentatur, uel quia debent sustare, seu subesse, & non præesse, sue dominari, & uiderit fratrem suum, idest, quemlibet proximū, necessitatem patientē, sue in uictu, siue in uestitu, & clausērit uiscera sua ab eo, utpote, nihil illi tribuendo, nec illi compatiendo, quomodo charitas Dei manet in eo? Ac si apertē diceret. Non manet. Talis etiam quomodo posset animā suam, idest, uitam pro fratre ponere, qui nō uult superflua sua, ei necessitatem patienti, dare? Audiatur ergo hoc auarus, & expauescat. Audiatur etiam Dominū illi præcipientem, & dicentē Esa. 58. Frange esurienti panem tuum, & egenos, uagosq; induc in domum tuam, cum uideris nudum, &c.

QUÆRITUR ergo pro ampliori elucidatione præsentis materie. In quo casu dare elemosynam cadat sub præcepto. Ad quod respondetur, quod in duplici casu, unus est ex parte dantis, alius ex parte recipientis.

PRIMVS igitur casus, & qui est ex parte dātis elemosynā, attenditur, cum talis habet superflūū uictū, & uestitū, considerata

considerata tamen necessitate personæ, & status. Nam, quod simplici est superfluum, homini in dignitate, aut officio constituto, seu multa negotia gerenti est necessarium, utpote, si sit pauperfamilias. Est etiam aduertendum, quod huiusmodi necessitas status, & personæ, non solum debet attendi secundum præsentem statum, uerum etiam secundum ea, quæ probabiliter possunt occurrere, seu quæ frequenter occurrunt. Et ad hunc sensum intelligendum est illud Domini præceptum Luc. 11. ubi ait. Quod superest, date elemosynâ. Hoc idem etiam uoluit innuere beatus Iohannes in præsentis Epistola cum ait. Qui habuerit substantiam huius mundi, idest, superfluas diuitias, considerata qualitate personæ, & status, ut dictum est. Qui ergo habet superfluum ultra uictum, & uestitum, considerata necessitate personæ, & status, tenetur dare elemosynam. Aliàs detinet alienum, scilicet id, quod debetur pauperibus. Vnde Ambro. & recitatur in decre. dist. 47. sicut hi. dicit, quod non minus est criminis habenti tollere, quam cum possis, & abundans sis, indigentibus denegare. Deinde immediatè subdit dicens. Esurientiû panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis, & miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terra desodis. Tantorum ergo te inuadere scias bona, quantis possis præstare, quod uales. Hæc ibi: Super quo querit gl. Vtrum pauperes possint petere talia superflua, quæ detinent auari, & diuites huius sæculi. Et respondet, quod non directo iudicio. Possunt tamen denunciare Ecclesiæ illum, qui non dat. In quo casu Ecclesia potest eum cogere, ut det. Et ad hoc est argumentum, extra de simonia. cap. ad Apostolicam. ubi dicitur, quod Episcopus debet cogere, siue compescere eos, qui nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Et nota, quod dicta decretalis loquitur contra illos laicos, qui recusabant aliquid dare pro equijs mortuorum, aut benedictionibus nubentium, hoc scilicet prætextu, sed fraudulento, ne simonia committeretur. Et sic patet de primo casu, in quo elemosyna cadit sub præcepto.

S E C U N D U S casus attenditur, siue accipitur ex parte recipientis, scilicet quando, & ubi patitur urgentem necessitatem, nec apparet unde sustentari possit, nisi per elemosynam huius habentis superfluum. In quo quidem casu tenetur

tenetur dare non solum de superfluo, sicut in præcedenti casu dictum est: uerum etiam de necessario. Non quidem de necessario personæ secundum statum considerato eo, quod quilibet plus tenetur sibi, quam alteri, si sit in consimili necessitate, sed de necessario sui status. Nam in ultima necessitate quilibet tenetur & debet se restringere, ut proximum adiuuet. Et quantum ad hunc sensum sic debet intelligi præsens textus, ubi dicitur. Qui habuerit substantiam huius mundi, idest, temporalia bona, & uiderit fratrem suum, idest, proximum necessitatem habere, scilicet, ultimam, & clausuram uiscera sua ab eo, subuentionem ei denegando, quomodo charitas Dei manet in eo? Ac si apertè diceret, quod nullo modo. Nam in tali casu est transgressore diuini præcepti, & per consequens charitas Dei non potest manere in eo. Reputatur enim apud Deum tanquam homicida, iuxta illud uerbum Ambro. lib. de officijs, & similiter recitatur in decretis dist. 86. Pasce, Pasce, inquit, fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem feruare poteris, si non paueris, fame occidisti. Super quo dicit gl. quod quis occidit alium per subtractionem panis corporalis. Similiter August. & recitatur. 1. 4. q. 5. immolans, dicit sic. Panis egentium uita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui effundit sanguinè, & qui facit fraudem, necessario fratres sunt, id est pares. seu similes in peccato. Patet ergo, quomodo in duobus casibus datio elemosynæ est de necessitate præcepti, & salutis. Et sic patet de secundò principali, in quo ostensum est, quod debemus diligere proximum efficaciter.

T E R T I O principaliter debemus diligere proximum ueraciter, hoc autem innuit beatus Iohannes in fine præsentis epistolæ cum ait. Filioli mei non diligamus uerbo, sup. tantum, qualiter multi mundani faciunt, qui solent aliis dicere. Ecce unus homo ad nutum uestrum, Italicè. Sed hoc est falsum. Nam tales relinquentur proximos suos, quibus forsitan talia dicunt, mori pro uno frusto panis, ut uulgo dicitur. Ex quo patet, quod talis dilectio uerbalis est ficta, & uana, Neque, supple, diligamus lingua, scilicet, fallaci. Sicut Ioab, qui dixit Amasæ. Salue mi frater, & statim interfecit eum, ut patet. 2. Reg. 20. Et talis amor non solum est fictus, & uanus, uerum etiam proditorius. Sed opere, sup-
ple

ple, diligamus proximos nostros. Et hoc est contra eos, qui diligunt uerbo tantum. Et ueritate, quod est contra eos, qui diligunt lingua fallaci. Illi ergo implent uerbum Apostoli, qui tempore, & loco subueniunt necessitatibus proximum opere, & facto, & qui realiter ostendunt se ueraces in promissis. Sicut contingit frequenter inter ueros amicos, qui promiserunt sibi mutuo in casu subuenire. Vel sic secundum glo. ord. Diligamus opere, quasi etiam fallamur ex humana infirmitate in dilectione, ut cum benefacimus alicui peruerso, aut ficto pauperi, credentes eum esse bonum, & uerum pauperem, non tamen fallimur mercede, quo ad Deum. Et ueritate, scilicet, simplici intentione beneficia prestemus, non propter iactantiam, aut propter aliquod commodum temporale, sed solum propter Deum. Sic enim agentes reportabimus ab eo gratiam in presenti, & gloriam in futuro. Quam nobis prestare dignetur, &c.

Dominica Secunda post Trinitatem, Sermo Secundus de Euangelio.

H O m o quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos. Luc. 14. Pro introductione presentis sermonis mouetur questio talis. Vtrum quilibet uocatus ad cenam uitę eternę, sit eam percepturus, atque in ea perpetuo permansurus? Ista questio simul duo querit. Primum est de perceptione cenę eternę, à quolibet uocato ad eam. Secundum est de permanfione in dicta cena. Pro solutione utriusque partis questionis præmittendum est, quod contingit aliquem uocari ad hanc cenam, dupliciter. scilicet, sufficienter, & efficienter. Item talis uocatio pot fieri, alio modo dupliciter, scilicet, fm presentē iustitiā, aut fm finale Dei ordinationē. His suppositis ponā aliquas ueritates.

P R I M A igitur ueritas. Multi uocantur sufficienter ad cenam uitę eternę, quam tamen minimē gustabunt. Paret hęc ueritas de omnibus reprobis, utpote, de iudæis, Paganis, Hæreticis, & peruersis Christianis, in suis peccatis decedentibus. Tales enim sufficienter uocantur ad cenam agni. Tum per sacras scripturas, quarum etiam infideles de
facili

facili possunt habere. Tum per internas inspirationes, quas frequenter immittit dominus in corda hominum. Tum per predicationes, & cęteras exteriores admonitiones. Insuper Christus sufficienter omnibus prouidit de remedijs necessarijs, & congruentibus ad perueniendum ad dictam cenam, utpote, de sacramento baptismi quo ad paruulos. Item de sacramento penitentię quo ad adultos subiacentes peccato mortali. Quibus tamen remedijs non obstantibus, non omnes gustabunt dictam cenam. Et hoc ideo, quia non reddunt se illius capaces per bonum usum prædictorum remediõrum. Et hoc uoluit innuere ipse Christus. Matt. 20. cum ait. Multi sunt uocati, pauci uerõ electi. Da exemplum de ecclesijs collegiatis, & cathedralibus, ad quarum singulas horas canonicas sufficienter uocantur per pulsam campanę domini canonici recepturi distributiones. Et tamen non omnes recipiunt huiusmodi distributiones, eõ quod non omnes illic conueniunt eõ quod forsã uacant delitijs suis, & uoluptatibus. Et ideo non mirum, si distributiones non percipiunt. Alij autem ecclesiam intrant, sed post inceptionem diuini officij, & ideo non intrant chorum, quia clausa est ianuam. Et similiter tales distributionibus priuantur. Ad propositum, illi non intrant ecclesiam militantem, qui sacramenta non percipiunt, ut sunt infideles. Et ideo priuantur tales distributionibus celestibus. Alij uerõ intrant quidem ecclesiam, sed non sanctuarium, siue chorum, ut sunt mali Christiani. Et similiter tales priuantur dictis distributionibus. Et hoc uoluit innuere Christus sub parabola de fatuis uirginibus, quę non sumpsertunt oleum secum. Per quod intelliguntur opera pietatis, siue quęcunq; alia bona opera meritoria. Quę cum uenissent ad ianuam dicentes. Domine, domine aperi nobis, responsum eis est à sponso. Nescio uos. Matth. 25. Similiter idem apertē insinuat in presenti euangelio, ubi legitur patrifamilias, id est, Deus dixisse. Nemo uirorum illorum, qui uocati sunt, & uenire, supple, noluerunt, gustabit cenam meam, id est, gloriam cęlestem non percipiet. Qui ergo damnabuntur, sibiipsis imputare debent, & non Domino Deo, sicut ipsemet testatur. Osę. 13. dicens. Perditio tua Israel ex te. In me aut, &c. Similiter ipse loquitur. Ets. 5. dicens. Quid est, qd̄ debui facere uinę meę, & nõ feci,

SECUNDA ueritas. Multi uocantur ad cœnam uitæ æternæ secundum præsentem iustitiam, qui si sic decederent, indubiè illam perciperent, ad quam tamen nunquam peruenerit. Hęc ueritas patet de iusto casuro, & in peccato finali ter decessuro. Ex quo enim talis per casum est nunc in gratia, habet ius ad uitam æternam secundum præsentem iustitiam, & ad eam uocatur, adeo quòd si sic decederet, indubiè ad illam peruenerit. Et tamen talis, nunquam eam habebit, cū sit per casum præscitus ad penam æternam, & in peccato finaliter decessurus. Ex quo patet, quòd illi turpiter errât, qui dicunt semper accipere per mortem hominem in meliori statu, in quo contingit aliquando cum esse. Si enim sic esset, nulli ueraciter baptizari dandaurentur. Quod tamen nullus recte mentis aliquando asserere uisus est usque in præsentem diem. Constat enim omne: rectè baptizatos recipere cum baptismo gratiam spiritus sancti. Prædicta ergo ueritas debet incutere magnum timorem nedum malis, uerum etiã actualiter bonis, & illos cautos reddere, ut pro posse studeant in bono perseverare. Quod facere utique possunt, unã cum diuino auxilio, quod nemini denegatur pro statu isto, & regulariter.

TERTIA ueritas. Quicumque efficaciter, seu secūdam finalem Dei ordinationem uocantur ad cœnam uitæ æternæ, indubiè ad eam peruenerint. Hęc ueritas probatur triplici auctoritate. Prima habetur Rom. 9. ubi loquitur Apostolus dicens. Voluntati eius, scilicet, Dei quis resistit? Secunda habetur Esa. 46. ubi sic legitur. Vivo ego, dicit dominus, quia omnis uoluntas mea fiet, & omne consilium meum stabit, idest, dispositio, & ordinatio, seu decretum meum permanebit. Tertia habetur in Ps. ubi dicitur. Omnia, quęcumq; uoluit dominus, fecit in Cœlo, & in Terra, in Mari, & in omnibus abyssis. Istę auctoritates probant sufficienter, & uoluntas Dei beneplaciti, de qua loquuntur, semper implentur. Quę quidem uoluntas beneplaciti alio nomine potest uocari uoluntas Dei efficax. Eiusdem etiam sententię est magister sentent. distinct. 4. s. primi. Similiter Beatus Tho. 1. parte. q. 29. artic. 6. Insuper probatur idem intentum tali ratione. Impossibile est prædestinationem Dei falli, sicut neque possibile est ipsum Deum falli. Sed falleretur, si illi, qui efficaciter

ficaciter uocantur ad Deo ad cœnam uitæ æternæ, illhic non peruenerint, igitur &c.

QUARTA, & ultima ueritas, & per quam responderetur ad secundam partem quæstionis, est talis. Quicumque semel ad cœnam uitę eterne intrauerit, nunquam inde exibit. Probatur hęc ueritas per illud Io. 16. Gaudium uestrum nemo tolleret à uobis. Item patet per illud Christi uerbum de electis loquens. Ibunt hi, inquit, in uitam æternam Mat. 2. 5. Item securitas est de essentia beatitudinis, sic. sc. q. quilibet beatus habet securitatem de nunq̄ amittenda beatitudine, igitur &c.

ITEM, ut arguit doctor sanctus. 1. 2. q. 5. art. 4. si aliquis intromissus ad gaudium cęlestē, posset ab eo excludi, necessarium hoc esset ex parte Dei, aut ex parte sui, aut ex parte alterius. Non quidē ex parte Dei subrahentis claram uisum uisionē à tali beato, quia cum subtractio beatitudinis sit quædam pœna, non pot̄ provenire à Deo, nisi ratione alicuius culpe, maxime cum ipse sit iustus iudex. Culpa autē non pot̄ cadere in eo, qui essentiam uidet, eò quòd ad talē uisionem ex necessitate sequitur reſcitudo uoluntatis. Et sic patet, q̄ nullus semel beatus pot̄ beatitudinem amittere ex parte Dei. Et hoc intelligendum est de potentia Dei ordinata. Secus autem de potentia illius absoluta, q̄m quam pot̄ euacare cœlum omnibus. Similiter ex parte sui non pot̄ beatus excludi à cœna uitę æternę, quod patet sic. Impossibile enim est, ut aliquis uideans diuinam essentiam uelit eam non uidere, quia omne bonum habitum, quo quis uult carere, aut est insufficientis, & quærunt aliud sufficientius loco eius, aut habet aliqd̄ incommodum annexū, propter quod in fastidiū uenit. Sic est autē, q̄ uisio diuinę essentię replet animã bonis oibus, maxime cum coniungat ea immediate fonti totius boni. Propter quod dicit in Ps. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Itē. Sap. 7. Venerunt mihi oia bona pariter cū illa. sc. cum contemplatione diuinę essentię. Similiter non habet aliquis incommodum annexū, quia ut habetur. Sap. 8. non habet amaritudinē conuersatio illius, nec tediū cōiuctus eius. Ex quibus omnibus cōcluditur, q̄ beatus non pot̄ uelle carere cęlesti beatitudine, in super talis non pot̄ à beatitudine excludi per quodcunq; illud agens, quia mens Deo cōiuncta beatificè eleuatur super oia alia, & ita ab hmoi cōiunctione nullum aliud

Dominica. I I. post Trinit.

agens pot̄ eam excludere. Et sic patet, q̄ quicumq; semel ad cenā uirā æternę intrauerit, nunquā inde exiit, quod erat probandū. Et ideo, ut dicit Aug. de ci. Dei. li. 21. c. 17. Origenes non immeritō ab ecclesia reprobatur, eō q̄ posuerit alternantes, sine cessatione beatitudines, & miserias. i. quod beati p̄n̄ esse miserī, & damnati felices, & beati. De eius etiā reprobatione habes in decretis, dist. 15. Sancta Romana Ecclesia. Sunt tñ, qui militant pro honore dicti Origenis, dicentes, eum dictā h̄resim nunquā fomniaſſe, sed hoc, & multa alia falsa, & h̄eretica ab emulis suis, & corruptoribus librorum suorū fuisse sibi falsō imputata. Patet ergo solutio ad propositam quæſtionem, quæ mota est occasione uerborum pro themate sumptorum, in quibus dicitur, quōd homo quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos.

In presenti ergo euangelio de quatuor principaliter fit mentio, uidelicet.

De cęlestis conuiuij preparatione. In principio euangelij,

De inuitatorum friuola excusatione ibi. Et cęperunt simul, &cæt.

De aliorū substituta admissione ibi. Exi citō in plateas.

De inuitatorum iusta reprobatione ibi. Dico autem uobis, quōd nemo, &c.

Primō igitur fit mentio in hodierno euangelio de cęlestis conuiuij preparatione, cum d̄r. Homo quidā fecit cenā magnā, & uocauit multos. Et misit seruū suum, &c. Hęc igitur prima clausula euangelij potest dupliciter exponi. Primō quidem mysticē. Secundō uerō moraliter.

MYSTER' igitur. Iste homo, qui fecit cenam magnam, est Christus d̄ns Deus noster, qui ex humilitate, uult appellari homo, uel filius hoīs, cū tñ sit uerus Deus, & Dei filius, & hoc in confusionē multorū, quōd cū sint de infima plebē, uolunt tñ denominari ab accidente aliquo, utpote, cū sint filij fabricorum, uolunt appellari nepotes episcoporum, aut abbatum, presertim si aliqui sint, uel fuerint etiam à remotis antiqui tales in tota parentela eorum. Olim enim solus Papa mutabat nomen, cum fiebat. Papa. Nunc autem si aliquis fit Abbas, Episcopus, Archiepiscopus, siue Cardinalis totius fermē progenie, mutatur nomen, ita ut rarō nominetur, ut prius, sed potius fratres, aut nepotes, siue cognati talis Episco-

Sermo. I I. de Euang. 25

Episcopi, aut Archiepiscopi, & huiusmodi, ut sic plus honorentur. Vnde de talibus meritis potest dici bonus prelatus illud Isaię. 49. Quis genuit multifidos, & turbos, & turbos beant parentes egenos, & pauperes, erubescunt, quod nosciatur. Et ideo sunt in hoc similes cunctis mulis, de quo fabulatur, quōd cum interrogaretur, quęnam esset mater eius, ad hoc non respondebat, sed dicebat se esse filium Batephali, qui fuit equus potētissimus Alexandri Magni, & cū quo multas egregias uictorias fecerat. Cumq; qui eū interrogabat, diceret ei, quōd non interrogabat eum de patre, sed de matre, ille ad hoc respondere nolebat, sed de proposito, quantū poterat, diuertebat. Erubescēbat. n. dictus mulus, quōd sciretur, quōd mater fua fuisset pauper asina depilata, Italice Asina spellara. Applicatio est facilis.

NO R A N D V M est autem conformiter ad Dominum Hugonem Cardi. in postilla sua, quōd homo iste Christus fecit triplicem cenam, scilicet.

Magnam, Maiorem, Maximam.

PRIMŌ igitur fecit homo Christus cenam magnam, per quam intelligitur doctrina euangelica. De qua potest intelligi illud Isaię. 21. Pone mensam. Et infra. Comedentes, & bibantes surgite. Hęc autē cenā, d̄r magna propter quatuor. Primō quidem, quia dominus cenā illius est magnus, & rex magnus super omnes Deos. Secundō uerō, quia omnes conuiuæ sunt magni, scilicet, omnes illi, qui libenter audiunt loqui de Sacra Scriptura. Tertiō autem, quia omnes seruitores illius, & ministri sunt magni, scilicet, uiri Doctores Theologi, & Sacre Scripture expositores. Quartō, & postremō, quia fercula, quę ibi apponuntur, sunt magna per quę designantur quatuor sensus Sacre Scripture, qui sunt sensus Historicus, Tropologicus, Allegoricus, Anagogicus. Verum circa ista fercula uiri docti, & literis sacris dediti inueniunt magnum saporem, & delectationem. Secus de uiris mundanis, & ignaris. Talibus enim fastidium, & quasi nauseam generant prædicta fercula, ita ut uideantur dicere illud, quod olim impij iudæi dicebant, de manna. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. Num. 21.

S E C U N D Ō. Christus fecit cenam maiorem in die cenę in Hierusalēm in cenaculo magno strato, ut legitur. Luc. 22. Nam ibi discubens cum discipulis suis proposuit eis quatuor fercula uaria. Primum fuit panis azymus. Secundum agnus typicus affatus. Tertium lactuce egestes. Quartum caro sua, & sanguis suus. Et per hæc quatuor designantur quatuor, quæ debent habere, quotquot accedunt ad altaris sacramentum. Primò enim debent esse puri, & mundi interiori, uelut panis azymus exteriori. Secundò debent esse agrestes per peccatorum dolorem, & contritionē. Tertio debent esse obediētes Deo, & Ecclesie pastoribus, sicut agnus pastori suo. Vel dic, quòd debent esse affati per ardentē charitatem Dei, & proximi. Quartò debent habere fidē sinceram de hoc sacramento credentes firmiter ibi contineri Christi ueram carnem, & uerum sanguinem. Prouer. 23. Quando federis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quæ sunt posita ante faciem tuam. Et sic patet de secunda cenā.

T E R T I Ō Christus fecit cenā maximā in cælo omnibus amicis suis. Esa. 25. Faciet Dñs omnibus populis in monte hoc cōuiuū pinguium: In hac cenā proponuntur omnibus electis fercula delicatissima, & preciosissima p quæ designantur immensa gaudia æterna. Luc. 22. Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meā in regno meo. Meritò autē futura glorię refectio cenā appellatur, & hoc propter tria. Primò propter tem poris congruitatem, quia post ipsam nullū restat conuiuū. Secundò propter ferculorū deliciofiratē Psal. Paraisti in dulcedine tua, &c. Tertio propter discumbentium paucitatem. Matt. 22. Multi sunt uocati, pauci uerò electi: Et de hac cenā singulariter loquitur Christus sub parabola in presenti Euan gelio, cū ait. Homo quidā, idest, ipsemet Christus, fecit cenā magnam, idest, præparauit omnibus sufficienter refectioem æternam. In hoc scilicet, quòd ianuam cæli aperuit, & media illhuc perueniendi cōtulit. Ad hanc igitur cenam inuitantur omnes. Quod præfiguratū fuit in conuiuio Assueri, qui inuitauit omnem populum, qui erat in Susis. Hester primo.

C I R C A quod notandum, quòd ad dictam cenam aliqui libenter ueniunt, quales sunt veri obediētes uoci Domini, & qui aspirant quotidie ad illā cælestem gloriā. Talis erat Psal.

qui dicebat. Sitiuit anima mea ad Deum fontem uitū, quando ueniam, & apparebo, &c. Talis etiā erat sanctus ille senex Simeon, qui Christo expletato petiuit dimitti in pace Lucæ. 2. Talis denique erat Apostolus Paulus, qui dicebat: Desiderium habeo dissolui, & esse cum Christo. Phil. 1. Dicat ergo anima deuota sponso suo Christo illud Cant. 1. Trahe me post te. Ecce quomodo aliqui ueniunt libenter ad prædictā cenā cælestē. Alij autē illhuc ueniūt, quasi uolentes, tracti, ut sunt illi, qui aduersa sentientes aspirant ad æterna gaudia peruenire. Vnde Psal. Multiplicatę sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Et Greg. Mala, quę nos hic præmunt, ad Deū ire cōpellunt. Vnde parabolicè dicit Dominus cenę seruo suo de nolentibus uenire sponte ad cenam paratam. Compelle, inquit, intrare. Nam paupertas quodammodo cōpellit homines illhuc intrare. Hinc Christus Matt. 11. ait rōgnum cælorum uim patitur, & uolenti rapiunt illud, idest, illi, qui uolentiā, seu necessitatem patiuntur, dummodo in tali uolentiā patientiam habeant propter Deum. Alij uero ad dictam cenam multipliciter inuitantur. Cum bonis inspirationibus interiori. Tum prædicatorum uerbis exteriori. Tum multitudine beneficiorū. Tum diuersitate flagellorū. Et ideo Can. 6. dicitur quater. Reuertere. Sed miserī, & fatui nolūt uenire, ut sunt illi, qui in flagellis Domini indurant, & deteriores fiunt. Similiter, qui uerbū Dei cōtemnunt. Itē qui in inspirationes interiores respuūt, & huiusmodi. Et de talibus loquitur Dominus Proue. 1. dicens. Vocauī, & renuistis.

M O R A L I T E R homo, qui fecit cenam magnam, & uocauit multos ad eam, rectē designat quemlibet uirum operibus misericordię, & pietatis deditum, ut sunt nonnulli diuites huius sæculi, siue Ecclesiastici, siue Laici. Tales tamen sunt pauci: Propter quod singulariter dicitur. Homo quidam. Huiusmodi ergo uir misericordię, & præsertim habens multam substantiam, cum uidet pauperes fame laborare, & caritatem uictualium mundū affigere, statuit apud se certis diebus hebdomadę, siue certis horis dici annonam omnibus pauperibus ad se ueniētibus dare. Cuius ordinatio, seu consuetudo, quamprimum ipsis pauperibus innotescit, obtinet uocationis locum. Vnde inter huiusmodi uiros misericordię, nonnulli iuxta facultatem suam dant plus, aut minus, ipsis pauperibus.

peribus. Aliqui nempe faciunt simplicem elemosynam de pane. Alij de pane, & pulmento. Alij adiungunt carnes, siue lacticia. Alij denarios, & huiusmodi. Talis enim erat beatus Syluester Papa, de quo legitur, quod habebat in scriptis numerum uidiuarum, orphanorum, ac ceterorum pauperum notabiliter egentium, & Romae habitantium. Talibus ergo uicis pauperibus debent diuites sua distribuere, potius quam cognatis, affinis, aut uicinis, nisi forsitan tales egeant. Et hoc est, quod Dominus loquitur Luc. 14. dicens. Cum facis prandium, aut cenam, noli uocare amicos tuos, neq; fratres, neq; cognatos, neq; uicinos, neq; diuites. Non quidem, quia hoc malum sit, sed quia primum caret quo ad Deum. Nam praedicti, cum inuitantur ab alijs, postmodum eos ex quadam urbanitate inuitant, ne de ingratitude notentur. Et ita per hunc modum praemium sui conuiuij in praesenti recipiunt. Vbi tamē inuis inuitat ad prandium, uel cenam amicum, fratrem, aut uicinum, non quia talis, sed quia pauper, & propter Deum, talis praemiabitur a Deo in caelo. Qui ergo sint inuitandi, aperte insinuat Christus, cum subdit ubi supra, dicens. Sed cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, & claudos, & cecos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in Resurrectione iustorum, id est, in die iudicij, cum dicit Dominus his, qui propter eum benefecerunt pauperibus. Venite benedicti, &c. Eluxiui, & dedistis mihi manducare, &c. Matt. 25. Quod autem pauperibus sui generis sit subueniendum, etiam praeter ceteris, patet exemplo Thebige, de quo legitur eiusdem. 2. quod cum esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo sua, dixit filio suo. Vade, & adduc aliquos de tribu nostro timentes Deum, ut epulentur nobiscum. Dicit etiam Apo. 1. Timo. 5. quod si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Et sic patet de prima parte praesentis Euangelij, in qua fit mentio de caelestis conuiuij preparatione.

SECVNDO in eodem Euangelio fit mentio de fruola, & uana excusatione eorum, qui ad dictum conuiuium fuerat inuitati, cum subditur. Et ceperunt omnes simul excusare. Hoc tamen uerbum intelligendum est tantum de illis, qui ad dictum conuiuium uenire noluerunt. Et ut dicit Ambr. ideo se excusant, quia nemini intercluditur regnum, nisi quem suae uocis professio

excludit.

excludit. Quod intelligendum est de professione exteriori, uel interiori. Nemo enim excluditur a regno caelesti, nisi pro peccato exteriori, aut interiori. Magna ergo ex parte dei inuisentis notatur liberalitas, & bonitas in hoc, quod misit inuitatum hora ceperit dicere inuitatis, ut ueniret, quia iam parata sunt omnia. Magna etiam ex parte inuitatorum notatur ingratitude, & negligentia, eod quod ceperunt omnes simul se excusare. Da exemplum de rege terreno faciente unum magnum banquetum, ad quod inuitari facit tales, & tales. At illi pleni ingratitude, & rusticitate nolunt uenire.

NOTANDVM autem, quod nolit uenire ad cenam aeternam, sed se excusantium, triplex est differentia in periculis, secundum quod innuitur in praesenti Euangelio. Hi ergo sunt.

Superbi. Auari. Luxuriosi.

PRIMI igitur sunt superbi. Et tales designantur per illum, qui se excusauit, ne ueniret ad cenam dicens. Iuga bouum emi quinque, & eo probare ea. Merito ergo superbi designantur per quinque iuga bouum. Tum quia secundum quinque sensus corporeos ostendunt suam superbiam, utpote, per extollentiam oculorum, per grauem, & ponderosum gressum, per os, seipos inaniter laudando, per aures, humana laudem libenter audiendo, per nares, siue olfactum, odores redolentes libenter percipiendo. Tum quia tales iunguntur in unum per imitationem, iuxta illud Eccl. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui comunicauerit superbo, induet superbiam. Et est sensus, quod sicut perdifficile est tangere picem, & ab ea non inquinari, eod quod est magne adhaerentiae, ita perdifficile est comunicare cum homine superbo, & non esse superbum. Quia ut dicit Hiero. 3. parte Epistolaru suarum, Epistola. 85. Talis efficitur homo, qualium societate fruitur: Tum quia huiusmodi superbi more bouum sunt spiritualiter cornuti per arrogantiam, & animi elationem, ita vt suis cornibus, id est, uerbis arrogantibus plerumque feriant ueros humiles, & simplices. Suut etiam similes Leonibus. Nam sicut leo secundum Ambrosium in Hexameron. lib. 6. ca. 3. propter uim naturae suae est superbus, atq; ferocitate sua generibus aliaru feraru miscere nescit, sed quasi rex quidam plurimorum dedignatur consortium. Quae autem feroci ferre audeat, cuius uoci tantus terror naturaliter inest, ut multa animalium, quae per celeritatem possunt eius imperum

perum

petum euadere, rugientis eius sonitu, uelut quadam ui, attonita deficient. Hec Ambr. Applicatio est facilis de superbis, qui uerbis arrogantia, & elatione plenis attonitis reddunt simplices, & ueros humiles. Ecce quare, & quomodo per quinque iuga bouum intelliguntur superbi, & elati homines. Tales ergo etsi non uerbis, tamen factis excusant se, ne uadant ad cenam uitæ æternæ. Et ideo non mirū, si ab ea excluduntur. Dicente Psal. in persona Domini. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam.

S E C U N D I se excusantes sunt auari. Vnde subditur in textu. Et alius dixit. Villam emi, & necesse habeo exire, & uidere illam. Ecce auaritia, & sollicitudo temporalium, per quam plerique impediuntur à perceptione æternæ cęnæ. Et de hoc habemus historiam de diuite epulone, quem amor temporalium exclusit à cælo, & inclusit in infernum. Luc. 16. E contra autem contemptus huiusmodi temporalium disponit hominem ad cenā uitæ æternæ, dicente Christo. Matt. 5. Beati patres spiritu, quoniā ipsorum est regnū cœlorum. Notanter autem auarus in sua excusatione allegat, dicens: Villam emi, & necesse habeo exire, & uidere illam: quia plerunque auari, & diuites huius sæculi cum uocantur per sonū campanæ ad prædicationem, siue ad diuinorum auditionem in die festo excusant se dicentes, quod oportet eos exire foras, siue causa uisitandi maneria sua, siue causa mercandi in talibus, uel talibus nundinis, siue alia de causa. Et ideo talibus loquens Dominus Mat. 6. ait. Nō potestis Deo seruire, & Mammonæ. Sed profectō refecanda est huiusmodi excusatio tanquā fituola, & antè omnia uacandū diuinis, dicente eodē Domino ubi supra. *Quarite*, inquit, primam regnum Dei, & iustitiam eius.

T E R T I I se excusantes à cenā dominica sunt luxuriosi. Vnde in Euangelio subditur. Et alius dixit. Vxorem duxi, id est, carnalem uoluptatem, & ideo non possum uenire. Nec tamen est intelligendum, quod confugium secundum se impediatur hominem simpliciter à perceptione æternæ cęnæ, sicut olim dixerunt quidam hæretici, qui ideo reprobantur in decretis. 24. quest. 4. quidam autem hæretici. Sed tantum propter abusum, qui plerunque in eo à multis perpetrantur, sicut dixit Raphael Thobiæ juniori, cū persuasit illi, ut duceret

ret Saram in uxorem. Thobiæ. 6. Vel dic, quod ista excusatio, quæ dicitur. Non possum uenire. referenda est ad cōcupiscentiā carnis, quæ simpliciter impedit salutē hominis, iuxta illud Ro. 8. Si secundum carnem uixeritis, moriemini, supple, morte culpæ, & gehennæ. Dicit etiam Apost. Gal. 5. quod qui opera carnis perficiunt, regnum Dei non consequentur. Qui ergo causa explendę libidinis principaliter ducit uxorem, aut qui carnales uoluptates extra matrimonium scaturit, talis merito potest dicere Dño uocanti eum ad cenam cęlestem. Vxorem, duxi, & ideo non possum uenire. Et sic patet de tribus peccatis, quæ, proh dolor, pene infinitos uiros, ac mulieres impediunt à cenā Domini, quæ sunt superbia, auaritia, luxuria. De quibus. 1. Iohan. 2. Omne, quod est in mundo, cōcupiscentia carnis est, & cōcupiscentiā oculorum, & superbiā uitę. Et sic patet de secundo.

T E R T I O principaliter in presenti Euangelio fit mentio de aliorum substituta admissione. Postquā enim nunciis retulit Domino suo, quod inuitati ad cenam se excusassent, nec ad eā uenire uellent, iratus paterfamilias dixit ei. Exi citō in plateas, & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cęcos & claudos introduc huc. Cumque ille iussione Domini sui expleisset, ait illi. Domine factum est, ut imperasti, & adhuc locus est. Ad quem Dominus. Exi in uias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Ecce substitutio aliorum loco inuatorum, qui noluerant uenire.

C I R C A autem hunc textum possunt moueri aliqua dubia.

P R I M V M igitur dubium mouetur circa illud uerbum. Iratus paterfamilias. Circa quod queritur. Vtrum Dominus Deus, qui hic paterfamilias uocatur, interdum irascitur? Videtur, quod non. Ita enim esset quedā passio. Modò nulla passio habet locū in Deo. Igitur responsio. Deus non irascitur secundū affectum. Qui enim irascitur secundū affectum, mutatur quodammodo in semetipso, & appetit uindictam, ubi prius eam non appetebat, ut experitur omnis, qui irascitur, Modò Deus nō mutatur, iuxta illud Mala. 3. Ego Deus, & nō mutator. Dicitur tñ Deus irasci per effectū. Cū enim uidemus patrē uirga percutere filiū, dicimus eum illi irasci. Ita & cum uidemus Dominū uirga correctionis percutere populū suū, dicimus

dicimus eū irasci. Et hoc est, quod loquitur Aug. lib. 15. de ci. Dei. ca. 3. 5. dicens. Ira Dei, nō perturbatio animi eius est, sed iudicium, quo irrogatur pœna peccato. Unde ad hunc sensum intelligendum est illud decretum reuertimini 16. q. 1. ubi introducuntur uerba diui Hiero. super Malachiam dicentis. Quando fames, & penuria, & omnium rerum egestas opprimit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descendere. Hæc ibi.

CIRCA hoc igitur aduertendum, quod dominus irascitur præcipuè tribus generibus hominū peccantiū. Primò igitur irascitur sapientibus, & doctis hominibus, dū peccant, & grauius, quàm indoctis, & hoc ceteris paribus. Da exēplum de Leone, qui parcere solet paruulis, & mulieribus, qui tamen solet uiros fortes inuadere, occidere, & deuorare. Et hoc est, quod dicitur. Luc. 12. Seruus sciens uoluntatem domini sui, & non faciens, plagis uapulabit multis. Hinc figuratiuè legitur Dan. 2. de rege Nabuchodonosor, quod in ira, & furorem conuersus præcepit, ut perderentur omnes sapientes Babylonis. d̄ quantum igitur uimere habent uiri sapientes, & docti male uiuentes. De hoc etiam habemus historiam. 3. Reg. 11. de Salomone rege sapientissimo, contra quē iratus est dominus, eò q̄ auerſa fuisset mens eius à domino Deo. Similiter legitur etiam Nam. 25. dominum præcepisse Moysè, ut tolleret cunctos principes populi, & suspenderet eos contra solem in patibulis, ut sic auerteretur furor eius ab Israel, contra quem, sup. iratus erat propter fornicationem cum filiabus Moab. Secundò irascitur dominus superbis, & elatis. Nam sicut tempestas ualida citius, & fortius inuadit arbores altas, quàm bassas, & loca mōtosa, q̄ humilia: ita in proposito de Deo in ordine ad superbos. Vñ bene ad propositum uñ facere illud uerbū Pl. Fundamenta montium. i. superborū, cōturbata sunt, & cōmota sunt, quoniam iratus est eis. Tertiò irascitur dominus luxuriosis, & lubricis hominibus, ita ut non legatur de eo in tota Sacra Scriptura, q̄ tantū iratus fuerit pro quocunq; peccato, aut tantā ultionem sumpsit, sicut pro peccato carnis. Nam in pœnam huius perdidit per aquas diluuij penè omnem carnē, & usq; ad uolarilia cœli, & bestias terræ, ut patet Ge. 7. Similiter ob eandē causam perdidit Sodomā, & Go. & omnē circa

regionem, & uniuersos habitatores urbū, & cuncta terrę uidentia Ge. 11. Insuper propter adulterium Dauid cum Bersabee mortuus est paruulus, quem ex ea genuerat. 2. Reg. 12. Hinc ait Apo. Eph. 5. Quod pp hoc peccatum uenit ira Dei in filios dissidentie, idest, de quorum salute diffidimus, ut dicit glo. interl. Propter hoc etiam uitium irascitur dominus ferme toti Christianitati, sicut ad oculū uidere est de illis uiris tam nobilibus, quàm alijs non nobilibus, tam clericis, quàm religiosis, ac p̄ralatis multis, qui laborant morbo abominali, quem Neapolitanum circa montani uocant, qui consumit carnem, & ossa. Propter quod bene ad propositum uidetur loqui psal. cum ait. Iratus est furore dominus in populum suum, scilicet, Christianum, & abominatus est hereditatem suam, idest, abominabilem reddidit Christianitatem apud Iudæos, & Saracenos. Tales enim habent in horrorem, & abominationem Christianitatem, cum uident Christianos laborare prædicto morbo propter fornicationes, & adulteria sua. Ecce igitur, quibus specialiter irascitur dominus. Et sic patet ad primum dubium.

SECUNDVM dubium mouetur circa illud uerbum patrisfamilias ad seruum suum dicentis. Exi citò in plateas, & uicos ciuitatis. item in uias, & septes, &c. Circa quod queritur, ad quos prædicta uerba referantur. Ad quod respondetur, quod illud primum uerbum. Exi citò in plateas, & uicos ciuitatis, allegoricè refertur ad Iudæos, qui olim erant, tanquàm ciues, idest, legem, ac prophetias, & eloquia Dei habentes. Aliud autem secundum uerbum in quo dicitur. Exi in uias, & septes, refertur ad gentiles, qui olim erant, quasi inculti, & agrestes, idest, legem domini, & Prophetas, similiter, & eloquia domini ignorantes. Ad cines ergo, idest, ad Iudæos, primò misit dominus seruos suos prædicatores, scilicet, Apostolos, qui uocarent eos ad cœnam uitæ æternæ. Inter quos aliqui uenerunt, quamuis pauci. Deinde misit dominus eosdem seruos ad homines agrestes, idest, ad gentiles, ut eos uocarent ad dictam cœnam, qd̄ & fecerunt. Et hoc est, quod dicebant Beatus Paulus, & Barnabas Iudæis Act. 13. Vobis oportebat primum loqui uerbum Dei, sed quoniā repellitis illud, & indignos uos iudicatis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Ideo

antem uocari facit dominus iudeos, & gentiles ad cœnam illam cœlestem, ut domus eius impleatur discumbentium, id est, compleatur numerus electorum. Quo completo, finem capiet præsens sæculum. Et sic patet de sensu allegorico prædictorum uerborum.

MORALITER. Paterfamilias est Christus, ut dictum est, qui mittit seruos suos prædicatores in uicos, & plateas, id est, ad urbes magnas, & paruas. Item in uias, & sepes, id est, per uillagia, & loca campestria, ut uocet ad cœnam uite eterne quatuor hominum genera, uidelicet pauperes, debiles, cæcos, & claudos, id est quosque peccatores. Et hoc exemplo ipse sicut qui ait Matth. 9. Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Vnde per pauperes intelliguntur illi, qui carent diuitijs spiritualibus, ut pote, gratia, & uirtutibus. Per debiles intelliguntur illi, qui sunt prouisi ad malum, & difficiles ad bonum. Item per cæcos intelliguntur illi, qui ignorant ea, quæ scire tenentur. Per claudos uerò designantur illi, qui inclinantur corde, & affectu plus circa terrena, quam circa cœlestia: hos enim omnes, quamuis uitiosi sint, non tamen spernit omnino dominus, sed eos saluare cupit, qui etiam uult omnes homines saluos fieri, & ad ueritatis agnitionem peruenire, ut dicit Apost. 1. Tim. 2. Non enim uoluntatis suæ est mors impij, sed potius, ut conuertatur, & uiuat. Ezech. 18.

P O S S V M V S etiam prædicta quatuor hominum genera exponere in bonam partem, ita ut per pauperes intelligantur ueri humiles, qui sunt pauperes spiritu, id est, quantum ad sui estimationem, cum tamen coram Deo, sint ualde diuites, & abundantes spiritualibus bonis. Per debiles intelliguntur illi, qui nihil suis proprijs uicibus attribuunt, sed totum Deo. Per cæcos intelliguntur illi, qui uisum ab illicitis retrahunt, seu reprimunt. Per claudos uerò intelliguntur illi qui proprios defectus considerant. Omnes enim tales merito sunt ad cœnam domini introducendi. Vel dic, quod per quatuor prædicta hominum genera, qui uocantur ad cœnam agni prouidi, designantur, quod homines corpore uitati nõ propterea excluduntur à regno cœlesti, quinimo communis tales illic ingrediuntur, quam sani, & qui elegantis sunt forme, eò quod habent in se humilitatis, & patientiæ ma-

teriam

teriam, & occasionem. Et sic patet de secundo dubio.

TERTIVM dubium uerifatur, circa illud uerbum. Compelle intrare. Circa, quod quaeritur. Vtrum aliqui compelli debeant ad hoc, quod salui fiant? Ad hoc dubium respondetur per tres propositiones. Prima igitur propositio. Licet compellere aliquem ad actum exteriorum bonum, & uirtuosum de se, ad quem se uult obligatum aliquando, ut pote, quælibet christianum ad obseruandam ea, quæ sunt religionis christianæ, qualia sunt præcepta Dei, & ecclesiæ. Item licet compellere quemlibet clericum ad obseruandum ea, quæ sunt suæ uocationis. Et similiter quemlibet religiosum ad hoc, quod obseruet ea, quæ distinxerant labia sua, & sic de alijs. Secunda propositio. Non licet aliquem compellere ad actum uirtuosum, ad quem nunquam ille se obligauit. Verbi gratia. Non licet compellere iudeos, aut infideles ad fidem suscipiendam, eo quod credere est uoluntatis. Vt enim dicit August. Cetera potest homo nolens, credere autem non nisi uolens: hoc etiam prohibet ecclesia, ut patet in decretis. dist. 45. de iudæis, ubi sic legitur. De iudæis præcepit sancta Synodus nemini deinceps ad credendum uim inferre. Cui enim uult, Deus miseretur, quem uult, indurat. Non enim tales in uitam saluandam sunt, sed uolentes, ut integra sit forma iustitiæ. Deinde subditur. Suadendi sunt, non impellendi. Scribitur etiam. 23. que. 6. uides, quod nullus inuitus sit bonus. Patet ergo, quod tales infideles non sunt compellendi ad fidem. Sunt tamen compellendi etiam ui armorum, ut fidem non impediant, siue uerbis, siue persecutionibus aperiatis. Tertia propositio, heretici, & qui à fide Christi apostatauerunt, sunt compellendi etiam corporaliter intrare ecclesiam, à qua quandoque recesserunt. Vnde rectè de talibus uidetur esse intelligendum prædictum Christi uerbum. Compelle intrare. Et sic patet ad dubium.

Q U A R T O principaliter in præsentem Euangelio fit mentio de inuitatorum ad cœnam iusta reprobatione, cum ait paterfamilias. Dico autem uobis, quod nemo uitiorum illorum, qui uocati sunt, & qui se, supple, excusauerunt, ne uenirent, gustabit cœnam meam. Item in prædictis uerbis aperte insinuat iusta reprobatio iudæorum, qui primò uocati sunt à Christo, & Apostolis ad cœ-

nam

nam uitæ æternæ, sed noluerunt uenire credendo in ipsum Christum. Deprecamur igitur charissimi ipsum piissimum Christum, quatenus donet nobis, efficaciter ad dictam cœnâ tandem peruenire. Eo præstante, qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat per immortalia sæcula. Amen.

Dominica Tertia post Trinitatem, Sermo Primus de Epistola.

HUMILIAMINI sub potenti manu Dei. 1. Petr. 5. Multa dicuntur de Deo in Sacra Scriptura, quæ tantum Metaphoricæ sunt intelligenda. Aliàs si secundum propriam, & Grammaticalem significationem sumantur, abusuè, & erroneè de eodem dicuntur. Cum ergo dicitur dominus Deus in Sacra Scriptura oculos habere, ut ibi Eccl. 23. Oculi domini multo plus lucidiores super solem. Item ibi Heb. 4. Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius. Ita pro tanto loquitur scriptura ad declarandum profundam scientiæ Dei cognitionem, utpote, apud quem nullum latet secretum. Item cum dicitur ipse dominus aures habere, ut patet per illum textum Psal. Preparationis cordis eorum audiuit auribus tua. Item ibi. Inclina aurem tuam mihi, & exaudi uerba mea. Item ibi. 2. Paral. 6. Aures tuæ sint intentæ super domum istam die, ac nocte. Per hæc omnia, & similia subintelligendum est, ut prius, scilicet, quod ipse dominus omnia scit, omnia intelligit. Similiter cum idem dominus dicitur os habere, ut patet per illum textum Numeri. 12. Ore ad os loquor ei. Et sunt uerba domini de Moyse loquentis. Item per illum textum Deuter. 8. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Per hoc denotatur manifestatio diuinorum consiliorum, & secretorum, quocunque modo fiat. Et hoc totum propter similitudinem ad hominem, qui per os suum mentis conceptum indicat. Insuper cum dicitur dominus pedes habere, ut patet per illum textum Psal. Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Per hoc insinuatur stabilitas ipsius. Cæterum cum dicitur brachium habere, ut patet per illum textum Psal. In brachio

thio uirtutis tuæ: dispersisti inimicos tuos, manifestatur ipsius Dei omnipotentia. Postremò cum dicitur manum habere referendum est ad ipsius operationem, secundum quod loquebatur sanctus ille Iob ad ipsum Dominum dicens. Manus tuæ Domine fecerunt me, & ipsamauerunt me totum in circuitu. Eiusdè. 10. Et ad hunc sensum loquitur Apost. Petrus in uerbis præsumptis dicens. Humiliamini sub potenti manu Dei. **I**N præsentî ergo Epistola beatus Petrus hortatur nos ad tria, uidelicet.

Ad perfectam humilitatem. In principio Epistola.

Ad debitam sollicitudinem. ibi: Omnem sollicitudinem, &c. Ad uitæ sobrietatem. ibi: Sobrius estote, &c.

Quartò ostendit Dei largitatem. ibi: Deus autem omnis gratiæ, &c.

PRIMò igitur clauicularius cœli Petrus in principio Epistolæ præsentis hortatur quosque fideles ad perfectam, & ueram humilitatem, cum ait. Fratres humiliamini sub potenti manu Dei. Cuius ratio assignatur, cum subditur, ut uos exaltet in tempore uisitationis, id est, in die iudicii generalis, ut dicit interl. quâdo scilicet Dominus uisitabit gregem suum separando oves ab hædis statuendo oves à dextris, hædos autem à sinistris, ut legitur Matt. 25. Et bene præmittit Apostolus Petrus humiliationem exaltationi, quia iuxta Domini sententiam. Omnis qui se humiliat, scilicet in præsentî, exaltabitur, sup. in iudicio, & futuro sæculo.

NO T A N D U M est autè circa præsentè textum, quod merito debemus humiliari sub manu Dei, & hoc quintuplici rōne.

PRIMò quidem ratione uniuersalitatis. Nam manus eius omnia simpliciter continet, quæ cœli ambitu continentur. Vnde Psal. In manu tua Dicit omnes fines terre. **Q**UINIMO continet cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt.

SE C U N D O ratione potestatis. Est enim manus Domini adeo potens, & fortior, quòd nullus potest se ab ea liberare, qui ab ea semel apprehensus fuerit. Iob. 10. Nemo est, qui de manu tua possit eruere. Hoc idem etiam uerbum dicit Dominus Deute. 32. dicens. Non est, qui de manu mea possit eruere. Vnde Sap. 16. Tuam manum Domine effugere impossibile. Hinc Ouid. in Epistolis. Quò fugit Enceladus, sub ioue semper erit. An nescis longas regibus esse manus?

TERTIO ratione altitudinis. Est enim manus Domini ualde alta, ita ut tangat cælum, dicente eodem Dño Deut. 3. 2. Leuabo ad cælum manum meã, & dicam, uiuo ego in æternũ. Nonne ipse Dominus bene leuauit manũ suam ad cælum, quando inde eiecit Luciferum cum complicibus suis, & ipsum derexit in abyssum inferni? vt habetur Esa. 14.

QUARTO ratione liberalitatis. Nam manus Domini largitur cunctis uiuentibus uitę necessaria, dicente Psal. Oculi omnũ in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore. Aperis tu manum tuã, & implet omne animal benedictione, id est, conuenienti refectioe. Et alibi. Aperiente te manũ tuam omnia implebuntur bonitate. Practica quomodo tempore famis, & sterilitatis terra Dominus quodam modo claudit prædictã manum liberalitatis, quam aperit tempore fertilitatis, & ubertatis. Et ideo orandus est humi iter ingruente fame, ut illam aperiat dicendo illud Psal. Emitte manum tuam de alto, quæ scilicet, nobis tribuat uitę necessaria. Quod cum fecerit, tunc merito poterit cum gratiarũ actione dici de eo illud Prouerb. vlt. Manum suam aperuit inopi, id est, populo indigenti.

QUINTO ratione seueritatis. Quandoq; enim seuerè flagellat manus Domini hominẽ peccatorem, siue in infirmitate, siue bonorum amissione, siue quacunq; alia aduersitate, ita ut merito ipse homo dicere possit illud Ruth. 1. Egressa est manus Dei contra me. Nec cessat à uerberare, quousque homo fateatur culpam suam se humiliando. Nota exemplũ de pio patre uirga percutiente filium suum. Bene ergo ad propositum intelligitur dictum beati Petri in præsentí Epistola dicentis. Humiliamini, uos supp. flagellati à Domino, sub potenti manu Dei.

NOTANDVM etiam, quòd sicut in manu hominis sunt quinque digiti, scilicet pollex, index, medius, medicinalis, auricularis, ita suo modo in manu Domini possumus contempleri prædictos quinque digitos.

PRIMVS igitur digitus manus Domini uocatur pollex. Dicitur aut in manu hominis ille digitus pollex, qui præ ceteris pollet uirtute, grossitudine, & grauitate. Isto igitur digito tangit nos Dominus quoties forster nos grauat aduersitatibus huius sæculi, ita ut merito dicere possimus illud Exo. 8.

Digitus

Digitus Dei est hic. Hunc itaq; digitũ cupiunt mali à se remoueri, eò quòd nolunt aduersa pati in præsentí. Quinimo sub tali digito murmurant contra Dominum, dicentes ei illud Iohan. 20. Noli me tangere. Boni uerò, & patientes sub flagellis Domini rogant eum, ut ipsos puniat in præsentí, ne eos puniat in futuro, dicentes cum Augustino. Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas. Tales itaque uidentur eidem Domino dicere illud Iohan. 21. Infer digitum tuum huc, scilicet in corpus meum ipsum in præsentí flagellando.

SECUNDVS digitus manus Domini uocatur iudex ab indicando. Nam sicut homines digito, qui index dicitur, indicant, & ostendunt occulta, ita & Dominus isto digito indicat nobis suam uoluntatẽ in sacra scriptura. In cuius rei signũ idem Dominus olim tradidit iudex per manus Moysi duas tabulas lapideas scriptas digito suo. Exo. 31. Item ipse Dominus eodẽ digito iudicat nobis in eadẽ scriptura multa alia, utpote, quæ sunt credenda, agenda, fugienda, desideranda, & huiusmodi. Hac etiam de causa Dei filius in hunc mundum uisibiliter, & in forma humana uenire dignatus est, ut scilicet, nobis omnibus indicaret uiam salutis æternæ. Vnde & cuidam adolescenti apertè indicauit hanc uiam, cum ait illi. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Matt. 19.

TERTIVS digitus manus Domini uocatur medius. Ille enim digitus in manu hominis uocatur medius, qui mediat inter duos, & duos. Sic & in manu Domini digitus medius est Christus, qui mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctũ in ordine Sanctissimę Trinitatis, siue secundũ emanationẽ, seu originẽ. Non est ergo ibi intelligenda mediatio localis, seu positionis, sicut in rebus corporalibus cõtingit. Vel dic, quòd idem Christus, secundũ quod homo merito uocatur digitus medius, eò scilicet, quòd mediat tanquã aduocatus noster, seu procurator inter Deũ Patrem, & nos. Ipse enim est lapis angularis, qui fecit utraq; unũ. Vnde Apoft. 1. Tim. 2. uocatur eum mediatorẽ Dei, & hominum. Hinc etiã Bern. loquitur dicens. O homo securum accessum habes apud Deum, matrẽ ante filiũ pectus, & ubera illi ostendentẽ, filium ante patrem larus, & uulnera illi demonstrantẽ. Nulla ergo ibi poterit esse repulsa, ubi tot concurrunt charitatis insignia. Quartus digitus manus Domini uocatur medicinalis, siue medicus.

F 2 Quartus

Quartus enim digitus manus humane uocatur medicus, eò quòd cum ea solent medici tangere uenas, siue arterias hominis. Ita & quartus digitus manus Domini meritò appellatur medicus, eò quòd eo mediante summus medicus Dominus noster medetur animabus nostris, nos à peccatis sanando, & præcipue in sacramentali confessione, & absolutione. Ipse enim est ille peritissimus medicus, q. de seipso loquens Matt. 9. ait. Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores: Item August. de uerbis Apostoli. ser. 9. exponens illum textum Pauli. Christus Iesus uenit in hunc mundum peccatores saluos facere, dicit sic. Tolle morbos, tolle uulnera, & nulla causa est medicine. Si uenit de cælo magnus medicus magnus per totum orbem terræ iacebat ægrotus. Ipse ægrotus genus humanum est. Hæc Augustinus, ubi supra.

QUINTVS digitus manus Domini uocatur auricularis, & hoc per similitudinẽ ad quintum digitũ manus hominis, qui auricularis dicitur, eò quòd cum ipso solent frequenter humane aures purgari, & mundari. Sic Deus Pater habet digitum, quo purgantur aures interioris hominis, qui est Spiritus Sanctus. Sic enim eum uocat Ecclesia in illo hymno. Veni creator spiritus, dicis. Tu septiformis munere, dextere Dei tu digitus. Hic est ergo digitus ille, de quo loquens Christus iudeis Luc. 11. dicebat. Si in digito Dei, idest, in uirtute Spiritus Sancti, ciuico demonia, idest, remitto peccata, profecto peruenit in uos regnum Dei, idest, gratia eiusdẽ Spiritus Sancti. Patet ergo de quinque digitis manus Domini. Quæ cum sit talis, ac tanta, ut tales habeat digitos, meritò debemus sub ea humiliari, secundum quod nos admonet beatus Petrus in prima parte presentis Epistolæ dicens. Humiliamini sub potenti manu Dei.

CIRCA quod iterum notandum, quòd sub potenti manu Dei humiliantur creaturæ diuersimodè, uidelicet.

Inuitè. Spontanè. Occasionaliter.

PRI MÒ quidem inuitè, & coactè. Et hoc modo humiliati sunt sub potenti manu Dei demones, quãdo deiecit eos de summo cæli fastigio in profundũ inferni, ut habetur Esa. 14. Item quando idem Dñs homo factus eiecit eos ab obsessis corporibus. Vnde Luc. 4. legitur, q. cum ad ipsum Christum semel

semel adducti fuissent multi demoniaei, ut curaret eos, & ille singulis eorum manus imposuisset, continuo exiit demonia ab eis clamantia. Clamantia, inquam, quia inuitè obediunt ei. Item idem Deus, & Dominus inuitè eiecit principẽ huius mundi, idest, diabolum foras in sua passione, eo teste, qui ait. Iohan. 12. Nũc princeps mundi huius eicietur foras. Conformiter etiam ad ipsos demones omnes reprobi humiliantur inuitè, & coactè sub potenti manu Dei in die iudicij, quando scilicet, prolata illa terribili sententia. Ite maledicti, in ignẽ æternum, uelint, nolint, descendẽt in infernum uiuentes. Bene ergo ad propositum loquitur Psal. ad Dominum dicens. Manus tua gentes disperdidit, idest, disperder, sup. in die iudicij. Sed quas gentes? Certè gentes peccatrices. Quilibet ergo damnatus meritò pot. dicere illud Ruth. 1. Egressa est manus Dei contra me. Item illud Iob. 30. Conuersus es, sup. Deus, mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. Ecce quomodo tam demones, quam homines reprobi humiliantur, in inferno inuitè sub omnipotenti manu Dei.

SECONDÒ sub potenti manu Dei humiliantur aliqui spontaneè, ut sunt iusti, & ueri obediens, similiter & uiri penitentes: Qui enim spontaneè uenit ad confessionẽ, confitens suum reatum, & se submittens clauibus Ecclesiæ, atque corde cõtrito petens humiliter à Deo, & ab Ecclesiæ ministro absolutionis beneficium, talis realiter, & ueraciter humiliat se sub potenti manu Dei. Dicat ergo, quilibet talis ad Dominum illud Psal. Fiat manus tua, ut saluet me. Taliter spontaneè se humiliauit sub potenti manu Dei Rex Dauid, cum clamauit ad Dominũ dicens. Peccaui. 2. Reg. 12. Item idem aliternice taliter se humiliauit, cum scilicet, uidit angelum Dei cedentem populum suum, & ait. Ego sum, qui peccaui, ego iniquè egi: Isti, qui oues sunt, quid fecerunt? Veritatur obsecro manus tua contra domum patris mei. 2. Reg. 14. Similiter taliter se humiliauit sub potenti manu Dei Rex ille Ezechias, cui cum dixisset Esaias ex parte Domini, ut disponeret domui suæ, eò quòd moriturus esset, continuo conuertit faciem suam ad parietem, & fleuit fletu magno. Propter quod meruit prolongationem dierum suorum à Domino. Esa. 38.

TERTIO aliqui humiliantur sub potenti manu Dei occasionaliter, ut sunt illi, qui sentientes flagella Dei super se, inde humiliantur, ut iam exemplificatum est de rege Ezechia. Hac etiam de causa humiliatus est saltem apparenter, sub potenti manu Dei ille sceleratissimus Anthiochus, de quo legitur. 2. Mach. 9. quod cum percussisset eum dominus insanabili, & inuisibili plaga, ita ut de corpore eius uermes scaturirent, ac uiuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam, & fetore illius totus exercitus grauaretur, quem etiam fetorem nec ipse ferre posset, ait. Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Hec ibi. Talis ergo merito dicere poterat illud psal. Quoniam grauata est super me manus tua, conuersus sum in cinis mea, idest, tunc primo cognoui culpam meam, & arrogantiam me humiliando, dum configitur spina, idest, dum sensu aculeum poenae corporalis. Vnde Greg. Oculos, quos culpa claudit, poena aperit. Similiter sub potenti manu Dei humiliatus est occasionaliter rex Manasses. Nam, ut legitur. 2. Paral. vlt. ipse propter peccata sua captiuus ductus est in Babylonem. Quod ille cernens humiliari se, & ait ad dominum. Peccaui domine, peccauit, & iniquitatem meam ego agnosco. Peto rogans te domine, remitte mihi, ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in eternum referues mala mihi, quia indignum saluabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus uitae meae. Ecce quomodo dictus Manasses humiliatus est occasionaliter, sub potenti manu Dei. Sic etiam multi alij fecerunt, cum manum domini super se senserunt. Et sic pater diffusè de prima parte epistolae hodiernae.

SECVNDO principaliter Beatus Petrus in praesenti epistola hortatur nos ad debitam sollicitudinem habendam, & simul ad modum illius, cum ait. Omnem sollicitudinem uestram proicietes in eum. i. in Deum, qui fidelis est. Vnde Aug. Projice te in Deum, non enim tam crudelis est, ut te abiciat, & te cadere permittat. Hinc ps. Iacta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet. Deinde Petrus assignat rationem, cur debeamus projicere omnem sollicitudinem nostram in Deum, cum subdit. Quoniam ipsi cura est de nobis. Sap. 6. Pusillum, & magnum

& magnum ipse fecit, & aequaliter est illi cura de omnibus. Aduertendum tamen, quod non debemus taliter projicere, omnem sollicitudinem nostram in Deum, quasi omitrentes facere, quod in nobis est: hoc enim esset tentare Deum, sed sensus est, quod debemus firmiter credere assequi omne bonum per uirtutem Dei.

NOTANDUM est autem circa hunc textum, quod triplex est sollicitudo, uidelicet.

Humanalis.

Criminalis.

Virtualis.

PRIMA igitur sollicitudo uocatur humanalis, quae uersatur circa acquisitionem, conseruationem, & dispensationem temporalium bonorum, quae plurimum reperitur in uiris mundanis, & diuitibus huius seculi, ita ut qui plus habet, de substantia huius mundi, plus communiter sollicitetur quasi timens, ne huiusmodi temporalia sibi deficiant, non aduertens, quod ipse potius illis deficiet per mortem, quam illa sibi, huiusmodi ergo sollicitudo est moderanda, removendo illum timorem inordinatum, quo scilicet, homo timet, ne etiam laborando, & faciendo, quod in se est, non omitendo curam salutis animae suae, Deus non provideat sibi, quod pertinet ad quandam diffidentiam bonitatis, seu prouidentiae diuinae. Et hoc utique peccatum est. Nam ut dicit Hier. cura ista temporalia labor exercendus est, sollicitudo uitanda, quae scilicet, prouenit ex praedicta diffidentia prouidentiae diuinae. hinc Apost. 1. ad Cor. 7. nos admonet dicens. Volo uos sine sollicitudine esse, scilicet, tanquam diffidentes de Dei bonitate, & prouidentia. Si enim pater noster caelestis paciscit aues caeli, quanto minus deficiet nobis in necessarijs, dummodo faciamus, quod in nobis est? prout innuit Christus Matth. 6.

SECVNDA sollicitudo dicitur criminalis, seu mortalis, hoc autem potest contingere tripliciter.

PRIMO quidem modo, cum quis in tantum sollicitatur, de temporalibus, quod praestituit sibi finem in illis, etiam postposito Dei amore, seruitio, & honore. Item cum plus sollicitatur de talibus, quam de anima sua, seu de propria salute. Et de hac sollicitudine loquitur Salomon, Eccle. 2. dicens. Pec-

eratori, idest, homini auaro, dedit Deus afflictionem, & curam superflua, ut addat, & congreget .f. temporalia, & tradat, ei, qui placuit Deo .f. bonis religiosis, hospitalibus, ac alijs pijs locis, quibus tandem tales auari quandoque per testamentum talia dimittunt. Deinde subdit dicens. Sed & hæc uanitas est, & cassa sollicitudo, cassa, quia non quietat animum ipsius diuitis, prout estimabat, sed potius inquietat ipsum.

S E C V N D O sollicitudo, quæ uersatur circa temporalia, est criminalis, quando est tanta, & tam inordinata, quod homo retrahitur à spiritualibus, & sanctis operibus ea omitendo, & negligendo, ut lucretur. Da exemplum de mercatoribus, seu negotiatoribus. Item operarijs, & artificibus. Item de aduocatis, procuratoribus, clientibus, & similibus, qui interdum tam sollicitè se occupant circa temporalia lucra, quod omittunt diuina, & transgrediuntur ecclesiæ præcepta de obseruatione festorum, & audientia diuinorum. Item de obseruatione ieiuniorum. Nam, ut dicit decretum. hinc etenim .distinct. 49. sollicitudo temporalium suffocatur spiritualia. Unde contra tales clamat Greg. in moral. li. 19. & similiter recitatur di. 47. omnes, ita dicens. Omnes huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, scilicet, ad sollicitè laborandum, uigilandum, & discurrendum pro talibus congregandis. Sed in cœlestibus, idest, circa diuina, & spiritualia bona debiles. Hæc ibi. Vbi tñ quis ex sollicitudine temporalium non uellet scienter diuina omittre, & presertim, quæ cadunt sub præcepto, ut sunt festa, & cætera ad salutè necessaria, experitur tamen se minus deuotum, aut tepidum circa spiritualia, talis tantum peccat uenialiter.

T E R T I O sollicitudo, quæ uersatur circa temporalia, tunc est criminalis, quando uersatur circa materiam illicita. Da exemplum de mulieribus uanis, quæ tantum sunt sollicitæ de ornatu corporis, quod multum expendunt de tempore ad ornandum, & præparandum, & plus in die festo, quam non festo, ita ut frequenter propter hoc perdant principium missæ. Præctica circa hoc de illis mulieribus nobilibus, quæ hac occasione plerumq; perdunt missam parochialè, & postmodum ueniunt cum fastu, & ornatu ad ecclesiã, audituræ missæ bassæ, forsitan capellani sui. Da et exemplum de illis gulosis, qui in tñ

tum

tum sollicitantur de uentre suo, quod multum expendunt de tempore, aut per seruos, & ancillas expendi faciunt in præparandis ferulis, & dapibus. Da denique exemplum de illis ambitiosis, qui tantum sollicitantur de adipiscendis officijs, & honoribus huius sæculi, quod quasi de nullo alio cogitant. Omnes ergo prædictæ sollicitudines, atq; similes sunt uitiosæ, & mortales ratione materiæ, circa quam uersantur, & ideo sunt refecandæ.

T E R T I A sollicitudo dicitur uirtualis, quæ est amplexanda, & habenda. Circa quod notandum, quod contingit hominem uirtuosè sollicitari de tribus, siue erga tria, uidelicet.

Erga Deum, Erga seipsum, Erga proximum.

P R I M O igitur erga Deum debet esse homo sollicitus, quomodo .f. possit illi debite placere, & in eius gratia permanere, atq; ab eo quod illi displicet, summopere cauet, ut est peccatum. Et hoc est, quod uult Apo. ad Ro. 12. cum ait. Sollicitudine non pigri, spiritu seruantes, scilicet, in Dei amore, & dilectione, domino seruientes, scilicet, diligenter pure, & mundè. Vnde Michee. 6. Sollicitus esto ambulare cum Deo tuo, scilicet, integrè obseruando præcepta illius.

S E C V N D O homo debet esse sollicitus erga seipsum, in cauendo sibi ab insidijs diaboli. Item in custodiendo sensus suos. Itè tempus non perdendo. Item in querendo media salutis. Item debet esse sollicitus peccator de cõsistendo, & de penitentia agenda. Itè de deuotè orando. Similiter de elemosyna pauperibus largienda, & sic de alijs bonis operibus, & exercitijs uirtuosis, & sanctis. Vnde ad hanc sollicitudinem nos admonet scriptura Deut. 4. Dicens. Custodi remetipsum, & animam tuam sollicitè. Ad quod etiam faciendum Salomon inducit exemplum de formica Prouer. 11. dicens. Vade ad formicam, ò piger, & considera uias eius, & disce ab ea sapientiam, idest, prouidentiam, & sollicitudinem, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, neque principem, congregat sibi in æstate, & parat sibi in messe cibum. Sic homo in tempore uitæ presentis non debet pigritari, sed sollicitari, dum potest sibi congregare merita bonorum operum, iuxta illud uerbum Apostoli ad Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum.

T E R -

TERTIO homo debet esse sollicitus erga proximum suum, tum in procurando eius salutem omni via possibili, quia ut habetur Eccl. 17. Vniuique mandauit Deus de proximo suo. Tum in uiuendo pacifice, cum eo, iuxta illud ad Ephe. 4. Solliciti sitis seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Tum in debite subditos regendo, siue in temporalibus, siue in spiritualibus. Vnde ad Rom. 12. Qui praeest, in sollicitudine. Nota etiam, quomodo parentes, qui praesunt filijs, debent esse solliciti de eorum salute more Thobiae senioris, qui erat ualde sollicitus de filio suo in uiam constituto, & moram faciente, ut patet Eiusdem. 10. Similiter coniuges debent esse solliciti de se inuicem, iuxta illud. 1. ad Corin. 7. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quomodo placeat uxori, & econuerso. Et sic patet de triplici sollicitudine uirtuali, quae est cordialiter, & amorose amplexanda. Patet ergo de secundo principali.

TERTIO principaliter Beatus Petrus hortatur nos in epistola hodierna ad uitam sobrietatem, cum subdit dicens. Sobrius estote, ut scilicet, possitis uigilare contra insidias diaboli, qui insidiando non cessat circuire. Vnde sequitur. Et uigilate, quia aduersarius uester diabolus, tanquam leo, &c. In quibus uerbis multa dicantur in utrumque, & opprobrium ipsius diaboli. Primum est malicia, quia aduersarius uester diabolus. Secundum est crudelitas, seu uicia, quia tanquam leo rugiens. Tertium est inuidia, quia circuit querens, quem deuoret, scilicet, sibi incorporando per mortalem culpam. Deinde declarat Petrus, quomodo est illi resistendum, cum ait. Cui resistite fortes in fide, scilicet, formata charitate, quae est armatura sufficiens ad sibi resistendum.

NOTANDUM ergo est iuxta illud uerbum. Sobrius estote, quod debemus summopere studere, & intendere sobrietati, & hoc praecipue per gloriosos effectus illius. Est enim Intellectualis luminis conseruatiua.

Carnalis concupiscentiae repressiua.

Senilis etatis de oratiua.

PRIMO igitur sobrietas est intellectualis luminis conseruatiua. Nam uinum si temperate sumitur, cor confortat, spiritus stabiles, & subtiles generat, ipsum cerebrum, in quo operationes sensitiuae perficiuntur, in puritate conseruat, &

omnes

omnes animae uires in propriis operationibus perficit, & uigorat. Vnde Eccl. 31. dicitur, quod sanitas est anima, & corporis, sobrius potus. Ex predictis autem sequitur operatio intellectus purissima, & clarissima ad quaeque subtilia intelligenda. Quae quidem subtilitas intellectus tollitur per ebrietatem, & crapulam, iuxta illud Osee. 4. Fornicatio, uinum, & ebrietas auerunt cor. i. mentem, quia nihil in homine praestantius. Vnde, & de Beato Patre nostro Dominico legitur, quod uinum per decennium non bibit, & hoc, ut animum suum transferret ad sapientiam. Legitur etiam Dan. 1. de quatuor pueris, qui solis leguminibus urebantur pro cibo, & aqua pro potu, quibus dedit dominus scientiam, & disciplinam in omni libro, & sapientia. De quorum numero erat Daniel, cui idem dominus dedit specialiter intelligentiam omnium uisionum, & somniorum.

SECUNDO sobrietas est carnalis concupiscentiae repressiua. Vt enim dicit Hieronimus. & recitatur in decre. dist. 35. uenter. Quando uenter mero aestuat, facile spumat in libidinem. In cuius figuram Noe ebrius nudauit uerenda sua. Propter quod salubriter nos admonet Apostolus ad Ephe. 5. dicens, Nolite inebriari uino, in quo est luxuria. Non in uino forma liter, sed tanquam in causa effectiua. Et sub eodem sensu intelligendum est illud, quod scribitur Proverb. 20. Luxuriosa res est uinum, in quantum, scilicet, prouocat ad luxuriam. Studendum est ergo sobrietati, & cauendum ad superfluitate uini, maxime iuuenibus, sicut docet Sen. li. de ira. Nam per immoderatum ipsius uini usum, facile periclitatur castitas. Vnde Hieronimus. scribens ad Fabiolam Virginem, dicit sic. O filia, si Apostolus castigauit corpus suum, & in seruitutem redegit, ne cum alijs praedicaasset, ipse reprobos efficeretur, quomodo o iuuenula, adhuc in seruire iuuentutis posita, dapibus, & uino plena, de castitate erit secura.

TERTIO sobrietas est senilis etatis decoratiua. Qui enim in iuuentute assuecit sobriè uiuere, dum senescit, retinet talem consuetudinem. Quo fit, ut tunc sensus tam interiores, quam exteriores diutius permaneant, & consistant in sua integritate, & uigore, atque ad proprios actus sint potentiores, & feruentiores, ipsum quoque corpus in quadam integritate conseruetur. Econtra autem immoderatus potus, & maxime à pueritia assuetus, non so-

lita

lum inducit uitium culpę quo ad Deum, uerum etiam uitium nature quo ad proprium subiectum. Nam frequenter exterminat bona nature, etiam usque ad insensibilitatem, hinc Aug. de nocumentis ebrietas loquitur dicens. Ebrietas auferit memoriam, dissipat sensum, confundit intellectum, concitat libidinem, inuoluit linguam, corrumpit sanguinem, membra debilitat, uitam diminuit, & omnem salutem exterminat. hec ille. Patet ergo de tertio principali, ad quod nos hortatur beatus Petrus.

QUARTO principaliter, idem Petrus in fine epistolę ostendit Dei largitatem cum ait, Deus autem omnis gratia, scilicet, tam gratum faciens, quam gratis datę, qui uocauit uos, uidelicet per scripturas, per predicationes, per inspirationes, per proprium filium, per beneficia, per flagella, per comminationes, & per promissiones, in eternam suam gloriam, in Christo Iesu, idest, in fide Christi, modicum passos. Modicum, inquam, attendit culparum, qualitate, & quantitate. Item attendit premij quantitate qualitate, & diuturnitate, unde. 2. ad Corin. 4. Id, quod in presenti momentaneum est, & leue tribulationis nostre, supra modum in sublimitate eternum glorię pondus operatur in nobis. Ipse perficiet, confirmabit, consolidabitque. Que quidem tria referenda sunt ad triplicem auię potentiam, ita ut sit sensus. Ipse, scilicet, Deus qui uocauit nos, perficiet, supple, in futuro rationem plena cognitione, confirmabit uoluntatem, que modò est instabilis, & fluida, omnimoda pace, consolidabitque memoriam continua, & infallibili future beatitudinis tentione. Ipsi gloria, supple, à nobis deuote canetur, & imperium ipsius in nobis semper perficiatur. Non quidem solum ad tempus, sed in eternum; quia in secula seculorum. Amen.

*Dominica Tertia post Trinitatem, Sermo Secundus
de Euangelio.*

AVDIUM erit coram Angelis Dei, super uno peccatore penitentiam agente. Luc. 15. Pro introductione presentis sermonis mouetur questio talis. Vtrum uerum sit, quod dicitur in presenti

senti Euangelio, quòd est maius gaudium in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent penitentia? Pro solutione huius questionis ponam aliquas ueritates.

PRIMA igitur ueritas est. Gaudium essentialiter tam beatorum Angelorum, quam hominum, quod consistit in uisione, & fruitione diuine essentię, nunquam intenditur, sed est semper equale. Est tamen hec ueritas intelligenda respectu eiusdem. Nam respectu diuersorum certum est unum beatum essentialiter beatorem. Probat ergo predicta ueritas. Essentialiter beatitudo confertur proportionabiliter ad gratiam, & charitatem, quam habet beatus. In cuius rei signum, cum premisset psalm. dicens. Gratiam, mox adiunxit, & gloriam dabit dominus. Certum est autem nec gratiam, nec charitatem patrię recipere augmentum, maximè cum ipsi beati sint extra actum, & locum merendi. Vnde, & gratia patrię uocatur gratia consummata, similiter & charitas, igitur. Quamuis ergo beati in celo faciant multos actus uirtuosos, & summè laudabiles, non tamen per illos merentur de nouo tum propter statum, eò quòd sunt in termino, tum: quia Deus non acceptat actus illos ad nouum meritum. Et per oppositum quamuis damnati faciant multos actus malos, & uitiosos, maximè odiendo Deum creatorem, & factorem suum, item insurgendo contra ipsum per superbiam, de quibus duobus simul loquitur Psalmus dicens. Superbia eorum, scilicet, damnatorum, qui te oderunt, ascendit semper, non tamen per tales actus demerentur, eò quòd Deus non acceptat huiusmodi actus malos ad nouum demeritum, & hoc ex immensa bonitate sua, & misericordia.

SECONDAM ueritas. Gaudium accidentale tam Angelorum, quam hominum, quòd haberi de aliquo bono creato potest, intenditur, & de facto sepe intenditur. Et similiter per oppositum pena accidentalis damnatorum potest intendi, siue ex consortio aliorum damnatorum, siue aliis. Propter quod diues epulo rogabat, & optabat, ne quinque fratres sui descenderent cum eo in locum tormentorum. Luc. 16. Probatur ergo predicta ueritas. Beati uident omnidie aliquos celum conscendere, & inde de nouo letantur, & gaudent.

Simili-

Similiter uident bona multa fieri à superuenientibus in hæo militante Ecclesia, de quibus omnibus nouiter gaudent. Igitur.

TERTIA ueritas. Gaudent omnes sancti Dei, & Angeli super uno peccatore pœnitentiã agente, & hoc propter multa. Primò quidem: quia uident gloriosum fructum, qui sequitur ex sua custodia, quæ principaliter cõsistit in coercitione malignorum spirituum, ne tantum hominibus noceant, quantum nocere affectant. Item in retractione hominum à malis. Insuper in promotionem eorum ad bonum. Sicut ergo medicus gaudet, quando uidet laborem fructuosum erga suum patientem, ita in proposito, hinc deuotus Ber. super Canti. Gaudent, inquit, Angeli in conuersione, & pœnitentiã peccatorum, salutem hominum sitientes, quorum uinum lætificatiuum sunt lachrymę pœnitentium. Secundò gaudent, eò quòd uident numerum eorum, siue ruinas ipsorum restaurari ex conuersione peccatorum. Non enim aliter reparabuntur dictę ruinae, nisi ex hominibus, de quibus tot saluabuntur, quot ceciderunt Angeli mali. Nam, ut dicit Isido. de sum. bo. lib. 1. cap. 12. bonorum Angelorum numerus, qui post ruinam malorum Angelorum est diminutus, ex numero electorum hominum supplebitur, qui numerus soli Deo est cognitus. Vnde ad propositum facit illud Psal. Iudicabit, sup. Deus in nationibus, idest, omnes nationes terrę, eò quòd congregabuntur ante eum in die iudicij omnes gentes, ut habetur Matt. 25. Sequitur. Implebit ruinas, sup. Angelorum, ex hominibus saluandis, ex illis, scilicet, quibus dicturus est. Venite benedicti patris &c. Tertio dicti Angeli gaudent de conuersione peccatorum, eò quòd uident in laudando Deum tale se habituros consortium in celo. Olim enim scilicet, à constitutione mundi usque ad ascensionẽ domini in cœlum, sola natura Angelica laudabat Deum. At uerò Christo in cœlum ascendente cum sanctis animabus inceptis laudari ab hominibus, atq; in dies laudatur. Vnde nunc ueraciter potest dicere dominus illud Iob. 38. Cum me laudarent astra matutina, idest, Angeli, & iubilarent omnes filij Dei, hoc spectat ad laudem hominum. Vnde dominus Bonauentura, super Lucam, dicit, Angelos gaudere de pœnitentiã peccatoris propter septem. Primò: quia in eo destruitur culpa.

culpa. Secundò: quia recuperatur iustitia. Tertio: quia con futatur dæmonum superbia. Quarto: quia efficax efficitur Angelorum custodia. Quintò: quia placatur diuina ira. Sextò: quia reparatur militans Ecclesia. Septimò: quia restau ratur Hierusalem superna.

QUINTA ueritas. Sicut peccator per pœnitentiã resurgens lætificat Angelorum exercitum, ita, & qui à iustitia cadit, eòdem quodam peculiari gaudio priuat. Prima pars huius ueritatis iam patuit. Secunda uerò patet ex uerbis Augusti. qui li. soliloquiorum capit. 27. dicit sic; Quoties bene agimus, gaudent Angeli, & tristitantur dæmones. Sed quando, cunque à bono deuiamus, Diabolum lætificamus, & Angelos sanctos suo gaudio defraudamus. Gaudium est Angeli Dei super uno peccatore pœnitentiã agente, sed Diabolo super uno iusto pœnitentiã deferente. hæc illẽ. Item Bernard. in uigilia Natiuitatis Domini ser. 2. ad propositum loquens ait. Exultare fecimus sanctos Dei Angelos, quando cõuersi sumus ad pœnitentiã. Proficiamus igitur, & festinemus complere de nobis eorum letitiã. Vẽ tibi, quicquẽ es, qui deliberas redire ad lutum, reuerti ad uomitum. Putasne, placatos habebis in iudicio, quos tanto uis priuare gaudio? Exultauerunt quidem, cum nos ad pœnitentiã uenimus, tanquam super his, quos ab ipsa inferi porta cernerent euocari. Quid ergo tunc erit, si ab ipsa Paradisi ianua reuerti uiderint, & abire retrorsum eos, qui iam pedem alterum posuerant in Paradiso? Hæc ille.

QUINTA ueritas. Quamuis recidiuans priuati sanctos Dei Angelos quodam speciali gaudio, non tamen eos contristat. Prima pars huius ueritatis iam patuit. Secunda uerò patet sic. Tristitia est impossibilis statui gloriae. Aliàs gaudium beatorum non esset plenum, cuius tamen contrariũ dicitur Iohan. 15. Angeli ergo beati sunt quidem susceptibiles gaudij, sed non tristitię. Vbi enim est tristitia, & dolor, ibi non est perfecta beatitudo. Vnde de statu beatorum, dicitur, Apoc. 21. quòd ibi mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor. Concluditur ergo, quòd Angeli boni possunt quidem gaudere de hominum salute, quamuis non tristentur de reciduatione pœnitentium, aut de damnatione reproborum.

SEXTA, & ultima ueritas, & quasi responsiua formaliter ad quæsitum, est talis. Prædicta propositio Christi, qua dicit in præsentī Euangelio. Quòd maius gaudium est in cælo super uno peccatore penitentiam agente, quàm super nona gintonouem iustis, intelligenda est respectu redemptionis humanæ naturæ. Tunc enim tam Deus, quàm Angeli dicuntur plus gaudere de uno peccatore penitentiam agente, id est, de redemptione humani generis, quòd hic accipitur loco unius peccatoris, quàm de 99. iustis, eò quòd in huiusmodi redemptione inuenitur maior materia gaudij, quàm in omnibus alijs Dei operibus. Vnde in redemptione ipsa humani generis plus operatus est Deus, quàm in conseruatione totius multitudinis cælestis. Nam hoc opus est manifestatum maioris potentie, atque maioris misericordie. Primò quidè maioris potentie, quia maius est iustificare impium, quàm creare cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt, ut dicit Aug. super Iohan. exponendo illud Iohan. 14. Maiora horum faciet. Secundo uerò maioris misericordie, secundum illud Luc. 1. Per uiscera misericordie Dei nostri, in quibus uisitauit nos oriens ex alto. Non est ergo sensus prædictorū, uerborum Christi, quòd melior sit peccator penitens, quàm. 99. iusti, sed uerus sensus est, quòd in opere humanæ redemptionis est maior, & amplior materia gaudij, quàm in omnibus alijs Dei operibus. Poteest nihilominus prædicta Christi, propositio intelligi de quolibet peccatore penitente, de quo plus gaudent Angeli, quàm de 99. iustis, eò quòd huiusmodi gaudium est magis nouum. Vnde propter hoc habent Angeli materiam specialiore gaudendi de conuersione peccatoris ad penitentiam, quàm non habent de iustis semper in sua iustitia permanentibus. Vel dic, quòd sæpè dictum uerbum, non est uniuersaliter referendum ad quoslibet peccatores penitentes, sed tantum ad eos, qui cum magno seruire, & dolore resurgunt à peccato, ita ut meritò præferatur multis iustis tepidis tamen, & remissis in charitate. Vnde gloss. super hoc passu allegans Greg. similiter, & Bedam, dicit, quòd maius est gaudium de peccatore seruenter resurgente, quàm de iusto stante. Exemplum est de duce belli, qui plus diligit illum militem, qui post fugam reuersus hostem fortiter premit, quàm illum, qui nunquam fugit, nec unquam aliquid fortiter egit.

Sic & angeli plus diligunt peccatorem, qui resurgit feruentior, humilior, atq; cautior. De cuius etiam conuersione plus gaudent, quàm de iusto tepido in sua iustitia permanente. Da etiam exemplum de sanatione infirmi, de quo magis gaudet medicus, quàm de conseruatione sani in sanitate sua. Et sic patet diffusè ad quæsitum. Meritò ergo in uerbis in rhemate assumptis præmissum est, quòd gaudium erit, &c.

IN præsentī ergo Euangelio de tribus principaliter fit mentio, uidelicet.

De remedio spiritualiter infirmantium, in principio.

De irrationabili murmure indignantiū ibi. Quare cū &c.

De gaudiofā reparatione pereuntium, ibi. Dico uobis, quòd ita &c.

PRIMÒ igitur fit mentio de remedio spiritualiter infirmantium, cum dicitur in principio Euangelij. Erant appropinquantes ad Iesum publicani, & peccatores, ut audirent illum. Ad cuius euidentia notandum, quòd inter iudeos quidam erant apertè mali, qui hic uocantur Publicani, & peccatores. Quidam uerò apparenter boni, qui dicebantur Pharisei. Tales enim exteriori prætendebant magnā uite sanctitatem, & religiositatem, tum in uictu, quia magnas abstinentias faciebant. Tum in uestitu, quia in humili, & austerā ueste incedebant. Tum in cohabitatione, quia cōmunè aliorum hominum conuersationē uitabant. Propter quod dicebantur Pharisei, id est, ab alijs diuisi. Primi ergo, scilicet Publicani, & peccatores audientes Domini nostri doctrinam, eum sequebantur, quos ille benignè recipiebat, qui sæpe peccatores recipere cōsueuerat, etiā in mensa cum eis comedendo. Vnde legitur Luc. 5. quòd uidit Iesus publicanum, id est, hominem publica negotia sequentem, nomine Leui, sedentē ad telonium, id est, in domo, in qua soluuntur tributa, siue uectigalia, aut in mensa, in qua computantur uectigalia, & ait illi. Sequere me. Et relictis omnibus secutus est eum. Et fecit ei cōuiuium magnum Leui in domo sua. Et nota, quòd iste Leui alio nomine dicitur Matt. 9. ubi dicitur, quòd Christo discumbente in domo Matthei, ecce multi publicani, & peccatores uenientes discumbebant cum Iesu, & discipulis eius. Dicti ergo pharisei præsumentes de putaria iustitia putabant peccatores indignos cohabitatione sua, & ideo nolē-

bant eis cohabitare. Sed ut dicit Greg. Vera iustitia compassionem habet, falsa autem designationem.

NOTANDVM est autem circa prædictum uerbū. Erant appropinquantēs ad Iesum, &c. quòd contingit homines uarijs modis appropinquare spiritualiter ad Iesum, in præsentī quidem per gratiam, & in futuro per gloriam.

PRIMÒ igitur quidam appropinquant Deo, per uallem profundę humilitatis, iuxta illud Iac. 4. Appropinquate Deo, & appropinquet uobis, super quo gl. interl. Appropinquate Deo, per humilitatē. Vnde in signum, quòd humiles appropinquant Christo, ipse amplexus est quēdā pueri, ut legitur Matt. 9. per quod factum designauit humiles dignos esse suo cōplexu. Econtra autē superbi, & elati se elongant ab eo. Vnde in Psal. Alta, idest, superba corda, à lōge cognoscit, sup. Dominus. Et Iac. 4. Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam. Nota, quomodo uirgo Maria ad eum appropinquauit Deo per uallem humilitatis, q̄ tandem facta est mater eius.

SECUNDÒ quidam appropinquant Deo, per montē altę cōtemplationis. Vnde in Psal. Hymnus omnibus sanctis eius, filijs Israel populo appropinquant sibi. Vbi notandum, quòd Israel interpretatur uidens Deum. Quid est ergo, quòd filij Israel appropinquant Deo nisi, quòd uidentēs Deum, per mentis cōtemplationē, & elevationē ad superna appropinquant Deo, per gratiam, & tandē appropinquant eidem, per celestem gloriam? Vnde Greg. super Ezech. homil. 14. dicit, quòd cōtemplatiua uita est charitatē quidem Dei, & proximi tota mente retinere, & ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditori inharere, ut nil iam habere libeat, sed calcatis curis omnibus ad uidentē faciem sui creatoris animus inardescat, ita ut iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum merore portare, totisq; desiderijs appetere illis hymnicis angelorum choris interesse, admisceri celestibus ciuibus, & de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. Hęc Gregorius ubi supra.

TERTIÒ quidam appropinquant Deo, per mare amarę contritionis, & doloris de peccatis, ut sunt ueri penitentes. In cuius rei signum legitur de beato Petro Apost. Matt. 14. quòd uenit ad Iesum ambulans super mare; per hoc enim mare amarę contritionis uenit ad Iesum Petrus, Magdalena,

latro,

latro, pendens in cruce. Similiter Maria egyptiaca, Pelagia, & pene infiniti alij utriusq; sexus homines. O igitur pauperes peccatores nolite desperare, sed festina te appropinquare ad Dominū per ueram, & amaram penitentiam. Ad hoc enim ipsemet uos inuitat Matt. 4. dicens: Penitentiam agite, appropinquet regnum cœlorum.

QUARTÒ quidam appropinquant Deo, per aquā fluuialem Iordanis, ut sunt paruuli post perceptionem gratię baptismalis decedentes. Tales enim per mortem mox uolant ad cœlum. In cuius rei signum filij Israel tranfacto Iordanis fluuii peruerunt ad terram promissionis. Hinc etiam dicit Saluator Matt. 19. Sinite paruulos, & nolite eos prohibere uenire ad me, talium enim est regnum cœlorum.

QUINTÒ quidam appropinquant Deo, per desertū paupertatis. Scribitur enim Leuit. 16. quòd illi, quos elegerit Dominus, appropinquant ei. Sic est autem, quòd ipse elegit pauperes, iuxta illud Iacob. 2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide, & hæredes regni, quod re promisit Deus diligentibus se? Legitur etiam Matt. 19. q̄ princeps Apostolorum Petrus dixit Christo pro se, & alijs fratribus: Domine ecce nos reliquistis omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Ad quem Christus. Amen dico uobis, quòd uos, qui reliquistis omnia, sedebitis super sedes duodecim, &c. Ecce quomodo Apostoli appropinquauerunt Christo per desertum paupertatis. In cuius etiam rei signum dicit idem Christus Matt. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam imperium est regnum cœlorum. Et hoc quidem rationabiliter, ut dicit Seneca in quadam Epistola: Nemo est Deo dignus, nisi qui opes contempserit. Econtra autem sicut paupertas facit hominem appropinquare Deo, ita & amor temporalium facit eundem elongari ab ipso Deo, iuxta illud Deuter. 32. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatarus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.

SIXTÒ quidam appropinquant Deo, per uiam spinosam multiplicium aduersitatum, & tribulationum, iuxta illud Psal. Multiplicatę sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt, supp. Deo appropinquare. Et Apost. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnū cœlorū.

Item Greg. Mala, quæ nos hic premsunt, ad Deum ire compellunt. Da exemplum de equo, qui cum calcaribus pungitur, tunc uelocius incedit, & appropinquat ad terminum. Ecce quantum profunt flagella Domini.

S E P T I M O quidam appropinquant Deo, per semitam mandatorum ipsius, illa integrè, & perfectè obseruando dicente Christo cuidam adolescenti Matt. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Propter quod Psal. Rogabat Dominum dicens. Deduc me Domine in semitã mandatorum tuorum, quia ipsam uolui, idest, per dictam semitam incedere, & deduci in cœlum optaui.

O C T A V O quidã appropinquant Deo medio trium uel larum sibi acceptissimarum, quæ sunt fides, spes, charitas. Nam fides uiam offendit, spes currere facit, charitas usque ad amplexus illius peruenire facit. Domine enim primæ puellæ p. racto officio suo in presenti pauant, at uerò tertia præ alijs dilecta intra cubile sponsi sui, & ideo magis appropinquare facit Deo, quàm fides, & spes. Et de hac appropinquatione ad Deum per charitatẽ, loquitur ipse Dominus Hier. 30. dicens. Quis enim iste est, qui applicet cor suum, ut appropinquet mihi? ait Dominus. Nam applicatio humani cordis ad Deum fit potissimè per amorem, & charitatem ad ipsum, quia ut dicit Ber. lib. de præcepto, & dispensatione. Nam presentior est spiritus noster, ubi animat, quam ubi amat. Sunt etiam multæ alię autoritates, quæ probant unionem cordis, & illius appropinquationẽ ad id, quod amat. Dicit enim Diony. de diuinis nominibus, quòd quilibet amor est uirtus unitiua. Et August. in lib. confessio. Ben. inquit, dicit quidam de amico suo dimidium animæ meæ, ex eo, scilicet quod amor de duabus animabus unam facit in amore, iuxta illud Act. 4. Multitudinis credentiũ erat cor unum, & anima una in Domino. Refert etiam Aristoteles in Politicis de quodam Philosopho, qui dicebatur Aristophanes, qui dicebat amãtes desiderare ex ambobus unũ fieri, si fieri posset. Patet ergo ex omnibus istis, quod per charitatem appropinquant homines ad Deum, etiã intimius, quàm per quamcunq; aliam uirtutem.

N O N O quidam appropinquant Deo, per planiciem, & uiam pulchrã castitatis, iuxta illud. Sap. 6. In corruptio facit proximum esse Deo. In cuius rei signũ beatus Iohan. Euang.

ceteris

ceteris Apostolis magis, atque familiarius appropinquaui Christo, ita ut recumberet super pectus eius in cœna. Et per oppositum luxuria elongat hominẽ à Deo. In cuius figuram legitur Luc. 15. De filio prodigo, quòd uiuendo luxuriosè discessit à patre suo, & abiit in regionem longinquam.

D E C I M O quidã appropinquant Deo, per uiam rubeam sanguinis Christi, hoc est per meritum, uirtutẽ, & efficaciam passionis ipsius. Et isto modo ad Deum appropinquant omnes peccatores peccata sua deserere uolentes, qui prius erant longe ab eo per peccatum, quia teste Psal. Longè à peccatoribus salus. Et hoc est, quod loquitur Apostolus. Ephe. 2. dicens: Nunc in Christo Iesu uos, qui aliquando longè eratis, facti estis prope in sanguine Christi. Bene ergo dictum est in principio præsentis Euangelij, quòd erant appropinquantes ad Iesum publicani, & peccatores, tanquã ad meritũ suę passionis confugientes, & spem suam in eo ponentes. Et sic patet de primo principali præsentis Euangelij, in quo fit mentio de remedio spiritualiter infirmantium.

S E C U N D O principaliter in dicto Euangelio fit mentio de irrationabili murmure indignantiũ, cũ subditur. Et murmurabant Pharisei, & Scribæ dicentes, quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Prædicti ergo murmurabant ex indignatione, quam gerebãt aduersus pauperes peccatores, quos uidebant ad Christum fontem misericordię appropinquare, ut ibi lauarent peccata sua, & ideo inde debebant ualde gaudere. Sed falsa iustitia non compassionem, sed dedignationem habet, ut prius dictum est. Prædicti ergo Scribæ, & Pharisei dupliciter peccabant. Primò quidem, quia se reputabant iustos, cum tamen essent ualde superbi, & arrogantes. Secundò uerò, quia prædictos publicanos, & peccatores credebant adhuc malos, & reos, cum tamen iam peniterent, & iusti essent ante Dominum.

N O T A N D U M ergo, quòd circa illud uerbum, hic peccatores recipit, possunt moueri aliqũe breues quæstiones.

P R I M A igitur quæstio est talis. Quis ille est, qui peccatores recipit? Respondeatur, quod hic scilicet est Christus, ita ut ly hic, sit pronomen demonstratiuũ, & demonstrat Christum uerũ Deum, & hominẽ perfectũ. Quia enim est Deus, est ad remittendum potentissimus. Itẽ quia est homo, est ad miserandũ beni-

gnissimus. Er hoc est, quod loquitur Psal. dicens. Duo hæc au-
diui: quia potestas Dei est, & tibi domine miser icordia. Deus
enim pater vult ex rigore iustitiæ perdere pauperes peccato-
res conformiter ad legem per eum conditam, de qua Ezech.
18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Propter, quod pla-
uocat eum Deum ultionum. Deus uero filius, & presertim
ex quo est homo factus, nõ cessat clamare dicens. Nolo mor-
tem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & uiuat, ubi supra.
Ipse etiam Matth. 9. loquitur dicens. Non ueni uocare ius-
tos, sed peccatores, sup. ad pœnitentiam. Item eiusdem. 11.
clamar dicens. Venite, sup. per uiam deserti, hoc est per pœni-
tentiam, ad me, fontem misericordię, & omnium gratiarum,
omnes, uniuersaliter. quia nolo quantum in me est, omnes
saluos fieri, qui laboratis, in damnabili seruitio diaboli, &
onerati estis, sarcina peccatorum uestroꝝ, & ego reficiam
uos, in presenti quidem per gratiam, in futuro uero per glo-
riam. Item Apostolus. 1. Timo. 1. ad propositum loquens ait,
Christus Iesus uenit in hunc mundum peccatores saluos fa-
cere. Quod uerbum pertractans August. de uerbis Apostoli
sermo. 9. ait. Nulla causa fuit ueniendi Christo Domino, ni-
si peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle uulnera, &
nulla causa est medicinę, Dicit insuper idem Christus Ioh. 3.
quod non misit Deus pater filium suum in mundum, ut iu-
dicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Patet ergo,
& misericordiam, hoc autem paruit in effectu, quando qui-
dem dixit paralytico Matth. 9. Confide fili, remittuntur ti-
bi peccata tua. Item quando dixit Magdalenę Luc. 7. Re-
mittuntur tibi peccata tua. Similiter quando dixit Latroni
in cruce pendenti, hodie mecum eris in Paradiso. Luc. 23.

SECVNDA quęstio est talis. Vbi est, quod Christus pec-
catores recipit? Respondetur, quod hic, id est, in presenti se-
culo, ita ut ly hic sit aduerbium loci. Vnde Psal. in persona
domini. Conuertetur populus meus hic, id est, in presenti se-
culo. Quod ubi fecerit, rites pleni inuenientur in eis, scilicet
in alio seculo. Non est ergo expectanda conuersio post mor-
tem, cum, scilicet, anima fuerit in inferno: quia ibi non reci-
pit dominus peccatores ad misericordiam, sicut patuit de di-
tuite epulone, qui ibi non potuit obtinere unam guttam a-

qua

que, ut legitur Luc. 16. Similiter nec in celo peccatores re-
cipit, scilicet, in peccato existentes, quia nihil coinquinatũ,
aut abominationem faciens intrabit in illam celestem Iero-
salem, ut habetur Apocal. 21. Relinquitur ergo, quod Ho-
sũ hic, id est, in presenti peccatores recipiat dominus ad gra-
tiam. Et hoc quidem rationabiliter facit, quia hic uenit
tempus miserendi eius, id est, misericordiam impendendi
omni potenti. Sed pro dolor multi male istud considerant,
quales sunt illi peccatores. qui locum presentem, & tem-
pus expendunt in uanitatibus, & peccatis multis. Iob. 24.
Dedit ei dominus locum pœnitentię, & ipse abutitur eo in
superbiam.

TERTIA quęstio est talis. Quomodo hic, scilicet, Chri-
stus peccatores recipit, qui scilicet, ad eum redeunt per ue-
ram pœnitentiam? Respondetur, quod nos recipit tribus
modis, prout p̄figuratum est in filio pro ligo, quem pater
primò recepit festinanter, quia occurrit illi obuiam, cum ad
huc longè esset. Secundò honorabiliter, quia iussit illum
indui stola prima, & calciamenta, illi dare ad pedes, cum
annulo in manu. Tertiò gaudenter, quia cum symphonia,
& choro. Primò igitur recipit dominus peccatores festinan-
ter. Et hoc monstratum est in latrone pendente in cruce,
qui quàmprimùm dixit Christo. Memento mei domine,
&c. Mox audiuit eundem Christum dicentem sibi. Hodie
mecum eris in paradiso. Propter quod, de eo dicit Aug. quod
& si pœnitentia eius scra fuerit, non tamen uenia. Hoc
etiam paruit in rege Dauid, qui quàm citò dixit. Peccaui do-
mino. Mox illi denunciauit Nathan Propheta ex parte do-
mini peccatum suum sibi esse remissum, dicens. Dominus
transiit à te peccatum tuum. 2. Reg. 12. Secundò domi-
nus recipit peccatores honorabiliter, induendo eos subtus
ueste albissima gratię suę, desuper autem ueste rubicunda
scarlati charitatis. Hester. 6 Sic honorabitur, quem cun-
que uoluerit rex honorare. Tertiò dominus recipit eosdem pec-
catores gaudenter, quia ut concluditur, in fine presentis eu-
angelij, gaudium est toti curię cœlesti super uno peccato-
re pe. a.

QUARTA quęstio est talis, quare hic, scilicet, Christus
peccatores recipit? Respondetur, quod propter tres ratio-

nes . Primò quidem ratione potentie uniuersalis . Vide-
mus enim reges , & principes faciles ad remittendum offen-
sas, nisi forsitan fuerint multum graues , aut enormes . Et de
hoc habemus historiam de Semei pessimo uiro , & qui ma-
ledixerat Dauid maledictione pessima , cum fugeret à facie
A^{salon.} 2. Reg. 9. Et tñ illi peperit Dauid, Cum ergo Chri-
stus sit rex regum, & dominus dominantium, non mirum si
libenter recipit peccatores ad eum redeuntes ad misericor-
diam . Secundò ratione proprietatis naturalis . Sicut enim
proprium est homini, quòd sit risibilis, ita & Deo, quòd re-
cipiat penitentes ad misericordiam . Vnde Greg. in qua-
dam collecta . Deus cui proprium est misereri semper , &
parcere . Propter quod ecclesia inuocans misericordiam ip-
sius Christi sic orat dicens, Iesu Christe filij, Dei uiui misere
re nobis . Tertiò ratione fragilitatis humanalis . Ipse enim
teste psalm. cognouit figmentum nostrum , quoniam pul-
uis sumus . Propter hæc igitur inclinatur , & mouetur Chri-
stus ad recipiendum peccatores ad gratiam . Et sic patet de
secundo principali.

TERTIÒ principaliter in hodierno euangelio fit men-
tio de gaudiosa reparatione pereunantium , quam proponit
& persuadet Christus sub quadam parabola . Quia ergo
Scribæ , & Pharisei murmurabant aduersus Christum, de
eò quòd publicanos , & peccatores misericorditer recip-
ret , & cum illis manducaret, ideo ostendit murmuratio-
nem eorum irrationabilem , & hoc sub parabola de homi-
ne habente centum oues , qui si perdiderit unam ex illis, di-
mittit nonaginta nouem in deserto, & uadit ad illam, quæ
perierat, donec inueniat illam, & cum inuenerit eam, impo-
nit in humeros suos gaudens , &c.

MYSTICE homo iste est Christus, cuius oues sunt An-
geli, & homines, qui dicuntur numero centum, idest. Nona-
gintanouem, & una . Nonagintanouem, sunt nouem ordi-
nes Angelorum, una uerò est homo . Desertum est cælum, eò
quòd fuit ab Angelo peccante derelictum . Vna ergo ouis de
centum periit , quando homo primò peccauit . Vnde tunc
ille meritò potuit dicere illud Psalm. Erraui sicut ouis, quæ
perijt . Ad hanc igitur ouem quærendam , & reducendam
ad ouile ouium cœlestium , uenit ille pastor , qui de seipso
loquens

loquens. Iohan. 10. ait. Ego sum pastor bonus . Vnde cum
psalm. in persona hominis præmisit . Erraui sicut ouis, quæ pe-
rijt . Mox subiunxit dicens . Require seruum tuum domi-
ne . Ac si apertè diceret . O Domine Deus ego sum tua ou-
is , quam primò posuisti in Pascuis paradisi terrestribus . Sed
profectò tunc periit, quando inde per culpam exiit , & de-
scendi in desertum huius mundi miseri, & caduci . Et ideo
require seruum tuum domine , descendendo per carnis
assumptionem in huiusmodi desertum . Hoc ergo tunc
impletur est, quando uerbum caro factum est, & habitauit
in nobis . Vnde, & Iohan. 16. dicebat dictus pastor . Exi-
ui à patre , & ueni in mundum . Quod autem sequitur . Ite-
rum relinquo mundum , & uado ad patrem , designat quòd
dictus pastor, inuenta oue perditâ, idest, homine reparato
per Christi passionem , redijt ipse Christus ad cœlum per A-
scensionem , ubi tunc conuocauit amicos suos, idest, Ange-
los ad congratulandum super oie inuenta . Nam ex tunc
usque in æuum facit pastor Christus gaudere Angelos de
homine reparato . Et nota, quòd iste pastor inuenta oue
perditâ, tunc imposuit eam in humeros suos gaudens, quan-
do ipse naturam humanam suscipiens peccata nostra por-
tauit , idest, asportauit, siue abstulit . Vnde . 1. Petri. 2.
Peccata nostra ipse pertulit super lignum in corpore suo,
idest, pœnam, pro peccatis nostris, ipse portauit . Et Isa. 53.
Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse
portauit . Et hoc totum fecit gaudens, scilicet, de humani
generis liberatione, de hostis superbi superatione, de Ange-
licæ ruinæ reparatione, & de mandati patris adimpletio-
ne . Deprecemur igitur charissimi hunc benedictum
pastorem , ut faciat nos esse de numero ouium
suarum, in præsentem quidem per gratiam, &
in futuro per gloriam . Eo præstante,
qui cum patre , & spiritu sancto
uiuut , & regnat per im-
mortalia sæcula .
Amen .

XI S T I M O, quòd non sunt condigne
passiones huius temporis ad, &c. Rom. 8.
Teste sapiente Salomone Eccl. 3. Omnia
tempus habent, & suis spatij transseunt
uniuersa sub cœlo. Deinde ad particula
ria descendens subdit dicens. Tempus
fendi, & tempus ridendi. Quod quidem

uerbum potest multipliciter exponi.

PR I M Ò quidem de tempore legis naturæ, & scripturæ
respectu temporis legis gratiæ. Nam tempus quod uolueba
tur sub lege naturæ, & scripturæ, erat propriè tempus fendi,
& potissimum, quia qui tunc moriebantur, descende
bant ad minus in limbum, & priuabantur lumine gloriæ.
Tempus uerò legi gratiæ est tempus ridendi, eò quòd bene
tunc morientes uolant ad cœlum. Nam Christus, qui claud
dit, & nemo aperit, aperit, & nemo claudit, per meritum
sue benedictæ passionis nobis aperuit ianuam regni cœlestis.
In cuius rei signum Stephanus, cum lapidaretur, uidit cœ
los apertos, & Iesum stantem, &c. Actuum 7. Vidit (inquit,
ecclesiam,) & introiuit. Item legitur Apocalypsis. 3. Quòd
Beatus Iohannes uidit ostium apertum in oculo. Similiter
legitur Lucæ. 3. Quòd cum Christus baptizaretur, apertum
est cœlum. Et sic patet de prima expositione.

SE C V N D Ò prædictum uerbum potest exponi de tem
pore, in quo quis subiacer peccato respectu tēporis, in quo
idem subiacer gratiæ. Nam primum tempus est triste flebile,
& dolorosum, tum propter illius iram, tum propter æternæ
penæ obligationem. Secundum uerò tempus est iocundum,
letum, & gaudiosum, tum propter Dei præsentiam, tum
propter totius cœlestis curiæ gaudium, & letitiam, quia gau
dium est Angelis Dei, & similiter omnibus sanctis super uno
peccatore penitentiam agente. Lu. 15. Tum propter futurę
gloriæ expectationem. Qui ergo subiacer peccato, meritò
fieri debet. Et econtra, qui est in gratia, aut qui in ea ueri
similiter credit se esse, habet materiam ridendi.

TE R T I Ò prædictum uerbum, potest exponi de tempo

re Quadragesimali, & Paschali. Nam in primo tempore de
bemus flere peccata, quæ commisimus per totum anni cir
culum. Propter quod ecclesia tunc subiectet Cantum letitię,
& assumit cantum tristitię. In secundò uerò tempore debe
mus gaudere, & ridere propter iocunditatem dominicæ
resurrectionis. Vnde tunc sepe repetit ipsa ecclesia, illud
uerbum Psalm. Hęc dies, quam fecit dominus, exultemus,
& lætemur in ea.

QU A R T Ò prædictum uerbum rectè potest exponi de
tempore uitę præsentis respectu temporis uitæ futurę, &
cœlestis. Nam primum tempus meritò potest uocari tempus
fendi, & hoc propter pene infinitas miserias, calamitates, &
passiones quibus subiicitur uita præsens. Tempus uerò se
cundum rectè potest uocari tempus ridendi, & hoc propter
liberationem à prædictis miserijs. Nam, ut legitur Apoc. 21.
Tunc absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sancto
rum, & iam non erit amplius neque luctus, neque clamor,
sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt, supple
cum præsentis uita. Quantumcunque igitur charissimi patia
mur in præsentis, non debemus desperare de Dei misericor
dia, neque murmurare, sed potius consolari, existimantes,
quòd non sunt condigne passiones huius temporis ad futu
ram gloriam, quę reuelabitur in nobis, ut dicit Aposto. in
uerbis præmissis, quę sunt extracta ex epistola hodierna.

NO T A N D U M ergo, quòd in dicta epistola Apost. prin
cipaliter tria facit. Primò inducit nos ad libenter patien
dum in præsentis propter præmium, quod in futuro expecta
tur, in principio epistolę.

SE C V N D Ò ostendit commune malum, cui omnis ho
mo necessariò subiicitur, ibi. Vanitati enim &c.

TE R T I Ò tangit liberationem à prædicto malo, cura
subditur. Quia & ipsa creatura, &c.

PR I M Ò igitur Apo. inducit nos ad libenter patiendum
in præsentis propter præmium, quod expectatur in futuro, cū
ait. Existimo gl. interli. id est, firmiter scio, siue ualde certus
sum, minus ergo dicit, & plus significat, quòd non sunt
condigne passiones etiam omnes, huius temporis, ad futu
ram gloriam, quę reuelabitur, in nobis. Et hoc intelligitur
secundum prædictam glo. si districtè nobiscum ageretur. Vbi

notandum, quod passiones huius temporis, possunt dupliciter considerari. Vno modo scilicet, quod sunt a libero arbitrio humano, & sic uerum est dictum Apostoli. Alio modo secundum, quod sunt a spiritu sancto, tanquam a principio mouente ipsum liberum arbitrium, informatum gratia, & charitate, & sic sunt condigne ad futuram gloriam, eo quod tunc principium meriti, est eiusdem dignitatis, & uirtutis, cum premio, quod datur. In predictis ergo uerbis inquitur Apostolus. tanquam utrumque; expertus. scilicet. passiones huius temporis, & futuram gloriam. Primum nempe expertus fuerat passiones uitae presentis, prout ipsemet testatur. 2. ad Cor. 11. dicens. In laboribus, & carceribus abundantius, &c. Secundum uero expertus fuerat futuram gloriam, quando quidem raptus fuerat in Paradisum, & audierat arcana uerba, quae non licet homini loqui. 2. ad Corinth. 12.

NOTANDUM ergo, quod passiones temporales, non sunt condigne ad promerendam futuram gloriam, propter multa.

PRIMUM quidem, quia breues. 1. Petri. 1. Modicum nunc si oportet, contristari in uariis tentationibus. Ad maius enim passiones huius temporis non excedunt periodum humanae uitae. Quae quidem periodus est ualde breuis, & quasi momentanea, respectu eternitatis. Vnde in Psalm. Mille anni, ante oculos tuos, tanquam dies hesternae, quae praeterijt. Ipsa uero gloria caelestis, & futura est aeterna, iuxta illud. 1. Petri. ult. Deus autem, qui uocauit nos in aeternam gloriam suam. Et ideo, ut dicit Augustinus in suo manuali. c. 15. Si quotidie oporteret nos tormenta perferrere, si ipsam gehennam longe tempore tolerare, ut Christum in gloria sua, uidere possumus, & sanctis eius sociari, nonne dignum esset datum omne, quod triste est, ut tanti boni ratione gloriae participes haberemur.

SECUNDO, quia paruae, iuxta illud. 1. Petri. ult. In Christo Iesu modicum passos. Item. 2. ad Corinth. 4. Id quod in praesenti, momentaneum est, & leue tribulationis nostrae. In hoc ergo, quod dicitur Apostolus dicitur, momentaneum, ostendit breuitatem passionum huius uitae. In hoc uero quod subdit, & leue, ostendit earundem paruitatem. Sunt ergo huiusmodi passiones momentaneae, & leues respectu futurae gloriae, quae ualde magna est, iuxta illud psalmi. Magna est gloria eius in saluari tuo.

TERTIO, quia paucae numero. Vnde Sap. 3. In paucis uexati. Hoc dictum est de sanctis Dei martyribus, qui in paucis uexati sunt respectu gloriae caelestis, quae multiplex erit, ideo sequitur. In multis bene disponuntur, uidelicet, in septem doctoribus, quarum quatuor respiciunt corpus, quae sunt agilitas, subtilitas, claritas, impassibilitas, siue immortalitas. Aliae autem tres dotes respiciunt animam, quae sunt uisio, fruitio, comprehensio, siue sentio. Sed uide, quod sancti Dei martyres, non in paucis, sed in multis uexati sunt, maxime, cum dicitur Apostolus ad Hebr. 11. Alij ludibria, & uerbera experti. Insuper uincula, & carceres. Lapidati sunt, secti sunt, uentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Itaque quis reputet paucae uexatione cruciatu mirabilem B. Laurentij, dum in craticula affaretur? Dicitur Christi martyres in paucis uexati sunt respectu caelestis praemij, ut dicitur est. Vel in paucis uexati sunt respectu dolorum Christi, qui dicit Thren. 1. O uos omnes, qui transitis per uiam, attendite, & uidete, si est dolor similis, sicut dolor meus. Vnde in psalmo. Absorpti sunt iuncti petrae iudices eorum. Et est sensus, quod passiones sanctorum, qui mundum, cum Christo iudicabunt, comparate passioni Christi, sunt quae si nullae. Vel dic, quod dicitur sancti Christi martyres, in paucis uexati sunt sua reputatione. Ille enim parum reputabat, quis quid propter Christum patiebantur, praeter magnitudine amoris gloriae caelestis. In cuius figura legitur. Gen. 29. de Iacob, quod dies laboris sui, quem expendebat in custodiendo oues Laban faceri sui, uidebantur sibi pauci praeter amoris magnitudine quae gerebat ad Rachel. Ecce quare dicitur scriptura de martyribus, quod in paucis uexati, in multis bene disponuntur.

QUARTO, quia passiones huius temporis, saltem toleratae propter Christum, sunt semper mixtae aliqua consolatione, iuxta illud uerbum Apostoli. 2. ad Cor. 2. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita per Iesum Christum abundant consolationes nostrae. Gloria uero caelestis est pura, & absque permixtione doloris. Apo. 21. Abstergit Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam, &c.

QUINTO, quia passiones uitae presentis sunt communes bonis, & malis. Patitur, nam, iustus, pariter, & iniustus. Gloria uero illa

ad illa celestis est tantum propria bonis, iuxta illud Psalm. Gloria hæc est omnibus sanctis eius.

S E C U N D O, & ultimò, quia passiones uitæ eius sunt obligata. Ad eas enim obligamur, iuxta illud Greg. Quicquid patimur, peccata nostra meruerunt. At uerò gloria illa celestis non ex debito datur, sed solum ex mera Dei liberalitate, dicente Psalm. Gratiam, & gloriam dabit Dominus. Patet ergo propter prædictas sex rationes, quòd passiones huius uitæ non sunt condignæ ad promerendam futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

N O T A N D U M insuper, quòd triplex est passio, quæ disponit ad futuram gloriam, uidelicet passio.

Martyrij. Purgatorij. Tribulationis.

P R I M O igitur dico, quòd passio martyrij disponit ad futuram gloriam. Nam cõmunis doctrina, & sententia doctorum est, quòd quicumq; suscipit martyrium pro fide Christi, uel etiam pro quacunq; uirtute conseruanda, siue exercenda, sic decedens ingreditur directè cælũ. Hinc cantat Ecclesia de martyribus. Sancti tui Domine mirabile secuti sunt iter, seruientes præceptis tuis. Et post pauca. In mari rubro apparuit uia sine impedimento, uia, scilicet, ad cælum apparuit in mari rubro, id est, in effusione sanguinis, sine impedimento, scilicet culpæ, & pænæ debite, quæ quidem pœna tollitur per martyrium. Item Apoc. 7. de eisdem martyribus dicitur, quòd lauerunt stolas suas, id est animas, & candidas eas fecerunt, id est purificatas à culpa, & pœna, in sanguine agni, id est, in passione Christi, quem patiendi sunt imitati. Et propterea extra de celeb. Missa. ca. cum Marthæ dicitur, quòd iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre. Dicitur etiã 15. quest. 1. meritò. §. firmissimè, quòd illi, qui pro Christi nomine martyrizantur, absque dubio uitam æternam consequuntur. Insuper sepe ostensum est per multa exempla animas sanctorum martyrum subitò uolare ad cælum. Vnde legitur de Tyburtio, & Valeriano, quòd in hora passionis beatus Maximus uidit animas eorum uolare ad cælum. Similiter legitur Act. 7. quòd cum beatus Stephanus lapidaretur, uidit cælos apertos. Ex quibus omnibus concluditur, quòd passio martyrij disponit patientem ad futuram gloriam.

S E C U N D O passio purgatorij disponit ad futuram gloriam.

Nihil

Nihil enim retardat animam, cum gratia à corpore decedentem à perceptione futuræ gloriæ, nisi obligatio ad penã temporalem, quæ soluitur in purgatorio. Quia soluta, mox ipsa anima uolat ad cælum, eam illic deferente beato Michael archangelo. Vnde Ecclesia in officio mortuorum cantat dicens ad Dominum. Domine Iesu Christe libera animas, &c. Sequitur: Signifer sanctus Michael representet eas in lucem sanctam.

T E R T I O passio tribulationis, & aduersitatis præsentis sæculi patienter propter Deum tolerata disponit ad futuram gloriam, iuxta illud Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare regnum cælorum, & Sap. 10. dicitur: Iustum deduxit Dominus per uias rectas, & ostendit illi regnũ Dei. Et paulo post. Honestauit illum in laboribus. In huius etiam figuram legitur Exo. 13. quòd Dominus populũ Israeliticum non per uiam planam, quæ etiam erat breuior, & facilior, sed per uiam deserti circumduxit eum, quæ uia erat difficilior, & asperior, in qua dictus populus multa aduersa sustinuit. Tandem autem peruenit ad terram promissionis lacte, & melle manantem, quæ designat terram illa celestem, de qua Psalm. Credo uidere bona Domini in terra uiuentium. Pauci tamen intrauerunt dictam terram, per quod signatur, quòd pauci saluauerunt, eò quod non uidentur patienter aduersis. Quod etiam passio aduersitatis disponit ad futuram gloriam, patet exemplo Lazari mendici ulceribus pleni, de quo legitur Luc. 16. quòd eo mortuo portata est anima illius ab angelis in sinum Abraham. Simile etiam refert beatus Grego. in suo dialogo, lib. 4. de Tarilla, & Seruulo.

P A T E T ergo de intellectu illius propositionis Apostoli, in principio præsentis Epistolæ, dicentis, Non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et quia fecerat idem Apostolus mentionem de futura gloria, ideo de ea subdit, dicens. Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Et est sensus, quòd homo iustus uiuit in spe dictæ futuræ gloriæ, quæ reuelabitur per apertam manifestationẽ omnibus electis, siue omnibus filiis Dei, per adoptionem. Nomine ergo omnis creaturæ intelligitur homo, quia ut dicit Greg. homil. 19. exponens illud uerbum Christi, Marci vlti. Euntes in mundũ uniuersum

merfum prædicare Euangelium omni creaturæ, nomine omnis creaturæ intelligitur homo, eò quòd habet aliquid commune cum omni creatura: habet enim esse cum lapidibus, uiuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. huiusmodi ergo creatura, idest, homo expectat in præfenti seculo reuelationem filiorum Dei, id est, futuram gloriam. Vnde, & sanctus ille Iob de seipso loquens dicebat. Cunctis diebus quibus nunc miliro, expecto donec ueniat immutatio mea. Eiusdem 14 & 1. Iohan. 3. Nondum apertum, quid erimus. Et sic patet de primo principali.

SECUNDO principaliter in præfenti Epistola, Apostolus ostendit, & describit commune malum, scilicet, penæ, cui omnis homo uelit, nolit, necessarium, subijcitur, cum ait: Vanitati enim omnis creatura subiecta est, autem uolens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe. hunc autem textum exponit, beatus Thomas in postilla sua tripliciter, scilicet, specialiter de homine iusto, generaliter de quolibet homine, siue iusto, siue iniusto, generalissimè de omni creatura tam rationali, quàm sensibili, quam etiam insensibili. Sed omnia tertia expositio ne, dicamus tantum de duabus primis.

PRIMO igitur per omnem creaturam specialiter intelligitur omnis homo iustus: Solus enim talis antonomasticè dicitur homo. Talis ergo creatura uanitati subiecta est, idest, rebus corporalibus, & transitorijs, quæ sunt uana, & caduca, iuxta illud Eccl. 1. Vanitas uanitatum, & omnia uanitas. Item eiusdem. 3. Cuncta subiacent uanitati. Prædictis ergo rebus corporalibus, & transitorijs, quamuis uanis, utpote commestioni, bibitioni, dormitioni, & huiusmodi subijcitur homo iustus, sicut, & quilibet alius, & hoc propter necessitatem uitæ corporalis. Non tamen uolens: quia talis iustus non amat temporalia, neque quæcunque uana, quasi ponens in talibus cor suum per inordinatum amorem, sicut faciunt uiri iniusti, & mundani, contra quos loquitur Psal. dicens. Filij hominum usquequo graui corde? ut quid diligitis uanitatem: id est, res uanas, & caducas, quasi in eis uobis consistentes suem, & felicitatem summam. Quis ergo subiectus est nõ iustus prædictis rebus uanis illis debetè urendo? Certè propter Dei ordinationem, qui uult, quòd homo etiam iustus terreatur utatur prædictis ad necessitatem, quousque fuerit in corpore

corpore, & anima in cælo, & tunc talibus non indigebit. Hoc ergo innuit idem Apostolus qui cum præmississet dicens: Vanitati omnis creatura subiecta est non uolens, mox addidit: Sed propter eum, scilicet Deum, qui subiecit eam, supralibus rebus, & hoc in spe, scilicet future Resurrectionis, ubi usus talium cessabit omnino, iuxta illud Apoc. 21. Non esurient, neque sitient amplius. Et sic patet de prima expositione. Quicumque ergo uellet hic uiuere absque cibo, & potu, grauiter peccaret, utpote faciens contra Dei ordinationem. Nota in uitis partem de illo, qui uoluit uiuere, ut angelus.

SECUNDO per omnem creaturam generaliter intelligitur omnis homo, tam iustus, quam iniustus. Et tunc sensus prædictorum uerborum est talis. Vanitati enim, idest, passibilitati, morti, & incinerationi omnis creatura supralibus subiecta est, iuxta illud Psal. Veruntamen uniuersa uanitas omnis homo uiuens. Et idem alibi. Quis est homo, qui uiuet, & non uidebit mortem? Non tamen uolens, quia talis uanitas inflata est toti humanæ naturæ in pœnam. Omnis autem pœna est inuoluntaria inquantum huiusmodi, sicut, & quælibet culpa uoluntaria. Vel sic: Vanitati, idest, morti, subiecta est omnis creatura, idest, omnis homo, non uolens, eò quòd talis subiectio inflata est propter peccatum Adæ, quod nõ est in nobis uoluntarium uoluntate propria, sed propter eum, qui subiecit eam. Tanquam apertè diceret Apostolus, quod omnis homo debet patienter sustinere prædictam uanitatem, scilicet passibilitatem, & mortem propter Deum, qui sic ordinauit in pœnam peccati primi parentis. Et hoc in spe, scilicet future Resurrectionis. Et sic patet de secunda expositione.

MORALITER notandum iuxta prædictum uerbum: Vanitati enim omnis creatura subiecta est, quòd triplex uanitas in Sacra Scriptura reperitur, uidelicet uanitas.

Naturalis. Temporalis. Personalis.

PRIMO igitur inuenitur quedam uanitas, quæ dicitur naturalis, quæ est cõmunis omnibus creaturis, tam inferioribus, quàm superioribus. Nam omnis creatura, inquantum creatura habet uanitatè naturalem, quia de se nata est deficere, & in nihilum tendere. Quæuis enim substantiæ spiritalis, cuiusmodi sunt angeli, & anima rationales, nõ habeant principium intrinsecum suæ defectionis, quemadmodum habent substantiæ

corporales, & præsertim inferiores, nihilominus indigent sustentari à Deo. Aliàs tanquã res uanæ in momento deficerẽt, quia ut dicit Augustinus, omnia tenderent in nihilum, nisi à Deo manerentur. Et de hac uanitate rectè intelligitur uerbum Apostoli in præsentì Epistola dicentis: Vanitati subiecta est omnis creatura non uolens.

SECUNDO inuenitur alia uanitas, quæ dicitur temporalis, quæ est bonorum mundanorũ. Omnia enim bona temporalia dicuntur uana. Tum quia mentem non fatiant, uelut inania. Tum quia ininuenient fallunt, uelut instabilia. Tum quia spem frustrant, uelut mendacia, & inutilia. Res enim uana dicitur, quæ apparentiam habet, non existentiam, quæ uidetur fortis, & est debilis, quæ uidetur durabilis, & est defæctibilis. Da exemplum de uessica, quæ cum solum sit uento plena, uidetur tamen esse aliquod firmum, quod tamen à parte rei est inane, & uacuum. Sic in proposito est de bonis temporalibus, quæ quamuis uideantur aliquandiu firma, & durabilia, tamen à parte rei sunt debilia, & defæctibilia. Et ideo dicit Eccl. 1. Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce uniuersa uanitas, & afflictio spiritus. Præctica istud de diuitijs temporalibus, item de delicijs corporalibus, item de scientijs secularibus, item de amicis mundialibus, item de pulchritudine corporali, & huiusmodi.

TERTIO inuenitur alia uanitas, quæ dicitur personalis, quæ est hominum peccatorum. Peccatores enim dicuntur uani, eo scilicet, quod uanitatibus uitiorum sunt pleni. Vnde de talibus rectè potest intelligi illud Sap. 13. Vani sunt omnes homines, qui non habent scientiam Dei. Res enim uana dicitur, quæ fulcimento, & fundamento priuatur, quæ in pendulo constituitur, quæ nulla stabilitate firmatur, ut sunt nubes, uenti, & similia. Talia enim non stant, sed potius uideantur; discurrunt, nunc ad unam partem, nunc ad aliam. Talis autem est omnis peccator, cui deficit gratiæ fundamentum. Vnde in Psal. Homo uanitati similis factus est, dies eius sicut umbra prætereunt. Peccator enim propriè umbra dicitur, eò quod more umbræ uanus, non solidus inuenitur, sicut patet in Hypocritis, uanis, gloriosis, iactantibus, & superbis. Patet ergo quomodo uanitati subiecta est omnis creatura. Et hoc de secundo principali.

TERTIO principaliter Apostolus in præsentì Epistola tangit liberationem à prædicto malo, cui subijcitur omnis creatura non uolens, quod est passibilitas, mors, incineratio, & huiusmodi. Nam à prædicto malo, siue malis liberabitur omnis creatura, id est, omnis homo iustus in generali omnium resurrectione, prout apertè insinuat idem Apostolus cum subdit. Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Hanc autem libertatem à seruitute corruptionis possumus inductiue declarare ex parte quatuor dotium corporis. Corpus enim humanum, quod nunc subiacet seruituti quadruplici, uidelicet ponderositati, obscuritati, passibilitati, & arctationi quo ad locum, in statu gloriæ habebit quadruplicem libertatem oppositam prædictæ quadruplici seruituti. Nam contra seruitutem ponderositatis, seu grauitatis obtinebit tunc libertatem agilitatis. Erit enim tunc maxime agile, adeo quod ubi uoluerit esse spiritus, ibi protinus aderit corpus, ut dicit Aug. vii. lib. de ciui. Dei ca. 30. Item contra seruitutem obscuritatis, & opacitatis obtinebit tunc libertatem claritatis. Erit enim tunc corpus humanum maxime claritatis, & hoc ex redundantia gloriæ animæ illi coniunctæ sicut in simili legitur Matt. 17. de Christo, quod in hora transfigurationis illius resplenduit facies eius sicut sol. Vnde de istis duobus simul legitur Sap. 3. Fulgebunt iusti sicut sol, & tanquã scintillæ in arundinetis discurrent. Item contra seruitutem passibilitatis, & mortalitatis obtinebit tunc libertatem impassibilitatis, & immortalitatis. Apoc. 21. Mors ultra non erit. Item contra seruitutem arctationis quo ad locum, obtinebit libertatem subtilitatis, ita ut possit subintrare quodcumque corpus, sicut patuit de Christo, qui post Resurrectionem intrauit ad discipulos in uanis clauis. Luc. 24. Item Iohan. 20. Ecce ergo quomodo omnis creatura, id est, omnis electus liberabitur in die generalis Resurrectionis à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Prædictam autem libertatem gloriæ summo desiderio appetunt iusti adhuc in terris ambulantes. Et hoc est, quod subdit Apost. dicēs. Scimus enim quod omnis creatura, id est, omnis iustus ingemiscit, & parturit usque adhuc, id est, cum magno gemitu desiderare prædictam libertatem. Vcl ingemiscit affectu, & parturit effectum, eò quod cum

dolore operatur usq; adhuc, idest, usq; ad mortē. Nec quid mirum, cum etiam ipsi Christi Apostoli adhuc in terris ambulantes hanc libertatem summo affectu desiderarent. Et hoc est, quod ait Apost. Non solum autē illa, sed & nos ipsi primitias Spiritus habentes, idest, nos Apostoli, qui habuimus Spiritum Sanctum prius, & abundantius, quā alij, intra nos gemimus suspirantes peruenire ad libertatē glorię, ideo subditur. Expectantes redemptionē corporis nostri. Nec quidem solum ipsi Apostoli adhuc mortales desiderabant, seu optabant sepe dictam libertatem glorię pro se, ut dictum est uerumetiam pro omnibus prædicationis. Et hoc est, quod ait Apostolus. Et ipsi intra nos, idest, in cordibus nostris gemimus, idest, desideramus adoptionem filiorum Dei, idest glorificationem omnium electorum in corpore, & anima, quæ tandem fiet in generali omnium Resurrectione. Quam nobis præstare dignetur ille, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica quarta post Trinitatem. Sermo secundus de Euangelio.

B S T O T E misericordes, sicut Pater uester misericors est. Luc. 6. Pro introductione presentis sermonis mouetur questio talis. Vtrum misericordia sit maxima uirtus? Hanc questionem format beatus Thomas. 2. 2. q. 30. art. 4. Pro cuius solutione ponam aliquas ueritates.

P R I M A igitur ueritas. Misericordia non semper est uirtus. Hanc ueritatem ponit idem doctor ubi supra art. 3. Ex cuius uerbis potest formari talis ratio. Nulla passio est uirtus, in quantum huiusmodi, sed misericordia quandoq; est passio. igitur. Minor sic probatur: Misericordia importat dolorem de miseria aliena. Sic est autem, q̄ huiusmodi dolor uno modo importat motum appetitus sensitui, qui quidem motus non est aliud, quā uera passio. igitur.

S E C U N D A ueritas. Misericordia secundum, q̄ regulatur recta ratione est uirtus. Probatio. Misericordia importat dolorem de miseria aliena. Sic est autem, q̄ huiusmodi dolor potest nominari motū appetitus intellectui, idest, uoluntatis, secundum q̄ alicui displicet malum alterius. Qui quidē motus

motus appetitus intellectui, siue uoluntatis potest esse secundum rationē regulatus, & per eundē potest regulari motus inferioris appetitus, idest, sensualitatis. Cum ergo ratio humanę uirtutis in hoc consistat, quod motus animi recta ratione regulatur, cōcluditur, quod misericordia est uirtus, utpote circa passionē, quas moderatur cōsistēs. Propter quod Augustinus lib. 9. de ciui. Dei refert Ciceronem in laudem Cesaris dixisse: Nulla de uirtutibus tuis, nec admirabilior, nec gratior misericordia est. Vnde ibi concludit idem Augustus. quod tūc misericordia est uirtus, q̄ illa ita exhibet, ut conseruetur iustitia, siue cū indigētī tribuitur, siue cū penitētī ignoscitur.

T E R T I A ueritas. Misericordia non est maxima uirtus simpliciter, & absolute. Probatio. Constat, quod à toto genere uirtutes theologicę, quę sunt fides, spes, & charitas, cum sint de Deo, præcellunt uirtutes morales, inter quas cōnumeratur uirtus misericordię. Maximē autē ipsa charitas, quę nos immediatē unit Deo, est multo præstatiōr ipsa misericordia.

Q U A R T A ueritas. Misericordia secundum se præcellit in dignitate omnes alias uirtutes, quę nos ordinant ad proximum. Probatio. Ad misericordiā pertinet, quod effundat, siue tribuat alijs. Item q̄ deficiat, & necessitates aliorū subleuet. Vnde & Deus maximē misericors dicitur, & est, eo quod maximē subuenit necessitatibus hominū, ita ut de eo dicat Greg. in collecta, Deus cui propriū est misereri semper, & parere. Vnde & per misericordiā maximē assimilatur Deo, per similitudinem operationis, in hoc, scilicet, q̄ effundimus indigentibus sicut, & ipse. Quantum tamen ad interiorē hominem, siue quantum ad effectū, magis assimilatur Deo, quā quantum ad exteriorē hominem per ipsam misericordiam. Quemadmodum ergo oleum supernatur alijs liquoribus, ita & misericordia alijs uirtutibus nos ad proximum ordinantibus præfertur. Bene ergo, & salubriter ad eam nos inuitat Christus in principio presentis Euangelij dicens. Estote misericordes, sicut Pater uester misericors est.

I N presenti ergo Euangelio Christus principaliter quinque facit. Nam Discipulos inuitat ad meritum,

In principio Euangelij.

Illis pollicetur præmium, ibi.

Mensuram bonam, &c.

Allegat eorum officium, ibi.
Nunquid potest cæcus, &c.
Proponit se in exemplum, ibi.
Non est discipulus, &c.
Derestatur hypocritis uitium, ibi.
Quid autem uides, &c.

P R I M ò igitur Christus in principio euangelij inuitat discipulos suos, & in illis nos omnes ad uitæ meritum ostendendo quatuor ad salutem necessaria, uidelicet.

Quid habendum, quia misericordia.
Quid uitandum, quia mala iudicia.
Quid remittendum, quia iniuria.
Quid impariendum, quia temporalia.

P R I M ò igitur Christus instruens nos ad uitæ meritum ostendit, quid sit habendum, quia misericordia. Et istud exprimit, cū ait. Estote misericordes, sicut pater uester misericors est. Et nota, quod non dicit. Estote potentes, aut sapientes, sicut pater uester potens est, aut sapiens. Sed tantum ad misericordiæ diuinæ imitationem nos inuitat, dicens. Estote, &c. Sed cur hoc? Certè quia uelle imitari Deum in duobus primis est damnabile. Vnde Angelus uolens Deum imitari in potentia, de celo corruit. Isa. 24. Et similiter Adam uolens, eum imitari in sapientia, seu scientia, de paradiso terrestri ciecus est. Gen. 3. Velle autem Deum imitari in misericordia, est ualde salubre, iuxta Matth. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

C I R C A hanc igitur materiam uidentū est, & discutendum, quō pater cælestis est misericors, ut inde possimus pendere, qualiter in misericordia debeamus eum sequi. Inuenio autem, quod ipse est misericors in multis, uidelicet.

Perseuerando, Conseruando, Preueniendo, Differendo, Flagellando, Recipiendo.

P R I M ò igitur pater cælestis est misericors in hoc, quod in multis, & grauissimis peccatis præseruat. Vnde Thren. 3. Misericordia Dei est, quia non sumus consumpti, super quo gl. Quælibet anima deuota misericordiæ domini tribuit, quia non est consumpta flagitijs suis, infirmitate carnis, delectatione sæculi, hostium insidijs. Vnde Aug. li. de bono uirginali, exponens illud uerbum Lucæ. 7. Dimissa sunt ei peccata

ta multa, quoniam dilexit multum, dicit, quod omnia illa peccata sic habenda sunt, tanquam dimittantur, à quibus Deus custodit, ne committantur. Iustus ergo diuinæ misericordiæ imputare debet, quod non est lapsus in peccatum. Insuper, & qui lapsus est in aliquod peccatū, lebet eidem diuinæ misericordiæ imputare, quod non est lapsus in multa alia, maxime cum per præcedens peccatum sit factus debilior ad resistendum, & diabolus fortior ad inuadendum, qui et nulla peccatorum multitudine, aut grauitate satiatur. Propter quod idem Aug. lib. 2. confes. dicebat. Misericordiæ tuæ domine deuto, quæcunque non feci mala. Et post pauca. Omnia illa peccata mihi dimissa esse fateor, & quæ mea sponte feci, & quæ te duce non feci. Item Bernar. in quodam ser. Quis enim non uideat, quod sicut in multa cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotentis pietas conseruasset? Fateor, & fatebor, nisi quia dominus adiuuit me, pater Iominus cecidisset in omne peccatum anima mea. Hęc ille. Quod ergo aliquis non sit latro, adulter, homicida, infidelis, hereticus, stuprator, aut huiusmodi, hoc eorum diuinæ misericordiæ, & non uiribus proprijs attribuere debet, quæ eum ab huiusmodi malis præseruauit. In tali ergo misericordia debemus imitari patrem nostrum cælestem, quod opere implemus, quoties proximos nostros, ne peccent, pro posse nostro præseruamus, siue salubre consilium illis dando, siue exemplum bonæ uitæ tribuendo, siue uias male agendi illis precludendo, siue beneficijs subueniendo, sicut fecisse legitur Beatus Nicolaus, quando sumptibus datis, stupri nefas prohibuit. Declara historiam de tribus puellis.

S E C V N D ò pater cælestis est misericors in hoc, quod pauperem peccatorem in uita conseruat, quod est maximum beneficium, eò quod si illico moreretur, dum peccatum commisit, mox in infernum cum mille dæmonibus descenderet, nunquam inde eripendum. Quod attendens Dauid, quàm primū perpetravit adulterium, cepit orare dominum dicens. In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me domine, in ueritate salutis tuæ eripe me de luto, ut non infigar, libera me ab his, qui oderunt me, & de profundis aquarum: Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.

Exaudi me domine, quoniam benigna est misericordia tua. Vbi per puteum intelligitur infernus, qui cū urgeret os suū, super ipsum. Dauid peccatorē, illhic per mortem descendendo implorabat deuotē Dei misericordiam, ut eum adhuc in uita conseruaret ad agenda penitentiam. Sic etiam egit, rex Ezechias. Nam cum illi denunciasset Isaias ex parte domini, quōd disponderet domui suę, cō quōd esset moriturus, statim conuertit faciem suam ad parietem, & fleuit fletu magno rogans dominum, ut dignaretur adhuc eum in uita cōseruare ad agenda penitentiam. Quod & factum est. Nam postea uixit annos. 15. 4. Reg. 20. Item Isa. 38. Vnde in Psal. Dies super dies regis, sup. Ezechiaē adijcies, annos eius usq; in diē generationis filij sui, & generationis filij filij sui. Multum ergo misericorditer agit dominus, quoties conseruat peccatorem in uita, maximē cum non sit dignus uiuere super terram, sed potius in momento uiuens in infernum descendere, cum Dathan, Chore, & Abiron, de quibus in Ps. Aperta est terra, & deglutiuit Dathan, &c. De hac historia habes Num. 26. Nec certē solūm Dei misericordia peccatorem in uita conseruat, uerum etiam eundem ab infinitis penē periculis mortis præseruauit, tam in aquis, quā super terram. In tali ergo misericordia debemus imitari patrem nostrum cōlestem. Hoc autem opere pro posse nostro implemus, dum oramus ad dominum pro inimicis nostris, & quibusque peccatoribus, ut dignetur illis dare locum, & tempus penitentia. Cuius contrarium agunt nonnulli, qui ira, & impatientia commoti aduersus inimicos, rogant dominum, ut subito, & male moriantur, & cum dēmonibus damnentur. Hoc autem est directē contra charitatem, quam tenentur habere ad proximum, & ideo grauissimē peccat.

TERTIÒ pater cōlestis est misericors in hoc, quōd penam peccatoribus debitam diu patenter differt, iuxta illud Sap. 11. Misereris omnium domine, quoniam omnia potes, dissimulans peccata hominum propter penitentiam, ubi glo. Bonus opifex opus suum diligit, & regit, & si aliquando homo peccat, sustinet in multa patientia. Vnde in Ps. Misertor, & misericors dominus, patiens, & multum misericors. In hoc, scilicet, quōd tolerat peccantes, ut conuertantur. Item Iohe. 2. Conuertimini ad dominum Deum uestrū, qui

benignus,

benignus, & misericors est, patiens, & multē misericordia, ubi glof. interli. Non statim punit, sed expectat peccatores ad penitentiam. Vnde deuotus Ber. in quodam ser. loquens ad dñm ait. Ego peccabā, & tu dissimulabas, non continebā a sceleribus, & tu abstinebas a uerberibus. Ego prolongabam multo tēpore iniquitatem meā, & tu dñe prolongabas pietatem tuam. Isa. 30. Expectat dñs, ut misereatur uestri. Patet ergo misericordia Dei, in hoc, quōd differt aliquando multo tempore, utpote pluribus diebus, hebdomadibus, mensibus, & annis punire delinquentes peccatores. In hmoi ergo misericordia debemus imitari ipsū patre cōlestē. Hoc autē opere implemus, dū inimicos nros patiēter toleramus, nec statim ad uindictā prūpimus, sed expectamus, donec ad cor redeat.

QUARTÒ pater cōlestis est misericors in hoc, quōd peccatorem præuenit, iuxta illud Psalm. Deus meus misericordia eius præuenit me. Item idem alibi. Citò anticipent nos misericordia: tuæ domine, quia pauperes facti sumus nimis. Et ideo adiua nos Deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui domine libera nos, sup. à peccatis, & periculis cunctis, & propitiu esto peccatis nostris, propter nomen tuum. Non solū ergo Deus peccatorē ad penitentia patiēter expectat, uerū et priusquā ipse peccator de sua correctione aliquid cogitet, quinimo, cum ille in peccatis perseuerat, ipse dominus Deus sua ineffabili misericordia eū præuenit, ad eū accedit, illi ueniam, & pacē priusq; rogetur offerēt, & ut ad ipsum redeat, in spirationibus, & alijs modis admonens. Et nota, quod hac misericordia Dei, qua peccatorem præuenit, est tam necessaria ad salutem, quōd ubi eum, non præueniret, ipse ad Deū nunquā rediret, sed in suis scibus perseuerans tadē inuitabiliter dānaretur. In huiusmodi ergo misericordia debemus imitari patrem nostrū cōlestem, quod factō implemus, si inimicos nostros uerbis dulcibus, atque beneficijs præuenimus, ut sic nobis reconcilientur. Quod ualde pauci facere uolunt, sed fermē omnes dicunt, cum ad reconciliationem monentur à uiris probis. Ille me offendit, non ego eum. Et ideo ipse debet ad me prior accedere, non ego ad eum. Propter quod plerunq; difficilis est discordantes posse in unum cōgregare, quā congregatos, & postquam mutuo se audierint, inter se discordantes pacificare.

At suo procumbere, sed benignis uerbis recreatum diadema, quod abiacerat, capiti reponere eum iussit, atque in pristinum fortunæ habitum restituit, equè pulchrum esse in dicens reges facere, & uincere, quamuis tamen dictus rex grauissima bella contra Romanos gessisset. O' quanto igitur rubore perfundi debet uir catholicus, si non agit erga inimicum, quod egit uir ethnicus, & paganus, & signanter ubi ille ueniam postulat? Cuius tamen contrarium nonnulli agunt, ante quos quanto, quis magis se humiliauerit tanto amplius superbiat, & inflantur, atque durius, & contumeliosius omnia præterita illis improperant. Patet ergo ex supradictis, quàm multipliciter sit misericors pater noster celestis, & quomodo eum in misericordia imitari debemus. Et ideo bene, ac rationabiliter nos admonet Christus in principio præsentis Euangelij dicens. Estote misericordes, sicut pater uester misericors est. Patet etiam, quid ad salutem consequendum sit habendum tanquam medium necessarium: quia misericordia.

S E C U N D O Christus nos instruens ad uitæ meritum ostendit, quid sit uitandum, quia mala iudicia, hoc autem aperte expressit, cum ait. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini. Notandum tamen, quòd Christus per prædicta uerba non prohibet, nec interdicit nobis omne iudicium, sed aliquod sic, ali-quod non.

P R O quo notandum, quòd opera hominum sunt in triplici differentia. Nam quædam sunt omnino nobis occulta, ut sunt occulta cordium. Alia sunt manifesta, & aperta, sed tamen indifferentia ad bonum, & malum. Possunt enim bono animo fieri, pariter, & malo, sicut ambulatio ad Ecclesiam, datio elemosynæ, ieiunium, oratio uocalis, loqui cum risu cum muliere, aliàs non suspecta, & similia. Alia uerò sunt manifesta sicut, & prædentia, sed sunt aperta, & de se mala, sicut blasphemare nomen domini, detrahere de proximo, furari, mechari, & huiusmodi peccata, quæ habent in se inuolutam malitiam insep-arabilem annexam. Iudicare ergo de primis operibus nobis prohibet dominus, eo quod ipse solus est de talibus iudicare, qui solus scit cogitationes hominum, quoniam uanæ sunt, ipse etiam est qui Hier.

Eccl. 17. loquitur dicens. Præuam est cor hominis, & inscrutabile. Quis cognoscerit illud? Ego dominus scrutans cor, & probans renes. Similiter iudicare de operibus indifferentibus, saltem in malam partem nobis prohibet dominus in præsentis Euangelio, cum ait. Nolite iudicare, sup. de operibus indifferentibus in malam partem, & hoc propter incertitudinem. Incerti enim sumus, quo animo fiant, & ideo temerarium est de illis iudicare in malam partem. Qui ergo de talibus non iuducat, non iudicabitur, supple, à domino tanquam temerarius iudex. Suspicio autem leuis, & sinistra circa alia, tantum uenialis est. A' qua tamen cauendum est tanquam à ueniali peccato: Iudicare autem de operibus manifestè malis, & quæ non possunt tergieratione celari nobis permittit tanquam non malum. Quinimo uolens talia excusare tanquam non mala, aut non malo animo facta grauius peccat, tanquam apertus fautor malorum, & iniquorum hominum. Propter quod dicit Psalm. Rectè iudicate filij hominum. Quilibet etiam talis maledicatur à domino Elaiæ. s. Ve, qui dicitis malum bonum, ponentes tenebras lucem. Item Hierony. super Epistolam Pauli, ad Philemon, & recitatur. 11. quæstio. tertia, si quis dixerit. Si quis, inquit, dixerit iustum iniustum, & iniustum iustum, abominabilis est uterque apud Deum, hinc etiam est, quod iudices criminales pro apertis malis iudicant criminolos ad penam mortis secundum exigentiam casus. Dicit ergo Christus. Nolite iudicare, scilicet, temerarie de proximo, & non iudicabimini, scilicet, æternaliter à Deo. Nolite condemnare, id est, aliquem dignum datione estimare, & non condemnabimini, supple, à Deo æternaliter. Ratio autem propter quam non licet de aliquo estimare, quòd debeat damnari, est eò, quòd aliquis est hodie malus, qui forsitan cras erit bonus. Et de hoc habemus exemplum de Paulo Actuum. 9. Item de Petro Lucæ. uigesimo secundo. Item de publicano Luc. sextodecimo. Item de Magdalena Luc. septimo. Nam ut habetur Ecclesia. 11. Facile est in oculis Dei subitè honestare pauperem, hinc etiam dicitur 11. quæst. prima, sacerdotibus. Adhuc nescimus, quis in terribili Dei iudicio qualis sit futurus. Patet ergo, quid sit uitandum.

TERTIO Christus nos instruens ad uitę meritum ostendit, quid sit remittendum: quia iniuria, cū ait: Dimittite, scilicet, iniurias uobis ab alijs illatas. Dimittite, inquam, eas ex corde propter Deum, qui hoc uult, & percipit, & dimittetur uobis, supple, peccatum uestrum à Deo, cui frequenter iniuriati estis. Eccl. 28. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur, homo homini seruat irā, & à Deo querit uindictam. Ac si aperte diceret. Si homo homini nō dimittit, qualiter audeat rogare Deum, ut sibi dimittat? Nota parabolam de seruo debitore, de quo Mat. 18. legitur, quod noluit dimittere conferuo suo. Et ideo dominus eius contra eum iratus dixit ei. Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit, & te miseręri conferui tui, sicut, & ego tui miserus sum?

QUARTO Christus nos instruens ad uitę meritum, ostendit, quid sit impartendum: quia temporalia, cum ait. Date, sup. pauperibus temporalia, & dabitur uobis, scilicet, uita æterna, & hoc oratione, & precibus ipsorum pauperum. Vn de Lu. 16. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Insuper præter uitam æternam, quę repromittitur uiris misericordię, qui dant in præsentī temporalia pauperibus propter Deum, datur illis abundantia, & prosperitas temporalis, cū expedit, iuxta illud. Prouerbiorum. 3. De primitiis frugum tuarum da pauperibus, & replebuntur horrea tua saturitate. Vbi aduertendum, quod date, & dabitur, sunt duę sorores inseparabiliter se mutuō concomitantes. Propter quod in illis Abbatij, & Monasterijs, à quibus ciecta est date, noluit ibi remanere soror sua dabitur. Pater ergo qualiter Christus instruit nos in præsentī Euangelio ad uitę meritum, quantum ad quatuor. Et sic patet de primo principali.

SECUNDO principaliter Christus in præsentī Euangelio pollicetur æternum premium hominib. qui fecerint, quę superius dicta sunt, cum ait. Mensuram bonam, & confertā, & coagitatam, & super effluentem dabunt in sinum uestrū. Non quidem in sinum tunicę uestre, sed animę uestre. Sinus enim animę est intellectus, qui implebitur in futura gloria uisionē diuinę essentię. Item affectus, qui implebitur lætitiā dilectionis

lectionis perfectę. Sed ad quos refertur illud uerbum dabitur? Professō refertur ad ueros pauperes, qui sunt occasio, dum illis dantur temporalia, ut dentur cęlestia, & æterna benefactoribus suis, & hoc ex pacto diuino, & Dei ordinatione.

CIRCA quod notandum, quod illi, qui dant temporalia pauperibus propter Deum, reportant multiplicem mensuram, uidelicet bonam, & confertam, & coagitatam, & super effluentem.

PRIMO quidem mensuram bonam, scilicet, substantiā temporalem Prouerb. 28. Qui dat pauperi, non indigebit, scilicet, nec in præsentī, nec in futuro: quia ut habetur 1. ad Timotheum. 4. Pietas ad omnia ualet, promissionem habens uitę, quę nunc est, & futurę. Nam eo ipso, quod bona temporalia bene, & laudabiliter expenduntur, à domino multiplicantur, iuxta illud Prouerbiorum. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt. Non ergo quis pauperior efficitur, si bona sua seminauerit inter manus pauperum, quę sunt ager pietatis afferens fructum trigessimum, sexagesimum, centesimum. Quinimo plerunque eo non aduertente datur, prout declarat Augustinus homilia. 9. dicens. Si pius fueris ad pauperes, ueniet tibi pluuia, antequam roges, descendet ubertas de nocte, dum stertis, dum adhuc in lecto es, ex præcepto uigilat dies excubant elementa, & fructus te nesciente effunduntur. Hęc ille.

SECUNDO, qui dant temporalia pauperib. reportāt mensuram confertam, id est, plenam gratię Dei, & remissionis peccatorum suorum, Lucę undecimo. Date elemosynam, & ecce omnia uanda sunt uobis. Item Eccl. 3. Ignem ardorē extinguit aqua, & elemosyna resistit peccatis. Propterea dixit Daniel regi Nabuchodonosor. Peccata tua elemosynis redime. Danielis. 4.

TERTIO prædicti reportant mensuram cogitatam, id est, calcatam, siue conuassatam auxilij diuini, & protectionis singularis contra Diabolum in mortis articulo. Vnde Ecclesi. 29. Conclude elemosynam in corde pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo. Deinde paucis interioris subditur. Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit, sup. elemosyna. Quod ergo ipsa elemosyna protegat, & liberet hominem à Diabolo in

Io in mortis articulo, persuadet. Chryso. super Matth. homi. 55. ita dicens. Non sic oleum corpus hominis corroborat, ut animam misericordia stabilis, adeoque con firmat, ut superari à Diabolo nequeat. Lubricum enim elemosynę olei corpus hominis constituit, ita ut manus Diaboli facilię propter lubricitatem effugiat, hoc igitur oleo crebrò nos perungamus, hęc ille. Pręcipuè ergo mortu vicini debent se ungere hoc sancto oleo elemosynę, distribuētes partem bonorum suorum in pios usus. Quod opere implentę reportabunt mensuram coagitatam protectionis gratię Dei contra hostem antiquum. Vnde Aug. ad fratres in eremo sermo. 6. qui intitulatur de misericordia. Amate, inquit, fratres mei misericordiam: quia nunquam uidi pium hominem mala morte finiri.

QUARTÒ prædicti reportant mensuram supereffluentem, id est, non rasilem, sed cumulatam glorię cęlestis in futuro, hoc autem erit, quando Christus dicit eis illud Matth. 25. Venite benedicti patris mei, possidete, &c. quia esuriui, & dedistis mihi manducare, sitiui, &c. Propterea Thobi. 4. Fiducia magna coram domino, id est, perueniendi ante thronum Dei in cęlo, elemosyna omnibus facientibus eam. Econtra autem impietas ad pauperes claudij homini ianuam cęli, iuxta illud uerbum Aug. ad fratres in eremo sermo. 6. qui intitu latur de misericordia. Si, inquit, claueris uiscera misericordię indigentis, omnino tibi claudetur ianua Christi: hęc em porta domini, & iusti intrabunt in eam. hęc ille. Patet ergo de quadruplici mensura, quem reportabunt iuxta domini sententiam uiri pii, & misericordes ad pauperes Christi.

TERTIÒ principaliter Christus in præsentis Euangelio allegat officium discipulorum suorum, nec non, & quorum cunq; prælatorum Ecclesię, seu regimen animarum habentium, cum ait. Nunquid potest cęcus cęcum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? Per que uerba innuit, quòd prælati, & Ecclesię pastores non debent esse cęci per ignorantiam eorum, quę scire tenentur iuxta officium suum, sed potius illuminati per ueram doctrinam. Aliàs cum ouibus suis cęcis cadunt in foueam peccati in præsentis, & inferni in futuro. Sed profectò sunt hac tempestate multi cęci in Ecclesia, & cęces cęcorum, quales sunt multi prælati ignari, & imbecil-

les.

tes. In cuius figuram legitur. 2. Reg. 5. quòd Iebusæi posuerunt super muros Hierusalem cęcos, & claudos in despectu Dauid Regis. Sic multi Principes, quasi in despectum Dei hodie ponunt in Ecclesia multos Episcopos, & Abbates, similiter Episcopi multos curatores cęcos scientia, & claudos uirtute, qui nihil sciunt, nec aliquid ualent. Esa. 56. Speculatores eius cęci omnes, nescierunt, uniuersi canes muti non ualentes latrare. Sed quid dixerunt Iebusæi ad Dauid? Non ingredieris huc, nisi abtuleris cęcos, & claudos. Per quòd denotatur, quòd prælati, qui posuerunt in Ecclesia curatos, aut Vicarios ignaros, non ingredientur Hierusalem cęlestem, nisi primum deposuerint tales, & loco eorum prouiderint de uiris idoneis ad pascendas oues Christi, quia ut dicit Greg. Dum pastor per abrupta uitiorum graditur, necesse est, ut grex in præcipitium ducatur. Et Christus in præsentis Euangelio: Si cęcus cęco ducatur præstet, ambo in foueam cadunt.

QUINTÒ Christus principaliter in præsentis Euangelio proponit se in exemplū, cum ait: Non est discipulus sup magistrū: Superius enim dixerat Christus discipulis suis, & in eis oibus Christianis: Estote misericordes: Nolite iudicare: Nolite cõdemnare: Dimittite: Date. Et quia ipse in propria persona hęc omnia obseruauit, sicut facilię pōt ostendi, & deduci p singula, ideo uult, q illius exēplo hæc omnia obseruemus, quia nō est discipulus sup magistrū, quinimo est eo inferior, & per cõsequēs debet eum imitari per cõformitatē morum, & uite, quantū pōt, ideo subdit Christus: Perfectus autē erit omnis, si sit sicut magister eius. Ac si apertè diceret: Si ego Dñs, & magister patienter sustinui iniurias, & eas benignè remis, non indignemini uos Christiani eas patienter ferre, & dimittere. Et istud sufficiat pro isto quarto puncto.

QUINTÒ, & finaliter Christus in fine præsentis Euangelij detestatur Hypocrisis uitium, & peccatum, quia enim ipse Christus prius dixerat. Nolite iudicare, cuius contrarium faciunt multi hypocrite, qui de proximis sepe male iudicant propter quædam leuia, quæ forsan uident in eis, seipos autem iustificanc propter quandam sanctitatis apparentiam exteriorem, cum tamen intus sint corrupti, & abominabiles coram Deo, & angelis eius, ideo unumquemq; talē re-

prehendit ipse Christus sub quadam similitudine, ita dicit, O Hypocrita, quid uides festucam in oculo fratris tui, id est, leuem culpam, & offensam in proximo tuo, trabem autem, id est, grauius crimen, quæ in oculo tuo est, non consideras. Tanquam apertè diceret, O Hypocrita cur habes oculum apertum ad iudicandum aliena crimina, & clausum ad iudicandum tua maiora. Certè facile patent ex dictis. Audistis ergo charissimi ex deductione præsentis euangelij, quàm multipliciter Christus dominus noster, & magister instruit nos ad uitæ meritum. Item qualiter pollicetur cæleste premium iis, qui secerint, quæ præcipit. Studeamus ergo facere, quæ præcipit, & uitare, quæ uetat, & prohibet, quatenus mensuram bonam percipere ualeamus in cælesti gloria. Quam nobis concedere dignetur ille, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

*Dominica Quinta post Trinitatem, Sermo Primus
de Epistola.*

MNES unanimes in oratione estote. 1. Petri. 3. Videmus interdum, quòd agricolæ eundem campum pro diuersis sui partibus seminant diuersis seminibus. Similiter uidemus in magnis conuiujs, & banquetis, diuersa fercula intra eundem discum præsentari. Itè in eadem apotheca reconduntur diuersæ species aromaticæ. Ita, & Beatus Petrus in epistola hodierna, tanquam uerus agricola domini diuersis seminibus, id est, diuersis mysterijs seminat campum dictæ epistolæ. Item diuersa fercula ad rescificandas, & pascendas pauperulas animas offert, ut qui non uult gustare de uno ferculo, saltem gustet, & sumat de alio. Similiter in eadem epistola uelut in quadam apotheca diuersas species aromaticas, id est, diuersas uirtutes coram Deo, & Angelis sanctis redolentes inserit. Summarie ergo. Beatus Petrus in præsentè epistola, Sex facit. Nam primò ad multiplicem uirtutem nos inducit, in principio epistolæ. Secundò prædictæ inductionis rationem subiungit, ibi. Qui enim uult, &c.

TERTIÒ media perueniendi ad cælestem hereditatem

tem ostendit, ibi. Qui enim uult, &c.

QUINTÒ timorem inimicorum à bonis excludit, ibi. Et quis est, qui uobis, &c.

SEXTÒ reuerentiam Christo exhibendam concludit, ibi. Dominum autem Christum, &c.

PRIMÒ igitur Petrus in principio epistolæ hodiernæ, nos ad multiplicem uirtutem inducit, uidelicet.

Ad religiositatem.

Ad charitatem.

Ad misericordiam.

Ad modestiam.

Ad humilitatem.

Ad patientiam.

PRIMÒ igitur Beatus Petrus nos inducit ad religiositatem, siue ad orationem, quæ est adus religionis, maximè cum per eam exhibeatur Deo honor, siue cultus debitus, cū ait. Charissimi omnes unanimes in oratione estote compatiētes. In quibus uerbis tangit Beatus Petrus, duas conditiones requisitas ad orationem, ut debitè fiat. Prima dicitur unanimitas. Secunda uera compassio.

PRIMA igitur conditio requisita ad debitam orationem uocatur unanimitas, quia, omnes unanimes in oratione estote, inquit, Petrus. Unanimes, inquam, id est, unius animi, ita, ut nec cogitatione discrepetis, ut dicit gl. inter. Hæc autem unitas debet esse in bono, & non in malo, ita ut non concordent homines ad malefaciendum, sed tantum ad benefaciendum. Vnde de Apostolis, & de eis, qui cum ipsis erant in primitiua ecclesia, legitur Actu. 4. Quòd multitudinis credentium erat cor unum, & anima una in Deo. Et quia dicti Apostoli habuerunt hanc primam conditionem, siue circumstantiam orationis, quæ dicitur unanimitas, quando scilicet, orabant in unum locum congregati pro missione spiritus sancti, ideo exauditi sunt à domino, ut legitur Act. 2. Qui ergo cupiunt orationes suas à domino exaudiri, debent esse unanimes, id est, unius animi, tam ex parte intellectus, quàm affectus, seu uoluntatis. Ex parte quidem intellectus per unitatem fidei, ex parte uerò affectus, per unitatē charitatis, & dilectionis mutue.

CIRCA hoc igitur notandum, quòd unanimitas in ora-

tionem ualet ad multa.

PRIMUM quidem, uidelicet ad hoc, quod ipsa oratio facilius exaudiatur a domino, unde Matth. 18. ait Christus. Si duo ex uobis consenserint super terram de omni re, quantum que petierint, fiet illis a patre meo.

SECUNDO ad hoc, quod uictoria obtineat de Diabolo. Ut enim dicit Vegetius de re militari li. 1. cap. 9. Nihil est, quod magis faciat milites uincere in bello de aduersarijs suis, quam incedendo seruato ordine, atque exercitu unito, unam cum ualido clamore, quo hostes terrentur. Ita in proposito cum demones uident nos unanimes per charitatem clamare in eorum oratione, mirabiliter terrentur, & confusibiliter superantur.

TERTIUM ualeat ad hoc, quod presentia sanctorum Angelorum commodius habeatur. Nam ubi aliqui in unum congregantur ad exorandum altissimum, statim adsunt inter eos sancti Dei Angeli iuxta illud Psal. Preueniunt principes, id est, Angeli sancti coniuncti psallentibus, id est, deuote orantibus. Bene ergo, & rationabiliter nos admonet Apostolorum princeps in principio hodiernae Epistolae dicens, Charissimi, omnes unanimes in oratione estote.

SECUNDA conditio, siue circumstantia requisita ad debitam orationem uocatur compassio. Et haec conditio exprimitur, cum dicitur. Estote compatiens, uos, super orantes. Sed quomodo compatiens? Ceitè alter alterius onus perorando, atque infortunium proximi suum putando, ut dicit glo. interl. Bene ergo addit Petrus orationi compassionem, quia arida est oratio nisi adsit compassio eius, pro quo oratur. Cum ergo, quis uidet proximum suum egere, egrotare, aut quodcumque aliud infortunium pati, & compassionem ductus orat pro eo dominum, rectè facit, atque implet uerbum beati Petri. Taliter autem compatiebatur necessitatibus, & miserijs aliorum beatus Paulus, cum dicebat. Quis infirmatur, & ego non infirmor? 2. ad Cor. 11. Ac si aperte diceret Apostolus. Cum uideo proximum infirmari, reputo suam infirmitatem, tanquam meam, quia tantum, in deo oleo per compassionem, ac si esset mea. Et ita implebatur in Apostolo illud mirabile, quod in aliquibus regionibus esse dicitur, uidelicet, quod uir iacet in lecto loco uxoris suae, quae peperit. Taliter etiam super miserijs proximorum suorum compatiens erat strenuus ille

ille uir bellator Iudas Machabeus, cum dicebat. Vexi mihi ad quid natus sum uidere contritionem populi mei. 1. Mac. 2. Taliter denique compatiens erat uir ille in utero sanctificationis Hieremias, qui dicebat. Deficit anima mea propter interfectos populi mei. Eiusdem. 4.

SED heu hac tempestate multi huius contrarium faciunt, quales sunt illi, qui ex inuidia, aut odio mortali lætantur de infortunio proximorum suorum. Contra quos scribitur Pro uerb. 17. Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Et ideo nos admonet scriptura ubi supra 24. c. dicens, Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, & in ruina eius, ne exultet cor tuum, ne forte uideat dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam. Vnde, & sanctus ille Iob 31. c. dicebat. Si (pro non) gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultauit, quod inuenissem eum malum. Patet ergo, quod compati debemus miserijs aliorum, & non inde gaudere.

SECUNDO beatus princeps Apostolorum Petrus inducit nos in presentem Epistolam ad charitatem dicens. Estote fraternitatis amatores, id est, amate uos mutuo fraterno amore, eò quod omnes estis fratres, ut potè eiusdem patris cœlestis, qui Deus est, filij. Filij, inquam, tum per creationem, quod commune est bonis, & malis. Tum per gratiam adoptantem, quod speciale est iustis, & bonis. De prima filiatio ne scribitur in Psal. Ego dixi, dii estis, & filij excelsi omnes. De secunda uerò scribitur Io. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Credunt, inquam, si de formata per charitatem. Cõformiter ergo ad predictum Petri uerbum nos admonet beatus Paulus ad Ro. 12. dicēs. Charitatem fraternitatis inuicè diligetes, quia. f. debetis eò iuicè ffreres.

CIRCA quod notandum, quod multa debent christianos prouocare, & inclinare ad fratrum amorem, quæ etiam prouocant fratres carnales ad mutuò se diligendum.

PRIMUM est unitas originis ex parte patris, & matris simul, aut ex parte alterius tantum. Vnde ex hac parte commoratus fuit Ioseph ad fratrum, & ad osculandum fratres suos, quando descenderunt in Aegyptum, quamuis prius uendissent eum, ut patet Gen. 45. Ex hac ergo parte debent christiani esse fraternitatis amatores: quia processerunt ab eodè patre cœlesti, itè ob eadem matrem Ecclesiam. Iudeos autem, &

Gentiles debent fraternaliter amare ex parte alterius parentum tantū, scilicet Dei, cuius sunt filij per creationem, quāvis non sint filij Ecclesiæ cum ipsis Christianis.

S E C V N D V M, quod prouocat fratres carnales ad fraternum amorem est unitas medij, utpote, quando simul sub eodem tecto cōmorantur, eodem cibo, & potu pascuntur, & cōmuni burfa utuntur. Ex hac autem parte debent Christiani esse fraternitatis synceri amatores. Tum quia sub eodem tecto unionis Ecclesiasticę commorantur, iuxta illud Psal. Ecce quā bonum, & quā iucundum habitare fratres in unum. Practica, quomodo tales conueniunt sepe sub eodem tecto Ecclesiæ materialis audituri, aut suscepturi diuina. Tum quia eodem cibo, & potu pascuntur in sacramento altaris. Iohan. 6. Caro mea uerē est cibus, & sanguis meus uerē est potus. Tum quia cōmuni burfa utuntur, id est, thesauro illo infinito, qui exiit de latere Christi in cruce quiescentis, item per pedes, & manus illius. Cuius una sola guttula erat plusquam sufficiens ad redimendos infinitos mundos equales huic, si tot fuissent.

T E R T I V M, quod prouocat fratres carnales ad fraternū amorem, est unitas finis, id est, hæreditatis paternę percipiendę post mortem illius. Quod autem aliqui fratres sint discordes, & lites suscitent occasione dictę hæreditatis, prouenit ex eorum malitia. Bonus autē frater mortuo patre dicit fratri suo illud, quod olim dixisse legitur Abraham Loth fratri suo. Non sit, queso, iurgium inter me, & te, fratres enim sumus. Gen. 13. Ex hac ergo parte debent Christiani esse fraternitatis mutę ueri amatores, quia ut dicit beatus Petrus in præsentī Epistola, in hoc uocati estis, uos supp. Christiani, ut benedictionem hæreditate possideatis. Hanc tamen hæreditatem cęlestem nullus filius percipere potuit, quousque magnus ille Pater cęlestis mortuus sui non in cruce. Patet ergo, quod debemus prouocari ad fraternum amorem ex parte trium, uidelicet principij, medij & finis. Sed proh dolor rarus inuenitur fraternus amor tam inter fratres carnales, quā spirituales, sed potius proditio, odium, rancor, discordia, partialitates, lites, & inimicitie. Nam hodie uidemus impletam illam Prophetiam Michę 7. quę dicit: Vir fratrem suum uenatur ad mortē, & inimici hominis domestici eius.

Propter

Propter quod cautos nos reddit scriptura Hiere. 9. dicens: Vnusquisq; à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo, tam carnali, quā spirituali, sup. nō habeat fiduciā. Nota de proditionibus, quæ hodie sunt fermē in omni statu, etiam inter principes post iuratum fœdus pacis, siue treugarum.

T E R T I Ò beatus Petrus in presentī Epistola inducit nos ad misericordiā, dicens: Estote misericordes, id est, miserum cor gestantes. Est enim homo ex conditione naturæ sic animal mansuetū, piū & cōpassiuū. Propter quod dicit Chrys. super Marth. homil. 53. quod homo, qui non est misericors, à natura hominis decedit. Vnde etiam in signum huius, quādo & ubi canes infestant ceruos, tunc ultrō confugiunt ad hominem, tanquā ad refugium, ut refert Plinius in naturali historia lib. 8. cap. 3. 2. quod intitular de ceruis. Bene ergo, & rationabiliter nos admonet princeps Apostolorum ad misericordiam dicens. Estote misericordes.

P R O quo notandum, q̄ debemus esse misericordes tribus modis, secundum quod est triplex genus eleemosynarum, prout notatur in decre. dist. 45. tria. Prima corporalis, egenti dare quicquid poteris. Secunda spiritualis, dimittere illi à quo lesus fueris: Tertia delinquentes corrigere, & errantes in uiam ueritatis reducere.

P R I M Ò igitur debemus esse misericordes dando temporalia egenti in presentī seculo, ut in futuro mereamur recipere cęlestia, & æterna à Dño. Sic enim promisit ipse Dominus se facturū uiris misericordię. Luc. 6. dicens. Date, & dabitur uobis. Et est sensus. Date temporalia, & dabitur uobis cęleste, & æternū præmium. Et hoc est, quod loquitur Salomon Prou. 19. dicens: Feneratur Domino, qui miseretur pauperis, & uicissitudinē suam reddet ei, quando sup. centuplum accipiet, & uitam æternā possidebit. Item ad idem propositū loquitur alia scriptura Eccl. 29. dicens: Qui facit misericordiā, feneratur proximo suo: Sed quare hic dicit scriptura hominem misericordē fenerari proximo suo, cum prius dicat eum fenerari Dño? Responso. Talis dicitur bene fenerari Dño, quādo propter eum dat eleemosynā indigenti. O' quam optum sensus facit, qui miseretur pauperi propter Deū. Nam sicut fenerator, siue usurarius semper plus recipit, quā dedit, ita in proposito. Talis nempe pro nummo cœlum recipit,

pro potu aque frigide torrente uoluptatis eterne potabunt a Domino, pro pane exiguo recipiet satiaret refectiois eterne, & pro tenui tunicella gloriæ immortalitatis perpetue. Merito ergo debemus esse misericordes pauperibus, temporalia largiendo.

S E C U N D O debemus esse misericordes offensas donando, & remittendo his, qui nobis iniuriati sunt uerbo, signo, aut facto. Et hæc elemosyna procedit de thesauro abscondito, idest, de corde bono, & opimo. De qua loquens August. prout recitatur dist. 45. qui sunt elemosynæ, dicit, qd elemosyna cordis est dimittere ei, a quo lesus es, quæ etiam multo maior est, quam elemosyna corporis. Dicit etiã idem Aug. in Enchiridio. ca. 70. qd summa elemosyna est uenã peccati homini ignoscere. De qua etiã pãt rectè intelligi illud Luc. 6. Dimitte, & dimittemini. Ac si apertè diceret Christus. Dimitte offensas illis, qui uobis qualitercunq; nocuerit, & ego dimittã uobis uestras pprias. Et hoc est, qd scribitur Eccl. 2. 8. Relinque pximo tuo nocentẽ, & tũc deprecãti tibi petã soluetur.

T E R T I O debemus esse misericordes fraternaliter, & charitatiuè delinquentes corrigendo, & admonendo. Et hæc misericordiã, siue elemosynã nobis precipit tempore, & loco Christus esse faciendã Matt. 18. dicens. Si peccauerit in te frater tuus, uade, & corripe eum inter te, & ipsum solum. Practica, quomodo hæc elemosyna spiritalis aliquando cadit sub precepto, aliqñ uerò solũ sub cõsilio. Nec quidẽ solũ debemus esse misericordes corrigendo uerbo delinquentes, uerũ etiã uerbere, & hoc tempore, & loco, & præsertim si nobis subdãtur. Et talis correctio magna elemosyna est. Vnde Aug. in Enchiridio. ca. 70. Ille, inquit, dat magnã elemosynã, qui emendat uerbere illũ, in quẽ sibi potestas dat, uel coerct aliqua disciplina. Multa n. bona prestant iniuiis, qñ eorũ consulitur utilitati, non uoluntati. Hæc ille. Patet ergo, quomodo debemus esse misericordes tribus modis. Bene ergo, & salubriter nos admonet uicarius Iesu Christi, & clauicularius cœli Petrus, dicens: Estote misericordes.

Q U A R T O idẽ princeps Apostolorũ in presenti Epistola hortatur nos ad modestiã, dicens: Estote modesti, idest, omnia cũ modo agite, & facite, ut exponit gl. interl. Vnde modestus à modo dicitur, siue descendit. Vel secundũ alios descendit ab

hoc

hoc uerbo moderor, eò qd moderatur operationes exteriores, reddendo hominẽ benignum, dulcem, & affabilem, ita ut neminẽ contrister uerbo, aut facto. Omnia ergo sunt faciendã à prudentibus modestè, & temperatè, nõ impetuosè, seu cholera, & passione. Modestia ergo decet quemlibet uirum iustum, & maximè religiosum, Ecclesiasticũ, iudicem, aduocatum, prelatũ: Vnde specialiter de Episcopo loquens Apostolus. 1. ad Tit. 3. ait. Oportet Episcopum esse prudentem, sobrium, &c. Sequitur: Non percussorem, sed modestum.

Notandũ ergo, qd modestia est nobis necessaria ppter tria. **P R I M O** quidem, quia mouet, & incitat ad cõpassionem. Facit etiam, ut alij libenter compatiantur homini modesto. Contrariũ autem est de homine proteruo, & impetuoso, cuiã pauci in aduersitate sua cõpatiuntur: Quod ergo uiro modesto cõpatiuntur alij, etiã uiri crudeles, inhumani, & infideles, patet per historiã, quẽ legitur. 2. Mach. 4. de impio, atq; infideli Rege Antiocho. Hic enim audita nece Oniã sacerdotis Iudeorũ cõtristatus est, & flexus ad misericordiã lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatẽ, & modestiã. Propter quã occisorẽ illius i eodẽ loco fecit occidi, ubi eũ prius occiderat.

S E C U N D O, quia inflammat ad dilectionẽ. Non solum enim boni, & modesti diligunt hominẽ modestum, & gratiosum, uerũ etiã iniqui, & superbi. Et hoc ideo, quia ipse nouit gratiosè, & amicablem cum omnibus cõuersari. Et ideo debemus hac uelut liberẽ indui. Da exemplũ de Pilato, de quo fertur, quod cum post Christi passionẽ fuisset ab Imperatore Romano uocatus, ut condignã ultionem reciperet pro male gestis per eum in iudea, induit se tunica Christi, quam sibi re seruauerat. Cũq; in tali uelut uenisset ad Imperatorẽ, nihil mali actum est illi. Super quo admirans Imperator, & quomam pacto posset tam subito mitigare iram illius, iussit ab eo dictam tunicam deponi. Quod cum factũ fuisset, mox seuit ira Imperatoris in eum, & protulit cõtra eum mortis sententiam. Ad propositũ modestia est uestis tam mirabilis, & singularis, quod reddat eum, qui ipsa induitur, omnibus amabilem, & dilectũ. Et ideo debemus libenter eam induere, prout nos admonet Apost. ad Col. 3. dicens: Induite uos, sicut electi Dei sancti, & dilecti, uiscera misericordiẽ, benignitatem, modestiam, &c.

TERTIO

TERTIÒ modestia est nobis necessaria, quia adornat humanam conuersationem. Constat enim, q̄ homines modesti, & temperati sciunt gratiosè cum omnibus conuersari. Propter quod Apostolus ad Ti. 3. instruebat discipulum suum Titum dicens. Admone subditos tuos, non litigiosos esse, sed modestos, & mansuetos ad omnes. Patet ergo quare modestia est nobis necessaria. Propter quod bene nos admonet Apostol. dicens. Estote modesti.

QUARTÒ B. Petrus in præsentis epistola inducit nos, & hortatur ad humilitatem, dicens. Estote humiles, ut scilicet, de prædictis bonis, non cleuimini per superbiam, seu arrogantiam, sed potius totum attribuatis gratia Dei, animaduertentes, quòd Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, ut habetur Iac. 4. Et reuera parum ualet oratio, uel eleemosyna, unde homo superbi. De oratione quidem patet per illum Pharisæum, qui in sua oratione superbiebat, dicens. Gratias tibi ago domine, quia non sum, sicut ceteri hominũ. & ideo non fuit iustificatus, sicut humilis publicanus. Luc. 18. De eleemosyna uerò patet. Matth. 6. ubi dominus loquitur dicens. Tu cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt, ut honorentur ab hominibus. Ecce superbia. Amen dico uobis receperunt mercedem suam.

CIRCA hoc autem notandum, quòd debemus summo pere studere humilitati, eò quòd super omnia operatur tria singulariter. Nam.

Deo placet, Diabolo displicet, Actori prodest.

PRIMÒ igitur humilitas uirtus Deo ualde placet. Propter quod castissima illa mulier Iudith dicebat ad dominũ. Eiusdem nono. Humilium, & mansuetorũ semper tibi placuit deprecato. Eccontrario autè de superbis loquebatur eadẽ Iudith dicens. Superbi non placuerunt tibi ab initio, sicut diabolus, & homo primus, qui ambo ceciderunt per superbiam, unus de celo, alius de paradiso. Quantum etiam placeat Deo humilitas, patet per hoc, quòd ipse ualde exaltat humiles in futuro iuxta illud Luc. 1. Depositi potentes, idest, demones, de sede, idest, de celo, & illhic, supp. exaltauit humiles hoies. Vnde Iob. 5. Ponit humiles in sublime. Itẽ idẽ patet à signo. ipse nempe omnipotens Deus apertè insinuauit in sua

sua incarnatione, quantum illi placet sancta humilitas, quãdoquidem de humili uirgine nasci uoluit, humilem domum habuit, quia diuersorũ, humilẽ lectũ, quia presepiũ, humilẽ uestẽ, quia pannis inuolutus est, humilibus personis suã uirtutẽ nunciari uoluit, quia pastoribus, sacra humilitatis suscepit, uidelicet circũcisionis, & bap̄tismi, & sic de multis alijs signis uere, & ingentis humilitatis. Patet ergo quantum placeat ipsi Deo sancta, & immaculata humilitas, quẽ et coegit eũ descendere de celis in uterũ uirginis. Hoc autẽ fuit, quando nardus B. Marię. i. ipsius profunda humilitas dedit odorem suũ, ut habetur Can. 1. cũ scilicet, respondit Angelus dicens. Ecce ancilla dñi, fiat &c. Propter quod dicit Hier. 3. parte epi. suarum epistola. 8. 5. Quòd maluit Deus de Beata Virgine incarnari propter illius humilitatẽ, quã propter quãcunq; aliam uirtutem. Hoc etiã ipsamet testatur in suo cantico dicens de domino. Respexit humilitatẽ ancillæ suæ: Non autem dicit dñm respexisse prudentiam, fidem, sp̄s, charitatem, aut aliam uirtutem ancillæ suę, sicut humilitatem.

SECUNDÒ uirtus humilitatis summè diabolo displicet. Sunt enim Deus, & diabolus ualde inter se cõtrarij quo ad affectiones suas. Nam quod diligit Deus, odit diabolus. Et per oppositum, quòd odit Deus, diligit diabolus. Propter quod dicebat Christus de diabolo. Qui non est mecũ, cõtra me est Lu. 11. Sic est autẽ, q̄ humilitas ualde Deo placet, ut immediatè ostensum est. Relinquitur ergo, q̄ ualde diabolo displicet. Et per oppositum superbia, qui summè Deo displicet ualde diabolo, patet tali exẽplo. Legitur. n. in uitis patrum, quòd ipsefemet diabolus apparuit B. Macario in uia quãdã publica tenens falcẽ messoriam in manu, qua uoluit dictum Macariũ percitere, sed nõ potuit. Tandẽ dixit ei. Magnam à te vim patior Macari, qui cũ tibi nocere cupio, non ualeo, quinimo à te superor. Tu interdũ ieiunas, sed in hoc me nõ superas, quia nunquam cibo utor. Tu sepe uigilas, sed neque in hoc me superas, quia me sopor nunquam oppressit, sed in yna re me uincis. In humilitate. Similiter legitur ubi sup. de quodã sene monacho, quẽ cum quidã demoniacus spumans fortiter in maxillam percussisset, mox dictus senex præbuit ei alteram maxillam feriendam. Diabolus autem non ferẽs

incendium humilitatis eius mox discesser. Ecce quantum displicet diabolo uirtus humilitatis.

TERTIO uirtus humilitatis prodest multū actori suo. i. humili homini. Facit. n. sibi recognoscere suā fragilitatē, & miseriam. Item anget in eo gratiā, & meritū in presentē. Et tandem facit eum ascendere ad cœlestem gloriam, iuxta illud Lu. 14. Omnis, qui se humiliat, exaltabitur. Et sic patet de quinto.

SEXTO Beatus Princeps Apostolorum Petrus hortatur nos in hodierna epistola ad patientium, cum ait, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes. Concordat uerbū Petri, cū uerbo Paul. 1. Thessa. 5. dicentis. Videte, ne quis malum pro malo reddat alicui, sed semper, quod bonū est, sectamini inuicem, & in omnes. Item Rom. 12. Benedicite, & nolite maledicere.

NOTANDVM est autē iuxta predictū uerbū. Non reddere malū, &c. conformiter ad Aug. super pl. 108. exponente illum uersum. Pro eo, ut me diligere, detrahebāt mihi, ego autem orabam, & similiter recitatur in decretis. 23. q. 3. sex sunt differentie, quod sunt sex differentie retributionum.

PRIMA igitur retributio est, reddere bona pro malis. Et hæc retributio solum conuenit bonis, & perfectis. Quam quidē retributionem facit dñs, quoties iustificat impiū. Similiter eandem fecit Christus, quāquidē pendens in cruce orauit patrem pro suis crucifixoribus dicens. Pater ignosce eis, quia nesciunt, quid faciunt. Luc. 23. Cuius uestigia secutus Beatus Stephanus flexo genu orauit dñm pro suis lapidatoribus dicens. Dñe, ne statuas illis hoc peccatū. Act. 7. ad quod similiter faciendum nos coarctat Christi autoritas. Matth. 5. dicens. Diligite inimicos uestros, benefacite his, qui oderunt uos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus uos.

SECUNDA retributio est, non reddere mala pro malis, signanter ubi hoc fieri potest. Et hæc retributio similiter tantū conuenit bonis, sicut & præcedēs. Harū tamen duarum prima est melior. Hęc ergo retributionē, quāuis negatiuam, scilicet, non reddere mala pro malis, præcipit nobis Apostolus Ro. 12. dicens. Nulli malum pro malo reddentes. Et similiter eandem nobis præcipit Beatus Petrus in præfenti epistola

Epistola dicens. Non reddentes malum pro malo, uel maledictum pro maledicto.

TERTIA retributio est reddere bona pro bonis, quæ quidem retributio est communis bonis, & malis, & ideo eam non reprehendit dominus, nihilominus non uult discipulos suos in ea manere, quos uult ad maiora promouere, quibus dicit Matth. 5. Si diligitis eos, qui uos diligunt, id est, redditis solum bona pro bonis, quam mercedem habebitis, id est, quid magnos facitis? Nonne, & publicani hoc faciunt? Uult ergo discipulos suos diligere non solum amicos, uerum etiam inimicos, quod ad uitę perfectionem pertinet. Hac tamen retributione utetur Christus in die iudicij, quandoquidem dabit regnum æternum iustis, qui in præfenti egerunt bona, utpote misericordię opera. Propter quod dicit eis illud Mat. 25. Venite, &c. quia esuriui, & dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis, &c.

QUARTA retributio est, reddere mala pro malis. Et talis retributio est communis malis, atque mediocriter bonis, quibus lex dedit ulciscendi modum. Exod. 21. dicens. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Hęc tamen retributio, si dici potest, iniustorum iustitia est. Non quia iniquum est, ut recipiat unufquique, quod fecerit, sed quia ulciscendi libido uitiosa est, magisque ad iudicem pertinet inter malos hoc discernere, quā bonum hominem sibi expetere. Et quia Christus est summus iudex uerorum, & mortuorum, cui et pater potestatem dedit iudicium facere, ideo in die iudicij utetur hac retributione, non quidem liuore uindictę, sed zelo iustitię, quandoquidem ignem æternum retribuet impijs pro facinoribus suis.

QUINTA retributio est, non reddere bona pro bonis. Et talis retributio (si tamen retributio dici debeat) est tantum propria malis, & per cōsequens uitiosa censenda est, utpote ad ingratiudinē maximā pertinens. Et hac retributione inuoluti fuerunt illi nouem leſi, pro quos cum curasset Christus, dum irent ad sacerdotēs legīs, prout illis præceperat, non redierunt tamen ad eum gratias tanto beneficio reddituri. Quos etiam redarguit ipse Christus dicens. Nonne decem mundari sunt, & nouem ubi sunt? Lucę. 17. Practica, quā multi circa hoc delinquant omittentes reddere

gratias Deo, & sanctis eius similiter, & benefactoribus suis post adeptum beneficium. Nam ut dicit. Seneca Epistola 82. Nihil carius estimamus, quam beneficium, quam diu illud petimus. Nihil verò uilius estimamus, cum accepimus.

S E X T A, & ultima retributio est reddere mala pro bonis, quod est omni retributione deterius, & quod omnem excidit malitiam, & ideo solum ad uiros pessimos pertinet. Unde hac iniustissima retributione usi sunt tam Iudas, quam iudæi aduersus Christum. Ipsi nempè pene infinita beneficia contulerat tam docendo, quam infirmos curando, quam denique panes multiplicando. Et ideo pro tor, & tantis beneficijs eum summè diligere debebant. At verò econtra eum summè odiebant, & de eo detrahebant. Et hoc est, quod loquitur Psalmus in persona domini dicens. Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam, sup. pro eis. Insuper posterunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea, hanc ergo retributionem Deus nescit: quia nulli malum pro bono retribuit. Vade igitur ò christiane, & tu fac similiter. Et sic patet, de sex differentijs retributionum. Et per consequens de prima parte principali præsentis Epistolæ.

S E C U N D ò principaliter beatus Petrus in præsentis Epistola assignat rationem, quare inducit nos, siue hortatur ad prædictas uirtutes, & quare debeamus eas opere adimplere, cum subiungit dicens. Quia in hoc uocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis. Benedictionem, inquam, illam, de qua Matt. 25. Venite benedicti patris mei, possidete regnum &c. Ecce hæreditatis possessio.

M O R A L I T E R. Notandum, quòd dominus uocat tria hominem genera ad triplicem hæreditatem, siue possessionem, uidelicet, infideles, paganos, peccatores, christianos, fideles, iustos, Primos uocat ad gratiam baptismalem, per quam omnes iustificatur. Rom. 8. Quos uocauit, hos & iustificauit. Secundos uocat ad pœnitentiam iuxta illud Matt. 9. Nò ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Sic enim uocauit Christus Matthæum in telonio sedentem, cum ait illi: Sequere me, eiusdem. 9. Sic uocauit Paulum persecutorem, cum ait illi: Saule, Saule, quid me persequeris? Act. 9. Sic denique uocauit peccatricem Magdalenam, secundum quòd lo-

cuta

cuta est ad eam soror sua Martha, dicens. Dominus adest, & uocat te. Iohan. 11. Tertius uocat ad tria, uidelicet ad cœlestes nuptias, ad cœnam æterni conuiuij, & ad percipiendam mercedem ineffabilis præmij. de primo Matth. 22. Misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias. De secundo Luc. 14. Homo quidam fecit cœnam magnam, & uocauit multos. De tertio Matth. 20. Cum sero factum esset, dixit dominus vineę procuratori suo. Voca operarios, & redde illis mercedem.

T E R T I ò principaliter princeps Apostolorum Petrus in præsentis Epistola ostendit media perueniendi ad prædictam cœlestem hæreditatem, cum ait. Qui enim uult uitam diligere, & uidere dies bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolum. Declinet à malo, & faciat bonum, inquirat pacem, & persequatur eam: quia oculi domini super, &c. hæc autem uerba assumpsit Petrus ex Psalterio Dauidico. In quibus ostenditur, quid sit necessarium uolenti peruenire ad prædictam cœlestem hæreditatem, illa autem sunt multa. Primùm est refrenatio lingue ab omni mala locutione: quia coerceat linguam suam à malo. Eccl. 28. Ori tuo facito ostia, & labia tua, sup. similiter coerceas, ne loquantur dolum Psal. Muta fiant labia dolosa. Propter quod idem psal. de seipso loquens aiebat. Dixi custodiam uias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam. Nota de illo simplici eremita, qui uenit ad publicas scholas cã discendi literas. Qui postquam exercitatus fuit in legendo, & utcumque in lingua latina, uenit ad dictum passum Psalterij. Dixi custodiam, &c. Et mox uale fecit præceptoris suo, dicens se satis scire, dummodo faceret, quod diceret. Secundum necessarium ad salutem, quod tangitur in prædictis uerbis, est uitatio omnis mali: quia declinet à malo. Tertium est operatio boni: quia faciat bonum. Non enim sufficit ad salutem non facere malum, sed oportet tempore, & loco facere bonum, ut pote orare, ieiunare, elemosynas dare, & huiusmodi, hæc enim sunt duæ partes iustitiæ, quas quicumque obserauerit, indubiè saluabitur. Quartum est procuratio pacis: quia inquirat pacem, & per sequatur, id est, perfecte sequatur eam. Quod ubi quis fecerit prædicta, indubiè perueniet ad cœlestem hæreditatem: quia oculi domini super iustos, & aures eius in preces eorum, ut eos supra cœlestem hæreditatem remunc-

remuneret. Vbi uerò quis oppositum fecerit absque dubio in eternum peribit: quia uultus domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Et sic patet de medijs perueniendi ad caelestem hereditatem.

QUARTO principaliter idem Petrus in presenti Epistola excludit à bonis timorem inimicorum suorum tam corporalium, quam spiritalium, tam uisibilem, quam inuisibilem, dicens. Et quis est, qui uobis noceat, si boni emulatores fueritis? Vbi notandum, quòd ly boni est neutri generis, & genitui casus, & est sensus, quòd nullus potest nocere emulatores, id est, amatoribus boni, seu uirtutis. Quod si in rerum tales patiantur in corpore, aut rebus secundis, siue etiam in fama, aut honore, hoc tamen non nocet eis, eò quòd persecutiones qualescunque sint, non sunt illis ad detrimentum, sed magis ad uirtutis augmentum. Nota ad propositum de Iob, qui fuit emulatores boni patientie, & ideo persecutiones omnes, quas passus est, non nocuerunt ei, sed magis profuerunt, saltem quamdiu ad uirtutis augmentum, ideo subditur. Sed si, quid patimini propter iustitiam beati, supple, eritis in futuro, iuxta illud Matth. 5. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Timorem autem eorum, ne timueritis, id est, non timeatis passiones, quas mali uobis infligunt, ut nò conturbemini, sup. secundum rationem, quamuis sensualitas interdum turbetur inter huiusmodi passiones, & aduersitates, cum inferuntur. Et hoc est, quod loquitur saluator Matth. 10. dicēs. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius, quid faciant. Sed timete eum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittendi animam in gehennam.

QUINTO principaliter beatus Petrus in fine Epistolae presentis concludit reuerentiam esse Deo exhibendam dicens. Dominum autem Christum sanctificare in cordibus uestris, id est, sanctum ueneramini in cordibus uestris, illi firmiter adherendo per fidem charitate formatam. Vel sic secundum glo. ordi. Dominum Christum sanctificate in cordibus uestris, id est, sanctitatem Christi, quam sit incomprehensibilis glorie intimo cordis affectu intuemini. Vel sic, dominum Christum, &c. ut non recedat à memoria uestra per iugem medita-

meditationem. Non ab intellectu per iugem illius contemplationem. Non à uoluntate per iugem illius amorem, & dilectionem. Non ab ore per iugem illius laudem. Sic enim agendo peruenietis ad caelestem gloriam, non recedet à uobis, nec uos ab eo. Quam nobis prestare dignetur ille, quia in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica quinta post Trinitatem Sermo secundus de Euangelio.

DUc in altum Nauiculam Luc. 5. Pro introductione presentis sermonis mouetur qò talis.

QUARE specialiter precepit Christus Petro ducere Nauiculam in altum? Respondetur, quòd hoc precepit propter duos, secundum quòd ly altum duplicem habet significationem. Nam altum aliquando idem ualeat, quòd profundum, sicut ibi: puteus altus est Io. 4. Aliquando uerò idem ualeat, quòd sursum, sicut ibi Eph. 4. Ascendens Christus in altum, id est, in celum, captiuam duxit captiuitatem, id est, sanctos illos patres, qui multo tempore fuerant captiui in Limbo.

PRIMO ergo modo capiendò altum, sicut idem ualeat quòd profundum, rationabiliter precepit Chrs Petro, in speciali pre ceteris Apostolis, ut Nauiculam duceret in altum, id est, in profundum disputationum. Vnde Amb. & recitatur in glo. ord. super hoc passu. Etsi, inquit, impereat alijs Apostolis, qui cum Petro erant, ut laxent retia, soli tamen Petro dicitur. Duc in altum, id est, in profundum disputationum, ut potè, cum de eterna uerbi diuini generatione differitur, uel de uirtute resurrectionis dominicæ, aut de Spiritu sancti missione, & huiusmodi. Ad Petrum enim, id est, ad summum Pontificem, qui fuerit pro tempore, specialiter pertinet de talibus, & tam profundis materijs loqui, disputare, & diffinire, ut notatur 24. questio. 1. non turbatur, quòd autem ad ipsum summum Pontificem pertineat decisio, seu determinatio, uel diffinitio maiorum causarum uerfatur in Ecclesia, siue concernant fidem, siue bonos mores, patet per id, quòd figuratiuè dixit Iero ad Moysen. Esto tu populo, in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum, ut ostendas ei ceremonias, & ritum colendi Deum. Constitue etiam iudices, qui iudicent populum.

omni tempore . Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minima tantummodo iudicent, leuisque tibi sit partitio in alios onere. hæc ille. Ad propositum Moyses, qui fuit dux populi iudeorum, rectè designat summum pontificem, qui est dux, & pastor summus (saltem in terris) christianorum. Quemadmodum ergo omnes quaestiones emergentes delege, & cultu Dei, reseruabantur Moyfi determinandæ, ita omnia, quæ sunt fidei christianæ referuâtur Romano Pontifici determinanda, & diffinienda, atque mandanda teneri, & obseruari omnibus Christi fidelibus, hinc etiam scribitur in decre. distinct. 18. multis. quòd maiores, & difficiliore quaestiones (ut sancta Synodus statuit) ad Apostolicâ Sedem semper sunt deferendæ. Idem habetur. 16. quaestio. 1. frater. Et similiter extra de translatione, capitu. cum ex illo. Meritò ergo dixit Christus specialiter Petro, qui erat futurus Pontifex: Duc in altum, idest, in profundum disputatorium. Ex quo patet, quòd Summus Pontifex, debet, & tenetur habere eminentissimas literas, pariter, & in suo comitatu uiros doctissimos, & literatissimos tam Theologos, quam Iuristas. Vnde in curia Romana semper est, unus doctor, qui uocatur lector sacri Palatii, qui communiter assumitur de ordine fratrum Prædicatorum. Inferiores autem Prælati, ut pote Episcopi, & Archiepiscopi, quamuis non teneantur ad tantam literam eminentiam, sicut Papa, nihilominus tenentur plura scire, quam simplices curati, prout iura uolunt. Nec in eorum mensa debent esse fabulæ, sed lectio Sacræ Scripturæ, ut notatur distinct. 44. pro reuerentia. Item debent habere secum maturos uiros, & literatos, cum quibus conferant de agendis, ut notatur. 2. quaestio. 7. cum pastoris. Item de cons. distinct. 1. Episcopus. Cuius pro dolor ordinatio oppositum faciunt multi moderni Prælati, qui in conuiuijs suis habent uiros mundanos, cum quibus conferunt de mundanis, & uanitatibus huius sæculi.

SECVNDO modo capiendò ly altum in eodem sensu, scilicet, prout idem ualet, quòd profundum, inquam, iurisdictionis, & authoritatis adhuc rationabiliter præcepit Christus eidem Petro, etiam præ ceteris Apostolis, ut duceret in altum nauiculam Ecclesiæ, idest, in profundum iurisdictionis. Iurisdictionis, inquam, non particularis, ut ceteri

teri Apostoli, sed uniuersalis, & generalis. Quamuis enim ipse Christus ceteris Apostolis in communem dixerit: Quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligatæ, & in cælis, & quæcunq; solueritis super terram, erunt, &c. Mar. 18. soli tamen Petro fecer de hac potestate specialem promissionem, cum ait illi. Quæcunq; ligaueris super terram, &c. Mar. 16. Insuper ipsi soli dixit. Paſce oues meas, paſce agnos meos. Iohan. 21. Ecce profundum iurisdictionis Ecclesiasticæ, idest, altissima potestas, & authoritas, qualem nullus aliorum Apostolorum habuit. Vnde in decre. dist. 19. ita dominus. de eo dicitur, quòd à domino princeps Apostolorum constitutus est, ut ab ipso, uelut à capite in membra, uelut à fonte in riuos omnis uigor spiritualis descenderet. Item dist. 21. in nouo, dicit Anacletus Papa, q; in nouo testamento post Christum à Petro cepit ordo sacerdotalis: quia ipsi primo Pôtificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente domino ad eum. Tu es Petrus, & super hanc petrâ, &c. Et post pauca, hic ergo ligandi, soluendiq; potestatem primus accepit à domino. Super quo dicit glosa, quæ quamuis omnes Apostoli fuerint quales ratione consecrationis, siue ordinis, Petrus tamen fuit maior alijs in administratione, ut patet. 2. q. 7. puto. Et sic patet intentum.

TERTIO modo capiendò ly altum, prout idem ualet, quod sursum, adhuc rationabiliter Christus præcepit Petro, ut duceret in altum, idest, sursum, scilicet, cor suum per celestium contemplationem, corpus suum per crucis affixionem, proximos suos per bonæ uitæ informationem. Et hæc eadem uerba meritò potest dicere Christus cuilibet Prælato. Primò nempe quilibet Prælatus tenetur ducere cor suum tempore, & loco in altum coarctationis celestium æternorum, ita ut quilibet talis meritò possit dicere illud Iob 7. Suspendiū elegit anima mea. O' bonum, & optabile suspendium. Vnde dominus Episcopis concedit habere domum extra ciuitatem, ut possint commodius uacare contemplationi, quæ ordinariū hospitium eorum non longe ab Ecclesia esse debeat, ut notatur dist. 41. Episcopus. Secundo, quilibet talis debet tempore, & loco ponere animam suam pro omnibus suis, ut habetur Iero. Tertiò, quilibet talis debet subditos suos sursum ducere more boni pastoris per uitæ exemplaritatem, ita ut cuilibet eius subdito possit rationabiliter dici illud Exo. 25. Inspice,

& fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Patet ergo, quàm rationabiliter dicit Christus. Petro. Due in altum, prout innuitur in præsentis euangelio.

IN hoc ergo euangelio fit mentio de quodâ maximo miraculo, quod operatus est Christus in captura piscium multorum. De quo quidem miraculo tria principaliter tanguntur in dicto euangelio, uidelicet.

Antecedentia, Concomitantia, Consequentia.

PRIMÒ igitur tanguntur antecedentia ipsum miraculum. Et iterum huiusmodi antecedentia sunt tria, uidelicet.

Populi deuotio.

Christi secessio.

Populi instructio.

PRIMUM igitur antecedens dicitur populi deuotio. Quod quidem antecedens tangitur in principio euangelij, cum dicitur. Cum turbæ irruerent in Iesum, id est, currebant ad eum uisus miraculis, quæ in dies operabatur, ut audirent uerbum Dei. Ecce populi simplicis ad Christum deuotio, & salutis suæ desiderium, & feruor. Nam, ut dicit glo. interl. cõuentus turbarum fidem designat populorum. Nunquam enim legitur tantus concursus Scribarum, & Phariseorum ad Christum, sicut turbarum, qui simplices erant, & idiotæ. Per quod designatur, quod simplices plerunque sunt deuotiores ad Christum, & ad audiendû Dei uerbum promptiores, quàm multi clerici. Propter quod dicebat Aug. Stulti, & indocti rapiunt cælos. Hinc etiam dicitur Canti. 1. Adolescẽtula; id est, simplices, & deuotæ animæ dilexerunt te nimis. Item ad propofitum loquens Christus Luc. 10. dicebat ad Deum patrem loquens. Constitute tibi domine patet, id est, gratias ago tibi, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, sup. huius sæculi, & reuelasti ea paruulis, id est, simplicibus, & humilibus.

MERITÒ ergo irruerant turbæ in Christum, ut audirent uerbû Dei, tû quia auditio beatos facit auditores. Beatos, inquam, in presenti per spẽ, in futuro per rei adceptionẽ. Lu. 11. Beati, qui audiunt uerbû Dei, &c. Tum quia hmoi auditio illuminat humanã mentem contra oẽm errorem psal. Declaratio sermonum tuorum domine illuminat, & intelletu dat paruulis. i. simplicibus, & indoctis. Tum quia retrahit

hit hoẽm à peccato, tam propter cõminationẽ pgnarum in fernalium, quàm propter spẽm cælestium bonorum, de quibus duobus solet sepe fieri mentio in declaratione diuini uerbi. Vnde Ps. In corde meo abscondi cloquia tua, ut non peccem tibi. Et sunt uerba illius, qui libenter audit uerbum Dei. Et breuiter, ut dicit Chryso. in prologo super Io. Fieri non põt, ut is miseram agat uitam, qui frequenter diuinis uacat sermonibus. Et per oppositum illi grauissimẽ, & periculosissimẽ peccant, qui ipsum diuinum uerbum audire nolunt, ita ut dicat Aug. super psalm. 5. Quod illi amaricant Deũ, qui peccando in eam egritudinem ueniunt, ut cibum ueritatis, quo sanæ mentes gaudent, tanquàm felleum sustinere, non possint. Hæc ille. Propter ergo prædicta debemus libenter audire uerbum Dei, & more turbarum irruere, id est, festinanter currere, ubicunque scimus esse feruidos prædicatores.

CVMQUE igitur populus sic irrueret in Christum ad sensum datum, ipse stabat secus stagnũ Genezareth. i. ad litus stagni. Quod quidem stagnum aliquando uocatur in euangelio mare Galileæ, aliquando uerò mare Tyberiadis.

ALLEGORICÈ per stagnum Genezareth designatur mundus præsens, non quidem à stando, maxime cum transeat mundus, & concupiscentia eius, ut habetur. 1. Iohan. 2. Sed dicitur stagnum ab aquarum collectiõne, quia aquæ multæ populi multi, ut dicitur Apo. 17. Rectè ergo dicitur Christu post suam resurrectionem stetit secus stagnum, non in stagno, eò quod tunc esset stabilis, & impassibilis, atque immortalis. Et hoc est quod loquitur Apost. Ro. 6. dicens. Christus resurgens ex mortuis, iam nõ moritur, mors illi ultra non dominabitur. Sic autem stabunt electi secus stagnum post generalem resurrectionem, quia ut habetur Apoc. 21. mors non erit ultra, neque luctus, neq; clamor, neque dolor erit ultra, quæ prima abierunt. Et ideo amor talis status, & conditionis debet nos multum inducere ad susferendum quæque ardua, & grauiã in presenti uita. Item ad Deum diligendum super omnia. Et ad hoc persuadendum Chryso. ser. 4. qui intitulatur de misericordia, dat talem similitudinem dicens. Dic mihi, si quis te fescentem, & inopem polliceatur in primam restituere iu-

uentutem, & ad priorem illius gratias florem, & uirtutem, atque largiturum tibi ad mille annos imperium totius orbis summa cum tranquillitate, quid tu facere, aut pati pro tali homine deberes, aut recusares? Ecce autem Christus non solum hæc fed longe maiora, & meliora tibi pollicetur. Nam si ei fideliter seruire uelis, promittit tibi regnum, & imperiū cœlestē, quod sine fine permanet. Item pollicetur tibi reparationem corporis tui configurari corpori claritatis suæ. Nonne ergo meritò debes illi hilariter, & ex corde seruire? Hęc ille.

MORALITER. Stagnum Genezareth designat abundantiam rerum temporalium, & hoc iuxta nominis interpretationem. Nam Genezareth dicitur genero generas, & aura, quasi generans auram, siue motum aeris, per quod designatur motus, siue uentus superbiæ, quem generant temporales diuitiæ. Similiter generant motum inanis gloriæ, atque discordiæ, propter quod dicit Apostolus. **1. Tim. 6.** suo discipulo Timotheo loquens. Diuitibus huius sæculi præcipe non sublimē sapere. Super quo dicit glos. interli. quodd uermis diuitum est superbia. Rectè autē Hebræi uocant congregationem istarum aquarum maria, quia non est in eis, nisi maxima amaritudo, sicut dicit Grego. in homilia. Hodier. Nam cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore deseruntur. De primo Eccles. 4. Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec fatiantur oculi eius diuitijs. De secundo Prouerb. 10. Pavor ijs, qui operantur malum. Item Job. 15. Sonitus terroris semper in auribus eius, scilicet, diuitis auari, & cum pax fit semper insidias suspicatur. De tertio, Eccles. 5. Est, & alia infirmitas pessima, quam uidi sub sole, diuitiæ congregatæ sunt in malum domini sui, pereunt enim in afflictione pessima. Non ergo in hoc stagno per inordinatum amorem terrenorum stare debet, sed simul, cum Christo, quicumque cupit saluare animam suam, quia ut habetur. 2. ad Tim. 2. Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus, ut ei placeat, cui se probauit. Item Lucæ. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, idest, ad temporalia per inordinatum affectum, aptus est regno Dei. Propter quod dicebat Apostolus de seipso loquens

uens ad Philip. 3. Quæ retro sunt obliuiscere, & ceteris autem quæ sunt priora, extendens manum, & appropinquum debeat cum Christo stare uiri religiosi, qui etiam per uotum paupertatis abrenunciauerunt rebus, & diuitijs præsentis sæculi, ut sic facilius possint adipisci gratias spirituales uitæ, & æternales gloriæ cœlestis. Sed post dolor multorum stant adhuc in dicto stagno, quales sunt religioni proprietarij abhorrentes nomen reformationis, & uitæ communis. Inter quos etiam nonnulli faciunt se dispensari à sede apostolica ad tenenda beneficia, etiam secularia, & quibus est animarum cura annexa. Alij etiam offerunt se Episcopis, & Archiepiscopis, ut sint suffraganei eorum, & uocentur reuerendi in Christo domini, qui postmodum intromittunt se de conferendis ordinibus, de dedicandis, & consecrandis ecclesijs, altaribus, calicibus, & huiusmodi. Item de reuocandis abbatibus, & similibus actibus pontificalibus. Et hoc totum precio appreciato, & conuentione facta. Qui in quali statu uiuant, ipsi uiderint. Vnum audacter dicam, quia non uellem mori in pelle eorum.

MORALITER. Et secundo dic, quodd stagnum Genezareth est mundus præsens, à quo quoniam stagno, siue mari stant præcipuè tres uenti, siue aures, scilicet, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia uitæ. Et certè tanta est tempestas horum uentorum in stagno, siue mari huius sæculi, quodd pœnè infinitæ naues, idest, anime periclitantur, & hoc ad procuracionem diaboli iuxta illud psal. In spiritu uehementi conteres naues Tharsis. In hoc autem stagno non dicitur dominus sterisse, sed tantum secus stagnū, quia quàmuis in mundo conuersatus sit annis pluribus, non tamen mundanè, aut seculariter. Propterea dicebat Io. 17. Iam non sum in mundo.

SEQUI TUR in textu. Et uidit, sup. Christus duas naues stantes secus stagnum, idest, ad littus stagni. Harum autem nauium una erat Simonis, siue Petri, altera autem Zebedej, ut dicit Dominus Hugo. Cardi. Piscatores autem descendiant, scilicet, de naui ad littus, & lauabunt retia, sicut moris est piscantium.

M X T I C A. duplex est nauis, scilicet, diaboli, & Petri.
K 4 Nauis

Nauiſ diaboli deſignat conſcientiã animã peccatricis , quã ſe cum portat merces diaboli , ideſt , peccata ad infernum . Nam diabolus eſt ſicut Antiochus rex , de quo legitur . 1. Ma cha . 3 . Quod intrauit in Aegyptum , cum maxima multitudine nauium . Sic & diabolus intrat infernum , qui per Aegyptũ , quẽ tenebrẽ interpretantur , rectẽ deſignatur , cum multitudine maxima nauium . ſ. animarũ peccatricũ . Legitur . n . Paralip . 9 . de rege Salomone , quod naues ipſius ſemel in tribus annis ibant in Tharſis , & deferbant inde aurum , argentum , ebur , ſimias , & pauos , per quã omnia deſignantur animę peccatricis hominum diuerſorum ſtatuum , quas diabolus nõ ſolum ſemel in in tribus annis , ſed ſemel in anno , menſe , hebdomada , aut die , ſed omni momento cuiuſlibet diei reſert , & ſecum trahit in abyſſum inferni . Hanc nauem non intrat Chriſtus , quia non eſt conuentio Chriſti ad Belial , nec lucis ad tenebras , ut habetur . 2 . ad Cor . 6 . In cuius rei ſignum non legitur in præſenti euangelio , quod ipſe aſcenderit in nauim primam , cuius poſſor non exprimitur . Nauis autem Petri eſt nauis eccleſiã , quã Petro commiſſa eſt à Chriſto , cum ait illi . Paſce oues meas , paſce agnos meos . Iohan . ultim . Hęc autem nauis more nauis materialis fuit ſtriãta in principio , & hoc propter multitudinem oppreſſionum , uidelicet , Tyrannorum , Hæreticorum , & falſorum fratrum , ſue Hypocritarum . Propter quod ipſa piẽ conquiritur dicens illud Pſalm . Sæpe expugnauerunt me , ſupple , prædicti aduerſarij mei , & hoc à iuuentute mea , ideſt , ab exordio meo . Similiter erit ſtriãta in fine ſæculi , & hoc propter perfecutiones , quã illi ſuperuenient ab Antichriſto , & membri illius . Nam tunc erit tanta tribulatio , ut ſi poſſibile fit moueantur etiã electi . Matth . vigefimoquarto . Nunc uerò , quãſi in medio , eſt ualde lata , & ſpatioſa . Sunt enim in ea multi Chriſtiani , non tam merito , quã numero . Item multi ſacerdotes , & multi religioſi , ad ſenſum datum . Pro quo facit illud decretum , multi . diſtinct . 40 . Multi ſunt ſacerdotes , pauci ſunt ſacerdotes , & car . In hanc igitur nauem Simoni commiſſam intrauit Chriſtus ad regendum eam , quam prius in propria perſona conſtruxerat . 1 . ad Cor . 3 . Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id , quod poſitum eſt , quod eſt .

eſt Chriſtus Ieſus . Deinde poſt ſuam reſurrexionem eam commiſit Petro regendam , ut dictum eſt . Ac demum omnibus ſummis pontificibus debite ingredientibus , quã qualem poteſtatem iuriſdictionis habent cum Petro .

MORALITER , duæ naues duæ ſunt uiæ eundi in cœlum , ſcilicet , uia innocentia , & uia poenitentia . Per primam nauem tranſeunt mare præſentis ſæculi paruuli decedentes poſt baptiſmum , & perueniunt ad portum ſalutis perpetuę , iuxta illud Chriſti uerbum Matth . vigefimo . Sinite paruulos uenire ad me . Taliu enim eſt regnum cœlorum . Et præter tales paruulos ualde pauci perueniunt ad dictum portum per nauem innocentia , eò quod pauciſſimi facti adulti obſeruant gratiam baptiſmalem , quini mo teſte pſal . fermẽ omnes adulti corrupti ſunt , & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus , non eſt qui faciat bonum , ſup integrẽ , & perfectẽ , non eſt uſque ad unum , ſcilicet , Chriſtum . Per ſecundam autem nauem tranſeunt mare præſentis uiuẽ omnes ueri poenitentes , ſicquẽ perueniunt ad prædictum portum ſalutis perpetuę , dicente Chriſto Matthei . 4 . Poenitentiam agite , appropinquabit regnum cœlorum . Et in ſignum huius poenitentiaß assignatur à ſacris doctoribus ſecunda tabula poſt naufragium . Quiſcunque ergo non intrauerit alteram iſtarum nauium , abſque dubio demergetur in profundum abyſſi infernalis . Et ideo unusquiſque cogitet , & aduertat modum ad caſum ſuum .

MORALITER , & aliter , duę naues ſunt alię duę uig perueniendi in cœlum . Prima igitur nauis uocatur obſeruantia mandatorum Dei , quẽ eſt ſummẽ neceſſaria , iuxta illud Chriſti uerbum . Matth . 19 . Si uis ad uitam ingredi , ſerua mandata . Per hanc itaque nauem , ſue uiam illuc peruenit ille , qui de ſeipſo loquens ait ad dominum . Viam mandatorum tuorum ecurri . O utinam unusquiſque noſtrum in mortis articulo poſſit taliter dicere ad dominum . Et per oppoſitum , qui per hanc uiam non incedit , deuiat à uia cœli . Secunda nauis uocatur obſeruantia conſiliorum Euangelicorum , quẽ eſt clauſtraliu , ſue perfectorum , quẽ eſt nauis Simonis , ideſt , uerẽ obediẽtis . Nam , & Simon obediẽs interpreta-

tur, itaque nauem ascendit Christus, quia consilia perfectissime impleuit, ita ut meritò dicere possit illud Proverb. 8. Ego in consilijs habito. Hanc etiam nauem ascenderunt omnes Christi Apostoli, quippe, qui emiserunt tria quæta religionis, scilicet, obedientiæ, paupertatis, castitatis, prout tenet Beatus Tho. in summa sua, in materia de religione. Hanc etiam nauem ascendere docuit Christus illum adolescentem, cum ait. Si uis perfectus esse, uade, & uende omnia, quæ habes. Ecce uotum paupertatis. Et ueni. Ecce uotum obedientiæ. Et sequere me, scilicet, castus castum. Ecce uotum castitatis. Per hanc itaque nauem consiliorum euangelicorum debet petere quilibet deuotus religiosus deduci à domino in cælum, dicendo cum psal. Deduc me in semitâ mandatorum tuorum, quia ip sum, super semitam uolui. Vbi per semitam, quæ est abbreviatio uitæ, intelligitur uia consiliorum euangelicorum, per quam breuius, & facilius itur in cælum, quam per uiam mandatorum solum. Quinimo cooperatur ad hoc, quòd quis facilius curat uiam mandatorum domini. Per hoc autem, quòd additur, quia ipsa, supple, semitâ uolui, denotatur religiosus, qui ultrò se obligauit ad ipsa consilia. Et hoc est contra illos religiosos, qui timentes reformationem adeunt curiam Romanam petentes secum dispensari, ut possint mutare habitum religionis, allegantes excusationes in peccatis, & dicentes, quòd nesciebant, quid agebant, quando religionem professi sunt, neque unquam intenderunt se obligare ad abstinentiam carniû, aut huiusmodi, sed sepe mentita est iniquitas sibi.

MORALITER, & aliter, duæ naues sunt aliæ duæ uic, perueniendi in cælum, secundum quòd duplex est uita, scilicet, actiua, & contemplatiua. Per primam nauem illuc peruenit Abraham, qui hospitalitati deditus erat. Vnde & Angelos propter hoc hospitio recipere meruit. Gene. 18. Similiter Thobias, qui mortuos sepeliebat. Eiusdem. i. Item Martha, quæ hospita Christi appellatur. Vnde Luc. 10. dicitur de ea, quòd ipsa satagebat circa frequens ministerium. Et breuiter diuites huius sæculi, quoties rescipiunt pauperes propter Christum, dictam nauem uitæ actiue ingrediuntur, qua deducuntur tandem in cælum. Propter quod consuluit

eis Christus eleemosynam facere, Lucæ. 16. dicens. Facite uobis amicos de Mamona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant, &c. Item Lucæ. 6. Date, & dabitur uobis. Date, inquam, temporalia pauperibus, & dabitur uobis regnum cælorum. Per secundam nauem peruenit in cælum, Maria Magdalena, quæ sedens secus pedes domini audiebat uerbum illius. Lu. 10. De qua etiam ibi concluditur, quòd optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quia uita contemplatiua in presenti inchoatur, in futuro autem perficitur. Per hanc etiam nauem perueniunt ad cælum deuoti religiosi, & clerici, similiter deuotæ reclusæ, uiduæ, & similes personæ soli desiderio conditoris inherentes, quæ etiam ad uidendam faciem sui creatoris totis animis inardescunt, appetentes illis hymnicis Angelorum choris interesse, & admisce-ri cælestibus ciuibus, ut dicit Gre. super Ezechie. homilia. 24.

POST QUAM ergo dictum est de duabus nauibus, de quibus fit mentio in præfati euangelio, consequenter dicendum est de piscatoribus lauandibus retia. Piscatores ergo sunt prædicatores, & pastores ecclesiæ, quibus uidetur dominus loqui dicens illud Marth. 4. Faciam uos fieri pisces uires hominum, id est, animarum deuotarum, iuxta illud Hier. 16. Ecce ego, inquit, dominus mittam eis piscatores multos, & piscabuntur eos. Retia sunt uerba sacræ prædicationis. Quæ quidem retia opus est lauare, quod fit, cura quis prædicat principaliter ad Dei honorem, & animarum salutem. Tunc ergo prædicti piscatores animarum optimè lauauit retia sua, cum cauent, sibi à tribus uidelicet à questu temporali à gloria inani, & ab adulatione fallaci. Et hoc, exemplo illius optimi piscatoris, & magistri prædicatorum Apostoli Pauli, qui abstinuit à tribus prædictis, prout ipsemet testatur. 1. ad The. 2. dicens. Neque aliquando fuimus in occasione auaritiæ, Deus testis est. Ecce primum. Neque querentes ab hominibus gloriam, ecce secundum. Neque in sermone adulationis, sicut factis. Ecce tertium. Sed pro hoc dolor pauci prædicatores moderni ita agunt, quinimo multi querunt, quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi. Querunt ardentius lanam, id est, temporalem commoditatem, quam animarum salutem. Querunt propriam gloriam, & laudem, potius quam Dei honorem.

Querunt

Quærent complacere hominibus potius, quam Deo, timeat-
tes incurrere indignationem populorum, & maximè magna-
rum, ne diminuatior quæstus eorum. Sed de hoc ista sufficiant.
Pater ergo descriptio nauium, & piscatorum, & per conse-
quens de primo antecedente primæ partis præsentis Euange-
lij, in quo fit mentio de populi deuotione.

SECVNDVM antecedens, quod tangitur in prima
parte eiusdem Euangelij, & quod præcessit miraculum sequens,
dicitur Christi secessio. Ipse nempe uidens, quòd turbe irruer-
rent in eum, ut audirent uerbum Dei, uolens ut homo uitare
oppressionem populi, ascendens in unani nauim, qui erat
Simonis, idest, Petri, qui prius dicebatur Simon, rogauit eum
(in quo notatur eius humilitas, quia cum posset imperare
Petro, rogauit eum) à terra reducere pusillum. Sic enim uo-
lebat Christus elongari à ripa, ut posset à populo audiri, non
tamen opprimi.

MYSTICE nauis, quam ascendit Dominus, recte desi-
gnat arborem crucis, quam ipse ascendit non in terra, sed in
aere eleuatam: Sed quomodo eam ascendit? Profectò spon-
taneè, & non coactè. Esa. 53. Oblatus est, quia ipse uoluit.

CIRCA quod notandum, quòd crux comparatur naui
propter quatuor.

PRIMÒ quidem, quia sicut medio nauis transitur de
una ripa maris ad alteram, sic & medio crucis Dominicæ
transitur de miserijs huius mundi ad gaudia cæli. Luc. 24.
Nonne oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriã suam?
Item Actuum. 14. Per multas tribulationes, &c.

SECVNDÒ uero, quia nauis est stricta in principio, & in
fine, in medio uerò lata. Sic crux Christi fuit in principio,
idest, in capite stricta adeo, quòd ex illa parte non habebat
se Christus, ubi caput suum reclinarer. Similiter in fine, uide-
licet, uersus pedes, adeo stricta fuit, ut unus pes super alium
poneretur. In medio autem lata fuit adeo, quòd expansis
manibus in ea crucifixus fuit.

TERTIÒ autem, quia in nauì, quæ transit mare, est cõ-
muniter cibus aridus, & potus acetosus. Sic Christus in cruce
habuit cibum aridum, & amarum, pariter & potum acetosum.
Vnde in Psal. De hoc cõqueritur Dominus dicens: Dederunt
in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.

QVARTO, quia in nauì transeunte mare sustinetur mut-
tè angustia. Sic & Christus sustinuit in cruce multa oppro-
bria, & dura tormenta. Propter quod in cruce posita dicebat:
O uos omnes, qui transitis per uiam, &c. Thre. 1. Ecce
igitur quadruplex ratio, quare crux Christi comparatur nau-
i, scilicet propter officij similitudinẽ, facturę assumptionẽ,
cibi, & potus amaritudinem, angustiarum perpressionẽ.

MYSTICE nauicula est crux Christi, in qua ipse sedens
quasi in cathedra magistrati thocuit turbas. Docuit, inquam,
magis factò, & hoc multa. Primò quidẽ obedientiã ad Heb. 5.
Didicit obedientiã ex his, quæ passus est. Secundo docuit pa-
tientia, & humilitatẽ Mat. 11. Discite à me, quia mitis sum, &
humilis corde. Tertio docuit perfectã charitatẽ, cum orauit
pro inimicis suis, dicẽs illud Luc. 23. Pater ignosce eis, q. a, &c.
Quarto docuit perseverantiã. Iaco. vlt. Sustinentiã Iob audis-
tis, & finem Christi uidistis, idest, finalem perseverantiã.

TERTIVM antecedens dicitur populi à Christo instru-
ctio, quia sedẽs docebat de nauicula turbas, quæ, supple, erãt
in ripa maris. Quibus uidebat dicere illud Psal. Venite filij,
audite me, timorẽ Domini docebo uos. Notanter autem
dicitur, quòd docebat turbas, idest, simplices, & illiteratos, nõ
Scribas, non Phariseos, non principes populi, quia stulti, &
indocti rapiunt cælos, docti autem cum scientijs suis demer-
guntur frequenter in infernum, ut fertur August. dixisse.

SECVNDÒ principaliter in præsentì Euangelio tangun-
tur concomitantia miraculũ de captura piscium, de quo quidẽ
miraculo tria principaliter tanguntur, quæ sunt.

Christi iussio. Iussio in impletio. Impletionis cõsecutio.

PRIMÒ igitur tangitur Christi iussio, cum ait ad Simo-
nem: Duc in altum, & Laxate retia uestra in capturam pi-
scium. Et nota, quòd dicit. In altum, idest, in profundum se-
cundum quòd dicitur altum mare, idest, profundum.

MYSTICE in uerbis prædictis dicuntur tria prædicato-
ri expedientia. Primũ est sublimis cõuersatio, cum dicitur:
Duc in altũ. Esa. 40. In montẽ excelsum ascende tu, qui euan-
gelizas Sion. Secundum est facilis, & plana prædicatio, cum
subditur: Laxate retia uestra. Quasi diceret, Vos prædicato-
res planè, & clarè loquamini, ut quilibet etiam quantum-
cunq; simplex, & indoctus possit in sermone uestro proficere.

Vnde Proue. 14. Doctrina prudentum facilis. Tertium est re-
cta intentio, cum dicitur. In capturam piscium. Non ergo
prædicandum est propter humanam laudem, aut temporali
commoditate, siue aculatione, sed ad hominum ædificationem.
Sed heu hodie multi prædicatores laxant retia sua non in
capturam piscium, id est, animarum, sed in capturam ranarum,
& muscarum, id est, præbendarum, dignitatum, conuuiuiorum,
fauoris magnatum, lucri temporalis, quod est quasi lurum, &
huiusmodi. Qui postquam ceperint pingue beneficium, Episco-
patum, uel aliquid simile, non ultra laxant retia sua, id est,
linguas ad prædicandum, sed à cætero ponunt uiellam sub
banco, ut uulgo dicitur.

SECVNDÒ tangitur iussionis impletio, eum ait Petrus:
Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus, in uer-
bo autem tuo laxabo rete. Rationabiliter autem Petrus obe-
dit præcepto Domini. Tum quia nihil præcipit, quod non sit
iustum, & æquum Psal. Omnia mandata tua æquitas. Item alibi:
Æquitas testimonia tua. Tum quia quicquid præcipit, facile
est, & leue, iuxta illud Matt. 11. Iugum meum (inquit Chris-
tus) suauis est, & onus meum leue. Item. 1. Iohan. 5. Mandata
eius graui non sunt: Tum quia adimpletio diuinorum præ-
ceptorum est maxime utilitatis Psal. In custodiendis illis re-
tributio multa.

MYSTICE uox designat legem ueterem, sicut lux legem
gratiæ. Et utraq; lex habuit suum præceptorẽ. Nam præ-
ceptor legis ueteris fuit: Moyses, tamen sub Deo. Præceptor
aut legis gratiæ fuit Christus. In cuius figurã dicitur Gen. 1.
quod fecit Deus duo luminaria magna, scilicet Christum, &
Moysen. Luminare maius, quod est Christus, ut præfesset diem.
Luminare minus, quod est Moyses, ut præfesset noctem, id est,
legi ueteri. Qui ergo fuerunt sub lege ueteri merito dicere
potuerunt ad Moysen, siue ad Deum Patrem: Præceptor, per
totam noctem legis ueteris laborantes nihil cepimus, scilicet
dignum uitæ æternæ, quia ut habetur Heb. 7. Lex sup. uetus
nemine ad perfectum adducit. Qui autẽ in uerbo Dei in-
carnato laxauerunt rete sanctę fidei, ceperunt multitudinem
copiosam piscium, id est, æternam retributionem, & hoc ideo,
quia laborauerunt in die. In die, inquam, legis gratiæ. Vnde
qui in lege gratiæ decedunt cum gratia, & charitate, mox
perue-

perueniunt ad regnum cęleste, iuxta illud Matt. 3. Pœnitenti-
am agite, appropinquaret regnum cęlorum.

MORALITER nox est status culpe. Quicumq; ergo la-
borant per totam hanc noctem facientes opera de genere bo-
norum, qualia sunt ieiunium, oratio, elemosina, peregrinatio,
& similia, nihil capiunt, supp. meritorum uitæ æternæ.
Nec similiter tales sic decedentes capiunt regnum cęleste, eò
quòd non datur, nisi decedentibus cum gratia, iuxta illud, ad
Rom. 6. Gratia Dei uita æterna. Et ideo istud debet multum
mouere nos ad hoc, ut ponamus nos extra statum culpe, siue
noctis peccati, cũ uolumus facere aliquid de genere bonorũ.

TERTIÒ tangitur impletionis consecutio. Nam cum
Petrus cum alijs sibi adiunctis impleuissent Christi iussionem,
consecuti sunt inde magnam utilitatem, quia conclusuerunt
piscium multitudinem copiosam, ita ut inde impleuerint ambas
nauiculas, adeo abunde, ut pene mergeretur, ut refert Lucas.

MYSTICE multitudo piscium copiosa, quam cepit
Petrus, cum sibi adherentibus, designat illam maximam multitu-
dinem iudeorum, atq; gentilium, qui intrauerunt rete primi-
tiue Ecclesię opere, atq; prædicatione, tam ipsius Petri, quàm
aliorum Apostolorum. Vnde Act. 2. legitur, quòd ad prædica-
tionem primã beati Petri tria milia baptizati sunt. Similiter
alia uice quinque milia, ubi supra. 4. ca. Quod si queratur de
modernis piscatoribus, id est, prædicatoribus, quare non pis-
cantur tot pisces, sicut Apostoli, & piscatores primitiue Ec-
lesię? Responso, quia non laxant retia sua in capturam
piscium, id est, animarum, sed potius in capturam beneficiorum,
& dignitatum, ut sunt plerique prædicatores seculares.
Alij autem laxant retia sua in capturam gratiæ populi, &
questus temporalis, ut sunt multi religiosi, ut dictum est.
Insuper inter utrosque tam seculares, quàm religiosos, sunt
nonnulli, qui non bene nouerunt artem piscandi similiter,
qui non utuntur bonis rebus, ut sunt nonnulli minus do-
cti, & minus periti, cum tamen ad tantum officium non de-
beant admitti passim, & indifferenter omnes, sed tantum
probatũ uita, moribus, & literis.

TERTIÒ principaliter in præsentì Euangelio tangun-
tur consequentia dictum miraculum de captura piscium.
Huiusmodi autem consequentia sunt tria, uidelicet.

Petri humiliatio. Signi expressio. Piscatorū conuersio. PRIMVM igitur cōsequens ipsum miraculum fuit Petri humiliatio. Hic enim cum uidisset tam euidens miraculū in captura piscium ad solum Domini primum uerbum contigisse, prociat ad genua Iesu dicens. Exi a me Domine, quia homo peccator sum. Quasi diceret: Non sum dignus cohabitare tecum. Hic dicit beatus August. quod beatus Petrus stultè, & simpliciter locutus est, ac si infirmus medico accedenti, & cum curare uolenti diceret. Exi a me, quia egrotor. Excusatur tamen Petrus, quia non ex malitia sic locutus est, sed potius ex affectu humilitatis. Et ideo ab eo non exiit Dominus, quia ipse non deseruit humilitatem.

SECUNDVM consequens fuit signi expressio. Quid enim prædicta captura piscium significaret, paucis aperuit Christus, cum ait Petro timentī cum alijs discipulis, quos (inquit Euangelista) stupor circumdederat. Noli, inquit, timere, ex hoc enim eris iam homines capiens. Non aurum, non argentum, non laudes hominum, non præbendas. Et ideo Paulus fuit optimus piscator animarum, qui dicebat. 2. ad Cor. 12. Non quero, quæ uestra sunt, sed uos. Studeamus & nos prædicatores esse tales.

TERTIUM consequens fuit piscatorum conuersio ad Christum. Hi enim, ut concluditur in fine Euangelij, subductis ad terram nauibus, relicti omnibus secuti sunt eum. Rectè ergo reliquerunt discipuli omnia, ut sequerentur Christum, quia perdifficile est eum sequi cum onere diuitiarum huius sæculi. Nota circa hoc de triplici uocatione Apostolorum. Prima fuit ad simplicem noticiam, de qua Iohan. 1. ubi fit mentio de uocatione Petri, Andreae fratris eius, & Philippi. Secunda fuit ad familiaritatē, de qua hic loquitur Lucas. Tertia fuit ad Apostolatū, de qua Matt. 4.

MORALITER. Multipliciter impediuntur homines, ne sequantur Christum. Nam quedā sunt retrahentia, quedā retardantia, quedam retinentia. Primò igitur, quedam sunt retrahentia nos, ne sequamur Christum, & illa sunt temporales diuitiæ, carnales delitiæ, sæculi honores, dignitates, & pompæ. Hæc enim omnia, & similia mundalia multos retrahunt, & resillire faciunt a beato, & sancto proposito. De quibus Sap. 2. Dixerunt impij apud se cogitantes nõ rectè. Exiguū, & cum

& cum tedio est tempus uitæ nostræ, &c. Item Esai. 22. Come damus, & bibamus, cras enim moriemur. Secundò, quedam sunt retardantia, & huiusmodi sunt uxores, filij, consanguinei, parentes, & amici. In cuius figuram legitur Genes. 31. quod Laban insecutus est Iacob fugientem, & quantum potuit, ipsum retardauit. Tertiò, quedam, sunt retinentia, & illa sunt timor persequendi in bono, corporis debilitas, stultitia, & uana securitas, sicut, patet de illis, qui dicunt, bene uiuimus, & securè, sic mori possumus. Omnia ergo ista abijcienda sunt a nobis, ut sequi ualeamus Christum Dominum Nostrum, in presentī quidem per gratiam, in futuro autem, per gloriam. Quam nobis præstare dignetur ipse Christus, qui cum patre, &c.

Dominica Sexta post Trinitatem, Sermo Primus de Epistola.

VICINQUE baptizati sumus in Christo Iesu, in morte, &c. ad Rom. 6. miratur nonnulli, unde proueniat originalis culpa in anima, cū primum infunditur humano corpori in utero matris. Non enim prouenit, nec oritur ab ipsa, anima, maxime cum sit immediatè à Deo, per creationē. Modò perfecta sunt Dei opera. Nec ab eo, cum sit mundissimus, procedit aliquid nisi mundum, purum, & perfectum. Similiter non ut originalis culpa oriri in carne, siue in semine, tum, quia semen, cū sit quid corporale, nõ ut esse susceptiuum infectionis culpe originalis, maxime, cum uideat esse quid spirituale. Insuper ipsum semen quæque decidit ab hoīe baptizato. Mirabile ergo est, quod ab hoīe baptizato trāsfundat peccatum originale in paruulū, per uiam gnationis. Ad hoc igitur dicendū, quod peccatū originale contrahit per hoc, quod aīa infunditur corpori deciso ab Adam, per uīā naturæ. Et ad hoc solet dari exemplum de lapide precioso claro, & mundo, qui si proiciat in lutum, efficit immūdus, & maculatus, ita in proposito. Nec mirū, si ab hoīe baptizato, & ab originali mundato gnetur paruulus originali peccato subiectus, eò quod homo nõ generat in quantum talis uel talis particulariter, sed in quantum homo. Modò est sortis baptizatus, sit ab originali purgatus, manet tamen in eo natura corrupta, & debetrix Ser. Do. G. Pep. Pars Actua. L origi-

originalis iustitia. Vnde Aug. de uerbis Apostoli ser. 14. quæ-
sit, & mouet præsentem difficultatem, quare, scilicet, de ho-
mine iusto, & ad originali purgato nõ nascitur filius iustus,
& mundus. Et respondet per similitudinem de grano, dicit,
Iustum baptizatum, pone granum purgatum. Non attendit
quia de grano purgato frumentum cum palea nascitur, sine
qua seminatur? hec ille. Patet ergo, quomodo culpa in
his contrahitur. A qua quidem culpa purgatur, quicunque
in forma Ecclesie baptizatur, & hoc totum in uirtute mortis,
& passionis Christi, qui operatur in baptismo, sicut & in alijs
Sacramentis Ecclesie. Propter quod Aposto. in principio
hodiernæ Epistolæ merito premitit dicens. Quicumque bap-
tizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.

IN hac igitur Epistola Apost. Paulus hortatur Romanos,
& in ipsis omnes christianos, qui per baptismum peccato sunt
mortui, ut deinceps sine peccato uiuant, & hoc propter tria,
uidelicet. Propter uitæ præteritæ mortificationem, in principio
Epistolæ. Propter uitæ nouæ conformationem, ibi. Si enim
complantati, &c. Propter uitæ æternæ adeptionem, ibi. Si au-
tem mortui su. &c.

PRIMO igitur hortatur nos Apost. ut sine peccato ui-
uamus, & hoc propter uitæ præteritæ mortificationem: quia
quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, id est, iustificati,
sue purificati, & abluti à uitijs per Iesum Christum, in mor-
te ipsius baptizati sumus, id est, abluti sumus in baptismo cõ-
sequente effectum, tum pariter uirtutem, & operationem à
morte eiusdem Christi, iuxta illud Apoca. 1. Lauit nos à pec-
cato nostris in sanguine suo. Consepulsi enim sumus cum il-
lo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à
mortuis, per gloriam, patris, ita, & nos in nouitate uitæ am-
bulemus, scilicet, de bono in melius, Psal. Ibiuit de uirtute in
uirtutem: Vult ergo dicere Apo. in prædictis uerbis, quod si
cut Christus semel tantum carne mortuus est, & postmodum
resurgendo deinceps semper uiuit, ita, & nos postquam semel
mortui sumus peccato per baptismum, debemus deinceps sem-
per uiuere uita gratiæ: quia nunquam, debet in nobis inter-
rumpi, per frequentem culpam. Propter quod Apo. immediatè ante
pcedentia uerba premitit dicens. Qui. n. mortui sumus pec-
cato, quò adhuc uiuemus in illo? sup. redeundo ad uomitum.

Pro

PRO quo notandum, quod contingit homines mori mul-
tipliciter, uidelicet.

- Peccato.
- In peccato.
- Per peccatum.
- Propter peccatum.

PRIMO igitur contingit aliquis mori peccato, cuiusmo-
di, sunt illi, quibus remittitur peccatum, & in eis plenè extin-
guitur, siue per baptismum, siue per penitentiae Sacramen-
tum. Et tales uerè moriuntur spiritualiter, siue in ipsis uerè
moriuntur peccatum, sicut & Christus corporaliter, si nõ non
redierant postea ad peccatum, innuit Apo. in præcedenti tex-
tu. Cuius proli dolor multi tam baptizati, quam in Sacramen-
to penitentiae abluti contrarium faciunt ad uomitum redeun-
tes, quorum etiam nouissima sunt peiora prioribus, ut dicit
Christus Luc. 11. Sed ut habet Eccl. 3. 4. Qui baptizatur à mor-
tuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? Et
est sensus. Qui mundatur à peccato aqua baptismi, uel com-
punctionis, & iterum tangit mortuum, redeundo, sup. ad pec-
catum, sicut canis ad uomitum, quod proficit lauatio eius?
Quasi dicat, nihil: quia sequens culpa perdit priorem gratiã,
& interiorem in uindictiam. Pro uerb. 26. Sicut canis, qui reuer-
titur ad uomitum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.
Pro quo notandum, quod qui de peccato præterito cogitat
non causa doloris, uomitum suum ad os resumit. Qui autè
in eo defectatur, iam ipsum masticat. Qui uerò consentit in
ipsum, illud transglutit. Postremò, qui ipsum perpetrat,
illud comedit, & anime suæ in corporat damnabiliter. Pro-
pter quod dicitur 2. Petri. 2. Melius erat illis, scilicet, ad uom-
itum redeuntibus, non cognoscere uiam iustitiæ, quã post
agnitionem errorum conuerti ab eo, quod illis traditum
est sancto mado. Contingit enim eis illud ueri pro uerbis,
sup. 26. & supra allegatum est, Canis reuertens ad uomitum
suum, & sus lota in uolutabro luti, id est, in luto, in quo se re-
uoluit. Istud ultimum apponit Petrus de suo, quia non est
in pro uerbis. Quemadmodum ergo à morte naturæ non
est regressus iterum ad uitam, nisi miraculosè, sic non debet
esse regressus à morte culpæ iterum ad culpam, quod tñ est
frequentè, sed istud est miraculũ, & opus Diaboli, & nõ Dei.

L 2 Secun-

SECUNDÒ cōtingit aliquos mori in peccato, quod ualde damnable est, & super anima infernum, quia tales directè uadunt ad mille Diabolos in tendum. Vnde in Psal. Mors peccatorum pessima. Qui ergo sic moriuntur, omnino moriuntur, & perpetuò in peccato, & pœna manebunt. Exo di. 15. Fiant immobiles quasi lapis. Item Ecclesiastici. 17. Si ceciderit lignum ad austrum, siue ad aquilonem, ubicunque ceciderit, ibi erit. Ad propositum ergo loquens Sene. Epistola, vigesima secunda ad discipulum suum Lucilium scribit dicens, quòd peiores morimur, quàm nascamur, nostrū istud, non natura uitium est. Illa nobiscum conqueri debet, & dicere. Quid hoc est? Sine cupiditatibus uos genui, sine timoribus, sine superstitione, sine perfidia, ceterisque peccibus. Quales intraſtis, præcipio exire. hæc ille.

TERTIÒ cōtingit aliquos mori per peccatum. Quod libet enim mortale peccatum est mors spiritalis animæ, iuxta illud Ezech. decimosextimo. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Et Sapient. decimosexto. Homo per malitiam occidit animam suam, cum tamen ipsa sit immortalis morte nature. Vnde de hac morte loquens Augusti. ad fratres in eremo serm. 72. qui intitular de morte, ait. Mors uera, quam non timent homines, est separatio à Deo. Item idem de uerbis Apostoli ser. 6. loquitur dicens. Sicut anima est uita corporis, sic Deus est uita animæ. Et sicut expirat corpus, cum animam amittit, ita expirat anima, cum Deum, per peccatū amittit. Anima emissā mors corporis. Deus amissus, mors animæ. Mors corporis necessaria, mors animæ uoluntaria. Hæc ille. Item idem Augustinus libro decimotertio, de ciuit. Dei, capitu. secundo. Quamuis, inquit, anima rationalis uera ceter immortalis perhibeatur, habet tamen quandam etiam ipsa mortem suam. Mors igitur ipsius animæ fit, cum eam deſerit Deus, qui est uita eius, sicut mors corporis, cum ipsum deſerit anima. Hæc ille.

QUARTÒ cōtingit aliquos mori propter peccatum. Et hoc iterum tripliciter. Primò, quidem propter peccatum, proprium, sicut patet, omni die de malefactoribus, qui adiudicantur suspendio. Secundò uerò propter peccatum alienum, sed particulare, sicut paruulus quem genuerat Dauid adulterando, cum Bersabee, mortuus est propter peccatum,

seu

seu in penam peccati eiusdem Dauid, eò quòd fecisset blasphemare inimicos nomen domini, ut legitur 2. Regum. 12. Nam sæpè dominus tollit per mortem paruulos propter peccata parentum, iuxta illud Exo. 20. Ego dominus Zeloſus uſitans peccata parentum in filios usque in tertiam, & quartam generationem. Tertio autem propter peccatum alienum, sed uniuersale. Et hoc modo solum Christus mortuus est propter peccatum, qui solus mortuus est pro peccatis omnium, iuxta illud Eſaiæ. 54. Omnes nos quasi oues errauimus unusquisque in uiam suam declinauit, & dominus posuit in eo, scilicet, Christus, iniquitates omnium nostrum. Et sic, patet de quadruplici differentia mortientium, quo ad peccatum.

ET, quia in præcedenti textu, fit mentio de baptismo, & eius effectu in parte, ideo notandum a maiore ipsius declarationem, laudem, & uenerationem, quòd habet multos, & gloriosos effectus, qui sunt principaliter tres, uidelicet.

Remissionis. Introductionis. Liberationis.

PRIMVS igitur effectus Sacramenti baptismi dicitur remissionis. Remittit enim omnem culpam. In paruulo quidè originale solum remittit, eò quòd nullam aliam inuenit. Sed in adulto remittit originale, & mortale, & ueniale. Penitentia enim Sacramentum, quamuis remittat culpam mortalem, non tamen semper ueniale, & hoc propter remissionem doloris de peccatis. Insuper unum ueniale potest per penitentiam remitti absq; alio. Secus autè de baptismo, qui remittit uniuersaliter oem culpam. Ceterū, Quis Sacramentum penitentia conuertat penam æternam in temporalem, non tamen remittit regulariter totam penam temporalem, quinimò professor ligat sibi consententem semper ad illam. Sed ei, qui baptizatur, nulla pœna imponitur, etiam dato, quòd sit adultus, nisi forsitan, quòd restituit alienum, aut satisfaciat leſo ab eo. Et ideo in duobus prædictis præcellit hoc Sacramentum cetera Ecclesie Sacramenta. Pro quo facit, capitu. per baptismum de conse. di. 4. Item ibidem ca. in regener. & capitu. sine penitentia. Itè, c. deinde di. 26. Itè de hoc habes extra de diuortijs, cap. gaudemus. Similiter extra de baptismo, cap. maiores.

SECUNDVS effectus baptismi, dicitur introductionis, introducit nos enim hoc Sacramentum, dum debite sumit, in dupli

cem Ecclesiam, militantem, scilicet, & triumphatam. Primò quidem in Ecclesia militatam, ut, scilicet, baptizatus adscribatur consortio Christi fidelium, & amodò sit capax aliorum Sacramentorum, quorum nullus infidelis est capax, Et ideo hoc Sacramentum nocatur ianua aliorum Sacramentorum, ut patet, de conse. di. 4. Cum itaque. Propter quod mandant iura, quòd clericus ordinatus, antequam baptizatus, baptizetur, & iterum ordinetur, eò quod prius nihil acceperat, ut patet. 1. q. 1. si quis per ignorantiam. Idem etiam determinat in nocentius. 3. extra de presbytero non baptizato, cap. ueniens. Ecce quomodo hoc Sacramentum introducit ipsum suscipientem in Ecclesiam militantem. Item tandem introducit eundem in Ecclesiam triumphantem. In cuius rei signum legitur Luc. 3. quod cum Christus baptizaretur, apertum est cælum. Vnde Innocentius. 3. extra de baptismo, & eius effectu, c. maiores, dicit, quod per Sacramentum baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, & ad regnum cælorum peruenitur, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. Dicit etiam Ambro. libro de Sacramentis, & recitatur de conse. dist. 4. per aquam, & per aquam, baptismi fit transitus de terrenis ad cælestis. Et sic patet intentum.

TERTIUS effectus baptismi dicitur, liberationis. Tanta enim est huius Sacramenti uirtus, & efficacia, quòd liberat ipsum suscipientem à multis malis. Primò quidem liberat eum à potestate demonis, tam quo ad animam, quam quo ad corpus. Primò quidem quo ad animam, quam prius possederat Diabolus per culpam. In cuius rei signum Sacerdos baptizans aliquem coniurat Diabolum, exiissans, & dicis. Exi ab eo spiritus immunde, & da locum, & honorem Deo. Et de hoc habes de conse. dist. 4. sic paruuli, ubi precipit. Cælestis Papa, quòd à baptizandis spiritus immundus exorcismis, & exsufflationibus clericorum abigatur. Super quo dicit, gl. quòd per talem coniurationem fit, ut Diabolus minus noceat baptizandis, siue etiam iam baptizatis, quam prius illis nocere poterat. Secundò baptismus liberat baptizatam à potestate demonis quo ad corpus. Comperit enim est aliquando, quòd non baptizati, & à demonio corporaliter uexati, aut possessi, dum baptizabantur, postmodum à demonio liberabantur. Secundò baptismus liberat interdum ab ægri-

tudinæ

rudine corporali. Vnde refert Augustinus libr. 22. de ciuitate Dei, capitu. 8. de quodam medico iudeo, qui apud Carthaginem debebat podagra laborans. Qui cum deuotè suscepisset baptismi Sacramentum, sanatus est in utroque homine, scilicet, spiritualiter, & corporaliter. Refert etiam ibidem simile de quodam paralytico. Tertiò baptismus liberat à culpa, & pœna in foro Dei debita, ut dictum est. In cuius figuram legitur Exo. 15. quòd Pharao, cum uniuersis exercitibus suis submersus est in mari rubro. Et sic patet de triplici effectu baptismi. Et per consequens de primo principali.

SECUNDÒ principaliter hortatur nos Apostolus in præfati Epistola, ut sine peccato uiuamus propter nouè uitæ conformationem, cum ait. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Ac si apertè diceret. Si mortui fuerimus culpe, nunquam ad eam redituri, sicut Christus mortuus est, nunquam postea morituri, ita etià participes erimus resurrectionis eius gloriose iuxta illud ad Timo. 2. Si commortui sumus, & conuiuemus.

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbum. Si enim complantati &c. quòd contingit homines plātarī multipliciter. Primò enim quidem plantantur in terra per amorem terrenorum, ut sunt auari, & rebus huius sæculi dediti. Et tales tunc profundius radices in terram mittunt, cum magis afficiuntur temporalibus. Insuper tales quandoque faciunt fructum, ut cum contingit eos prosperari in rebus huius sæculi. Secundò aliqui plantantur in aquis carnalium uoluptatū, ut sunt carnales, & luxuriosi, & similiter tales quandoque mittunt radices in terram profundè, ita, ut inde euelli non possint, nisi forsā per mortem, sicut patet de inueteratis concubinarijs. Tertiò aliqui plantantur in montibus, ut sunt superbi, & elati. Quales etiam sunt illi, qui sub limanē in officijs, & dignitatibus, atq; honoribus huius sæculi. Et tales sæpe turpiter corruunt, sicut patuit de Aman-Hester. 7. Vnde de talibus loquens Psal. ait. Deiecisti eos, dñi alienarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam, id est, superbiā. Quartò aliqui plantant in cælo, ut sunt deuoti, & cõtemplatiui, qui dicūt cū Apostolo Phil. 3. Nostra conuersatio in

l. cælis

ecclis est. Vnde de talibus loquens Psal. ait. Plantati in domo domini in atrijs domus Dei nostri florebut, idest, in ecclesia militante, quæ ueraciter est domus domini. Quicumque ergo terrena despiciunt, & esse cum Christo per affectum ardentem cupiunt, hi in celo plantantur per amorem, & desiderium. Sed tandem tales illhic plantabuntur per rei exhibitionem, cum illhic realiter post hanc uitam collocabuntur. Quod nobis donet dominus.

SEQUITUR in textu. Hoc scientes, quod uetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccatis. Tria ergo dicit Apostolus.

PRIMUM est, quod uetus homo noster simul crucifixus est. Sed quis est iste uetus homo noster? Certè ille est fomes peccati, quem à patre nostro Adam traximus, qui facit hominem ueterem spiritualiter. Hic ergo uetus homo noster crucifixus est, idest, per passionem domini debilitatus, etsi non totaliter extinctus, aut extirpatus. Vel dic, quod iste uetus homo noster designat ueterem conuersationem malam, siue peccandi consuetudinem, quæ à nobis est, de qua. Ephe. 4. Exiite ueterem hominem. Hic ergo, uetus homo noster simul crucifixus est, quandoquidem per mortem Christi deleta est iniquitas terræ, & hoc quantum in co fuit.

SECUNDUM, quod dicit Apostolus in uerbis prædictis, est, quod præcipit corpus peccati destrui. Sed quid intelligitur per corpus peccati? Profectò per hoc intelligitur congeries peccatorum, secundum glossam interli. Vbi notandum, quod sicut in humano corpore sunt diuersa membra, ita & in corpore peccati. Nam caput illius est amor proprius, siue priuatus, qui uocatur à doctoribus amor cupidineus, qui est radix, & caput omnium malorum. Istud igitur caput est destruendum, ut impleatur de unoquoque nostrum illud Abac. 3. Percussisti caput de domo impij, idest, de corde. Item illud Psal. Tu confregisti capita draconum. Frons corporis peccati est impudentia peccandi, de qua Hiere. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisse erubescere. Oculi eius sunt sapientia, huius mundi, & prudentia carnis. De primo oculo scribitur Iaco. 3. Non est ista sapientia de sursum descendens. De secundò uerò Ro-

man. 8. Prudentia carnis mors est. Nasus corporis peccati est astutia, & calliditas malefaciendi, quia ut dicitur Luc. 16. Filij huius mundi sapientes, siue prudentiores filijs lucis sunt in generatione sua. Lingua corporis peccati est serpentina, & bifurcata, quia coram hominibus dicit unum, & retrò contrarium. Psalm. Linguis suis dolose agebant. Quod ad literam de detractoribus dicitur. Nam tales in linguis suis ferunt uenenum aspidum mortiferum, & insanabile, quo communiter interficiuntur tres personæ, uilicet, detractor, auditor, & ille, de quo detrahitur. Facies corporis peccati est adulatio, per quam quis quærit alteri illicitè complacere eum laudando. Nam laudare aliquem, de quo non est laudandum, uel plusquam est laudandum, uel nõ eo sine, quo fieri debet, ad adulationem pertinet, quæ peccatum est. Venter prædicti corporis est gulofitas. Vnde de gulofis loquens Apostolus Phil. 4. Dicit, quod Deus eorum est uenter ipsorum. Pedes eiusdem corporis sunt male affectiones, & praua desideria, quæ portant miseras animas in infernum. Proverbio. 1. Pedes eorum ad malum currunt. Manus, & brachia sape dicti corporis peccati sunt mala opera, per quæ deducuntur homines mali ad æternum interitum. Et sic patet descriptio corporis peccati, quod omnino destruendum est in præfenti per ueram penitentiam. Aliàs suo pondere trahet secum miseros peccatores in infernum.

ALITER autem potest describi, corpus peccati in modum, qui sequitur. Pro quo notandum, quod ipsum corpus peccati ualde congruè fuit designatum in illa statua, quam uidit Daniel, cuius caput erat ex auro optimo, pectus & brachia de argento, uenter & femora ex ære, tibie ferree, pedum uero quædam pars ferrea, & quædam pars fictilis. Tandem autem abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. Postmodum percussit dictus lapis ceteras partes statuæ, quæ omnia redacta sunt in fauillam. Daniel. 2.

AD propositum statuæ prædictæ corpus designat peccati, ut dictum est. Cuius quidem corporis caput quod est aureum, designat ecclesiæ prælatos, qui debent re-

esse doctrina, & uita bona instar auri, prout eos admo-
net saluator Matth. 5. dicens. Sic luceat lux uestra coram
hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent, &c.
In cuius figuram legitur, quod in templo Salomonis nihil
erat, quod auro non tegetetur. Per quod designatur, quod
nullus debet assumi ad regimen ecclesiar, qui non uelit in
ea residere modo prius dicto. Sed proh dolor huiusmodi
caput aureum in multis prelatiis obscuratum est, tum per
doctrina debita defectum, tum per male uitae exemplum.
Propter quod pia mater ecclesia, & Christi sponsa Cant. 4.
lamentatur dicens. Quomodo obscuratum est aurum, mu-
tatus est color optimus? Non enim habet hodie ecclesia ta-
les prelatos, quales olim habuit, sed pro patribus nati sunt
ei filij, idest, pro uiris doctis ponuntur hodie in ea uiri in-
docti, & ignari instar paruulorum. Vel dic, quod loco ui-
rorum grauium ponuntur saepe hodie in ecclesia ad regen-
dam eam paruuli filij nobilium, aut principum. Insuper,
multi, qui illic assumuntur, non quaerunt animarum salu-
tem, sed potius terrenam, & temporalem substantiam. Et
hoc est, quod dicitur ubi supra. Filij Sion inelyti, & amici, au-
ro primo, idest, ecclesie prelati, qui deberent esse inelyti,
per bonam uitam, & doctrinam salutarem, ut sic essent ami-
ci auro primo, idest, similes primis ecclesie prelati) muta-
ti sunt in uasa testea per amorem terrenorum. Nec quidem
mirum, quia sunt opus manus figuli. Ac si aperte diceret-
ur, quod tales non sunt opus manus spiritus sancti, qui
se non intromittit de electione talium, sed potius sunt opus
manuum regum, ac principum, qui ferme ubique ponunt
tales in ecclesia iure, uel iniuria, aut saltem nominant ta-
les, & summus pontifex confirmat, & approbat eos, ita ut
superflua, & per consequens abradenda censentur a de-
cretalibus rubrica de electione, & cle. potestate. Sed quid
est, quod cecidit lapis de monte, qui percussit, & com-
minuit caput aureum statuae? Nisi, quod in die iudicij
Christus, qui petra uocatur ab Apost. 1. Corinth. 10. de-
scendet de caelo in uallem Iosaphat, & ibi disciprabit cum
talibus ecclesie prelatiis, interrogans eos, quomodo intra-
uerunt, quomodo rexerunt, quomodo uixerunt. Et quia
non poterunt ad haec salubriter respondere, ideo comminuit

eos.

eos, dicens illud Mat. 25. Ite maledicti in ignem aeternum,
&c. O dñi prelati, qui estis opus manus figuli, mentibus
uestris infigite illud uerbu Sap. 6. Horrende, & cito appare-
bit uobis, quomodo iudicij durissimum in his, qui presunt, fiet,
Et sic patet descriptio capitis statuae predictae.

P E C T V S, & brachia argentea dicte statuae, siue corporis
peccati designant reges, principes, ac ceteros nobiles huius
seculi. Nec quispiam miretur, si per caput aureu dixerim eccle-
siae prelatos debere intelligi, per pectus aut, & brachia ar-
gentea, principes, & nobiles huius seculi, quia tanta est dispa-
ritas in dignitate inter ecclesiasticos, & seculi huius nobiles,
quanta est inter aurum, & argentum. Huiusmodi ergo brachia
debent tueri, & defendere armis, si necesse sit ipsam eccle-
siam, ut notatur 25. q. 5. principes. Debent etiam esse talia
brachia argentea per uitam munditiam, ita ut non sint subdito-
rum oppressores. Sed proh dolor, huiusmodi brachia eccle-
sia non defendunt, sed potius opprimunt, sicut uidere est in
multis principibus, & potestatibus huius seculi necnon, &
plerisque secularibus iudicibus, qui uolunt ecclesiasticos, &
causas merè ecclesiasticas, & spirituales trahere ad iudicium
suum. Item hodie per principes seculares, & tyrannos infra-
guntur ecclesiasticæ libertates. Insuper tales exigunt tribu-
tata interdum sub nomine mutui, siue prestantie ab ecclesijs,
& monasterijs, atque piis locis, etiam absque necessitate. Pro-
pter quod hac respectate merito potest de ecclesia dici illud
lamentabile uerbum Thren. 1. Princeps provinciarum fa-
cta est sub tributis. Plorans plorauit in nocte sup. tribulatio-
nis, & angustiae, & lachryme eius in maxillis eius. Non est,
qui consoletur eam ex omnibus charis eius. Omnis amicus
eius, idest, qui deberent esse eius amici, quinimo filij, & de-
fensores spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici, eam perse-
quendo, & opprimendo multipliciter. Sed nouerint tales,
quod non euadent iudicium Dei. Nam in fine seculi de-
scendet grandis lapis de monte, idest, Christus de caelo, &
exterminebit minutatim dicta brachia, & pectus corporis
peccati; quandoquidem deiciet eos, in infernum propter
oppressionem factam sponse sue ecclesie, & similiter pro-
pter iniustam oppressionem pauperum. Tunc ergo dices
ipse Christus illud Psal. 1. Propter miseriam inopum, & ge-

nitum

mitum pauperum nunc exurgam; ut scilicet, faciam iudicium, & iustitiam oppressoribus eorum, qui scilicet, deorauerunt plebem meam, sicut escam panis. Et sic patet descriptio brachiorum corporis peccati.

VENTER, & femora græa prædictæ statuæ, per quam designatur corpus peccati, sunt diuites huius sæculi, qui abundant græ, idest, diuitijs temporalibus, siue constant in bonis naturalibus, ut sunt uinum, frumentum, pecora agri, & huiusmodi, siue in bonis artificialibus, & ut sunt argentum, & aurum, domus, & similia. Nam utrisque bonis sepe abundant homines mundani, & auari, nec tamen inde satiantur. Propter quod sapiens Eccl. 4. de homine auaro loquens dicit sic. Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitiis, nec recogitat dicens. Cur laboro, & fraudo animam meam bonis, supple gratiæ in præsentia, & gloriæ in futuro. Nonne quæso magnum uentrem habebat diues epulo, qui epulabatur quotidie splendide? Lucæ. 16. Similiter, & ille de quo legitur Lucæ. 12. qui dicebat. Quid faciam, quod non habeo, quod congregem fructus meos, hoc igitur faciam, destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, &c. Tales ergo diuites avari debent laxare uentrem suum impartiendo de bonis filijs pauperibus, & egenis, iuxta illud consiliũ Thobie. 4. dicitis. Si multũ tibi fuerit, abundanter tribue. Sin aliàs fecerint, cader super illos in die iudicij ille mirabilis lapis diuinae serueritatis, & iustitiæ, de quo Mat. 20. Ite maledicti auari in ignem æternum, quia esuriis, supple, in membris meis, & nõ dedistis mihi manducare. Jac. 2. Iudicium, sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam.

TIBIÆ ferreæ, & pedes partim ferrei, & partim fictiles prædictæ statuæ, siue corporis peccati, designant homines uiribus corporeis potentes, sanos, & incolumes, qui cum deberent fortitudinem suam ad dominum custodire, prout dicit. Psal. custodiunt ea diabolo, uacantes multis insolentis, deliberantes eidem domino custodire debilitatem suam, idest, illi seruire in senectute sua, quando non poterunt amplius præ debilitate corporis ieiunare, peregrinari, mane surgere ante lucem, & huiusmodi. Item tales for-

tes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Vnde ad propositum loquens Greg. lib. 19. moral. c. 15. Et similiter recitatur in decre. dist. 47. omnes, dicit sic. Omnes huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortis, sunt in cælestibus debiles, nam pro temporali gloria usque ad mortem defudare appetunt, & pro spe perpetua, nec parum in labore quidem subsistunt. Sed ad deorandum, quod prædicta fortitudo corporalis est multum, & cito labilis, quando Deo placet, notanter dicitur ubi supra, quod pedum prædictæ statuæ una pars erat ferrea, & alia fictilis. Vnde in morte cadit lapis diuini iudicij super prædictas tibias, & pedes, & exterminat corporalem fortitudinem. Propter quod scriptura Hier. 19. loquitur dicens. Non glorietur fortis in fortitudine sua, eo super. quod est res multum instabilis, cauda est fragilis. Et sic patet descriptio corporis peccati, quod deferendum est.

TERTIUM quod dicit Apostolus in prædictis uerbis est gratiosa, & fructuosa instructio, cum ait. Ut ultra non seruiamus peccato. Pro quo notandum, quod non debemus seruire peccato propter tria.

PRIMò quidem, quia in tali seruitute est labor magnus, iuxta illud Hier. 16. Seruientis Diis alienis, qui non dabunt uobis requiem die, ac nocte. Nota de illis, qui pernoctant in ludis. Alij pernoctant in commessationibus, & ebrietatibus. Alij in lubricitatibus, & huiusmodi.

SECONDò, quia ibi est subiectio mirabilis, & damnable. Iohan. 8. Qui facit peccatum, seruus est peccati. Quinimo talis est seruus diaboli, cuius tyrannidi peccando se subiecit spontaneè. Modò, ut habetur. 2. Petr. 2. A quo quis superatus est huius, & seruus est. Quamuis enim homo spontaneè peccet, & seruum diaboli se constituat, nihilominus post factum, non potest propria uirtute à tali seruitute liberari. Et ad hoc propositum, solet dari familiare exemplum de populo, qui eligit sibi regem uoluntariè. Sed eo electo, & super se assumpto non potest ulterius se liberare à subiectione illius. Et idem iudicium est de canonicis eligentibus episcopum. Item de religiosis eligentibus sibi prælatum. Et hoc est, quod ait Ambr. libr. de beata uita, & recitatur. 15. quest. 1.

non est. Voluntarium, inquit, seruum sibi diabolus auctidnatur, neminem iugo seruitutis astrictum possidet, nisi se enim prius peccatorum are vendiderit. Hæc ille.

TERTIO, quia talis seruitus excludit hominem a domo Patris sui cælestis iuxta illud Iohan. 8. Seruus non manet in domo in æternum. Quinimo includit eum tandem perpetuè in carcerem inferni. Hier. 5. Seruicetis dijs alienis in terra non uestra. In cuius figuram legitur Iudi. 2. quod filij Israel fecerunt malum in conspectu Domini, & seruiuerunt Baalim, & Astaroth. Per quos intelligitur multitudo uniuersa demonum, quibus subiciuntur, uelint, nolint, hi, qui in præsentia seruiunt peccato. Ut ergo uitare possimus tantum malum in futuro, debemus uitare seruitutem peccati in præsentia seculo, prout nos admonet Apostolus in præsentia Epistola dicens: Vltia non seruiamus peccato. Et sic patet diffusè de secundo principali.

TERTIO principaliter Apostolus in hodierna Epistola hortatur nos, ut sine peccato uiuamus, & hoc propter uitæ æternæ adeptionem, cum ait. Si autem mortui sumus Christo, id est, si ad similitudinè mortis Christi, quæ tantum semel facta est, mortui sumus spiritaliter per peccatum, ad illud ulterius non redcentes, credimus, quia simul etiam uiuimus cum illo, scilicet in cælo, iuxta eiusdem Christi testimonium. Iohan. 12. ubi ait. Vbi sum ego, illic & minister meus erit. Deinde Paulus clarè exprimit, quod prius dixerat, cum ait: Scientes, quod Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, id est pro peccato omnium hominum, mortuus est semel, id est, non iteratò, sed perfectè. Quod autem uiuit, uita, supple, gloriæ, uiuit Deo, id est, ad honorem Dei Patris, qui fecit eum sic uiuere resuscitando ipsum à mortuis, dicens ei illud Psalm. Exurge gloria mea. Ita inquit Apost. & nos existimate uos mortuos quidem peccato esse, sic, scilicet, quod nec actu, nec affectu uiuatis amotò peccato, uiuentes autem Deo illi deuotè seruiendo, & ad honorem eius omnia hilariter faciendo. Quod nobis præstare dignetur, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica sexta post Trinitatem, Sermo sextus de Euangelio.

NISI abundauerit iustitia uestra plusquàm Scribarum, & Phari. Matth. 5. Pro introductione præsentis sermonis mouetur questio talis.

UTRUM necesse sit simpliciter ad ingressum regni cælorum, quod iustitia Christianorum sit abundantior, quàm iustitia Scribarum, & Pharisæorum?

PRO solutione huius dubij ponam aliquas ueritates per ordinem.

PRIMA igitur ueritas. In præsentia non est questio loqui de iustitia specialiter dicta, prout est una de quatuor uirtutibus cardinalibus, quæ dirigit, & ordinat hominem circa ea, quæ sunt ad alteram singularem personam. Sed est questio de iustitia generaliter dicta, quæ est uirtus generalis, & communis ordinans hominem circa ea, quæ concernunt bonum totius communitatis, quæ dicitur iustitia legalis, eò, scilicet, quod per eam homo concordat legi ordinanti actus omnium uirtutum in bonum commune. De qua etiam loquens Philosophus. 5. Ethicorum dicit, quod iustitia est uirtutum præclarissima, & ipsa est omnis uirtus.

SECUNDA ueritas, Iustitia Scribarum, & Pharisæorum erat ualde imperfecta, utpote deficientis à uera iustitia ex parte quadruplicis generis causarum.

PRIMO quidem ex parte cause materialis. Ipsi enim solum diligebant amicos, & benefactores suos, odio habentes, suos inimicos. Quia enim lex Leui. 13. dicit. Diliges amicum tuum sicut teipsum, nullam faciens mentionem de dilectione inimici, ideo antiqui errantes addiderant ad uerbù Domini. Et odio habebis inimicum tuum. Insuper sumebant fundamentum sui erroris ex illo textu Exo. 17. ubi legitur Dominum præcepisse filijs Israel, ut delerent Amalechitas de sub cælo, eò quod aduerserant illis. Sed prædictum errorem, reprobauit Christus. Matt. 5. cum ait illis. Audistis, quia dictum est antiquis. Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem, qui sum, supple legislator, & uerus interpres legis antiquæ dico uobis. Diligite inimicos uestrorum, & c.

Sunt tamen aliqui inimici nostri, quos nullo modo debemus diligere, sed perfecto odio odire. Illi autem sunt demones, cum quibus nullam communicationem habere debemus, neque participationem. Tum quia nullum bonum volunt nobis, sed potius malum. Tum quia non sunt capaces celestis hereditatis.

SECUNDO ex parte causæ formalis. Forma enim dilectionis prædictorum Scribarum, & Phariseorum consistebat in amore naturali, aut beneficio, & non in amore gratuito. Qui autem solum aliquem diligit amore naturali, & non gratuito, seu ex vera charitate, deficit à vera dilectione, & iustitia. Et certe adhuc inter Christianos multi sunt similes iudeis in dilectione proximorum suorum ex parte prædictæ causæ formalis, prout innuit Chryl. super Matt. hom. 71. dicens. Videmus complures varias causas amicitie querere. Nam alius amar, quia redamatur. Alius, quia honore afficitur. Alius, quia utilitati sibi esse, aut fore hominem putat. Causa uero Christi difficiliter inuenies quequam, qui amicum diligit oportet, sed omnes ferè secularium rerum uinculo inter se uinciuntur. Hæc ille.

TERTIÒ ex parte causæ efficientis. Solum enim beneficia iam recepta, aut quæ superabantur, inducebatur Scribas, & Phariseos ad diligendum aliquem. Quibus quidem beneficijs cessantibus cessabat pariter dilectio eorum, ita ut tunc relinquerent quondam benefactores suos in angustia, & penuria. Sic & hodie talis falsus amor inuenitur in multis Christianis. Cum tamen dicat sapiens Prou. 17. quod omni tempore diligit, qui amicus est, sup. uerus, ideo sequitur. Et frater in angustijs comprobatur. Econtra autem Eccl. 6. dicitur. Est amicus mensæ, & non permanebit in tempore necessitatis.

QUARTO ex parte causæ finalis. Iustitia nempe Scribarum, & Phariseorum erat terrestris, eò quod quicquid illi faciebant, hac intentione, & spe faciebant, ut consequerentur in præsentem remunerationem terrenam, & transitoriam, aut certè, ut euitarent poenam transgressoribus mandatorum Dei debitam. Et de utroque habes Deut. 27. & 28. Iudejs autè sunt similes multi Christiani quo ad prædicta, qui seruiunt Domino ad oculum, ne scilicet incurrant poenas huius sæculi, siue ut non deprehendantur in malo ab hominibus, siue ut bene prosperentur in præsentem, dicentes Domino illud Psalms

1171. m. 1171

Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem, sup. temporalem.

TERCIA ueritas: Iustitia Christianorum debet abundare, & excedere iustitiam Scribarum, & Phariseorum quo ad omnia prædicta. Primò quidè ex parte causæ materialis, quia tenentur ex diuino præcepto diligere, nedum amicos, uerum etiam inimicos dicente Christo Matt. 5. Ego autè dico uobis, diligite inimicos uestros, scilicet corde, ore, opere. Corde qui dem desiderando eis uera bona. Ore uerò pro eis orando. Opere autem illis tempore, & loco subueniendo. Bene ergo ad propositum loquitur Psal. dicens ad Dominum. Latum mandatum tuum nimis, idest ualde. Sed quod mandatum? Certe de dilectione proximi, quod se extendit usque ad inimicos, & quosque peccatores in hac uita degentes. Secundò uerò ex parte causæ formalis, quia debent diligere quosque principaliter propter Deum, & queque mandata illius ex charitate implere, si uelint præmium celeste percipere. Tertiò autè ex parte causæ efficientis, quia sola autoritas Dei præcipiens debet eos inducere ad opera iustitiæ. Quarto & finaliter ex parte causæ finalis, que est remuneratio æternalis. Matt. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Ecce ergo quomodo, & in quibus iustitia, idest, uita Christianorum debet abundare super iustitiam Scribarum, & Phariseorum. Sed proh dolor in multis Christianis deficit, & diminuta est iustitia plusquam Iudeorum atque Paganorum. Vnde Augu. super Psal. exponens illum uersum Psal. 25. In Ecclesijs benedicam te Domine, dicit sic. Multi infideles nolunt esse Christiani excusantes se per malos Christianos, & dicentes, quid mihi persuades, ut Christianus sim? Ego fraudem à Christiano passus sum, & nunquam feci. Falsum mihi irauit Christianus, & ego nunquam. Et cum ista dicunt, impediuntur à salute sua. Hæc ille.

QUARTA ueritas. Iustitia Christianorum debet abundare plusquam iustitia Scribarum, & Phariseorum ex parte prohibitionis: Iudei enim credebant solum actum exteriorè malum esse à Deo prohibebitur, ut potest furtum, adulterium, homicidium. Non autem actum interiorè, scilicet malam uoluntatem, nisi forsitan prodiret in actum exteriorè. Vnde dicebant de hoc præcepto. (Non occides) quod per illud prohibebatur occidendi factum, & non occidendi propositum.

Ser. Do. G. Pep. Pars Aestiu.

M Et

Et est, quod dicit Saluator in presenti Euangelio. Audistis, quia dictum est antiquis. Non occides. Sed hunc errorem excludit ipse Christus dicens. Ego autē dico uobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Ac si apertē diceret, quod non solum, qui occidit fratrem suum, uerum etiam qui irascitur ei, reus erit iudicio. In quibus quidem uerbis Christus superaddendo actum interiorē animi super actum exteriorē homicidij apertē ostendit, quomodo iustitia Christianorum debet abundare super iustitiam Scribarū, & Phariseorum, quā quidem iustitia solum prohibebat opus exterius malum. Et ideo lex noua est perfectior lege ueteri in hoc, quod cohibet simul manum, & animum.

QUINTA ueritas. Quamuis lex uetus sanē intellecta prohiberet omnem actum malū tam interiorē, quā exteriorē, non tamen cohibebat actum interiorē malum, sicut exteriorē: Pro quo notandum conformiter ad beatum Tho. 2. 2. quēst. 107. art. 1. in sol. ad secundum, quod prohibitio, & cohibitio non sunt idem, sed sic differunt. Nam prohibitio fit solo uerbo, & absque pœnæ cōminatione. Cohibitio autem est, quæ fit per factum, siue per metum ex cōminatione pœnæ. Et quia lex uetus non infligebat pœnam pro actu interiori malo, cuius Deus solus est cognitor, sed tantum pro actu exteriori, cuius homo est cognitor (de interioribus autem non est hominis iudicæ, nec per consequens pro illis pœnam infligere) ideo prædicta lex, quāuis prohiberet omne peccatum tam cordis, quā operis exterioris, non tamen cohibebat pœnā imponende, nisi peccatum operis exterioris, id est, quod consistit in actu exteriori.

SEPTIMA, & ultima ueritas. Lex euangelica non solum prohibet actum exteriorē malum, uerum etiam cohibet illum, pœnā pro eo infligendo, præsertim in foro conscientie, & in sacramentali confessione. In qua iudex Ecclesiasticus, siue sacerdos cognoscit de omni actu, tam interiori, quā exteriori, & pro eo pœnam infligit. Et hoc uice Christi, qui est cognitor cordium, pariter & iudex. Patet ergo solutio ad quæstionem, uidelicet, quod necesse est simpliciter ad ingressum regni cœlorum omnibus Christianis, ut iustitia eorum sit abundantior, & perfectior iustitia Scribarum, & Phariseorū, prout Christus testatur in presenti Euangelio.

In

IN hoc itaque Euangelio de tribus principaliter fit mentio uidelicet.

De legis Euangelicæ super Mosaicam perfectione.

In principio Euangelij.

De motus iræ uitioisē punitione: ibi.

Ego autem dico uobis, &c.

De boni operis rationali exhibitione: ibi.

Si ergo offers, &c.

PRIMÒ igitur in principio presentis Euangelij fit mentio de perfectione, & præminencia legis nouæ super legem ueterem, cum dicitur. Nisi abundauerit iustitia uestra, id est, uirtus, plusquā Scribarum, & Phariseorum, quorum iustitia tantum semiplena erat, & imperfecta, non intrabitis in regnum cœlorum, id est, in Ecclesiam triumphantem.

CIRCA quod notandum, quod est quadruplex iustitia ad cœlum finaliter non introducens, uidelicet iustitia.

Transitoria. Mercenaria. Tepida. Feruida.

PRIMA igitur iustitia non introducens in regnū cœlorum uocatur iustitia transitoria, siue nō perseverās. Et huius generis est iustitia multorū filiorum, ac filiarū, qui in primis annis sunt benigni, & gratiosi, parentibus obsequentes, Deo deuotē seruientes, cunctis amabiles. At uero postquā incrementū ceperint, efficiuntur interdū de paruus angelis magni demones. Et ita tales citō recedunt ad uia cœli, & ingrediuntur uiam inferni. Recedunt ad seruiturē Domini iusta, bona, & sancta, & ingrediuntur seruiturē diaboli, quæ est iniusta mala, & penosa. Ecce quā transitoria est iustitia talium. Idem practica de multis nouiter conuersis ad religionem. Item de multis clericis nouiter ordinatis. Item de multis nouiter coniugatis. Item de nouis seruis, & ancillis. Similiter de nouis operarijs, & artificibus. Item de notis procuratoribus, aduocatis, & iudicibus, atque communitarum rectoribus. Idem practica de multis pœnitentibus, & confessis, qui adueniente Quadragesimali, atque Paschali tempore uidentur tenere Deum per pedes, ut uulgō dicitur, sed statim post Pascha eiciunt eum a consortio suo male uiuendo. Propter quod sunt nouissima eorū peiora prioribus. Vnde Greg. & recitatur in decretis, de pe. dist. 2. multi, inquit, bene incipiunt, qui in malo uitā finiunt. Practica de Saul, de Salomone, de Iud,

M 2 & si mi-

& similibus. Tales ergo sunt similes arboribus, quæ interdum multum florent, & suo flore prætendunt multam abundantiam fructuum, sed ad modicum gelu, uel breuem pruina perdunt totum bonum suum, ita ut uideantur sicce, & steriles. Patet ergo qualiter iustitia transitoria, & non perseverans non introducitur in regnum cælorum, iuxta illud Greg. uerbum, & recitatur de pœ. dist. 3. in cassum. In cassum, inquit, bonum opus agitur, si ante uitæ terminum deferatur, &c. Econtra autem iustitia perseverans illic introducitur, iuxta illud Christi uerbum Matt. 10. Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Propter quod nos admonet Apost. Gal. 6. dicens. Bonum facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes. Et sic patet de prima iustitia, quæ non introducitur in cælum.

S E C U N D A iustitia non introducens in regnum cælorum uocatur iustitia mercenaria, ut cum quis facit opus de genere bonorum propter laudem hominum, & gloriam mundanam. Propter quod Christus Matt. 6. nos admonet dicens. Attendite, ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem uestrum, qui in cælis est. Vnde capitulo sequenti idem Christus exemplificat de duobus operibus iustitiæ, uidelicet de elemosyna, & oratione: De elemosyna quidem dicens. Cum facis elemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. De elemosyna uero cum ait. Cum oratis, non eritis sicut Hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum orare, ut uideantur ab hominibus. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Similiter illa iustitia dicitur mercenaria, cum quis facit opus de genere bonorum principaliter spe retributionis temporalis. Da exemplum de illis, qui prædicant propter questum. Item de illis, qui assumunt curam animarum non propter salutem earum, sed propter lanam ipsarum, ut sunt plerique Episcopi, Abbates, priores, & curati. Propter quod cõquerendo de talibus loquitur Dominus dicens illud Malach. 1. Quis in uobis est, qui claudat ostia mea, & incendat altare meum gratuito? Quasi dicat, nullus. Cum tamen hoc parum sit.

T E R T I A iustitia non introducens in regnum cælorum uocatur iustitia repida, qualis est iustitia regum, ac principum, prælatorum, atque comitum, rectorum, necnon parentum, & aliorum, qui in potestate, & autoritate super alios constituti sunt,

nec

ut defectus, aut insolentia talium debita pœna coercerent. Talis nempe fuit iustitia Heli, qui valde remisit, & tepidè increpauit insolentiam filiorum suorum. Propter quod in breui morte plexus est à Domino, ut patet. 2. Reg. 2. Nota de illa abbatissa, quæ discipulauit quandam de monialibus suis propter lapsum carnis, cum cauda uulpis. Multi ergo prælati iudices, & rectores populi sunt ualde remissi in puniendo delicta subditorum, quinimo solent multo dicere subditis suis, quod caueant sibi à scandalis, ne cogantur eos punire, & quod in reliquo erunt illis benigni, & gratiosi, atque per hanc remissionem, & tepidam iustitiam ducunt eos secum in infernum, iuxta illud Domini uerbum Matt. 3. Cæcus si cæco ducatur præteret, ambo in foueam cadunt.

Q U A R T A iustitia non introducens in regnum cælorum uocatur iustitia feruida, quæ est opposita priori iustitiæ. Sunt enim nonnulli in potestate constituti sibi ipsis nimium misericordes, si ita liceat loqui, alijs autem nimium seueri, & crudeles, uelut leones, cetera quos loquitur scriptura. Eccl. 7. dicens. Noli esse iustus multum. Nā sicut remissio, & pusillanimitas uituperantur in iudice, ita & nimia seueritas. Necessè est ergo, ut interdu temperetur iustitia per misericordiam, ut merito dicere possit bonus iudex illud Psal. Misericordia, & iudicium cantabo tibi Domine. In cuius figuram legimus, quod in arca Domini cum uirga erat, & manna. Similiter legit Luc. 10. quod Samaritanus uolens curare illum, quod femiuuius fuerat à latronibus relictus, apposuit uulneribus illius uinum, & oleum. Applicatio est facilis. Patet ergo de quadruplici iustitia non introducente in regnum cælorum.

P O S T Q U A M ergo habitum est de imperfecta iustitia, quæ non introducitur in regnum cælorum, consequenter loquendum est de perfecta iustitia, & quæ illic introducitur. Huiusmodi ergo iustitia ad hoc, quod sine sui assequat, qui est introductio in dictum regnum, debet habere multas pulchras conditiones. Debet enim esse.

Recta. Vera. Operatiua. Mensurata. Integra. Cõtinuata.

P R I M O igitur iustitia sumpta generaliter, prout est omnis uirtus, ut dictum est in deductione questionis, debet esse recta. Tunc autem iustitia est recta, quoties opus bonum, & iustitiam recte, & principaliter propter Deum, & ad illius honorem, iuxta illud Thob. 13. Facite iustitiam coram Deo, id est, ipsum solum habentes præ oculis. Econtra autem Matt. 6. dicitur. Attendite, ne iustitiam uestram faciatis coram hominibus, ut

uideamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem uestrum, qui in cœlis est. Vbi aduertendum, quod nõ prohibetur quis facere bona coram hominibus simpliciter, & absolute. Hoc enim licet agere ad eorum adificationem, iuxta illud Domini uerbum Matt. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent Patrem uestrum, qui in cœlis est. Sed hoc prohibetur, ne ad ostentationem, & uanam gloriam fiat. Quantum autem malum sit querere ab hominibus laudẽ ex bonis operibus, aperẽt ostendit August. super Epistolã ad Gal. ita inquit. Si ita martyrium fecerimus, ut nostras uelimus ab hominibus uerari reliquias, & si opinionem vulgi sectantes intercipi: sua guinem nostrum fuderimus, & substantiam nostram usque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi non tam præmiũ, quàm pœna debetur. Hęc ille. Debemus ergo quantum possumus uitare uanam gloriam in operibus nostris: Sic enim egerunt olim sancti Dei amici. Vnde legitur in uitis patrum, de quodam sancto sene, qui habebat adeo mirabilem gratiam in expellendis dẽmonibus ab obfessis corporibus, ita ut indilatẽ eos abiceret. Propter quod notus semẽ toti orbi habebatur, & ex omni parte possessi ad eum adducebantur. Cui rei inuidens spiritus nequam cepit eum tentare de inani gloria propter talem, ac tantam sibi diuinitus datam gratiam. Cumq; ille talem insultationem, nec precibus, nec ieiunijs, aut disciplinis superare posset, tandem petijt à Domino, ut & ipse corporaliter à dẽmonio ad tempus uexaretur, atque similis illis fieret, quos curabat. Quod & factum est. Nam per quinque menses traditus est dẽmonio torquendus, ita ut necesse fuerit eum cathenis ligare. Post hæc à dẽmonio liberatus est, nec deinceps sensit motũ uanę glorię in liberandis dẽmoniacis. Ecce igitur charissimi, quantum exhorruerunt, & timuerunt sancti Dei uiri humanę laudis perniciosissimam pestem. Sic & nos agere debemus.

S E C V N D O iustitia nostra debet esse uera, ita ut simus realiter tales, quales apparemus. Osee. 10. Seminate uobis in ueritate iustitiam. Verum enim illud dicitur, quod est tale, quale apparet. Falsum autem, siue fictum econtra illud dicitur, quod non est tale, quale apparet. Cum igitur opera iustitię facimus, nihil fingere debemus. Hoc idem ad hypocritas,

pertinet, qui interdum fingunt se ieiunare, ubi tamen occultẽ comedunt. Item quandoque fingunt se deuotẽ orare ubi forsã nihil dicunt. Alij magnam paupertatem exterius prætentunt, qui in effectu diuites existunt. Alij uerba lubrica, & turpia uidentur abhorrere, qui tamen corrupti, & abominabiles coram Deo, & Angelis eius sunt. Hinc Ambr. in quodam ser. Latet plerumque sub tristi amictu lasciuia, & deformis horror uili ueste textitur, ut secreta petulantium tegantur animorum. Alij magnam fidelitatem in uerbis, & gestis prætentunt, qui tamen quandoque infideliter agunt. Vnde noui in hac ciuitate Ebroycen. quemdam niram, quem inter mille existimarem fidelissimum, cuius tamen fallacia tandem apparuit. Erat enim in eadem ciuitate quẽdam deuota, & abundans uida, quę secretõ uolens facere elemosynas suas præter quodidianas, tradidit eidem sumnam. 33. librarum turon. distribuendam certis ecclesijs, & monasterijs mendicantium eiusdem ciuitatis. Sed profectõ ille uix mediampartem distribuit, quoufque factum uenit ad lucem, & tunc cunc rubore residuum, quod sibi retinuerat, distribuit. Iustitia ergo illius uera non erat, sed fallax, & deceptoria. Nota etiam de iustitia illorum, qui fingunt alios diligere, quibus etiam applaudunt uerbo, risu, & amplexibus, quos tamen libenter uident mortuos. Similiter nota de iustitia illorum, qui uidentur fūgere honores huius sæculi, quos tamen toto corde affectant, & sic de multis alijs. Horum ergo omnium iustitia uera non est, sed fallax, & deceptoria.

T E R T I O iustitia nostra debet esse operatiua, & non solum uerbofa, quia ut habetur Eccl. 44. qui operatur iustitiã, idest, opera iusta, ipse exaltabitur, sup. in cœlo, cum omnibus sanctis, de quibus Hebr. 11. Sancti per fidem uicerunt regna, operati sunt iustitiam. Item Act. 10. dicebat Beatus Petrus. In omni gente, qui timer Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi, scilicet, domino. Ecce quomodo nostra iustitia debet esse operatiua, ut. s. tẽpore, & loco operetur bonum. Maxime aut ad domesticos fidei, ut dicit Apof. Gal. 6. Sed pro dolor sunt pleriq; etiam in omni statu, quorum iustitia est solum uerbofa, & non operosa. Practica de multis prælati, atq; prædicatoribus, qui dicunt multa recta,

pulchra, & bona, sed non faciunt. Quos reprehendis dominus Matth. 23. Practica etiam de multis principibus, & communitatum rectoribus, qui solent interdum contentare uerbis dulcibus, & promissionibus oppressos, qui ipsorum implorant auxilium, dicentes, quod fiet illis bona iustitia. Sed hoc est totum, quia tanta est in talibus desidia, quod nihil faciunt. Interdum etiam corrumpuntur muneribus à parte aduersa. Sed nouerint tales, quod non euadent iudicium domini, cuius iustitia non est uerbosa, sed operosa.

QUARTO iustitia nostra debet esse mensurata, sic scilicet, quod medium in omnibus teneatur, & extrema, quae communiter uitiosa sunt, uitentur. In cuius rei signum, ait dominus. Isai. 28. Ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura. Item Eccles. 7. dicitur. Noli esse iustus multum. Nam, ut dicit August. Nimia iustitia incurrit peccatum, temperata uero iustitia facit homines perfectos. Unde Horatius. Est modus in rebus, sunt certi denique fines.

QUOS ultra, citraque nequit consistere rectum. Item Ouidius.

INTER utrumque tene, medio tutissimus ibis.

PAET ergo, quod mensura, seu mediocritas seruanda est in omnibus operibus iustis. Cuius contrarium agunt nonnulli per indiscreta ieiunia, uigilias, & abstinentias. Alij, autem econtra cibis, & potibus se ingurgitantes. Similiter nonnulli ualde excedunt mensuram iustitiae per excessum uelut fumentum, & corporis ornatum. Alij uero per incuriam sic fordent uerbis, ut cunctis sint horridi. Fugiat pompa, sed regatur decenter caro humana. Insuper multi excedunt mensuram iustitiae per immoderatum sermonem, ut sunt illi, qui in conuiujs, & communibus societatibus, ita uerbis, & uerbo statibus abundant, ut soli audiantur. Alij uero econtra, sic taciturni sunt, ut rarissime ab eis possit uerbum extorqueri. Loquantur igitur, quando oportet, ubi oportet, qualiter oportet, quantum oportet, & alijs locum loquendi non praeipiant. Ceterum sunt nonnulli, qui labore nimio insudant pro acquirendis terrenis diuitijs, ita ut uix quieti corporali quantum uicque parum indulgeant. Alij uero nihil operari uolunt, sed dant se corpori, & ocio, siue in locis publicis sedendo, siue hinc inde inutiliter uagando.

Labo-

Laurent igitur omnes, non ut superflua congregent, sed ut habeant unde honeste uiuant, & egenis tribuant. Ecce qualiter in omni opere bono extremitates sunt uitandae, & medium conformiter ad rectam rationem seruandum.

QUINTO iustitia nostra debet esse integra, iuxta illud Matth. 3. Sic decet implere omnem iustitiam. Ad plenitudinem autem iustitiae pertinent illa, quae Beatus Bernardus in quodam ser. describit dicens. Iustitia est reddere unicuique, quod suum est. Redde ergo tribus differentiis hominum, quae sua sunt, scilicet, superiori, equali, inferiori. Redde superiori, id est, praelato obedientiam, & reuerentiam. Primum concernit cor. Secundum uero concernit corpus. Redde equali consilium, quo ignorantia eius eradiatur, & auxilium, quo infirmitas illius minuatur. Redde subdito custodiam, ut caueat peccatum, & disciplinam, ut quod non uitauit, minimè maneant impunitum. Aliter autem describit iustitiam Ansel. li. cur Deus homo, ita dicens. Iustitia est animi libertas tribuens unicuique secundum propriam dignitatem, uidelicet maiori reuerentiam, pari concordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, egeno operosam misericordiam. Aliter etiam describit iustitiam. Senec. ita dicens. Si iustus esse cupis, praestabis parentibus pietatem, cognatis dilectionem, pacem cum hominibus, habebis bellum cum uitijs, praestabis amicis fidem, omnibus equitatem. Vel dic, quod tunc implemus omnem iustitiam, quando reddimus Deo, proximis, & nobis ipsis, quod suum est. Debemus autem Deo tria. scilicet, honorem, amorem, timorem. Honorem quidem, quia est summus Deus, & dominus. Amorem uero, quia benefactor optimus. Timorem, autem quia iudex futurus seuerus. Item debemus proximis nostris tria, uidelicet, obedientiam, concordiam, beneficentiam. Obedientiam quidem superiori. Concordiam uero equali. Beneficentiam autem inferiori. Quae quidem beneficentia consistit in sustentatione si egeat. Item in disciplina, & correctione, si sit subditus, & eum errare contingat. Similiter debemus nobis ipsis tria, uidelicet, sustentationem, custodiam, munditiam. Sustentationem quidem corpori semota omni superfluitate. Custodiam uero oti resecata omni uitiosa loqua-

loquacitate. Munditiam autem cordi expulsa inde omni nequitia, & iniquitate. Ecce ergo qualiter iustitia nostra debet esse integra.

SE X T O, & ultimò iustitia nostra debet esse continua, & semper crescens de bono in melius. Vnde de ueris iustis dicitur in Psalm. Ibunt de uirtute in uirtute. Sed, quia hoc donum Dei est, ideo dicit Apost. 2. Corin. 6. Viris iustis, quòd dominus augebit incrementa frugum iustitiae illorum, hinc deuotus Bern. in quadam Epist. dicit, quòd iustus, nuquam, arbitratur se comprehendisse, nūquam dicit, satis est, sed semper esurit, atque sitit iustitiam, ita ut, si semper uiueret, semper, quantum in se esset, iustior esse contenderet. Propterea, dicebat sanctus ille pater Iubar, & speculum Monachorum Antonius, hoc, inquit, sit primum cunctis mandatum, nullū in arrepti propositi uigore lacescere, sed quasi incipientem semper augere, quòd cepit. Debet ergo ad continuū persistendum in bono uirtutis, & ad incrementum iustitiae nos mouere, quòd seruus, qui talentum à domino suo acceperat, licet ipsum integrum conseruasset, & appo rasset: quia tamen illud non multiplicauit, nec ex eo maiora lucra quesuist, à domino suo reprobatus est. Mat. 25. Ad idem etiam nos mouere debet illa uisio Ezechielis, de qua eiusdem. i. ubi legitur uidisse animalia, quæ non reuertebantur, cum incederent, sed unūquodque ante faciem suam gradiebat. Per quod denotat, quòd debemus semper niti ad meliora charismata. Ad idem etiam debent nos mouere sanctorum Patrum exempla, quorum tantus seruator fuit ad profectum uirtutum, ut postquam per plurimos annos sanctissimè tuixerant, atque in maxima austeritate uitam duxerant, ita ut perfectissimam possent meritò ab omnibus estimari, tanto tamen animi conatu in omni uirtute excrescere satagebant, ut quasi incipientes semper, & noui sibimet uiderentur, & tãquam nihil boni prius egisset se existimarent. Quid plura? Certè, si quis feruorem eorū, abstinentias, lachrymas, uigilias, & varios labores aspexisset, præteritam quoque eorum uitam, quàm sanctissimè duxerant, non cognouisset, putare uouisset, tanquam ante actum tempus in grauissimis sceleribus consumpsisse. Vnde legitur in uita Patrum de beato Arsenio, quòd cum demones cum in cella sua turbarent, dicebat. Domine non me derelicia-

derelinquas, quia nihil boni feci coram te, sed presta mihi secundum benignitatem tuam saltem modò habere bene uiuendi principis. Legitur etiam ubi sup. de Abbate Sisois, quòd cum uenisset ad mortem, & Angeli, ac sancti uenissent tollere animam eius, rogabat eos, ut paulullò differret pro penitentia agenda. Cui, cum dixissent, qui aditabant, quòd non indigeret penitentia, ait. In ueritate dico uobis, quia adhuc me nec principium penitentiae arripuisse reminiscor. Exemplo ergo horum sanctorum Patrum studeamus charissimi opera iustitiae continuare, & augere, si cupimus post ipsos tandem cælum ascendere. Et sic patet de sex conditionibus perfectæ iustitiae. Et per consequens de prima parte principali euangelij.

SE C V N D O principaliter in presenti euangelio fit mentio de motu iræ uitiosæ punitione, cum dicitur. Ego autem dico uobis, quia &c. Pro quo notandum, quòd iudex, ut dictum est prius, non faciebant sibi magnam conscientiam de malis actibus interioribus, nisi forsitan prorumperent in actum exteriorum malum. Quorum errorem reprehendens Christus in presenti euangelio ait illis. Audistis, quia dictum est antiquis. Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio, id est, accusatione legis, ut iudicio puniatur legis, ut dicit glo. interl. Ego autem dico uobis, plus uobis imponens, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, id est, dignus accusatione. Moyses posuit securim suam ad ramos arboris, quando dixit. Non occides. At uerò Christus posuit suam ad radicem, quando dixit. Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Quia Moyses prohibebat manum, Christus autem animum, id est, affectum malum.

QU A E R I T Y R circa hoc utrum omnis, qui irascitur fratri suo, sit in iusto Dei futuro iudicio deputandus eterno supplicio. Pro solutione huius questionis aduertendū, quòd duplex assignatur ira à doctoribus, scilicet, per zelum, & per uitium. Ira per zelum est bona, sancta, & uirtuosa, dum modò reguletur ratione recta. Est autem ira per zelum, cum quis irascitur alienis peccatis, et q̄ p̄ hæc offenditur Deus, quem summè diligit, & ideo nihil potest uidere, aut audire quòd sit contra ipsius Dei honorem. Et de hac ira potest rectè intelligi illud uerbum psal. Irascimini, & nolite peccare. Hęc

re. Hęc ira legitur Num. 25. Quod Phineas arrepto pugione ingressus est post uirū Israelitē in lupanar, & perfodit eū cū muliere Madianitide. Similis ira fuit in Moysē, de quo legitur Exod. 32. Quod cum descendisset de monte, & uidisset populum choreas ducentem coram uitulo aureo, iratus est ualde, unde, & multos ex illis occidit. Similis ira fuit in Christo, quando eiecit cum funiculo uendentes, & ementes de templo. Matth. 21. Item Iohan. 2. Et sic pater de ira per zelum. Secunda ira dicitur ira per uitium, & hęc ite- rum duplex. Prima uenialis. Secunda mōrtalis. Ira uicioſa, & uenialis accidit in illis, qui ex motu abundantis cholere citō irascuntur, sed statim pacantur. Et horum ira uocatur acuta. De quibus August. in regula de communi uita clericor. Melius, inquit, est, qui quāuis ira sepe tenetur, tamen impetrare festinat, ut sibi dimittat, cū se fecisse agnoscat iniuriam, quā qui tardius irascitur, & ad ueniam petendam tardius inclinatur. Benē ergo ad propositum loquitur Beatus Paulus Ephē. 4. dicens. Sol non occidat super iracundiam uestram. Et est sensus. Ira non duret in uobis usque ad occasum solis, sed citō euanescat, & extingatur. Ira uerō uitioſa, & mortalis accidit, cum quis deliberat se uindicare de proximo suo, & illi nocere, eō quōd arbitrat̃ illum prius sibi nocuisse, cogitans apud se quomodo, qualiter, aut quando sibi nocere poterit. Talis igitur ira est mortale peccatum, & uocatur ira amara, siue grauis. Et talem iram præcipuē nobis prohibet Apostolus Ephē. 4. dicens. Omnis amaritudo, & ira tollatur à uobis, sicut decet sanctos.

Vbi notandum, quōd huiusmodi ira secundum sententiam Saluatoris in præſenti Euangelio habet tres gradus.

PRIMVS igitur gradus est, quando huiusmodi ira tenetur firmiter in corde cum proposito se uindicandi, uel saltem cum appetitu uindictę. Et talis, qui sic irascitur, reus erit iudicio. Nam ad iudicium Dei citabitur, & ab eo requiratur, qualiter seruauerit illud Domini præceptum. Diliges proximum tuum, sicut teipsum. O quantum stupebunt iracundi ad huiusmodi interrogationem.

SECUNDVS gradus est, quando ira non solum in corde retinetur, uerumetiam per signa exteriora manifestatur prius-

priusquā prorumpat in effectum. Huiusmodi iræ signa exteriora sunt cum toruo uultu aliquando aspiciere, uel oculos aduertere, siue uersus terram in insulari, ne ipsum aspiciere uideatur. Item non uelle cum resalutare, aut cum loqui. Similiter non uelle cum eo manducare, aut bibere, & huiusmodi. Item illi uerbum indignantis, siue indignationis dicere. Ideo dicit Christus in præſenti Euangelio. Qui dixerit fratri suo Racha, reus erit consilio, Racha enim est interiectio indignantis, utpote si diceretur alicui cadenti in terram. Ita est bene tibi. Hoc tamen intelligendum est, quando tale uerbum, uel simile dicitur cum indignatione. Qui ergo sic irascitur aduersus proximum, reus erit consilio. Consilium enim Sanctissimæ Trinitatis est, quōd eadem mensura remetietur talibus, idest, sicut ipsi ostenderunt aliis signa iræ, ita & Christus cū omnibus sanctis suis ostendit illis signa iræ, & indignationis. Et primò quidem Christus ostendit talibus mirabile signum irę in facie, quia terribilis, & grauis erit illis ad uidendum. Similiter Beata Virgo ostendit talibus maximum signum irę. Ipsi enim forsitan eam deprecabuntur, ut tunc intercedat pro eis apud benedictum filium suum. At uerò ipsa faciet illis aurem surdam, uel forsitan auerter benignam faciem suam ab eis. Et simile iudicium erit de ceteris sanctis. Item de Angelis, quia separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Matth. 13.

TERTIVS gradus irę est, quando illa perducitur ad effectum, sicut contingit, cum quis percutit alium, aut ipsum occidit. Et istud est grauissimum peccatum, quia sine causa occidere proximum est unum de quatuor peccatis clamantibus in cælum uindictam. Vnde Gen. 4. Legitur, quōd dominus dixit Cain. Ecce uox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Similiter cum quis grauit̃ iniuriatur proximo uolens se de eo uindicare. Vnde grauitatem huiusmodi irę ostendit Christus in præſenti Euangelio per grauitatem penę illi correspondentis, cum ait. Qui autem dixerit fratri suo fatne, & hoc animo grauit̃ illi iniuriatur reus erit gehennę ignis, supple, infernalis. Et sic patet de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in præſenti Euangelio fit mentio

fio de boni operis rationabili exhibitione, cum dicitur. Si ergo offers munus tuum, scilicet, boni operis sacrificium, ut dicit interli. ad altare; & ibi recordatus fueris, &c. Hoc tamen intelligendum est, si ille, qui offensus est, sit praesens. Item si non sequatur scandalum. Quibus duobus concurrentibus debet offensens ire ad offensum, per eum, & ab eo querere veniam. Quod si fuerit absens, tunc offensens debet firmiter proponere in animo suo, quod habita illius copia, & oportunitate bona quaeret ab eo veniam, & illi reconciliabitur. Similiter si ille, qui est offensus, gerat rancorem in corde suo contra offendentem, eo quod ipsum leserit, siue in corpore, siue in fama, siue in bonis temporalibus ipsum damnificando, debet reconciliari offendenti, non veniam petendo, nisi similiter ipsum leserit, sed rancorem à corde deponendo. Quo facto cum spe ueniat auctacter munus suum offerat domino. Nihilominus, si sit quaestio de munere sacramenti altaris, non sufficit praedicta reconciliatio, aut rancoris à corde depositio, uerum etiam necesse est confiteri, si adsit confessoris copia, & non sequatur inde scandalum. Ex quo patet, quod munus boni operis Deo oblatum non proficit ipsi offerenti, nisi sit in charitate. Quam quidem charitatem etiam nequit habere, nisi uelit satisfacere pro posse suo ei, quem lesit.

MORALITER. In precedenti textu notantur multae bonae conditiones, quas obseruare debet, quicunque uult offerre Deo sacrificium boni operis. Prima igitur conditio dicitur quid, quia munus tuum. Non enim Deo placet, sed potius displicet oblatio, que fit illi de substantia alterius, iuxta illud Eccl. 34. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui uictimat filium in conspectu patris sui. Secunda conditio est quantum, quia munus, supp. magnum, si magna possides, siue paruum, si pauca habeas, iuxta illud Thobiae consilium. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude. Eiusdem. 4. Tertia conditio est ubi, quia ad altare. Est enim altare, siue ecclesia, locus sacrificij boni operis, sicut olim templum Salomonis locus sacrificiorum legalium. Quarta conditio est quomodo, quia absque rancore, & odio. Vnde subditur. Et ibi recor-

datus

datus fueris, quia frater tuus habet, &c. Frater, inquam, fide, ut est quilibet Christianus, ordine, ut est clericus, professione, ut est religiosus, natura, ut est carnalis, siue cōsanguineus. Cuilibet enim tali fratri debemus de necessitate salutis reconciliari, postquam ipsum uerbo, facto, aut signo offendimus. Quod facientes ex animo, & corde bono, reportabimus in praesenti à Domino magnum meritū, & in futuro aeternum praemium. Quod nobis concedat, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica septima post Trinitatem. Sermo primus de Epistola:

VMANVM dico propter infirmitatem carnis uestrae, Roma. 6.

MULTA sunt hominum genera, quibus parua, & leuia onera corporalia imponi solent. Primi sunt paruuli, quorum humeris, si graue onus imponatur, proculdubio grauatur, & uires eorum franguntur. Secundi sunt illi, qui sunt inusitati ad laborem, ut homines delicati, & qui nihil consueuerūt facere. Tertij sunt illi, qui recenter releuati sunt de graui infirmitate: In talibus enim uires corporeae sunt adhuc tenerae, & debiles, & per consequens supportandae. Moraliter ista exponendo dicimus, quod etiam sunt tria hominum genera, quibus parua, & leuia onera spiritualia imponenda sunt. Primi sunt paruuli, id est, de nouo ad sanctam uitam, & morum honestatem conuersi. Talibus enim leuia imponenda sunt, sicut & paruulis aetate lae, quod facile digeritur, dari solet. Quod si fiat instantia de beato Paulo, qui mox conuersus graui onera super se assumpsit, ita ut diceret Domino. Domine quid me tuis facere? Act. 8. Item eiusdem. 21. dicebat. Non solum alligari, sed & mori in Hierusalē paratus sum. Respondetur, quod hoc fuit singulare Dei donum, sicut & conuersio illius miraculosa fuisse, dicitur, ita ut de eo merito possit dici illud Psalm. Haec mutatio dexterarū excelsi. Secundi sunt illi, qui non sunt exercitati in operibus uirtutis. Quod enim leue est exercitatio in aliquo opere, magnum, & graue est non exercitatio, & non habituatio. Da exemp'u n

de

de habituato ad abstinentiam, cui facile ieiunare, ubi tamen difficile est ei, qui consuevit omni hora diei comedere. Tertij sunt illi, qui de magnis, & grauibus peccatis conuersi sunt ad poenitentiam. Talibus enim sicut, & præcedentibus debet imponi poenitentia moderata, benigna, & gratiosa, & præsertim ubi apparet eos magis peccasse ex infirmitate carnis, siue ex humano errore, quam ex certa malitia, & animo deliberato. Sic enim egit Apostolus Paulus quo ad Romanos, ut sic eos Domino lucrificeret, & ad fidem alliceret, præ ut ad eos loquitur in principio Epistolæ hodiernæ dicēs. Fratres, humanum dico, idest, leue uobis præcipio, ut dicit interli: propter infirmitatem carnis. Ac si aperit diceret. Maiora uobis debent præcipere, si possitis ferre, sed parco in firmitati uestræ, quæ est ex carne. Hic ergo loquitur Apostolus Romanis ad fidem nouiter conuersis, & à peccato liberatis, dicens. Humanum dico, idest, quoddam leue uobis præcipio, & hoc propter infirmitatem carnis uestræ, quæ non potest grauiam sustinere. Sed quod est illud humanum? Certè illud, quod subdit, cum ait. Sicut enim exhibuistis membra uestra, &c.

NOTANDVM. ergo, quòd Apostolus in præsentī Epistola tria principaliter facit. Primò inducit nos ad seruiendū iustitiæ contra iniquitatem: ibi.

Sicut enim exhib.

Secundò allegat seruitutis culpæ in commoditatem: ibi.

Cum enim essetis serui, &c.

Tertiò subdit seruitutis iustitiæ utilitatem: ibi.

Nunc uero liberati, &c.

PRIMÒ igitur Apostolus inducit nos ad seruiendū, &c. Dicit ergo. Sicut exhibuistis membra uestra seruire immunditiæ, idest, peccatis carnalibus, & iniquitati, idest, peccatis spiritalibus ducentibus ad iniquitatem, idest, ad iniquitatis multiplicitatē, eò quòd unum peccatū suo pondere ad aliud trahit, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ, idest, operibus iustis, in sanctificationē, sup. ducentibus. Vel in sanctificationē, idest, ur sancti efficiamini. Ad quod designandū filij Israel quadraginta annis fecerunt poenitentiam in deserto, eò quòd prius quadraginta diebus dubitauerant exacerbantes Dominū. Multo magis ergo pro quadraginta annis, qui-
bus

bus peccauimus, quadraginta diebus in quadagesima poenitentiam facere debemus.

MORALITER. Notandum circa hoc, quòd multi exhibent membra sua seruire immunditiæ, ut sunt viri carnales, & lubrici, qui exhibent oculos, aures, linguam, manus, & pedes seruire immunditiæ carnali.

PRIMÒ quidem oculos per incautum aspectum. Et hoc modo exhibuit Dauid oculos suos seruire immunditiæ carnali, quandoquidem eo deambulante post meridiem in solarario domus suæ uidit Bersabee se lauante ex aduerso super solarium suum. Et statim missis nuncijs tulit eam, dormitq; cū ea. 2. Reg. 11. Taliter exhibuit Amnon oculos suos seruire immunditiæ carnali, quando fixit eos in fororē suam Thamar contemplando pulchritudinē illius, quæ ualde magna erat. Propter quod tandem in conclauī oppressit eam. 2. Reg. 13. Taliter etiam egit Sichem erga Dinam filiam Iacob. Gen. 34. Taliter denique exhibuerunt oculos suos seruire in immunditiæ carnali illi duo fenēs presbyteri, de quibus. Dan. 13. incaute aspicientes pudicam Susannam, ita ut requirerent eam de actu nephario. Et breuiter penē infinitos tales reperire est, qui exhibuerunt, & adhuc exhibere nō cessant oculos suos seruire immunditiæ carnali. De quibus loquitur beatus Petrus. 2. Petri. 2. dicens. Oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti. Dicitur autē tam adulterium, quàm quæcunq; alia species luxurię delictū incessabile, tum propter illius continuationē quo ad habituatos in illo, tum quia nō satiatur, & ideo incessanter reiteratur à malis. Sed quæ redicit beatus Petrus: Oculos habentes plenos adulterij, maxime cum adulterium, sicut & quodlibet aliud peccatū consistat in corde, & non in organo corporali? Responso. ideo sic locutus est Petrus, quia ut dicit August. in regula de cōmuni uita clericorum. Impudicus oculus impudicij cordis est nunciatus. Est autem impudicus oculus, qui huc atque illuc fertur inuerecundē, ut intueatur facies mulierum. Quasi enim uenenosus est facies mulieris. Vnde dum eius idolum, siue similitudo recipitur in oculo exteriori, de facili, & in momento usq; ad cor transfertur, sique insicitur, atq; maculatur mens humana, nisi specialiter à Deo protegeratur. Et hoc est, quod loquitur Christus Matt. 4. dicens. Qui uiderit mulierem ad

concupiscendū eam, iam mēchatus est in corde suo. Quem ad modum ergo de facie Domini ejicientis uidentes, & emittens de templo exibat radius splendens, qui omnes astantes terrebatur, ita ut non auderent illi resistere, ut dicunt doctores, ita e converso de facie mulieris pulchre, & signanter impudice egreditur non splendor, sed fasciatio, quæ obscurat bonam gratiam, & quam uidentes infatuantur frequenter per inordinatum amorem libidinis. Propter quod sapiens Eccl. 9. salubriter consulit dicens. Auerte faciē tuā a muliere compra, & ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem enim mulieris multi perierunt. Dicit ergo unusquisq; nostrum ad Dominum cum Psal. qui hoc periculum, & malum expertus fuerat: Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem. Et breuiter, ut dicit August. ad fratres in eremo ser. 31. qui intulatur de fallacia mundi: Summè custodiendus est oculus, quia ianua cordis est, & nuncius. Deinde post pauca. Multa, inquit, mala per oculos fiunt. Si enim Dauid oculos clausisset, fornicationem non uidisset, & per consequens adulterium non commisisset. Et si Sodomitæ oculos clausissent, iuuenes non uidissent, nec postea perisissent. Claudamus igitur oculos nostros, ne uideant uanitatem. Custodiamus ianuam cordis nostri, ne latro, qui quotidie procurat intrare, subito ueniat, & cuncta bona ualeat depredari. Hæc ille. Ad propositū ergo uerbi Apostoli redeunt, student uiri carnales, & lubrici, qui hæcenus exhibuerunt oculos suos seruire immunditiæ carnali, amodò illos exhibere seruire iustitiæ in sanctificationem, utpote illos conuertendo ad pauperes, & agrotos per compassionem. Item eosdem conuertendo ad diuinam hostiam in Missa. Similiter ad cælum plorando commissa delicta, & huiusmodi.

SECUNDO uiri carnales exhibent aures suas seruire immunditiæ per curiosum auditum uerborū plenorum omni spurcitiæ, & foetore luxuriæ. Sunt enim multi utriusq; sexus homines, qui nullo pacto uellent peccata carnis opere implere, qui tamen delectantur in cordibus suis, cum de talibus audiunt homines carnales loqui. Et tales sunt similes illis religiosi, qui carnes non comedunt, sed bene quidem brodium earum. In prædicto ergo casu loquentes turpia habent immunditiam luxuriæ in ore, & beniuoli auditores in aure, &

per

per consequens utrique seruiunt carnali immunditiæ. Sunt & alij, qui exhibent similiter aures suas seruire immunditiæ. Hi sunt, qui libenter præstant suas aures detractoribus, & illis, qui referunt defectus, & culpas aliorum, cum tamen deberent eas claudere iuxta illud Eccl. 28. Sepi aures tuas spinis. Ille autē sepi aures suas spinis, qui considerat proprios defectus iudicans se ceteris deteriorem, & qui per consequens non delectatur in auditione defectuū aliorum. Præter hos sunt, & alij, qui exhibent aures suas seruire immunditiæ, quales sunt hi, qui delectantur in auditu cantionum omni spurcitiâ plenarum, ut sunt uiri mundi uanitatibus huius sæculi dediti: Omnes ergo prædicti, ac similes si cupiunt salui fieri, debent à cetero exhibere aures suas seruire iustitiæ, id est, operibus iustis, cuiusmodi sunt audire diuina deuotè. Item uerbum Dei diligenter, & attentè. Similiter clamorem pauperū cum compassionem, & reali subuentione, & huiusmodi.

TERTIO uiri carnales exhibent linguas suas seruire immunditiæ, per immundam locutionem, quæ ex immundo corde procedit, iuxta illud Christi uerbum Matt. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro, id est, de bona intentione, profert bona, sup. uerba. Et per oppositū, qui ibi subditur, malus homo de malo thesauro, id est, de peruersa intentione, profert mala, sup. uerba. Et hoc est, quod ait idem Christus eiusdem Matt. 15. Quæ, inquit, procedunt de ore, de corde exeunt, & ea conquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemias. Quæ omnia, ac familia prohibet Apost. ad Ephe. 5. dicens: Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in uobis, sicut decet sanctos, aut turpitudinem, aut stultiloquium, aut scurrilitatem, quæ ad rem non pertinent, sed magis gratiarum actio. O igitur uiri labijs pollutis, recedat uetera, sup. uerba carnalia, & impudica, de ore uestro, & amodò exhibete linguas uestras seruire iustitiæ, id est, uerbis iustis, castis, & honestis, in sanctificationem, ita scilicet, quod nihil ab ore uestro prodeat, quod non respiciat sanctitatem, taliter quod cedat ad Dei honorem, aut ad proximorum ædificationem.

QUARTO uiri carnales exhibent manus suas seruire immunditiæ, per impudicū tactum, qui est impudici cordis nunci-

cius. Consistit autē huiusmodi impudicus tactus nō solum in organo manuum, verum etiā in oculis, amplexibus veneris, & huiusmodi. De cuius grauitate loquens scriptura *Leuit. 15.* ait: *Anima, quę terigerit aliquid immundū, rea erit, sup. cul. pę, & pęne æternę quo ad Deum.* Item *Ecl. 13.* Qui terigit picem, inquinabitur ab ea. Propter quod *Apostolus. 1. ad Cor. 7.* ait: *Bonum est mulierem non tangere.* Tenendū est ergo pro maxima, quod omnis tactus ex libidine procedens, siue qui fit causa libidinis, est mortalis, & hoc extra matrimonium. Qui ergo aliquando exhibuerit manus suas seruire immunditię per huiusmodi impudicum tactum, debent amodō eas exhibere seruire iustitię in sanctificationem, hoc est leuare eas in cœlum ad Deum pro impetranda indulgentia de peccatis per eandem malis, & turpitudinibus multis.

QVI NT O uiri carnales, & lubrici exhibent pedes suos seruire immunditię per illicitum gressum, sicut patet de illis, qui currūt ad lupanaria, & loca inhonesta, de quibus *Prou. 1.* Pedes eorum ad malum currunt. Inter quos multi sunt, qui frequentius, & abundantius Deum, & sanctos eius offendūt, per illicitum gressum pedum suorum in die Dominico, & festo, quā non festo, sicut patet de illis, qui tunc currunt ad choreas, & spectacula. Item ad ludos, & loca inhonesta. Item ad tabernas ebrietatis causa, de quibus meritō conqueritur *Dñs Esa. 1.* dicens: *Iniqui sunt ceteri uestri. Calendas uestras, & solennitates uestras odiuit anima mea. Facta sunt mihi molesta. Laboraui sustinens. Prædīcti ergo, ac similes debent à cętero cohibere pedes suos à prædīctis, ac similibus malis, & illos exhibere operibus iustitię in sanctificationem, scilicet peregrinando, Ecclesias frequentando, post sermones currendo, hospitalia uisitando. Insuper ab omni illicito gressu illos cohibendo, ita ut quilibet eorum sigillatim possit dicere illud *Psal.* Ab omni uia mala prohibui pedes meos. Patet ergo quomodo practicandum sit uerbum *Apostoli* in *Epistola hodierna* nos admonentis, & dicentis. Sicut exhibuistis membra uestra seruire immunditię, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete illa seruire, &c. Et sic patet de primo principali.*

SECV N D O principaliter *Paulus* in præsentī *Epistola* allegat seruitutis culpę incommodatam, cum ait: *Cum enim* fieri

serui essetis peccati. liberi fuistis iustitię, id est, tunc non eratis sub dominio iustitię, & quandiu fuistis sub seruitute peccati, siue cum peccatum dominaretur in uobis. Vel liberi fuistis iustitię, id est, spoliati à bono iustitię. Quem ergo fructum, id est, utilitatem habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Quasi dicat. Nullum, sed potius maximum damnum, quod patet per id, quod sequitur: Nam finis illorum mors est, supple, spiritualis, corporalis, & æternalis.

QV O D LIBET enim mortale peccatū perducit ad prædictam triplicem mortem. Primō quidem ad mortem naturalem, quod sic patet. Nam *Deus* fecerat primum parentem immortalem, sicq; mansisset perpetuū, si non peccasset. Sed quā primum peccauit, pęne mortis cum tota sua posteritate subiacuit. Sic enim illi cōminatus fuerat *Dominus. Gen. 2.* dicens: *Quacunque hora comederis de fructu ligni scientię boni, & mali, morte morieris.* Ecce quomodo peccatum perducit ad mortem naturalem. Secundō perducit ad mortem spiritualem, quę fit per separationem gratię *Dei* ab anima. Vnde *Ezech. 18.* Anima, quę peccauerit, ipsa morietur. Quod intelligendum est de morte spirituali, quia constat animam rationalem esse immortalem morte naturali. Tertio perducit ad mortem æternam, quę est pessima, de qua in *Psal.* Mors peccatorū pessima. Mors enim naturalis est ma la saltem illis, qui diligunt præsentem uitam. Sed mors spiritalis est peior. Mors uerō æternalis pessima. Benè ergo, & ueraciter dictum est à *Paulo*, quod finis peccatorum mors est. O quantū igitur debemus timere peccare, ne tandem inuoluamur morte gehenne, à qua nullus simpliciter resurgit.

MORALITER ergo circa illud prædictū uerbum, cum enim serui essetis peccati. Notandum, quod debemus ualde abhorre, & timere seruitutē peccati, & hoc propter multa. Primō quidem propter utilitatē illius. Nihil enim uilius, aut abominabilius est peccato, ita ut meritō, de eo dicatur illud. *Naum. 1.* Omnis, qui uiderit te, resiliat à te. Quod bene aduertens *Psal.* dicebat: *Iniquitatē odio habui, & abominatus sum.* Dicit etiā *August.* lib. de contritione cordis, quod feditas peccati excedit omnem aliam feditatē, ita ut secundū eum melius sit eligere tormentū, quod per se feditatē æternam nō attrahit, quā peccatū, quod cū sua feditate dolores æternos iungit.

S E C V N D O propter prædictæ seruitutis inquietudinem, **Hiere. 16.** Seruētis dijs alienis, qui non dabunt uobis requiem die, ac nocte. Nam magister eorum Diabolus occupat eos de die circa auariciam, & de nocte circa luxuriam, & alia peccata. Tertio propter damnositatem. Affert enim seruitus peccati multa, & grauius damna homini, ita ut non solum auferat bona, & merita præcedentia, uerum etiam impedit hominem, ne stante huiusmodi seruitute aliquid possit acquirere, quod cedat ad salutem animæ suæ, sed totum lucrum operum suorum assumit magister eius Diabolus: quia ut dicit lex imperialis, *q̄ incipit. excepta. C.* per quas perso. nobis ac qui. Quicquid seruus acquirat, totum domino suo acquirat. Quarto propter perpetuam obligationem: hoc enim certissimum est, quod si serui peccati non se liberauerint à prædicta seruitute infra tempus uitæ præsentis per ueram poenitentiam, perpetuo manebunt in misera, & crudelissima seruitute, & hoc in inferno sub tyranni de centum mille demonum. De quibus potest rectè intelligi illud **Act. 7.** Seruituti eos subijcēt, & malè tractabunt. O' durissima seruitus: quia non sub hominibus, qui sunt mortales, sed sub demonibus, qui sunt immortales, & absque misericordia, & per consequens dicta seruitus nunquam finietur. O' quantum igitur debemus fugere peccatum, & seruitutem illius? O' quam fatui, & miseri sunt, qui peccato se subiiciunt.

M O R A L I T E R. Etiam notandum iuxta illud prædictum uerbum. *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis,* quod huiusmodi uerbum potest dirigi ad penitentes ueros, ad carnales, & lubricos, ad damnatos miseros.

P R I M O quidem ad penitentes à quibus, cum peccauerint abstulit Diabolus omnem uerecundiam, seu erubescientiam tam Dei, quam hominum, sicut patet, de notorijis peccatoribus, & peccatricibus. **Hier. 3.** Frons mulieris meretricis facta est tibi, & noluit erubescere. At uerò, cum Deo, misera, & corda eorum tangente redeunt tales ad semetipsos, & considerant abominabilem, & uilissimam uitam, quam prius duxerant, siue fornicando, siue comessationes, ebrietas, & huiusmodi sequendo, incipiunt tunc erubescere, & aperte cognoscere fatuitatem suam, & quod ex peccatis suis

nullum

nullum fructum, siue nullam utilitatem reportauerunt, sed potius multiplex damnum tam in bonis spiritalibus, quam temporalibus, quam etiam interdum corporalibus. Prædicta tamen recognitio, seu erubescientia spirituale Dei donum est, ut potè faciens peccatum horrere, & ipsum derelinquere, currendo per poenitentiam, & gemitum ad dominum Deum.

S E C V N D O prædictum uerbum potest dirigi ad nonnullos carnales, & lubricos uiros, quorum hanc tempestate multi secum ferunt euidens signum iniquitatum suarum, quales sunt illi, quos Neapolitanos uocamus, seu Italicè Gallos quorum penè infinitus est numerus. De quibus rectè uerificat illud Apostoli ad **Gal. 5.** Manifesta sunt opera carnis. Opera enim spiritus, seu peccata spiritualia possunt quidem esse hominibus occulta, sed non sic de operibus carnis. Sicut enim difficile est occultare ignem materiale, quin tandem appareat, sic etiam est de igne luxuriæ. Cum autem huiusmodi ignis seipsum prodat, & ad aliorum noticiam uenit, & præsertim per prædictam ægritudinem Italicè scabies, tunc erubescunt homines coram alijs apparere, eò maximè, quod ab alijs uitantur, tanquam leprosi. Er ideo meritò potest illis impropèrari prædictum uerbum, & dici: *Quem fructum, id est, utilitatem habuistis in illis nephâdis, sup. peccatis, & spurcitijis uestris, in quibus nunc erubescitis, ita, ut non audeatis in publicum prodire.* Vnde noui quendam egregium doctorem, & insignem prædicatorem, qui Episcopus factus apparuit tactus prædicto morbo. Quem, cū semel uisitasset, ait: olim eram doctor uenerabilis, modò uerò appaereo Episcopus miserabilis.

T E R T I O prædictum uerbum potest dirigi ad miseros damnatos, quorum peccata tam occulta, quam aperta cunctis innotescunt in die iudicij ad ipsorum maius opprobriū, confusionem, & infamiam dicente domino unicuique talium illud **Naum 3.** reuelabo pudenda tua in facie tua; & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & projiciam super te abominationes, & contumelias, te afficiam. Er ex hac tam solemnij, & aperta peccatorum manifestatione erubescunt uehementer dicti reprobi. Vnde tunc poterit meritò illis dici cū impropèrari: O' miseri, & maledicti homines dicatis nunc apertè, quem fructum habuistis in

illis uitijis in quibus nunc tantum erubescitis? Et tunc poterunt respondere. & iuste dicere, heu, heu, heu, nullum fructum in eis habuimus, nisi forsitan modicum, & ualde momentaneam delectationem, scdam, & immundam, quæ etiã citissime transiit, uelut fumus, pro qua æternum habemus sustinere cruciatum. Vg ergo nobis, quia peccauimus. Cauemus ergo charissimi nobis à peccato, ne tandem in extremo Dei iudicio nobis merito improperentur prædicta uerba.

TERTIO principaliter Apostolus in præsentī Epistola uersus finem illius tangit utilitatem seruitutis iustitiæ, sicut per oppositum in præcedenti puncto tetigit seruitutis culpe incommoditatem, dicit ergo iustificatis, seu liberatis à peccato loquens. Nunc uerò, cum, scilicet, gratiam habetis, uel quando conuersi estis ad Deum per ueram penitentiam liberati à peccato. Quam quidem libertatem, non habetis à uobis ipsis, sed à Deo principaliter, qui solus remittit peccata, quæ faciunt hominem seruum, & uassallum Diaboli. Itè, qui solus confert gratiam, quæ reddit hominem seruum iustitiæ. Ideo subditur: Serui autem facti Deo, cui seruire, regnare est, habetis fructum uestrum, qui duplex est. Primus gratia in præsentī, ideo sequitur. In sanctificationem. Secundus gloria in futuro, ideo subditur. Finem uerò uitam æternam. Tandem Apostolus ostendit, quantum noceat homini peccatum, & per oppositum, quantum illi profit gratia Dei. Primum ostendit, cum ait. Stipendia, id est, retributio peccati est, supple, mors naturalis, spiritalis, æternalis, de quibus supra dictum est. Secundum similiter ostendit, cum subdit. Gratia autem Dei uita æterna. Et est sensus, quòd uita æterna datur nobis principaliter ex mera gratia, & uoluntate Dei, sicut expressè patet in paruulis post baptismum uolantibus ad celum. Quantum autem ad adultos principalis causa salutis eorum est mera gratia Dei. Causa autem minus principalis, & sine qua non, sunt propria merita. Bene ergo, ad propositum loquebatur Apostolus ad Titum. 3. cum aiebat. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Ideo addit Apostolus in fine Epistolæ hodiernæ, dicens. In Christo Iesu domino nostro, id est, per Christum, qui est mediator noster apud patrem, datur nobis gratia in præsentī, & gloria in futuro iux-

ta illud Io. 1. Gratia, & ueritas per Iesum Christum facta est. **MORALITER** notandum iuxta illud uerbum: Serui autem facti Deo, quòd debentur seruire Deo illis modis, quibus domiai uolunt sibi seruire, uidelicet.

Letanter.
Celeriter.
Vigilanter.
Indefinenter.
Reuerenter.
Fideliter.

PRIMO quidem letanter. Sicut enim domini huius mundi non uolunt habere seruum, qui seruiat eis. Italicè conuotacio, sed letanter, & iucundè, sic & dominus Deus. Propter quod nos admonet Psal. Ad letanter sibi seruiendum, dicens. Iubilate Deo omnis terra, seruite domino in lætitia. Nō ergo in angaria cum illo Simone Cyrenensi ferentes crucē Domini. Nec similiter in tristitia dantes ei munera seruitij. Vnde Apосто. 2. Corin. 9. Non ex tristitiã, aut ex necessitate, supple, seruiamus domino, sed potius in lætitiã, & hilaritate: quia hilarem datorem diligit Deus, id est, approbat, & remunerat, ut dicit gl. inter. Item Eccl. 3. 5. In omni dato hilarem fac uultum tuum, huius autē cōtrarium multi faciunt, qui seruiunt dño ab oculo, & magis timore pœnæ, quàm amore iustitiæ. Itè inuitè, & cū murmure, se impatiētiã. Sed attēdant tēste Greg. qd non sunt Deo grata coacta seruitia. Quod attestans Psal. dicebat ad dominum. Voluntariè sacrificabo tibi.

SECUNDO domini temporales uolunt sibi seruire celeriter, siue festinanter, aliàs irascuntur contra seruos tardos, pigros, & remissos. Ita, & dominus Deus uult sibi seruire celeriter, & sine procrastinatione. Vnde de diligenti seruo ait ipse dominus in Psal. In auditu auris obediuit mihi. Merito ergo quilibet nostrum debet dicere ad dominum cum Samuele illud. 1. Reg. Loquere domine: quia audit seruus tuus. Eo ce prompta seruitus, huius autem cōtrarium plerique agūt, qui multoties, & per longa temporum interualla uocantur à domino, ut seruiant ei bona operando, nec tamen illi seruire uolunt, sed dicunt cum coruo. Cras, cras, seruiam domino, sed huiusmodi cras, interdum per longas pro trahitur moras, uidelicet usquè ad mortem.

TERTIÒ domini temporales uolunt sibi seruire uigilanter. Si enim quandoque coningat eos esse foris, aut facere cenam extra domum, uolunt, ut uigilent serui expectantes eos, sic & dominus Deus uult habere seruos, qui nō sint somnolenti, sed qui diligenter uigilent expectantes eius aduentum, quacunque etiam hora diei, aut noctis uenturus sit ad eos in mortis articulo. Et tales seruos ualde diligit dominus, iuxta illud Luc. 12. Beati serui illi, quos cum uenerit dominus, inuenient uigilantes. Et si uenerit in secunda uigilia, id est, in adolescentia, & si uenerit in tertia uigilia, id est, in senectute, & ita inuenit, Beati sunt serui illi. Deinde monet nos Christus ad seruiendum sibi uigilanter, cum subdit dicens. Et uos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Similiter ad idem nos admonet Mat. 25. dicens. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Sed proh dolor pauci uigilant per meditationem mortis, & per rectam præparationem ad eam.

QUARTÒ domini temporales uolunt sibi seruire indefinenter, scilicet, usque ad finem seruitij, siue termini locationis seruorum suorum, & dominus. Finis autem locationis seruorum suorum est, quando reddet illis salarium suū, Debemus ergo usque tunc indefinenter illi seruire, quia ut habetur. Matth. 10. Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Bene ergo dicebat sanctus ille pōtifex Zacharias Pater diui Iohannis Baptiste, cum aiebat. Seruiamus domino in sanctitate, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et nota, quòd dicit. Omnibus diebus nostris, quod est contra illos, qui nunquam habuerunt primordia bonæ uitæ. Item contra illos, qui habuerunt quidem huiusmodi primordia, sed non perseverauerunt omnibus diebus uitæ suæ in bono incepto. Notandum etiam, quòd in prædictis uerbis Zachariæ notantur quatuor, quæ requiruntur ad uitæ perfectionem in quolibet homine. Primum est sanctimonia quo ad seipsum, quia in sanctitate quo ad cordis, & corporis puritatem. Secundum est iustitia quo ad proximum, reddendo utique quod suum est, quia & iustitia. Tertium est recta intentio quo ad Deum, quia coram ipso, sup. Deo per rectam intentionem. Quartum est perseverantia omnium horum, quia omnibus diebus nostris, per perseverantiam finalem,

quæ

quæ sola coronat opus bonum, & hominem in cælo.

QUINTÒ domini temporales uolunt, quòd illis seruiatur reuerenter, & honorifice, ita & dominus Deus hoc requirit in seruis suis, & iuxta illud ad Heb. 12. Placentes Deo cum metu, & reuerentia. Et ista reuerentia debet consistere in corde, in ore, & in opere. In corde quidem ipsum dominum super omnia diligendo, & de commissis peccatis indulgentiam ab eo implorandò In ore uerò deuotè, & attentè ipsum orando. In opere autem corporaliter se humiliando, more publicani, qui nolebat oculos sursum leuare, sed illis demissis uersus terram percutiebat pectus suum, dicens. Deus propitijs &c. Luc. 18.

Sextò domini temporales uolunt, quòd illis seruiatur fideliter, & sine fraude, alijs seruos infideles eieciunt turpiter, & confusibiliter de domo sua. Sic, & dominus Deus requirit fidelitatem in seruis suis. Quod ubi tales inuenierit, solet eos amplius honorare, & premiare in cælis. Istud autè porissimè concernit ecclesiæ prælatos, qui seruiunt domino custodientes gregem suum. Tales ergo debent taliter se habere in huiusmodi seruitio, ut de unoquoque sigillatim possit dici illud Mat. 24. Fidelis seruus, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. Hoc autem fit debetè, cū fideliter tales dispensant bona domini sui, utpote ecclesiæ sacramenta, similesque bona beneficiorum suorum, illa distribuendo in usus pauperum tempore, & loco huiusmodi. Sed profectò dominus paucos tales seruos habet in ecclesia sua. Propter quod admiratiuè dicebat Lucæ. 12. Qui putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis tritici mensuram? Et Apost. 1. ad Cor. 4. Iam, inquit, queritur inter dispensatores, ut fidelis, quis inueniatur? Sic autem loquitur Apostolus, non quia nullus sit talis, sed propter paucitatem, & raritatem tantam. Patet ergo qualiter seruire debemus domino, ut de uobis meritò possit uerificari prædictum uerbum Apostoli in præsentis Epistola, ubi ait. Serui facti Deo. Nam seruiendo illi modis prædictis in præsentis, percipiemus tandem ab eo optimum salarium in futuro. Quod nobis concedat, qui in Trinitate, &c.

ACCIPIENS septem panes, gratias agens fregit. Marc. 8. Pro introductione præsentis sermonis mouetur quæstio talis. Vtrū Christus conuenienter pauerit quatuor milia hominum ex septem panibus? Pro solutione propositæ quæstionis ponam aliquas ueritates per ordinem.

PRIMA igitur ueritas. Potuit Deus facere hominem, qui nullo modo indigeret cibo corporali. Quod patet sic. Quod enim homo indigeat cibo corporali, est, ut restauretur in eo deperditum, aut vt sumat incrementum, sicut patet de paruulo. Sed ipse dominus potest impedire, & facere, ne aliquid deperat de humano corpore, & hoc suspendendo actionem quatuor qualitatū primarum, quæ sunt, calidū, frigidū, humidū, siccū, sicut fiet post generalem resurrectionem, quo ad corpora electorum, quæ nullo modo alterabuntur, seu immutabuntur. Quemadmodum ergo ipse per suam omnipotentiam conseruauit tres illos pueros, de quibus legitur Danie. 3. ne sederentur ab igne, & similiter idem legitur in passionarijs sanctorum frequenter egisse, ita in proposito. Et sic patet primum. Similiter potest augere humanum corpus per alium modum, quam per sumptionem, cibi corporalis, siue per nouæ materiæ creationem siue etiā per alterius præiacentis materiæ additionem, eo modo, quo sibi placet. Igitur &c. Insuper ipse dominus legitur interdum conseruasse aliquos sanctos in præsentī uita per plures dies absque cibo corporali, sicut patet in lib. qui intitula tur uitas Patrum. Idem etiam fecit, quo ad beatam Catharinam Senensem, quam per plures menses conseruauit absque omni cibo corporali præter Eucharistiæ quotidianam sumptionem, ut potest, à die Cinerum usque ad diem Ascensionis domini, ut patet in eius legenda. Si ergo hoc potuit ad certum tempus, ergo etiam semper.

SECUNDA ueritas. Conuenienter fecit Deus hominē, qui pro isto statu cibo corporali indigeret. Decebat enim, ut agentia naturalia in suis naturis, proprietatibus, ac uirtutibus relinqueret. Quod etiam quodammodo fecisse legitur in statu

in statu innocentie. Vnde Genes. 2. legitur, quod ipse concessit homini, ut de fructibus omnium arborum comedere posset, præterquam de fructu ligni scientiæ boni, & mali. Ex quo patet, quod pro illo statu homo cibo corporali indigebat, prout pulchrè deducit beatus Thom. 1. par. quæst. 47. artic. 3. ubi expressè dicit, quod homo in statu innocentie habuit uitam animalem cibus indigentem. Nec erat corpus suum tunc immortale per aliquam dispositionem illi inhaerentem, sed secundum quandam uim supernaturalem in anima illius residentem, ut dicit idem doctor ubi supra in solut. ad 1. Post lapsum autem perambulans indiget homo cibo corporali, quàm prius, eò quod per peccatum soluta est illa harmonia, quæ prius erat inter animam, & carnē mediò, & operatione iustitiæ originalis. Quod ergo post peccatum homo indigeat cibo corporali, non solum est ad restaurationem deperditi, siue conseruationem humiditatis radicalis, quod etiam fuisset in statu innocentie, uerum hoc fecit Deus, tum ut sic puniat peccatum hominis, tū ut exercitetur homo in opere manuali, inde sibi querendo uictū, ut sic uitet ocium.

TERTIA ueritas. Licet Christus potuerit pascere turbas ex panibus nouiter creatis, conuenientius tamen hoc facere uoluit ex panibus præexistentibus multiplicatis. Prima pars huius ueritatis probatione non indiget, maximè cum non sit minus difficile Deo de nouo creare aliquos panes, etiam centum mille, quàm olim creasse cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Non enim est abbreviata manus eius. Secunda autem pars debet sic probari. Fuerunt. n. olim aliqui Hæretici dicti Manichei, qui dogmatizabant sola inuisibilia esse à Deo, uisibilia autem, & sensibilia à Diabolo. In hoc ponentes duo prima principia rerum, ut patet 24. q. 3. quidam autem Hæretici. Et quia Christus uenit in hunc mundum, ut dissolueret opera Diaboli, ut habetur. 1. Iohan. ideo conuenienter hodie uoluit uti rebus sensibilibus, id est, septem panibus, ad opus diuinæ laudis, ut ostenderet se esse factorem siue creatorem inuisibilium, sicut & inuisibilium. Et quauis fuisset maius miraculū salte ex parte rei, si ipse Chrs de nouo creasset certos panes, ex quibus pauisset turbas, t̄ eam pascendo ex præiacentibus panibus ipsos multiplicando, nihilominus uoluit ex præiacentibus eā pascere pp causam prædictam.

QUARTA veritas. Multiplicatio panum non est facta per materię nouiter creatę additionem, neq; per præcedentis materię alterationem, sed per alterius præiacentis materię imperceptibilem additionem. Pro quo notandum, quod circa huiusmodi multiplicationem panum est triplex modus dicendi. Primus est eorum, qui dicunt illos fuisse multiplicatos per additionem materię de nouo tunc creatę. Secundus est eorum, qui dicunt talem multiplicationem fuisse factam per alterationem, & rarefactionem præcedentium panum. Tertius modus est illorum, qui dicunt hoc contigisse per inuisibilem, & imperceptibilem oculis assistentium materiam de nouo à Christo super additam priori materię panum, quę uirtute diuina de facili, & citò, atque imperceptibiliter cōuerſa est in dictos panes, & facta est à Christo uera panis materia. Primus modus, quāuis fuerit Christo possibilis, non tamen uideatur multum probabilis. Non enim multiplicantur miracula absque necessitate, aut utilitate. Modò non erar necessarium illos panes multiplicari per additionem materię de nouo creatę, ut constat. Nec similiter ex tali positione uideatur aliqua utilitas sequi. Igitur. Similiter secundus modus non uideatur possibilis. Nam tunc necesse fuisset prædictos panes numero septem ualde alteratos, & rarefactos fuisse, maxime cum ex illis multiplicatis pasti fuerint quatuor milia hominum, necnon postmodum remanserint ex reliquiis septem sorte. Quod autem in tantum possint alterari, siue rarefieri septem panes ipsis manentibus sub natura, & specie panum, ut possint sufficere tot hominibus, & quod in super ex ipsis remaneant septem sorte, est impossibile. Et ita tertius modus uideatur esse tenendus, tanquam probabilior. Quem etiam tenet Beatus Th. 3. parte. q. 44. art. 4. in sol. ad quartum, ubi dicit quod multiplicatio prædictorum panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneę materię in panes conuersę. Hoc autem confirmat ex dictis Beati Aug. super Iohann. dicentis. Vnde multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem, quod per conuersionem grana in segetes multiplicantur. Hęc ille.

QUINTA veritas. Verisimile est, quod septem panes à Christo

Christo hodie multiplicati fuerint in ore manducantiũ inuenti ualde delicati. Similiter, & pisces. Et idem iudicium est de illo uino ex aqua facto à Christo in nuptijs. Iohan. 2. De quo etiam dixit Architrclinus sponſo. Tu seruasti uinũ bonum usque adhuc? Quanto enim Deus excedit naturam, creatam, tanto eius opera excedunt opera naturę, iuxta illud Psal. Dei perfecta sunt opera. Et ideo si natura producit bonum granum, siue triticum, ex quo conficitur delicatus panis, & ut uideamus ad sensum, multo plus delicatioris fuerunt prædicti panes à Christo miraculosè multiplicati.

SEXTA veritas. Quamuis precibus, & meritis nonnullorum sanctorum uiuorum interdum legatur panes multiplicatos fuisse, non tamen propria uirtute, neque in tanta copia, sicut egit Christus. Prima pars huius ueritatis patet per historias utriusque testamenti. Et primò quidem quantum ad uetus testamentum legitur. 4. Reg. 4. Quod cum quidam homo attulisset. 20. panes hordeaceos tempore famis ad Heliseum Prophetam, ille statim iussit eos apponi coram centũ filijs prophetarum, qui ad eum uenerant. Cumque seruus eius diceret tam paucos panes tantę multitudini non sufficere, ait illi. Comedent ex illis omnes, & adhuc super erit. Quod & factum est. Secundò idē patet per historiã, quę accidit in nouo testamento. Refert enim Gre. in suo dialogo libr. 3. de Sancto Sanctulo, qui diuinitus inuenit intra quandam clibanum unum panem satis magnum, de quo refecit per decem dies multos operarios, quos conduxerat ad reparandum quandam ecclesiam dedicatam in honorem Beati Laurentij, quam antea Longobardi destruxerant incendio. Secunda pars prædictę ueritatis, quę dicit, quod prædicti non egerunt tantum signum, siue miraculum propria uirtute, sicut, supple, Christus, est satis nota apud quemlibet fidelem. Tertia pars quę dicit, quod non in tanta copia multiplicauerunt panes, sicut Christus, patet ex dictis. Nam ex 20. panibus Heliseus tantum refecit centum homines. Et similiter ex uno pane tantũ refecit Sanctulus operarios, quos conduxerat. At uerò Christus ex 7. panibus refecit quatuor milia uiuorum, & parulis, & paruulis, qui fortè non erant numero pauciores. Patet ergo ad quęsitum, uidelicet, quod Christus conuenienter pauit quatuor milia hominum

minum ex septem panibus, prout innuitur in Euangelio hodierno. In quo quidem Euangelio de multiplicatione panum tria principaliter tanguntur, uidelicet.

Antecedentia, Concomitantia, Consequentia.

PRIMUM igitur tanguntur antecedentia ipsum miraculum. Eriterum huiusmodi antecedentia sunt multa, uidelicet.

- Turbæ deuotio .
- Inmediæ afflictio .
- Pia collocutio .
- Christi compassio .
- Discipulorum hestitatio .
- Magistri interrogatio .

PRIMUM igitur Antecedens diuinum miraculum dicitur turbæ deuotio. Istud autem antecedens tangitur in principio Euangelij, cum dicitur. Cum turba multa esset cum Iesu. Est autem turba communis populus promiscui sexus, & tales libenter sequebantur Christum, uarijs tamen de causis. Quidam gratia sanitatis recuperandæ, ut egroti, quos gratus sanabat Christus. Non quidem omnes, sed quos, & quando, & ubi, & quomodo uolebat. Alij gratia audiendi aliquid noui à Christo, ut curiosi. Alij causa eum reprehendendi si posset, ut inuidi. Alij gratia refectionis corporalis, ut gulosi, & pauperes. Alij gratia audiendi uerbum eius, ut boni, & deuoti. Ecce quare turba multa erat cum Iesu. Vnde de primo motiuo sequendi Christum legitur Mat. 15. ubi narratur præsens historia, quod accesserunt ad eum turbæ multæ habentes secum multos, claudos, cæcos, debiles, & alios multos infirmos, & proiecerunt eos ad pedes Christi, & curauit eos, ita ut turbæ mirarentur uidentes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos uidentes, & magnificabant Deum, Israel.

MORALITER. Notandum, quod hodie tria genera hominum sequuntur Christum, siue assumendū statum clericalem, seu ecclesiasticum, siue per religionis ingressum, sed non propter ipsum Christum, idest, honoris illius causa, sed ut abundantius, siue quietius uiuant. Hi sunt pauperes, nobiles, debiles. Primum igitur pauperes. Sepe enim, qui sunt pauperes in seculo, faciunt se ordinari, siue petunt religionem

ligionem ingredi, ut in posteram possint inopem defendere uitam. Vnde bene ad propositum facit illud uerbum Senec. li. de remedijs fortuitorum, ita dicentis. Multi aliquem comitantur, ut mel muscæ, cadauera lupi, frumenta formicæ. Predam sequitur turba ista, non hominem. Hæcille. Secundò nobiles, siue filij nobilium sequuntur Christum, forsân quia hæreditas paterna non sufficit multos filios sustentare, aut illis in futurum providere, aut quia sperant ad officia, & beneficia ecclesiastica de primis assumi. Ex quo pater, quod non sequuntur Christum propter Christum. De quibus loquens Aug. super Iohan. tracta. 25. exponens illud uerbum Christi Iohan. 6. Queritis me, quia manducauisti de panibus meis, dicit sic. Multi non querunt Iesum, nisi ut illis faciat bene secundum tempus. Vix autem queritur Iesus propter Iesum. Hæc ille. Tertio debiles sequuntur Christum, ut quietius uiuant. Videmus enim apud nobiles, quod si sit eis filius debilis, infirmosus, aut corpore deformis, & ad artem militarem siue, ad secularia negotia ineptus, ipsum ponunt in ecclesia, & forsân in domo claustrali, ut sic abscondatur ab oculis hominû. Et ita tales parentes, tanquam filij, & imitatores Cain, qui obtulit domino peiorem substantiam, quam habebat. Gen. 4. offerunt Deo illos filios, quos mundus repellit. Hoc ergo factum reprobat dominus Leuit. 21. figuratiuè loquens, & dicens. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Si cæcus fuerit, si claudus, si paruus, uel grandis, uel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si albuginem habens in oculo, si ingem scabiem, si impetiginem in corpore, uel herniosus, omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias domino, nec panes Deo suo. Hæc ibi. Propterea li. 1. decret. ponitur specialis rubrica de corpore uitiatu ordinandis, uel non. Et sic patet de primo antecedente.

SECUNDUM antecedens miraculum de multiplicatione panum dicitur in mediæ afflictio. Populus enim, qui erat tunc cum Christo, inedia laborabat. Et hoc exprimit Euangelista, cum ait. Nec habent, quod manducarent, scilicet, turbæ. Sed quare non petierunt cibum à domino? Tam e-

nim alia uice Christus quinque milia hominum præter mulieres, & paruulos satiauerat de quinque panibus hordaceis, & duobus piscibus, ut habetur Iohan. 6. Ex qua re confidenter debebant hodie turbe petere ab ipso Christo cibum, maximè cum indigerent. Responso. Prædicti secundum Chrysof. uenerant ad Christum ob medicinam spiritualem, & ideo ab eo cibum, uel panes petere non audebant. Vel forsàn priori miraculo non interfuerant, nec de eo aliquid audierant. Vel dic, quòd forte præsens miraculum præcessit tempore illud de quo Iohan. 6. Vel dic, quòd turbe ideo non petierunt panes à Christo, eò quòd sperabát refici ab eo, sicut factum est.

MORALITER. Per hoc, quòd Christus personaliter præsens permisit turbam egere, quam optime, & omni momento poterat sustentare, designatur, quòd etiam hodie permittit frequenter bonos, & iustos penuriam, & incediam pati, & hoc multiplici de causa. Primò quidem, ut sic eos, puniat in præsentem de negligentia, & culpis prius commissis, quia nullum malum impunitum. Facit enim dominus aliquando hominibus, sicut homo offensus ab equo suo, quem interdum punit per subtractionem pabuli, saltem in parte. Secundò hoc facit, ut per amplius crescat eorum meritum dummodo patienter ferrent egestatem suam. Tertio itidem facit, ut minus in eis insurgant motus libidinum. Da exemplum de equo, à quo quandoque subtrahitur, aut saltem diminuitur pabulum, ut mitius incedat, & non indomitus ex stat, ita in proposito.

TERTIVM antecedens dicitur pia collatio. Videns enim Christus turbe egestatem uocauit ad se discipulos suos, ut dicit Euangelista, quasi uolens, cum eis conferre, & tractare quid agendum esset in tali necessitate populi. Ipse tamen sciebat, quid esset facturus, ut habetur Iohan. 6. quando interrogauit Philippum dicens. Vnde ememus panes, ut manducant hi?

MORALITER. Per hoc datur duplex instructio his, qui præsent suie in temporalibus, siue in spiritualibus. Prima est, ut conferant quandoque cum officarijs, & ministris suis, qualiter subuenire poterunt pauperibus, & egenis, & præsertim tempore famis. Sed profectò sunt nonnulli

nulli famuli, qui uidentes dominos suos operibus misericordiae deditos, retrahunt eos, quantum possunt dicentes, quòd in sic agendo citò perueniant ad egestatem, & quòd nihil eis remanebit. Tales nequam famulus erat quidam, quem optime noui, qui quantum poterat, impediobat accessum pauperum ad dominum suum, qui episcopus erat, habens prouentus annuales per plura milia. Hunc enim non uerebatur appellare fatuum dictus famulus, & hoc propter liberalitatem suam ad pauperes Christi. Sed iusto Dei iudicio dictus famulus ante plures annos mortem obiit, ubi tamen hucusque dominus bono, & pio præfili uitam donauit, qui & pater pauperum appellatur. Sed ut dicit Chrysof. super Matth. ubi dominus liberalis est, seruus parcus esse non debet. Secunda instructio quæ datur ex præcedentibus his, qui præsent, est ut interdum conferant cū famulis suis, aut aliis personis boni consilij de agendis. Sic enim consulti sapiens Eccles. 3. 2. dicens. Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non penitebis, quia ut habetur Proverb. 1. 1. Salus ubi multa consilia. Et hoc est contra multos præsumptos praelatos, principes, iudices, & dominos, qui inuidentes proprio sensui uolunt omnia disponere ad fantasiam suam. Et ideo non mirum si in multis errant, & ab alijs odio habeantur, qui se conspiciunt à talibus præsumptuosos contemni.

QUARTVM antecedens dicitur Christi compassio, que notatur cum dicitur. Misereor (inquit ipse Christus) super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent, quod manducant. Esti dimiserit eos ieiunios in domum suam, deficient in uia. Quidam enim ex eis de longe uenerunt. O magna turbarum ad Christum deuotio, & affectio. Nam tantum illi afficiebantur, & tantum ad audiendū uerba melliflua, quæ ex ore eius procedebāt, alliciebātur, pariter & ad uidentum ipsius miracula tanta aueritate ducebantur, quòd per tres dies non redierunt ad propria loca, sed manserunt tunc cum Christo in deserto loco etiam sub dio die, ac nocte. Et moderni Christiani uix uolunt stare per horam in ecclesia ad audiendum diuina, siue prædicatores de diuinis loquentes.

MORALITER possumus istud triduum ad multa referre.

PRIMÒ quidem ad tempus legis naturæ, scripte, & gratiæ. Nam totum illud tempus quàmuis in se prolixum sit, nihilominus respectu eternitatis est uelut tempus trium dierum, iuxta illud Psalm. Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ, quæ præterijt. Quotquot ergo iusti fuerunt, aut sunt, sub hoc triplici triduo subsistunt dominum, cū patientia subsistendo aduersa, quia ut habetur . 2. Timo. 3. Omnes, qui piè uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutionē patiuntur. Tum per sp̄s futuri præmij. Psal. Expecta dominum, uiriliter age, confortetur cor tuum, & sustine dominum. Sed quid designatur per id, quod additur. Nec habēt, quod manducent. Et si dimiserō (inquit Christus) eos ieuiuos, deficient in uia? Certè carentia cibi corporalis designat carentiam gratiæ Dei, quæ est panis, quo reficitur anima. De quo in Ps. Panis cor hominis confirmet, idest, gratia Dei confirmet interiorem hominem in bono. Non tamen sic, quin postea possit peccare. De peccatoribus ergo uerū est dicere, quòd non habent, quod manducent, quia carent prædicto pane gratiæ Dei. Iusti autem, etsi habeant hunc panem, non tamen aliter, quàm à Deo, quia ut habetur Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Qui autem exigentibus suis culpis dimittuntur à Deo absque dicto pane gratiæ Dei, deficient in uia, quæ, sup. itur ad cælum, eò quòd illi hic minimè perueniunt, qui sic decedunt. Et sic patet prima expositio prædicti tridui.

SECUNDÒ postumus referre huiusmodi triduum ad tres partes pœnitentiæ. Vnde primus dies dicitur cordis contritio. Secundus oris confessio. Tertius satisfactio. Quæ admodum ergo Christus tertio die refecit populum corporaliter, ita & illi, qui adimpleuerunt tres partes pœnitentiæ, sunt digni, & idonei admitti ad mensam altaris, ut ibi sumant panem illum sacramentalem, de quo Iohan. 6. ait Christus. Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum. In cuius figuram dixit Ioseph pincernæ domus Pharaonis Genes. 40. Tres ad huc dies sunt, post quos recordabitur Pharaon ministerij tui, & tunc restituet, &c. quia pœnitentia restituit pristina merita. Item in figuram huius Moyse, & Aaron dixerunt Pharaoni,

Pharaoni. Deus hebræorum uocauit nos, & præcepit nobis Christianis, ut quædam trium dierum in solitudinem, idest, ut contritiamur, confiteamur, & opere satisficiamus, & tunc sacrificium offerimus Deo nostro, nos sup. Sacerdotes, quoties uolueris sacrificare domino in altari, si tamen conscientia remordet de mortali. Idem etiam habent facere laici, quando cūque uolunt ipsum sacrificium de manu sacerdotis accipere. Quod autem sequitur in textu præcedenti sumpto ex Exodo. Ne forte accidat nobis pestis, aut gladius, referendum est ad eos sacerdotes, qui indignè sacrificant domino in altari, quorum pro dolor magnus est numerus. Potest etiam generaliter referri ad quoscūque indignè sumentes corpus domini. Nam omnes tales habent ualde timere iudicium domini, iuxta illud 1. Corinth. 11. Qui manducat, & bibit indignè, scilicet, corpus, & sanguinem domini, iudicium sibi manducat, & bibit, &c.

TERTIÒ postumus referre prædictum triduum ad tres partes satisfactionis, quæ sunt ieiunium, oratio, & elemosyna. De quo triduo dicitur Thob. duodecimo. Bona est oratio cum ieiunio, & elemosyna. Debemus autem in præsentī uita sustinere dominum, per huiusmodi triduum. Quod ubi fecerimus, dabitur indubiè nobis post hanc uitam ille panis cœlestis, de quo in Psalm. Panem cœli dedit eis. Panem Angelorum manducauit homo. Vnde Christus cœlū primò ascendit illiæ præparaturus electis mensam, in qua reficietur, iuxta illud Luc. 20. Ego (inquit ipse) dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam, &c.

MORALITER. Etiam notandum iuxta illud uerbum. Quidam autem eorum de longe uenerunt, quòd dictum uerbum potest exponi multipliciter.

PRIMÒ quidem de Sanctis Patriarchis, qui fuerunt in lege naturæ. Similiter de Sanctis Prophetis, qui fuerunt in lege scripta. Hi enim omnes de longè uenerunt ad cælum Christo illiæ ascendente. Sancti autem innocentes, & similes, qui pertinent ad legem gratiæ, de prope ueniunt, iuxta illud Matth. 3. Penitentiam agite, appropinquet enim regnum cœlorum.

SECUNDÒ uerò de gentilibus . Hi enim olim longè erant à Deo, & ab ipsius uera cognitione. Econtra autem lu dei propè, & hoc per fidem, & cultum specialem . Sed quid factum est ? Profectò gentiles de longè uenerunt ad Christum per fidem . In cuius rei signum tres reges, qui & gentiles erant ab oriente uenerunt in Bethleem, cum mureibus adorare Christum Matt. 2. Econuerso autem Iudæi longè facti ab eo per incredulitatem . Et hoc est, quod loquitur Psalm. in persona Christi dicens . Populus quen. non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi, hoc totum refertur ad gentiles . Quod autem sequitur, ad Iudæos pertinet, cum dicitur. Filij alieni, idest, Iudæi, qui olim uocabantur populus peculiaris domini, nunc autem abalienati sunt retroisum . Sed quid fecerunt tales filij alieni ? Certè, inquit dominus, meritum sunt mihi, facti, & opere me abnegantes, cuius contrarium olim pro miserant dicentes Moysi. Omnia, quæcunque præcepit dominus, libenter faciemus. Exod. 24. Insuper inueterati sunt, sup. in malitia sua, & claudicauerunt à semitis suis, declinantes, post auaritiam, & usuram, quam permaximè exercent in alienos.

TERTIÒ prædictum uerbum rectè potest exponi de magnis peccatoribus . Tales enim sunt longè à Deo iuxta illud Psalm. Longè à peccatoribus salus . Nihilominus aliquando Deo miserante ueniunt de propè accedendo ad pœnitentiam, & gratiam Dei . Da exemplum De Paulo. Item, de Matthæo . Item de Magdalena, & huiusmodi multis .

QUINTVM antecedens dominicum miraculum, dicitur discipulorum hêsitatio, siue dubitatio, quæ exprimitur in eorum responsione ad Christum, cum dixerunt ei . Vnde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine ? Quæ, sup. nihil gignit ad escam hominum aptum, eò quòd locus desertus est . Quinimo uidebantur Christi discipuli omnino diffidere de sustentatione populi in deserto, in hoc similes filijs Israel, de quibus legitur Nume. uigesimo . Quòd in deserto uersi sunt in seditionem aduertis Moysen, & Aaron dicentes . Quare fecistis nos ascendere de Aegypto, & eduxistis in locum istum pessimum, qui feri non potest;

est, qui nec sic gignit, nec uineas, nec malogranata, in super & aquam non habet ad bibendum ? Sed profectò irrationabiliter diffidebant Christi discipuli de saturatione populi in præsentia illius, qui dat escam omni carni, & pullis coruorum inuocantibus eum . Item qui olim pauit anhis quadraginta filios Israel in deserto manna de cælo misso . Nò enim minus poterat diuinitus providere quatuor milibus hominum, quàm olim prouiderit in deserto penè, infinitè multitudini uiuorum, ac mulierum, pariter cum paruulis eorum . Non enim est abbreviata manus illius .

SEX T VM antecedens dicitur magistri interrogatio, qui ait ad discipulos suos. Quor panes habetis ? Non enim Christus discipulos interrogat, quasi nesciens, quor panes hêant, sed ut ex eorum responsione miraculum sequens maius, & euidentius appareat.

Qui dixerunt. Septem .

MORALITER septem panes possunt sic accipi.

PRIMVS igitur panis dicitur spiritalis paupertas, quæ necessarijs est contenta . Est isto pane uescabatur magnus ille Patriarcha Ioseph, de quo legitur Gen. 39 . Quòd cum esset in domo Putipharis principis exercitus regis Pharaonis, totà quoque ipsius domum regebat : nihilominus aliud non nouerat de omnibus bonis illius, nisi panem, quo uescabatur . Præctica, quomodo ualde pauci hodie contentantur isto pane, sed ferè omnes appetunt abundè, & laurè pasci, etiam in religione, ita ut, qui in seculo uix poterant habere panem grossum, facti religiosi uix possunt contentari pane de licato, & cibarijs, atque potibus preciosis .

SECUNDVS panis dicitur pœnitentiæ dolor, de quo in Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte . Et quamuis iste panis uideatur aliquantulum attenuare, & debilitare corpus propter sui asperitatem, nolumus tamen impinguat animam per uitæ meritum : Et nota, quòd iste panis est frequenter sumendus : quia die ac nocte . Sed quis dat homini hunc panem ? Certè dominus Deus, qui inspirat cordi humano pœnitentiã post commissã peccata . Propter quò dicebat Psal. ad dominum . Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura . Et nota, quòd dicit in mensura . Quod est contra indiscretè stentes, & qui

uidentur potius prætere de desperationem, quàm Dei misericordiam.

TERTIVS panis dicitur obedientiæ facilitas, de quo Io. 4. Meus cibus est, inquit Christus, qui fuit ualde pròptus ad obedientiam, ut faciam uoluntatem patris. Isto pane debent præ ceteris christianis pasci ueri religiosi, qui debent facere uoluntatem patris sui, id est, prælati, etiam in omnib. quæ possunt illis præcipi ab eo conformiter ad regulam, & constitutiones superadditas regulæ. Similiter isto pane debent pasci ueri christiani in ordine ad Prelatos, & Pastores suos. Item filij in ordine ad parentes. Similiter serui, & ancillæ in ordine ad dominos, & dominas suas. Et generaliter omnes in ordine ad Deum, qui est summus Prælatos omnium. Præctica, quomodo fermè in omni statu multi ualde inuitè uolunt comedere de pane uerè obedientiæ, nisi forsàn cogantur per pœnas, & censuras.

QUARTVS panis dicitur misericordiæ largitas de quo Esa. 58. Frange esurienti panem tuum. Et nota singula uerba. Primò enim dicit, frange, ut pluribus possis dare, & det tandem possit uerificari illud Psal. Dispersit, id est, in diuersas partes sparsit, & dedit pauperibus. Secùdò dicit, Esurienti, non diuiti, non histrioni Luc. 14. Cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris: quia nõ habent unde retribuere tibi. Tertiò dicit, Panem, & non panes, ne de paupertate causeris. Item panem dicit, qui est esca humani corporis. Non autem dicit lapidem, contra illos, qui uidentur lapides porrigere pauperibus, eos uerbis exasperando. Contra quos loquitur Sapiens Eccl. 4. dicens. Non exasperes inopem in inopia sua. Quartò dicit, Tuum. Non ergo alienum, ne de rapina facias elemosynam. Prouerb. 3. Honora dominum de tua substantia, & de primitijs frugum tuorum da pauperibus. E contra autem dicitur Eccl. 34. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui uictimat filium in conspectu patris. Et sic pater de pane misericordia.

QUINTVS panis dicitur abstinentiæ. Vnde in Psal. In diebus famis saturabuntur. Nota tamen, quòd iste panis diuersimodè ad diuersis sumitur. Nam quidam ipsum sumunt inuitè, & coactè, ut sunt pauperes, & esurientes inuoluntarij. Et tales non habent meritum. Deberent tñ de necessitate facere

facere uirtutem, & patienter ferendo suam inopiam. Alij autem ipsum sumunt grater, & iocundè, ut sunt illi, qui abstinere pro loco, & tempore à cibo propter Deum, & tales reportant apud Deum magnum meritum.

SEXTVS panis dicitur doctrina salutaris: Et isto pane reficiuntur mentes eorum, qui amant sacras literas. Et similiter eorum, qui auidè audiunt uerbum Dei. Vnde de unoquoque tali potest rectè dici illud Eccl. 15. Cibauit illum domus pane uite, & intellectus. Sed profectò multi hodie abscondunt hunc panem, quales sunt uiri literati, & qui habent gratiam uerbi, qui tamen nec legunt, nec prædicant, nec cõsiliu dare uolunt ignorantibus, nisi forsàn sint magnè personæ. Vnde Thre. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

SEPTIMVS panis dicitur Sacramentum Altaris, de quo Io. 6. ait Christus. Ego sum panis uiuus, qui de celo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in æternum. Ecce utilitas sumptionis huius panis, & hoc quo ad eos, qui ipsum dignè suscipiunt. Qui autem ipsum manducant indignè, iudicium sibi manducant, id est, ad damnationem suam ipsum recipiunt, ut dicit Apo. 1. ad Cor. 11. hinc beatus Tho. in profa de Sacramento Altaris. Sumunt, inquit, boni, sumunt malij, forte tamen inæquali uite, uel interitus. Et hoc est, quod ait August. lib. 4. de Trinitate, & recitatur de cons. dist. 2. c. sancta. Sancta, inquit, malis possunt obesse. Bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium. Da exèplum de amygdalis, quæ secundum Plinium profunt hominibus, & sunt uenenum uulpius. Et sic pater descripiro septem panum secundum sensum moralem, & per consequens de tota prima parte præsentis Euangelij.

SECUNDÒ principaliter in presenti Euangelio tanguntur cõcomitantia ipsum miraculum de multiplicatione prædictorum panum, huiusmodi autè concomitantia sunt multa, quæ his nominibus possunt appellari, uidelicet.

Christi iussio. Gratiarum actio. Panum distributio. Turbæ saturatio.

PRIMUM igitur concomitans dicitur Christi iussio. Ipse enim (inquit Euangelista) præcepit turbæ discumbere super terram, ut sic ordinatius, & commodius posset illis ministrari. Discu-

uidentur potius prætere de desperationem, quàm Dei misericordiam.

TERTIVS panis dicitur obedientiæ facilitas, de quo Io. 4. Meus cibus est, inquit Christus, qui fuit ualde propius ad obedientiam, ut faciam uoluntatem patris. Isto pane debent præ ceteris christianis passu ueri religiosi, qui debent facere uoluntatem patris sui, id est, prælati, etiam in omnibus quæ possunt illis præcipi ab eo conformiter ad regulam, & constitutiones superadditas regulæ. Similiter isto pane debent passu ueri christiani in ordine ad Prælatos, & Pastores suos. Item filij in ordine ad parentes. Similiter serui, & ancillæ in ordine ad dominos, & dominas suas. Et generaliter omnes in ordine ad Deum, qui est summus Prælatos omnium. Practica, quomodo fermè in omni statu multi ualde inuitè uolunt comedere de pane uerè obedientiæ, nisi forsitan cogantur per penas, & censuras.

QUARTVS panis dicitur misericordiæ largitas de quo Esa. 58. Frange esurienti panem tuum. Et nota singula uerba. Primò enim dicit, frange, ut pluribus possis dare, & det tandem possit uerificari illud Psal. Dispersit, id est, in diuersas partes sparsit, & dedit pauperibus. Secundo dicit: Esurienti, non diuiti, non histrioni Luc. 14. Cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris: quia nõ habent unde retribuere tibi. Tertio dicit. Panem, & non panes, ne de uapertate causeris. Item panem dicit, qui est esca humani corporis. Non autem dicit lapidem, contra illos, qui uidentur lapides porrigere pauperibus, eos uerbis exasperando. Contra quos loquitur Sapienter Eccl. 4. dicens. Non exasperes inopem in inopia sua. Quarto dicit. Tuum. Non ergo alienum, ne de rapina facias elemosynam. Prouerb. 3. Honora dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus. Econtra autem dicitur Eccl. 34. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui uictimam filium in conspectu patris. Et sic patet de pane misericordiæ.

QUINTVS panis dicitur abstinentiæ. Vnde in Psal. In diebus famis saturabuntur. Nota tamen, quod iste panis diuersimodè à diuersis sumitur. Nam quidam ipsum sumunt inuitè, & coactè, ut sunt pauperes, & esurientes inuoluntarij. Et tales non habent meritum. Deberent tñ de necessitate facere

facere uirtutem, patienter ferendo suam inopiam. Alij autem ipsum sumunt grater, & iocundè, ut sunt illi, qui abstinent pro loco, & tempore à cibo propter Deum, & tales reuerantur apud Deum magnum meritum.

SEXTVS panis dicitur doctrina salutaris: Et isto pane reficiuntur mentes eorum, qui amant sacras literas. Et similiter eorum, qui auide audiunt uerbum Dei. Vnde de unoquoque tali potest rectè dici illud Eccl. 15. Cibauit illum dominus pane uite, & intellectus. Sed profectò multi hodie abstinent hunc panem, quales sunt uiri literati, & qui habent gratiam uerbi, qui tamen nec legunt, nec prædicant, nec consilium dare uolunt ignorantibus, nisi forsitan sint magnè personæ. Vnde Thre. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

SEPTIMVS panis dicitur Sacramentum Altaris, de quo Io. 6. ait Christus. Ego sum panis uiuus, qui de celo descendì. Si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in æternum. Ecce uirtutes sumptionis huius panis, & hoc quo ad eos, qui ipsum dignè suscipiunt. Qui autem ipsum manducant in dignè, iudicium sibi manducant, id est, ad damnationem suam ipsum recipiunt, ut dicit Apo. 1. ad Cor. 11. hinc beatus Tho. in prologo de Sacramento Altaris. Sumunt, inquit, boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali uite, uel interitus. Et hoc est, quod ait August. lib. 4. de Trinitate, & recitatur de conse. dist. 2. c. sancta. Sancta, inquit, malis possunt obesse. Bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium. Da exemplum de amygdalis, quæ secundum Plinium profunt hominibus, & sunt uenenum uulpibus. Et sic patet descriptio septem panum secundum sensum morale, & per consequens de tota prima parte præsentis Euangelij.

SECUNDÒ principaliter in presenti Euangelio tanguntur concomitantia ipsum miraculum de multiplicatione prædictorum panum, huiusmodi autè concomitantia sunt multa, quæ his nominibus possunt appellari, uidelicet.

Christi iussio. Gratiarum actio. Panum distributio. Turbæ saturatio.

PRIMUM igitur concomitans dñi Christi iussio. Ipse enim (inquit Euangelista) præcepit turbæ discumbere super terram, ut sic ordinatus, & commodius posset illis ministrari.

Discubuerunt ergo cum decēti ordine, forsan per ceteros, & quinquagenos, prout factum est alia vice, qñ ipse Christus pauit quinq; milia hoīum ex quinq; panibus hordaceis, ut legitur Marci. 6. Vbi ē notandum, q̄ istud miraculum, & illud sunt aliud, & aliud: quia ipse Christus bis multiplicauit panes. Insuper notandum s̄m gl. ordi. super hoc Euangelio, quōd illi panes, de quibus hic legit̄, non erant hordacei, sicut illi, de quibus legetur Iohan. 6. sed triticeī.

MORALITER per hoc, q̄ Christus fecit homines discumbere super terram per ordinem, præsfiguratur, q̄ ipse discumbere eos faciet in ualle Iosaphat in die iudicij, cum quodam ordine: quia statuet oues à dextris, hedos autem à sinistris, ut habetur Matth. 25.

SECUNDVM cōcomitans d̄r gr̄arum actio, de quo subditur. Et accipiens, sup. Chr̄s, septem panes, (sed à quo nescitur, nisi forsan de manu al ieruis discipulorū suorū, siue forsan de manu Iud̄, qui erat procurator collegij Apostolici) gratias egit. Ex quo patet, q̄ ipse Christus hic assumpsit officium panatarij. Item aliqñ assumpsit officium uinatarij, sicut patet Io. 2. quando mutauit aquam in uinum. Similiter aliquando assumpsit officium piscatoris, & præsertim qñ dixit discipulis suis piscantibus in mari Tyberiadis. Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. sup. multitudinē piēiū. Quod & factū est, ut legit̄ Io. 21. Nunq̄ aut̄ legit̄ assumpsisse officii carnificis, eō q̄ carnib. nō uicebat s̄m Hieron.

MORALITER per hoc, q̄ Christus in multiplicatione ponum gratias egit, instruimur idē facere, postq̄ aliquid cibi aut potus sumpsimus, aut ē sumpturi sumus, uñ Chryso. super Matt. homi. I. Priusq̄ (inquit) Christus panes multiplicaret, suspexit in cēlū, ut nos doceret non esse ad mensam accedendū quosq; ei gratias agamus, qui cibū nobis tribuit. Nota de illa moniali, de qua refert Greg. in suo dialogo lib. 1. dicens, q̄ eam inuasit Diabolus, eō quōd lactucam unam sumpserat absque bñdictione. Idem ē legit̄ in uitis fratrum ordinis Prædicatorum, de quodam fratre cōuerso eiusdem ordinis. Similiter sumpta refectione debemus domino gratias agere pro uniuersis beneficiis suis. Sic enim agere nos admonet beatus Ambr. ser. 13. ita dicens. Tu christiane meminisse debes, cuius panem comedis, & ei laudem dicere. Die

mhi. Nunquid si aliquid de tuo, cuiunque largiris, expectas, ut gratias agat? Quod si non fecerit, nunquid à te datur ingratus? Ita etiam à nobis expectat, qui nos pascit Deus, ut illi gratias agamus. Hæc ille.

TERTIVM concomitans dicitur panum distributio. Nam postq̄ Christus eos benedixit, ac fregit, illos dedit discipulis suis, ut apponeret, & apposuerunt turbe. Simile etiam egit de paucis pisciculis, qui ibi inuenti sunt.

MORALITER per hoc datur nobis triplex instructio. Prima est, quōd tempore necessitatis diuites huius seculi non debent ascendere frumenta sua: quia ut habetur Proverb. 11. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio aut̄ super caput uidentium. Secunda est, q̄ tales in necessitate non dēt uēdere pauperib. frumenta sua, & præsertim his, qui non hēt unde ea emere, sed tenent de necessitate salutis post retentā sufficientē prouisionē ea gratis dare eisde pauperibus. Et hoc denotat per hoc, quōd de Chr̄o d̄r in presenti Euangelio, quōd dabat discipulis suis panes, ut apponerēt turbe. Tertia est, quōd uiri gr̄aues, & magni, & signat̄ Ecclesiæ plati, nō debent in ppria psona se intromittere de administratione tpalium, sed ad hoc debēt habere famulos fideles, & pprios exēplo Chr̄i, qui cōmisit dispensationē panū discipulis suis. Sic ē egerunt Apostoli post resurrectionē Chr̄i. De illis. n. legitur Act. 6. q̄ dixerūt alijs discipulis, inter quos orta erat quādam parua seditio, quōd non decebat eos relinquere uerbum Dei, & ministrare mensis. Propter quod electi sunt septem uiri boni testimonij, quos constituerunt super huiusmodi opus, quod cōcerbat dispensationem temporalium. Sed profectō mō prælati plus sollicitantur de administratione temporalium, quā spiritualium. Nam administrationem spiritualium committunt suis officarijs, & uicarijs, cum plenitudine potestatis, ut non sit opus pro talibus recurrere ad eos. Administrationem uerō temporalium sibiipsis plerunq; referunt, & de ea usque ad ultimum quadrantem cognoscere uolunt. Quem quidem abusum uehementer reprehendit deuotus Bernar. libro quarto de consideratione ad Eugenium Papam, ita scribens. Quid Episcopo turpius, quā in cumbere supellestili, scrutari oīa, sciscitari de singulis, mor-

deri suspicionibus, moueri ad quæque perdita, uel neglecta. Ad uerecundiam dico quorundã eiusmodi, scrutantiũ quori die omnem substantiã suam, numerantium singula, exigentium rationẽ de minutis, & quadrantibus. Non ita agebat ille ægyptius Putiphar, qui omnibus traditis seruo suo Ioseph ignorabat, quid haberet in domo sua. Mira res. De precio cæcarum, & numero panum, cum ministris quotidiana discussio est, rara uerò admodum cum præbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Hæc ille.

QUARTVM concomitans dicitur turbe saturatio. Manducauerunt (inquit Euangelista) & saturati sunt. Et quãuis prædicti panes essent delicatissimi, similiter & pisces, utpote opus optimi piscitoris, non tamen dicitur, quòd illi, qui ex illis manducauerunt, ultra necessitatẽ suam aliquid quantumcunq; parum acceperint, sed tantum ad saturitatẽ. Aut similiter, quòd reliquias illorum secum deportauerint. Et istud est contra multos gulosos, quibus nõ sufficit accipere necessitatem de bonis, quæ illis ministrat Deus, uerumetiam pleriq; sumunt ex illis usq; ad nauseam. Alij autem clandestinẽ reliquias secum deportant ad propria. Et in hoc uincuntur à feris, & bestijs, quæ cõmuniter saturatẽ abstinent ab omni superfluitate. Et sic patet de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in hoc Euangelio tangitur consequens prædictum miraculũ, cum subditur: Et sustulerunt, sup. discipuli Christi, qui erãt ministri dicte refectiois, quod superauerat de fragmentis septem portæ. Magnum certè fuit, quòd ex septem panibus Christus pauerit quatuor milia hominum. Insuper, & quòd ex reliquijs, quæ superfuerant potuerint repleri septem sporte.

MORALITER per hoc, quòd de reliquijs septem panum implere sunt septem sporte, denotatur, qd præmiũ semper, & quasi infinitè excedit meritũ. Hoc tamen sit secundũ quandã proportionẽ, scilicet ad hunc sensum, quòd qui plus meretur, plus præmiabitur. Et hoc uoluit innuere Christus Matt. 7. cum ait: In qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis. Et ideo cõsideratio huius debet multũ vnũquemq; nõ strũ allicere ad uitæ meritũ, & ad multiplicandũ, pariter & augendũ bona opera, ut sic per amplius in futuro percipiamus præmiũ. Quod nobis cõcedat ille, qui in Trinitate, &c.

Dominica octaua post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

DEBITORES sumus. ad Rom. 8. Duo sunt hominum status secundum leges humanas, scilicet libertatis, & seruitutis, sic & secundum leges diuinas. Et iterum secundum eas duplex est libertas, scilicet gratiæ, & gloriæ. Similiter duplex est seruitus, scilicet culpe, & pœnæ. De prima seruitute dicitur Iohan. 8. Qui facit peccatum, seruus est peccati. De secunda uero Thre. 1. Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinẽ seruitutis. A prima igitur seruitute liberamur per gratiã Spiritus Sancti, iuxta illud ad Roma. 6. Cum serui essent, liberi fuistis iustitiæ. Qua habita, adhuc manemus obligati seruituti pœnæ, quandiu durat uita præsens. Qua transacta adhuc manemus obligati seruituti corruptionis. Nec ab ista seruitute plenè liberabimur ante glorificationẽ corporum. Et ideo quandiu in præsentia uiuimus, meritò dicere possumus prædictum uerbum Apostoli: Debitores sumus.

In præsentia ergo Epistola de tribus principaliter fit mentio, uidelicet.

De speciali obligatione, in principio Epistolæ.

De adoptiua filiatione, ibi.

Quicumque spiritu Dei aguntur.

De hæreditatis acquisitione, ibi.

Si autem filij, & hæredes.

PRI MÒ igitur fit mentio de speciali obligatione, cum ait Apostolus: Debitores sumus non carni, ut secundũ carnem uiuamus, sed potius debitores sumus spiritui, idest, rectè rationi, ut secundum spem, idest, secundũ rectam rationem, & uerum dictameu illius uiuamus. Hoc autem debemus facere propter duo, scilicet propter uitandũ suppliciu, & propter consequendũ præmiũ. De primo ait Apostolus. Si enim secundum carnem uixeritis, sequentes eius concupiscentias, & desideria praua, moriemini, morte, sup. spiritali, & æternali. De secundo subdit idẽ Apostolus dicẽs: Si autẽ spiritu, idest, cõformiter ad rectam rationẽ, facta carnis, idest, motus sensualitatis mortificaueritis per ieiuniũ, abstinentiã, & disciplinã, uiuetis uita gratiæ in præsentia, & uita gloriæ in futuro.

NOTANDVM est ergo, quòd multi meritò dicere possunt prædictum uerbū, scilicet, Debitores sumus, uidelicet.

Angeli.	Dæmones.	Homines.
Christiani.	Innocentes.	Peccatores.
Redempti.	Iustificati.	Saluandi.

PRIMÒ igitur angeli sancti meritò dicere possunt: Debitores sumus, supple Deo. Tum primò, quia ipse fecit nos, & non ipsi nos. Nec fecit nos instar aliarum creaturarū corporalium, quæ subsiacent multis miserijs, & tandem corruptioni, etiam homo, secundum quod de eo dicitur Iob. 13. Homo natus de muliere breui uiuens tempore repletur multis miserijs. Sed fecit nos egregios, & nobiles spiritus, habentes intellectum Desiorem, non ratiocinantes, non discurrentes, nihil ignorantes, sed simplici apprehensione quicquid cognoscimus intelligentes. Non sic autem de homine. Tum secundò, quia peccantibus, & cadentibus in abyssum malignis spiritibus, ille præseruauit nos ex infinita misericordia sua, ne simul cum illis laboreremus, ita ut meritò dicere possimus illud Thren. 4. Misericordieq; Domini multæ, quia non sumus consumpti. Tum terciò, quia cõtulit nobis immensum præmium, quod nunquã amitteremus, & hoc pro exiguo merito dilectionis ipsius sup omnia. Meritò ergo illi debitores sumus.

SECUNDÒ angeli mali meritò dicere possunt: Debitores sumus, sup. Deo. Tum primò propter beneficiū creationis. Sumus enim ad imaginem, & similitudine eius facti, quamuis dictam imaginē grauitur deturpauerimus peccando. Tum secundò propter beneficiū cõseruationis. Peccando enim merueramus annihilari, ipse uerò nõ intulit nobis tãtam pœnam, sed cõseruauit nostram naturã in esse. Tum terciò propter beneficium diminutionis. Multum enim, & ualde multum dimisit, & remisit nobis pro immensa clementia sua de debito pœne, quam peccando meruimus. Nempè superbiendo, & contra factorem nostrū insurgendo, pœnam infinitam nedum extensiuē, uerum etiã intensiuē, si talis esset possibilis, meruimus, maxime cum infinitum dominū offenderimus. At uero ille tantum finitum, & limitatã pœnam nobis infert. Et ideo si recta ratio dominaretur in nobis, non conquereremur de eo, quantumcunq; grauitur nos puniat, sed potius redderemus illi gratias dicentes, quia debitores sumus

sumus, supple, maioris pœne, da exemplū de reo, qui meruit mortem, cui pius iudex tantū inferit simplicē fustigationem.

TERCIÒ homines iuste dicere possunt: Debitores sumus, supple Deo, & hoc ratione beneficij creationis, quòd complectitur tria particularia beneficia.

PRIMUM respicit animam. Nam secundum animã fecit nos ad imaginem, & similitudinē suam. Quod quidē beneficium nobis affert maximã, & indicibilem dignitatē, atq; administrat gaudij, & exultationis spiritualis materiam. Si enim esset aliqua mulier adeo pulchra, quòd nihil deesset ad decorem, & diceretur alicui alteri eam cognoscenti, uos optimè assimilamini tali mulieri pulcherrimæ, certè secundum humanum modum illa inde ualde gauderet. Heu quantum magis in proposito. O igitur quam diligenter, & studiosè debemus custodire animas nostras, ne per peccatum deturpe tur pulchritudo earum, amittentes amabilem imaginē Dei, cū superinductione odibilis, & horribilis imaginis diaboli.

SECUNDVM beneficium particulare hominis respicit corpus ipsius. Nam secundum corpus fecit Deus hominem ceteris creaturis inferioribus pulchrior, prout apertè insinuat effigies illius, si comparetur effigiebus aliarum creaturarum corporaliū. Vnde Amb. super Psal. Beati immaculati. sermo. 10. exponendo illum uersum: Manus tuę Domine fecerunt me, &c. dicit sic: Et si de luto sit corporis nostri substantia, tamen quòd modò sumus preciosissimū opus Dei, nemo dubitabit. Nam & fabricam ipsam humani corporis si quis cõsiderare uelit, nihil poterit in terra preciosius iudicãre. Est enim homo statu celsus, uultu decorus, celsarie gratus, nõ in alium more ceterorum curuatus animalium, sed ipso iure naturæ sublimis, qui in cælum libero spectet obrutu. Hæc ille. Hinc etiam Ouidius in Metamor. ait. Pronaq; cum spectent animalia cetera terram: Os homini sublimē dedit, cælumq; uidere iussit, & erectos ad sydera tollere uultus. Eandem sententiam ponit Boetius lib. 5. de consola. metro. 5. dicens: Vnica gens hominū celsum; leuat altius cacumen, idest, caput. Atq; leuis recto stat corpore, & despiciatq; terras. Hæc nisi terrenus male despis admonet figura. Qui recto cælum uultu petis, &c. Propterea hanc elegantem hominis figuram diligenter considerans Ambrosius in Hexameron lib. 6. cap. 3. dicit

dicat sic: *Cave ò homo pecudum more curuari. Cave, ne in alium te non tam corpore, quam cupiditate desleetas. Respice corporis tui formam, & speciem congruentem celsi uigoris assume. Cur noctes, & dies cibo intentus, pecorum more terrena depasceris? Cur illecebris corporalibus deditus, ipsum te in honoras, dum uentri, atque eius passionibus deserus? Cur intellectũ tui adimis, quem tibi creator attribuit? Cur te iumentis comparas? à quibus te uoluit Deus segregari, dicens: Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Hæc ille.*

TERTIUM beneficiũ particulare hominis respicit dominium eius super aliàs creaturas inferiores, quod illi contulit Deus, cum ait primis partibus, in quibus nos omnes eramus radicaliter: *Dominamini piscibus maris, uolatilibus celi, & bestijs terre. Gen. 1. Vnde ad propositum loquens Chry. hom. 10. quæ intitulatur de diuite, & paupere, dicit sic. Homo est cara possessio Dei, cuius causa firmatum est cælum, mare extensum, fundata terra super aquas, propter quæ sol oritur, & occumbit, luna crescit, & decrescit, astra micantia surgunt, propter quæ terra producit herbã, & dat cibaria tempore suo omni animæ, propter quæ montes, & colles, campi, & ualles, propter quæ fontes, & flumina, paludes, & stagna, propter quæ tempora, menses, & anni, propter quæ angeli, & archangeli, principatus, & potestates Throni, dominationes, uirtutes, Cherubim, & Seraphim. Et quid multa loquar, propter quem etiã unigenitus Dei filius sanguinẽ suã sudit, & genus humanum redemit. Hæc ille. Patet ergo, quod debitor es sumus Deo ratione beneficij creationis. Vnde à tanto debito nemo mortaliũ potest se absoluerè reddendo Deo æquiuales, prout pulchrè deducit deuotus Ber. in quodam ser. qui intitulatur de quadruplici beneficio, ubi sic ait. O homo, si cognouisses & tu, quam multa Deo debeas, uideres, quod nihil sit, quod facis. Vis scire, quæ debeas? Debitor. n. Deo es ratione creationis. Ille enim, qui fecit cælũ, & terrã, creator tuus est, & tu creatura illius. Ille summus Dominus, & tu seruus illius. Ille signus, tu signentũ. Totũ ergo, quod es, illi debes, à quo totũ habes, quicquid habes. Ipse enim te fecit, & benefecit tibi, ministrando syderũ cursus, aeris temperiẽ, terræ fecunditatẽ, fructuũ ubertatẽ. Hæc ille. De alijs autẽ debitis dicitur in sequentibus.*

QUARTO

QUARTO nos Christiani merito dicere possumus. *Debitor es sumus, sup. Deo præ ceteris gentibus, & nationibus, eò quod ipse non fecit taliter omni nationi, sicut nobis. Quæ enim natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis, sup. in sacramento altaris. Cui etiam nationi talia contulit sacramenta, & salutis remedia, qualia nobis contulit? Olim enim in lege dominus contulit circumcisionem in remedium originalis peccati, ex qua propter sanguinis effusionem interdum sequebatur mors in paruulis. Hodie autem nobis Christianis confert sacramentum baptismi, quod est facile, & quod absque omni periculo à paruulo recenter nato recipi potest. Itẽ olim in lege Iudeis precipiebatur varia offerre domino sacrificia pro uarietate carparum. Ex quo factò poterat assistentibus innouescere peccatũ alterius, saltem in genere, aut specie. Hodie autem apud nos Christianos, qui peccatũ, tenetur silenter uni sacerdoti confiteri reatum suum, quem nulla uia licet confessori reuelare. Item ipse dominus Deus non reuelauit alijs gentibus efficaciter ueram nominis sui notitiam, & fidem, quemadmodum nobis Christianis: propter hæc igitur, & his similia debitor es sumus eidem domino præ ceteris gentibus, ita ut merito quilibet Christianus præ admiratione tantorum beneficiorum dicere possit illud Psal. Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Ac si aperit diceret. Nihil dignum habeo, quod refundam.*

Sed pro dolor ista, debita, & rationes debitorum pessimè attendunt mali Christiani, qui etiam sunt alijs hominibus non Christianis in multis deteriores. *Quorum malam uitam cõsiderantes infideles renuunt suscipere fidem catholicam. Vnde Aug. sup. Psal. exponens illum uersum. In ecclesijs benedicam te domine, dicit sic. Multi infideles nolunt esse Christiani, excusantes se per malos Christianos, & dicentes. Quid mihi persuades, ut Christianus sim? Ego fraudẽ à Christiano passus sum, & nunquã feci. Falsum mihi iurauit Christianus, & ego nunquã. Et ista dicunt, quibus impediuntur à salute sua. Hęc ille. Quintimo propter tales infidelentes, & peruersos Christianos blasphemant infideles nomen Christi dicentes eum non esse uerum Deum, ex quo per mittit tanta mala fieri per seruos suos Christianos. Et de*

Ser. Do. G. Pep. Pars Actiũ.

P hoc

hoc loquens idem Aug. lib. de uita Christiana, dicit sic. Per malos Christianos apud gentiles nomen Christi blasphematur, in hoc scilicet, quod uidentes eorum mala opera, reproban-
 tur Christum, & eius legem. Propter quod ipse Christus piè de hoc conqueritur dicens illud Isa. 52. Iugiter tota die nomen meum blasphematur. Hæc ille. Item idem Aug. su-
 per Psal. exponens illum uersum. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium uicinis meis ualde, dicit sic. Quam, inquit, multos putatis fratres mei uelle esse Christianos, & offendi malis moribus Christianorum? Per quos qui-
 dem falsos Christianos efficitur ipse Christus opprobrium uicinis suis, id est, infidelibus paratis ad fidem suscipiendam, si non obtaret uita scandalosa prauorum Christianorum. Hæc ille.

Vbi etiam aduertendum, quod præ ceteris grauius scandalizantur infideles de mala uita ecclesiasticorum, & religiosorum, sicut per oppositum maximè edificantur de bona uita eorum. Et de hoc loquens Chryf. super Marth. in opere incompleto homilia. 10. ait. Si bene doceant sacerdotes, & melius, dicunt. Benedictus Deus Christianorum, qui tales habet seruos. Verè enim eorum Deus, uerus Deus est. Nisi enim ipse esset iustus, nunquam populum suum circa iustitiam sic teneret. Nam disciplina domini ex moribus familiaris demonstratur. Non sic nostri Philosophi, qui magna loquuntur, & nec modica faciunt: si autem bene doceant, & male conseruentur, uidentes infideles dicunt. Qualis est Deus eorum, qui talia agunt. Nunquam enim eos sustineret, qui talia faciunt, nisi consentiret operibus eorum. Vides ergo, quomodo Deus per malos Christianos blasphematur. Nec potest dominus bonam opinionem habere, qui malam habet familiam. Hoc ille. Ex quo patet, quod bona, & honesta, atque religiosa conuersatione bonorum Christianorum ualde edificat infideles, & paganos, quos etiam ad fidem allicit, & attrahit catholicam, prout perpulchrè ostendit idè Chrysof. homil. 9. dicens. Cum, inquit, uiderit infidelis te fidelem compositum, modestum, ornatum esse, mirabitur, & dicet. Verè magnus Christianorum Deus quales constituit homines? quales è qualibus fecit? Nempè Angelos ex hominibus ipsos reddidit. Si quis contumeliam illis fecerit, non

conuincantur. Si quis eos percusserit, non egre ferunt. Si quis iniuriam intulerit, pro his qui se leserunt, orant. Inimicum non habent, iram feruare non norunt, mentiri non di-
 cernerunt, peiorare non tolerant, quinimo nec iurare, sed linguam suam excindi mallent, quam ulli ex ore suo iuramentum emittere. Hæc illis prebeamus de nobis dicenda, dicente Salvatore nostro Marth. 5. Sic, inquit, luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant, &c. Hæc Chryf. ubi, sup.

QVI NTÒ innocentes rectè dicere possunt. Debitores sumus, supple Deo, etiam plusquam illi, qui aliquando lapsi sunt, & postea surrexerunt per ueram penitentiam. Da exemplum de uno, & eodem homine in uia confuturo, cui occurrit alij duo homines grauari farcinis, & ad casum proximi. Quod ille cernens unum iuuat, ne cadat, alterum uerò cadere permittit, quem statim iuuat, ut iterum surgat. In hoc casu nunquid primus maiori debito est illi obnoxius, quam secundus? Vtique certè. Ita in proposito. Et huius ratio est, quia per difficile est, ut ille, qui aliquando expertus est delicias peccatorum, possit se totaliter ab illis continere, quominus aliquando in eis non relabatur, adeo ut dicat Ambro. lib. 2. de penitentia. c. 20. Quod facilius inuenit, qui innocentiam seruauerint, quam qui congruè penitentiam egerint. Ista etiam autoritas allegatur de p. dist. 1. sunt qui arbitrantur. Dicit etiam Boetius, quod facilius est ad uirtutem erigere nouos, quam reuocare ueteres, uel præteritos. De isto etiam debito innocentia, siue præseruationis à malo loquens ad dominum Aug. lib. confes. dicit sic. Gratia tue domine deputo, quæcunque non feci mala. Quid enim est, quod facere non potui? Et omnia mihi dimissa esse fateor, & quæ mea sponte feci mala, & quæ te duce non feci. Hæc ille. Ex his omnibus infero, quod Beata Virgo erat maioris debiti obnoxia quo ad Deum propter innocentia, & immunitatis à peccato donum, quam Magdalena, cui remissa sunt peccata multa. Et hoc si consideretur quantitas, siue continuatio doni. Si autem consideretur liberalitas ex parte dantis, oppositum habet locum, prout pulchrè deducit Beatus Tho. 2. 2. quæst. 106. art. 2. ubi querit, utrum magis teneatur ad gratias Deo reddendas innocens, quam penitens.

SEXTO peccatores rectissime dicere possunt. Debitores sumus. Sed cuius debiti debitores? Profecto maximi debiti, scilicet, pene æternæ, à quo post hanc uitam, nunquam poterunt se absoluerè, seu liberari. Nam cuiuslibet in infernum descendenti dicit districtus iudex Christus illud Math. 5. Non exiabis inde, donec reddas nouissimum quadrante. Et quia ipsi damnati non habebunt, unde reddant, quia nec per ieiunium, nec per orationem, nec similiter per elemosynam poterunt Deo satisfacere, eò quòd tales monetæ non currunt in illa regione inferni, consequens est dicere, quòd manebunt perpetuo debitores pene. Insuper nullus potest se deobligare à pene, nisi primum deobligatus fuerit à culpa, & hoc quo ad Deum, quamuis in foro exteriori, & quo ad homines aliter possit fieri. Sic est autem, quòd miseri peccatores in inferno constituti nunquam poterunt se deobligare à culpa, quæ in inferno est irremissibilis. Ergo neque à pene æternæ liberari poterunt. O quantum istud debet terere miseris peccatores, qui pro momentanea delectatione efficiuntur debitores æternæ pene. Momentaneus, inquit, Greg. est quòd delectat, æternus autem quòd cruciat. Est, & aliud debitum, cuius debitores sunt peccatores, & hoc in presenti tantum. Illud autem est sacramentalis confessio, ad quam obligantur tempore, & loco. A quo quidem debito sunt immunes iusti, & innocentes. Ex quo patet, quòd peccatum inducit mirabile seruitutem. Cuius, ipsi peccatores confessi fuerint, & absoluti à culpa, adhuc nihilominus debitores sunt, super reprobæ pene, quam necesse habent soluere in presenti, aut in futuro. Sed beatus est, qui se acquietat de ea in presenti, ne tadem descendat in purgatorium suscepturus mirabile cruciatum. Nam ut habetur ad Heb. 10. Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis. Quod quidem uerbum non solum intelligitur de pene inferni, uerum etiam de pene purgatorii, quia ut dicit Aug. li. de penitentia, & Similiter recitatur de pe. dist. 7. nullus. Ignis purgatorii, etsi non sit æternus, miro tamen modo grauis est. Excellit enim omnem penam, quam unquam aliquis passus est in hac uita. Nunquam in carne tanta inuenta est pene, licet mirabilia martyres passi sint tormenta, & multi nequiter quanta sepe sustinuerunt supplicia. Studeat ergo quisque delicta sic corrigere, ut post mortem

tem non oporteat cum penam tolerare. Hæc ibi.

SEPTIMO redempti sanguine Christi rectè dicere possunt prædictum uerbum, scilicet, Debitores sumus. Unde Chrysostomus homil. 2. in Epistolam ad Philemonem, dicit sic. Omnia, quæ agimus, tenemur Deo exsoluere, tãquam debitum. Nam, si cù seruos pecunia emimus, semper iustos nobis uiuere uolumus, & omnia, quæ habuerint, nostri esse iuris, quanto magis, qui nos ex nihilo condidit, & esse, qui ante non fuimus, fecit, qui postmodum proprio sanguine nos redemit, tantumquæ se deicit nostri gratia, quantum uero pro filiis charissimis faceret, qui de summa celi arce, & paternis sinibus ad nos descendit infirma, qui sanguinem effudit suum, sui nos iuris meritò esse uult? Si igitur mille habere nos uitas, omnemquæ illas pro eo poneremus, putas ne, dignum aliquid illius charitati retribuere possemus? Minimè. Sed cur quæ? Certè quæ, cù ille nihil nobis deberet, hoc fecit ex gratia. Nos autem ex hoc illi debitores sumus. Hæc ille. Ad idem etiam præpositus loquitur Ber. in quodam ser. quod intulatur de quadruplici debito, sic inquit. Debitor ex Deo non solum recreationis, uerum etiam recreationis, siue redemptionis. Ecce. n. Christus uita suam posuit pro uita tua, ergo illi debes uitam tuam. Itè duos, & amarus cruciatus durè te sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Quid ergo tibi durum esse poterit, cum recordatus fueris quia ille in forma Dei ante luciferum genitus uenit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus ut dicitur usque, ad cubitos in limbo profundi. Quid non siuae tibi, cù tibi collegeris omnes amaritudines domini tui, & rememoraberis illarum? Primum quidem infantilium necessitatum, deinde laborum, quos perulit in predicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in ieiunando, uigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Postremo periculorum in falsis fratribus, conuictio rum, sputorum, colaphorum, subannationum, exprobationum, clauorum, horumque similibus, quæ pro nostra salute, 33. annis operatus est super terram. O quanta miseratio. O quanta dilectio. O quanta dulcedo, & mansuetudo regem gloriæ pro despiciatissimo uulcedo crucifigi, quis unquam audiuit talia? Aut quis hæc excogitare potuit? Cum ergo domino meo Iesu Christo donauero, quicquid sum, & quicquid possum, nonne hoc est, sicut Stella ad Solem? Gut-

za ad fluuium . Lapis ad montem . Granum ad aceruum,
Hæc Bernar.

OCTAVO ð iustificati à Deo meritò dicere possunt . Debitores sumus, scilicet, pro gratia iustificationis . Et de hoc debito loquens deuotus Bernard. ubi sup. dicit sic. Debitor sum Deo ratione iustificationis . Exigunt enim à me peccata mea priora futuram uitam meam, ut faciam fructus duobus penitentia; & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ . Sed quomodo possum hoc debitum soluere? Præsertim cum peccauerim super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt peccata meæ super capillos capitis mei, & non sum dignus uidere altitudinem cæli, præ multitudinem iniquitatis meæ, quoniam irritaui iram tuam, & malum coram te feci . Circumderunt membra, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut uiderem . Quomodo ergo satisfaciám, cum cogar reddere debitum usque ad nouissimum quadrantem? Cum ergo ð homo, quicquid uiuis, quicquid sapis, quicquid habes, quicquid potes, huic uni rei, & beneficio iuste uindicaueris, & dedicaueris, nunquid pro alijs de bitis satisfacere poteris? Hæc ille.

NON ð saluandi rationabiliter dicere possunt sæpe dictum uerbum . Debitores sumus, supp. Deo ratione hereditatis, quam nobis præparauit in cælis, & quam nobis repromisit, id est, frequenter promisit, dummodo faciamus uoluntatem eius in terris. Vide in Psalm. Dominus pars hæreditatis meæ, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. Meritò etiam de hac hæreditate dicere potest saluandus illud Eccles. vigesimotertio . Hæreditas mea super mel, & fanum, sup. est dulcis. Oculus etiam non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus, sup. in cælis, diligentibus se, ut haberit. Isaïe 64. Item idem repetit Apostolus. 1. Corinrh. 2. Nunquid ergo, inquit Bern. ubi, isup. ad hanc hereditatem emendam totū te, & quecumque, & undecunq; contrahere poteris, dare te oportebit? Cū que hoc feceris, scito, quia non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Dicat ergo homo. Quid retribuam dño pro oibus, quæ retribuit mihi? Nonne si conferrentur in me omnes uitæ filiorū

Adam,

Adam, & omnes dies sæculi, & omnes labores hominū, qui fuerunt, sunt, & erunt, nihil esset ad cōparationem unius debitoris horū? Quis ergo amplius grunniat dicens . Nimium laboramus, & nimium ieiunamus, nimium affligimur, cum non millesime, immo nec parti minimè tantorum debitorū ualeat satisfacere? Hæc deuotus Bern. Patet ergo clarissimè, quàm multipliciter, & quàm mirabiliter, atq; rationabiliter debitores sumus Deo, qui nos fecit, & refecit, in super, & seipsum nobis donauit. Meritò ergo debemus illi seruire in sanctitate, & iustitia corā ipso oibus diebus nostris . Et sic patet de prima parte præsentis Epistolæ, in qua fit mentio de speciali obligatione, qua debitores sumus Deo.

SECUNDO principaliter in præsentis Epistola fit mentio de adoptiua filiatione, cum ait Apostolus. Quicunq; spiritu Dei aguntur. i. tanguntur, ut dicit interli. hi filij Dei sunt, ex mera dilectione illi seruientes, ut exponit eadē glo. Vbi notandum, qd aliter operatur seruus, & alter filius. Nam seruus operatur ex timore seruilis, filius autē ex amore filiali. Vnde per hoc pōt quilibet aequaliter cognoscere, saltē per coniecturā, utrū sit filius Dei, necne. Et hoc est, qd de iustis loquitur Apostolus, cū subdit dicēs. Nō . n. accepistis spiritū seruilitatis iterū in timore. i. donū seruilis timoris, quo seruatiis ex timore, sed accepistis spiritū adoptionis filiorū Dei. i. donū, per qd estis filij Dei adoptiui, 1 quo. i. per quē spiritū sanctū, clamamus . i. Deū uocare possumus, Abba pater, quia Deus est pater noster, & nos sumus filij eius. Et nota, qd Abba, & pater idē sunt, hoc dēpro, qd Abba est nomen Hæbraicū, pater autē nomē latinū. Et per hoc insinuat, qd prædicta filiatio adoptiua pōt esse omnibus communis, siue sint Græci, siue Hæbræi, siue Latini, dummodo sint iusti, & boni . Et iterum de hac filiatione adoptiua loquens Apostolus subdit dicēs. Ipse enim spiritus, sup. sanctus, testimonium reddit spiritui nostro, qd sumus filij Dei. Licet enim nullus sciat in uita humana se esse filium Dei per gratiæ adoptionem, hoc tamen potest scire per speciale spiritus sancti reuelationem . Ista tñ notitia ualde paucis cōcatur. Vñ & ipse Paulus hoc sciuit de seipso, fm quod ipse loquitur. 1. Cor. 2. dicens. Non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum, qui ex Deo est.

NOTANDVM est autē circa prædicta qd est triplex filiatio,

P 4 uide-

uidelicet, diuinalis, uirtualis, criminalis. Prima soli Christo competit, qui secundum diuinitatem est unicus filius Dei Patris, iuxta illud Iohan. 1. Vidimus eum, quasi unigenitum a Patre. Secunda filiatio cōuenit omnibus iustis, qui dicuntur filij Dei per adoptionem. Nam Deus tales adoptat per gratiam. Et de talibus loquitur Apostolus in presenti Epistola. De talibus etiam filiis loquens August. de uerbis Domini serm. 37. dicit sic. Multos filios Dei fecit unicus filius Dei. Emit enim sibi fratres sanguine suo.

Vnde circa hanc filiationem notandum, quòd filii est nomen subiectionis, dilectionis, utilitatis, nobilitatis, conformitatis. Primò igitur filius est nomen subiectionis. Debet enim Patri subiugari. Sic & iusti Deo Patri subiugantur per humilitatem, & promptam obedientiam. Et interidum hominibus propter eum, sicut patet de bonis religiosis. Secundò filius est nomen dilectionis, quia à Patre debet amari. Sic boni diliguntur tam à Deo, quam ab alijs hominibus bonis. Quòd si à malis odiantur, magis cedit ad eorum honorem, quam ad confusionem. Tertiò filius est nomen utilitatis, quia debet subrogari Patri in successione. Sic & iusti expectant optimam successionem paternę glorię. Eccl. 3. 4. In hereditate Domini morabor, dicit anima deuota, & hoc confidens de gra Dei. Vñ ad Gal. 4. Quod si filius, & heres. Quartò filius est nomen nobilitatis, quia liber nō debet iudicari. Sic & iusti sunt ualde nobiles, eò quòd abiecerunt à se seruitutem peccati, & assumpserunt sibi libertatem gratię. Quintò filius est nomen conformitatis, eò quòd debet Patrem in uirtutibus, & bonis moribus imitari. Sic & iusti student se conformare Deo, & sanctis eius, quantum possunt. Quicunq; ergo habuerit has quinque cōditiones boni filij, indubiè efficietur filius altissimi per adoptantem gratiam. Atque de eo poterit Pater celestis dicere illud Luc. 3. Tu es filius meus dilectus. Et sic patet de filiatione uirtuali, quam nobis confert Dominus. Tertia filiatio, quę criminalis dicitur, conuenit peccatoribus, qui sunt filij diaboli, iuxta illud Christi testimoniū Iohan. 8. Vos ex Patre diabolo estis: De hac etiam filiatione loquitur August. ad fratres in eremo ser. 45. qui intitulatur de Penitentia agenda, ubi sic ait: Vnusquisq; eius opera facit, eius filius appellatur. Practica, quomodo diabolus habet plures

filios,

filios, & filias, quàm Christus, quod ualde miserū est, & damnable. Absit à nobis charissimam hęc maledicta, & iniqua filiatio. Et sic patet de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in presenti Epistola fit mentio de hereditatis æternę acquisitione, cum subditur. Si autem filij, & heredes. In præcedentibus enim Apostolus ostendit iustos, & bonos esse filios Dei, per gratię adoptionem. Et ne quis parui faciat talem filiationem in presenti, declarat, & insinuat utilitatem permaximā, quam affert, cum ait. Si autem filij, & heredes, scilicet bonorum glorię, quę sunt possessio Patris celestis, ideo sequitur. Heredes quidem Dei, suprà Patris, cohæredes autē Iesu Christi, secundū quòd homo est. Ipse enim Christus est principalis hæres, iuxta illud Matt. 20. Hic est hæres. Mirabilis ergo hereditas, ubi, qui moriuntur in Domino, possideant hereditatē, iuxta illud Psal. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini. Et nota, quòd singuli possident totam hereditatē, iuxta illud Psal. Dediti hereditatem rimentibus nomen tuum Domine. Patet ergo ex dictis Apostoli, quòd necesse est prius esse Dei filiū per gratiam adoptantem, quàm habere ius ad hereditatē celestem, & hoc ipse expressit, cum ait. Si filij, & heredes. Pater etiā, quòd electi sunt heredes maximi, & ditissimi Patris, quia Dei. Pater insuper, quòd habent consortem in tali hereditate maximū, & nobilissimū Dominū, & qui faciet illis optimā partem, quia coheres Iesu Christi. Studeamus ergo charissimi ad hęc hereditatē per bona opera peruenire, ut illic maneamus sine fine. Pręstante Dño nostro Iesu Christo, qui cū patre, &c.

Dominica octaua post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

TENDITE à falsis Prophetis, qui ueniunt ad uos Matt. 7.

PRO introductione presentis sermonis mouetur questio talis. Vtrum falsi Prophetę, & quicunque mali sint à bonis cauendi, & uitandi? Pro solutione huius questionis ponam aliquas ueritates per ordinem.

PRIMA igitur ueritas. Velint, nolint, necesse habent bo-

ni in presenti interdum permisceri malis. Nam uita presentis, siue mundus iste est tanquam ager magnus seminatus, in quo semper inueniuntur Zizania cum tritico. Secus autem erit in futuro. Nam in inferno mali erunt scorsum, in celo autem boni similiter scorsum. Nam in die iudicii exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in carcerum ignis, ut dicit Christus Matt. 13. Quod ergo boni necesse habeant in presenti habitare, & interdum commisceri cum malis, patet testimonio beati Hieron. qui tertia parte Epistolarum suarum Epistola. 39. ad Rusticum monachum scribens ait. In omni, inquit, conditione, & gradu optimis mista sunt pessima. Hoc idem patet testimonio beati Gregorij homil. 38. dicentis. Quousque hic uiuimus, necesse est, ut uitam presentis seculi permixti peragamus. Tunc autem discernimur, cum ad portum peruenimus. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in celo, & similiter mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Hac autem uita, quae inter caelum, & terram sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium ciues communiter recipit. Si ergo boni estis, quandiu in hac uita subsistitis, equanimiter malos tolerare debetis. Nam quisquis malis non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse reuicit, quae Cain malitia non exerceat. Sicut ergo in tritura areae grana sub paleis premuntur, & sicut flores inter spinas oriuntur, & sicut rosa, quae redolet, crescit cum spina, quae pungit, sic boni in presenti permixti sunt malis. Deinde declarat per uarias historias sacrae Scripturae, quomodo semper post lapsum Adae fuerunt mali permixti bonis. Hoc autem probat inductiue, ita dicens: Duos filios habuit primus homo, unus horum electus est, alter autem reprobatus. Tres filios arca Noe tenuit, quorum duo electi sunt, & tertius reprobatus. Duos filios Abraham habuit: Ismaelem & Isaac quorum primus reprobatus, secundus autem electus est. Idem dicit de duobus filiis Isaac, uidelicet Esau, & Iacob. Similiter Iacob duodecim filios habuit, sed unus ex eis per innocentiam uenturus est, alij uero per malitiam fratris uenditores fuerunt. Insuper Apostoli duodecim sunt à Christo electi, inter quos unus diabolus per malitiam exiit. Ceterum septem fuerunt diacones ab Apostolis electi, & ordinati, quorum sex in fide recta remanentibus, unus, cui nomen

Nicolaus,

Nicolaus, exiit auctor erroris. Deinde concludit idem Gregorius dicens: In hac ergo uita, & Ecclesia, nec mali esse sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Haec ille. Idem etiam dicit August. Epistola. 137. Et similiter recitatur in corpore iuris dist. 47. quantumlibet, ubi facit quasi similem inductionem cum priori. Et sic patet de prima ueritate.

SECUNDA ueritas. Qui sentiunt se imperfectos, debent quantum possunt, uitare consortia malorum, ne ruant in peccatum per malum eorum exemplum. Nam ut dicit Hiero. 3. par. Epistolarum suarum Epistola. 85. Nihil tam nocet homini, quam mala societates. Talis enim efficitur homo, qualium societate fruitur. Nunquam cum agno lupus habitat. Vir certe castus luxuriosae societatem aufugit. Plusquam impossibile putatur uirum diutius in bonis permanere operibus, qui mala assidua conuersatione uitur. Cum sancto (Psal. uociferat) sanctus eris, & cum uiro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Haec ille. Hinc clamat Iohan. Apoca. 18. dicens. Exite de Babylone, idest, de medio nationis peruersae popule meus, & ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiat; idest, ne contingat uos pariter cum illis puniri, & signanter in futuro. Cuius rationem assignat, cum subdit. Quonia peruenerunt peccata eius usque ad caelum, quasi supplicium clamantia uindictam coram Domino de actoribus suis. In cuius etiam figuram precepit Dominus per Moysen populo hebraeorum Exod. 34. dicens: Cauere, ne cum habitatoribus terrae Amorrhoeorum, Chanaanorum, Pharisaeorum, & huiusmodi iungas amicitias, quae sint tibi in ruinam. Et Deut. 7. Non inibis, inquit Dominus, cum Amorrhaeis, & alijs infidelibus sedus, nec sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam eius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum, ne sequatur me, ut magis seruiat dijs alienis. Irasceturque furor Domini, & delebit te cito. Haec ibi. Et per hoc figuratiue prohibet Dominus bonis, sed adhuc imperfectis, ne passim, & indifferenter conuersentur cum malis, ne scilicet per malum ipsorum exemplum trahantur, atque alliciantur ad malum iterum, ad quod adhuc proni sunt, & faciles.

TERTIA ueritas. Perfecti possunt tunc conuersari inter malos, & praesertim salutis eorum causa: Non enim talibus imminet

imminet periculum coinquinationis per culpam ex tali conuersatione, sicut imperfectis. Da exemplum de medico, qui munitus aliquibus remedijs præseruatiuis uisitat turc, & securè, periculosè, & pestiferè egrotantem, ubi tamen alijs imminet periculum ex simili uisitatione. Probat ergo prædicta ueritas ex dictis beati Greg. super Ezech. homil. 9. dicentis. Perfectè bonus non est, nisi qui fuerit, & cum malis bonus. Hinc beatus Iob asserit de seipso dicens. Frater filii draconum, & socius struthionum. Eiusdem. 3. o. De Loth etiam loquens beatus Petrus in ipsius laudem ait: Et iustum Loth oppressum à nephandorū iniusta cōuersatione eruit Deus. 2. Petri. 2. Hinc Paulus discipulorum uitam laudat dicens. In medio nationis praue, & peruerse, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo Phil. 2. Hinc quoque Iohan. Pergami Ecclesie attestatur dicens Apoc. 2. Scio, ubi habitas, ubi sedes est Sathanæ, & tenes nomen meum, & nō negasti fidē meam. Ecce fratres penè omnia percurrēdo cognoscimus, quia nō fuit bonus, quem malorum prauitas non probauit. Hæc ibi.

CIRCA quod etiam notandum, quòd societates, & conuersatio bonorum cum malis, & qui de facili inde scandalizari non possunt, prodest utrisque. Primò quidem ipsis malis, quia inde habent exemplum bonæ uitæ, & conuersationis sanctæ. Propter quò dicebat Saluator bonus, & iustus Matt. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent Patrem uestrum, bene ad corū exemplar operando. Nam ut dicit Senec. ad Luci. Epistola. 10. Opus est aliquo, ad quem mores nostri seipfos erigant. Nisi enim ad regulā praua non corriges. Hæc ille. Item Chryso. hom. 72. Nihil, inquit, sic in ueritatē uiam inducit, ut cōuersationis integritas. Nec enim ita dictis nostris intendunt homines, sicut his, quæ à nobis geruntur. Secundò prædicta conuersatio bonorum cum malis prodest etiam ipsis bonis, in hoc scilicet, quòd sepe mala patiuntur ab ipsis malis, uero te opprobria, contumelias, iniurias. Interdum etiam uerba, quæ omnia cedunt ad ipsorum utilitatem, quia per hoc p̄ueniunt aliqua leuia per eos commissa delicta, aut saltem crescit inde eorum præmium per patientiæ meritum. Hinc August. de uerbis Domini ser. 53. Mali, inquit, necessarii sunt bonis. In fornace quodammodo artificis sumus, hoc

hoc est, in mundo isto. Si aurum es, simul ardes. Si aurum es, palea tua est malus. Si & tu palea es, simul eris fumus. Hæc ille. Et sic patet de tertia ueritate.

QUARTA ueritas. Inter omnes peccatores maximè uitandi sunt hæretici, quos Christus in hodierno Euangelio uocat falsos prophetas, & hoc propter tria. Primò quidem propter eorum fictionem, & simulationem. Dolosè enim ueniunt tales, & incedunt, falsam doctrinam sub uirtutum apparentia palliantes. Unde dicitur in præsentī Euāgelio, quòd ueniunt in uerimentis ouium, id est, ut recti sub bonis operibus, scilicet orationibus, ieiunijs, & elemosynis, quæ omnia ipsi sicte faciunt, eò quòd in talibus Dei honorem non intendunt, sed potius populi fauorem, & gratiam, & ut eorum dictis credulitas citius adhibeatur: Unde de talibus loquens Apostolus ad Rom. 16. dicit, quòd per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium. Secundò tales sunt diligenter cauendi propter aliorū periculum. Alijs nempe imminet grande periculū ex eorum conuersatione, eò quòd ut dicit Saluator in præsentī Euangelio, sunt intrinsecus, scilicet, per corruptam uoluntatem, & nocendi intentionē lupi rapaces. Lupi enim non solum mordent, uerum etiā uenenatos habent dentes. Sic hæretici, cum mordent, simul effundunt uenenum falsæ doctrine, iuxta illud Apostoli uerbum. 2. ad Timo. 2. Sermo eorum, ut cancer serpit. Et ideo bene dicitur ad propositū Esa. 52. Recedite, recedite, nolite tangere immundum, quia sicut dicitur. Ecl. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Terriò tales cauendi sunt, ne inuoluamur penis à iure, & sacris concilij constitutis aduersus eos, qui cum talibus se immiscunt. Quæ quidem pene uarie sunt, & graues, quas pertranseo breuitatis causa. Patet ergo solutio ad quæsitum, quòd scilicet falsi Prophete, id est, hæretici præ ceteris malis hominibus sunt à Christi fidelibus cauendi, & uitandi. Quod etiam apertè innuit Christus in principio præsentis Euangelij, ubi de hoc nos admonet dicens. Attendite à falsis Prophetis, &c.

In præsentī ergo Euangelio Largitor gratiæ, & amator salutis humanæ Dominus noster Iesus Christus, ut nos ad salutem promoueat, & ad regnū cælestē tandem perducatur, ostendit nobis quatuor pulcherrima documenta, uidelicet.

Quid est salutis humane impeditiuū, ut illud caueamus, in principio.

Quid est salutis humane promotiuum, ut illud teneamus, ibi. Sic omnis arbor.

Quid est salutis humane exclusiuum, ut illud horreamus, ibi. Omnis arbor.

Quid est salutis humane consummatiuum, ut illud appetamus, ibi: Sed qui facit uo. &c.

PRIMò igitur Christus ostendit in principio Euangelij, quid est salutis humane impeditiuum, ut illud caueamus, cum ait, discipulis suis, & consequenter omnibus deuotis christianis. Attendite, cum diligentia, id est, attentè cauetò, à falsis Prophetis, id est, Hæreticis dolosis, qui in humilitate, & falsa, atque ficta religione ambulanti, qui ueniunt ad uos, ut decipiant in uestimento ouium: quia suam falsam doctrinā palliant apparentia uirtutum. Intrinsicè autem, id est, in intentione, sunt Lupi rapaces. Et ideo cauetè, ne uos dilanent suis blanditijs, & dissimulationibus peruersis. Quomodo autem tales possunt cognosci, aperte insinuat, cum ait. A fructibus eorum cognoscetis eos, id est, ab operibus. Et nota, quòd non dicit ab apparentia exteriori cognoscetis eos: quia habent plerunquè speciem sanctitatis, siue simulatè religionis in exteriori homine. Sed dicit à fructibus eorum cognoscetis eos, id est, à malis operibus.

CIRCA autem hunc textum pro nostra instructione, possunt moueri aliquè paruè, & breues quæstiones.

PRIMA igitur quæstio uersatur circa illud uerbum: Attendite, circa quod quæritur. Quæ sunt illa, quæ debemus præcipuè attendere. Ad quod responderetur, quòd illa multa sunt.

PRIMò igitur debemus attendere legem domini, ut illam opere impleamus. Vnde Psal. in persona domini. Attendite popule meus legem meam, inclinate aurem uestram in uerba oris mei. Dicit ergo Attendite, id est, diligenter legite, & audite, ò popule meus christiane, legem meam, tam uerèrem, quàm nouam: quia utranquè dedi. Primam in monte Syna. Secundam in forma humana. Et nota, quòd non dicit: Attendite leges Iustinianas, sed legem meam. Et istud est contra multos mundanos, qui diu, noctuquè uersantur cit-

in prædictas leges memoriter eas retinentes, quantum fieri potest, & hoc ideo: quia sunt de pane lucrando. Rarò autem aut nunquam uersantur, circa legè domini, ita ut uix sciant enumerare præcepta decalogi. Talibus ergo in extremis singillatim dicitur id, quod in suo simili dictum fuit Hieronymo: Ciceronianus es: non christianus.

SECUNDò attendere debemus Dei honorem in operibus nostris, præcauentes uanam gloriam, prout nos admonet Christus Matt. 5. dicens: Attendite, ne iustitiam uestram faciatis corà hominibus, ut uideamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem uestrum. Deinde dat exè plum de oratione, & elemosina ostendens, quomodo debemus facere illa duo opera iustitiæ principaliter propter Dei honorem. Quod si interdum motus uanè gloriæ se ingerat cordibus nostris, debemus ipsum quantocyus repellere, & dicere: Recede à nobis.

TERTIò debemus attendere Dei beneficia, ut illi gratias reddamus, utpote, considerantes, & animo sepè reuoluètes, quantum beneficium nobis contulit Deus nos ad suam imaginem, & similitudinem creando. Omnia enim naturaliter attendunt ad suum principium. Cum ergo Deus, sit principium nostrum, qui, scilicet, nos creauit, atque postmodum perditos recreauit, consequens est, ut ad ipsum semper attendamus oculos cordium nostrorum semper ad eum releuantes. Et hoc uolunt illa uerba Esai. 54. Attendite ad patrem, un de exciis estis. Ecce beneficium creationis. Sequitur, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis. Ecce beneficium recreationis, siue humanæ redemptionis.

QUARTò debemus attendere Christi piissimam passionem per iugem mentis deuotionem, prout ipsemet Christus nos admonet. Thren. 1. dicens. O uos omnes, qui transitis per uia, attèdite, & uidete, si est dolor sicut dolor meus, sup. tā grauis, tā ignominiosus, tā continuus, tā iniustus. Et nota, quòd dicit, qui transitis per uiam: quia ut dicit Apostolus ad Hæbr. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.

QUINTò debemus attendere paratam nobis mensam in Sacramento altaris. Prouerb. 23. Cum sederis, ut cū principe comedas, diligenter attende, quæ apposta sunt ante faciem

ciem tuam, idest, diligenter considera dignitatem tanti Sacramenti, & ideo munda te ipsum per ueram cordis contritionem, & puram oris confessionem. Vnde 1. ad Corin. 11. Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui manducat, & bibit indigne, supple, dominicum corpus, & sanguinem, iudicium sibi manducat, idest, ad damnationem suam ipsum sumit.

S E X T O debemus attendere insidias Diaboli, ut illas caueamus, & uitare possimus. Ecclesiastici. 11. Attende tibi, à pestifero, idest, à Diabolo, qui semper secum fert pestem peccati, & tenerationis peruersæ. Quem admodum ergo uidemus, quòd naturaliter oues attendunt à Lupo, ne ab eo deuorentur, item gallinæ à vulpe, ne ab ea rapiantur, similiter pulli, à miluo, ne subito subtrahantur, ita in proposito debemus attendere, & præcauere nobis ab insidijs Diaboli, qui est uelut vulpes per fallaciam. Item uelut lupus per uoracitatem. Itē uelut miluus per infestationem. Est ergo Diabolus diligenter à nobis uitandus, quia plenus est fallacijs, astutijs, & deceptionibus. Item, quia est insatiabilis in procurando damnationem animarum, nunquam enim dicit, sufficit. Item, quia assidue nos infestat suis temptationibus, non solum de die, ue rumetiam de nocte, procurando turpia somnia, ex quibus in terdum sequuntur immundæ pollutiones, & similia. Præter hæc omnia debemus attendere à falsis Prophetis, ne innuit dominus in presenti Euangelio. Sed de hoc statim dicetur per amplius. Et sic patet solutio ad primum quæsitum.

S E C U N D A quæstio uersatur circa illud, A falsis Prophetis. Circa, quod queritur, qui sunt falsi Prophetae, qui ueniunt in uestimentis ouium ad nos, & à quibus attendere præcipit Christus. Responso. Per prædictos designantur Hæretici, siue falsi Prædicatores, aut fallaces deceptores, ut sunt Hypocritæ. Capiendo ergo nomen falsi Prophetæ generaliter prout se extendit ad fallaces deceptores, quos Hypocritas uocamus, notandum, quòd tales falsi Prophetae, siue iniqui deceptores sunt tres, scilicet.

Dæmon. Caro. Mundus.

P R I M U S igitur falsus Propheta, seu deceptor est Diabolus, qui quandoque transfiguratur se in Angelum lucis, ut dicit Apostolus 2. ad Corinth. 11. hoc autem facit dupliciter,

ter, uidelicet uisibiliter, & inuisibiliter. Primò quidem uisibiliter, dū, scilicet, permissione diuina sumit quamdam speciem sanctitatis, in qua corporaliter apparet, ut sic sanctus æstimatus persuadeat malum, tanquam Pseudopropheta. Et hoc modo secundum aliquos apparuit Christo in deserto in specie cuiusdam boni, & sancti Eremitæ, cum, scilicet, eū ibi tentauit. Matth. quarto. Item legitur hoc modo apparuisse Sauli consulenti Pitonissam, quando, scilicet, uisus est in specie Samuelis sancti Prophetæ. 1. Regum vigesimo octauo, ut sic adoraretur ab eo, secundum Augusti. Sic etiam apparuit beato Antonio in forma Christi. Similiter, & cuidam iu ueni nouitio in forma beate Virginis Mariæ, & sic de similibus. Secundò uerò Diabolus tanquam falsus Propheta transfiguratur se in Angelum lucis inuisibiliter, hoc autem facit quoties suggerit aliquid malum sub specie uirtutis, quod facit frequenter, prout declarat Gregor. in Ezech. homilia decima secunda, dicens. Immoderata ira iustitia uideri appetit, disciplina remissio manifestat uultu uideri, renacia sese parsimoniam nominat, inordinata rerum effusio se beniuolentiam appellat. Hæc ille. Idem etiam dicit libro vigesimo tertio moralium capitu. vndecimo. Propterea istam periculosam tentationem, & deceptionem timens Psalm. dicebat ad dominum. Ab altitudine diei timebo, idest, ualde timeo deceptionem Sathanæ transfigurantis se in Angelum lucis persuadendo mihi malum sub specie boni, & uirtutis. Ego uerò in te, supple, domine Deus sperabo, scilicet, per te liberari ab eo.

S E C U N D U S falsus Propheta, seu deceptor est caro. Nam quandoque fingit se mortuum uitæ, & tentionibus, ita ut in terdum spiritus non sentiat huiusmodi tentationes carnis, etiam dato, quòd illi offerantur maxime occasionones, & pericula malorum, ut domestica conuerfatio mulierum, uel familiaris conuerfatio, & confabulatio cum monialibus, aut uiduis, & huiusmodi, ita ut quasi propheta uideatur dicere humana caro. Profectò à cætero continenter uiuam, quia non est mihi amplius curæ de delicijs, & noluptatibus carnalibus. Sed in hoc apparet falsitas carnis, quòd quandoque ubi uidetur quasi mortua, & extinctus sones libidinis, subito reuiuiscit, & ad illicita pertrahit. Et

Ser. Do. G. Pep. Pars Actin. Q in hoc

in hoc est similis uulpi, quæ est animal cautelosum. Cum enim famelicus, nec potest prædam ad nutum capere, extendit se ad longum corpus in medio agri, uel loci publici, nullam sui corporis partem mouens, ut quasi mortua appareat. Quo uiso accurrunt undique corniculæ, corui, picæ, & similes aues hincinde circa eam uolitant. Quod illa uidens, subito rapit inde sibi prædam. Ita in proposito, caro quandoque simulat se totaliter mortuam uitæ, & passionibus, sed cum quis ex hac confidentia non sibi cauet, sed operatur incaute, subito insurgit caro, & occidit spiritum. In cuius figurâ Sanson fortissimus nimis confidens de Dalila uxore sua, cuius tamen sæpè infidias expertus fuerat, dormiens in gremio eius abscissis capillis capitis sui traditus est in manus inimicorum suorum Philistinorum per eadem, ut patet Iudicum. 16. Ad propositum. Dalila est sensualitas: Sanson ratio, siue spiritus, qui ualdè diligit dictam Dalilam, quamuis sæpè expertus fuerit infidias illius, quauis fingat ipsum diligere. Vbi ergo spiritus nimis de ea confidit, ita quòd obdormiat corpore, & negligentia, in speratè traditur per eam in manus dæmonum illudendus, & tunc apparet in affectu falsitas, & deceptio illius. Et ideo factus est ualdè, qui se tradit potestati, & dominio carnis, quæ tanquam ancilla debet semper subijci spiritui. Insuper, cum reputatur quasi mortua, tunc frequenter periculosus insurgit, sicut patet in uitis Patrum de quodam sene patre, qui impregnauit quandam mulierem. Noui, & ego quandam aliam, quæ cum ex charitate seruiuisset cuidam Ecclesiastico seni in eius graui sima infirmitate, tandem eo corpore utcunque melius habente illa concepit, & peperit ex eo filiam. Nec multò post ille mortem obiit.

TERTIUS falsus Propheta, siue deceptor est mundus. Multa enim promittit amatoribus suis in posterum, quæ minime confert, utpotè longam uitam, prosperitatem magnâ, gloriâ, & honorem, & huiusmodi. Vnde de isto Pseudopropheta loquens Augustus ad fratres in cremo ser. 3. qui intratatur de fallacia mundi, dicit sic. O' munde proditor nequissimè cuncta bona promittis, sed contra cuncta mala profers, promittis uitam, sed donas mortè, promittis gaudium, sed largiris merorem, promittis quietem, sed ecce turbatio, promit-

promittis florem, sed cito euanesceat, promittis stare, sed cito recedis. Non ergo es diligendus: quia omnino transis, & concupiscentia tua uelut fumus euanesceat. Hæc ille. Patet ergo de tribus falsis Prophetis, qui sunt dæmon, caro, & mundus, à quibus arêdere debemus iuxta Christi monitionem, ne, scilicet, suis astutijs nos decipiant, & ad inferna pertrahant. Et sic patet ad secundam questionem.

TERTIA quæstio uersatur circa illam clausulam sequentem. Qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Circa quod quærunt, qui sunt illi, qui ueniunt ad nos predicto modo, ut nos decipiant. Ad quod responderetur, quòd illi sunt tres, uidelicet.

Detractores. Adulatores. Simulatores.

PRIMI igitur ueniens ad nos in uestimentis ouium, & qui intrinsecus sunt lupi rapaces, sunt detractores. Tales nempe quandoque fingunt se ex quadam pietate referre mala aliorum, utpotè dicendo his, quibus talia referunt. Vos benè nostis talem, & credo, quòd sit de amicis uestris, & ego similiter eum diligo. Sed egre fero, quæ talia, & talia de eo dicuntur, quæ tamen non credo esse uera, nec uellem talia alijs dicere, aut quòd hæc alijs referretis. Et tamen tales bilingues summè affectant, quòd alijs sciant defectus illorum de quibus detrahunt. Et ideo in corde, & corde locuti sunt. In ipsis quoque mentita est iniquitas sibi. Vnde de unoquoque tali rectè potest intelligi illud Psalmi. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Et hoc est, quòd loquitur Bernardus super Cantici. serm. vigesimo quarto. Ita dicens: Detractores quodam simularè uerecundiæ fucos conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas à detractore alta præmitti suspiria, sicque, cum quadam grauitate, & tarditate, uultu mæsto, de multis supercilij, & uoce plangenti egredi maledictionem, & quidem tantò persuasibiliorem, quanto creditur ab his, qui audiunt, corde non audio, & magis condolenti affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, uehementer pro eo, quòd diligo eum satis, & nunquam potui eum de hac re corrigere, & aliàs quidem benè mihi compertū fuerat de eo istud, sed per me nunquam innotuisset. At quoniã per alterum patefacta res est, ueritatem negare non possum.

Re uerita est. Hæc ille. Patet ergo quomodo molliti sunt sermones detractoris, super oleum, & nihilominus ipsi sunt iacula. Et hoc est, quod loquitur hic Christus dicens de talibus: Veniunt (inquit) in uestimentis ouium, simulant se amicos, aut ex quadam compassione referre mala aliorum, sed intrinsecus sunt lupi rapaces per prauam intentionem, & affectionem diffamandi eos, & scandalizandi. Propter quod sicut oues naturaliter fugiunt lupos, sic & iusti, & boni debent uitare tales lupos rapaces, iuxta illud consilium sapientis Proteribio. vigesimoquarto. Cum detractoribus non commiscearis. Tales nempe lupos ualde fugiebat, & abhorrebat beatus Augusti. Propter quod iuxta mensam suam scriptum habebat. Quisquis amat dicitis absentem rodem uitam, Hanc mensam indignam non uerit esse sibi. Sed heu, hodie in mensis Episcoporum, magnatum, principum, ac dominorum inueniuntur multi, qui pleno ore de absentibus male loquuntur, & detrahunt, & tales libenter audiuntur, sed ad eorum, & audientium, qui eos non compefcunt, damnationem.

S E C V N D I. uenientes in uestimentis ouium, & qui intrinsecus sunt lupi rapaces, sunt blandi, & suaves adulatores, qui alios laudant, ut minus sibi ab eis caueant, & tandem eos seducant, quod maximè fit in curijs, & aulis principum. Vnde adolor uerbum, dicitur quasi adalor, eo quod adulario in aulis maximè fieri soleat, hoc etiam uidetur Christus approbare Matthei undecimo, cum inquit. Ecce, qui mollibus uestiuntur, in domibus regum sunt. Vbi per uestitos mollibus rectè designantur adulatores, qui molles sunt lingua, loquendo placencia coram regibus, ac principibus. Et tales libenter audiuntur ab illis, ita ut uideantur eis dicere illud Esa. trigesimo. Loquimini nobis placencia, uidete nobis errores. Nec, supple, illos reprehendatis, sed potius laudatis, nobis fauendo in malitia nostra, ut, scilicet, impleatur illud Psalm. Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur. Ecce ergo quomodo adulatores ueniunt in uestimentis ouium. Quod autem sint intrinsecus lupi rapaces per fallacem intentionem, patet per Hierony. 3. parte Epistolarum suarum Epistola decimaquarta dicentem, quod
adulato-

adulatores sunt blandi inimici. Dicit etiam August. supra psalmo nono, quod adulantium lingue alligant animas in peccatis. Delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, uerumetiam laudatur operator. Hæc ille. O quot oues occidunt, maciant, & deuorant huiusmodi lupi rapaces? Non enim solum tales adulatores nocent animabus, quos obdormire faciunt in suis peccatis, uerumetiam more luporum sub palliatione cuiusdam urbanitatis ad se trahunt munera, & donaria diuitum, quæ illis faciunt. Ecce quomodo, sub uestimentis ouium intrinsecus sunt lupi rapaces.

T E R T I I uenientes sub uestimentis ouium, & qui intrinsecus sunt lupi rapaces, sunt simulatores, & Hypocritæ, qui in exteriori homine prætendunt magnam simplicitatem, & quandam sanctitatis speciem. At uerò in interiori homine sunt lupi rapaces per multiplicem nequitiam. Propter quod Christus Matth. 23. comparat eos sepulchris, dicens. Ve uobis Hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus uerò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcicia. Sic, & uos à foris quidem paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis Hypocritæ, & omni iniquitate. Rectè autem comparat Christus Hypocritas sepulchris, & hoc propter nominis significationem. Sepulchrum enim dicitur, quasi semipulchrum, hoc autem bene congruit Hypocritis, qui exterius sunt pulchri, & nitidi, ita ut quasi innocentes reputentur ab alijs. At uerò interius sunt fetidi, abominabiles, & immundi. Et ideo tales rectè figurantur per illud Idolum, quod Bel dicebatur, de quo Dami. decimoquarto legitur, quod exterius erat cupreum, & per consequens pulchrum, sed interius luteum, & ita uile, & contemptibile. O quot sunt in Ecclesia Christi inter Ecclesiasticos, & religiosos lupi rapaces per Hypocritism: qui sub uelamine sanctitatis rapiunt, & ad se trahunt substantiam diuitum uiuarum, quæ à talibus lupis de facili illuduntur, & decipiuntur. Et ideo tales sunt uitandi à bonis, & honestis personis, prout Christus insinuat in presentibus Euangelio, dicens. Attendite à falsis Prophetis. i. fictis Hypocritis, qui ueniunt ad uos, sup. decipiendos, in uestimentis ouium. i. bonorum hominum, intrinsecus autem sunt lupi rapaces per
Q 3 prauam

prauam, & malitiosam intentionem. Et sic patet ad tertiam quaestionem.

QUARTO quaestio ueratur circa illam clausulam, in qua dicitur. A fructibus eorum cognosceis eos. Circa quod quaeritur, utrum liceat iudicare aliquem malum à fructibus illius, id est, ab operibus, quae facit. Pro solutione praemittam, quod fructus sunt duplexes. Quidam interiores, & occulti. Alij exteriores, & manifesti. Et iterum tales sunt duplexes. Quidam indifferentes ad bonum, & malum. Alij autem determinati ad unum. His praemissis ponam aliquas ueritates. Prima igitur ueritas. Temerarium est iudicare in foro exteriori aliquem malum ex fructibus eius interioribus, & occultis. Cuius ratio est, quia huiusmodi fructus soli Deo sunt cognitii, & noti, qui solus scrutatur corda, & probat renes, ut habetur Hier. 17. Similiter dist. 32. erubescant, dicitur quod secretorum Deus iudex est, & cognitor. Idem habetur. 32. q. 5. christiana, & similiter, 2. q. 5. consulisti. Qui ergo de talibus praesumit iudicare, uult usurpare priuilegium Dei, & quodammodo auctoritatem diuinitatis ipsius, quod est grauissimum peccatum. Secunda ueritas. Similiter temerarium est uelle iudicare aliquem malum ex fructibus, qui sunt indifferentes ad bonum, & malum, cuiusmodi sunt datio elemosinae, ieiunare, peregrinari, exterius orare, & huiusmodi. Quinimo tales fructus potius sunt interpretandi à nobis in bonam partem, quam in malam. Unde de regulis iuris in fine quinti libri decretalium, dicitur quod ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretari debemus, similiter. ff. de regulis iuris. l. ea, quae sic dicit. Dubia benigniore interpretationem sequi non minus iustus est, quam tuitus. Tertia ueritas. Permittitur nobis absque culpa iudicare aliquem malum ex fructibus aperte, & manifeste malis. Et ad hunc sensum intelligendum est illud Christi uerbum in praesenti Euangelio, ubi de falsis prophetis loquens ait. A fructibus eorum cognosceis eos. Vñ de regulis iuris, ubi supra, uidelicet, in fine quinti decretalium, sic dicitur. Quod enim scriptum est, uidelicet, Mat. thei. 7. ex fructibus eorum cognosceis eos, de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemiae, furtum, ebrietates, & similia, de quibus nobis permittit-

permittitur iudicare. Hæc ibi. Quia ergo talia habent in se inuolutam malitiam, quæ ab eis separari non potest, nec possunt tergiuersatione celari, ideo de talibus nobis permittitur iudicare, quia mala sunt, & similiter, quod, qui ea faciunt, mali sunt.

MORALITER etiam notandum, quod istud uerbum. A fructibus eorum cognosceis eos, recte potest intelligi de illis, qui in dignitatibus, & officijs publicis sunt constituti. Tunc enim ex fructu apparere, quales prius extiterunt, utrius Hypocrite. Unde cum quidam dixisset, honores mutant mores, alius correxit, dicens. Imo monstrant mores. Hinc uulgò dicitur, quod nescitur de monacho, quid sit, quousque sit abbas. Insuper idem uerbum potest referri ad patres, & matres, quorum probitas à fructibus eorum, id est, à filiis, & filiabus cognoscitur. Da exemplum de arbore, per quam cognoscitur fructus illius, si bonus, uel malus existat. Et sic patet ad quartam quaestionem. Et per consequens de primo principali praesentis sermonis, siue Euangelij, in quo ostensum est, quid est saluus humanæ impediturum.

SIC VNO principio principaliter Christus ostendit in praesenti Euangelio, quid est saluus humanæ promotionum, ut illud teneamus, cum ait. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Mala autem arbor fructus malos facit. Vbi notandum, quod per arborem intelligitur homo, siue humana uoluntas. Vbi ergo homo fuerit bonus bonitate moris, uel similiter uoluntas bona per informationem charitatis, & debitam rectitudinem, tunc fructus est bonus, id est, operatio est bona. Et contra ubi homo fuerit malus, siue uoluntas mala per prauam electionem, tunc fructus est malus, id est, operatio uitiosa est, & mala, quia ut dicit Amb. de officijs li. 1. c. 30. Affectus tuus operi tuo nomen imponit. Hinc etiam Matth. 12. dicitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Quod autem arbor mala non possit fructus bonos facere, probat Saluator, cum ait. Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus? Quasi dicat non. Sic neq; à malis expectanda sunt bona opera, saltem bonitate meritoria uitæ æternæ, quamuis tales possint facere bona opera moralia. Vel prædictum uerbum potest referri ad malam uoluntatem, à qua

nunquam procedit opus, nisi malum in quantum mala est. Et ideo ista pensantes debemus laborare, ut simus boni, & ut bonam habeamus uoluntatem, quatenus possimus facere fructum boni operis, qui sit dignus presentari ab Angelis super mensam domini in caelis. Et sic patet de secundo.

TERTIO principaliter in presenti Euangelio Christus ostendit, quid est salutis humanae exclusiuium, ut illud abhorreamus, cum ait. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Ecce metuenda comminatio, & conclusio.

PRO quo notandum, quod arbor est genus humanum, Et ista arbor habet varios ramos. Primi rami huius arboris sunt aridi, qui nullum fructum faciunt, quales sunt Paganus, & Iudaei. Secundi rami praedictae arboris sunt quidem uirides exterius, sed sunt sine fructu interius, quales sunt mali christiani, & signanter Hypocrite, qui sunt exterius nitidi, sed interius uacui. Tertij rami sunt uirides, & fructum afferentes, quales sunt fideles, & boni christiani. Primi igitur rami, & similiter secundi excidentur per mortem, & in ignem eternum mittentur quo ad animam. Interim autem corpus excisum mittetur in terram, ubi corrumpetur, sed tandem in generali resurrectione reparabitur, & tunc pariter cum anima in ignem inferni mittetur. Hoc autem erit, quando Christus dicit his, qui a sinistris eius erunt. Ite maledicti in ignem eternum. Tertij uero rami excidentur quidem per mortem, sicut & priores, sed non mittentur in ignem, quin potius in uitam eternam, ubi habebunt perpetuum refrigerium.

MORALITER etiam notandum, quod simile est de homine, sicut de arbore iuxta illud uerbum ceci illuminati a Christo, & dicitis. Video homines, quasi arbores ambulantes. Mar. 8. Unde & homo a quibusdam Philosophis dicitur est arbor euerfa. Quosmodum ergo arbor naturalis primo mittit botros suos, siue germen, deinde florescit, consequenter affert fructum, qui tandem maturus factus colligitur, & intra domum mundae, & diligenter reponitur, ita in proposito, homo primò germinat per bonam cogitationem, deinde florescit per bonam uoluntatem, consequenter affert fructum boni operis. Postremo colligitur in morte ab Angelis domini, & reponitur quo ad animam in domo domini

mini omnibus diebus uitae suae. Et hoc totum de arbore bona. Arbor autem mala similiter primò germinat per prauam cogitationem, deinde florere fetidissimum emittit per malam uoluntatem. Postea fructum corruptum affert per malum opus. Demum autem colligitur a malignis spiritibus in morte, & reponitur in infernum, ibi arsurus sine fine. Et sic patet de secundo principali.

QUARTO principaliter Christus in presenti Euangelio, ostendit, quid est humanae salutis consummatiuum, ut illud appetamus, cum ait, Qui facit uoluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum celorum. Circa quod notandum, quod non sufficit ad salutem confiteri Deum, & laudare ipsum ore tantum, sicut illi, de quibus ad Tit. x. dicitur, quod ore Deum confitentur, factus autem ipsum negant, cuiusmodi sunt multi mali christiani. Nec similiter sufficit ipsum laudare, ore, & opere. Nam & hoc modo ipsum laudat Hypocrite, qui habent pulchra uerba, & bona opera, qui tamen non intrabunt in regnum celorum. In cuius rei testimonium ait Christus in presenti Euangelio. Non omnis, qui dicit mihi domine, domine, id est, qui me laudat ore, & opere tantum apparenter, intrabit, sup. talis, in regnum celorum. Nec esse est ergo ad salutem confiteri, & laudare nomen domini corde per rectam intentionem, ore per apertam locutionem, tempore, & loco. Item opere per sanctam operationem. Sic nam agentes intrabimus post hanc uitam in ipsum regnum celorum. Praesente domino nostro Iesu Christo, qui cum parte, & ceter.

*Dominica Nona post Trinitatem, Sermo Primus
de Epistola.*

Non simus concupiscentes malorum. i. ad Cor. 10. Multi sunt, quos amor iustitiae non trahit a malo, sed tantum timor poenae. Vade Aug. ad fratres in eremo, ser. 57. qui intitulantur de diligenti instructione fratrum. Si, inquit, premia uos non inuitant, saltem uos poenae terreat. Ad idem facit illud Horatii Poetae. Oderunt peccare boni uirtutis amore. Oderunt peccare mali formidine poenae. Etiam dicit lex civilis quae incipit, ut inuis poena,

pena. C. ad legē Iuliam repetundarum, quod pena unius est metus multorum. Similiter. I r. q. ult. c. ult. quod incipit Sanctis, dicitur, quod ecclesia ideo aliquos excommunicat, & precipit ab aliis uitandos, eò quod pena unius est metus multorum. Ecce ergo cur aliquibus infligitur pena, ut scilicet, alij timeant sibi ab offensa, ne similia patiantur. Hoc autem innuit Apo. in præfenti Epistola, qui prohibens multa mala, seu peccata simul adducit pœnam, quam similia perpetrantes perpeffi sunt retroactis temporibus, ut sic saltem timor patiendi similem pœnam retrahat eos, quos iustitiæ amor, aut Dei timor non retrahit. Et de hoc peramplius uidebitur in deductione eiusdem Epistolæ. In qua quidem Epistola Apostolus principaliter quatuor facit. Nam primò prohibet malam concupiscentiam, in principio Epistolæ. Secundo interdicit quadruplicem nequitiam, ibi. Neque idololatræ. Tertio reprobatur humanam arrogantiam, ibi. Qui stat, &c. Quarto ostendit diuinam clementiam, ibi. Fidelis autem Deus.

PRIMÒ igitur Apostolus prohibet malam concupiscentiam, cum ait. Non simus concupiscentes malorum, sicut & illi, de quibus sup. legitur in ueteri testamento, concupierunt. Quasi dicat secundum glo. interl. Non peccemus, ne similiter pereamus, sicut & illi, de quibus exempla subduntur. Nam consideratio supplicij eorum debet nos retrahere à similibus delictis, ne similia patiamur cum illis. Et est hoc argumentum, ut dicit Dominus Hugo. Cardi. quod ueteres sunt puniti, ut nos castigaremur, quia ut habetur Prover. 19. Pestilente, id est, peccatore flagellato stultus, id est, alius peccator sapientior erit. Item eiusdem. 21. Multato pestilente sapientior erit paruulus. Et hoc est, quod loquitur dominus Deuteronomij. 1 r. dicens. Auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, & nequam talia facere audeant. Hinc Sap. 16. dicitur. Omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuę deferuebant.

NOTANDVM est autem circa hoc, quod quamuis omnium malorum Apostolus prohibet concupiscentiã: multi tamen huius contrarium faciunt, & presertim isti, uidelicet. Superbi, Auari, Luxuriosi, Gulosi.

PRIMÒ igitur superbi concupiscunt, & appetunt honorabilia,

rabilia, utpote officia publica quo ad laicos, ecclesiasticas dignitates quo ad clericos, altos, & magnos status quo ad principes, & prelatos. Vnde de talibus rectè pòt dici illud Prou. 21. Tota die concupiscunt, & desiderant. Et tales sepe iusto Dei iudicio, qui superbis resistit, priuantur sine oprato, iuxta illud Iac. 4. Concupiscitis, & nõ habetis. Tales ergo sunt, sicut locuste, quę semper cupiunt altè uolare, & saltare, & tamen nunquam possunt altè ascendere, quia statim suo pondere ad terrã deprimuntur, aut si interdum altè ascēdunt, statim turpiter descendunt, & corruunt, sicut patet de Amã superbissimo, qui erat secundus in domo regis. Assueri, qui tamen affixus est publicè in paribulo. Hester. 7. Et ad hoc propositum facit illud ps. Deiecasti eos, tu sup. Deus, superbos, dum alleuarentur. Item Lu. 1. Deposuit potentes de sede.

SECUNDO auari concupiscunt, & appetunt bona utilia, ut sunt diuitiæ huius sæculi, aurum, & argentum, possessio nes, abundantia frumenti, uini, & olei, & similia. Et tales iusto Dei iudicio nunquam satiãntur bonis. Vnde de homine auaro, & signanter, qui non habet sequelam, loquens Salomon Eccl. 4. Dicit sic. Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiãntur oculi eius diuitijs, nec recogitat dicens Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? sup. spiritualibus, & æternis, præponendo illis bona temporalia, quę sunt transitoria, & caduca. Vnde tales auari insatiabiles meritò comparantur igni, qui nunquam dicit, sufficit, sed ad mensuram lignorum crescit. Et ideo de concupiscentia temporalium rectè scribitur Eccl. 9. Vbi dicitur, quod concupiscentia, quę si ignis exardescit. Vnde tales meritò comparantur homini Hydropico, qui semper cupit bibere, & nunquam potest satiari. Similiter iustè comparantur igni gręco, qui ad projectionem aque desuper magis inflammatur, quàm extinguitur, aut feruor illius diminuat.

TERTIÒ luxuriosi concupiscunt delectabilia secundum sensum tactus. Et de hoc habemus historiam Dan. 13. de illis duobus senibus præbyteris plenis iniquitate, qui dixerunt pudicę, & castę Susannę. In concupiscentia tui sumus. Circa hoc tamen notandum, quod concupiscentia circa ueneria aliquando est mortalis, aliquando non. Qualiter autem

autem istud poterit discerni, luculenter ostendit Chryso-
per Matt. in opere incompleto, ita dicens. Sicut duas in no-
bis habemus naturas, uidelicet animæ, & carnis, sic & habemus
duas uoluntates, unam animæ, alteram carnis, simili-
ter & duas concupiscentias, unam animæ, alteram carnis.
Natura carnis non potest se omnino à concupiscentia sepa-
rare, sed necesse habet concupiscere, quoniam non est in ar-
bitrio suo creata. Anima autem in arbitrio suo creata est, &
ideo potest non concupiscere: Quando ergo concupiscimus,
si nobis displicemus, & ipsam concupiscentiam reprimere se-
stinamus, manifestum est, quia tunc caro nostra concupiscit,
& non anima. Quando autem complacemus nobis in his, &
decernimus concupiscentiam nostram implere, si possumus,
tunc anima nostra concupiscit, cum carne nostra. Deinde cõ-
cludit dicens. Quando ergo Christus dixit. Si quis uiderit mu-
lierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in
corde suo. de concupiscentia animæ, & non carnis loquitur.
Hęc ille.

QUARTO gulosi concupiscunt, & desiderant delectabi-
lia secundum sensum gustus, sicut patet de illo, qui desidera-
bat habere collum longum ad modum gruis, ut diutius pos-
set delectationem sentire circa cibos, & potus. Taliter con-
cupiuit gulosa Eua comedere de fructu ligni scientiæ boni,
& mali, sed in mala hora, ut patet Genes. 3. Quam securus
est uir eius Adam, & post eum filij eius, quorum multi circa
cibos, & potus magis sequuntur concupiscentiam, quã
rectam rationem, aut necessitatem. Talis fuit concupiscentia
filiorum Israel in deserto, qui abhorrebant Manna ci-
bum delicatissimum, & desiderabant carnes, pepones, eu-
cumeres, allia, & similia. Vnde, & dicebant. Quis dabit
nobis carnes ad uescendum? Recordamur piscium, quos co-
medebamus in Aegypto gratis. In mentem nobis ueni-
unt cucumeres, & pepones, porri, cepæ, & allia. Anima
nostra arida est. Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man.
Cumque dominus satisfecisset concupiscentiæ eorum mit-
tendo coturnices in abundantia, & ex illis comedissent, qui
uolebant, ita ut exirent per nares eorum, & averterentur in
eis in nauisam, ecce furor dñi cõcitatus in populũ percussit
eum plaga magna nimis, uocatusque est locus ille sepulchra
concu-

concupiscentiæ, eò quòd ibi sepelierunt populum, qui deside-
rauerat carnes. Hęc Nume. 11. De hac etiam concupiscentia
hebræorum loquitur Plẽl. dicens. Concupierunt cõcupiscentiam
in deserto. Patet ergo, quom multipliciter homines pec-
catores cõcupiscunt mala, cum tamen hoc prohibeat Apосто-
lus in principio Epistolæ hodiernę dicens. Non simus cõcu-
piscentes malorum. Cui etiam sententia alludit dictum sap-
ientis Eccl. 18. dicens. Post concupiscentias tuas, sup. ma-
las, non eas. Nam si præstes animæ tuę concupiscentias eius,
faciet te in gaudium inimicis tuis, demonibus, qui gaudent;
idest, ad modum gaudentis se habent de peccatis hominum.
Et sic patet de primo principali.

SECUNDO principaliter Apóstolus in præsentí Epistolá
interdicit quadruplicem nequitiam, uidelicet.

Idololatriam. Fornicationẽ. Tentationem. Murmurationẽ.

PRIMO igitur Paulus interdicit nobis omnibus idolo-
latriam dicens: Nec, idololatrę efficiamini, sicut quidam ex
ipsis, sup. hebreis, quemadmodum scriptum est, sup. Exod. 32.
Sedit populus manducare, & bibere, coram idolo, & forsan
de idolothytis, idest, de his, quæ prius obtulerant, & immolau-
erant idolo. Et sup. reuerentur ludere, idest uitulum adorare
Ut ludos facerent in ueneratione uitulij fabricati opere suo-
rio. Nam ante ipsum choreas ducebant dicentes. Isti sunt
dij tui Israel, qui te eduxerunt de Aegypto. Vnde in Psalm.
Fecerunt uitulum in Oreb, & adorauerunt sculptile. De ori-
gine autem dicte idololatrię circa uitulum, aduertendum,
quòd ut legitur in historijs, in terra aegypti exibat certis tem-
poribus quidam uitulus de mari, idest, diabolus in forma ui-
tuli, & ascendebat in aerem, sub quo aegyptij tribus diebus
tripudiabant comedentes, & bibentes. Et quia in exitu filio-
rum Israel de Aegypto multi aegyptij conuersi ad iudaismũ
ex signis mirabilibus, quæ uiderant fieri per manum Moysi
in terra Aegypti, simul etiam cum illis exierant, ideo dicti
Aegyptij adhuc retinentes prauam cõsuetudinem terræ suę
adorabant uitulum constabilem. Ad quod etiam faciendum
suo malo exemplo induxerunt multos hebręos.

MORALITER. Ex prædictis liquet apertè, quàm ma-
la est ociositas, & quanta mala ex ea apta sunt oriri. De po-
pulo enim hebræorum, idest, de aliquibus illius gentis, primè
dicitur,

dicitur, quod sedit scilicet, per ocium ab omni labore, & exercitio bono, & honesto cessando. Deinde dicitur, quod manducauerunt, & biberunt, sup. nimis abunde Et tandem surrexerunt, ludere, idest, choreas coram utulo auro ducere, & hoc in iniuriam creatoris sui, quia idololatrando. Vnde idololatrare idem est, quod latrari, que soli vero Deo debetur, idolo exhibere. Bene ergo ad propositum loquitur scriptura Eccl. 24. dicens: Multa malicia docuit ociositas. Hinc etiam Hiero. 3. parte Epistolarum suarum, Epistola. 14. ca. 12. dicit sic. Firmissime teneatis, quod omnis concupiscentie, & immunditie, atque peccati mater est ociositas. Dicit etiam idem Hiero. ubi supra, Epistola. 39. ad Rusticum monachum scribens, quod in desiderijs est omnis ociosus. Dicit etiam Ouidius lib. de remedio. Octa, inquit, si tollas, periere Cupidinis arcus. Propterea denique clamat Dominus Ezech. 16. de peccato Sodome, & causa illius dicens. Hæc fuit iniquitas, idest, causa iniquitatis Sodome fororis tue, superbia, fatuitas panis, & abundantia, & ocium ipsius, & filiarum eius.

SECVNDO Apostolus interdicit fornicationem, cum ait. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceci derunt una die. 23. milia. Et de hoc habes Num. 25. ubi legitur, quod fornicatus est populus hebræorum cum filiabus Moab, quæ fecerunt eos idololatrare adorando Deos earum. Propter quod iratus Dominus dixit ad Moysen. Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, ut auertatur furor meus ab Israel. Ideo autem iussit Dominus principes populi suspendi, non quia fornicati fuissent, sed quia fornicantes populum non corripuissent debitam poenā infligendo. Post hæc præcepit Moyses iudicibus Israel, ut unusquisque occideret proximos suos, qui initiati fuerant Beelphegor. Quod & factum est, occisi quoque sunt. 23. milia hominum, Hoc dictum sit ad explanationem dicti Apostoli. Ex hac historia patet, quod principes, & quique superiores puniuntur à Deo pro peccatis subditorum, & hoc quando sunt in causa huiusmodi peccatorum pro negligentia suam, iuxta id, quod scriptum est. 3. Reg. 20. Custodi uirum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius. Vnde Origenes super prædicto passu libri Numerorum, dicit sic. Hæc si homines cogitant, non ambiunt principatus. Sufficit enim cuique

cuique suis delictis argui, & rationem reddere. Quid necesse est pro peccatis populi ostentari, contra solem, ante quem nihil potest abscondi, uel obscurari? In die iudicij erit hæc ostensio. Hæc ille.

TERTIÒ Apostolus interdicit tentationem dicens. Neque tentemus Christum. Hoc enim prohibetur nobis Deut. 6. ubi mandat Dominus dicens. Non tentabis Dominum Deum tuum. Sequitur. Sicut quidam eorum tentauerunt, supp. olim Deum, & à serpentibus perierunt. De hoc habes Num. 21. ubi legitur, quod tedere cepit populum Israeliticum in inanis, ac laboris, locutusque contra Dominum, & Moysen ait. Cur eduxisti nos de ægypto, ut moremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ, anima nostra iam naufeat super cibo isto leuissimo. Ecce murmur populi. Sequitur poena, cum subditur. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, qui percusserunt populum moribus suis ignitis. Nota, si uis quomodo iudæi, qui ante Dei incarnationem ipsum tentauerant in deserto dicentes tempore necessitatis: Nunquid poterit parare mensam populo suo: postmodum ipso incarnato, & homine facto eundem tentauerunt multipliciter. Primò quidem, quando in dolo uenerunt ad eum, ut scilicet, caperent eum in sermone, dicentes. Magister dic nobis, licet tributum dari Cæsari, an non? Matt. 22. Item quando adduxerunt ad eum mulierem in adulterio deprehensam, dicentes. Magister, mulier hæc modò deprehensa est in adulterio. Moyses autem in lege iussit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? hoc autem, inquit Euangelista, dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum: Iohan. 8. Similiter cum tentauerunt, quando signum de celo quesierunt ab eo fieri, ut legitur Luc. 11. Insuper alia uice ipsum tentauerunt Pharisæi dicentes. Si licet homini dimittere uxorem suam quantum; ex causa? Denique legitur Luc. 10. quod quidam legisperitus surrexit tentans eum, & dicens: Magister quid sciendo uitam æternam possideo? Et quia plerique præcedentiū tentauerunt Christum, non ut scirent, sed ut eum deciperent, ideo à serpentibus supp. infernalibus perierunt per æternam damnationem. Et ideo caueamus, ne tentemus eum dubitantes de diuinitate sua, aut omnipotentia, seu omniscientia, sed fide firma credamus eum esse uerum Deum, æqualem Deo

Deo Patri secundum diuinitatem, & minorem Patre secundum humanitatem.

QUARTO Apostolus interdicit nobis murmurationem aduersus Dominū dicens: Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum, scilicet hebræorum murmurauerūt, & perierunt ab exterminatore, id est, ab angelo eos percutiente extra terminos terræ promissionis. Baruch. 3. Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt. De murmure autē filiorum Israel contra Moysen habetur Exod. 16. ubi dicitur, quod murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen, & Aaron in solitudine, dicentes: Vrinam mortui essemus per manum Domini in terra ægypti, quando sedebamus super ollas carniū, & comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum, ut occideretis omnem multitudinem famem? Item de eodem murmure eiusdē populi aduersus prædictos fratres Moysen, & Aaron, legitur Num. 16. ubi dicitur, quod ob hanc causam percussī sunt quatuordecim milia hominum, & septingenti. Vtrum autē iste exterminator fuerit angelus bonus, uel malus, scriptura non exprimit. Verisimile tamen est, quod fuerit angelus malus. Nam communiter angeli mali sunt executores, & ministri diuine iustitiæ, iuxta illud Psal. Misit iram indignationis sue, indignationem, & iram, & tribulationem, immisionem per angelos malos: Pater ergo expredictis, quantum displiceat Deo uitium murmuris, de quo tantam fecit ultionem. Nota etiam, quod non absque causa Apo. ad quatuor prædicta peccata, que nobis specialiter interdicit, adducit exempla, & punitiones eorum, qui cōtrariū fecerunt. Hoc enim facit, ut maiorē nobis incutiat timorem. Ac si aperte diceret. Si prædictos imitati fueritis in culpa, etiā post modū imitabimini in pœna, & præsertim in alio seculo.

NO T A N D U M ergo est, quod murmurare contra Dominum est grauissimum peccatum. Cuius grauitas principaliter ostenditur in hoc, quod dictum peccatum.

Insurgit. Excludit. Includit.

PR I M O igitur peccatum murmuris insurgit, siue insurgere facit hominē contra Deum factorem suum, adeo ut dicat August. super Iohan. tractatur. 26. quod de nulla re populus iudeorū magis Deum offendit, quam contra ipsū murmurādo. Vnde Greg. lib. 5. moral. ca. 26. exponēs illud Iob. 4.

Nunquid

Nunquid homo factore suo purior erit? dicit sic. Quisquis de percussione murmurat, quid aliud quam iustitiā ferientis accusat? Pariorem ergo suo factore se uir æstimat, si contra flagellanterā querelam parat, eumq; proculdubio sibi postponit, cum eius iudicium de sua afflictione redarguit. Hac ille. Fandem etiam sententiā ponit Isido. lib. 3. de summo bono, ita dicens. Qui flagella sustinet, & contra Deum murmurat, iustitiam iudicantis accusat. Hac ille. Item igitur attendere deberent illi, qui in aduersis positi dicere solent: Nescio, quid feci contra Dominum, propter quod me tam grauitate, siue tandū flagellat. Tales ergo attendere debent, quod Deus plerunque iustum flagellat, ne de iustitia superbiens eadat, ut dicit idem Isidorus ubi supra.

SE C U N D O peccatum murmuris excludit, supponit hominē à societate Dei, & sanctorum eius cum eo. regnantium in cælo. In cuius figurā legitur Num. 14. quod Dominus iratus cōtra populū Israeliticum murmurantē contra Moysen, & Aaron, ait ad Moysen. Dic populo huic: Omnes, qui nunc estis à 20. annis, & supra, & murmurastis contra me, non intrabitis terram promissionis, præter Caleph filium, Iephone, & Iosue filium Nun. Dicit etiam Greg. homil. 19. quod regnum cælorum nullus murmurans recipit, nullusq; qui ipsum accipit, murmurare potest. Tales etiam murmuratores, siue sint in claustro, siue in alia congregatione, aut domo, maxime si appareant incorrigibiles, debent excludi ab aliorum consortio tanquā membra putrida, & perturbatores pacis, atq; quietis aliorum. Vnde in decretis dist. 90. alienus, sic dicitur. Alienus sit à fratrū societate, & unitate, qui murmurat, & opus eius abijciatur, qui murmurans exitit erit. Vnde gl. super illo uerbo, & opus, id est, oratio eius, si clericus est. Nam opus clerici est orare, ut patet dist. 36. cap. ult. quod incipit. Si quis uult. Vel opus. i. oblatio, si est laicus. Quia opus laici est offerre oblationē in Ecclesia, ut patet. 12. q. 1. duo.

TE R T I O peccatum murmuris includit murmurantē finaliter in infernū. In cuius rei testimoniū legitur Num. 16. quod Dathan, Chore, & Abiron subitō descenderūt in infernum uiuentes, & hoc ideo, quia murmurauerant cōtra Moysen, & Aaron fratrem eius, uolentes seditionē facere in populo aduersus eos. Insuper ducenti quinquaginta uiri, qui illis

faebant, igne egresso à Domino consumpti sunt in momento, ut habetur ibidem. Similiter in eodem cap. ut prius recitatum est, legitur, quòrta seditione populi aduersus Moysen, & Aaron (volebat enim eos populum interficere) cucurrerunt prædicti duo sanctissimi uiri, & fratres ad tabernaculū Domini, & mox apparuit gloria Domini desuper. Igne autē à Domino egresso perierunt de populo. 14. milia, & septingenti. Præterea legitur Num. 21. quòd cum populus murmurasset contra Moysen, & Aaron propter defectū aque, misit Dominus serpentes ignitos contra populum, quorum morsu multi perierunt. Possimus autē in proposito dicere ueraciter, & apertè id, quòd dicit Apost. in præsentī Epistola, uidelicet, quòd omnia in figuris contingebant illis. Hoc est dicere, quòd pena temporalis, & corporalis, quam misit Dominus cōtra prædictos murmurantes, præfigurabat penā æternā, quam illis daturus erat in inferno. Ex quibus omnibus concluditur, quòd murmur includit murmurantē finaliter in carcere inferni. Propter quòd salubriter consulit scriptura Sap. 1. dicens. Custodite uos à murmuratione, quæ nihil prodest. Quinimo multum obest, ut patet per allegatas historias: Rationem autem, cur custodire nos debemus à murmuratione, assignat sapiens ubi supra, cum ait. Quoniam aures celi, id est, Dei, qui regnat in cælis, audit omnia, & tumultus murmurationum tam cordis, quam oris non abscondetur, sup. ab eo. Et sic patet diffusè de secundo principali.

TERTIÒ principaliter Apost. in præsentī Epistola reprobat humanam arrogantiam dicens. Itaq; qui se existimat stare, id est, qui præsumit firmiter stare in bono uirtutis, & gratiæ, uideat, ne cadat, scilicet, ad impulsive tentationis in foueam peccati. Bene autē dicit (existimat) quia nescit homo, utrum odio, uel amore dignus sit, & hoc per certitudinem. Potest tamen de hoc habere aliquā coniecturam. Nonne Lucifer bene existimabat se securè stare in cælo, cum ex arrogantia dicebat, illud Esa. 14. In cælum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum, se deo in monte testamenti, in lateribus æquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Et tamen turpiter cecidit in abyssum. Vnde Dominus ad eum; Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci. Similiter Dauid existimabat se ualde securum à peccato,

peccato, quando dicebat. Ego autē dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum, scilicet à gratia in peccatum. Et tamen postmodum turpiter corruit tam per adulterium, quàm per homicidium, ut patet. 2. Reg. 11. Huiusmodi ergo existimatio, siue præsumptio standi in bono uirtutis fuit, & est multis occasio cadendi turpiter in peccatum, ut inde humilientur. Et de hoc habemus figuram de illo maximo, & potentissimo Golia, qui se existimabat stare, & tamen turpiter à paruulo pastore Dauid in funda, & lapide prostratus est super terrā occisus. 1. Reg. 17. Nullus ergo, quantumcumq; sanctus, aut magnus debet præsumere de propria iustitia, sed debet esse in continuo timore ne cadat. Quia ut dicit Boetius de consol. lib. 1. metro. 1. Qui cecidit, stabili nõ erat ille gradu. Propter quòd nos admonet Apost. Eph. 4. dicens. Videte, quomodo caute ambuletis. Vnde satis ad propositū Chryso. super Matt. hom. 27. dicit mirabile uerbū. Nouimus, inquit, multos ad ipsius cæli ferè uerticem conscendisse, omnes uirtutes numero habuisse, deserta, deuiaq; loca uita hominum aliena coluisse, ac denique foeminam, neq; in somnis quidem uidisse, & tamen negligenter lapsos ad uitiorum barathrum deuenisse. Meritò ergo ab Apostolo dictum est. Qui se existimat stare, uideat, ne cadat. Hæc ille.

MORALITER notandum iuxta prædictum uerbum. Qui existimat, &c. quòd multa sunt, quæ faciunt hominem cadere corporaliter, quæ spiritaliter intellecta faciunt eundem cadere spiritualiter.

PRIMÒ igitur debilitas uirium corporaliū facit aliquē cadere corporaliter. Da exemplum de pueris, de infirmis, de decrepitis. Sic spiritaliter tepiditas, & remissio peccandi facit multos cadere in peccatum. Propter quòd nos admonet Esa. 3. dicens. Confortate manus dissolutas, & genua, &c. Possimus etiam referre prædictam debilitatem ad eos, qui sunt adhuc imperfecti, & nouiter conuersi de statu peccati ad statū gratiæ. Tales nempe de facili cadunt in peccatum, tum propter debilitatē uirium interiorū animæ, tum propter priorem consuetudinē male agendi, quæ non statim totaliter deletur, sed paulatim per exercitium, & frequentationem bonorū operum. Et hinc est, quòd nouiter cōuersi de uia sua mala experiuntur magnā difficultatē in bene agendō.

SECUNDO onus graue humanis impositū facit aliquē corporaliter de facili cadere, sicut etiam uidemus asinum cadere sub nimio onere. Ita spiritualiter multi cadunt sub onere peccati, quod est grauissimum, ita ut ipsum portare nequirit cœlum, sicut patuit de peccato angeli. Neque similiter terra ipsum portare potest, sicut patuit de peccato Dathan, Chore, & Abiron. Nam sub illis aperta est terra, & descendunt in infernum uentes, ut prius patuit. Similiter post generalem Resurrectionē omnium terra non poterit portare miseros peccatores, quominus nō descendant in profundum inferni. Propter quod Dauid sentiens grauitatē iniquitatum suarum dicebat. Sicut onus graue grauatē sunt super me: Dicit etiam Greg. quod peccatum, quod per pœnitentiā non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

TERTIÒ lubricitas uicē facit aliquem cadere corporaliter, sicut contingit tempore pluuiali. Sic etiam spiritualiter lubricitas luxurię facit multos egregios, & magnos viros turpiter cadere, simul excecans eos, ut non considerent malum, quod operantur. Vnde Psal. Hęc uia illorum, tenebrę, & lubricū: Præctica qualiter hęc lubricitas fecit cadere Dauid à sua sanctitate, Salomon ē a sua sapiētia, & sic de multis alijs.

QUARTÒ cęcitas facit aliquem de facili cadere corporaliter. Sic & ignorantia agendorum, quę est quædā spiritualis cęcitas facit aliquem cadere spiritualiter, tam prælatum, quàm subditū. Et de utriusq; cęcitate simul loquitur Christus Matt. 13. dicens. Si cęcus, sup. prelatu, cęco scilicet, subdito, ducatum præster, ambo in f. c. uidelicet, in foueam peccati in præsentī, & inferni in futuro. Et breuiter ibi cadunt omnes, qui operantur iniquitatem. Qui ergo se existimat stare, uideat, ne cadat. Et sic patet de tertio principali.

QUARTÒ principaliter Apostolus in hodierna Epistola ostendit diuinam clementiā, & bonitatem, cum ait. Fidelis autem Deus est, qui non patietur, &c. Quia enim prius Apost. fecerat mentionem de tentatione, dicens. Tentatio uos non apprehendat, nisi humana, idest, nulla peccati delectatio uos apprehendat, nisi fortē uenialis, sine qua uita humana nō dicitur, quia ut habetur. 3. Reg. 8. Non est homo, qui semper faciat bonū, & non peccet. Et. 1. Iohan. 1. Si diximus, quia peccatum non habemus, &c. Er nota, quod dictū Apost. dicens.

Tentatio

Tentatio uos, &c. intelligitur nō indulgendo, sed permittendo. Hic consequenter cōsolatur tentatos, dicens. Fidelis autem Deus est, idest, uerax in promissis, qui se protectorem electorum suorum promisit, ut dicit gloss. interl. qui nō patietur uos tentari supra id, quod prester. Quod tamen facere posset diabolus, si permetteretur tentare secundum totum suum conatum, quia ut habetur Iob. 40. Non est potestas super terram, quę ei comparetur, qui factus est, ut nullum timeret: Sed faciet cum tentatione prouentum, idest, uirtutis augmentum, ut possitis sustinere, scilicet, tantum pondus prælij, & ne deficiatis in lucta, sed uincatis, ut dicit interl. Hinc Iaco. 1. dicitur. Omne gaudium existimate fratres, cum in uariis tentationes incideritis.

CIRCA huiusmodi tentationes notanda sunt multa. PRIMVM est utilitas. Quod enim tenemur à diabolo, dummodo tentationi non consentiamus, sed potius resistamus, hoc ad magnam nostram utilitatem spiritualement cedit. Nam inde exercetur uirtus, crescit uicē meritum, & tandem maius dabitur in cœlis præmiū. De primo dicit Greg. quod tentatio non est peccatum, sed materia exercendę uirtutis. De secundo dicit Apost. in præsentī Epistola, quod Deus facit cum tentatione prouentum, idest, uirtutis augmentum, ut dicit interl. Quoties enim homo tentationi diaboli resistit, toties apud Deū meretur. De tertio dicit Hiero. 4. part. Epistolarum suarū Epistola. 18. Deus, inquit, omnī rector, ac Dominus, cum omnium angelorū militia certamen tuum spectat, tibiq; contra diabolū dimicanti parat æternitatis coronā, & cęleste præmiū. Hęc ille. Ad idem etiā propositū loquitur deuotus Ber. ser. 5. quad ragesime, sic inquires. Ecce in fāmam inimicus desiderū cibi, uanitatis, aut impatientię cogitationes immittit, aut similiter excitat libidinis motum, tu ne cōsenseris, & quoties resistiteris, toties coronaberis. Hęc ille?

SECUNDO notandum circa huiusmodi tentationes diaboli dicitur facilitas. Nam quantumcumq; ille hominē impugnet, ita ut dicatur habere mille nocendi modos, ut notatur. 2.6. q. 4. sciendū. Nihilominus, cum Dei adiutorio facile potest illi resistere, iuxta illud Apo. uerbū. Phil. 4. Omnia possum in eo, qui me cōfortat, dicit etiā Aug. exponēs illud Psal. Potestas Dei est, & tibi dñe misericordia, q; deus dat potestātē

R 3 tentatori,

tentatori, ipse tentato præbet misericordiam, & uirtutem resistendi. Ad mensuram enim permittitur tentare diabolus. Noli ergo timere. Habes enim Misericordissimum Saluatorem contra tentatorem, cui permittitur tantum tentare, quantum tibi prodest, ut exercearis, & proberis. Hæc ille. Insuper, ut dicit idem August. hom. 12. Diabolus non cogendo, sed suadendo nocet. Nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Dat enim ille consilium, sed Deo auxiliante nostrum uel, esse eligere, uel repudiare, quod suggerit. Hæc ille.

TERTIUM notandum circa prædictas diaboli tentationes dicitur celeritas. Debemus nempe celeriter, & festinanter resistere huiusmodi tentationibus, quamprimum illas sentimus, iuxta illud Psal. Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram, idest, primos motus, siue quascunque tentationes diaboli, dum adhuc paruuli sunt. Sed quæ est petra, ad quam allidi debent huiusmodi paruuli? Certè illa est, de qua Apo. 1. ad Corin. 10. Petra autem erat Christus. Tunc ergo tentatus allidit paruulos suos ad petram, quando occurrente tæratione recurrit ad Christum, tanquam ad tutum refugium, & optimum remedium. Quia ut habetur in Ps. Petra refugium herinacijs, idest, Christus debet esse refugium his, qui replentur aculeis tentationum. Quod ubi diligenter fecerimus, proculdubio diabolum, cum suis tentationibus à nobis fugabimus. Sicque tandem ad petram Christum gloriosè in cælis regnantem perueniemus. Ipso præstante, qui cum patre, & car.

Dominica Nona post Trinitatem. Sermo secundus de Euangelio.

HOMO quidam erat diues, qui habebat uillicum. Luc. 16 Pro introductione præsentis sermonis mouetur quæstio talis. Vtrum de illicitè acquisitis possit uillicus facere elemosynam? Pro solutione huius dubij, quod proponit Beatus Tho. 2. 2. q. 3. 2. artic. 7. præmittam quandam distinctionem. Deinde subiungam aliquas ueritates. Distinctio ergo talis est.

CONTINGIT aliquid esse tripliciter illicitè acquisitum. Primo modo sic, quòd tale quid non potest iustè retineri ab eo, qui ipsum acquisiuit, sed debet reddi, & à quo est iniustè acquisitum. Da exempli de eo, quòd est acquisitum per furtum, aut rapinam, siue usuram. Secundo modo contingit aliquid esse illicitè acquisitum, sic quòd ille, qui acquisiuit huiusmodi bonum, non potest ipsum retinere cum bona conscientia. Nec similiter debet restitui illi, à quo est acquisitum, quia tam ille, qui acquisiuit, quam ille, à quo acquisitum est, contra iustitiam egit. Ille quidem accipiendo. Iste uerò tradendo. Da exemplum de eo, quòd acquisiuit per simoniam, in qua tam accipiens, quam ille, qui dat, facit contra iustitiam, & diuinam legem. Tertio modo contingit aliquid esse illicitè acquisitum, non quidem sic, quòd ipsa acquisitio sit illicita, sed quia medium, per quòd acquiritur est illicitum, & diuina lege prohibitum. Da exemplum de eo, quòd mulier acquirit per meretricium, quòd proprie uocatur turpe, & est contra legem diuinam. Nihilominus nõ iniustè agit in hoc quòd aliquid accipit, nec contra legem Dei facit. Hac ergo distinctione trimembri prælibata ponam consequenter tres ueritates.

PRIMA igitur ueritas. De illo bono, quòd est acquisitum primo modo, quod, scilicet, non est acquisitum, sed illius, à quo est acquisitum, non potest fieri elemosyna. Cuius ratio est, quia elemosyna debet fieri de proprio iuxta illud Proter. 3. Honora Deum de tua substantia. Item Thobie. 4. Ex substantia tua fac elemosynam. Huiusmodi autem substantia propria, siue quæ est nostra, est triplex. Prima redditus ecclesiasticus, de quo etsi beneficiatus non habeat plenam, & perfectam proprietatem, habet tamen illius administrationem, & dispensationem, quæ committitur conscientie sue. Secunda proprium. Tertia res acquisita proprio labore, & cum sudore corporis sui. De prima substantia fit bona elemosyna. De secunda melior. De tertia optima. Bene ergo dictum est à Thobia instruens filiũ suum, & in eo ceteros possidentes substantiam huius mundi. Ex substantia tua fac elemosynam. Patet ergo, quòd elemosyna debet fieri de proprio. Modò sic est, quòd est acquisitum primo modo. s. per furtum, rapinam, aut usuram, non est possidentis, sed illius, à quo iniu-

stè acquisitum est, siue ablatum, & per consequens est illi restituendum sub pena æternæ damnationis, igitur de tali bono nõ potest fieri elemosyna. Et hoc intelligendum, nisi in casu, in quo ignorat ille, cui restituito fieri debet. Aut si scit, tamẽ recessit à patria, & iuit in terram longinquã, nunquam inde reuersurus, nec illud, quod restituendum est, est res magnæ importantis, seu ualoris. Aut forsan mortuus est absq; hærede. In talibus enim casibus iniuste ablatum dandum est in pios usus ad discretionem boni, & probi uiri, siue sit confessor, siue alius. Quod si ablatum, siue iniuste acquisitum sit res alicuius estimationis, & ille, q̄ iniuste acquisiuit, se ab sentauit mutando locum, & patriam, tunc proprijs expensis debet remittere rem iniuste acquisitam ad ueram dñm illius. Quod si econuerso dominus rei mutauit locum, tunc ad expensas illius debet ad ipsum mitti, quod ab eo iniuste est ablatum. Et de hoc plenius scripsi in opere super Confiteor, tractatu, quarto. Et sic patet diffusè de prima ueritate.

S E C V N D A ueritas. De illo bono, quod est acquisitum secundo modo, quod scilicet, non est acquirentis, neque illius, à quo est acquisitum, sicut patet de bono simoniacè acquisito, debet fieri elemosyna. Tale nempe bonum non est amplius dantis, eò quod turpiter illud dedit. Vnde & in penam peccati sui dominũ rei perdidit. Similiter non est accipientis, eò quod iniuste accepit, quã precium rei spiritalis. Propter quod Greg. in registro, & recitatur. i. q. i. quicumque sacros, dicit sic. Quicumque sacros ordines uendit, aut emunt, sacerdotes esse non possunt. Vnde scriptum est, anathema danti, anathema accipienti. Ex quo patet, quod uterque est excommunicatus. Idem habetur ubi supra caplaucit, ut de ordinatione. Ex quo ergo substantia simonia cè acquisita modò nõ est dātis, neq; accipientis, ne perest, debet pauperibus dari. Et si dicatur in contrarium, quod elemosyna debet fieri de proprio, conceditur accipiendo proprium, ut opponitur alieno. Modò qui facit elemosynam de bono simoniacè acquisito, non facit eam de alieno, sicut facit usurarius, aut latro, quia ut dictum est, ille, qui aliquid dedit in materia simonia, perdidit dominium illius, quod dedit. Et ideo de illo facere elemosynam, potest.

T E R T I A ueritas. De illo bono, quod est acquisitũ ter-

tio modo, scilicet, per indebitum medium, utpote per meretricium, potest fieri elemosyna. Quamuis ergo huiusmodi bonum sit acquirentis, & possit acquirens illud iuste retinere, consultius tamen est, ut inde faciat elemosynam. Sic enim agendo meretrix peccata sua quodammodo redimit, prout dictum fuit regi Nabuchodonosor per Daniele Prophetam. Peccata tua, inquit, elemosynis redime. Danic. 4. Item Thobiaæ uigefimo secundo dicitur, quod elemosyna à peccato liberat. Et Prouer 13. Redemptio uiri, & diuitiæ eius. Vt & Ambro. lib. de Helia, & ieiunio. c. 10. Habemus, inquit, plura subsidia, quibus peccata nostra redimamus. Pecuniam habes, redime peccatum tuum. Non uenalis est dominus, sed tu ipse uenalis es. Peccatis tuis uenundatus es, redime te opibus tuis, redime te pecunia tua. Vilis pecunia, sed preciosa misericordia. Hæc ille. Pater ergo, quando de illicite acquisitis possit uillicus facere elemosynam, & quando non. Propter quod dominus in fine Euangelij hodierni dat salubre consilium diuitibus huius sæculi dicens. Facite uobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum, &c.

I N presenti ergo euang. Christus principaliter duo facit.

PRIMÒ em salubre parabolã pponit. In principio euang.

S E C V N D O eandem utiliter exponit. Ibi. Facite uobis amicos, &c.

Q U A N T V M ad primum sciendũ, q̄ Christus in præsentia euangelio inuitat nos ad elemosynarum largitionem, & hoc sub parabola, seu exemplo hominis uillici. Ideo aut adducit dictam parabolã, ut per hoc intelligatur, q̄ sicut dispensator faciens curialitatem de bonis dñi sui, tandẽ fuit receptus in domibus illorũ, quibus prius benefecerat, sic & diuites huius sæculi, si de bonis sibi à Deo traditis ad hoc, quod ea dispensent fideliter, dederint pauperibus, in dubiè recipiuntur in domo ipsorum, quod est regnum celorum, iuxta illud Mat. 5. Beati pauperes spiritu, qm ipsorũ est regnũ celorũ. Dicit ergo Christus. Homo quidã erat diues, qui &c. Vñ de isto uillico in dicta parabola quatuor tanguntur.

P R I M V M est ipsius officium. In principio euangelij.

S E C V N D V M est officij periculum, quia diffamatus est, &c.

T E R T I V M est periclitantis consiliũ, quia ait intra se, &c.

Quartum est consilij preconium, quia laudauit dominus uillicum.

PRIMUM igitur tangitur ipsius uillici officium, quia uillicus erat, id est, uillicus custos, siue economus. Est autem economus, domus, siue familie dispensator.

MYSTIC secundum dominum Hugonem, Cardin. per uillicum, qui est custos uille, siue dispensator familie domini sui intelligitur Prælatus, qui est custos Ecclesie sibi commisse, & qui habet dispensare bona domini sui familia illius, id est, Ecclesiastica Sacramenta deuotis christianis sibi subditis, iuxta illud uerbum Pauli. Act. 2. Attendite, inquit, uobis, & uniuerso gregi, in quo posuit uos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Commendat autem dominus istum uillicum in multis, in quibus spiritualiter est imitandus. Non tamen in fraude, quam fecit contra dominum suum. In qua tamen plerique dispensatores, procuratores, & officij ipsi imitantur.

PRIMUM igitur, in quo commendat dominus hunc dispensatorem, est, quia preiudicium uillicationem suam esse finisdam. Vnde dicit dominus meus adferre à me uillicationem. Sic quilibet Prælatus debet prauidere praelationem, & auctoritatem suam cito esse finiendam. Quia ut habetur Eccl. 10. Ois potentatus uita breuis. Item Prou. 27. Diligenter agnosce uultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non enim habebis iugiter potestatem.

SECUNDUM est, quia preiudicium, quomodo sibi succurreret in futurum. Vnde dicit. Quid faciam, quia dominus, &c. Sic omnis Prælatus debet sibi in futurum provide. Sic enim eum admonet scriptura Prou. 6. dicens. Vade ad fornicam, & piger, &c. quæ congregat estate, quod comedat hieme. Notandum tamen, quod Prælatus non debet esse multum sollicitus de futura provisione temporalium, nisi forsitan, quantum sibi, aut pauperibus est necesse. Nam superflua sollicitudinem prohibet dominus Matt. 6. dicens. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Scit enim pater uester cælestis, quia his omnibus indigeris. Querite ergo primum regnum Dei, &c.

TERTIUM est, quia considerauit statum suum, seu facultatem corporalem. Vnde dicit. Fodere non ualeo, mendicare

dicare erubescio. Sic Prælatus debet statum suum, & posse suum attendere. Iob 5. Visitans speciem tuam non peccabis, hoc autem male faciunt illi Prælati, qui cum sint ignari, & imbecilles, hoc tamen non considerant, sed absoluunt sibi confidentes ab omnibus, & à quibusdam al. js. Et quod graue est, erubescunt mendicare consilium à uiris doctis, & literatis, ne, scilicet, ignari uideantur.

QUARTUM est, quia dominum suum largum declarat, cuius bona largiter dedit, & debita condonauit. Vnde dixit uis debitori domini sui. Quantum debes domino meo? Sic Prælatus non debet esse auarus, aut tenax misericordie Dei, cuius est dispensator in Sacramentali absolutione, sed largus, & magnificus maxime, cum magister eius Christus sit ualde largus in remittendis peccatis, hoc patuit in Magdalena flecte ad pedes eius, cui statim dixit. Remittuntur tibi peccata tua. Lu. 7. Vnde Iac. 1. Dat omnibus affluenter, & nemini improperat.

QUINTUM est, quia discreuit inter dona domini sui. Plus enim de oleo, quam de tritico condonauit. Vnde dixit debitori olei. Scribe quinquaginta. Ubi tamen debitori tritici dixit. Scribe octoginta. Sic, & Prælatus debet habere magnam discretionem in poenitentibus iniungendis, & taxandis. Debet enim considerare grauitatem delicti, & qualitate mentis consentiens.

SEXTUM est, quia cautionem, & scripturam recepit à debitoribus domini sui de bonis illis traditis. Sic, & Prælatus debet exigere cautionem, id est, provisionem à sibi consentiente, quod non intendat à cetero redire ad peccatum. Non est tamen tutum exigere hoc sub iuramento, & hoc propter periculum periurij. Insuper, quia, & ipse consentiens est ad hoc satis obligatus per legem diuinam. Patet ergo, quomodo per uillicum intelligitur Prælatus Ecclesie, qui habet dispensare populo fidei principaliter tria, & præcipue si sit Episcopus, & supra, hæc sunt Ecclesiastica Sacramenta, ut potest ordines, confirmatio, Eucharistia, Poenitentia, &c. Item Ecclesiastica beneficia personis idoneis, non habito respectu ad consanguinitatem, affinitatem, obsequium, preces, aut huiusmodi. Item bona temporalia. Ideo enim Prælatis Ecclesie deputantur temporalia, ut habeant, unde sufficienter sustententur, &

facendo omnem superfluitatem, & abusum, & de reliquo sustentent ecclesias, sibi commissas, famuliter & pauperes Christi. Sed pro dolor, hodie pauci tales dispensatores inueniuntur fideles, quinimo multi eorum dissipant bona domini sui per abusum. Sed de hoc forsan postea.

M Y S T I C E & aliter homo quidam diues est Christus, de quo hic tria dicuntur. Primum est, quod uocatur homo. Et uerè sic est. Hic est enim homo ille, de quo in Psalm. Homo natus est in ea, scilicet, Christus in utero uirginis. Secundum est, quod dicitur quidam, quasi discretiue, eod. scilicet quod non habet parem. Eccl. 4. Vnus est, & secundum non habet. Tertium est, quod dicitur diues. Et uerè diues in tribus thesauris. Primum quidem in thesauris temporalibus, quia domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, &c. Secundum uerò in thesauris spiritualibus. Ephe. 2. Deus autem, qui diues est in misericordia. Item Col. 2. In eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. Tertium autem in thesauris celestibus, de quibus in Psalm. Gloria, & diuitiæ in domino eius. Ecce ergo quàm bene, & quàm rectè dicitur de Christo. Homo quidam erat diues. Per uillicum autem huius magni domini intelligitur princeps terrenus, siue homo diues. Nam quilibet talis non est nisi œconomus, seu dispensator bonorum temporalium. Principis autem dominus illorum, & proprietarius est ille, qui est dominus uniuersorum. Concedit tamen iste dominus diuitibus huius sæculi usum temporalium bonorum ad utilitatem, & necessitatem tam propriam, quàm alienam, & non ut illa superflua sibi referant. Quod male attendunt multi auari, & cupidi, qui thesaurizant, & ignorant, cui congregant. Unde propter paucitatem, & raritatem fidelium dispensatorum bonorum temporalium loquitur Christus Luc. 12. dicens. Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram.

E T nota, quod hic tria tanguntur, quæ debent esse in bono œconomus, id est, dispensatore bonorum temporalium.

P R I M V M est fidelitas, ut non exponant intuliter bona domini sui, utpote in mulieribus, & fructibus uentris, ideo dicit fidelis. Secundum est discretio in bene utendo, siue debitè illa pro loco, & tempore distribuendo, ideo dicit,

& pru-

& prudens. Tertium est, quod recognoscat hanc esse domini uoluntatem, ut scilicet, superflua bonorum suorum distribuat pauperibus Christi. Nam ideo fecit, eum Deus diuitem, ut hoc faciat, ideo subdit. Quem constituit dominus super familiam suam, id est, super pauperes, ut det in tempore, sufficienti, & famis, tritici mensuram, id est, corporalem sustentationem, & hoc plus, uel minus secundum eorum necessitatem, & ipsius dantis facultatem, iuxta illud Tho. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude. Unde bene ad propositum loquitur August. Homil. 47. ita dicens in persona domini. Ego plus dedi tibi, ut haberes, unde pauperi dares. Pauperi non dedi ob hoc, ut te probarem, non quia ambobus non habui, unde darem, sed quia uolui te probare per pauperem. Ego sum, qui diuitem, & pauperem, feci, prærogatore me constitui in bonis meis. Fac igitur pauperi misericordiam, quia nihil perdes, & me, qui tibi dedi, non offendes. Da, quid dubitas? Nam si dederis, ego plura dabo. Quid tibi soli uendicas, quod ambobus dedi? Quare tu solus comedis, & quod ambobus creauit? Hæc Aug. ubi supra. Et sic patet de primo.

S E C V N D O principaliter in hodierna parabola tangitur periculum officij uillici. Et iterum istud periculum est multiplex, uidelicet.

Diffamationis, Citationis, Reprehensionis, Depositionis.

P R I M V M igitur periculum uillici uocatur diffamationis, de quo subditur in euangelio, cum dicitur. Et hic diffamatus est apud illud, scilicet, dñm suum, quasi dissipasset bona ipsius. Duo ergo dicuntur de uillico. Primum est, quod diffamatus est apud dominum suum. Secundum tangit materiam diffamationis, cum dicitur, quasi dissipasset bona ipsius, scilicet, prælatus ecclesiasticus populū sibi commissum malo exemplo corrumpendo. Princeps terrenus bona tam subditorum, quàm extraneorū uiolenter rapiendo. Quilibet christianus male congregando, uel male conseruando, uel male expendendo. Notanter autem dicit. Quasi dissipasset bona illius, quæ bona temporalia sunt principaliter, & authoritatiuè bona Dei, iuxta illud. Iac. 1. Omne datū optimū, & omne donū perfectum defursum est, &c. Sed quia ipse dominus bono-

ruat

rum temporalium non indiget, ideo uult, quod inde sumas utilitatem.

MORALITER iuxta illud. Diffamatus est apud illū, notandum, quod iste homo diues est Deus pater, ut dictum est, apud quem diffamatur, siue acculatur multipliciter malus uillicus, id est, homo diues, qui est tantum dispensator bonorum illius, & qui illa male, & prodigē dispensat, siue, qui eadem auarē, & tenaciter conseruat. Primò nempe quemlibet talem diffamat apud dominum propria conscientia, que aliquando eum remordet, ita ut iudicet seipsum dicentem se male agere, iuxta illud Ro. 2. Testimonium reddente conscientia ipsorum, &c. Secundò quemlibet talem diffamat proprium delictum, iuxta illud Hier. 2. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te, id est, increpabilem ostēdet. Tertio quemlibet talem diffamat clamor uiciorum, iuxta illud Prouerb. 11. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis. Vnde tempore caristie solet populus dicere de diuite avaro, ille maledictus ufararius habet horrea, & granaria plena tritico, sed nemo est, qui possit inde habere unum granū, neque pro Deo, neque pro argento. Econtra autem benedictio super caput uenturum, ut subditur ubi supra. Quarto quemlibet talem diffamat querela pauperum fame percipientium iuxta illud Genes. 4. Ecce uox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Vnde Berna. Epistola 42. ad Henticum Suesionensem Archiepiscopum scribit in hunc modū, dicens. Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt. Dicite pontifices in freno, quid faciat aurum. Nunquid aurū in freno repellit frigus, siue esurium? Nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis. Hæc ille. Ecce quomodo diffamatur malus uillicus apud dominum

MORALITER. Etiam notandum, iuxta illud, quod sequitur. Quasi dissipasset bona illius, quod tria sunt bona, quæ confert dominus Deus æconomus suis uidelicet, bona naturalia, bona corporalia, bona fortunaalia. Sed pro dolor bona naturalia, ut sunt intellectus claritas, memorię renacitas, sapientię, & scientię profunditas, & si qua sunt alia dissipant superbi, & uanigloriosi, qui ex talibus Dei donis superbiunt, & extolluntur, quasi à semetipsis talia habeant, &

non

non potius à Deo. Cum tamen dicat Apo. 1. Corin. 4. Quid, inquit, habes, quod non accepisti, s. boni à Deo? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Ac si apertē diceret, quod non est gloriandum ex talibus donis, sed potius debet homo se inde humiliare sub Deo, & gratias illi reddere. Benè ergo ad propositum de huiusmodi donis loquens idem Apo. 1. Cor. 8. dicit, quod scientia inflat, id est, inflatio nis, & superbię occasio est, præsertim si fit absque charitate. Similiter bona corporalia, ut sunt fortitudo, sanitas, pulchritudo, & huiusmodi dissipant, & destruant luxuriosi, & gulosi. Nam luxuria, & gula eneruant, destruant, consumunt, & euiscerant bonam corporis dispositionem, & inducunt multas, & uarias egritudines. Et quidem de luxuria satis notum est. De gula autem loquitur sapiens Ecclesiastici 37. dicens. In multis escis erit infirmitas, & auaritas, sup. cibi, & potus, appropinquant usque ad cholera. Propter crapulam multi obierunt. Qui autem abstinentes est, adijciet uitam. Præterea bona fortunaalia dissipat prodigi, instar filij prodigi, de quo legitur Luc. 25. quod dissipauit substantiam suam uiuendo luxuriosè. Nec quidem solum tales prodigi dissipant substantiam suam temporalem uiuendo luxuriosè, uerum etiam in cibis superstitis, & potibus delicatis. Item in sumptuosis conuiujs, & banquetis. Similiter in curiositate uestium, & huiusmodi uanitatib. sæculi. Nouerint ergo omnes tales similes, quod in die iudicij diffamabuntur, & accusabuntur à dæmonibus apud dominum, quasi dissipatores bonorum prædictorum illius, id est, que ab eo acceperunt. Propter quod consideratio huius merito deberet tales retrahere à peccatis, & insolentijs suis multis. Paret ergo de primo periculo uillici.

SECUNDVM periculum eiusdem uillici dicitur citationis, quia uocauit illum, supple, dominus suus. Istud autē periculum merito sequitur ad præcedēs, quia uidemus, quod diffamationem alicuius sequitur citatio contra eum, & que non est aliud, quam uocatio eius ad iudicem suum Ecclesiasticum, si talis sit clericus. Vbi notandum, quod huiusmodi citatio siue, uocatio fit multipliciter, ut potè inspirationibus interioribus, prædicationibus exterioribus, beneficijs euidētib, flagellis multiplicibus, terribilibus comminationibus

tionibus: hoc enim modo olim citavit dominus Niniuitas per seruum suum Ionam, cum ait illis. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subvertetur. Ioa. 3. hoc modo etiam olim citavit Ezechiam regem per seruum suum Esaïam, cum ait illi. Dispone domui tue, quia morieris tu, & non uiues. Esaïe. 38. Denique ipse dominus homo factus citauit multoties mundum in suis prædicationibus terribiliter comminatio, cum ait Luc. 13. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes peribitis.

TERTIUM periculum dicitur reprehensionis. Est istud periculum tangitur, cum ait dominus uillici ad eum. Quid hoc audio de te. Vnde per hoc instruitur prælari, & quique iudices, similiter & omnes alij, quod non debent esse faciles ad credendum his, qui de alijs mala referunt. In cuius rei signum legitur Gene. 18. quod dominus dixit. Clamor Sodomorum, & Gomorrhœorum uenit ad me. Descendam, & uidebo, utrum clamorem opere compleuerit. Dicit etiam 1. Iohannis. 4. Nolite omni spiritui credere. Caueant tamen domini prælati, & iudices, ne ubi fama laborat contra aliquem de subditis suis, sint tepidi, & negligentes in inquirendo ueritatem, siue per dispositionem testium, siue aliâs. *Qua* agnita dicit cum bona acrimonia reo. Quid hoc audio de te? Es ne talis, uel talis? Redde rationem uillicationis tuæ, id est, dispensationis tibi commissæ.

MORALITER. Cum quilibet malus prælatus, aut publicus officarius, qui est uelut uillicus domini, uenerit ad passagium mortis, tunc diffamabitur, id est, accusabit à multis, uidelicet, à bono Angelo suo. Item à Diabolo aduersario suo. Similiter à sanctis, & iustis. Et tunc Christus dicit illi. Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tuæ. Primum quomodo intrasti ad prælaturam, uel officium publicum? iuxta illud Matth. 22. Amice quomodo huc intrasti? id est, quis te introduxit ueritas, uel dolus, Spiritus sanctus, uel diabolus, sedus animarum, uel cupiditas nummorum? Secundo, quomodo uixisti, scilicet, in prælatione, uel officio, an scilicet sicut sacerdos, uel sicut uenator? Tertio, quomodo rexisti super populum tibi commissum, an sicut pastor bonus, uel sicut mercenarius? Multa possent circa hoc practicari, quæ remitto discretioni boni prædicatoris. **Quartum periculum**

periculum dicitur depositionis prædicti uillici, hoc autem periculum tangitur, cum dicitur. Iam non poteris uillicare, scilicet, post mortem. Iohan. 11. Venit nox, id est, mors quando nemo potest operari, scilicet, meritoriè. Propter quod nos admonet scriptura Eccl. 9. dicens. Quodcumque potest manus tua, instanter operare. Et Apostolus Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum. Patet ergo de quadruplici periculo officij uillici. Ex quo patet, quod illi, qui sunt super alios constituti, siue in spiritualibus, siue in temporalibus, sunt in maximo periculo, & per consequens habent ualde timere de sua salute.

TERTIO principaliter, in præsentī parabola tangitur periclitantis consilium, cum subditur. Ait autem uillicus intra se, scilicet, timore perterritus. Quid faciam, ut, scilicet, pœnas uitæ æternas? Et nota, quod non dixit uillicus, quid dicam, uel quid respondebo, quia apud summum iudicem Christum non exculant uerba allegatoria, sed opera meritoria: quia dominus meus aufert à me uillicationem? hoc autem fit in morte, ideo prouidendum est, sibi prius de remedio opportuno, eod quod ubique ceciderit lignum, siue ad austrum, siue ad aquilonem, ibi erit, & suppetuet, ut habetur Ecclesia. 11. Fodere non ualeo, mendicare erubescio. Similia uerba solent dicere prodigi, postquam sua consumpserunt in ludis, confectionibus, aut lubricitatibus, quasi desperantes. Propter quod nonnulli talium dant se furis, rapinis, & miserijs multis, qui tandem miserabiliter intereunt, forsan in anima, sicut & in corpore. Sequens textus est clarus.

MORALITER. Notandum, quod quilibet nostrum; cuiuscunque etiam status, aut pontifex, debet fodere, & mēdicare, nec debet se de hoc excusare. Fodere quidem per frequentem mortis considerationem. Qui enim fodit, terram euerit. Quantum autem istud proficit aperte declarat Sapiens Eccl. 7. dicens. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Dicit etiam Hieronymus, tertīa parte Epistolarum suarum, Epistola 85. quod non facile in peccata laborat, qui se moriturum cogitat, & Deum sibi fore iudicem non ignorat. Similiter debemus mendicare, quasi ostiatim nunc ab isto, nunc ab illo, nunc à rege, nunc à seruo illis,

hoc autem fit, cum imploramus auxilium Dei, & sanctorum eius per deuotam orationem. Nam quoties oramus, toties mendicamus. Sed proh dolor. multi nolunt fodere per meditationem mortis, dicentes, quod hoc reddit hominem melancholicum, & tristem. Similiter multi erubescunt mendicare, id est, orare secundum quod oportet, uidelicet, humiliter, reuerenter, perseueranter, & huiusmodi. Sed non uerint tales, quod similiter Christus eos erubescet, cum uenerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum Angelorum, ut habetur Luca nono.

QUARTO principaliter in presenti parabola tangitur consilij preconium, cum subditur. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis, id est, uillicum iniquum, non de fraude, & astutia, sed de prudentia, siue prouidentia, quia prudenter se cesser, id est, quia sibi prouiderat in posterum. Quia filij huius seculi, id est, homines mundani, & amatores huius seculi, prudentiores filijs lucis, id est, bonis sunt in generatione sua, scilicet, carnali, & mundana, quam sint filij lucis in generatione sua spiritali.

MORALITER. Noranda sunt duo circa predicta. Primum est, quod mali sunt, & uocantur à Christo filij huius seculi, & hoc non sine causa. Primum quidem, quia huic seculo se conformant. Quod tamen prohibet Apostolus Rom. 12. dicens. Nolite conformari huic seculo. Secundum uero, quia in negotijs huius seculi se occupant. Quod similiter prohibet idem Apostolus 2. Timo. 2. dicens. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. Tertium autem, quia ipsum seculum diligunt, nec aliquando uellent ab eo separari. Cui tamen dicitur Iac. 4. quod quicumque uoluerit esse amicus huius seculi, inimicus Dei constituetur. Secundum notandum est, quod boni, & iusti rationabiliter appellantur hic à Christo filij lucis, & hoc non sine causa. Primum quidem, quia faciunt opera lucis, id est, opera uirtuosa, secundum quod consilium est faciendum Apосто. Rom. 13. dicens. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Secundum uero, quia habent conuersationem lucis, dicente Apóstolo Phil. tertio. Nostra conuersatio in cælis est. Tertium autem, quia sunt amatores lucis, iuxta illud uerbum Diui Augusti. diligentis, quod oculis egris odiosa est lux, quæ puris est amabilis.

lis. Patent ergo quatuor, quæ tanguntur in parabola presentis Euangelij. Et per consequens de prima parte principalis.

SECONDÒ principaliter Christus in presenti Euangelio exponit predictam parabolam, ita dicens. Et ego uobis dico. Facite uobis amicos, scilicet, Angelos, & omnes sanctos. Item bonos, & iustos pauperes de Mammona iniquitatis, id est, de pecunia simoniace accepta, uel affectu iniquo possessa. Vel de pecunia usuraria, quando non superest, cui fiat restitutio, siue qui accepit ad usuram, siue hæres eius. In tali enim casu licet de tali pecunia facere elemosinam, ut prius dictum est, in deductione quaestionis. Ut cum defeceritis, à uita presenti, recipiat uos, suis precibus; & meritis, in æterna tabernacula, de quibus in Psalm. Quam dilecta tabernacula tua domine uirtutum. Quæ quidem tabernacula nobis tandem conferat ille, qui in Trinitate, &c.

Dominica decima post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

SCITIS, quoniam cum gentes essetis, ad simum lachra muta, &c. I. Corinthiorum. duodecimo. Quamuis omnipotens Deus primordiallyter unicum formauerit hominem, nihilominus non multo post ex eo multiplicatum est genus humanum, atque in uarias sectas, & ritus diuisum. Ipse autem semper elegit aliquos, qui essent ueri cultores sui nominis, quamuis numero pauci, hoc autem patuit in triplici lege. Primum quidem in lege nature uoluit habere Abel, qui obtulit illi de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, similiter & de fructibus terræ munerat. Genes. quarto. Similiter post diluuiū elegit Noe, qui edificauit illi altare. super quo obtulit eidem domino holocausta. Insuper in eadem lege elegit Abraham, quem uocauit, & segregauit de medio nationis peruersæ, & idololatricæ dedit, hic etiam edificauit altare Domino, qui apparuerat ei, & inuocauit ibi nomen eius, ut habetur Genes. duodecimo. Secundum in lege scripta uoluit habere Moysen, & Aaton, cæterosque filios Israel, tanquam in sortem suam, & partem hereditatis suæ.

Quibus etiam in signum distinctionis eorum ab alijs nationibus dedit Sacramentum Circumcisionis . Item præcepta decalogi in tabulis lapideis scripta , & ceremonias multas . Similiter præcepit sibi tabernaculum ædificari , quod transferebatur de loco in locum , quamdiu filij Israel ambulauerunt per desertum . Tandem eis terram promissionis ingressis præcepit templum magnificum sibi in Hierusalem , construi , & erigi , ut in eo sibi sacrificia , & holocausta offerrentur . Tertio in lege gratiæ elegit sibi in populum peculiarem duodecim Apostolos , ceterosque deuotos Christianos , tanquam partem hæreditatis suæ . Vnde in Psalm. Ecce hæreditas domini . Item Esa . 19 . hæreditas mea Israel , id est , populus Christianus , qui uidet Deum per fidem rectã , quod sonat hoc nomen Israel , quod uideus interpretatur . Ecce ergo quomodo dominus Deus semper ab initio mundi elegit aliquos cultores sui nominis .

CAETERI autem , quibus non est datum nosse Deum , per fidem , dicti sunt gentes , siue Gentiles , quod idem sonat . Vnde Actu . 13 . legitur , quòd Paulus , & Barnabas dixerunt Iudæis . Vobis oportebat primum loqui uerbum Dei , sed quoniam repellistis illud , & indignos uos iudicatis æternæ uitæ , ecce conuertimur ad gentes , scilicet , prædicando eis ueritatem Euangelicam . Prædicti ergo populi dicti sunt gentes , à gigno gignis , eò quòd generationi , & uoluptatibus carnalibus multum sint dediti , ita ut inter eos plures uxores uni , & eidem uiro depurentur , sicut patet de Mahumetistis . Alij uerò absq; lege Matrimonij uiuunt se commiscendo quibus , & quando uolunt , in hoc potius bestias , quàm homines se ostendentes , & proficientes . Insuper quod grauius est , simulachra multa , id est , Idola pro uero Deo colunt , aut saltem olim colebant . Nunc autem huiusmodi idololatria per uniuersum orbem uidetur penitus destructa , ex quo , scilicet , disseminatum est ubique terrarum sacrum Christi Eū angelium : Vnde , & in primitiua Ecclesia multi tales idololatræ ad prædicationem Apostolorum conuersi sunt ad fidem Christi , & præsertim apud Corinthios . Et de horum numero erant illi , quibus scribit idem Apostolus in præsentis Epistola dicens . Scitis , quoniam , cum gentes essetis , ad simulachra muta , &c .

In præsentis ergo Epistola Apostolus quatuor facit . Nam . Primum ostendit , quòd à maligno spiritu est omnis mali commissio .

In principio Epistolæ .

Secundò ostendit per oppositum , quòd à diuino spiritu est omnis boni perfectio , ibi , ideo uobis , &c .

Tertiò addit , quòd donorum Spiritus sancti multiplex est diuisio , ibi .

Diuisiones gratiarum sunt .

Quartò per eundem ponitur ipsorum donorum explicatio , ibi . Vnicuique autem datur , &c .

PRIMUM igitur Paulus in principio præsentis Epistolæ ostendit , quòd à maligno spiritu est omnis mali commissio , cum ait Corinthijs scribens . Scitis , inquit , quoniam , cū gentes essetis , id est , gentiliter uiueretis , euntes ad simulachra muta , id est , ad colendum , & adorandum , Idola quæ dicuntur simulachra , eò quòd simulant se esse , quod non sunt . Itē huiusmodi simulachra , siue Idola dicuntur muta , eò quòd in se sint muta , uopotè sine motu , & sensu existentia , cum sint aurea , uel argentea , siue lapidea , aut de aliqua alia insensibili materia . Solet tamen quandoq; Diabolus in eis latitans dare responsa , sicut frequenter factum est retroactis temporibus , etiam tempore Apostolorum . Vnde per hoc inducebantur homines adorare huiusmodi Idola . Et hoc est , quod ait Apostolus . Ducebamini , id est , inducebamini , euntes , supple , ad ipsorum tupe uenerationis causa . Quòd uerò talia Idola in se sint muta , probat Psalm . cum ait . Os habent , & nō loquuntur , &c .

MORALITER . Per hoc , quòd dicitur : Ad simulachra muta , prout , id est , qualiter , euntes ducebamini , sup . à Diabolo , designatur , quòd omnis , qui est in peccato mortali , est iumentum Diaboli , qui cum per unum peccatum , quasi per capistrum ducit ad aliud . Vnde Prouerb . 6 . Statim eam sequitur , quasi bos ductus ad uictimam . Propter quod Psalm . nos admonet dicens . Nolite , fieri sicut equus , & mulus , id est , nō permittatis uos infrenari à Diabolo . Quibus non est intellectus . Si enim equus sciret , quòd infrenaretur , & in seruitutem duceretur , non permetteret se infrenari . Quantò minus homo debet permittere se infrenari à Diabolo per peccatū

Aliàs comparabitur iumentis, & similibus efficietur illis.

QUÆRITUR circa hoc, vnde ducebantur olim Idola latræ, cum ad Idola colenda ibant. Responderetur, quòd ducebantur non coacti, sed potius seducti. Et hoc multipliciter.

PRIMÒ quidem ex pulchritudine ipsorum simulacrorum, quæ communiter erant de auro, uel argento. Vnde Hieremias, in Epistola sua, quæ inscribitur Baruch. 6. præmonens populum, qui captiuus ducendus erat in Babylonem, ait. Videbitis in Babylonia Deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes metum gentibus. Videte ergo, ne & uos similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus uos capiat in ipsis, hæc ibi. Cauete ergo simplices Christiani, ne speciem suam, & affectu ponant in pulchritudine imaginum sanctorum Dei, & non potius in imaginatum, siue in sanctos representatos per dictas imagines. Vnde ad obuiandum prædicto periculo, apud Italos non solent imagines sanctorum cleuari, siue in sculpi in lapide, aut ligno, sed in simplici, & plana pictura. Pater ergo, quomodo homines primò fuerunt seducti, & inducti ad adorandum Idola propter eorum pulchritudinem. Vnde etiam propter eandem causam aliqui fuerunt indocti ad adorandum Solè, alij Lunam, alij ignem, & huiusmodi. Et de hoc Sap. 13. sic dicitur. Vani sunt omnes homines, in quibus nõ subest sciẽtia Dei, id est, uera fides de Deo. Et de his, quæ uidentur bona, id est, quæ habent bonitatem naturæ non poterunt intel ligere eum, qui est, id est, Deum. Cùm tamen dicat Apostolus Roma. 1. quòd inuisibilis Dei per ea, quæ facta sunt, à creatura mundi intellecta con spiciuntur. Neque operibus aten dentes agnouerunt, quis esset artifex, sed aut gy rum stellarum, aut Solem, & Lunam, rectores orbis terrarum Deos putauerunt, uocantes, supple, Solem Phœbum, & Lunam Dianam, quibus etiam figuram humanam tribuebant. Sequitur. Quorum, & si specie delectati, id est, pulchritudine, Deos putauerunt, sciant, quòd his dominator eius, id est, Deus speciosior est, qui, scilicet, talia fecit, & tanta, & tam speciosa, cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, ut dicebat beata Agnes. Pater ergo de prima origine deceptionis Idololatrarum.

SECUNDÒ dicti idololatræ seducti sunt, & inducti ad adorandum Idola ex imperio altioris potentie, ut potè regu, aut principum. Sicut legitur Danie 3. de Nabuchodonosor, qui fecit fieri statuum auream ad sui honorem, & in qua adoraretur. Simile legitur de Caio Imperatore Romano, qui, ut refert Iosephus li. 10. antiquitatum misit, statuum suam per totum imperium suum, ut in ea adoraretur. Similiter legitur 2. Macha. 6. de quibusdam, qui ducebantur cum amara necessitate in die natalis regis Antiochi ad sacrificia, quæ tunc fiebant solenniter ad honorem Liberi, qui & Bacchus, id est, Deus uini dicebatur. Nam rex Antiochus credebat eum fauiffe suæ natiuitati. Propter quod superatis ab eo Iudæis cogebat ipsos adorare nephandum Idolom suum Bacchum. Ad propositum etiam de Nabuchodonosor, refert Paulus Orofius de Alexandro Magno, quòd cum uidisset se in bello uictori osissimum, & præcipuè contra Darium regem, de cuius militibus tam equitibus, quàm peditibus prostrauit in tribus bellis contra eum peractis in tribus annis, quinque decies centena milia, uoluit hac occasione seipsum dedicare. Vnde de eo refert qui supra de Callisthene Philo sopho, q̄ ipsum occidit, eòq̄ eum ut Deu non saluataffer.

TERTIÒ Idololatræ inducti sunt ad adorandum Idola ex deceptione, & illusione demonum. Cùm enim ipsi sint superbissimi spiritus ualde appetunt ad hominibus uenerari, & honorem latræ, qui soli Deo debetur, in signum summi dñij sibi exhiberi. Et ut ad hoc facilius alliciant miseròs hoñes, pollicent eis Thefauros maximos, & diuitias multas. Quod èt pollicitus esse mædicens ille spūs nequã, qui tentauit Christum in deserto, dicens illi, postquam, scilicet, ostendit ei omnia regna mundi, hæc, inquit, oĩa tibi dabo, si cadens in terram adoraueris me. Matth. 4. Insuper ipsi demones, ut in effigiebus, & speciebus sensibilibus Idolorum uenerentur, quandoque subintrant dicta Idola, ea mouentes ex omni parte tam oculorum, quàm labiorum, at pedum, ita ut uideantur huiusmodi Idola in semetipsis habere uitam. Nam per ea loquuntur demones, & dant responsa ad quæ sita. Multa enim futura cognoscunt, & similiter multa præsentia, & occulta, quæ nos ignoramus, de quibus differunt per Idola, ut sic ad Idololatriam homines in-

dicant. Insuper, quia cognoscunt optimè virtutes herbarum, & remedia sanitatum, ideo interdum aliquibus egrotis diuina permissione subueniunt corporaliter, ut ipsos colant, tanquam valde potentes, & illis utiles. Propter quod putant homines aliquid deitatis, seu nummis esse in illis imaginibus, & ideo exhibent eis cultum diuinum. Volunt etiam, & exigunt ab hominibus aliquas oblationes sibi fieri in signum summi domini, quemadmodum oblationes facimus uero Deo pariter, & sacrificia. Quinimo interdum exigunt ab hominibus, ut illis faciant sacrificium, & oblationem de proprio sanguine. Vnde legitur. 3. Reg. 18. Quod Propheta Baal incidebant se iuxta ritum suum cultris, & lanceolis, donec perfunderentur sanguine. Nam, ut dicit super hoc passu Dominus Hugo Cardinalis, demones multum delectantur in oblatione sanguinis humani, eò scilicet, quod homo est nobilissima creatura, utpote ad imaginem Dei facta. Propter quod dicit, Propheta Baal perfodiebant se lanceolis iuxta pectus suum, ut sic sanguine proprio perfunderentur in honorem demonis, cui seruebant. Insuper ipsi demones, tanquam crudelissimi, & nequissimi exigunt quandoque ab idololatriis, ut illis sacrificent proprios filios, & filias iuxta illud Psalm. Immolauerunt filios suos, & filias suas demonijs. Nam quandoque illi fallaces, & maligni spiritus fingunt se contra homines iratos, nec posse, aut uelle placari aliter, quam per mortem alicuius innocentis. Vnde refert Paulus Orofius, libro quarto. de Charta ginenfibus, qui cum pestilentia grauissima premerentur, homicidijs usi sunt. Quippe homines pro uictimis immolabant, ætatemque impuberem, idest, paruulos, quæ etiam hostium misericordiam prouocare deberet, aris, idest, templis, admouebant. Hæc ille. Patet ergo, quomodo miseri homines demonum fallacijs seducti inducuntur ad idololatriciam.

QUARTO idololatricæ inducuntur ad adorandū idola, siue statuas hominum propter eorum singularè excellentiã, siue industriã, aut potentiã præceteris, ut Herculem propter fortitudinẽ, Iouem propter potentiam dominij, qui expulit patrem Saturnum, de regno. Mercurium propter sapientiã, uel eloquentiam. Aesculapium, qui inuenit artem medicinæ

& huiusmodi. Sed hos, & consimiles, utpote Saturnum, Martem, Venerem, Castorem, Libertum, seu Bacchum, Romulum, & huiusmodi declarat Lactantius libr. 1. diuinarum institutionum fuisse homines mortales, quinimo nephandissimos peccatores, utpote, adulteros, incestuosos, sodomitæ, & omni spurcicia plenos. Inter quos præcebat in malitia, & immundicia. Iupiter, quem dicebant summum deorum. Bene ergo de talibus loquitur Apo. ad Ro. 2. dicens.

COMMVTABERVNT gloriam incorruptibilis Dei, in gloriam corruptibilis hominis. Nec certè tantum corruptibilis hominis, uerumetiam infamis, abominabilis, & detestabilis peccatoris.

QUINTO prædicti idololatricæ inducuntur sunt ad adorandum idola propter inordinatum amorem ad antecessores, & parentes suos. Nam quidam in tantū dilexerunt parentes, & maiores suos uiuos, quod etiam illis mortuis fabricauerunt illis idola. En exemplar eorum, quæ apud se honorificè conseruabant, ita ut ipsos parentes quæsi semper præsentem haberent. Vnde ad propositum legitur de Nino, qui Niniuem cõdidit, & à nomine suo denominauit, quod patrem habuit Belum nomine, quem tenerrimè diligebat. Pro cuius morte ualde dolens fecit fieri statuã aureã, quæ similitudinem eius exprimeret, quam in tanta reuerentia habuit, ut sui serui fugitiui, uel quilibet facinorosi possent ad eam confugere, nihil amplius timentes. Vnde statim ceperunt homines illi, thurificare, & diuinis honores exhibere uidentes, quia hoc placeret Nino. Ad cuius exemplar ceteri gentiles de circumstantibus finibus in honorem patrum suorum ceperunt facere statuas aureas, & eas adorare. Et sic inde pullulauit idololatria apud gentiles, qui ignorabant uerum Deum, quæ soli Iudæi colebant, iuxta illud Psal. Notus in Iudæa Deus, in Israël magnum nomen eius, supple inuocatur. Nec certè mirum si ille gentilis Ninus tantum dilexit patrem mortuum, cum etiam nostris temporibus in Hispania fuerit quædam ualde generosa dña, quæ exprimere particulariur nõ licet, quo tantè amore dilexit spõsum suū, ut et eo mortuo fecerit corpus illius balsamo inungi, ut sic à putrefactione præseruaretur, quod etiam illa uolebat semper esse præsens in Thalamo, in quo ipsa iacere consueuerat. Perseuerauit au-

tem in dicta fatuitate per plures annos, ut fertur. Ad propo-
 situm ergo redeunt, de Dijs gentilium, & institutione co-
 rum loquens Lactantius lib. i. diuinarum institutionum, di-
 ci: sic. Illos, quos imperiti, & insipientes tanquam Deos, &
 nuncupant, & adorant, nemo est tam inconsideratus, qui
 non intelligat fuisse mortales. Quomodo ergo Dij, (inquit
 aliquis) crediti sunt? Nimirum, quia reges maximi, & po-
 tentissimi fuerunt, ob merita uirtutum suarum, aut mune-
 rum, aut artium repertarum, cum chari fuissent his, quibus
 imperauerant, in memoriam sunt consecrati. Quod si quis
 dubitet? Res eorum gestas, & facta consideret, quæ uniuersi
 tam Poete, quam Historici ueteres prodiderunt. Deinde de
 clarat diffusè, quomodo tales habitus pro Dijs fuerint scelerati
 homines, referens scelera eorum, ut Hercules Aesculapij,
 Apollinis, Castoris, & Pollucis, Mercurij, Liberij, Iouis,
 quem maximè utperat præ alijs Dijs, eò quòd, ut dictum
 est supra, patrem suum Saturnum à regno expulit. Insuper
 supra, adulteria, & sodomiam perpetravit. Quibus non ob-
 stantibus tam scelestissimus homo summus, & pater deorum
 ab illis idololatris appellabatur. Hęc ex Lactantio. Et nota,
 quòd christiani adorantes imagines sanctorum longè dis-
 stant ab idololatria prædictorum. Non enim referunt Chri-
 sti fideles intentionem suam ad ipsas imagines, quasi aliquid
 numinis in ipsis credentes, sicut idololatræ de idolis suis fal-
 sò credebant. Sed sunt, & ponuntur imagines in ecclesia,
 non ut adorentur, sed ad imprimendam efficacius mentibus
 hominum, & presertim simplicium excellentiam, & gloriam
 sanctorum. Vnde & dicuntur libri idiotarum, ut patet de
 conse. distin. 3. Venerabiles, ubi fide dicitur. Venerabiles ima-
 gines christiani non Deos appellant, neque seruiunt eis, ut
 Dijs, neque spem salutis ponunt in eis, neque expectant futu-
 rum iudicium ab illis, sed ad memoriam, & recordationem
 primitiuorum uenerant eas, & adorant. Sed non seruiunt
 eis cultu diuino, qui supple est latria, sicut neque alicui crea-
 turæ. Hęc ibi. Patet ergo diffusè ex prædictis, unde idololatri-
 a habuit ortum, quæ olim apud gentiles maximè uiguit,
 prout innuit Apostolus in principio præsentis Epistolæ.

MORALITER. Notandum iuxta illud. Ad simula-
 chra muta, quòd simulachra muta meritò possunt dici, &
 appella-

appellari multi moderni prælati, qui exterius gerunt, & præ-
 tendunt apparentiam uerorum pastorum, sed reuera talis
 apparentia in multis est uere existentiæ. Propter quod me-
 ritò possunt dici simulachra, quia sunt in ecclesia, tanquam
 idola, & statuæ per defectum, & carentiam boni regiminis,
 & debiti exercitij, seu operationis. Non ergo huiusmodi si-
 mulachra sunt tantum muta, uerumetiam cæca, surda, &
 huiusmodi. Vnde de talibus potest meritò dici illud Psalm.
 Simulachra gentium, idest, multi prælati populi christiani,
 qui olim populus gentilis dicebatur, argentum, & aurum,
 supp. quarunt magis, quam saluere subditorum, opera ma-
 nuum hominum, quia communiter tales ponuntur in eccle-
 sia, non à spiritu sancto per canonicam electionem, sed po-
 tius intruduntur, seu introducuntur illuc uia armorum, siue
 per manum, & autoritate regiam. Vnde noui quendam
 Cardinalem in hoc regno Franciæ, qui ante paucos annos
 obiit mortem, qui solitus erat appellare quendam magnā,
 dominam, Magistram suam, eo scilicet, quòd ipsa procurat
 sex illi Cardinalatum, seu pileum rubeum. Heu uereor dice-
 re, quod uerum est, quòd, scilicet, moderni prælati pro ma-
 iori parte sint opera manuum hominum. Sed quid de huius-
 modi simulachris dicar regis psaltes, audiamus. Os, in-
 quit, habent, & non loquuntur &c. Reprehendit ergo eos de
 multiplici negligentia, & omissione. Primò quidem ex parte
 oris, cum ait. Os habent, idest, illis à domino concessum
 ad multiplicem usum. Primò quidem ad ipsum deuotè lau-
 dandum, & præcipuè in persecutione septem horarum cano-
 nicarum, iuxta illud Psalm. In persona deuoti ecclesiastici. Se-
 ptes in die laudem dixi tibi. Vnde & ecclesiastici incipiunt
 officium matutinum per illud uerbū. Ps. Domine labia mea
 aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Secundò au-
 tem ad proximi, & præcipuè subditum instruendum, iuxta
 illud Malachiæ. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiā, & le-
 gem requirent, sup. subditi, & populares, ex ore eius. Tertiò
 uerò ad peccata propria distinctè, & diserte, confitendum
 quo ad eos, qui mortaliter peccauerunt. Ecce ad quid datum
 est os homini. Sed profectò multi sunt, uelut simulachra mu-
 ta, quia non loquuntur ubi, quòd, & qualiter loqui oportet. Se-
 cundò practica idem ex parte, oculorum, Vnde sequitur.

Oculos habet, & non uidebunt. Item ex parte aurium, de quibus subditur in ps. Aureas habent, &c. De hac materia uide diffinisse in opere nostro, quod intitulatur Cōsitor tractatu. 2. parte. 4. in qua agit de omissione. Et sic patet de primo principali.

S E C V N D O principaliter Apostolus in presenti epistola ostendit, quod est diuino spiritu est omnis boni perfectio, cui ait. Ideo notum uobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Vbi notandum, quod anathema idem est, quod separatio. Est ergo sensus, quod nemo mouetur a spiritu sancto ad loquendum, quod dicat aliquid, propter quod separetur a Christo, cui est coniunctus per charitatem, sed semper omnis talis loquitur, quasi sermones Dei. Vel dicit anathema Iesu, id est, aliquam blasphemiam Iesu, iuxta illud. 1. Io. 4. Omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est. Sequitur. Et nemo potest dicere dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Sed quomodo hoc? Nonne existens in mortali peccato, aut etiam Hæreticus, siue etiam Paganus potest dicere hoc totum dominus Iesus? Responsio. Aliud est dicere dominus Iesus ore tantum, & aliud illud dicere corde, ore, & opere. Possunt quidem prædicti dicere dominus Iesus primo modo. Hoc idem etiam potest & dæmon, non autem secundo modo. Nam dicere dominus Iesus corde, ore, & opere, est in ipsum credere, ipsum tempore, & loco confiteri ore, etiam non obstante mortis comminatione. Insuper eundem opere protestari, & laudare, atque illi obedire, & benedicere. Hæc autem omnia nemo potest dicere, nisi in spiritu sancto, id est, nisi ex speciali dono ipsius spiritus sancti. Et hinc hoc intelligitur illud dictum Amb. ubi ait. Omne uerbum quod quocumque dicitur, a spiritu sancto est. Vbi aduertendum, quod aliquid esse a spiritu sancto, potest intelligi dupliciter, uidelicet, tanquam a mouente tantum, uel tanquam a mouente, & inhabitante per gratiam simul. Quod ergo o uerbum a spiritu sancto sit, non est intelligendum semper secundo modo, sed sufficit, quod sit ab eo primo modo. Ecce enim Caiphas grauissimus peccator dixit ueritatem uerissimam, uidelicet, quod expediebat unum hominem mori, ne tota gens periret. Quod teste Euangelista non dixit semetipso, sed a spiritu sancto, ut h. 10. Sed quomodo a spiritu sancto? Profecto tanquam a mouente, sed non tanquam a inhabitante, quia constat, quod spiritus sanctus non habitat cum peccatore, neque in peccatore. Similiter Ba

iam

iam multa uera prædixit motus spiritu sancto, ut patet Num. 23. Item. 24. qui tamen spiritum sanctum non habebat.

M O R A L I T E R notandum, iuxta illud uerbum. Nemo in spiritu Dei loquens dicit Anathema Iesu, quod debemus ualde timere anathematizari a Iesu, id est, ab eo separari, & hoc propter multa.

P R I M O quidem, quia talis separatio non fit nisi per culpam mortalem, iuxta illud Isa. 59. Iniquitates uestræ absconderunt faciem eius a uobis. Cum igitur debeamus summè timere culpam mortalem, consequens est, quod etiam summè debeamus timere id, quod ex ea sequitur, scilicet, separationem a Deo.

S E C V N D O uerò, quia qui anathematizatur a Iesu, id est, separatur ab eo per mortalem culpam, separatur etiam a communitate Christi fidelium, siue ab ecclesia militante, cui prius erat per charitatem coniunctus. Nam charitas est quoddam uinculum, quo Christiani deuoti dupliciter uniuertur, scilicet, cum Deo, & inter se mutuò. Sic enim eam uocat Apostolus ad Col. 3. dicens. Super omnia charitatem habete, quod est uinculum perfectionis. Nam tali uinculo ligatus erat idem Apo. quod em de seipso loquitur Act. 20. dicens. Ecce ego alligatus spiritu. i. spirituali uinculo charitatis uado in Hierusalem. Vnde et ad propositum loquens Aug. de uincula. 2. post octa. Epiphaniæ ser. 2. dicit sic. Charitas est, quæ corporaliter separatos consuecit spiritualiter copulare, atque unire. Duo enim, qui se sancto amore diligunt, etiam si unus sit in oriente, & alius in occidente, ita in charitate conglutinante coniunguntur, ut nunquam abinueniem separentur. Pro qua re nihil nocet corporum separationi, ubi est animorum uera, & sincera coniunctio. Hæc ille. Vnde in figurâ huius legitur. 1. Reg. 18. Quod anima Ionathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Ionathas, quasi animam suam. Ecce quomodo charitas unit adinueniem membra ecclesie. Ex quo concluditur, quod debemus ualde timere mortalem peccatum, per quod separamur abinueniem.

T E R T I O debemus timere anathematizari, id est, separari a Iesu per mortalem culpam, quia qui sic ab eo separatur in presenti, separabitur etiam ab eo in futuro, pariter & a cetero sortio totius triumphantis ecclesie, quæ res modica non

est.

collocatione, & huiusmodi, si talis sit laicus, debet excom-
nicari. Si uero clericus, debet deponi. Sic. n. iura decernunt.

QUINTO excommunicatio separatur a consortio fidelium.
Non enim potest licite participare excommunicatus cum alijs
fidelibus, nec illi cum eo in comedendo, & bibendo, in salu-
tando, uel orando. Vnde uersus. Os, orare, uale, communio,
mensa negatur, scilicet excommunicatis. Et nota os, id est, locu-
tio, mensa, id est, comedere cum eis. Qui autem extra casum
iure concessum facit contrarium, incurrit minorem excom-
nicationem. Cum qua si scierit accedat ad aliquod sacra-
mentum, mortaliter peccat. A tali tamen excommunicatione,
quæ minor uocatur, potest absolui a quolibet sacerdote, qui
potest eum a peccatis sibi confessis absolueret. Qui autem par-
ticipat prædicto modo, cum excommunicato ex quadam urba-
nitate, peccat uenialiter. Qui uero hoc facit ex contemptu
Ecclesiæ, mortaliter peccat, maxime cum omnis contemptus
sit mortalis. Et idem iudicium est de excommunicato scierit
participare cum alijs. Exciipiuntur tamen aliqui casus, in
quibus permittitur a iure habere communicationem, cum ex-
communicatis, qui continentur in hoc uersu: Vitale, lex, humi-
le, ignorata, necesse. Pro declaratione autem huius uersus fa-
cit cap. quonia. 11. quest. 3. uide rex. cum glo. Quod autem non
debeant fideles participare, cum excommunicatis, est ex ordi-
natione Apostolorum. Vnde. 1. ad Corin. 5. dicit Apostolus.
Si quis frater nominatur, id est, excommunicatur secundum
August. aut fornicator, aut idolis seruiens, aut auarus, id est,
nursarius, cum huiusmodi nec cibum sumere licet.

SEXTO excommunicatio separatur a quolibet actu legiti-
mo ipsum excommunicatum. Vnde talis testificari non potest, nec
accusare, nec aduocare, nec iudicare, nec soluere, nec ligare,
nec similiter potest eligi ad dignitatem, siue prælaturam.
Similiter non potest eligere. Insuper post mortem priuatur
Ecclesiastica sepultura, sed debet sepeliri, cum brutis, aut infir-
delibus. Item non debent pro eo fieri orationes solennes, nec
officium, nisi forsitan post mortem prius absolueretur a senten-
tia excommunicationis, quod fieri potest, quando ante mortem
apparuerunt signa contritionis, & quoddam quesuit absolutionem.
Et ad hoc est exemplum de quibusdam sanctimonialibus quas
beatus Benedictus excommunicauit propter loquacitatem suam,
quæ

quæ post mortem earum uisæ sunt exire de sepulchris, & de
Ecclesia, quando dicebatur diuinum officium. Quas cum be-
rus Benedictus reconciliaasset, non sunt ulterius uisæ exire,
prout refert beatus Grego in suo dialogo lib. 2. Patet ergo,
quomodo anathematizatio, siue excommunicatio separatur ex-
communicatum a multis magnis bonis, & per consequens
est summè uitanda. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter Apostolus in præsentium Epistola
ostendit, quod donorum Spiritus Sancti multiplex est diuisio,
cum ait: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus, qui
supple, distribuit singulis, prout uult. Pro declaratione autem
huius textus notandum secundum beatum Tho. 1. 2. quest. 111.
art. 3. quod gratiæ gratis datæ, de quibus hic loquitur Apost.
ordinantur, & dantur alicui ad hoc, quibus cooperetur alteri,
ut reducat ad Deum. Ad hoc autem non potest homo coope-
rari interius mouendo, quia hoc solius Dei est, sed solū exte-
rius suadendo. Et ideo gratiæ gratis datæ continent illa sub se,
in quibus homo indiget ad hoc, ut alterum instruat in rebus di-
uinis, quæ sunt supra humanam rationem. Sed de hoc leui-
ter transeo tam pro uitanda paruitate, quam etiam propter
materie subtilitatem, quæ paruorum fructus potest afferre
simplici auditorio, cui sepe professus sum me uelle principa-
liter proficere. Vnde propter eandem rationem pertranseo
quarta partem Epistolæ huius, in qua explicatur dona Spi-
ritus Sancti. Superest ergo, ut deprecemur ipsum Spiritum
Sanctum, quatenus finaliter deducat nos in terram rectam,
quam nobis, &c.

*Dominica decima post Trinitatem, Sermo secundus
de Euangelio.*

NON cognouisti tempus uisitationis tuæ Luc. 19.
Pro introductione præsentis sermonis mouetur
questio talis. Vtrum possit sufficienter probari
ex deductione Sacre Scripturæ contra
perfidios iudeos tempus uisitationis suæ adue-
nisse, quæ sup. facta est per Christi Auentum
in carnem, qui iuxta uerbum Zachariæ uisitauit mundum,
oriens ex alto, ut habetur Luc. 1.

AD hanc questionem responderetur affirmatiue, quòd sic. Et quamuis ad hoc probandum possint adduci multi, & varij textus ipsius Sacræ Scripturæ, eò quòd ut habetur Act. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, nihilominus de multis paucos adducemus.

P R I M V S igitur textus inseritur Gen. 49 ita ut merito possit ipse Christus dicere de semetipso illud Psal. In capite libri, idest, in Genesi, quæ est caput libri totius Sacræ Scripturæ, scriptum est de me. Sed quomodo, & ubi audiamus. Legimus enim ubi supra, quòd cum sanctus ille Patriarcha Iacob appropinquaret morti, conuocatis duodecim filijs suis dedit singulis singularè benedictionè. Vnde cum uentum esset ad Iudam, qui quartus erat in numero filiorum eius ait: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec ueniat, qui mittendus est, scilicet Christus, ut exponit glos. interii. Et ipse erit expectatio gentium, idest, ipse erit salus, in quam gentes conuerse per fidem illius sperabunt. Vnde sanctus ille Simeon uocauit ipsum Christum lumen ad reuelationè gentium. Luc. 2. idest, lumen, quòd reuelatum est per fidem ipsis gentibus, sicut in effectu patuit de tribus regibus, qui fuerunt primitiæ gentium, idest, primi inter gentes conuersi ad fidem Christi, quadoquidè uenerunt cum muneribus adorare eum, ut habetur Mart. 2. Idem etià patuit de Cornelio Centurione, qui erat capitaneus cohortis, quæ dicitur Italica, quæ admonuit angelus Domini, ut mitteret in Iopen ad Petrum, qui erat ibi, ut ipsum instrueret in fide Christi Act. 10. De alio etià Centurione, qui uenerat ad Iesum, ut deprecaretur eum pro puero suo, fuisse seruo, dixit idem Christus se nõ inuenisse tantam fidem in Isaac, quantã, sup. in eo inuenerat, ut legitur Mart. 8. Ut autè dicit glos. ord. super dictum textum Gen. semper apud Iudæos fuerunt reges, aut duces de semine ipsius Iudæ orti, quousq; uenit Christus. Tunc autè super eos principabatur Herodes, ex commissione tamen Romanorum, qui quidem Herodes erat alienigena, quia Galilæus, & dicebatur Aſcalonita. Hic ergo finito regno Iudæorum, & semine regio, regnauit primus in Iudæa. Ecce ergo quomodo dicta Prophetia Iacob fuit impleta. Secunduus textus Sacræ Scripturæ, per què potè sufficenter probari cõtra impios Iudæos tempus uisitacionis sue aduenisse, inseritur Dan. 9. ubi legitur, q̄ tempo

re captiuitatis Babylonice uenit Gabriel angelus ad eundem Danielem, dicens ei, quòd diligenter aduerteret ad ea, quæ ipse diciturus erat illi. Septuaginta, inquit, hebdomades abbreviate sunt super populum tuum, idest, populum iudaicum. Et nota, quòd dicit abbreviate, idest, à Deo præfixe, & determinate. Sequitur: Et tunc finem capiet peccatum, & delebitur iniquitas Iuda, & post septuaginta hebdomades occidetur Christus. Vbi aduertendũ conformiter ad glo. ord. quòd predictæ hebdomades nõ sunt hebdomades dierum, sed annorum, ita quòd qualibet cõtinet. 7. annos. Ex quo patet, quòd predictæ 70. hebdomades ualè quadringentes nonaginta annos. Volebat ergo Gabriel insinuare Danieli, quòd à die, qua hæc sibi dicebat, usq; ad mortem Christi debebant tantum fieri anni quadringenti nonaginta. Quod & factum est. Ex hoc ergo textu euidenter concluditur propositum.

T E R T I V S textus eiusdem Sacræ Scripturæ, per quem probari potest contra iudæos tempus uisitacionis sue uenisse, inseritur Esa. 35. ubi Propheta Domini Esa. dans signum aduentus Domini in mundum, dicit quòd tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum parebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Hæc autè omnia, & singula impleta sunt in Aduentu Domini, quic autè rei probauit euentus. Ipse nempe aperuit oculos cæci nati. Iohan. 9. Item cuiusdã alterius, qui mendicabat secus uiam. Luc. 18. Item altera vice illuminauit duos cæcos, ut patet Mart. 9. Et breuiter, ut habetur Luc. 7. cæcis multis donauit uisum. Item surdos fecit audire, & mutos loqui, ut habetur Mar. 7. Quod ideo dictum est de eo à populo, eò quòd cũ adductus fuisset ad eum homo quidã surdus, & mutus, & misisset digitos suos in auriculas eius, retigissetq; linguam eius, statim aperte sunt aures eius, & sublatum est uinculum lingue eius, & loquebatur rectè. Quo uiso populus præ admiratione cepit de eo dicere prædictum uerbum, scilicet surdos fecit audire, & mutos loqui. Huic quasi simile legitur eiusdem Mar. 9. ubi dicitur, q̄ cum adductus fuisset ad eum quidã iuuenis habens spiritum mutum, idest, demone reddentem eum mutum, cõminatus est eidè spiritui immundo dicens: Surde, & mute spiritus, ego precipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introcas in eum. Et exclamans, & multum discerpens eum exiit ab eo. Similiter idem

Christus claudos erexit, sicut patet de paralitico iacente iuxta piscinā, cui dixit: Surge, tolle lectū tuū, & ambula. Iohā. 5. Ecce ergo quomodo in ipso Christo fuit impleta Prophecia Esa. Propterea ipse de seipso loquēs Iohan. 5. item eiusdē. 10. dicebat. Opera, q̄ ego facio, ipsā testimoniū perhibent de me. Patet ergo quōd ex deductione Sacre Scripture sufficiēter probatur cōtra p̄sidos iudeos tēpus visitationis suę venisse, quod tñ illi tanq̄ cęci, & oblinati minimē cognoscere uoluerunt.

S E D in contrariū obiiicit millordi, & doctores iudeorum, fundantes se super textum Esaie Prophecie Domini, qui prophetās de tēpore visitationis ipsorū iudeorū per Christū, dicit: Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Dñi in uertice montiū, & eleuabitur sup colles, & fluent ad eum oēs gentes. Et postea sequit. Constatūte gladios suos in uomerē, & lanceas suas in falces. Nō letabit gens cōtra gentē gladiū, nec exercebunt ultra ad prēliū. Hęc omnia. Esa. 2. Ex isto ergo textu Esaie arguunt rabini iudeorū multipliciter cōtra Christianos, volētes ex eo p̄bare tēpus visitatiōis suę nō venisse.

P R I M O igitur arguunt ex illo primo uerbo. Erit in nouissimis diebus, & hoc sic. Tempus visitationis filij Dei, quando quidē uisitabit mundū, per carnis assumptionē, erit in nouissimis diebus. Certum est autē, q̄ Christus uester nō uenit in nouissimis diebus. Nā ab eius aduētū fluxerūt iā multi anni, ut cōstat, igitur nō erit uerus Christus, neq; uerus Dei filius.

S E C U N D O arguunt ex sequenti textu, in quo dicitur. Erit, sup. preparatus mons domus Dñi in uertice montiū. Vbi aduertendum, quōd mons domus Dñi ad literā dicitur mons Sion, in quo fuit erecta domus Dñi, idest, templū Salomonis. Falsum est autē, q̄ in aduentu Christi fuerit huiusmodi mons eleuatus in uertice montiū, quia nullus doctorū hoc dicit. Ex quo concluditur, q̄ Christus non fuit uerus Messias. Et per consequens tempus visitationis eius nondū aduenit.

T E R T I O arguunt impij doctores, & rabini iudeorum cōtra Christianos quo ad tempus visitationis, & hoc per id, quod sequitur ubi supra, cū dicitur. Et fluent ad eum scilicet, uerum messiam oēs gentes. Modō falsum est, q̄ ad Christum cucurrerint omnes gentes, sed tantum quidā pauci, & grossi homines, & præsertim piscatores, qui erant etiam absque literis. Et per consequens non mirum, si fuerint seducti.

Q V A R T O, & ultimō arguunt prædicti rabini iudeorū cōtra catholicos, per textum, qui sequitur, cum subditur. Non leuabit gens cōtra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælum. Et constabunt gladios suos in uomerē, & lanceas suas in falces. Per quę omnia denotatur maxima pax, quę regnatura erat in aduentu uiri Messie. Hoc autem nō fuit impletū in aduentu Christi. Nam ex tunc maxima bella gesta sunt, & adhuc in dies regnare nō cessant, igitur ipse nō fuit uerus Messias. Et ita Deus Christianorum nobis iniuste cōminatur pœnas, eō quōd non cognouerimus tempus uisitacionis suę. Ecce qualiter gens peruersa iudeorū loquitur blasphemias, & iniqua aduersus Dominū, sup. Deum patrem, & aduersus Christum eius. Restat respondere argutijs, & blasphemijs eorū, ne uideantur conclusisse contra nos.

A D primum ergo argumentum dicimus, quōd iste terminus nouissimus potest capi dupliciter, scilicet simpliciter, & absolute, & secundū quid, & respectiue. Esaies ergo in præcedenti Prophecia non capit nouissimū primo modo, sed tantū secundo modo: Nam à tempore ipsius Esaie usq; ad Christū fluxerunt multi dies. Propter quod dixit, erit in nouissimis diebus, &c. Confirmatur hæc responsio ex illo uerbo beati Iohan. dicentis. Filioli nouissima hora est. 1. Iohan. 2. Vel dic, quōd Esaies pro nouissimos dies intellexit ultimam mundi ætatem. Et tunc est sensus. Erit in nouissimis diebus, idest, in ultima mundi ætate aduentus ueri Messie.

A D secundum dicitur, quōd eleuatio montis Sion super omnes montes, & colles, nō est intelligenda literaliter, uidelicet, per realem, & physicā eleuationē, sed mysticē, uidelicet per ipsius dignitatē, & honorificationē. Volebat enim innuere Prophecia per prædicta uerba, q̄ dictus mons debebat honorari præ ceteris montibus, per signa grandia, quę in eo fienda erant in aduentu Messie. Hoc autē impletum fuit in aduentu Christi, sicut rei probauit euentus. Nam ipse Christus pluries prædicauit in templo Salomonis, quod erat in dicto monte situm, ut dictum est. Similiter ibidem plura miracula operatus est. Insuper in dicto monte sita erat domus illa in quam ianuis clausis intrauit Christus, cum post resurrectionem apparuit discipulis suis, ut legitur Iohan. 20. Cæterum in eodem monte erat locus, in quo in unum erant

congregati Christi discipuli, quādo super eos descendit Spiritus sanctus. Ecce quomodo in aduentu Christi fuit mons Sion eleuatus quantum ad honorem illi multipliciter exhibitum. Fabulosē ergo, & mendaciter loquuntur Iudaei dicētes, quōd in aduētū Messiae mons Thabor, & mons Carmeli sibi uicini, sunt in unum congregandi, quo factō mons Sio, qui illis adiacet satis de prope, super utramque eleuabitur, ut impleatur praedicta Prophecia Esaiæ.

Ad tertium dicitur, quod illud Propheciæ. Et fluent ad eum, scilicet, Messiam, omnes gentes, est intelligenda, secundum quod ly omnes distribuit pro generibus singulorum, & non pro singulis generum. Da simile de hac propositione: Omne animal fuit in arca Noe. Est ergo consensus, quod de omni natione, quæ sub cælo est, aliqui conuersi sunt ad Christum, hoc autem tunc impletum est, quando in omnem terram exiuit sonus prædicationis Apostolorum, & in fines orbis terra uerba eorum. Vel dic, quod dicta Prophecia maxime implebitur circa finem mundi, quando quidem reliquæ Israel saluæ fient, ut habetur Esa. 20. Item quando fiet unum ouile, & unus pastor, ut habetur Iohan. 10.

Ad quartum dicendum, quod Esaias nolebat dicere, quod post aduentum Messie nullum deinceps simpliciter deberet esse bellum, sed tantum pro illo tempore sub quo nasciturus erat, hoc autem realiter impletum est in natiuitate Christi. Nam tunc temporis Octavianus Augustus pacificè imperabat uniuerso orbi. Ob quam causam Romani construxerunt templum pacis, de quo dii prædixerant, quod durare deberet, quousque uirgo pareret. Et quia hoc reputabant Romani tanquam impossibile, ideo scripserunt in introitu illius. Templum pacis perpetuum. Corruit autem huiusmodi templum nocte natiuitatis Dominicæ, ut tradunt historici. Et sic patet diffusè ad obiectiones Iudæorum uolentium probare Christum nondum in terris uersisse. Quinimo sufficienter potest probari contra eos ex Sacra Scriptura, quod iam uenerit. Vnde de incredulitate sua reprehendit eos Christus in hodierno Euangelio comminans illis pœnas temporales, eò quod noluerunt cognoscere tempus uisitacionis sue, sicut per amplius patebit in sequentibus.

In præsentem ergo Euangelio de trib. principaliter fit mentio,

tio, uidelicet.

De lachrymatione dñice cōpassionis in principio Euang.
De prænunciacione iudaicæ desolationis, ibi. Quia ueniet dies, &c.

De eliminatione cupidæ negociacionis, ibi. Et ingressus in templum, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio, de lachrymatione Dominicæ compassionis, cum dicitur. Cum appropinquaret Iesus Hierusalem, uidens ciuitatē fleuit super illam, hoc autem factum est in die Palmarū postquā. I. Christus honorificè receptus fuit à turbis cum ramis Palmarum, & cum prostratione uestimētorum suorum in uia. Ipse ergo Dominus noster Iesus Christus cum laudibus occurrentium populorum intrans ciuitatem Hierusalem, puidens eā in ultionem sanguinis sui funditus euertendam, cum in tanta gloria honorificè susceperetur, in medio exultationis interferuit lamentationē. Propter quod Ecclesia in ramis Palmarum in commemorationem huius facti, post illam gloriosam processionem elegantè interferit Euangelium Dominicæ passionis.

MORALITER. Per hoc instruimur, quod de gloria, & honore huius mundi non est multum gaudendum, maxime cum dicat sapiens Prou. 14. quod extrema gaudij luctus occupat. Pro quo facit historia de filiis, & filiabus Iob, qui cum epularentur, & biberent uinum in domo stratis sui primogeniti, repente superuenit uentus uchemens, qui concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit omnes liberos ipsius Iob. ut habet ut eiusdem 1. Dicit etiam Seneca de uerborum copia, quod cito improborū leta ad perniciē cadunt. Nota historiam de illo iuene scholari, qui cum decreuisset vno toto die gaudere, & de nullo tristari, tandem post multa solatia, cum uellet serō ire ad quietem cecidit stercus hirundinis super vno oculorum eius, quem statim lumine priuauit. Ecce quomodo extrema gaudij luctus occupat, prout innuit Christus factō, & opere, ut dictum est. Vnde etiam frequenter videmus, quod post comestationes, ebrietas, chorizationes, & similia, sequuntur uerba, & opprobria, cōsequēter uerbera, membrorū mutilationes, mortes, & similia.

NOTANDUM est autē circa hunc textū, quod triplex est Hierusalem, super quā potest intelligi fleuisse Dñs Iesus Chrs, uidelicet.

Materialis. Spiritualis. Mysticalis.

PRIMÒ igitur Hierusalem, dicitur materialis, super quam ad literam fleuit hodie Dominus, quasi illi compatiens, & dicens. Quia si cognouisses, id est, si prescia esles futurorũ malorum, quæ superuentura sunt tibi, & tu, sup. feres. Quæ admodum ergo Hieremias lamentabatur mala, quæ uentura erant super dictam ciuitatem, & signanter per Chaldeos, qui eam bonis spoliauerunt, & muros illius subuerterunt, & populum pro parte occiderunt, & pro parte captiuum in Babyloniã duxerunt, propter quæ mala plorandum dicebat illud Thr. 1. Quomodo sedet sola ciuitas plena, sup. olim, populo? Facta est, quasi uidua, domina gentium, scilicet, Hierusalem, quæ olim dominabatur gentibus. Princeps prouinciarum facta est sub tributo, scilicet, per Chaldeos. Propter quæ mala plorans plorauit in nocte, sup. tribulationis, & angustie, &c. Ita in proposito Christus, cum quo ab infantia creuerat miseratio, præuidens familia mala, quæ uentura erant post mortem suam dicte ciuitati Hierusalem per Tirũ, & Vespasianum, in pœnam, & ultionem suæ mortis, & quia ipsi Iudæi non cognouerant tempus uisitantis suæ, fleuit super illam ex quadam compassione. Vnde de hoc longè ante Prophetauerat Hier. 8. dicens, in persona Domini: Miluus in celo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Ac si apertè diceret. quòd Iudæi, qui olim erant populus domini, uidentes oppressionem mirabilem, quam passi sunt per Titum, & Vespasianum post Dominicam mortem, non intellexerūt, quòd hoc illis accidisset iusto Dei iudicio in ultionem prædicte mortis Christi. Tunc ergo cecidit super eos illa Domini ultio, quæ coram Pilato sibijpsis, & filijs suis imprecari fuerant dicentes illud Matth. 27. Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Et sic, patet de prima Hierusalem super, quæ fleuit Chis.

SECUNDA Hierusalem dicitur spiritualis, & significat animam rōnalem, quæ subiacet mortali peccato, cui compatiens uidetur quòd admodum super eam flere Christus dicit. Quia si cognouisses, supple, peccatorum tuorum magnitudinem, & horrorem, tui ipsius deformitatem, & ignominiam, tui status periculositatem, & incertitudinem, gloriæ cœlestis immensi-

mensitatem, ac ineffabilitatem, infernalium cruciatuum in dicitur, cibilitatem, atque perpetuitatem, totius curiæ cœlestis indignationem, & irrisionem, & tu, supple, feres, dicens illud Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum?

NOTANDVM est autem circa hoc, quòd sicut Iudæi tempore captiuitatis, & destructionis ciuitatis suæ Hierusalem fleuerunt principaliter propter tria, uidelicet, propter illius desertionem, quia fuit omni auxilio destituta, nec fuit qui adiuuaret. Item propter spoliationem. Fuit enim spoliata omnib. diuitijs suis, quas uiolenter rapuerunt hostes, postquam illic ingressi sunt. Item propter captiuationem. Nam populus capti captiuitate partim crudeliter occisus est, & partim hinc inde sub captiuitate dispersus. Ita debet anima peccatrix abundanter, & ex corde flere propter tria similia. Primò quidem, quia deseritur à Deo salutari suo. Item ab Angelis sanctis, & ab omnibus electis. Vnde Thren. 1. Omnes amici eius, id est, qui olim tempore gratiæ erant amici, spreuerunt eam, scilicet, animam peccatricem, & facti sunt ei inimici, id est, aduersarij, dicentes illud Psalm. Non sit illi adiutor. Secundò uerò, quia spoliatur miserabiliter gratia, & uirtutibus, atque meritis omnibus. Vnde ubi supra: Manu suã misit hostis, id est, Diabolus, ad omnia desiderabilia eius, scilicet, animæ peccatricis. Tertio autem, quia captiua in infernum ducitur, & trahitur. Vnde ubi supra: Migravit Iudas, id est, anima peccatrix propter afflictionem, & multitudinem seruitutis, habitauit inter gentes, id est, inter dæmones in inferno, nec inuenit requiem. Omnes persecutores eius, id est, multitudo dæmonum, apprehenderunt eam inter angustias, sup. inferni. Propter quæ mala plorans plorauit in nocte, id est, in tenebris inferni, & lachrymæ eius in maxillis eius. Nō est, qui consoletur eam ex omnibus charis eius, id est, ex omnibus Angelis, & sanctis, qui prius erant chari illius, eum, scilicet, adhuc haberet gratiam, & priusquam peccaret. O quantum igitur ista debent terrere pauperes, & miseros peccatores, & à peccato retrahere, pariter, & ad pœnitentiam inducere?

NOTANDVM etiam iuxta prædictum uerbum: Quia si cognouisses, & tu, supple, feres, quòd multa sunt, & quæ merita

meritò debet nos inducere ad fletu, & cōpassionē, videlicet.
Passio pia. Peccata propria. Peccata aliena.

Proximorum indigentia. Futura ira. Retardatio à gloria.
P R I M ò igitur ad fletum, & cōpassionem debet nos inducere passio pia, supple, Christi, animaduertentes, quòd & ipse nostrę salutis causa, cum penderet in cruce, ardentè flevit, iuxta illud Hebręo. 5. Cùm clamore ualido, & lacrymis offensus exauditus est pro sua reuerentia. Ex quo ergo nostrę salutis causa flere uoluit, num quid, & nos compatientes sūg dolorosissime passioni meritò flere debemus? Si enim Apосто. Roma. decimosecundo, præcipit esse flendum, cum flentibus, quanto magis flere debemus, cum flente Saluatore, ac Redemptore nostro? Item si sit flendum super affectione, & miserijs proximorū, iuxta illud Iob. trigesimo. Elebam quōdam super eo, qui afflictus erat, quanto magis flere debemus super dolore, & afflictione Christi in cruce pendentis. quoties hoc mente reuoluimus? Insuper si sit flendum super quemlibet mortuum, iuxta illud Ecclesi. vigesimo secundo. Supra mortuum plora quanto magis plorare debemus super morte Domini nostri Iesu Christi? Cū igitur mente reuoluimus, quæ & quæra pro nobis opprobria, & tormenta sustinuit Christus, meritò flere illi compatendo debemus. Scribitur enim de eo Lu. vigesimo tertio, quòd cum duceretur ad mortem, sequebatur eum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. Vade, & tu cum eis gressu mentis, & sequere Dominum tuum Christum ad mortem euntem illi cōpatiēdo corde denoto. Sed heu, ut dicit Hierony. super Mat. Omnis creatura Christi mortenti compatitur, Sol obscuratur. terra mouetur, petrę scinduntur, uelum templi diuiditur, sepulchra aperiuntur, miser homo non compatitur, pro quo solo Christus patitur. Hęc ille.

S E C U N D ò ad fletum nos debent inducere propria delicta exemplo Petri, de quo Luc. vigesimo secundo, dicitur. Recordatus est Petrus uerbi Domini, sicut dixerat, quia priuquam Gallus, &c. Sequitur, & egressus foras flevit amarè. Taliter etiam flevit propria delicta rex Dauid, cum dicebat. Lauabo per singulas noctes lectum meum, scilicet, ex abundantia lacrymarum, lacrymis meis stratum

meum

meum rigabo. Taliter denique flevit propria delicta peccatrix illa Magdalena, quandoquidē humiliter ad pedes Christi prostrata ex abundantia lacrymarum lauit ipsos Dominicos pedes. Luc. 7. Taliter rursum flebat peccata sua beatus Hiero. de quo refert beatus Aug. ad Cyrillum scribens, quòd ita sua leuissima peccata flebat, ut quis eum æstimasset hominem aliquem interemisse. Vade, & tu fac similiter. Nam sic agendo responsum accipies à Domino cum Magdalena, illud scilicet. Remittuntur tibi peccata tua. Atque tandem benediceris ab eo, iuxta illud Matt. 5. Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, supple in futuro.

T E R T I ò ad fletum nos debent inducere peccata aliena, exemplo Saluatoris, de quo in præsentii Euangelio dicitur, quòd uidens ciuitatem Hierusalem flevit super illam dicens, quia si cognouisses, & tu, supple, fleres. Hoc etiam modo flebat Eldras, de quo legitur primo lib. eiusdem. ca. 14. quòd cum maximo cordis dolore flebat transgressiones filiorum Israel. Hac etiam peccantium cōpassione plenus fuit beatus Ambr. de quo legitur, quòd quoties aliquis confitebatur ei lapsus suos, & peccata, ita abundanter flebat, ut etiam cōstentem flere cōpelleret. Similiter legitur de beato Dominico patre nostro, quòd pereuntium animarum zelo succensus à Deo obtinuerat specialem gratiam flendi pro peccatoribus. Vnde frequenter in oratione aures diuinę clementiæ pulsabat, quatenus cordi eius Deus illam charitatem infundere dignaretur, qua melius proximorum salutē procurare posset. Præter hoc etiam qualibet nocte pro ipsis peccatoribus propria manu cum cathena ferrea unam egregiam disciplinam recipiebat. Taliter etiam flebat peccata aliena sanctus ille Propheta Domini Hieremias, cum dicebat. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plorem die, ac nocte interfectos filię populi mei? Interfectos, inquit, spiritaliter, per mortale peccatum. Eiusdem. 9. Rursum taliter flebat peccatum alienum piissimus ille rex Dauid, de quo legitur. 2. Reg. 18. quòd cum audisset filium suum Absalon interfectum in bello, quòd gerebat aduersus eum, amarè flevit. Non quidem tantum mortem corporis, quantum mortem animæ. Sed profectò pauci prælati, atque pauciores parentes desunt peccata subditorum suorum.

Nam

Nam, ut dicit Chrysoſt. hom. 30. Quæ intitularur, quod nemo leditur niſi à ſeipſo. Illi qui aduerſa patiuntur, planguntur, lugentur, & ſtentur ab omnibus. Sed hi, qui male agant, & nequiter uiuunt, à nullo pœnitus ſtentur, ſed quod eſt infelicius, frequenter tales laudantur ab omnibus, quod certe totius mali cauſa eſt. Hæc ille. Vnde Auguſt. Suntne in te d̄ chriſtiane uifcera charitatis, qui plangis corpus, à quo recessit ſpiritus, & non plangis animam, à qua recessit Deus?

QVARTO ad ſtetum nos debet inducere proximorum indigentia. Sic enim flebat ſanctus ille Iob, ſecundum quod de ſeipſo loquens. Eiuſdem 30. dicebat. Flebam quondam ſuper eo, qui afflictuſ erat, & compatiēbatur anima mea pauperi, ſup. ueraciter, & non fictè, ut perque facere ſolent. Mentiuntur ergo illi, qui ſe compati neceſſitatibus aliorum multis uerbis fingunt, & ostendunt, ſe & ſua uerboſè illis offerentes, ſed nihil aliud conferentes. Vnde glo. ordi. ſuper prædicta autoritate ſumpta ex libro Iob, dicit, quod ille, qui uerè alteri compari tur, nunquam illi negat, quod ei neceſſarium conſpicit, ſi modò tale quid in poteſtate ſua habeat. Hæc ibi. Illi ergo ueraciter compatiuntur indigentibus proximorum, qui efficaciſſime illis ſubueniunt, aut ſtent, quando uident, & ſentiunt ſe illis ſubuenire non poſſe.

QUINTO ad ſtetum nos debet inducere futura ira, quam ſup. ostendit terribilis ille iudex Chriſtus in extremo iudicij die contra miſeros peccatores. Nonne bene ad ſtetum inducebat huiuſmodi Dei futura ira pſalmiſtam, cum dicebat. Potum meum cum ſtetu miſcebam à facie iræ indignationis tuæ? quandoquidem, ſup. totus indignandus apparebis reprobis in die iudicij. Sola ergo meditatio, ſeu conſideratio prædictæ iræ futuræ debet unumquemque noſtrum uehementer ad ſtetum inducere, maximè cum dicat pſalm. ad dominum, & iudicem Chriſtum. Quis nouit poteſtatem iræ tuę, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? O quanta etiam tunc erit indignatio iudicis Chriſti, cum illos, quos intantum dilexit, quod ipſos ad imaginem ſuam formauit, & proprio ſanguine redemit, à ſuo conſortio in perpetuum ſeparabit, atque æterno incendio dabit cruciandos per crudeliſſimos tortores demones? Et breuiter tunc dictus iudex rali, ac tanta ira, & indignatione inflammabitur

mabitur contra miſeros peccatores, quod deſiderabunt abſorberi à terra dicentes montibus, cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni, ideſt, Chriſti. Apoc. 6. Quinimo ſi in eis eſſet, præſegerit eſſe in inferno, quàm uidere faciem irati iudicis contra eos. Vnde & ſanctus ille Iob. decimoquarto. Dicebat ad dominum. Quis mihi tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus? Imo præſigerent potius annihilari pœnitus, quàm intueri tunc tantam Dei æterni iudicis iram, iuxta illud Apoc. decimoquarto. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam. Deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Peccator igitur ad cor rediens, & tantam Dei futuram pertimeſcens atque præuidens iram, meritò debet flere.

SEXTO, & ultimo ad ſtetum debet nos inducere retardatio à cæleſti gloria. Sic enim flebat hæc occasione Pſalm. cum dicebat. Sitiuit anima mea ad Deum fontem uitium, quando ueniam, & apparebo ante faciem Dei mei? Sequitur. Fugerunt mihi lachrymę meę panes die, ac nocte, dum dicitur mihi per ſingulos dies, ubi eſt Deus tuus? Item cū dicebat. Heu me, quia incolatus meus prolongatus eſt. i. peregrinatio huius ſæculi. Vñ propter talē retardationē dicitur cū ſtetu aīa deuotę illud eiuſdem Pſ. Super flumina Babilonis illhic ſedimus, & fleuimus, dū recordaremur tui Sion. Aduertendū tñ, q̄ iſte ſtetus, quem habet aīa deuota ratione dilationis glorię cæleſtis, eſt ualde dulcis, & ſuauiſ, eo. ſ. q̄ procedit ex intimo, & ſincero Dei amore, ad quē ſuſpirans aīa deuota petit illi realiter, & beatificè uniri. Tales ergo in præſenti ob illius amorem lachrymas, & ſtetus fundamus, quatenus illhic tandem peruenire poſſimus. Patet ergo diſcuſſe de ſecunda Hieruſalem.

TERTIA Hieruſalem d̄r myſticalis, & hæc ſignificat eccleſiam militantem, ſiue eccleſiaſticam ciuitatem, de qua in pſ. Hieruſalem, quę edificatur, ut ciuitas. Item alibi. Lau-da Hieruſalem dominum. Videns ergo Chriſtus oculo pietatis, & compaſſionis hanc ciuitatem, ſtet ſuper illam per compaſſionem, ſiue per modum ſtentis ſe habet. Et hoc propter ſimilitudinem, propter quę dictum eſt ſupra Iudeos fleuiſſe cū Chal-dæi euerſiſſent eorum ciuitatem, uidelicet, propter illius.

Desertionem, Spoliationem, Captiuationem.

P R I M Ò igitur Christus uidens ciuitatem ecclesiæ ster, idest, illi compatitur, sicut apud Esaiam Angeli pacis dicuntur amare flere, & hoc propter illius desertionem. Videtur enim hodie ecclesia militans deserta, & hoc dupliciter.

P R I M Ò quidem, quia uidetur esse quasi absque ullo habitatore, quod dico propter paucitatem deuotorum catholicorum. Nam, ut dicit Chryso. & recitatur dist. 40. cap. multi. Multi sunt sacerdotes, pauci sunt Sacerdotes. Multi in nomine, pauci in opere. Et simile iudicium est de alijs statibus hominum. Practica de religiosis. Item de regibus, & nobilibus. Item de officarijs, & iudicibus. Item de mercatoribus, & negociatoribus, huiusmodi. Meritò ergo de hac Hierusalem dici potest illud Eccl. 9. Ciuitas parua, & pauci in ea uiri. Hanc itaque desertionem ciuitatis ecclesiæ longè ante præuidens in spiritu prophetico sanctus ille Hier. prorupit in piam lamentationem dicens. Quomodo sedet sola ciuitas plena populo? Quasi diceret. Vnde hoc factum est, quòd in primitiua ecclesia erant tot, & tanti deuoti catholici, nunc autem tam pauci inueniuntur? Cui possumus respondere illud uerbum Marth. duodecimo. Inimicus homo, idest, diabolus hoc fecit. Ipse nempe supereminauit Zizania in medio tritici, idest, pessimos Hæreticos, cæterosque peccatores alios in medio bonorum, qui etiam suo malo exemplo multos ex illis spiritualiter suffocauerunt. Ecce quomodo ecclesia Christi est hodie quasi deserta propter paucitatem bonorum catholicorum.

S E C V N D Ò uidetur ecclesia deserta, & quasi uidua, quia absque sponso. Quamuis enim multi sint Archiepiscopi, Abbates, & Curati, ualde tamen pauci sunt, qui resideant cum sponso suis, sed potius sequuntur curias principum, aut certe habitant in egregijs ciuitatibus, aut alijs locis tibi gratis, in quibus fruuntur uoluptatibus, & delicijs, siue consistant in cibis, & potibus, siue in uenerijs, & huiusmodi turpitudinibus, in quibus inaniter consumunt patri monium crucifixi, de quo tandem oportebit eos reddere districtam rationem. Meritò ergo de ecclesia episcopali, siue abbatiali, aut huiusmodi, cuius sponsus abest absque causa legitima, dici potest, quòd est quasi uidua. Et notatèr dicitur, quasi uidua, quia

quia etsi habeat sponsum, interdum tamen per plures annos caret in presentia, quem tamen ubicunq; sit, pascit proprio lacte, siue substantia. Et sic patet de prima ratione cur Christus ster super ecclesiam.

S E C V N D Ò idem Christus uidens ciuitatem ecclesiæ ster per compassionem super illam propter eius spoliationem. Spoliatur enim hodie duplici substantia sua, uidelicet, temporalis, & spirituali. Nam primam tollunt raptores, & tyranni principes exigentes tributa etiam grauiab ecclesiasticis, & religiosis personis, & hoc quandoque sub nomine presentia ad uelandum tyrannidem suam. Secundam tollunt Hæretici, & quicumque proximos suos exemplo malæ uitæ corrumpunt. Item spoliatur ecclesia, cum intrusus, uel armorum, aut autoritate regia, præualeat contra canonicè electum in abbatem, aut episcopum. Nam ubi filij nobilium, & signanter apud Principem gratiam habentium, elegerint statum clericalem, faciunt se dispensari ad plura beneficia, etiam regularia, absque habitus sui mutatione. Quo fit, ut quàm primum audierint aliquem abbatem, seu priorem decessisse, mox cum regio mandato illhic currunt, aut alios currere faciunt, & signanter ubi abbatia fuerit bona, si que tandem efficiuntur possessores, & dissipatores, potiusquam dispensatores bonorum illius, atque in hunc modum uerificatur illud Threno. 1. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius, scilicet, abbatie. Heu nonne hæc est materia magni fletus in ecclesia Christi? ita ut uideatur quasi flere per compassionem ipse Christus.

T E R T I Ò idem Christus uidens hodie ciuitatem ecclesiæ ster per compassionem super illam propter ipsius captiuationem, seu subiugationem. Nam libertates ecclesiæ à laicis, & tyrannis, atque officarijs secularibus infringuntur, cõculantur, annullantur, uiolantur, ita ut quæ deberet esse domina, & mater, sit ancilla, & nouerca. Meritò ergo ipsa ecclesia ad sponsum suum se conuertens potest illi dicere illud Threno. 1. Vide domine afflictionem meam, quoniam e-rectus est inimicus. Non unus quidem tantum, uerumetiam multi, & fermè absque numero. Et sic patet de Hierusalem mysticali, & per consequens de primo principali.

S E C V N D Ò principaliter in presenti Euangelio fit men-
tio

tio de prænuñciatione Iudaicę desolationis, cum subditur. Quia ueniet dies in te. Verum hæc desolatio futura latebit ipsos Iudeos, ideo prius dixerat dominus. Et quidem in hæc die tua, idest, tempore tibi prospero, quę ad pacem tibi, sunt sup. Ad pacem, inquam, non pectoris, nec eternitatis, sed te poris solum. Nunc autem quia modico tempore hoc fiet, abscondita sunt ab oculis tuis, scilicet, mala grandia, quę uentura sunt tibi, sed noueris, quod citò manifestabuntur. Deinde explicat dominus ipsius futurę desolationis, & calamitatis magnitudinem, cum ait. Quia ueniet dies in te, idest, contra te, & circumdabunt te inimici tui, scilicet, Principes Romani, Titus, & Vespasianus, uallo, idest, exercitu suo, & coangustabit te undique, & cætera usque ibi, eòq non cognoueris tempus uisitationis tuę, scilicet, aduentum Christi in carnem. De qua quidem uisitatione loquens Zacharias pater Ioan. i. Lucę. i. Ait puero suo. Tu puer Propheta, &c. Sequitur. Per uiscera misericordię Dei nostri, in quibus uisitauit nos oriens ex alto.

M Y S T I C E destructio, & euersio ciuitatis Hierusalem, quę ideo accidit, quia non cognouit tempus uisitationis suę, rectè præfigurat futuram illam destructionem generalem, & euersionem totius mundi, quam operabitur dominus per ministros suę iustitię, scilicet, Angelos, & hoctorum, quia mundus, idest, homines mali in eo habitantes, nõ cognouerunt in effectu tempus uisitationis suę, eos nempe uisitauit dominus primò in lege naturę per Patriarchas. At uerò illos persecuti sunt, sicut patet de Sanctissimo Ioseph. Deinde in lege scripta uisitauit eos per Prophetas. Sed quid fecerunt illis? Certè quosdam ceciderunt, alios occiderunt, alios uerò lapidauerunt. Tandè uisitauit eos in ppropria psona nascendo, prædicando, miracula operando, quę nemo alius fecit, nunc etiam non cessat piissimus dominus uisitare mundum per seruos suos prædicatores diuini uerbi. Sed, quia ipse mandus non uult cognoscere tempus uisitationis suę, ideo tandem in die iudicii destruetur, nec in eo lapis super lapidem relinquetur. Hoc autem uoluit inuere dominus, cum cuidam sibi dicenti. Magister, aspice quales lapides, & quales structurę, respondens ait. Vides has omnes magnas edificationes? Non relinquetur lapis super lapidem, qui nõ destrua-

destruatur. Istud autem debet retrahere multos mundanos homines à curiositate ædificiorum.

M O R A L I T E R uenient dies in te, scilicet, dies mortis, quando scilicet, demones animã tuam repentent à te, ut dictũ est cuidã diuiti Luc. 12. Et circumdabunt te inimici tui ualla, scilicet, demones, & hoc ex omni parte, & coangustabunt te, scilicet, omnia peccata tua ante oculos tuos ad tuã cõdemnationem statuendo, & ad terrã prosternent te, quia caro redigetur in puluerẽ, & anima in infernũ retrudetur, & filios tuos, idest, imitatores tuos, ut sint socii tui in pena, sicut fuerunt in culpa. Et non relinquent in te lapidẽ super lapidem, idest, cogitationẽ super cogitationem, quę tunc cõtra te nõ adducatur. Et hoc totum, eò quod non cognoueris tempus uisitationis tuę, idest, nõ assenseris bonis inspirationibus, & admonitionibus, per quas Dominus interius te uocauit. Vel quia fuisti ingratus de beneficijs omnipotentis Dei, quibus te personaliter uisitauit, uidelicet incarnationis, natiuitatis, passionis, & resurrectionis. Et sic patet de secundo principali.

T E R T I O principaliter in præsentì Euangelio fit mentio de eliminatione cupide negotiationis, cũ subditur: Et ingressus in templũ cepit eiecere uendentes in illo, & ementes, dicens illis: Scriptum est (sup. Esa. 56.) quia domus mea domus orationis uocabitur. Vos autẽ fecistis illam speluncam latronum. Et erat quotidie docens in templo. In prædictis uerbis multa memoratu digna notantur.

P R I M V M est salutaris instructio, quia ingressus in templum. Ideo enim uoluit Christus ingredi in templũ, priusquã ad quamcunq; aliam domũ declinaret, ut nos doceret primũ querere regnum Dei Matt. 6. Item vt dicit Chryf. super Matt. in opere incompleto hom. 25. Proprium erat boni filij, vt ueniens in Hierusalẽ primò curreret ad domum patris. Tu autem imitator Christi factus cum aliquã ingressus fueris ciuitatem, primũ ante omnem actum ad Ecclesiam curras.

S E C V N D V M est uirtuosa operatio, quia cepit eiecere uendentes in tẽplo, & ementes. Tunc enim ab oculis eius processit, quidã fulgor adeo mirabilis, qd terruit eos, secundũ magistru in histo. schola. Nõ mirũ ergo, si uendentes, & ementes nõ restiterunt ei. Per eiectionẽ autẽ prædictã designat, qd auari, & præcipuẽ simoniaci eijcientur de celo. Sed uinciat, quia idcẽt

tandem Christus, id quod dixit Petrus Simoni Mago volentē emere gratiā faciendū miracula. Pecunia tua, inquit, tecum sit in perditionem. Act. 8.

TERTIVM est Ecclesię deputatio, quia domus mea domus orationis uocabitur. Ecce ergo ad quem usum deputatur Ecclesia, quia ad orandum. Vnde, & ipsa quandoque oratorium appellatur quasi ab orando. Et istud est contra confabulantes in Ecclesia, seu aliās insolentias in ea facientes, quod graue peccatum est. Vnde Augustin. in regula de communia uita cleri. Nemo, inquit, in oratorio aliquid agat, nisi ad, quod factum est, unde, & nomen accepit, scilicet, oratorium ab orando.

QUARTVM est sacri Loci abusus, & prophanatio, quia uos fecistis illam speluncam latronum. O quot latrones latitant hodie in Ecclesia sub habitu clericali, ut sunt mali Pręlati, mali officarij, simoniaci, & similes. Propter quod dicitur multi habentes processum in curia Ecclesiastica, quod par est transire per nemus, sicut transire per curiam Ecclesiasticam. Item commune prouerbiū est, quod litigantes habent multo melius forum in curia laicali, quam Ecclesiastica. Vnde Hieron. 7. Nunquid spelunca latronum facta est domus ista, in qua inuocatum est nomen meum?

QUINTVM est fructuosa Christi occupatio, quia erat quotidie docens in templo. Vbi nota singula. Docebat ergo in propria, quia erat. Et hoc est contra multos Pręlatos, qui dedignant in propria persona uisitare, & instruere subditos. Itē docebat frequenter, quia quotidie, quod est contra illos, qui nolunt predicare nisi in pręcipuis festis, aut in sollemnibus congregationibus. Item docebat in templo, in quo omnes de facili poterant conuenire. Non ergo, sub iugurio, aut in occulto, ut Hæretici. Sed quid docebat? Certē docebat peccata uitare, benē, & uirtuosē uiuere, Deum super

omnia diligere, proximum amare, in eum credere, aliam uitam post hanc sperare. Quam nobis concedat ipse, qui cum Patre, & Spiritu sancto uiuit, & regnat.

Amen.

Dominica Undecima post Trinitatem, Sermo Primus de Epistola.

NOTVM uobis facio Euangelium, quod accepistis. I. ad Corinth. decimo quinto. Sicut in operibus artis, & similiter natura proceditur de imperfecto ad perfectum, ut liquet apertē, ita etiā in operibus gratiæ. In primis nempe Dominus

Dedit homini legem naturæ, non quidem scriptam exterius in pelle carnis mortuę, sed insertam interius in uina pelle cordis humani. Quid autem diceret, aut imperet huiusmodi lex naturæ, apertē insinuat Thobias, cum instruit filiū suum dicens. Quod ab alio oderis fieri tibi, uide ne ru, aliquando alteri facias. Eiusdem. 4. hanc etiam legem quodam modo renouauit, & inseruit Christus Matth. 6. dicens. Omnia quęcunque uultis, ut faciant uobis homines, uultis, inquam, rationabiliter, & discretē, & uos facite illis. Deinde Dominus dedit legem scriptam in duabus tabulis lapideis, & hoc per manus Moysi. In qua quidem lege magis expressit, quid agendum, quid etiam fugiendum. Dedit etiam postea successu temporis multa alia pręcepta, tam moralia, quę ceremonialia, quam etiam iudicialia. Vnde in signum, quod tunc (scilicet, in datione legis antiqę) illuminabatur mundus, apparuit facies Moysi adeo clara, & splendida, quod non poterant in eam intueri filij Israhel, quousque ille posuit uelamen defuper, ut patet Exo. trigesimo quarto. Et similiter de hoc meminit Apostolus. 2. ad Corinth. 3. Sed quia lex uetus neminem ad perfectum adducit, ut dicit idem Apostolus ad Hæbre. 7. ideo tandem dedit ipse Dominus legem perfectā, scilicet, legem gratiæ, non per Angelum, sicut antea dederat legem antiquam, sed per seipsum, seu proprię uocis officio. Vnde Matth. 5. dicitur, quod ipse apertens os suum docebat turbas, dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam, &c. Tandem autem tradidit eam Apostollis suis promulgandam, quando post suam resurrectionem dixit eis illud Marci ultimi. Euntes in mundum uniuersum predicare Euangelium omni creature. Quam specialiter promulgauit Apostolus Corinthiis. prout in principio Epistolę hodiernę scribit, dicens. Notum uo-

bis facio Euangelium, quod accepistis. In qua quidem Epistola principaliter fit mentio de tribus, uidelicet.

De legis gratiæ promulgatione, in principio Euangelij.

De Apostoli profunda humiliatione, ibi. Ego sum minimus Apostolorum.

De diuinæ gratiæ comparatione, ibi. Gratiæ enim Dei sum, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio de legis gratiæ promulgatione. Et hoc iterum dupliciter, uidelicet, in generali, & in speciali.

PRIMÒ quidem in generali, cum ait Apostolus Corinthijs scribens. Notum uobis facio Euangelium, quod accepistis, quasi diceret. Volo, quòd habeatis in memoria Euangelium, quod prædicauit uobis, idest, bonam nuntiationem, siue doctrinam Euangelicam, quam proprio ore protulit Christus adhuc in terris degens, quod & accepistis, idest, iam ante hoc tempora recepistis. Et ideo esset magna uobis uerecundia, & grandis culpa, si nunc illud dimitteretis abeuntes retro, quia ut habetur Luca. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Vnde gl. interl. Turpius uobis est, & leuitatis argumentum, si illud modò proicitis, in quo, & statis, scilicet, per firmam adhesionem, atque per bona opera. Per quod & saluamini, scilicet, in spe, & tandem saluabimini, in re. Vel in quo saluamini, idest, ad uitam æternam deducimini, illud opere obseruando.

NOTANDVM est autem circa hoc, quòd Euangelium est firmiter credendum, apertè fatendum, diligenter colendum, uiriliter defendendum. De primo scribitur Marci. 1. Penitemini, & credite Euangelio. Nam in eo continetur, quicquid est à nobis de necessitate credendum, & hoc sub pena æternæ damnationis. Vnde Athanasius in simbolo. Hæc est fides catholica, quam nisi quisque firmiter crediderit, inuolentamque seruauerit, absque dubio in æternum peribit. Descendit loquitur Apostolus ad Rom. 1. dicens. Non erubescit Euangelium. Et istud est contra quosdam mundanos clericos, & Prælatos, qui erubescunt predicare, cum tamen Christus, qui erat uerus Dei Patris naturalis filius, non erubuerit predicare. Ideo ipse Luc. 9. ait. Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum uenerit, &c.

&c. De tertio scribitur de conse. dist. 1. Apostolica, ubi dicit, quòd cum legitur Euangelium in Ecclesia, omnes debent ob illius reuerentiæ affurgere. De quarto exemplum habemus in Christi Apostolis, qui seminantes Euangelium per uniuersum mundum tandem occubuerunt pro illius defensione. Vnde hæc est una de causis, quare populus stat erectus, cùm legitur sanctum Euangelium in Ecclesia, ut, scilicet, ostendat se paratum ad illius defensionem. Fertur etiam, quòd milites aurati habent hoc priuilegium, quòd possunt tenere ens sem nudum super cornu altaris, cum legitur Euangelium, quasi ostendentes se paratos ad illius defensionem. Et sic patent quatuor prædicta. Patet etiam de promulgatione Euangelij in generali.

SECUNDÒ fit mentio de promulgatione eiusdem Euangelij in spirituali, cum subditur. Tradidi (inquit Apostolus) uobis in primis, quod & accepi, idest, quod mihi prius reuelatum est, quando quidem fui raptus usque ad tertium cælum, & uidi Arcana Dei 2. ad Cor. 12. Nò est ergo hoc, quòd dico, habendum quasi fictitiũ. Vnde ad Gal. 1. Notum uobis facio fratres Euangelium, quòd Euangelizarum est à me, quòd non est em hoïem. Neque n. ab homine illud accepi, neq; didici, sed per reuelationẽ Iesu Christi. Singulariter aut loquitur, & exemplificat Apo. de duob. quæ accepit per diuinã reuelationem in hmõi raptu alijs tradẽda, quæ sunt mors, & resurrectio Christi, de morte quidem loquitur dicẽs. Quia Christus mortuus est pro peccatis nostris em scripturas, i. em, q. Prophetatum est in scripturis sanctis, ut ibi Esa. 53. Ipse uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Item ubi supra loquitur de eo Deus pater dicẽs. Propter scelus populi mei percussit eum. Item ibidẽ. Ipse peccata multorum tulit. Sequit. Et quia sepultus est, supp. em scripturas. Sic enim Prophetatum fuerat Esa. 11. Et erit sepulchrum eius gloriosum. Deinde loquitur de ueritate resurrectionis Dominicæ, cum subdit. Et quia resurrexit tertia die secundum scripturas. Sic. n. Prophetatum fuerat Osee. 6. Tertia die suscitabit nos. Sed cõtra. Resurgente Christo nò fuimus suscitati. Insuper dicta Prophecia nò loquitur de Christi resurrectione, sed de nra, ut uerba sonãt. Ex quo patet, q. nò facit ad propositũ. Rursus Prophecia loquẽs de resurrectione nra, simul loquitur de resurre

ctione Christi, quæ est causa, & principium resurrectionis nostræ ad uitam immortalem, ut bene probat Aposto. 1. ad Cor. 15.

CONSEQUENTER Apost. probat ueritatē Dominicæ resurrectionis per multos testes omni exceptione maiores, dicens: Visus est Cephe, id est, Petro. Luc. 3. 4. Surrexit Dominus uerè, & apparuit Simoni: Sed quando, aut ubi non, legitur. Et post hæc undecim, scilicet, præfente Thoma. Luc. 24. Item Iohan. 20. Deinde uisus est plusquā quingentis fratribus simul. Similiter quando, aut ubi, aut quibus in speciali facta sit talis apparitio, scriptura non loquitur: Deinde uisus est Iacobo, scilicet, minori, sed quādo, aut ubi, similiter ignoratur. Dicit enim quidem, quod iste Iacobus sponderat in cæna se non comesturum, neq; bibiturum, donec uideret Christum à mortuis suscitatum. Et ideo illi specialiter apparuit Christus: Deinde Apostolis omnibus, scilicet, in monte Thabor, quandoquidē apparuit illis, & exprobrauit incredulitatē illorum, & duritiam cordis, quia his, qui uiderant eum resurrexisse, non crederant. Deinde postquā locutus est eis, assumptus est in cælum. Mar. ult. Idem fermè habetur Act. 1. Ecce quomodo Apost. probat ueritatē Dominicæ resurrectionis testimonio multorum. Deinde eandem probat proprio testimonio, dicens: Nouissimè autē omnium tanquā abortiuo uisus est, & mihi, supp. bis. Primò quidem de cælo, cum essem in via. Act. 9. Deinde cum orarem in templo. Act. 22. Patet ergo ex præcedentibus, qualiter Apostolus promulgauit legē Euangēlicam dupliciter, uidelicet in generali, & in speciali. Et iterū in speciali promulgauit tres articulos illius. Primus tangit passionem, & mortem Christi. Secundus sepulturam illius. Tertius autem resurrectionem eiusdem.

MORALITER notandum, quod non absque causa Apost. fecit mentionem de Christi morte, statim subdidit ueritatem gloriose resurrectionis. Hoc nempe ideo fecit, ut per hoc innuaret illos, qui spiritualiter hoc est, per peccatum mortui sunt, mox, & quā cito debere, per pœnitentiā ad gratiam resurgere, & hoc præcipue propter tria. Primò quidē propter incertitudinē temporis. Ut enim dicitur Eccl. 9. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, sup. insperatè, & aues laqueo, sic &c. Hinc Saluator nos admonet Mart. 3. dicens.

dicens. Vigilate, quia nescitis diē, neq; horam. Item eiusdē. 24. Estote parati, quia nescitis, quā hora filius hominis uenturus sit, supple, ad iudicium tam particulare, quā generale. Et Luc. 12. Veniet Dominus serui illius, quando nō speratur. Secundò uerò propter uitationem criminis. Non enim fieri potest, ut quis longo, aut aliquo notabili tempore possit stare in aliquo peccato, saltē mortali, quin labatur in aliud nouū, & fortè deterius, & grauius, quia ut dicit Greg. super Ezech. hom. 11. Peccatum, quod per pœnitentiā nō diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Et Iohan. Apoc. 22. Qui in foribus est, fordescat adhuc. Hoc tamen nō dicit Iohan. optando, sed prædicando. Tertiò autem propter indignationem iudicis Iesu Christi. Nullus enim libenter manet in indignatione, seu mala gratia Domini sui, & signanter à quo sperat dona multa, & magna, quinimo quamprimum sentit illum sibi indignari, non cessat multiplicare apud eum intercessores, quousq; pœnē reconcilietur ei. Quanto magis id in proposito agendum est? Et sic patet intentum.

QUÆRITUR iuxta prædicta, quare toties, & tot diuersis personis uoluit apparere Christus, postquā resurrexit à mortuis? Respondetur, quod propter triplicē rationē, uidelicet. Literalem. Moralem. Mysticalem.

PRIMA igitur ratio est literalis. Ut enim dicit August. super Psal. exponens illi uersum. Sicut Luna perfecta in æternum, & testis in cælo fidelis. In nulla re sic cōtradictorie fidei Christianæ, quā in resurrectione carnis. Nam de anima im mortalitate multi etiam Philosophi gentium multa disputa uerent, & immortalem esse animam pluribus, & multiplicibus libris conscriptum memoria reliquerunt. Sed cum uentum fuit ad carnis resurrectionem, non titubauerunt, sed apertissimè contradixerunt, adeo ut dixerint fieri non posse, ut caro ista terrena possit in cælum ascendere. Ob eam rem ille, qui natus est, & positus in signum, cui contradicitur, carnem suam resuscitauit, ut obuiau iret contradictori. In nulla ergo re tam uehementer, tam pertinaciter, tam contentiosè contradicitur fidei Christianæ, sicut de carnis resurrectione. Hæc ille. Propter ergo prædictam difficultatem superandam uoluit Christus ueritatem suæ resurrectionis pluribus apparente apertius manifestare.

SECUNDA ratio est moralis, ut scilicet, per hoc ostendat, quod spiritualiter resuscitatus à morte culpæ debet apparere per uitæ exemplaritate multis, & præcipuè illis, quos prius male uiuendo scandalizauerat, ut sic reuadificentur. Vnde Matt. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificet. &c. Vnde quætu si fieri potest, debet talis ire ad illos, quos male uiuendo prius scandalizauerat, & illos uerbo, & facto reuadificare, dicens: Si qui mini me euntem ad Dominum per pœnitentiam, quem prius secuti estis euntem ad diabolum per peccatum.

TERTIA ratio est mysticalis. Ideo enim uoluit Christus aliquando apparere uni tantum, utpote Petro, uel Magda lenæ, ut per hoc insinuaret, quod post hanc uitam apparebit beatificè in cœlo illis, qui tenuerint rectam fidem unius Dei. Item aliquando apparuit duobus, sicut pater de duobus discipulis euntes in Emaus: Luc. 24. ut per hoc insinuaret, quod in fine apparebit beatificè illis, qui debite seruauerint duo præcepta charitatis, quæ sunt de dilectione Dei, & proximi. Item aliquando apparuit tribus, sicut pater de tribus Marijs, quandoquidem illis exeuntes de monumento occurrunt, dicens: Auere. Ille autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Matt. 28. Per quod designatur, quod in finem apparebit illis, qui tenuerint rectam fidem Sanctissimæ Trinitatis. Item aliquando apparuit septem, sicut patet Iohan. 21. de illis septem piscantibus in mari Galilee. Per quod designatur, quod apparebit in cœlo illis, qui habuerint septem dona Spiritus Sancti, item septem uirtutes oppositas septem peccatis mortalibus. Item aliquando apparuit decem, sicut factum est ipso die resurrectionis, Thoma absente. Iohan. 20. Per quod designatur, quod tandem apparebit his, qui ritè obseruat decem præcepta decalogi. Item aliquando apparuit undecim, sicut factum est post dies octo à prædicta apparitione, cum, scilicet, Thomas esset cum alijs Apostolis, ut supra. Per quod designatur, quod post hanc uitam apparebit illis, qui uenerint ad laborandum in uinea hora undecimæ, id est, qui se conuerterint ad Dominum, per ueram pœnitentiam in fine dierum suorum. Postremò apparuit plusquàm quingentis simul, ut habetur in præsentis Epistola. Per quod designatur, quod post hanc uitam apparebit in cœlo his, qui

in præsentis in sancta congregatione tenuerint unitatem charitatis, ut sunt boni religiosi. Vnde Matt. 18. ait. Vbi duo, uel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio coram sum. Et sic patet de primo principali præsentis Epistole.

SECUNDO principaliter in hodierna Epistola fit mentio de Apostoli Pauli profunda humiliatione. Tum quia loquens de apparitione Christi sibi facta post eius resurrectionem, ait. Nouissimè autem omnium, tanquàm abortiuo uisus est, & mihi. Tum quia uocat se minimum Apostolorum. Tum quia dicit se non esse dignum uocari Apostolū, eò quod persecutus est Ecclesiam Dei. Ecce ergo qualiter ostendit suam profundam, & maximam humilitatem in tribus. Et circa ista tria proponam tria dubia, quæ soluentur.

PRIIMUM igitur dubium est tale. Vtrum Paulus rationabiliter uocauerit se abortiuum in præsentis Epistola? Responderetur, quod sic. Pro quo notandum conformiter ad beatum Thomam in postilla sua, quod ille fetus literaliter dicitur abortiuus, qui nascitur extra tempus debitum, uel quia cum uiolentia educitur ex utero matris, uel quia nõ perducitur ad debitam quantitatem. Hæc autè tria de se tenuit Apostolus. Nam quantum ad primum ceteri Apostoli renati fuerunt per gratiam, siue per baptismum ante aduentum Spiritus Sancti, ipse autem post, ut constat, ideo in bullis Apostolicis, siue in sigillo Pape ponitur semper effigies Pauli à dextris, effigies autem Petri à sinistris. Similiter quantum ad secundū alij à postulo sponte fuerunt conuersi, quia ad solam uocationem Christi dicentis: Venite post me, ut patet expressè Matt. 4. de uocatione Petri, & Andreæ fratrum, item Iacobi, & Iohan. fratrum. At uerò Paulus quasi uiolenter, & coactè uocatus est à Christo de cœlo, quia in actuali persecutione fidei. In cuius rei signum prostratus est in terram, ut patet Act. 9. Item quantum ad tertium non reputabat se Apostolus peruenisse ad perfectionem aliorum Apostolorum, & hoc ex humilitate dicens: Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus &c.

DOMINVS autem Hugo Cardi. in postilla sua assignat alias duas rationes, propter quas Apostolus in præsentis uocat se abortiuum. Prima est, quia sicut abortiuus dicitur, qui in ortu suo matrem suam interfecit, ita & Paulus, mox spiritualiter natus membrum Christi per Apostolatium, per-

secutus est matrem suam Sinagogam. Vnde legitur Act. 9. Quod post conuersionem suam continuo ingressus in Sinagogas predicabat Iesum affirmans, quia hic est filius Dei. Et post pauca. Saulus autem magis conualescebat, & confundebar Iudeos, qui erant Damasci, & c. ideo recte prefiguratus fuit Gen. 35. In Benjamin, in cuius ortu mater sua mortua est. Secunda ratio est, quia sicut abortiuus dicitur, qui in utero matris moritur, ita & Paulus in utero matris sue spiritualiter mortuus est, scilicet, per originalem culpam. Practica, iuxta primam rationem qualiter sunt hodie multi abhorriui super terram, qui persequuntur matrem suam ecclesiam, ut sunt multi nobiles, & potentes, & similiter multi iudices laici, qui nituntur infringere libertates ecclesie. Alii etiam abortui persequuntur matres, quae eos portauerunt, & lactauerunt ducentes senectutem earum ad inferos cum dolore. Practica similiter iuxta secundam rationem, qualiter nos omnes tam nobiles, quam rustici sumus abortiuus in ortu nostro, eod quod tunc nascimur spiritualiter mortui per culpam originalem, cui omnes subijcitur. At uero cum renascimur per gratiam baptismalem, tunc effimur proles perfecta, & magnifica. Da exemplum de urfa, quae facit catalos suos ad modum unius grossae massae carnis, & quasi abque figura speciei sue, sed postmodum tandiu lingit eos lingua sua, quod in eis apparet forma, & figura decens iuxta speciem suam. Applicatio est facilis de matre ecclesia, quae lingit filios suos, in baptismo quousque apparet in eis figura uerorum Christianorum, & filiorum Dei per adoptionem. Iohannis. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Et sic patet de primo dubio.

S E C U N D U M dubium est tale. Vtrum Apostolus Paulus rationabiliter uocauerit se in presenti epistola minimū Apostolorum, quinimo indignum se uocari Apostolum. Videtur, quod non, quia à parte rei non erat minimus, maximè cum plus omnibus laborauerit ad edificationem ecclesie Christi. Item si non erat dignus uocari Apostolus, ergo Christus nõ debuit eum de celo ad Apostolatū uocasse, & elegisse ad portandum nomen suum uerbo praedicationis coram gentibus & regibus, & filijs Israel, sicut de facto fecit, ut patet Act. 9. **R**esponso. In primis dicendum, quod Apost. non dicit se

mini-

minimum Apostolorum ex humilitate, quia licet mentiū humilitatis causa ut dicit August. de uerbis Apostoli ser. 29. Et similiter recitatur. 2. 2. q. 2. Non ita. Quod est contra multos, qui dicunt interdum multa mala de seipsis, quæ tamen in se non recognoscunt. Item asserunt, & se reputant saltem ore ceteris peiores, & hoc totum, ut ab alijs reputentur humiles. Tales ergo dupliciter peccant. Primò quidem, quia se ipsos iniuste scandalizant. Secundò autem quia mentiuntur. Adde tertium, quia ex hypocriti taliter loquuntur, ut .f. humiles estimentur. Restat ergo uerificare uerbū Apostoli, ad alium sensum. In primis ergo dicendum, quod incertum est nobis quis inter Christi Apostolos fuerit minimus per uitæ meritum, sicut & modò quis eorum sit minimus per caeleste premium, maximè cum omnes in presenti fuerint ualde magni per gratiam, nunc quoque sint adhuc maiores per caelestem gloriam. Propter quod de illis canit ecclesia dicens. Nimis honorati sunt amici tui, Deus. Paulus ergo dicens se minimum Apostolorum, non uoluit dicere, quod esset simpliciter minimus, sed quantum ad hoc, quia persecutus est ecclesiam Dei, ut immediatè subdit. Hoc autem nullus aliorū Apostolorum fecit. Vel forsitan dicit se minimum Apostolorū ex uera humilitate, quasi arbitraris ceteros Apostolos se maiores per uitæ meritum, & per aliquas gratias in eis latentes, uel etiam realiter, & exterius apparentes, quas in se non recognoscebat. Egit ergo Apostolus noster Paulus conformiter ad dictum sapientis Eccl. 3. dicens. Quāto magnus es humilitate in omnibus, id est, inter omnes. Vel forsitan Ap. uocat se minimū Apostolorum uocatione, eod. s. quod fuerit ultimus uocatus ad Apostolatū. Non autem asserit minimum dignitate, aut praedicationis labore. Quinimo fuit praedicatione primus, quā fuerit uocatione nouissimus. Et sic patet ad id, quod primo in oppositum adducitur. Quod uerò secundò adducitur ex uerbis eiusdem Apostoli, quod non erat dignus uocari Apostolus, dicendū quod ly non pōt teneri priuatiuè, aut contrariè. Priuatiuè quidem, quoniam in subiecto non est qualitas reddens hominē Deo dignum, aut saltem homo nõ recognoscit in se talem qualitatem, siue dignitatē. Contrariè aut quandoque experitur in se contrariam qualitatem. In praedictis ergo uerbis Apostoli ly non, tenetur priuatiuè, nõ

autem

autem contrariè. Vel dic, quòd non erat dignus uocari Apo-
stolus habito respectu ad præcedentia merita. Erat tamen di-
gnus dignitate præsentis gratiæ. Et sic patet ad eum dubium.

MORALITER. Instar Apostoli Pauli, quilibet homo
quantumcunque iustus, & perfectus debet per humilitatē se
omnibus alijs existimare minorē, & si non in omnibus, saltem
in aliquo. Hoc enim sufficienter innuit sapiens Eccl. 3. dicens.
Quanto magnus es, &c. Similiter idem patet ex uerbis Au-
gust. de uerbis Apostoli ser. 2 I. Ita dicentis. Aestimādum est,
nullum esse hominem, qui non possit habere aliquid boni, quò
tu non habes, etiam si lateat, in quo sine dubio possit esse te
superior. Quæ quidem cogitatio ad confundendam super-
biā ualet. Et hoc est, quod dicit Apo. Philip. 2. Nihil, inquit,
per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humi-
litate mentis, alter alterum existimantes superiorem sibi. Ve-
rè ergo existimare possumus posse aliquid esse in alio occul-
tum, quo nobis superior sit, etiam si bonum nostrum, quo il-
lo uidemur superiores esse, non sit occultum. Istæ enim cogi-
tationes depriment superbiam, & acuum charitatem, faciē-
tes onera fratres nati, non solum equo animo, uerum etiam lib-
entissimè sustinent. Hæc ille.

TERTIUM dubium est tale. Verum Apostolus perse-
quens Ecclesiam Dei, sicut in præsentī Epistola testatur, pec-
cauerit mortaliter? Videtur quod non, quia ignorans fecit, prout
ipsemet testatur 1. ad Tim. 1. dicens. Prius fui blasphemus
& persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam Dei con-
secutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Responso.
In tali persecucione peccauit mortaliter, non obstante igno-
rantia. Nam talem ignorantiam poterat uincere, & ad hoc
renebatur. Et hoc non fecit, ideo mortaliter peccauit. Verum
tamen huiusmodi ignorantia diminuebat in eo grauitatē pec-
cati, eò quòd non erat affectata. Quinimo credebatur se obse-
quium præstare Deo persequendo christianos. Vnde de eo le-
gitur Act. 9. Quòd accessit ad Principem Sacerdotum, & pe-
tijt ab eo Epistolas in Damascum ad Synagogas, ut si quos
inuenisset huius uis, scilicet, Christianorum, uiros, at mulie-
res, uinctos perduceret in Hierusalē. scilicet, carceri deputandos,
& postmodum occidendos. Item in præcedenti capitulo actum
Apostolorum, quod est ostensum, sic de eo legitur. Saulus de

uastabat

uastabat Ecclesiam per domos intrans, & trahens uiros, ac
mulieres, & tradebat in custodiā, scilicet, carceris. Non mirum
ergo, si Apostolus propter ignorantiam suā misericordiam
est consecutus, quia ut dicit Amb. lib. 5. Epistolarum suarum.
Citò meretur ueniā, qui præterdit ignorantiam, dicēte Pl. Deli-
cta iuuentutis meæ, & ignorantia meas ne memineris dñe.
Patet ergo solutio ad tria prædicta dubia iuxta materiam su-
biectam proposita. Et per cōsequens de secundo principali.

TERTIÒ principaliter in præsentī Epistola fit mentio
de diuini gratiæ cooperatione, cum Apo. de seipso loquens
ait. Gratia Dei sum id, quod sum. In quibus uerbis respon-
det obiectioni, quæ posset sibi fieri in hunc modum. Per te
non es dignus uocari Apostolus, quare ergo Apostolus? Et
respondet dicens. Gratia Dei sum id, quod sum. scilicet, Apostolus.
Ac si aperte diceret. Solo munere diuino sum Apostolus. Ex
me autē nihil sum, nisi persecutor, & blasphemus. Et gratia e-
ius in me uacua, id est, ociosa, & infructuosa non fuit, quia
illi cooperatus sum per bonum usum liberi arbitrij.

NOTANDUM est autem, quòd triplex hominum genus
meritò dicere, potest cum Apo. Gratia Dei sum id, quod
sum, uidelicet.

Incipiens, Proficiens, Perueniens.

PRIMÒ igitur incipiens bene agere, & recedens à pec-
cato potest iuste dicere, quasi Deo gratias agens. Gratia Dei
sum id, quod sum. Cerrissimum enim est, & absque dubio ten-
endum, quòd non fit remissio peccatorum absque gratia
Dei, iuxta illud Apost. ad Rom. 3. Iustificati gratia per gra-
tiam ipsius, scilicet, Iesu Christi. Vnde Beatus Tho. 1. 2. q.
113. artic. 2. dicit expressè, quòd non potest intelligi remissio
culpæ, nisi adfit infusio gratiæ. Probat autem per hoc,
quòd Deus pacatur homini, & homo reconciliatur Deo.
Sed hoc non fit absque gratia, & charitate, igitur culpa for-
maliter non remittitur absque duobus prædictis, quæ sunt
gratia, & charitas. Dicat ergo iustificatus à peccato. Gra-
tia Dei sum id, quod sum. Dicat etiam cum Psal. Nisi, quia
dominus adiunxit me, paulominus habitasset in inferno ani-
ma mea.

SECUNDÒ proficiens, supple de uirtute in uirtutem, &
de bono in melius, meritò potest dicere cum Apostolo. Gratia
Dei

Dei sum, id quod sum. Nam tanta est hominis fragilitas, & in stabilitas pro statu uiae, quod non solum per diem, aut horam, uerumetiam pro solum inuitans, aut momentum non potest perferre in bono uirtutis absque speciali dono, & gratia Dei. Quemadmodum ergo uita naturae indiget continuo conseruari à Deo, intantum, quod si Deus subtraheret suum influxum à rebus, omnia redigeretur in nihilum, ita suo modo uita gratiae, siue esse gratiae indiget continuo conseruari à Deo. Quod ergo quis perseveraret in bono uirtutis, gratia Dei attribuendum est. Dicant ergo proficentes, non se extollentes de bono, quod habent, sed potius se sub Deo humilantes. Sufficientia nostra ex Deo est 2. ad Corin. 3.

TERTIO perueniens, sup. ad caelum merito potest dicere, cum Apostolo, gratia Dei sum id, quod sum. Non enim ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, inquit beati, hinc Apost. ad Roma. 6. Gratia, inquit, Dei, uita aeterna, id est, per gratiam Dei habetur uita aeterna, quae non redditur, sed quasi gratis datur. Vel potest esse sensus, quod gratia Dei, id est, gratia gratum faciens, quae est speciale opus Dei in homine, est quoddam necessarium praebulum ad uitam aeternam, in tantum, quod absque ea nullus peruenit ad dictam uitam aeternam. Unde huiusmodi gratia respectu uiae aeternae est, sicut pons, quo transeunt animae deuotae de ripa praesentis seculi ad futurum, & aeternum seculum. Item est, sicut Nauis praeseruans à periculo submersiois in profundum Maris infernalis, & transportans animas deuotas ad portum aeternae salutis. Et hoc est, quod dicebat Apostolus Act. 17. Per gratiam, inquit, credimus saluari. Item est, sicut clauis, quia per eam ingrediuntur animae deuotae caelestem gloriam. In cuius rei signum legitur Act. 7. de beato Stephano, quod cum esset plenus gratia uidit caelos apertos, uidit, & introiuit. Ecce quomodo ipsa gratia referat, & aperit Paradisum animabus deuotis. Et per consequens quicumque illi huc peruenit, merito potest dicere cum Apostolo. Gratia Dei sum id, quod sum. Studeamus ergo charissimi in praesenti taliter uiuere, ut tandem praeditum uerbum possimus in caelo dicere. Prestante Domino nostro Iesu Christo, qui cum pa. 7c.

Dominica Undecima post Trinitatem, Sermo primas de Euangelio.

DVO homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisaeus, & alter publicanus Luc. 18.

PRO introductione praesentis sermonis mouetur quaestio talis. Vtrum Pharisaeus ex forma orationis suae sit uituperandus, & publicanus laudandus, & iustificandus.

AD hanc quaestionem bimembrem respondetur pro utraque parte affirmatiue. Et primo quidem ad primam partem, qua quaeritur. Vtrum Pharisaeus ex forma orationis suae sit uituperandus? Respondetur quod sic, etiam unam rationem, quae etiam tanguntur in euangelio ad eius uituperium.

PRIMA igitur ratio uocatur irreuerentialitatis. Valde enim irreuerenter se habuit in oratione sua stans, supra erecto corpore, & eleuata fronte, cum tamen deuota, & sancta oratio debeat fieri, cum incuruatione corporis, utpote cum genuflexione, item cum oculorum uersus terram depressione, sicut fecisse legitur publicanus, qui ex humilitate nolebat oculos ad caelum leuare. Practica, quomodo multo Pharisaei irreuerenter orant dominum, ut sunt illi, qui uix ponunt unum genu ad terram, cum audiunt missam. Insuper exigunt faciem, & oculos hincinde conuertunt. Alij componunt barbam, alij perrucam, id est, comam capitis sui, alij alias insolentias faciunt, atque in compositos gestus tenent, cum orant, etiam usque ad clericos, & religiosos multos. Ecce irreuerentia orantium.

SECUNDA ratio, propter quam Pharisaeus est uituperandus ex modo suo orandi, dicitur elationis. Orabat enim cum magna cordis elatione, & superbia se solum iustum, & sanctum inter omnes homines mundi iudicans, cum dicebat. Non sum, sicut ceteri hominum. Ac si aperte diceret. Ceteri homines sunt magni peccatores, ego uero solus bonus, iustus, & sanctus, cum tamen ex humilitate debuisset se existimare peiorem ceteris, & si non simpliciter, saltem ta-

men quo ad aliqua, quia ut dicit Chryf. homi 38. Nihil tam Deo gratum, quam cum extremis peccatoribus semetipsum connumerare. Hoc est enim totius Philosophiæ principium. Vnde legitur in uitis patrum de Beato Antonio, quod facta est ad eum uox de cælo, quæ diceret: Antoni nondum peruenisti ad mensuram perfectionis coriarij, qui est in Alexandria. Quo audito, ille assumpto baculo suo uenit Alexandriam. Et ingressus domum dicti coriarij, interrogauit eum de statu suo, & uiuendi modo. Qui ait. Nescio me aliquando aliquid boni perpetrasse. Vnde ex cubili proprio mane cõsurgens, antequam in opere meo residerem, dico quod hæc omnis ciuitas à maiori usque ad minorem ingreditur regnum Dei propter iustitias suas, ego autem solus propter peccata mea ingredior pœnam sempiternam. Quod audiens Beatus Anto. dixit ei. In ueritate fili, sicut bonus artifex in domo tua sedens, cum requie regnum Dei, consequeris. Ego autem in solitudine manens, necdum uerbi tui assumpsi mensuram. Longè ergo erat iste bonus Coriarius ab elato illo Phariseo, qui ceteros reputabat peccatores, seipsum autem solum iustum, cum tamen scriptura Prouerb. 18. dicat, quod iustus prior accusator est sui.

TERTIA ratio, propter quam Phariseus est uituperandus ex suo modo orandi, dicitur iactationis. Ipse enim aperte iactabat se, & extollebat de paucis bonis, quæ faciebat, dicens. Ieiuno bis in Sabbato. Decimas de omnibus, quæ possideo. At uerò ipse modicam iustitiam suam per magna iactantiam, & uanam gloriam fedabat. Non sibi licebat se ipsum de propria iustitia laudare, maximè cum dicat scriptura Prouerbio. 25. Lauder te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua. Item Iob. 9. Si uolero me iustificare, os meum condemnet me. Patet ergo, quod oratio Pharisæi propter tria erat uituperanda. Et sic patet responsio ad primam partem propositæ questionis.

QUANTVM autem ad secundam partem prædictæ questionis, qua quæritur, utrum publicanus ex forma suæ orationis sit laudandus, & iustificandus? Respondetur, quod sic, & similiter cum eo omnes sibi similes. Et hoc principaliter propter tres rationes, quæ tanguntur in præsentis Euangelio.

PRIMA igitur ratio dicitur humilitatis. Ipse nempe orando maximè humilis fuit, & uerecundus. In cuius rei signum à longè stabat, nec oculos sursum eleuare audebat. Nam ut dicit de eo uenerabilis Beda. Sicut humilis non audet appropinquare, ut Deus ad eum appropinquet, non audet aspicere, ut Deus misericorditer eum aspiciat, non audebat ergo oculos ad cælum leuare, quia cognoscebat se offendere Deum ibi gloriosè regnantem, ita ut meritò tunc diceret cum rege Manasse illud. 2. Paral. vlti. Peccaui super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt super me peccata mea, & non sum dignus uidere altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ, quoniam irritaui iram Domini, & malum coram eo feci. Sic instar huius publicani, qui uult iustificari à peccato, debet humiliter, & uerecundè orare Dominum, maximè cum dicat scriptura Eccle. 35. quod oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, donec altissimus aspiciat, id est, exaudiat. Ecce quantum prodest humiliatio cum oratione: Propter quod in Ecclesia, cum oratur Deus, sunt inclinationes, prostrationes, genuflexiones, & similia humilitatis signa, ut sic facilius exaudiat Dominus populum orantem.

SECUNDA ratio, propter quam publicanus in orando est laudandus, & iustificandus, dicitur contritionis, quam ostendit se habere in hoc, quod percutiebat pectus suam in hoc factio reddens se culpabilè coram Deo. Ideo autè pectus suum percutiebat, quia de corde exeunt cogitationes malæ, quæ coinquinant hominem, ut habetur Matt. 15. Hinc est, quod multi, quoties dicunt confiteor, & ueniunt ad illam clausulam, Mea culpa, solènt percutere pectus suum in signum contritionis, & doloris. Vnde legitur Luc. 23. quod cum Christus expirasset, multi, qui aderant ad spectaculum, percutiebant pectora sua, scilicet, in signum doloris, quod consensissent in mortè eius, petentes à Pilato Barrabam dimitti, & Christum crucifigi.

TERTIA ratio, propter quam publicanus in orando est laudandus, & iustificandus, dicit uerè cõfessionis. Fecit enim ueram cõfessionem coram Deo, eò quod peccator esset, quia publicanus, id est, publicus negociator, dicens: Deus propitiuss esto mihi peccatori. In quibus uerbis duo facit. Primò implorat Dei misericordiam, cù ait. Deus propitiuss esto mihi. Secundo cõ-

fitetur suam miseriam, quia peccatori. Similiter instar huius publicani debet quilibet peccator clamare ad Dominum dicens, dendo peccus suum, & dicere, Deus propitiuss esto, &c. Et hoc rationabiliter, quia ut dicit Psal. Ipse est, qui propiciatur omnibus iniquitatibus peccatorum, & qui sanat omnes infirmitates eorum. Propter ergo tria predicta publicanus in oratione sua est laudandus, & dignè iustificandus. Et per oppositum Phariseus uituperandus, ut prius deductum est. De quibus duobus simul premititur in themate preassumpto, quod duo homines ascenderunt in templum, &c.

IN presenti ergo Euangelio de predictis duobus hominibus tria tanguntur, quæ sunt.

Ascensus. Conscensus. Descensus.

PRIMO igitur tangitur corpus ascensus, cum dicitur. Duo homines ascenderunt in templum ut orarēt, unus Phariseus, & alter publicanus. Erant ergo isti duo pares in natura, quia ambo homines. Pares in labore, quia ambo ascenderunt in templum, ut orarent. Sed disparēs in qualitate, siue in exteriori cultu, quia unus bonus secundum apparentiam, quia Phariseus, id est, ab alijs diuisus per uitæ sanctitatem, quam exterius prætendebat. Alter autem notoriè malus, quia publicanus. Publicanus autem proprie dicitur, qui publica negocia, utpote uectigalia, seu tributa sectatur, & colligit. Dicitur etiam publicanus ille, qui amisso omni pudore publicè peccat. Et sic sumitur in presenti parabola. Nota tamen, quod presens narratio est parabolica locutio, sicut premititur in principio Euangelij. Per hanc autem parabolam inducit nos Christus ad habendum sinceram humilitatem, cum oramus, siue qua non placet Deo oratio. Item inducit nos ad non confidendum, siue presumendum de propria iustitia, siue in proprijs meritis. Item ad non spernendū proximis nostris, etiam quamuis peccatores publicos, & notorios, quia forsā adhuc boni, & uirtuosi erunt, & qui eos spernunt, atque dedignantur, forsā grauissimi peccatores existent, quia ut habetur Eccl. 9. Omnia in futurum seruantur incerta, insuper nescit homo finem suum, ut habetur ibidem, id est, nescit, qualem finem sit habiturus, bonum, scilicet, uel malum.

MORALITER. Isti duo homines significant uniuersificatem

fratrem hominum. Phariseus, quidem iustus, publicanus uerò impius. Vtrique autem debent ascendere in templum ad orandum. Iusti quidem pro impetranda perseverantia in bono, quod inceperunt, impij uerò pro impetranda uenia, & remissione peccatorum suorum, quæ commiserunt. Et tales figurantur per Petrus, & Iohanne quæ ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Vbi per Petrum, qui Christam negauit, intelliguntur peccatores. Per Iohannem uerò, qui innocenter uixit, & qui interpretatur, in quo est gratia, designantur iusti, & innocentes. Ascendant ergo utriusque, iusti, & peccatores in templum, id est, in Ecclesiam ad orandum pro causis preassignatis.

MORALITER. In quatuor illis uerbis. Duo homines ascenderunt in templum, notantur quatuor pulchre conditiones bonæ orationis, quæ sunt.

Vnionis. Discretionis. Eleuationis. Locationis.

PRIMA igitur cõditio orationis dicitur unio, quia duo. Qui enim uult debite orare, debet esse non quidem solitarius per odium, & rancorem, quia uæ huiusmodi soli, sed alijs unitus per amorem, & mutuum charitatem. Et hoc est, quod uult Salomon Eccl. 4. cum loquitur ita dicens. Melius est duos esse simul, quam unum, habent enim emolumentū societatis suæ. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur, id est, si unus sit in periculo cadendi per peccatum, perseverabitur forsā per orationem alterius. Ecce magnum emolumentū societatis mutue in oratione. Est, & aliud emolumentum predictæ societatis, siue unio in oratione, scilicet, exauditio, siue petitionis impetratio, de qua loquitur Christus Matth. 18. ita dicens. Si duo ex uobis cõsenserint super terram, de omni re, quacunque petierint, fiet illis à Patre meo. Vnde quæritum ualeat apud Deum oratio duorum, aut plurium, patet ex illo uerbo Hiero. dicentis, quòd impossibile est preces multorum non exaudiri. In cuius figuram legitur 1 Reg. 14. quòd cum semel rex Saul uellet occidere Ionatham filium suum, eò quòd contra eius edictum gustasset modicum mellis, populus in tantum pro eo rogauit, quòd non fuit occisus, sed atque fuit ira patris. Ad propositum rex Saul uel Deus, qui frequenter irascitur contra mundum, & contra miseros peccatores, ita ut uideatur ex debito iustitiæ uelle eos confun-

dere, & perdere. Sed obstant orationes bonorum, quæ sunt cum unione charitatis, ita ut dicat Hiero. in prologo super vitas patrû, quod debemus attribuere precibus sanctorum virorum mundum adhuc stare. Patet ergo, quantum profest oratio, quæ fit cum unione charitatis.

S E C U N D A conditio bonæ orationis dicitur discretio- nis. Summè enim necessaria est discretio in oratione, ut sci- licet, homo consideret, quid petat à Domino. Hæc autè con- ditio tangitur in prædictis verbis, cum dicitur homines. Homo enim, cum sit creatura rationalis, utpote agens per in- tellectum, & uoluntatem, debet habere discretionè in omni- bus operibus suis, præcipuè autè: um porrigit orationem ad Dominum, ita ut diligenter consideret, si id, quod petit, cedat ad D. i honorem, siue ad proximorum ædificationem, aut ad propriâ utilitatem spirituale. Et quia multi nō habent discre- tionem in oratione, sed quando; petunt no: uia, & cōtraria si. q̄ saluti, & D. i honori, ideo non mirum, si cōmuniter non exaudiuntur. Alij autè in petendo præferunt temporalia spi- ritualibus. Alij uero petunt simpliciter, & absolute, quæ sub conditione petenda sunt, utpote, si expediant propriæ saluti, ut sunt sanitas, diuitiæ, longa uita, prosperitas, & huiusmodi. De talibus ergo, ac similibus loquitur Iacobus. 4. cap. dicens. Petitis, & non accipitis, eò quòd male petatis. Er nota, quòd non dicit, eò quòd malum petatis, sed eo quòd male petatis, id est, indiscretè, & irrationabiliter.

T E R T I A cōditio debita orationis dicitur eleuationis. D. bet enim orans leuare cor suum ad Dominum, quod nota- tur, cum dicitur, ascendebant. In cuius rei signum sacerdos in Missa admonet populū ad talè mentis eleuationè dicens. Sursum corda. Cui respondet clerus po toto populo dicens. Habemus ad Dominū. Propterea Cyprianus Martyr, & recitatur de consec. dist. 1. quando. satis ad propositum loquitur dicens. Fratres dilectissimi, quando stamus ad orationè, inui- gilare ad preces toto corde debemus. Omnis cogitatio car- nalis, & secularis abscedat, nec quicquā, tunc aliud animus cogitet, quàm id solū, quod precatur. Hæc ibi. Vnde ad pro- positum, quærit Petrus Damianus in quadâ Epistola, quæ inci- pit: Alexander Episcopus, cur in oratione Dominica potius dicimus. Pater noster, qui es in cælis, quā qui es in terra, aut in

aquis,

aquis, maximè, cum ubique sit Dominus? Et respondet dicens, quòd idcirco potius dicimus, qui es in cælis, quàm aliquid aliud, ut ad illā cælestem hereditatè sese noster animus erigat: Debemus ergo in oratione eleuare corda nostra ad Dñm: de eo cogitando, quàm immensus, & excelsus, quā omnipotens, & summus, q̄ bonus, & uenerādus, quàm misericors, & pius, & huiusmodi. Cuius contrarium multi faciunt, qui solo ore orant ipsum Dominū, & corde loquuntur cum mūdo. Quos reprehendit Dominus Esa. 29 dicens. Populus hic labijs me honorat, cor autè eorum longè est à me. Et reuera longè est à Deo cor multorū orantium, quia uersatur plerunq; circa ter-rena, & circa cogitationes turpes, & carnales se occupat, ita ut nō intendat his, quæ dicit. Valde enim reprehensibile est, quòd orans dicat ad Dominū: Deus in adiutoriū meū inten- de, aut illud: V. rba mea auribus percipe Domine, intellige clamorè meum. Intende uoci meæ rex meus, & Deus meus, aut similia, & q̄ ipsamet orans, nec Deo, nec sibi intendat, sed potius se o. cupet, nescio, quibus frivolis, ut nocuis, & turpibus phantasjs. E. breuiter, ut dicit deuotus Bern. in lib. suarum meditationum cap. 8. Magna peruersitas, & insania est, quādo præsumimus in oratione loqui cum Domino maie- statis, & insensatè mentem auertimus, & ad, nescio, quas ineptias cor nostrum conuertimus. Er post pauca: Magnam (inquit) iniuriam Deo facimus, cum illum deprecamur, ut nostras preces exaudiat, quas, qui fundimus, non audimus. Deprecamur quidem illum, ut nobis intendat, & nos, nec il- li, nec nobis intendimus, sed quod deterius est, immunda in corde uersando scæterem horribilem eius aspectibus ingeri- mus. Hæc ille.

Q U A R T A cōditio deuotæ orationis dicitur locationis, quia in templū, Quis enim liceat orare in domo, in agro, & in omni decenti loco, locus tamen magis congruus oratio- ni est Ecclesia. Vnde & domus orationis uocatur Iohan. 2. Propterea dicebat Salomon ad dominū. 2. Paral. 6. Quicumq; orauerit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cæ- lis, & propitiare illi. Quod autem magis liceat orare Do- minum in Ecclesia, quàm in alio loco, patet multipliciter. Tum propter sanctitatè loci. Nam Ecclesie solent cōsecra- ri, & dedicati Domino. Nō sic autè alia loca. Tum propter re-

uerentiam sacramenti altaris, quod solet in Ecclesia consecrari, & conservari. Tum propter Sacrosanctas reliquias, quæ solent ibi reponi. Tum propter præsentiam Sanctorum Angelorum, qui pidi creduntur præ cæteris locis frequentare loca sacra, maximè cum diligant omnimodam munditiam. Tum propter demonum elongationem, qui nõ libenter intrant Ecclesiam, sicut nec Simig. Et per cõsequens non possunt ita faciliter impedire deuotionem orantium in Ecclesia, sicut alibi. Vnde de Ecclesia dicitur, quòd terribilis est locus iste. Terribilis, inquam, dæmonibus, sed suauissimus, & benignissimus bonis Angelis. Insuper uerissimile est, quòd personis Ecclesiæ specialiter iuuat apud dominum illos, qui intrant Ecclesiam, & orant. Cæterum, sicut in bello unus hortatur alium, & animat suo exemplo ad uiriliter certandum, ita & in Ecclesia, ubi conuenit multitudo orantium, unus deuotè orans prouocat alium ad sic orandum, ubi forsã extra Ecclesiam, aut non oraret, aut remissè, & tepidè oraret. Ex quibus omnibus concluditur, quòd ualde expedit orare dominum in ecclesia. Vnde, & psalmista dicebat. In ecclesijs benedicam te domine. Et sic patet de quatuor conditionibus bonæ orationis, quæ tanguntur in quatuor dictionibus prædictis.

S E Q U I T U R. Vt orarent Circa quod queritur, quomodo orandum est? Ad quod responderetur, quòd orandum est istis modis, uidelicet.

Humiliter, Feruenter, Perseueranter, Communiter, Confidenter, Misericorditer.

P R I M ò igitur orandum est humiliter. Nam habetur Eccles. 3. Oratio humilientis se nubes penetrabit, & donec appropinquet, supp. ad dominum, non consolabitur, & nõ discedet donec altissimus aspiciat. Item Iudith. 4. Humilium, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Quemadmodum ergo pauperes, & debiles eleemosynam petentes, humiliter loquuntur etiam ostendentes suas infirmitates debilitates, & necessitates, ut sic magis prouocent corda hominum ad illis benefaciendum, ita & illi, qui in oratione uolunt aliquid à domino impetrare, debent seipso profundè humiliare fatentes suam inopiam, & Dei omnipotentiam, atque misericordiam. Et tunc uerificabitur illud psal.

psal. Abyssus abyssum inuocat. Et est sensus, quòd abyssus humanæ inopiæ, abyssum inuocat diuinæ misericordiæ. Hinc psalm. ait, de domino loquens respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum. Dicit etiam Greg. in moralibus li. 2. Quòd ille Deo ueram orationem exhibet, qui semetipsum cognoscit, & quia puluis sit, humiliter uidet, qui nihil uirtutis sibi tribuit, qui bona, quæ agit, esse de misericordia conditoris agnoscit. Et breuiter humilitas adiuncta orationi tantam efficaciam, & uirtutem illi tribuit, quòd Dei iram contra peccatores mitigat, quinimo uideatur interdum eius sententiam mutare, & reuocare. Et de hoc habemus historiam de Niniuitis Ionæ. 3. Quibus cum ex parte domini denunciasset Ionas suam ciuitatem in breui subuertendam, egerunt penitentiam in sacco, & cinere, ecce humilitas. Atque clamauerunt ad dominum. Ecce deuota oratio. Quibus tandem pepercit dominus. Ecce quantum illis prouit humilitas cum oratione.

S E C U N D ò orandum est feruenter. Tunc autem quis feruenter se ostendit orare, si profuatur lachrymæ ab oculis suis. Talis autem feruor præbet in licibilem uirtutem, & efficaciam ipsi orationi. Vnde de Anna matre Samuelis, legitur. i. Reg. 1. Quòd cum esset amaro animo, orauit dominum flens largiter. Vbi glo. ord. Hinc nobis traditur forma orandi, ut non in multiloquio, sed in conuictione cordis, & effusione lachrymarum oremus, quia sacrificium Deo, supple acceptissimum est spiritus contribulatus. Sic etiam feruenter orauit Thobias, de quo legitur Eiusdem. 3. Quòd ingemuit, & cepit orare cum lachrymis. Sic, & Iudith, de qua legitur Eiusdem. decimotertio. Quòd stetit ante lectum regis Holofernis, orans cum lachrymis, & postmodum de eo uictoriam obtinuit. Sic feruenter orauit Ezechias dominum cum lachrymis, & obtinuit à domino sanitatem, atque uitæ prolongationem. Sic deniq; feruenter orauit Susanna dominum suspiciens in cælum, & adiunctis lachrymis, quam liberauit dominus à iudicio diræ mortis. Dan. 13. Et breuiter, ut dicit Chrys. in quodã sermone, nemo ad Deum aliquando flens accessit, qui non accepit, quod postulauit. Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, & Dei imperatit. Et ut dicit Hiero. super Esaiam. Oratio Deum lenit,

sed lachryma cogit. Hæc ungit, illa pungit. Istud autem est
cõtra multos, q in orando uelociter currunt, & festinant, nõ
querentes aliud, nisi expeditionem, & finem orationis. Et
ideo non mirum, si non sentiunt fanitatem in orando, & si-
militer, si non exaudiuntur à domino.

TERTIÒ orandum est perseuerãter, iuxta illud domi-
ni uerbum. Luc. 18. Oportet semper orare, & non deficere.
Item Apostolus. 1. ad Thessa. 5. Sine intermissione orate. Su-
per quo glos. dicit, quòd ipsum bonum desideriu oratio est,
& si continuu est desideriu, continua est oratio. **Quantu** au-
tẽ profit ipsa perseuerantia deuota orationis, & quantas uir-
tes illi cõferat, apertẽ insinuat Christus Luc. 12. sub parabola
de amico se excusante, ne id præstaret, quod ab eo peteba-
tur, q tandẽ importunitate perscõctis cõpulsus est dare. Cur
autẽ Deus frequenter multu differat dare, quã ab eo petun-
tur, quã et ad ipsius honorẽ pertinere uidentur, non potest
semper à nobis sciri. Firmiter tñ tenendum est, q hoc insisti-
mẽ facit. Et ideo propter hoc nõ est ab oratione desistendũ.
Posset tamen dici, quòd ipse dominus differt aliquando da-
re, quod tñ uult dare, aut ut crescat noster affectus in dese-
rãdo, seu petendo, & sic perambulam mereamur. Aut, ut di-
ligẽtius ipsum datũ, postquam obtinuerimus, custodiamus.

QUARTÒ orandum est cõmuniter, idest, pro omnibus
tam bonis, quã malis, tam amicis, quã inimicis, tam ui-
uentibus, quã defunctis. In primis pro bonis orandum est,
ut dominus conseruet eos in bono, & præsueret à malo.
Item pro malis, ut dominus dignetur eos illuminare, à ma-
lo retrahere, & ad bonum inducere. Item pro amicis, & pa-
rentibus, atque benefactoribus præcipuẽ orandum est, aliis
incurritur ingratitude. Similiter pro inimicis, & persecu-
tibus orandum est, quia ad hoc nos astringit Christi præce-
ptum Matth. quinto. Vbi ait. Orate pro persecuentibus, &
calumniantibus uos. Insuper orandum est pro uiuentibus
generaliter, ut dignetur eos dominus ad portum æternæ sa-
lutis tandem deducere. Cæterum pro defunctis orãdum est,
maximẽ autem pro illis, qui cruciantur in purgatorio. Non
autem pro damnatis, aut saluatis, si de talibus nobis con-
staret in particulari. Sed quia nescimus, qui sic, & qui non,
ideo nobis permittitur pro omnibus defunctis orare. Eccle-
sia

sia tamen nõ intendit orare pro illis, de quibus presumitur,
quòd impenitentes decesserint, ut sunt illi, qui scienter se-
iplos necant, aut qui sacramenta Ecclesie respuunt, & hu-
iusmodi. Patet ergo, quomodo orandum est communiter.

QUINTÒ orandum est confidenter, idest, cum fiducia
impetrandi à domino, quod petitur, iuxta illud Iac. 1. Po-
ruler in fide nihil hesitans, idest, de impetratione non
desperans, uel dubitans. Aliàs, ut dicit Ber. Indignus cœ-
lesti benedictione conuincitur, qui dominum dubio que-
rit affectu.

SEXTO orandum est misericorditer, idest, adiunctis
misericordie operibus, quia ut habetur Thobiaz duodeci-
mo. Bona est oratio cum elemosyna. Hinc Isa. 68. Loqui-
tur dominus ad diuitem dicens. Frange esurienti panem
tuum, & egenos, uagosque induc in domum tuam, cum uide-
ris nudum, operi eum. Ecce operum misericordiaz exhibi-
tio. Sequitur. Tunc inuocabis, & dominus exaudiet, cla-
mabis, & dicet, ecce adsum. Ecce deuota oratio, siue de-
uotã orationis exaudicio à domino. Vnde Aug. feria. 6. post
diem cinerum ser. 1. super illo uerbo. Tu autem cum orau-
eris, dicit quòd, qui uult orationem suam uolare ad Deum,
debet illi facere duas alas, scilicet, elemosynam, & ieiuniũ.
Quo factõ, ascendit celeriter, & exaudietur. Econtrario au-
tem de illis, qui orant dominum, cum sint misericordes ad
pauperes, scribit Prouer. 21. Qui obturat aurem suam ad cla-
morem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Et sic
patet, quomodo orandus est dominus, siue quomodo fun-
danda est oratio ad dominum, & per consequens de primo
principali.

SECVNDÒ principaliter in presenti Euang. tangitur
cõsensus Pharisei, & publicani in tẽplo. Et primo Pharisei,
cũ subditur. Pharisæus stans hæc apud se orabat. Deus gra-
tias ago tibi, quia non sum, sicut ceteri hominũ, raptores, in-
iusti, adulteri, uelut et hic publicanus, ieiunio bis in, &c. In q-
bus uerbis notatur superbia, præsumptio, arrogancia, & ia-
stantia Pharisei, quo ad mala, quæ non fecit, & quo ad bo-
na quæ fecit, ibi. Ieiunio bis, &c.

PRIMO igitur iactat se de malis, quæ non fecit. Et hoc
quo ad quatuor.

P R I M O quidem quo ad rapinam, à qua se immunem dicebat. Vbi notandum, quòd rapina attenditur in uiolenta occupatione rei alienæ, sicut plerunque facere solent principes, & tyranni huius sæculi, apud quos fortitudo, & potentia pro lege habetur, dicentes, quòd quicquid acquirere possunt supra aduersarios iusto titulo possident. Contra quos loquitur Psalmista dicens. Rapinas nolite concupiscere. In quibus uerbis non solum prohibet ipsam rapinam, uerum etiam concupiscentiã illius. Sunt tamen nonnulli inferioris generis, quales sunt multi diuites, huius sæculi, qui cum suis astutijs, cautelis, & fallacijs attrahunt ad se, per modum rapinæ substantiam pauperum, in hoc similes leoni insidiant alijs bestijs, ut cas rapiat. Vnde Psal. Insidiatur, supple, homo astutus, quasi leo in spelunca sua, insidiatur, ut rapiat pauperem, rapere pauperem, dum attrahit eum, scilicet, suis blanditijs. Interdum etiam terroribus, & minis. Nam his modis contingit diuites, & potentes huius sæculi rapere substantiam pauperum, ut pote prædia, domos, & ceteras possessiones.

S E C V N D O notatur iactantia Pharisæi quo ad iniustitiã, à qua se immunem esse asserbat dicens: Iniusti sunt, supple ceteri, ego autem non, quia in hoc non sum, sicut ceteri hominum. Vbi notandum, quòd per iniustos in proposito intelliguntur illi, qui tempore, & loco non erogant sua pauperibus, & egenis. Tales enim rationabiliter dicuntur iniusti, idest, non iusti. Ad iustitiam enim pertinet reddere unicuique, quod suum est. In necessitate autem bona diuitum debentur pauperibus. Et ideo diuites non distribuentes sua pauperibus tempore, & loco, merito iniusti dicuntur, & sunt. Ab hac tamen iniustitia se immunem iactabat Pharisæus, qui forsã pauca, & modica, aut nulla porrigebat pauperibus.

T E R T I O notatur iactantia eiusdẽ Pharisæi quo ad adulterium, à quo se immunem asserbat dicens: Adulteri sunt, supple, ceteri, ego autem non, quia nõ sum, sicut ceteri hominum. Vbi notandũ, quòd adulteri dicuntur, qui dimissa propria uxore, alijs mulieri copulantur. Hoc autẽ contingit dupliciter. Primò quidem, cum coniugatus accedit ad coniugatam, & tunc est duplex adulterium. Secundò autẽ, cum coniugatus accedit ad solutam, aut solutus ad coniugatã, & tunc est simplex adulterium, quia ex parte unius tantũ. Vnde pri-

muu

muu adulterium in duplo est grauius secundo. Ex qua autem parte iudicetur adulterium grauius, an scilicet, ex parte uiri, aut mulieris, ad præsens pertranseo.

Q U A R T O notatur iactantia ipsius Pharisæi quo ad comparationem in particulari, cum ait: Velut etiam hic publicanus, supple, non isum. Ideo enim iactabat se supra publicanum, quia considerabat bona, quæ habebat, siue quæ faciebat, quasi à seipso, siue ex proprijs meritis, & bona, quæ publicanus non habebat, siue quæ non faciebat. Nam superbia in nobis oritur dupliciter. Primò quidem, quia cõsideramus bona, quæ habemus. Secundò uero, quia consideramus proximos nostros talia non habere, cum tamen ex humilitate totum oppositum facere deberemus. Nam uerus humilis non considerat bona, quæ habet, sed tantum mala, & defectus, quos in se sentit. Considerat autem bona, quæ uidet, aut quæ uerisimiliter credit esse in proximo suo, & ex hac consideratione præfert eum sibiipsi. Et sic patet de iactantia Pharisæi quo ad mala, quæ non fecit, quod pertinet ad primam partem iustitiæ, quæ est declinare à malo.

S E C V N D O notatur iactantia eiusdẽ Pharisæi quo ad secundam partem iustitiæ, quæ est facere bonum. Iactat ergo se de duplici bono, quod fecit, scilicet de bono abstinentiæ, & de bono liberalitatis, & misericordiæ.

P R I M O igitur iactat se de bono abstinentiæ, cum ait. Ieiuno bis in sabbato, idest, in hebdomada. Nam in præsentibus nominis sabbati, hebdomada censetur, quæ tota secundũ hebreos à sabbato denominatur. Et nota, quòd iste Pharisæus non reprehenditur de hoc, quòd ieiunabat, sed quia se iactabat: Ieiunare enim bonum est: Prodest enim ad curam animæ, & corporis. Valet etiam plurimum cõtra diabolum, siue peccatũ, quòd patet tali similitudine. Dicit enim Ambrosius in Hexameron lib. 6. ca. 4. quòd si serpens gustauerit sputum hominis ieiuni, continet moritur. Quod si sic, multo magis ipsam ieiunium interficit serpentem spiritualem, idest, peccatum, uel diabolum uires eius debilitando.

S E C V N D O Pharisæus iactat se de bono liberalitatis, & misericordiæ, cum ait: Decimas de omnium, quæ possideo. Iste Pharisæus male loquitur, cum dicit, do. Nam potius debet dicere, reddo, quàm do. Qui enim decimas soluit, non propriè

proprie dat, sed reddit Deo, quod illi debetur, & quod ipse debet sibi reddi, ut patet Malac. 3. ubi ait. Inferte omnem decimam in horreum meum. Item Leuit. 27. Omnes decimae terrae, siue de pomis arborum, siue de frugibus, domini sunt. Huic Pharisaeo similes sunt multi mundani, & auari homines, qui quasi pro dono libero habent, quicquid Ecclesiae largiuntur siue ratione decimarum, siue ratione donationis, & fundationis factae per suos antecessores. Sunt & alij, qui deterius agunt, qui, scilicet, recusant soluere iura Ecclesiae, ita ut oporteat contra eos procedere per centenas. Quis uitare uolentes reuocant materiam coram iudice civili, quo fit, ut lite pendente Ecclesia priuatur iuribus suis. Reddant ergo homines, quae sunt Caesaris Caesari, & quae Dei Deo Mat. 22. Et sic patet de consensu Pharisaei.

S E C V N D O fit mentio de consensu publicani in templo, cum subditur. Publicanus a longè stans nolebat, nec oculos ad caelum leuare, sed percutiebat pectus suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. In quibus uerbis de huiusmodi publicano in figura, & Typo peccatoris tanguntur quatuor, quae sunt.

Timor. Pudor. Dolor. Confessio.

P R I M O igitur tangitur timor publicani, quia a longè stabat, scilicet, in signum timoris. Vnde ad Ro. 14. Cum malefeceris, time. In hoc ergo ualde reprehensibiles sunt illi Ecclesiastici, qui cum peccatis grauibus, & enormibus praesumunt accedere ad diuina tractanda, tam sumenda, quam alij tradenda.

S E C V N D O tangitur pudor publicani, quia nolebat oculos ad caelum leuare. Huic similis erat rex ille Manasses, qui praesumptuosa peccati sui dicebat ad dominum. Non sum dignus uidere altitudinem caeli praesumptuosa multitudinis iniquitatis meae, quoniam irritaui iram tuam, & malum coram te feci. 2. Paralipo. ulti. Similiter legitur de filio prodigo, quod dicebat ex magna uerecundia peccati sui ad patrem. Peccavi in caelum, & coram te, iam non sum dignus, &c. Luc. 25.

T E R T I O tangitur dolor publicani, quia percutiebat pectus suum, supple, in signum doloris, & contritionis de peccatis suis. Rationabiliter autem homo iste percutiebat pectus

suum, eò quod a pectore, seu a corde procedit origo peccati, iuxta illud Matth. decimoquinto. De corde exiunt cogitationes male.

Q U A R T O tangitur confessio eiusdem publicani, cum factetur se peccatorem, simul Dei gratiam implorans, & dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Iste ergo publicanus more boni confitentis accusat seipsum, & non alios, cum ait, mihi peccatori, quia ut dicit Sapiens in prouerbij suis. Iustus in principio accusator est sui. Et sic patet de consensu publicani in templo. Et per consequens de secundo principali.

T E R T I O principaliter in praesenti Euangelio tangitur descensus Pharisaei, & publicani de templo, cum subditur. Descendit hic, scilicet, humilis publicanus iustificatus in domum suam ab illo, idest, in comparatione superbi Pharisaei, huic autem est simile, quod legitur Hier. 3. Iustificauit animam suam aduerfatricis Israel comparatione preuaricatricis Iudae. Tandem ex omnibus, quae dicta sunt infer Christus tale corollarium, dicens. Omnis, qui se exultat, &c. Vel potest esse iusta sententia iudicis Christi, quae inferitur in triplici loco sacri Euangelij, uidelicet hic, item Luc. 14. item Mathe. 22. & hoc ideo ut firmius nostris insigatur mentibus. Da exemplum de praeproptere iuuenum, qui illis interdum pluries repetit eandem sententiam, ut eam magis memoriter retineant.

P R A E C E P T O R ergo noster Christus nos instruens ad humilitatem habendam loquitur in fine praesentis Euangelij dicens. Omnis, siue laicus, siue clericus, siue religiosus, item siue parus, siue mediocris, siue magnus, qui se exultat. Non dicit, qui exaltatur, sicut bonus iudex, aut Praelatus: hoc enim non est malum. Vnde de electoribus boni Praelati potest intelligi illud Psalm. Exaltem cum in Ecclesia plebis. Dicit ergo. Omnis, qui se exultat, scilicet, propria auctoritate, aut procuracione, siue qui de exaltatione sua inaniter gloriatur. Omnis, inquam, talis humiliabitur, in praesenti per poenitentiam, & hoc salubriter, uel in futuro per poenam, & hoc damnabiliter, quia ut habetur Prouerb. decimonono. Superbum sequitur humilitas, sicut paruit in Lucifero. Esa. 14. Item in rege Nabuchodonosor, cuius

cuius post nimiam superbiam habitatio facta est cum bestiis, Dan. 4. E contra autem, qui se humiliat, supple, in presentia ueraciter, & non fictè, spontaneè, & non inuitè, exaltabitur, scilicet, in futuro à Domino. Ecce ergo, quomodo Deus iuxta dictum Psal. hunc, scilicet, superbum humiliat, & hunc, scilicet, humilem exaltat. Item Luc. 1. Deposuit potentes de se, & exaltauit humiles. Et hoc est, quod loquitur Salomon Prou. 16. dicens. Contritionem, id est, humiliationem præcedit superbia, & ante ruinam exaltabitur spiritus. Vulgò dicitur, quòd non est uallis, quæ non habeat collem, nec ecouersor. Studeamus ergo charissimi habere in presentia, ut exaltemur in futuro, scilicet, in gloria cœlesti. Quam nobis concedat, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica duodecima post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

FIDUCIAM talem habemus per Christum ad Deum, non quòd sufficientes simus, &c. 2. Corin. 3. Opera Dei magna sunt, & stupenda, atque omni admiratione digna. Ecce enim homo, quamuis sit nobilissima creaturarum inferiorum, hunc tamen fecit dominus multis alijs creaturis inferiorum. Nam Deus, & natura dederunt auibz plumas ad operimentum. Piscibus multas squamas ad sui protectionem. Bobus, ac pecudibus pilos ad indumentum, homo autem nascitur nudus, iuxta illud Iob 1. Nudus egressus sum ex utero matris meæ, & nudus reuertar illi. Et Ecclesi. 5. Sicut homo egressus est nudus de utero matris suæ, sic reuertetur. Item Apost. 1. ad Tim. 6. Nihil, inquit, inultimum in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Vnde de primis pariteribus legitur Gen. 2. q̄ ante peccatum erant ambo nudi, nec erubescabant. Sed cur Deus potius prouidit cœteris creaturis de indumento, quàm homini? Responso, quia cœtera animalia sunt determinata ad unum, cum agant naturaliter. Et ideo non potuissent facere illas multas differentias, quæ requiruntur in uestitu corporeo, hoc autem potest facere homo, cum sit agens per intellectum,

ctum, & uoluntatem, & ideo non est simile, hanc tñ industriam nõ habet homo à seipso, sed ab authore naturæ Deo, quia ut dicit Apost. in presentia Epistola, non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

IN hac ergo Epistola Apostolus tria facit.

PRIMÒ enim ostendit, in quo sit ponenda humana fiducia, in principio Epistolæ.

Secundò unde, siue à quo procedat humana sufficientia, ibi. Sed sufficientia, &c.

Tertiò insinuat, quanta sit ministrorum noui testamenti excellentia, ibi. Qui, & idon. &c.

PRIMÒ igitur Paulus in principio Epistolæ presentis ostendit, in quo sit principaliter, & sacurè, siue tutò ponenda humana fiducia, quia in Deo, cum ait. Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum. Ac si apertè diceret, non debemus confidere in proprijs meritis, si uelimus aliquid impetrare à Deo Patre, siue ad eum tandem peruenire, sed potius in merito Christi, iuxta illud ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiã, &c. hinc est, quòd in collectis Ecclesię, quæ diriguntur ad Deum Patrem, in quibus aliquid petimus, illud ab eo petimus in uirtute meriti eiusdem Christi, addentes in fine, & dicentes. Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui, &c.

NOTANDVM est autem circa hoc, quòd triplex est fiducia, uidelicet.

Diabolicalis. Humanalis. Diuinalis.

PRIMA igitur fiducia dicitur diabolicalis. Diabolus. n. habet magnam fiduciam circa perditionem animarum, & q̄ multos secum trahet in infernum, nedum infideles, uerum etiam fideles, siue baptizatos, iuxta illud Iob 11. Ecce absorbebit, sup. Diabolus, fluuium, id est, infideles, & non mirabitur, quia ipse non habet pro magno, si infideles rapit, ideo sequitur. Et habet fiduciam, quòd insinuat Iordanis in os eius, id est, quòd multitudine Christianorum descendat in profundum inferni. Et nota, q̄ in predictis uerbis est Hyperbolica, seu Metaphorica locutio, sicut de homine multum potante dicitur, quòd si Sequana, uel alius fluuius transiret per guttur eius

eius non satiaretur inde. Alij dicunt de tali homine. Tu scieares fluvios Echā. Ecce qualem fiduciam habet diabolus de omnibus nobis. Sed tamen inde desperare non debemus, quia bene operando reddemus eius fiduciam frivolum, casam, & inanem.

S E C U N D A fiducia dicitur humanalis. Sunt enim multi homines mundani habētes magnam fiduciam p̄venien di ad honores huius seculi. Alij ad divitias. Alij ad voluptates, & p̄enē infinitas similes vanitates, & fatuitates. Vnde de unoquoque tali rectē potest intelligi illud Job. 8. Sicut te la aranea fiducia eius. Nam, sicut aranea tēxit studiosā talem suam, quæ tamen modico statu venit, uel per aliud simile facile dissipatur, ita etiam contingit sepe de uana fiducia hominum mundanorum. Præctica de illis, qui ponunt fiduciam suam in iuuentute, & fortitudine sua, propter quod multa illicita perpetratur, & forsitan deteriora perpetrare proponunt. At uerò superueniens egritudo, aut mors uanam ostendit eorum fiduciam. Vnde cuiuslibet tali potest impropèrari illud Eccl̄. 36. Quæ est fiducia tua, qua confidis? Quasi diceret, nulla. Sunt etiam multi diuites, qui ponunt fiduciam in diuitijs suis, sicut ille diues, de quo legitur Luc. 12. Qui dicebat. Destruam horrea mea, & faciā maiora, & illuc congregabo omnia, &c. Sed ad ostendendum fatuitatem talium, statim dictum est diuiti illi à domino. Stulte hac nocte repetunt de mones animam tuam à te, quæ autem parasti, cuius erunt. Sunt, & alij, qui ponunt fiduciam, siue confidentiam suam in amicis, & parentibus, alij in principibus, & uiris potentibus, cum tamen scriptura dicat Hier. 9. In omni fratre suo non habeat fiduciam, sup. homo. Et simile iudicium est de principibus, aut quibuscumque alijs hominibus, in quibus non est multum confidendum. Tum quia de facili perditur eorum gratia, & incurritur ipsorum indignatio. Tum quia tales sunt mortales. Tum quia, & ipsi possunt fieri calamitosi, & huiusmodi. Propter quod dicitur Hierem. 17. Maledictus homo, qui confidit in homine, & qui ponit carnem, idest, potentiam humanam, brachium suum, idest, fiduciam, & spem. Et sic patet de fiducia humanali.

T E R T I A fiducia dicitur diuinalis. Et hæc est, cum quis prin-

principaliter ponit fiduciam suam in Deo, etiam in omni necessitate. Talis enim benedicitur à Domino, iuxta illud Hierem. decimo septimo. Benedictus homo, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia cordis illius. Talis etiam fiducia facit hominem peruenire ad cœlestem gloriam post hanc uitam dicente Domino Hierem. trigesimo nono. Erit anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam. Præctica, quomodo debemus habere fiduciam ad Dominum de his, quæ sequuntur, uidelicet, de temporali prouisione, de peccatorum remissione, de gloriæ finali ascensione. Hæc tamen omnia confert Deus pater per Christum, tanquam per mediatorem. Propter quod dicit Apostolus in principio Epistolæ hodiernæ, quod fiduciam habemus per Christum ad Deum. Et sic patet de primo principali.

S E C U N D O principaliter Apostolus in præsentī Epistola ostendit unde, & à quo procedit humana sufficientia, & à quo non, cum ait. Non, quod simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. A' fortiori ergo non sumus sufficientes loqui, aut operari à nobis, quasi ex nobis, quia ut dicit idem Apostolus Roma. nono. Non est uolentis neque currentis, idest, non est, in potestate hominis secluso diuino concursu aliquid uelle, aut facere, sed hoc miserentis eius Dei, qui, ut habetur Philip. secundo, operatur in nobis, & uelle, & proficere pro bona uoluntate sua, & non, supple, pro meritis nostris. Vnde Eccl̄. uigesimo sexto. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine.

C I R C A, quod notandum, quod triplex est bonum, scilicet, naturale, morale, meritum. Primum bonum uocatur bonum materiale, siue de genere bonorum uidetur uelle dare eleemosynam pauperi ex quadam naturali pietate. Et tale bonum possumus cogitare, uelle, & perficere, siue consummare sine aliqua gratia gratis data, sed cum solo auxilio generali Dei, siue cum solo concursu generali ipsius. Non enim est homo deterioris conditionis, quam animal brutum, quod naturali pietate, & compassione, dat mamma suas fœtui suo. Secundum bonum uocatur bonum morale, ut dare eleemosynam pauperi propter debitum finem, & cum debitis circumstantijs re

Scri. Do. G. Pep. Pars Aestiu. Y quæsit

quisitis ad actum bonum moraliter. Et quantum ad actum talem initium illius, idest, cogitatio illius pariter, & uoluitio est principaliter à Deo. Similiter, & consummatio eiusdem, sicut bene probant auctoritates superius adductæ. Illud etiã confirmatur ex illo uerbo Christi Ioha. 15. dicentis. Sine me, sup. principaliter operante, nihil potestis facere, scilicet, bene moraliter. Tertium bonum uocatur bonum meritorium, meritorium, inquam, uitæ æternæ. Et similiter tale bonum nullo modò possumus, absque Deo etiam specialiter assistente per gratiam, & charitatem. Et de tali bono singulariter uidetur loqui Apostolus in presenti Epistola, cum ait. Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, nec similiter uelle, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui sup. operatur in nobis cogitare uelle, & perficere.

NOTANDVM etiam, quòd multò possunt rationabiliter dicere. Sufficientia nostra ex Deo est, & hi sunt.

Subsistentes, Peccantes, Pœnitentes, Perseuerantes.

Pruentes, Resistentes, Possidentes, Conuersantes.

PRIMÒ igitur quicumque subsistunt in rerum natura, meritò dicere possunt. Sufficientia nostra ex Deo est. Nã tanta est defectibilitas, instabilitas, & fragilitas humanæ uitæ, quòd nisi iuuaretur à Deo continuè, & ab eo conseruaretur in esse, subitò in nihilum redigeretur omnis homo. Et ideo sicut homo dependet à Deo quantum ad esse, & produci, ita etiam quantum ad conseruari. Vnde Greg. Sicut, inquit, omnia creata de nihilo sunt facta, ita, & in nihilum tenderent postquam sunt facta, nisi ea manus omnipotentis Dei teneret. Nam etsi in Angelis non sit principium corruptionis quale est, in hominibus, adhuc nihilominus indiget cõseruari à Deo, aliàs in nihilum redigerentur. Meritò ergo dicere possunt, quæcunque subsistunt. Sufficientia nostra ex Deo est. Quod autem homo indigeat conseruari à Deo, patet sic. Cõstat enim, quòd ipse non potest conseruari in esse, absque cibo, & potu. Item absque temperamento qualitatum primarum in corpore suo. Item absque præseruatione cuiuscunq; nociui exterioris. Hæc autem omnia operatur Dominus in homine. Ipse enim dat hominibus escam in tempore. Item ipse est, qui reducit in corpore humano calidum, & frigidũ, humidum, & siccum, ad debitum temperamentum. Insuper præter-

præseruat homines pænè ab infinitis nocuentis exterioribus. Ex quibus omnibus relinquunt, quòd ipse homo indiget conseruari à Deo, quod erat probandum.

SECUNDÒ peccantes, siue peccatores meritò possunt dicere cum Apostolo. Sufficientia nostra ex Deo est. Constat enim secundum Augus. quòd peccator non est dignus pane, quo uescitur. Insuper quum peccator peccat, meretur, ut terra se aperiat, ut sic uiuus in infernum cum Dathan, Chore, & Abiron, descendat. Deus autem non sic seuerè agit, cum eo, quinimò nutrit eum, & pascit, atque sustentat, ut pia mater paruulum, ne cadat in infernum, ita ut meritò possit dicere miser peccator, illud Psal. Nisi, quia Dominus adiuuauit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Item Thr. 4. Misericordie Domini, quòd non sumus consumpti. Ecce quomodo sufficientia peccatoris ex Deo est. Sed pro hoc loq. hanc sufficientiam male attendunt ingrati peccatores. Non enim illi gratias agunt pro inuieris beneficijs suis, quin imò inde deteriores fiunt iuxta illud Ecclesiast. vigesimo nono. Pascet, supple, Dominus, & potabit ingratos, & adhuc audiet amara ab eis, scilicet, blasphemias, murmurationes, & similia. Et de hoc habemus historiam de filijs Israel, qui cum à Domino pascerentur optimo cibo in deserto, nihilominus murmurabant aduersus eum, & seruos suos: Moysem, scilicet, & Aaron. Propter quod ignis cecidit de cœlo, qui consumpsit eos. Numc, decimo primo. Et ideo Apostolus 1. ad Corin. decimo, salubriter nos admonet dicens. Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, ut patet in Exo. & in lib. Num. in pluribus locis. Et perierunt ab exterminatore, idest, ab igne eos exterminante per incinerationem. Vel ab exterminatore, idest, ab Angelo executore diuine iustitiæ.

TERTIÒ penitentes, & à peccatis recedentes rectè dicere possunt. Sufficientia nostra ex Deo est, initium enim bonæ uitæ est bona cogitatio, & bonum propositum. Hoc autem ex nobis, siue per nos habere non possumus, ut dictum est suprã. Sed huiusmodi initium bonæ uitæ necesse habemus expectare à Domino. In cuius figuram legitur. Actũ. 9. de Paulo, quòd in principio conuersionis suæ circumfulsit eum lux de cœlo, apertisque oculis nihil uidebat. Per

quod denotatur, quòd huiusmodi initium bonæ uitæ non est ab homine primordialiter, sed à Deo, qui dicit Iohan. 15. Sine me nihil potestis facere. Hinc etiam de conse. dist. 4. ca. placuit. dicitur, quòd per gratiam Dei, nobis aperitur intelligentia mandatorum eius. Item Osee. 13. Perditio tua Israel ex te, tantum in me auxilium tuum. Potest enim homo se ipsum perire, sed non se resuscitare. Dicant ergo penitentes cum Apostolo. Sufficiencia nostra ex Deo est. Contra autem mali, & peccatores cogitant, uolunt, & perpetrant mala absque Deo, quia sine ipso factum est nihil, idest, peccatum. Ex prædicatione ergo patet magna præsumptio nonnullorum dicentiũ: Quando uoluero, mutabo uitam meam, & corrigam me. Hæc autem præsumptio, siue promissio est nequissima, & periculosissima, & quæ multos perdidit, ut habetur Eccle. 29. Aduertatur etiam sententia Apostoli ad Rom. 9. dicentis, quòd non est uolentis, neque currentis, sed miserentis Dei.

QUARTO perseverantes in gratia Dei, & in bono incepto rationabiliter dicere possunt cum Apostolo. Sufficiencia nostra ex Deo est. Nam postquã quis bonam uitã inchoauit, non potest in ea perseverare absque speciali gratia Dei, quia ut dicit Greg. Cito bonũ amittitur, nisi à largitore Deo custodiatur. Et ideo orandus est Dominus, ut bonum, quod in nobis posuit, & inceptit, custodiat pariter, & augeat, quia ut dicit Isido. de summo bono lib. 2. ca. 5. Plerisque Dei donantur, quibus perseverantiã donum non datur, sup. efficaciter. Sequitur. Et inde est, quòd quidam habent principia bonæ conversionis, qui tamen malo fine clauduntur. Electi uero, & conversionis dona accipiunt, & perseverantiã doni. Ea ergo causa est, quòd quidam, & bene incipiunt, & bene finiunt. Hæc ille. Huius autem sancte perseverantiæ contrarium agunt, qui etsi quandoque uideantur ascendisse ad uirtutis augmentum usque ad mirabilia, tandem tamen turpiter cadunt, & redeunt, usque ad defecit in salutare tuum anima mea. Vnde Chrysof. super Matt. homil. 27. Nouimus, inquit, multos ad ipsos cæli ferè uerticem conscendisse, omnes uirtutes numero habuisse, deserta, deuiq; loca à uita hominum aliena coluisse, ac denique fœminam, ne in somnijs, quidem uidisse, & tamen negligentia lapsos ad uitiorum barathrum

barathrum deuenisse. Hæc ille. Bene ergo ad propositum dicitur Proverb. 28. Beatus homo, qui semper est pauidus. Et Apostolus. 1. Corin. 10. Si quis existimat se stare, uideat, ne cadat.

QUINTO peruenientes, supple, in cœlum meritò dicere possunt. Sufficiencia nostra ex Deo est. Nam tam sublimis, & tam abundans est illa cœlestis gloria, quòd solum ex mera Dei gratia datur, iuxta illud Rom. 6. Gratia Dei uita æterna, & ad Tit. 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. In cuius figuram legitur Gen. 2. Dominus posuit hominem in paradiso uoluptatis. Non autem dicitur, quòd homo illic introierit per seipsum. Ecce quomodo sufficiencia peruenientium in cœlum est ex Deo. Nam beati ex Dei beatifica uisione habent tantam sufficiencia, quòd non querunt aliud, in quo delectentur, sed plenè inde fatiantur. Propter quod dicebat Psal. ad Dominum. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Vnde Philippus ad Christum. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Iohan. 14. Nam ut dicit August. lib. 8. conse. Fecit nos Deus ad se, & inquit ueritatem est cor nostrum, donec uenerit ad eum. Tunc ergo plenè quietabitur cor nostrum, iuxta illud Psal. Replet, supple Dominus, in bonis desiderium tuum. Sed in quibus bonis? Profectò in bonis gloriæ, quæ consistunt in uisione diuine essentię primò, & principaliter, quia sufficiencia nostra ex Deo est. Secundariò autem in glorificatione corporis proprii. Item in participatione societatis sanctorum angelorum, & hominum. Hinc ergo auari, qui non possunt satiari quibuscunque bonis in presenti, debent hæc omnia caduca contemnere, ut possent ad cœlestem gloriam peruenire, in qua habitantes totaliter fatiantur. Sic enim ex hac consideratione desiderabat illic peruenire Dauid, cum dicebat ad Dominum: Quam dilecta tabernacula tua Domine uirtutum, concupiscit, & defecit anima mea in atria Domini.

SEXTO resistentes, supple, tentationibus mundi, carnis, & diaboli, meritò possunt dicere cum Apost. Sufficiencia nostra ex Deo est. Aliàs secluso Dei auxilio, nemo est, qui possit resistere minimæ tentationi; etiam quæ solum est de ueniali Iohan. 15. Sine me nihil potestis facere. Cum tali ue-

ro auxilio, & Dei presentia possumus uincere omnem tentationem, etiam quantuncunq; grauem, ita ut tentatus merito dicere possit illud Apostoli Phil. 4. Omnia possum, in eo qui me confortat. Est ergo homo ualde debilis ex se ad resistendum cuiuncunq; tentationi, ualde autem fortis, & potens, cum Dei auxilio ad resistendum omni tētationi etiam grauissimę. Deus enim, qui dat licentiam Diabolo hominem tentandi, dat etiam ipsi tentato auxilium, & fortitudinem ad resistendum illi. Vnde Apost. 1. ad Cor. 1. Fidelis est Deus qui non patietur uos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, idest, gratię augmentum, ut possitis sustinere, ne, scilicet, deficiatis in lucta, ut dicit glo. Quoties ergo, quis sentit se tentari, tunc cum omni diligentia debet diuinum implorare auxilium, dicens ad do minum illud Psal. Iudica domine nocentes me, expugna impug nantes me. Apprehende arma, & scutum, & exurge in ad uitorium mihi. Effunde frameam, &c. Quod ubi fecerit, indu bię euadet periculum tentationis. Sed proh dolor, pauci cū tentantur, ita faciunt, sed formē omnes permittunt se turpiter, & damnabiliter a tentatione superari. Et ideo nō mirū, si plures damnantur, quā saluantur.

SEPTIMO possidentes, supple, bona huius seculi mediocriter, & inde contenti, ita ut dicant se satis habere, nec uelle plus habere, merito dicere possunt, cum Aposto. Sufficiētia nostra ex Deo est, id est, hoc Dei magnum, & singulare beneficium est, quōd habeamus mediocres diuitias, & quōd his contenti simus, iuxta illud 1. ad Tim. sexto. Habentes alimenta, & quibus regamur, his contentissimus. Sufficiētia ergo temporalium est commendabilis, superfluitas uerō, atque nimia diminutio uitę perabilis. Propter quod Salomon Prouerbio. trigesimo, dicebat ad dominum. Duo rogauit te, ne deneges mihi, antequam moriar. Mendicitatem, idest, nimiam egestatem, & diuitias, supple, superfluas, ne dederis mihi. Tribue tantūm uictui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar, supple, amore ipsarum diuitiarum, quasi uinculo ferreo, ad negandum Deum, idest, ad superbiendum, quod est quodam modo negare Deum, & non, uel le recognoscere eum tanquam superiorem, ideo sequitur. Et dicam. Quis est Dominus? Et per oppositum, supple,

egeſtate

egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei, ſcilicet, negando ſurtum timore mortis, quando malum eſt. Pater ergo, quōd mala eſt egeſtas, & male ſunt diuitia. Sed peiores ſunt diuitia, quā egeſtas, quia plures cadunt medio earum, quā per egeſtatem, iuxta illud Psalm. Cadent à latere tuo mille, à latere, inquam, ſiniſtro aduerſitatis, quā importat egeſtas, & decem millia à dextris tuis, idest, per proſperitatem temporalium. Eſt ergo ſimile de hominibus, ſicut de apibus, in hoc, ſcilicet, quōd ſicut ille, qui nutrit apes, nō debet illis de melle nimis, uel parum dimittere, ſed mediocriter, & ad ſufficiētiā, quia ſi nimis habuerint de melle, moriuntur, ſicut dicit Plinius in naturali hiftoria, ita in propoſito, prodeſt homini ſufficiētia mellis bonorum temporalium. Superfluitas uerō, uel defectus notabilis illi obest. Nam ubi nimis abſtidat, tardior ad bona operā efficitur. Vbi uerō nimis notabiliter deficit, tunc per impatientiam, & deſperationem Deum offēdit, & ſic perit. Mediocres ergo diuitię, ſcilicet, ſecundum decētiām ſtatus, ſunt laudabiles, & debent homini ſufficere. In eniuſ figuram mandauit Dominus de manna filijs Iſrael per ſeruum ſuum Moyſen dicens. Colligat unusquiſque, quod ſufficit ad uſcendum. Exod. decimoſexto.

OSTA V D conuerſantes, ſup. inter malos, & qui ab eis non corrumpuntur, hoc non debent proprię uirtuti, gratię, aut meritis attribuere, ſed Deo dicentes cum Apoſtolo. Sufficiētia noſtra ex Deo eſt. Et reuera iſta ſufficiētia, ſiue preſeruatō à malo inter malos, & peſtiferos homines, ſingulare Dei donum eſt, quod etiam paucis tribuitur, quia ut dicit Pla. cum peruerſo, ſupple, conuerſando, peruerteris, & Eccl. 13. Qui terigerit picem, inquinabitur ab ea. Et qui commu nicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam. Et breuiter, tam difficile eſt inter malos diu bonos conuerſari, & non corrumpi, ut dicat Hierony. tertia parte Epiftolarum ſuarum, Epiftola. 85. quōd purat impoſſibile uirum diuitiis in bonis permanere operibus, qui aſſiduē mala uicunt conuerſatione. Ni hilominus, hec gratia aliquibus uiris, ac mulieribus ſanctis, & perfectis collata eſt, utpote Iob. Vnde Gregor. libro primo moral. capitu. 1. expōnens illum textum. Vir erat in terra. Hus nomine Iob, dicit ſic. Notanter dicitur, quōd Iob

Y 4 habita-

habitauit in terra Hus, quæ erat terra gentilium, ut hoc eius laudibus proficiat, quod bonus inter malos fuit. Neque enim ualde laudabile est bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim grauioris culpæ est, inter bonos bonum non esse, sed malum, ita immensè probationis est bonum inter malos extitisse. Hinc est, quod idem Iob de seipso testatur dicens: Frater fui draconum, & socius struthionum. Hinc Paulus quosdam de discipulis suis laudat ad Phil. 2. dicens. In medio nationis male, & peruersæ, supple, habitatis, inter quos lucetis, sicut in minaria in mundo. Hinc etiam Pergami Ecclesiæ. Apoc. 2. dicitur. Scio, ubi habitas, ubi sedes est Sathanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Hinc denique sancta Ecclesia uoce sponsi laudatur, cum in cantico amoris, scilicet Cant. 2. dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Hæc Greg. ubi supra. Et per consequens de secundo principali.

TERTIO principaliter Apostolus in præsentī Epistola insinuat, quanta sit excellentia mysteriorum noui testamenti supra ministros ueteris testamenti. Ad cuius euidentiam præmittendum est, quod duplex est testamentum. Primum dicitur uetus, & illud est lex Moysi. Secundum dicitur nouum, & illud est lex Christi, quæ uocatur lex Euangelica, eod quod in Euangelio continetur. Conuenienter autem utraque lex dicitur testamentum, quia sicut testamentum est scriptura authentica exprimens ultimam uoluntatem testatoris, quæ omni modo est obseruanda, ut notatur in decretis. 13. questio. 2. ultima. Item. 16. quest. 1. admonere. Item ibidem cap. consideratio. ita & utraque lex est authentica exprimens diuinam uoluntatem toti mundo. In hac ergo tertia parte Apostolus dirimit quandam controuersiam, quæ erat tempore suo, & quæ similiter fuit tempore Christi, scilicet, quod ministri ueteris legis, siue discipuli Moysi erant maioris excellentiæ, quam ministri nouæ legis, seu discipuli Christi. Hoc etiam innuebat illi Iudei, qui impugnare uolentes miraculum Christi circa illuminationem cæci nati, dixerunt ei. Tu discipulus eius sis, nos autem discipuli Moysi sumus. Nos scimus, quod Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus, unde sit. Hanc ergo controuersiam eliminat Apostolus in præsentī Epistola ostendens realiter, quod ministri nouæ legis, & discipuli Christi sunt maioris excellentiæ, quam ministri ueteris, & discipuli Moysi

Moysi. Inter autem ministros nouæ legis se connumerat Paulus, cum ait: Qui idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Sed quomodo ministros? Profecto docendo, siue prædicando, & sacramenta ministrando.

Verò aduertendum, quod excellentiam prædictorum ministrorum nouæ legis supra ministros ueteris legis, probat Apostolus ex parte excellentiæ nouæ legis supra ueterem legem, & hoc dupliciter: Primum quidem comparando legem ad legem, secundo comparando finem ad finem.

Primò igitur comparando legem ad legem, quia illa occidebat, cum esset in se mortua. Item quia prauaricatores suos in certis casibus occidi iubebat, sicut patet de uiolante sabbatum. Item de adulterante. Item de blasphemante nomen Domini. Item de inobediente ad parentes, & huiusmodi. Non sic autem est de lege gratiæ, quæ neminem ad mortem corporalem condemnat, quinimo iam mortuum per peccatum, uiuificat per gratiam, quam confert, dummodo spiritualiter intelligatur. Et hoc est, quod loquitur hic Apostolus dicens. Spiritus autem uiuificat. Et nota, quod Apostolus hic appellat legem gratiæ spiritum, eod quod facit spiritualiter intelligere id, quod literaliter proponit lex uetus, sicut patet de circuncisione, de immolatione agni, & sic de multis alijs. Et sic patet de prima excellentia nouæ legis supra ueterem legem.

Secundo Apostolus assignat excellentiam dictæ legis supra legem ueterem ex parte finis, quia ipsa perducit obseruatores suos ad gloriam æternam, ubi tamen legislator ueteris legis Moyses solum in transitu habuit gloriam corporalem, & hoc solum in uultu. Et hoc est, quod ait Apostolus: Quod si ministratio mortis, id est, legis Moysæ mortem inferentis temporalis fuit transgressoribus, ut dictum est, deformata, id est, de foris formata, in lapidibus, id est, in tabulis lapideis, fuit in gloria, sup. Moysi quo: d claritatem uultus eius, ita ut non possent, &c. quomodo non magis ministratio spiritus, id est, legis gratiæ, (in qua confert spiritus, ut patuit in Apostolis Act. 2. Item dicta lex potest uocari spiritus, eod quod est totaliter spiritualis) erit in gloria, scilicet æterna suis ministris? Quod aut sequitur in textu: Nā si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministeriū iustitiæ in gloria.

gloria, hoc totum eandem habet sententiam, sicut & præcedens textus. Est ergo sensus. Nam si ministratio damnationis, idest, legis ueteris, quæ damnabat temporaliter transgressores suos, gloria est, ut prius expositum est, multo magis abundat ministerium iustitiæ, idest, legis gratiæ iustificantis in gloria, supple eterna. Vult ergo dicere Apostolus, quod idonei ministri legis gratiæ, ut sunt boni pastores, feruentes prædicatores, & similes, habebunt tandem gloriam æternam. Patet ergo, quod ministri noui testamenti sunt magna dignitatis, tum quia docent literam spiritaliter intelligi, tum quia sunt ministri Christi, & quasi eius instrumentum in collatione sacramentorum, & gratiæ spiritus sancti, per quem peccata dimituntur, & uirtutes infunduntur. Hæc autem ministri ueteris testamenti non faciebant. Ex quo concluditur, quod dicti ministri sunt ab omnibus christianis in magno honore, & reuerentia habendi. Ipsi etiam debent ual de sancte, & religiose uiuere, ut sint digni tanto ministerio, ad quod uocati sunt, & ut suo sancto exemplo alios ædificent. Sic enim agentes obtinebunt gratiam à domino in præsentem, & gloriam in futuro. Quam nobis concedat, qui in Trinitate, &cæt.

Dominica Duodecima post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

PRÆCIPIT illis, ne cui dicent. Quam autem eis præcipiebat, tantum, &cæt. Mat. 7. Pro introductione præsentis sermonis mouetur questio talis. Vtrum homines diuulgantes Christi miraculum contra ipsius præceptum peccauerint Respondetur, quod non.

Pro quo notandum, quod præceptorum domini multiplex est differentia.

PRIMA sunt, quæ obligant tantum ad tempus. Et tale fuit illud præceptum, quo Christus præcepit illis tribus discipulis, qui interfuerant suæ gloriose transfigurationi, ne alicui dicent, quod uiderant, donec filius hominis à mortuis resurgeret. Matth. 17. Tale etiam fuit illud eiusdem Christi præceptum ad discipulos suos loquentis, & dicentis Mat. th. 10.

th. 10. In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Israel. Quod quidem præceptum ipse dominus post suam resurrectionem reuocauit, cum ait eisdem discipulis Itē, docete omnes gentes baptizantes eos, &c. Matthei ult. Tale siuuliter fuit illud præceptum eiusdem Christi ad eosdē discipulos dicentis Luc. 10. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calciamenta. Sacculum, inquam, ad reponendum pecuniam, peram uerò ad reponendum escam. Et hoc præceptum siuuliter postea reuocauit Luc. 22. Dicens. Nunc qui habet sacculum, tollat siuuliter & peram. Tunc enim præuidebat Christus necessitatem, quam passuri erant discipuli sui post eius resurrectionem, & ideo concessit eis, ut possent portare pecuniam ad comparandum sibi uitæ necessaria tempore, & loco. Item, & uictualia portare possent pro uitæ suæ necessitate releuanda.

SECONDÆ sunt præcepta quantum ad modum, sed non quantum ad formam, siue uim obligandi. Non enim intendit legislator, per illa obligare transgressores ad mortale, nisi forsitan transgredereur eum contemptu. Da exemplum de illis præceptis, quæ habentur Matth. 5. ubi Christus ait. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi, & alteram. Et, qui uult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte illi, & pallium. Et quicumque te angariauerit mille passus, uade cum illo, & alia duo. Hæc enim, & similia, quamuis habeant modum præcepti, non tamen uim præcepti, nisi forsitan in præparatione animi, quando scilicet, quis uideret, aut uerisimiliter estimaret, quod per talia posset procurare salutem proximi. Vel dic, quod talia præcepta tangunt perfectos, quibus, etsi liceat sua repetere gratiosè, & absque lite, atque extra iudicium, non tamen conuenit illis mouere causam coram iudice, & hoc propter uitandum scandalum, ne scilicet, ab alijs notentur de auaritia, & cupiditate. Infirmis uerò licet sua repetere, etiam mouendo causam ante iudicem, & iudicium expetere, sed non contentiosè, aut fraudulenter. Et simile iudicium est de alijs præceptis supra posit.

TERTIÆ sunt præcepta, quantum ad modum, & formam, sed tamen Deus per illa non uult actum, qui uidetur præcipi,

præcipi, sed potius obedientiam, & uirtutis ostensionem, quæ latet in eo, cui datur huiusmodi præceptum, cuius ostensio uirtutis est sibi, & alijs utilis. Da exemplum de præcepto facto Abrahæ de immolatione filij sui Isaac, qui cum se præparasset ad exequendum dictum præceptum, mox audiuit dominum ei dicentem. Ne extendas manum tuam super puerum, eò quòd timeas dominum. Deinde sequitur. Nunc cognoui, id est, te, & alios cognoscere feci, quia timeas dominum. Gen. vigesimosecundo.

QVARTA sunt præcepta in quibus Deus uult simpliciter, & absolute actum, qui præcipitur, sicut patet de præceptis decalogi Exo. 20. Quorum etiam obligatio est tanta, ut homo non possit eam tollere, etiam Papa, aut concilium generale.

QVINTA sunt præcepta, in quibus Deus non uult actum, qui uidetur præcipi, sed potius per illa uult nos salubriter instruere. Et tale fuit præceptum, de quo habetur in præfenti Euangelio, ubi præcepit dominus discipulis suis ne qui dicerent, quòd ipse curasset surdum, & mutum, huiusmodi ergo præceptum referebatur ad mysterium, & non ad uocalem sonum. Nam per illud Christus insinuauit, quòd nullus in operibus suis debet querere laudem hominum, quia ut dicit Ambro. lib. de offic. & recitatur. 10. quæst. 3. si quis uerò. Veritatis regula est, ut nihil facias commendandi tui causa. Et breuiter exemplo Christi debemus prohibere eos, qui laudant, seu laudare uolunt propter nos. Si autem huiusmodi laudem ad Dei gloriam referant, non debemus prohibere, sed magis iniungere, ut hoc fiat secundum illud Christi uerbum ad quemdam demoniacum ab eo curatum Marci. 5. Vade (inquit) in domum tuam ad tuos, & annuncia illis, quanta tibi dominus fecerit, & misertus sit tui. Ex præcedentibus ergo possumus concludere, quòd illi homines, qui diuulgauerunt Christi miraculum circa sanationem cæci, & muti, non peccauerunt, non obstante prohibitione ipsius Christi Et sic patet ad quæsitum.

In præfenti ergo Euangelio de huiusmodi miraculo tanguntur tria, quæ sunt.

Antecedentia, Concomitantia, Subsequentia.

PRIMÒ igitur tanguntur antecedentia ipsum miraculum

lum Et iterum illa sunt tria, scilicet. Infirmi ad medicum adductio, ibi. Adducunt ei surdum, & mutum. Aliorum pro ipso deprecatio, ibi. Et deprecabantur eum, ut imponat, &c. Eiusdè à turba separatio, ibi. Et apprehendens eum seorsum, &c.

PRIMUM igitur antecedit dñs infirmi ad medicum Christum adductio. Tangit autè Euangelista locum, in quo ipsum miraculū factū est, quia inter medios fines Decapoleos. Vbi nota, quod Decapolis est nomen regionis sic dictæ, quæ est in Bedā in glo. ord. erat trans Iordanem ad orientem, habens decem urbes. Cū ergo ibi esset Christus, quidā (qui forsan parentes erant) adduxerunt ad eum quemdam hominem surdum, & mutum, causa sanitatis, & curationis recuperandæ.

MORALITER per surdum, & mutum intelligitur peccator, qui est surdus, & mutus, & hoc quò ad multa, quantum ad utrumque.

PRIMÒ igitur peccator rectè surdus dicitur, & hoc principaliter quantum ad tria, uidelicet.

Quantum ad diuina audienda.

Quantum ad monita suscipienda.

Quantum ad beneficia exhibenda.

PRIMÒ igitur peccator dñs surdus quantum ad diuina audienda. Hoc. n. cōmune malum habent oēs peccatores, quòd non libentes audiūt diuina officia, aut si ea audiunt, parū tñ in talibus delectantur, eò quod habent alias delectationes oīno contrarias, uirtuosas, & dñabiles. Vñ rectè de talibus potest dici illud Psal. Aures habent, & non audient, scilicet, diuina pro loco, & tempore. Nam inter eos nonnulli sunt, qui de diuinis loqui audire nolūt, nisi forsan, cū tædio, & pro quodā acquitamento. Alij autē sunt, qui solent quafi ordinariè dormire, aut dormire, cum cantantur diuina, aut proponitur prædicatio ad populū. Alij uerò sunt ceteris deteriores, qui respuunt, & contemnunt audire, ita diuina, ut si uiderint prædicatorem ascendere cathedram, statim tanquam excommunicati de Ecclesia recedant, quinimo alios inde retrahunt, & quos retrahere, efficaciter nequeunt, derident, subfannant, & uilipendunt, uocantes eos Bigotos, aut Hypocritas. Quilibet ergo talis meritò dicere potest, cum confiteretur illud Psalm. Ego tanquam surdus non audiebam, supple, diuina, unde dico meam culpam. Et reuera, ista surditas

furditas ualde grauis est, & displicens Deo, maximè cum ipse dederit homini aures precipaliter ad audiendum diuina, in quorum additione ualde delectantur animæ deuorè. Propter quod sponsa Cantu. 2. loquens sponso suo, ait. Sone uox tua in auribus meis, uox enim tua dulcis.

Sic uero peccator dicitur surdus quantum ad monita suscipienda. Multi enim sunt pueri homines, qui quantumcunque gratiosè, & benignè moneantur de suis defectibus, & de sua salute, ut fingunt se non audire, siue nolunt audire, aut inde indignantur, & in uerba iniuriosa, atque contumeliosa, se conuertunt. Sed ut uulgò dicitur, non est deterior surdus illo, qui non uult audire. Talis surdus erat Pharaò rex Aegypti, qui nolebat audire monita salutis, quæ illi dabant Moyses, & Aaron, intantum ut diceret Moysi. Recede à me, & caue, ne ultra uideas faciem meam. Nā quocunque die apparueris mihi, morieris. Exo. 10. Huic crudeli regi Pagano similes sunt multi Principes Christiani, qui nolunt audire monita salutis, & ueritatem per ueraces prædicatores. Sed si aliquando contingat, ut quis zelo plenus coram eis prædicet, & ueritatem dicat, eò quòd neque beneficium, neque officium, aut mundanum gratiam querit, seu expectat, propter quod confidentius, & constantius loquitur, statim per interpositum nuncium mandat ei princeps, ut recedat de curia, nec à cetero presumat ad eam appropinquare, nisi forsitan mandatum fuerit pro eo. Sicque exultat ueritas à cutijs, & domibus principum. Hinc Chrysof. super Mat. in opere incompleto, homil 37. Dicit, quòd malus homo correctus non solum pœnitentiam non agit, sed adhuc aduersus corripientem magis irascitur. O igitur pauperes peccatores hodie, si uocem domini loquentis per ora prædicatorum, aut eorum, qui uos gratiosè, & charitatiuè admonent de uestra salute audieritis, nolite obturare corda uestra, neque similiter aurem surdam præbeatis, sed benignè prædictam uocem audiat illi obtemperantes, hoc intelligentes, quòd iniriuium salutis est libenter uelle suscipere disciplinam, & audire monita salutis.

Tertio peccator dicitur surdus quantum ad beneficia exhibenda, sicut pater de diuitibus auaris, qui faciunt aurem surdam pauperibus pietatis beneficia ab eis petentibus.

bus. Sed ut habetur Prouer. 21. Qui obturat aurem suam, ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Et est sensus, quòd ille, qui claudit uiscera misericordiæ pauperi petenti elemosynam, talis, inquam, clamabit in oratione ad dominum, & non exaudietur ab eo. Iustum enim est, ut qua mensura mensus est pauper ille, qui est pater pauperum remeiatur ei. Talis etiam clamabit post mortem, cum factus uirginibus dicens. Domine, domine aperi nobis, & non exaudietur, sed dicitur illi, & suis similibus illud Matthæi. 25. Nescio uos. Vnde Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Historiam habemus Lucæ. 16. de diuite epulone, qui Lazarum clamantem ad ianuam suam nolebat audire. Ipse autem positus in loco tormentorum clamauit dicens. Pater Abraham miserere mei. Nec fuit exauditus. Caueant ergo diuites, & auari, ne taliter illis contingat. Nota exemplum de imagine crucifixi, quæ uisa est apertè depositis manibus de cruce claudere, seu obturare digitis aures suas, cum celebrarentur in ecclesia solennes exequiæ eiusdem insignis diuitis, qui noluerat in uita sua exercere opera pietatis, & misericordiæ ad pauperes. Pater ergo qualiter peccator dicitur surdus quantum ad tria.

Quæritur autem, quomodo quis incurrit surditatem prædictam spiritualem? Respondetur conformiter ad surditatem corporalem. Et ideo uidentur, quomodo quis incurrit surditatem corporalem, ut sic possimus uidere, quomodo incurritur surditas spiritualis.

Primò igitur quis efficitur surdus corporaliter propter obstaculum carnosum, quod obturat arterias aurium. Sic spiritualiter quis efficitur surdus ad diuina, & spiritualia propter nimiam abundantiam temporalium. Non potest (inquit Christus auaris loquens) Deo seruire, & Mammonæ. Matthæi. 16. Simile est ergo de auaris, sicut de aspidè obturante aures suas, ne audiat uocem incantantium. Modus aut talis. Nam quum primò dictus serpens audit uocem incantatoris, tunc iungit unam aurem terræ, ut sic per eam non audiat, aliam autem obturat extremitate caudæ suæ. Sic auarus obturat aures cordis sui illis duobus modis, ne scilicet, audiat incantatores, id est, prædicatores, aut discretos confessores, siue quoscunque salutis animæ suæ consuleret uolentes.

lentes. Vnam quidem obturat terra per inordinatum amorem temporalium, aliam uero per caudam longe uite, quam sibi falso promittit. Sic enim obturauerat aures suas diues, ille, de quo Luc. 12. Legitur, quod refufocauerat sibi multa bona in annos plurimos. Sed fuit turpiter deceptus, quia nocte ipsa, qua gloriabatur de copia bonorum suorum, mortuus est, & a demonibus in infernum delatus post magnam partem suum diuitem epulonem sepeliendum. Sic, & adhuc hodie multi cupidi, & auari obturant aures suas interiores, ne non audiant uocem triplicem.

PRIMÒ quidem uocem incantantium predicatorum, aut bonorum confessorum clamantium, & dicentium, quod necesse est aliena refituere propria, non inordinato amore aut referuare, sed pro loco, & tempore in pios usus distribuere. Vnde etiam zelosus predicator, aut confessor potest merited dicere cuilibet auaro diuiti nolenti cum audire per emendationem uite, illud Hieremie. 22. Locutus sum ad te in abundantia tua, idest, in multitudine diuitiarum tuarum, & dixisti, non audiam.

SECUNDÒ tales auari sunt surdi ad uocem pauperum clamantium, & petentium elemosynam ad ianuas eorum, aut etiam petentium ex charitate, & propter Deum sibi gratis ad tempus mutuari pecuniam, triticum, uel aliud simile. Vnde de talibus conqueritur dominus Esaiæ. 42. Dicens. Quis surdus, nisi seruus meus? idest, homo auarus, qui deberet mihi seruire de bonis, que illi contuli. Sequitur. Ad quem misi nuncios meos, idest, pauperes, quibus supple, facit aurem surdam. Eos tamen statim audit, quando uolunt illi uendere, aut impignorare suam hereditatem ad releuandum suam inopiam. Item Zacha. 7. Cor suum posuerunt, supple homines auari, ut adamantem, ne audirent. s. pias, & lachrymosas uoces pauperum in necessitate constitutorum.

TERTIÒ sepe dicti auari sunt surdi ad uocem sacre scripture, seu uerius ad uocem domini in sacra scriptura ad eos loquentis, & signanter. Hiere. 22. Dicentis. Terra, terra, terra, audi sermonem domini. Notanter autem dicit terra, quia reuera homo auarus est terra per inordinatum affectum ad terrena. Et hoc tribus modis, uidelicet acquiescendo cum nimio labore, congregando cum immenso

ponderare, aut agere, conseruando, cum nimio timore. Ecce quare dicitur illi terra, terra. Sequitur. Audi sermonem domini, qui supple, inferus est Gen. 3. Puluis es, & in puluicem reuertetur. Et per consequens tu homo terrestris ualde fatuus es ponendo cor tuum ad bona mundana, & transitoria, que oportet te relinquere in morte. Et sic patet de primo modo, quo quis efficitur surdus tam corporaliter, quam spiritualiter.

SECUNDÒ quis efficitur surdus corporaliter propter uehementem sonum, & presertim si fuerit frequens, aut continuus, Hinc est, quod illi, qui morantur in molendinis, difficulter audiunt. Idem etiam apparet de fabris. Similiter de illis, qui morantur iuxta cursum aquarum, que sunt cum in genti impetu. Vnde refert Paulus Orosius libro primo de paradiso terrestri, qui in. Ita coll. catur, quod tantum strepitum faciunt inde descendendo, ut homines prope habitantes reddant quasi totaliter surdos. Sic etiam spiritualiter efficiuntur homines surdi propter continuum sonitum uocis predicatorum comminantium malis penas æternas. E. hinc est, quod uidemus homines malos in magnis ciuitatibus, in quibus solet frequenter audiri sonus predicationis, magis induratos, & obstinatos, quam habitantes in locis campestribus, qui uix semel in anno habent unicum sermonem. Sed unde hoc? Certe ex malitia, & ingratitude populi, concurrente demonis malitia, qui auert de cordibus eorum uerbum, ne credentes salui fiant, ut habetur Lucæ. 8. Et de talibus surdis conqueritur dominus in Psalm. dicens. Non audiuit populus meus uocem meam, idest, me per ora predicatorum loquentem, & Israel non intendit mihi. Vbi per populum intelliguntur mali, & inuotati laici, qui nolunt audire uerbum Dei, per Israel autem, qui uideus interpretatur, designantur clerici peruersi. Nam ceteri tales uideant dominum in scripturis sacris, illi tamen non intendunt per rectam operationem, scilicet, sunt uelut surdi ad uocem ipsius, cum tamen Psalm. dicat. Hodie si uocem domini audieritis, nolite obdurare corda uestra.

TERTIÒ quis efficitur surdus corporaliter propter longam aggritudinem. Nam, quandoque humores ascen-

dunt ad cerebrum. Qui si fuerint spissi, & grossi, tunc in descendendo intercludunt meatus, & arterias auditus, propter dictam spissitudinem. Sic & spiritualiter quis efficitur surdus ex longa perseverantia in malo. Mali nempe mores sunt mali mores, qui impediunt spirituale auditum, inter quos luxuria est præcipua. Quod autem iste malus corruptus humor corrumpat, siue impediatur spirituale auditum, patet ex verbis Apostoli. I. ad Corinth. 2. dicentis, quod animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Dicitur autem ille homo animalis, qui animaliter, seu brutalius, potius quam rationaliter uivit, & talis successu temporis efficitur surdus ad diuina, ita ut neque correctionem, neque increpationem audiat. Vnde Psalm. Noluit intelligere, scilicet, homo inueteratus in luxuria sua, ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, id est, in corde suo, scilicet cogitando quomodo posset deslorare, aut corrumpere pudicam puellam, quod est grauis, iniquitas. Insuper talis astitit omni uie non bonæ, id est, se associauit uiris discolis, in quo facto aperte ostendit, quod malitiam non odiuit, sed potius dilexit. Nonne, quæso, surdus erat spiritualiter ex longa consuetudine peccati ille miser Episcopus Magdeburgensis inclitæ ciuitatis Alemanicæ, cui nomen. Vdo, de quo refert uenerabilis pater, & auctor sermonum, qui uulgò discipuli nuncupantur, quod postquam impudicam duxisset uitam etiã per annos plures, tandem facta est ad eum uox dicens. Fac finem ludo, quia de me satis iussisti Vdo. Cumque tertio similis uox ad eum facta fuisset, nec se emendare uellet, sed uelut surdus ad uocem domini se haberet, tandem mirabiliter, & à faculis inaudita morte interiit, corpore, scilicet, & anima. Nec quidem immerito, quia surdus fuit ad uocem domini. Quæ quidem surditatem effecerat longa egritudo spiritualis illius. Tu ergo ò pauper homo caue, ne instar illius surdus efficiaris, ne ipsū in Abyssum inferni sequaris. Et sic patet, quomodo quis incurrit surditatem spirituales conformiter ad corporalem.

SECVNDÒ peccator dicitur mutus dicitur, & hoc principali ter respectu trium, uidelicet.

Dei, Sui, Proximi.

PRIMÒ igitur peccator dicitur mutus respectu Dei, & hoc

hoc ideo, quia nescit aperire os ad laudandum, quando, quoties, & quomodo oportet. Prius quidem quantum ad tempus. Vult enim Dominus, ut quæcunq; temporibus laus detur. Modò peccator in nulla parte dicitur hebdomade, aut anni potest dignè laudare Deum, quia non est speciosa laus in ore peccatoris, ut habetur Eccl. c. decimoquinto. Secundo quantum ad numerum. Vt enim dicitur Psal. Omnia Deus in mensura, & numero, & pondere disposuit. Ex quo concluditur, quod uult, ut homines illi deuotè diuinas laudes persoluant, nedum statuto tempore, uerum etiam sub certo numero, & præcipuè, si fuerint Ecclesiastici. Nam in persona cuiuslibet Ecclesiastici loquitur regius Propheta ad dominum dicens. Septies in die laudem dixi tibi. Sed profectò peccatum adeo hominem facit mutum quo ad Deum, quod multi Ecclesiastici, maxime postquam fuerint uino ingurgitati, officium diuinum soluere nequeunt. Tum propter cerebri perturbationem. Tum propter boni usus linguæ defectum. Tum propter somnolentiam. Sunt, & alij inter eos, qui tandiu uacant ludis datorum, & chartarum, quod tandem somno pressi ingrediuntur lectum, priusquam soluerint uesperas, & completorium. Tertio peccator est mutus, quo ad Deum quantum ad modum, eò, scilicet, quod non laudat eum eo modo, quo debet, & tenetur, sed solo forsan ore, & muto corde. Et de hoc conqueritur ipse Dominus Esa. vigesimo nono. Irem Matrh. 15. diceas. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Et breuiter, ut dicit deuotus Bernar. lib. suarum meditationum, capit. 8. Magna perversitas, & insania est, quando presumimus in oratione loqui cum domino maiestatis, & insensari mentem auertimus, & ad, nescio, quas ineptias cor nostrum conuertimus. Et post pauca. Magna, inquit, Deo iniuriam facimus, cum illum deprecamur, ut nostras preces exaudiat, quas qui fundimus, non audimus. Deprecamur illum, ut nobis intendat: nos autem nec illi, nec nobis intendimus, sed quod deterius est, immunda in corde uersando, fetorem horribilem eius aspectibus ingerimus. Hæc ille. Patet ergo quomodo homo peccator efficitur mutus quo ad Deum tribus modis prædictis.

SECVNDÒ peccator dicitur mutus respectu sui, & præcipuè

cipue quo ad Sacramentum confessionis . Sunt enim nonnulla peccata adeo enormia, ut præ uerecundia non audeat ipforum auctores quandoque ea confiteri, nisi forsitan cū quodam palliatione, aut excusatione . Da exemplum de peccato contra naturam . Vnde, & Sodoma muta interpretatur . Postquam ergo quis in tam nepharium scelus lapsus fuerit: Diabolus reddit eum mutum, ne illud cōfiteatur, dicens . Caue, ne dixeris tam enorme peccatum, propter quod comburantur homines, & propter quod auctores redduntur maximè in fames . Nam si illud confessus fueris, confessor tuus abominabilem te reputabit, nec unquam habebit de te estimationem bonam . Sed audiat talis, quid Sapiens dicat Ecclesia . 4 . Nō confundaris, inquit, dicere pro anima tua uerum . Sunt, & alij peccatores, quos, ut Diabolus minus reddat, in confessione, dicit uni . Caue, ne confitearis, quòd habeas rancorem contra proximum tuum : quia confessor tuus imponeret tibi, ut quæres ab eo ueniam, & sic coram inimico tuo necesse esset te humiliari . Alteri uerò dicit . Caue, ne cōfitearis de rapina, aut furto: quia mille contra unum, confessor tuus imponeret tibi restitutionem . Similiter alteri dicit . Caue, ne cōfitearis, quòd simoniacè acceperis beneficium : quia tunc oportet ipsum dimittere, & fructus inde perceptos pauperibus distribuere, aut in utilitatem Ecclesie, cuius intuitu percepti sunt, conuertere . Idem die suo modo de usura, & de multis alijs peccatis . Sed prædictis non obstantibus debet homo peccator non mutus existere quo ad se, sed audeat se ipsum accusare in Sacramentali confessione, dicens cum Psal . Confitebor aduersum me iniustitiam, &c .

TERTIÒ peccator dicitur mutus respectu proximi . Constat enim secundum Domini imperium, quòd quilibet teneatur pro loco, & tempore proximum corrigere, ut patet Matth . 18 . Et similiter Eccl . 17 . dicitur, quòd Deus unicuique mandauit de proximo suo . Modò sic est, quòd maxima pars hominum peccatorum omittit corrigere delinquentem proximum . Benè ergo de ipsis peccatoribus loquens Psalm . ait . Os habent, & non loquentur, scilicet, Deum laudando, seipfos in confessione accusando, & proximos deficientes corrigendo . Patet ergo, quomodo peccator mutus dicitur . Et per consequens patet de primo antecedente presentis

Euan-

Euangelij, in quo fit mentio de infirmi ad Christum adductione .

SECUNDVM antecedens eiusdem Euangelij dicitur aliorum pro ipso infirmo deprecatio, hoc autem antecedens tangitur, cum dicitur . Et deprecabantur eum, ut imponat illi manum . Circa quòd notandum, quòd manus Domini solo tactu poterat curare infirmos, in eo, scilicet, quòd erat instrumentum diuinitatis, cui unita erat, sicut, & totum ipsius Christi corpus . Vnde ex hac parte poterat prædicta manus conferre infirmis omnem sanitatem, & effectum, quem naturaliter poterant herbe, siue quæcunque alia medicamina .

MYSICE per surdum, & mutum designatur genus humanum, quòd per culpam erat mutum, & surdum per defectum auditionis diuinorum preceptorum . Vnde Gen . 3 . legitur, quòd post peccatum uocauit Dominus Adam dicens . Adam ubi es ? Similiter erat mutum in laude summi Dei . Per deprecationes autem Christum, ut imponat surdo, & muto manum, intelliguntur secundum glo . ordi . & interli . Patriarche, & Prophetæ desiderantes, & postulantes incarnationem filij Dei, & ut imponat manum misericordie sue super ipsum genus humanum . Vnde Psalm . Fiat manus tua, ut saluet me .

MORALITER . Aliquando Christus rogatus sanat infirmos, ut hic . Aliquando non rogatus, sicut paruit in curatione paralytici prope piscinam iacentis, quem preueniens Christus ait . Vis sanus fieri? Iohan . 5 . Et per hoc designatur, quòd ipse Dominus aliquando ex immensa clementia, & bonitate sua aliquos curat spiritualiter a culpa, priusquam ipsum deprecetur, sicut patet de Paulo, quem subito circumfussit lux de cælo . Act . 9 . Vnde & eius conuersio inter Dei miraculosa opera computatur, & ab Ecclesia solenniter celebratur, ut dicit beatus Thom . 1 . 2 . q . centesima tertia decima artic . ulti . Alios autem sanat Dominus a culpa, sed non nisi rogatus . Est iste communis, & usitatus curationis spirituali . modus: quia ut dicit Aug . de uerbis Domini ser . 15 . Sine uoluntate tua non erit in te Dei iustitia . Esse enim potest iustitia Dei sine uoluntate tua, sed esse non potest in te, nisi per uoluntatem tuam: quia qui fecit te, sine te, non iustificabit te, sine te . Hæc ille .

TERTIUM antecedens historię præsentis Euangelii, dicitur infirmi à turba separatio. Et hoc est, quod dicitur in textu. Et apprehendit eum, scilicet, surdum, & mutum seorsum à turba.

MORALITER. Notandum, quòd Christus aliquos egrotos palam, & manifestè sanauit, sicut legitur Lucæ. 4. de focu Simonis, item de multis alijs infirmis, & demoniacis, quos eodem die sero factò plene curauit. Idem patet de quodam leproso, qui cum dixisset Christo. Domine, si uis, potes me mundare. Volo, inquit, Christus. Mundare. Et continuò curata est lepra eius. Matth. 8. Hoc autem palam creditur fuisse factum. Similiter legitur Iohan. 5. Quòd manifestè multiplicauit. 5. panes hordeaceos. Item alia uicè multiplicauit palam alios septem, Marci. 8. Alios autem infirmos occultè sanasse legitur, sicut hic, legitur etiam Matth. 9. Quòd cum ipse dominus uoluit suscitare à mortuis filiam Principis archisynagogi, qui Iairus dicebatur, eiecit turbam. Per quæ omnia denotatur, quòd licet aliquando facere bona opera sua palam, & manifestè, ut sic alij instruitur, & ad similia inducantur, iuxta illud Matth. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum. Et presertim hoc securè agere possunt uiri perfecti, qui de inani facile tentari nequeunt. Aliquando autem licet huiusmodi opera in occulto operari, ut sic uideatur laus humana. Et istud maximè tangit imperfectos, qui facile de inani gloria possunt tentari, & sic mercedem boni operis perdere, pariter gratiam priorem. Da exemplum de modico lumine, quod conseruatur intra lucernam, & tamen uento expositum de facili extinguitur. Secus autem de magno lumine, seu igne, qui potius à flatu uenti accenditur, quam extinguitur. Hoc etiam significatum est per cereum accensum Beatæ Genoueque quæ tentauit extinguerè diabolus, sed minimè potuit. Et sic patet de primo principali, in quo fit mentio de tribus antecedentibus miraculum, quod operatus est dominus circa hominum surdum, & mutum.

SECUNDÒ principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de concomitantibus ipsum miraculum. Et iterum ista sunt tria, uidelicet.

Dulcis

Dulcis tactus, Pius gemitus, Sermo operatiuus.
PRIMUM igitur concomitans dictum miraculum dicitur dulcis tactus, quia misit Christus digitos suos in aurículas surdi, & expués retiguit lingua eius, eò quòd mutus esset. Magna Christi benignitas, & humilitas, qui cum esset uerus Deus, & homo perfectus, non tamen erubuit tangere aures, & linguam pauperis hominis, surdi, & muti. Circa quod reprehenduntur Medici, & Chirurgi multi, qui de dignantur tangere membra pauperum. Non sic autem agebat Beatus Ludouicus quondam Francorum rex, qui certis diebus quorundam pauperum humiliter abluibat pedes.

MORALITER. Tunc Christus tangit aurículas surdi, quando peccatorem inspirat, ut ad eum redeat. Similiter tunc tangit linguam muti, quando eundem facit rectè confiteri peccata sua. Non est ergo fatis, ut peccator audiat Dominum se uocantem, nisi etiam rectè loquatur in confessione.

SECUNDUM concomitans dicitur pius gemitus. Nam ut dicit Euangelista, Christus suspiciens in cælum in genuit. Ideo autem suspexit in cælum, ut ostenderet, quòd uirtus faciendi miracula est à Deo patre, quia ut habetur Iac. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. In genuit autem, ut ostenderet ueritatem suæ humanitatis.

MORALITER. Pauper peccator instar Christi debet suspicere in cælum, cõsiderando, quòd peccando ipsum perdidit, & ideo debet gemere. Item debet suspicere in infernum, cõsiderando, quòd per peccatum ipsum incurrit se illi perpetuò obligando. Et similiter ex hac parte, seu cõsideratione debet gemere. Vnde in signum huius gemitus à geminando dicitur, quia peccator propter duo prædicta debet geminare gemitum suum. In cuius figuram legitur Iudic. 1. Quòd Axa filia Caleph rogauit eum, ut daret illi irrigulum superius, & inferius ad irrigandam terram, quam dederat illi in dotem nuptialem. Quod ille fecit. Applicatio est facilis.

TERTIUM concomitans dicitur sermo operatiuus. Nam postquam Christus suspexit in cælum, ait surdo. Epheth, quod est adaperire. In quo uerbo ipse Christus ostendit sufficienter se esse uerum Deum, quia imperatiuè, & deprecatiue

operatur miracula. Ceteri autem non nisi deprecatiue, & potestate aliena, s. Dei, operati sunt miracula. In cuius reifigium legitur Actu. 9. quod Petrus suscitaturus Thabitam ponens genua in terram orauit dominum.

MORALITER. Christus non cessat die, ac nocte clamare ad ianuam cordis humani, quod est ei clausum per culpam, & dicere. Epheta, id est, aperi mihi. Et hoc est, quod loquitur idem dominus Apoc. 3. dicens. Ego sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, scilicet, in presenti per gratiam, & ipse mecum, uidelicet in futuro per gloriam eternam. Sed heu multi sunt, qui non sunt efficaciter aperire ianuam cordis sui tali, ac tanto domino. Alij autem dicunt ei illud Esaię 28. Expecta, reexpecta, modicum ibi. Et huius generis sunt illi, qui dicunt se uelle conuerti ad dominum per morum emendationem, sed non adhuc, quia oportet, q̄ inuentus faciat cursum suum. Qui utinam bene, ac diligenter norarent illud Eccl. 5. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim ueniet ira eius, &c. Et sic patet de triplici concomitante diuinum miraculum.

TERTIUM principaliter in presenti Euang. fit mentio de subsequentibus dicta miracula. Illi autem sunt tria. uidelicet.

Miraculi referatio, Christi preceptio, Diuina laudatio.

PRIMUM igitur subsequens dictum miraculum dicitur de miraculi referatio, siue manifestatio, cum subditur. Et statim aperte sunt aures eius, & solutum est uinculum lingue eius, & loquebatur recte. Et per hoc opus probauit Christus sufficienter se esse uerum Messiam in lege promissum, de quo Prophetatum fuerat Esai. 35. Tunc aures surdorum patebunt, & aperta erit lingua mutorum.

MORALITER. Ille surdus, & mutus designat quemlibet peccatorem, ut prius dictum est, cuius aures interiores tunc aperiantur, cum incipit audire, quid loquatur in eo dominus Deus. Similiter tunc soluitur uinculum lingue eius, loquitur recte, cum incipit dignè Deum laudare, & benedicere.

SECUNDUM subsequens dicitur Christi preceptio. Et precepit (inquit Euangelista) Christus illis. s. turbis, que ad-

rant

tant, ne cui dicerent, quod, scilicet, ipse sanasset surdum, & mutum. Qualiter autem huiusmodi preceptum sit intelligendum, dictum est sup. scilicet, in solutione quaestionis, ubi etiam aliquid dictum est de sensu morali.

TERTIUM subsequens dicitur diuina laudatio, de qua subditur, quod quanto plus Christus precepibat turbis ne cui quam dicerent ipsam miraculum fecisse, tanto magis plus predicabant, & eo amplius admirabantur dicentes. Bene omnia fecit, surdos fecit audire, & mutos loqui.

MORALITER. Per hoc denotatur, quod quanto quis minus appetit laudem, & gloriam, tanto magis cum se quitur. Et contra quanto quis plus eam affectat, & desiderat, tanto minus eam adipiscitur. Fugit enim quærentes, & currentes post eam, currit uerò post eos, qui eam fugiunt, ut dicitur Eccl. 9. Præctica de multis sanctis uiris, equaliter fuerunt Gregorius, Ambrosius, Felix, & similes, qui fugientes Ecclesiasticas dignitates, tandem diuino nutu coacti sunt eas suscipere. Vnde Chrysostr. super Iohan. hom. 3. Si nobis, inquit, gloriam comparare cupimus, gloriam fugiamus. Quod quidem uerbum non solum intelligitur de gloria huius seculi, uerum etiam de futura gloria, quæ comparatur, cum quis gloriam huius seculi fugit per ueram humilitatem. Quam quidem futuram gloriam nobis prestare dignetur ille, qui in Trinitate perfecta uiuit, &c.

Dominica decimatercia post Trinitatem, Sermo Primus de Epistola.

ABRAHAE dictæ sunt promissiones ad Gal. tertio. Apostolus in hodierna epistola principaliter loquitur de lege, & fide. Pro quo notandum, quod lex uetus est ualde commendabilis, & hoc ex parte multorum. Primum quidem ex parte principij. Nam principium illius, siue actor Deus, qui etiam scripsit digito suo in tabulis lapideis, in signum, quod erat perpetuo mansura. Exo. trigesimo secundo. Ideo meritò uocat eam legem suam in Psalm. dicens. Attendite popule meus legem meam. Secundo ex parte rædij. Nam data est, populo Hebræorum

rum à Domino per manum Moyſi, qui fuit eximus Prophe-
tarum. Vnde de eo dicitur Deuteronom. 34. quòd non furre-
xit propheta in Ifrael, ſicut Moyſes, quem noſſet dominus
facie ad faciem in omnibus ſignis, atque portentis, quæ mi-
ſit per eum, ut faceret in terra Aegypti. Tertio ex parte fi-
nis. Facit enim obſeruatōres ſuos peruenire ad ſufficiētiam
temporalium in præſenti, & ad abundantiam cœleſtium in
futuro. De primo Eſai. 1. Si uolueritis, & audieritis me, bona
terræ comedetis. De hoc etiam plenè habes Leuiti. uigeſi-
moſexto item Deuteronom. 26. De ſecundo Matt. 19. Si uis
ad uitam ingredi, ſerua mandata. Hinc Pſalm. ait. In custo-
diendis illis, ſcilicet, præceptis legis, retributio multa. Ecce
quatum commendabilis eſt lex. At uerò fides, & præſertim
ſi fuerit charitate formata, eſt commendabilior, prout pul-
chrè deducit, & probat Apoſtollus Paulus in Epiftola hodie
na. Verù in dicta Epiftola idem Apoſtollus ualde altè, & ſub-
tiliter loquitur, adeo, ut non poſſit à ſimplici, ac rudi popu-
lo ſub expoſitione quantumcunq; familiari commodè in-
telligi. Ideo circa ipſum textum parum inſiſtere intendo, ſed
tantum aliquas propoſitiones, ſeu ueritates ipſius aſſumã,
quas ad adificationem auditorum deducere conabor.

P R I M A igitur ueritas. Abraham dictè ſunt promiſſio-
nes, & ſemini eius. Præcipuè autem illi factè ſunt tres pro-
miſſiones. Prima fuit benedictionis, de qua Genef. decimo
ſecundo. In te benedicentur omnes cognationes terræ. Se-
cunda fuit multiplicationis, de qua Genef. decimoquinto.
Suſcipe cœlum, & nimis: ſtellas cœli, ſi potes, ſic erit ſemen
tuum. Tertia fuit poſſeſſionis, de qua Genef. decimoſepti-
mo. Semini tuo dabo terram hanc. Ecce quales promiſſio-
nes factè ſunt Abraham. De promiſſione autem facta ſuo ſemi-
ni legitur Genef. 22. In ſemine tuo (inquit Dominus) benedi-
centur omnes gentes. Hæc autem tria promittit, & largitur
Dominus ſemini Abraham, ideſt, imitatoribus uirtutum il-
lius. Primò quidem omnes tales benedicentur à Domino
in die iudicij, cum dicit illis illud Matth. uigeſimoquinto.
Venite benedicti patris mei, &c. Secundò tales multiplica-
buntur, & augebuntur in ſemine ſpirituali, iuxta illud ſecu-
da. Corinth. nono. Multiplicabit ſemen ueſtrum, & augebit,
& cæte. Tertio tales poſſidebunt hæreditatem cœleſtem,

iuxta

iuxta illud Pſal. Cuius dederit dilectis ſuis ſomnum, ſup. mor-
tis, ecce hæreditas Domini, &c. Poſſet etiam aliter intelligi
predicta ueritas, & hoc ſic. Abraham dictè ſunt promiſſiones,
ſcilicet, de uita æterna. Et notanter dicit pluraliter promiſ-
ſiones, eò quòd pluries dicta uita æterna eſt illi promiſſa.
Et ſemini eius, ideſt Chriſto, per quem data eſt promiſſio, ſiue
benedictio gratiæ, & gloriæ.

M O R A L I T E R. Promiſſiones factæ Abraham de uita
æterna, ſiue apertè, ſiue enigmaticè, & figuratiuè, utpote ſub
nomine terræ promiſſionis, non ſolum illi factè ſunt perſo-
naliter, uerum etiam ſemini illius, ideſt, imitatoribus uirtutum
eius. Et ideo ſi uelimus hanc benedictionè cœleſtem tandem
poſſidere, debemus in præſenti imitari opera ipſius Abraham,
pariter, & fidem illius.

P R I M Ò igitur, ut ſumus ſemen Abraham, debemus imita-
ri obedientiam illius. De obedientia itaq; illius ad Dominũ
legitur Gen. 12. quòd tanta fuit, ut ad iuſſionem Domini ſibi
dicentis: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, &c.
Statim reliquerit terram natuiuitatis ſuæ, pariter & omnem
cognationè, unà cum domo patris, cuius hæres erat. Similitè
Dominus uoluerit immolare vnicum filium ſuum Iſaac Gen. 22.
O quam cõmendabilis obedientia. Tum quia unicũ filium
etiam ualde dilectum propter illius innocentiam, & bonita-
tem immolare uoluit, ne inobediret Deo. Secus ſi alium, aut
alios habuiſſet, aut ſi dictus filius patri rebellis fuiſſet.
Tum quia poſt mortè dicti filij non ſperabat ſe alium filium
geniturũ, maximè cum ſenex eſſet, pariter & Sara uxor eius.
Secus autem ſi ambo adhuc iuuenes, & potentes generare
fuiffent. Tum quia proprijs manibus iubebatur illum immo-
lare. Secus ſi per alium, & in eius abſentia. Cum ergo audi-
mus tantam, & tam promptam Abraham obedientiam circa ma-
teriam tam difficilem, debemus & nos paratos exhibere ad
obediendum Deo, & ſuperioribus noſtris. Sed proſectò Deus
nobis ſolũ leuia, & facilia præcipit, iuxta illud Matt. 11. Iugũ
meũ ſuaue eſt, & onus meum leue, & tamen plerunq; obdire
nolumus, niſi forſan cõpellamur per inmiſſionè aduerſorũ.

S E C V N D Ò debemus imitari fidem Abraham, ut ſumus ſe-
men illius. De fide autem illius legitur Gen. 15. Creditur

Abraham

Abraham Deo, & reputatum est ei ad iusticiam, id est, ad uitam meritum. Ipse nempe habuit fidem perfectam, & explici tam, quod Deus sit trinus, & unus, quod aperte non monstrauit, quandoquidem tres uidit, & unum adorauit Gen. 18. Similiter ipse credidit futurum mysterium incarnationis filij Dei, prout ipsemet Christus testatur Iohan. 8. dicēs Abraham uidit diem meum, uidit, sup. per fidem, & gauisus est. In hac igitur fide debemus imitari patrem nostrum Abraham, si cupimus esse semen illius, credentes indubiè Trinitatis mysteriū, cum unitate diuinę essentię, quia hæc est fides catholica, quam nisi quisque integram, inuiolatamq; serauerit, absque dubio in æternum peribit, ut dicit Athanasius in Symbolo. Sed profectū multi simplices idiotæ hoc mysterium ignorant, qui uidentur, quasi brutale ducere uitam, ut sunt multi rustici. Alij autem, qui subtilioris ingenij sunt, etsi fidem habeant, illa tamen quo ad multos informis est, eò quod non habent charitatē, nec ad Deum, nec ad proximos suos, sed potius lites, dissensiones, & iurgia. Horum ergo fides est ualde imperfecta, quia si perfectè crederent in Dominum, non peccarent, iuxta illud. 1. Iohan. 5. Qui credit in illum, non peccat. Est etiā fides taliū mortua, quia per opera bona ipsam non manifestat. Modò, ut habetur Iac. 2. Fides sine operibus mortua est.

TERTIO debemus imitari spem Abraham, ut mereamur esse semen illius. De spe enim ipsius legitur Gen. 18. quod quamuis esset centenarius, & Sara eius uxor nonagenaria, & inhabilis ad concipiendum, non tamen dubitauit de promissione sibi facta super filio sibi nascituro ex dicta Sara, sed firmiter sperauit promissionem Dei implendam. Sic & nos debemus sperare firmiter promissa Dei implenda, ut pote quod daturus sit nobis peccatorum nostrorum remissionem, si illam bono, & contrito corde petierimus, maximè cum dicat Ezech. 18. In quacunq; hora ingemuerit peccator, &c. Item quod daturus sit nobis uitam æternam, si modò bene uixerimus in presenti, etiam quantumcumq; prius peccauerimus, maximè cum dicat ubi supra. Nolo mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur, per poenitentiam, & uiuat. In presenti quidem per gratiam, & in futuro per gloriam. Item Matt. 9. Euntes discite, quid est misericordiā nolo, & non sacrificiū. Similiter debemus sperare de eius prouidentia, uidelicet, quod ipse

prouidebit

prouidebit nobis de necessarijs ad uitam, dummodo seruiamus illi fideliter. Si enim ipse, iuxta testimoniū Psal. Dat iumentis escam, & pullis coruorum inuocantibus eum, quanto magis prouidebit homini iusto de necessarijs ad uitam? Unde Psal. Non uidi iustum derelictum, sup. à Deo.

QUARTO debemus imitari charitatē Abraham, ut simus semen illius. De charitate autē illius scribitur Gen. 18. quod propter Deum recipiebat peregrinos hospitio. Item in alio paruit eius charitas, quia ualde, scilicet obnixè orauit Dominum pro Sodomitis, ne subuerterentur, & perderentur, ut patet ubi supra. Sic & diuites huius sæculi debent imitari Abraham in charitate quo ad proximum, uacantes hospitalitati, & recipientes peregrinos, & alios ueros pauperes hospitio propter Deum, ut mereantur ab eo audire in die iudicij illud Matt. 25. Hospes eram, & collegistis me. Item debemus ex charitate orare Dominum pro miseris peccatoribus, ut dignetur eos illuminare, & attrahere ad se per gratiam, etiam dato, quod inimicentur, siue aduersentur nobis, iuxta illud Matt. 5. Orate pro peccatoribus, &c. Sed heu pauci sunt hodie de semine Abraham super terram, qui scilicet uelint gratis recolligere pauperes Christi hospitio, etiā dato, quod sint fratres mendicantes, aut ueri peregrini. Item ualde pauci sunt, qui orent pro peccatoribus, & signanter pro inimicis suis, ut dignetur Dominus illos emendare, sed potius orant ipsum, ut eos mala morte perdat, quasi constituentes eum tortorem suę prauę uoluntatis. Et reuiter non est hodie charitas super terram, etiam inter consanguineos, & affines, sed frater odit, & persequitur fratrem, filius patrem, uicinus uicinum, & huiusmodi. Osee. 4. Sanguis sanguinem tetigit.

QUINTO debemus imitari pacificam conuersationem Abraham, si cupimus esse semen illius. Quam pacificè autem conuersatus fuerit inter alios, patet ex Gen. 13. ubi legitur, quod dixit ad Loth cognatum suum, qui erat pastor ouium, sicut & ipse. Ne, quæso, sit iurgium inter me, & te, fratres enim sumus. Ecce enim terra coram te est. Si tu ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, &c. Sic & omnes, tam claustrales, quam clerici, quàm etiam laici debent imitari tantum patrem in pacifica conuersatione, attendentes quòd in pace factus est locus Christi, qui etiam pacis tempore nasci

solus

voluit, pacem predicauit, pacem in testamento reliquit, pacem post suam resurrectionē discipulis nunciavit. Sed profectō multi tam in claustris, quā in seculo sunt, qui nec in se pacē habent, nec in alijs esse sinunt, qui propriē uocantur ruitores pacis. Et tales sunt similes equis herniosis, qui nō possunt pacificē tolerare alios equos prope se in stabulo.

S E X T Ō debemus imitari Abraham in deuotione, & zelo sancto, si uolumus esse semen illius. De zelo enim illius, & deuotione erga cultum diuinum legitur Gen. 12. quōd plura altaria ad Dei honorem cōstruxit. Item legitur. Eiusdem. 14. quōd primus decimas omnium, quæ habebat Deo, ac ministris eius exsoluit. Verū quōd Abel primus legitur primitias Domino obtulisse Gen. 4. Sed quantum ad decimas iste primus eas Domino obtulit. Sic & agricolę debent imitari patrem Abraham fideliter soluentes Ecclesijs, ac eorum ministris decimas omnium, quæ possident, & hoc secundū morem patrię, in qua degunt. Nam ad hoc obligantur iure diuino, ut patet expressē Malach. 3. ubi nōcandat illis Dominus dicens. Inferte omnem decimationē in horreum meum, ut sit cibus in domo mea. Qui autem sic fideliter agunt, præter remunerationem eternam promittit illis Dominus remunerationē temporālē in presenti. Vnde postea subdit Dominus ubi supra dicens: Et probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero uobis cataractas cœli, & effudero uobis benedictionem usque ad abundantiam, & increpabo pro uobis denotantem, & non contumper fructum terrę uestrę, nec erit sterilis uinea in agro, dicit Dominus exercituum. Ecce multiplex remuneratio temporalis debetē soluetibus decimas suas, quam illis promittit Dominus. Cum ergo ipse sit fidelis, & uerax in promissis, debent fideliter decimas soluentes prædicta sperare, & expectare ab eo, nisi forsā sint in eis alia peccata, quę contra te iram Dei prouocent. Qui autem male soluent decimas, non solum puniuntur à Deo in futuro, tanquā sacrilegi, uerum etiam in presenti, & præsertim in diminutione bonorum temporalium. Hinc August. ser. 1. Dominicę. 12. post Trinitatem, dicit quōd ille, qui subtrahit à Deo decimā, meretur, ut Deus tantum sibi relinquat decimā partem substantię suę, alijs nouem partibus grandinibus, & imbris consumpsis. Studcant ergo agricolę imitari patrem Abraham in decima-

decimarum integra solutione, ut mereantur esse uerum semen illius. Quod ubi fecerint, indubiē obtinebunt illas tres promissiones, de quibus dictum est in principio huius primę ueritatis, quia Abraham dicta sunt promissiones & semini eius. Et sic patet de prima ueritate.

S E C U N D A ueritas, quam annotare studui ex præsentī epistola, est illa, in qua dicitur. Propter transgressionem posita est lex, sup. statuens pœnas. Pro quo notandum quōd de ratione legis duo sunt, scilicet, inducere homines ad bonum, & cohibere à malo statuendo pœnas contra transgressores, ut qui à malo propter se abstinerē nolunt, saltem abstinēant metu pœnarum. Nam ut dicit Philosophus 4. ethico: homines bene dispositi, & bene affecti ex seipsis mouentur ad bene agendum, nec indigent lege: sed sicut dicitur Rom. 2. ipsi sibi sunt lex. Homines autem malē dispositi, & affecti indigent retrahi à malis per pœnas. Quantum ergo ad tales, necessarium fuit dare legem, ut saltem timore pœnarum, coerceantur à malis, qui amore iustitię nolunt bene agere. Et secundum hoc intelligitur illud Apostoli uerbum 1. Tim. 1. Iusto lex posita non est, sed iniustus, & non subditus. id est, malis Prælati, impijs, & peccatoribus, sceleratis & cōtaminatis patricidis, & matricidis, homicidis, fornicarijs, masculorum concubitoribus, plagiarijs, id est, qui alijs iniuste plagas, seu uerbera inferunt, mendacibus, & periurijs, & si quid aliud sanę doctrinę aduersatur. Hęc Apostolus. Ecce ergo, quibus, ac similibus lex posita est, & hoc ad reprimendum humanam malitiam metu pœnę. Et sic patet de sensu prædictę propositionis.

M O R A L I T E R. Notandum quantum ad propositum sufficit, quōd triplex est lex, uidelicet

Diuinalis, Ecclesiasticalis, Ciuilis.

Et quælibet harum propter transgressionem, siue transgressores posita est.

P R I M A igitur lex dicitur diuinalis, quę dicitur homines in præsentī multam penuriam & miseriam pati, & tandem morti crudeli subijci. Postremo iudicat post hanc uitam in alio seculo, supplicia grauissima referuanda. Sed hæc omnia propter transgressionem statuit Deus. Quod sic patet inductiue.

PRIMÒ quidem quantum ad pœnam temporalem constat, quòd Deus fecerat primum parentem cum tanta corporis harmonia, & dispositione, quòd nunquam agrossisset, nec mortè incurrisset, nisi primùm creatorem suum mortaliter offendisset. Nam illi, ac toti posteritati suæ, contulerat originale iustitiam, quæ uelut solum ualidissimum, & tutissimùm præseruasset eum ab omni læsuo, tam interiori, quàm exteriori. Et primò quidem de interiori sic patet. Nulla enim febris, aut pestis, siue qualiscunq; ægritudo eum inuadere potuisset. Nulla similiter esuries, aut sitis ipsum afflixisset, quia ut dicit Aug lib. 14 de ciui. Dei c. 27 In Paradiso deliciarum cibus aderat, ne homo esuriret, potus, ne sitiret, ligum uita, ne eum senectus dissolucret. Nihil corruptionis in corpore, uel ex corpore illius, ullas molestias, ullis eius sensibus ingerebat. Hęc ille. Similiter idem patet de exteriori læsuo, seu nociuo. Nam ut dicit Magister sentent. di. 19. secundi allegans Isidorum. Si homo in Paradiso semper innocenter uixisset, nec ignis eum potuisset comburere, nec aqua mergere, nec aeris absentia suffocare, nec omnia, quæ nocēt mortalibus, impedire. Sicut enim in fornace, in qua erant tres pueri, Dominus suspendit actiuitatem ignis, ne illis noceret, ut legitur Danic. 3. ita fecisset in statu innocentia, ubi ignis se obtulisset. Da etiam exemplum de beato Iohanne Euangelista, qui cum ad iussione Domitiani Imperatoris, fuisset in dolum feruentis olei missus, inde tamen uirtute diuina exiuit penitus illæsus. Insuper dicta iustitia originalis præseruasset primum parentem, ne animalia ferocia illi nocuissent, quinimo in ordine ad ipsum domita apparuissent, maximè cum dicat Psalmista de eodem primo parente: Omnia subiecisti sub pedibus eius. Nam ex diuina ordinatione animalia naturaliter ferocia illi obediunt, quãdiu ille obediuit factori suo. Quo ab ipsius obedientia recesserunt, similiter & illa ab eius obedientia recesserunt, & ei inimicari cœperunt, & hoc in pœnam suæ inobedientia.

INSUPER ex tunc perdidit irreparabiliter iustitiam originalem, atq; cœpit multas molestias tam ab intus, quàm ab extra pati, & tandem mortem. Et hoc totum ex diuina lege, quæ inferitur Gen. 2. ubi Dominus primo homini post peccatum ait. In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec

reuer-

reuerteris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es, & in puluerem reuerteris. Ecce quomodo propter transgressiones primorum parentum posita est lex diuina de subeundis pœnis, & malis multis in presenti, & tandem corporali morte. Hinc Aug. lib. 3. de ciui. Dei. Deus, inquit, de lege naturæ nullam mortem fecit homini, sed meritò inflicta est pro peccatis, quoniam quidè Deus iudicans peccatū dixit hoī, in quo tunc oēs radicaliter erramus. Terra es, & in terram ibis. Hęc ille.

CAETERVM lex diuinalis dicitur malos post hanc uitam debere perpetuò in inferno cruciari. Et de hac lege scribitur Matt. 25. ubi dicitur: Ibit hi, scilicet mali, & peccatores, in supplicium æternum. Sed quare hæc lex est posita? Certe propter transgressiones in presenti habitas, iuxta illud Ezechie. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur, supple, etèrnaliter. Practica, quomodo aliqui damnantur propter transgressionem superbiæ. Alij propter transgressionem auaritiæ. Alij propter transgressionem luxuriæ, & sic de singulis. Patet ergo, quò propter transgressiones posita est lex diuinalis, & signanter illa, quæ pœnam concernit, & importat.

SECUNDO propter transgressiones posita est lex ecclesiastica, & præcipuè illa, quæ est pœnalis, ut prius dictum est de lege diuinali. Si ergo queratur, quare ecclesia statuit legem de excommunicandis hominibus, ut patet lib. 5. decretalium, titu. de sententia excommunicationis per totum. Item lib. 6. eodem titulo. Similiter in magno uolumine per plura capitula. Respondetur, quòd Ecclesia hoc fecit propter transgressiones, & contumacias hominum demandas. Idem dic de multis alijs pœnis iuris canonici, quas loquor esse enarrate.

TERTIO propter transgressiones posita est lex ciuili. Lex enim ciuili statuit certas pœnas, ut potè, exultationis, flagellationis, mutilationis, suspensionis, captis truncationis, & huiusmodi. Sed quare hoc? Certe propter transgressiones, & malefacta iniquorum hominum, & ut alijs sibi caueant, quia ut habetur. C. de seruis fugitiuis, l. cū seruum, pœnarum metu plerunq; retrahuntur homines à delicto. Hinc Poeta Horatius: Oderunt peccare mali formidine pœna. Oderunt peccare boni uirtutis amore. Patet ergo, quòd capiendo legem, ut habet uim coercitiuam per

pœnarum exhibitionem, omnis lex tam diuinalis, quam ecclésiasticis, quam etiam ciuilibus, propter transgressiones posita est. Et sic patet de secunda ueritate.

TERTIA ueritas, quæ inscribitur in præsentis epistola, est quòd Christus uocatur mediator. Sed quomodo mediator? Profecto fuit mediator tripliciter, uidelicet

- Inter Deum, & hominem.
- Inter Angelum, & hominem.
- Inter hominem, & hominem.

Nam priusquam ueniret in uterum uirginis erat triplex mirabilis discordia.

PRIMA quidem erat inter Deum patrem, & humanum genus. Deus enim pater conquebatur de homine, eò quòd ipsum grauissimè offendisset. Propter quod interdixerat sibi, tanquam inimico capitali ingressum palatii sui, & domus cœlestis. Homo conquebatur de ipso Deo, eò quòd dedisset sibi mulierem, quæ fuerat causa offensionis, & transgressionis suæ.

SECUNDA discordia erat inter Angelum, & hominem: Angelus enim conquebatur de homine, saltem de Eua, quæ ipsa credidisset, & obediisset aduersario suo, scilicet, Diabolo in specie serpentis, quod ualde stultum erat. Homo autem conquebatur de Angelo, eò quòd stare ante portam Paradisi uoluptatis tenens flammæum gladium, atque uersatilem, ut sic impediret eum, ne rediret in ipsum locum uoluptatis. Genesis 3.

TERTIA discordia erat inter hominē, & hominem. i. inter Gentiles, & Iudæos. Gentiles enim conquebantur de Iudæis, eò quòd ualde despicerent eos, & uitare, tanquam excoriatos. In cuius rei testimonium dixit Christus mulieri Samaritanæ. Iohā. 4. Non contuntur Iudæi Samaritanis. Iudæi autē econtra conquebantur de ipsis Gentilibus, eò quòd spreto cultu unius ueri Dei adorarent, multitudinem idolorum, in quibus latebant dæmones. Ecce triplex discordia, seu bellum, quod præcessit Christi aduentum.

SED profectò hanc triplicem discordiam, ipse nascendo seclauit. Propter quod de eo loquens Apostolus ad Ephe. 2. ait. Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum, scilicet pacificando nos Deo patri. Vnde idem Apostolus 1. ad Tim. 2. uocat eum mediato-

mediatorem Dei, & hominum. Item pacificando nos cum Angelis, in tantum ut sint custodes nostri in præsentem, & tandem in morte assistant nobis transferentes animas nostras in cœlum, dummodo mereantur illic ascendere, unde Luc. 16. Factum est, ut moretur mendicis, & portaretur ab Angelis in sinum Abraham. Item pacificando nos homines cuiuscumque status, conditionis, aut regionis adinuicem. In cuius rei signum ipse Christus uocatur in sacra scriptura lapis angularis, supple, coniungens duos parietes, id est, duos populos in unum per fidem, & charitatem, iuxta illud eiusdem Christi uerbum Iohā. 10. Eiet unum ouile, & unus pascor. Hic ergo lapis ille angularis, de quo dominus Esa. 48. Ecce mittam in fundamentis Sion. i. Ecclesiæ militantis, lapidem angulari. i. Christum. De quo etiam lapide dicitur. ad Cor. 10. Petra autem erat Christus. Ecce ergo optimus mediator, cui nos omnes tenemur de tanto beneficio refundere gratiarum actiones.

MORALITER instar Christi debemus mediare inter discordantes, quantum possumus, eos reconciliando, & adinuicem pacificando exhortationibus, & consilij bonis. Hoc enim ualde placet Deo. Sic enim aiebat Beatus Vincentius Ferrariensis, ordinis Fratrum Prædicatorum. De eo nempe legitur, quòd cum hincinde peragraret, seminando, uerbum Dei, si quos Principes, aut quosq; alios discordes inueniebat, nunquam inde recedebat, quousque eos adinuicem pacifacere. Sed profectò multi uiri diabolici totum oppositum faciunt. Non enim sinunt alios pacem habere, nec sunt mediatores pacis, sed potius discordiarum, & bellorum, ponentes inter fratres discordias, dicentes: Miror, quomodo talia, & talia permittitis. Certè si essem, quomodo de uobis, ego non silerem, nec relinquere negotium sic, Alius dicit: Talis iniuriatus est uobis, seu uxori, siue familiæ Profectò uos etis uocors, & homo pusillanimis, siue de nihilo, si permissis rem sic transire. Quo fit ut ad uerba talium suscitentur inter homines discordie, lites, dissensiones, opprobria, uerbera, & lites quandoque immortales. Sed ue illis.

QUARTA ueritas, quæ trahitur ex his, quæ habentur in præsentem epistola, hæc est. Lex uetus nõ iustificat, nec ratione illius fit promissio cœlestis gloriæ. sed hæc duo tantum facit fides Iesu Christi. Fides, inquam, formata per gratiam, & charita-

tem, & quæ operatur in nobis per applicationem Sacramentorum Ecclesiæ. Et hoc est, quod dicunt doctores Theologi, quamvis sub alijs uerbis, uidelicet, quod Sacramenta ueteris legis non iustificabant homines ex opere operato, id est propter se, siue ex uirtute propria, sed tantum ex opere operâte, id est, ex deuotione, & bona dispositione ea suscipientis. Secus autem de Sacramentis nouæ legis, quæ habent hanc singularem præminentiam supra Sacramenta ueteris legis, quod iustificat hominem ex uirtute illis inherente, & hoc in uirtute meriti passionis Christi, quod per susceptionem huiusmodi Sacramentorum applicatur hominibus, quibus simul, & simul sit promissio uitæ æternæ. Quam nobis concedat, qui, & cæte.

Dominica decimatertii post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

BEATI oculi, qui uident, quæ uos uidetis. Lu. 10. Pro introductione præsentis sermouis mouetur questio talis. Vtrum omnes illi sint beati, quorum oculi uiderunt Christum, in præsentem? Pro solutione huius dubij præmittam duas distinctiones.

PRIMA igitur distinctio. Duplex est uisio, quantum ad præsens sufficit, uidelicet, corporalis, & intellectualis. Et iterum intellectualis duplex. Prima habetur in præsentem per fidem. Secunda autem habetur in alia uita per apertam diuinæ essentiae uisionem. De qua dicit Augustinus, quod uisio est tota merces. Et de utraque simul loquitur Apostolus primo Corinth. decimotertio. dicens. Videmus nunc per speculum, id est, per imaginem obscuram in enigmate, id est, non clarè, sed obscurè: quia per creaturas, quæ non nisi obscurè ducunt nos in cognitionem Dei, iuxta illud Psal. Posuit tenebras latibulum suum. Sequitur: tunc autem, scilicet, in cælo, uidebimus facie ad faciem. Quia uidebimus eum, sicuti est, ut habetur 1. Iohan. tertio. Et de hac duplici uisione intellectuali Augustinus libro secundo questionum noui; & ueteris testamenti. questio. vigesimaquarta. dat exemplum de duobus hominibus, quorum unus uidet imperatorem

ratorem in propria persona, alius autem in imagine sua rati.

SECONDÆ distinctio. Duplex est beatitudo, scilicet, rei, & spei. Prima consistit principaliter in actuali, & clara uisione diuinæ essentiae. De qua Christus Iohan. decimoseptimo. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te uerum Deum, & quæ misisti, Iesum Christum. Secundario autem consistit in contemplatione creaturarum, secundum quod loquitur Boetius de consolatione libro 3. prosa. 2. dicens, quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Et hæc beatitudo est uera, perfecta, ultimata, & consummata beatitudo, quæ non nisi in cælo possidetur. Secunda uerò beatitudo, quæ dicitur spei, habetur in præsentem, & est imperfecta. Consistit autem hæc beatitudo in meritò, & in bona uita, quam soli boni, & uirtuosi habent, de qua Matthæ. 5. loquitur Christus, dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum, supple, in spe. Beati mites. Beati mundo corde: & sic de alijs. His ergo duabus distinctionibus prælatis ponuntur aliquæ conclusiones, seu ueritates.

PRIMA igitur ueritas. Non omnes, qui uiderunt Christum uisione corporali, in præsentem sunt beati. Alias Iudas, Caiphas, Pilatus, Herodes, & ceteri Iudei, qui aduersati sunt Christo, essent beati, eò quod tales eum uiderunt uisione corporali, & cum hoc ipsum oderunt, prout ipsemet Christus testatur Io. 15. dicens. Nunc autem uiderunt, & oderunt me, & patrem meum. Odium autem Dei nõ stat cum beatitudine, siue rei, siue spei.

SECONDÆ ueritas. Visio spiritualis Christi in præsentem, quæ fit per fidem formatam, beatificat hominem in hac uita in spe, & in futura in re. Unde de hac uisione laudauit Christus Abraham Io. 8. dicens Iudejs. Abraham pater uester uidit diem meum, s. uisione interiori, quæ est per fidem formatam, per charitatem, uidit, & gauisus est.

TERTIÆ ueritas: Beatius, & melius simpliciter est uidere Christum uisione spiali, quã corporali, si istæ duæ uisiones abin uicè separætur. Probatio. Nã prima uisio speciale Dei donũ est, quod nõ stat cũ mortali peccato, & præsentem ubi fides fuerit formata. Secũda autem stat cum mortali, sicut patuit de impijs Iudæis. Istud confirmatur ex illo uerbo Christi Ioã. 2. dicens:

tis: Beati qui non uiderunt me, sup. uisione corporali, & cre-
diderunt Ecce uisio spiritualis quæ beatificat.

QUARTA ueritas. Beatius est uidere Christum uisione
spirituali, & corporali, quam uisione spiritali tantum. Hæc
ueritatem uoluit Christus innuere in præsentis Euangelio,
cum ait discipulis suis. Beati oculi, supple, interiores, & exte-
riores, qui uident, quæ uos uidetis. Dico, & nim uobis, q̄ mul-
ti Prophetæ, & reges uoluerunt uidere, scilicet, oculo cor-
porali, quæ uos uidetis, scilicet, me humana carne uestitum,
atque in tali forma miracula facientem, & de cælestibus dif-
ferentem, & non uiderunt. Reuera beati illi fuerunt, qui ue-
raciter, & humiliter uiderunt Christum præsentialiter mira-
cula facientem, quod nulli antiquorum concessum fuit quæ-
tuncque meriti, quæ amius istud multum desiderarent. Vnde
Num. 24. Orietur stella ex Jacob. Et post ea, heu, quis uictu-
rus est, quando ista faciet Dominus? Item Esaiæ 44. Vtinam
dirumperes cælos, &c. Item Exo. 4. Mitte Domine, quem mis-
surus es. Item Aggei. 2. Veniet desideratus cunctis gentibus.
Item Canticorum 1. Ofuscatur me osculo oris sui. Item eius-
dem 8. Quis mihi det te frater meum. Et quamuis, ita desi-
derarent sancti Patres Christi aduentum, non tamen illum
uiderunt, nisi multum à longè, & per quasdam species uisio-
num, sicut paruit de Moysè, qui uidit rubrum ardentem, &
non comburentem Exo. 3. Vnde de eo dicitur eiusdem Exo.
33. quod uidit posteriora Domini. Secus autem de Apostolis
Domini, qui uiderunt eum præsentialiter. Propter quod ait
illis Christus, ut assumptum est in themate, Beati oculi, qui
uident, quæ uos uidetis.

IN præsentis ergo Euangelio de tribus principaliter fit
mentio, quæ sunt Beatitudinis contemplatio, in principio
Euangelij.

Interrogationis solutio, ibi.

In lege, quid scriptum est?

Parabola narratio, ibi: homo quidam descendebat, &c.

PRIMÒ igitur fit mentio de beatitudinis contemplatio-
ne, cum dicitur. Beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis. Pro
quo iterum notandum, quod ista uerba possunt exponi quæ-
drupliciter secundum quatuor sensus Sacræ Scripturæ, uel
delicet.

Litera-

Literaliter, Moraliter, Allegoricaliter, Anagogicaliter.

PRIMÒ igitur prædicta Christi uerba possunt exponi li-
teraliter de uisu corporali, quo qui fruuntur, & bene utuntur,
beati quodammodo sunt respectu cæcorum, qui tali orga-
no priuantur. Vnde vulgò dicitur, quod illi sunt felices, qui
habent omnia membra sua, siue organa corporis sui unà cū
usu eorum, hoc autem præcipue habet uerum de organo ui-
sus. Cuius ratio est: quia ut dicit Philosophus de sensu, & sen-
sato, uisus multarum rerum differentias nobis demonstrat.
Et per oppositum uisu carenti magna pars ueri latet, ut di-
cit Seneca tragedia 5. Hinc sanctus ille Thobias, quem ster-
cus hirundinis lumine oculorum priuauerat, Angelo sibi di-
centi, gaude Thobia, respondit dicens. Quale gaudium mihi
erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non uideo? Tho-
bi. 5. Luminæ ergo oculorum orbari meritò possunt dicere
uidentibus: Beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis. Et hoc
præcipue habet uerum de illis, qui bene utuntur sensu ui-
sus. Quia reuera male utentibus prædicto sensu melius foret
utroque oculo orbari. Nam ut dicit Aug. lib. 10. confess.
Inter omnes sensus oculi sunt principes ad noscendum. Itè
idem ad fratres in eremo ser. 31. qui intitularur de fallacia
mundi. Multa, inquit, mala per oculos fiunt. Si enim Dauid
oculos clausisset, foemina non uidisset, & per consequens
adulterium non commisisset. Si Iudas pecuniam non uidisset,
magistrum suum non tradidisset. Et si Sodomitæ oculos
clausissent, iuuenes non uidissent, nec postea perijissent. Hæc
ille. Item Seneca. de remedijs fortuitorum. Oculi irritamenta
sunt uitiorum, ducesque scelerum. Adulterium oculi mon-
strant, & mala omnia. Propterea Hier. 9. dicitur. Ascendit
mors, i. peccatum, quod est mors animæ, per fenestras ue-
stras, id est, oculos, scilicet, occasionaliter. Ingressa est domos
uestras, id est, conscientias per consensum. Hinc Psal. qui de
hoc iam habuerat experientiam, orabat Dominum, dicens.
Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem.

SECONDÒ prædicta uerba. Beati oculi, qui, &c. possunt
exponi moraliter de iustis, & ueris poenitentibus, quorum
oculi interiores uideant, quæ sunt uidenda pro salute animæ.

PRIMÒ sursum coelestia gaudia preparata iustis, & bonis.
Vnde ex tali aspectu prouocantur amplius ad bñ agendū

Ab Hier.

Hic. 3. Leua oculos tuos in directum, id est, sursum ad Deum, & ad cœlestia. In cuius figuram legitur. Gen. 22. de Abraham, q̄ cum leuasset oculos suos, uidit locum procul .i. à longe.

SECVNDÒ uident deorsum inferni, supplicia præparata malis. Vnde ex tali aspectu retrahuntur à multis malis, ne illa perpererēt. Huiusmodi autem supplicia bene uidebat sanctus ille Hieremias, cum dicebat. Ollam succensam ego uideo. Eiusdem. 1. Leo .n. timet, q̄n uidet flammam ignis. Sic, & iusti timent, quoties occlus interioribus uidēt per meditationem flammam ignis inferni, ne illi hic tandē descendant. Hinc Prouer. 26. Beatus homo, qui semper est pauidus.

TERTIÒ uident extra sæculi uanitatē, & instabilitatem, ut potē in honoribus, & in diuitijs, in delicijs, & uoluptatibus. Hinc Salomon Eccles. 1. ait. Vidi cuncta, quę sunt sub sole, & uidi in omnibus uanitatē, & afflictionem spiritus, dum, scilicet, diuersis cogitationibus rapitur, & nullam requiem inuenit. Qui ergo bene, & diligenter uidet mundi uanitatē, prouocatur, & de facili trahitur ad ipsum contemnendum, iuxta illud Nahum. 3. Omnis, qui uidentem, reficit à te.

QUARTÒ uident intra se quo ad corpus magnam immunditiam, & imperfectionem, sicut uidere est per ea, quę exeunt ab eodem corpore per meatus, & secreta naturę. Vnde ex tali cōsideratione, & aspectu incitatur ad contemnendū carnis delicias, & ad nō inuamiter gloriandū de corporis elegantia, formositate, aut pulchritudine. Ista autē bene uidebat sanctus ille Propheta Esa. cum clamabat ex imperio dñi dicens. Omnis caro sēnum, & oīs gloria eius, quasi flos agri. Eiusdem. 40. In quibus uerbis uult dicere propheta dñi, quòd sicut sēnum nascendo habet uirorem, crescendo decorē, & florē, sed exsiccatum ardore solis teritur in puluerem, sic homo habet uirorē in puerili etate, decorē, & florē in iuuentute, sed tandē redit in puluerem in morte. Et hoc est, quod dicit Iac. 1. Exortus est sol, cum ardore, id est, febris est uans, & arefecit sēnum, id est, corpus humanum, & flos eius decidit, id est, fortitudo, uel sanitas, & decor uultus eius deperijt.

QUINTÒ oculi interiores iustorum uident intra se quo ad animam paruas culpas, & minutas negligentias, quas commiserunt. Sicut enim oculos exterior quāto clarior, & mundior,

clarior, tanto facilius uidet minutas immunditias in ueste alba, ita in proposito de oculo interiori respectu uestis conscientię. Vnde ad talē aspectum nos admonet scriptura. Hic re. 2. dicens. Vide uias tuas in cōualle. i. in p̄ri uita, & scito, quid feceris. Nā sicut infirmus debet frequenter uidere uulnera sua, ut sic inducatur ad adhibendū remediū, ita iusti, cū non sint regulariter absq̄; paruis, & leuibus culpis, debēt eas frequenter uidere, ut inde doleant, & humiliter recognoscentes infirmitatem suam. Ad hoc etiam faciendum nos admonet scriptura. Hier. 2. dicens. Scito, & uide, quia malum est, & amarum dereliquisse te dominum Deum tuum, & nō esse timorem Dei apud te. Et hoc est contra multos, quę similesunt oculis, qui uident bene alia à se, sed minimē seipsos. Sic, & multi bene uident defectus aliorum, etiam paruos, sed non suos, quāuis magnos. Contra quos loquitur Christus Mat. 7. dicens. Hypocrita, quid uides festucam in oculo fratris tui, & trabem, quę in oculo tuo est, non uides? Et ecce primum trabem in &c.

SEXTO uident retro, scilicet peccata, quę olim commiserunt, & inde dolēt, dicentes quę pl. Exitus aquarū deduxerunt oculi mei, quia nō custodierunt legem tuā. Similiter ibi uident bona, quę facere debuerunt, & omiserunt per purā negligentiam. Propter quod satagunt multiplicare bona opera, ut sic recōpensare ualeant tēpus perditum, iuxta illud Apostolicū uerbū ad Ephe. 5. redimentes tempus. Itē in hoc diē præteritum reuocantes, ut in Apocryphis Eldrę legitur.

SEPTIMO, & ultimo oculi interiores iustorū, & bonorū uident attentē considerantes, quę uadunt, & oī diē appropinquant ad portas mortis, itē ad Dei iudicium, in quo oportebit eos reddere rōnem de omni uita sua. Et ex hac cōsideratione incitatur eis timor non modicus. Propter quod mouentur ad se debitē præparandum ad futuras nuptias, item ad pœnitentiam agendum de iam commissis offensis. Taliter autē uidebāt ante fe oculi interiores regij Prophætę Dauid, s̄m̄ q̄ de seipso loquēs ait ad dñm. Ad iudicium tuum dñe timui, & ideo feci iudiciū, & iustitiam, supp. de meis. Non tradas ergo me dñe calumniatibus meis, scilicet, demonibus. Ecce ergo quę, & qualia uident oculi interiores bonorū, & deuotorum catholicorū. Propter quòd meritò potest dici

de illis uerbum prædictum, scilicet: Beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis.

TERTIO prædictum uerbum potest exponi allegoricè, scilicet, de bonis, & deuotis catholicis, qui uident Christum, sub speciebus panis, & uini in Sacramento altaris, ita ut qui libet postquam audiuit missam, deuorè possit gratias agendo dicere domino illud uerbum Simeonis Luc. 2. Viderunt oculi mei salutare tuum. Domini autem Sacerdotes, qui nõ solum uident Christum in dicto Sacramento, uerumeriam ipsum contrectant, meritò possunt dicere illud 1. Iohan. 1. Qd uidimus, & manus nostræ contrectauerunt de uerbo uitæ. O quanta dignitate dominis Ecclesiasticis collata, quæ etiã non confertur Angelicis spiritibus. O quantum supplicium illi sustinebant, qui ipsum indignè contrectat in Sacro altaris.

AITER, & in eodem sensu allegorico dic, quòd illi literati uisi sunt beati, qui uident, & intelligunt Sacram Scripturam sanè, & ueraciter, non tortuose, & fallaciter, ut Hæretici. Beati ergo oculi, qui uidet, quæ uos, sup. domini Theologi uidetis. Sed quæ sunt illa, quæ uidentur in Sacra Scriptura à uiris Theologis. Profectò illa sunt multa, utpote, credenda, ut sunt articuli fidei. Item agenda, ut sunt diuina præcepta. Item fugienda, ut sunt uitia, & peccata. Item horrenda, ut sunt inferni supplicia. Item desideranda, & appetèda, ut sunt æterna gaudia. Sunt, & alia, quæ ueri Theologi uident in Sacra Scriptura, quæ sunt sensuum multiplicitas. Ipsi eni fugunt mel de petra, & oleum de saxo durissimo, dũ ex sensu literali eliciunt sensum Tropologicum, Allegoricum, & Anagogicum. Hoc autem non faciunt, qui uacant alijs scis tuis humanis, & quæ sunt de pane lucrando. Et ideo beati nõ sunt dicendi, qui uident, quæ uident domini legiste, aut canoqiste, medici, aut chirurgici, grammatici, aut Poete, siue oratores, & hæmò, sed potius dicèdi sũt miseri, & hoc pp abusu.

QUARTO prædictum uerbum potest exponi analogicè, scilicet, duis clarè Deum uidentibus, atque in eo tanquam in speculo mundissimo, & amplissimo omnia, quæ fuerunt, sunt, & erunt a pertè cernètib. Nos ergo pauperes uiatores possumus rònabiliter alloqui ipsos comprehensores in hac forma. O beati oculi, qui uident, sup. secreta cælestia, quæ uos nudè, & apertè uidetis. In cuius figuram legit. 3. Reg. 10. Postquam

postquam Regina Saba uenit ad domum Salomonis, & uidit uniuersam dispositionem illius, dixit ei. Beati uiri tui, & beati serui tui, qui hic stant coram te semper, & audistis sapientiam tuam. Illi ergo Philosophi antiqui turpiter errauerũt, qui dixerunt beatitudinem consistere in cibis, & potibus. Si milititer, & illi, qui eam posuerunt consistere in uenericis, ut Epicurei. Item, & illi, qui dixerunt eam consistere in diuitijs, in honoribus huius sæculi, in potentia, & uirtute corporali, & huiusmodi. Quos omnes condènat Christus Io. 17. dicès. Hęc est uita æterna, ut cognoscant te uerum Deum, &c. Ex quibus uerbis patet, quòd uera beatitudo consistit principaliter, & essentialiter in uisione diuinæ essentiæ. Meritò ergo ipsis beatis dicere possumus, id quod hic dicit Christus, uide licet, beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis, &c.

SEXTO uerbum implicite. Beate aures, quæ audiũt, quæ uos auditis. Similiter ista uerba possunt exponi quadripliciter, sicut & præcedentia. Primò quidem literaliter de illis quibus datum est audire exterius. Tales enim sunt quoddammodo, beati saltem naturaliter, respectu eorum, qui tali organo sunt priuati, ut sunt surdi. Multum ergo tenentur regratiari Deo illi, quibus datum est audire. Secundò moraliter de illis, qui deuoetè, & attentè audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud, ut habetur Luc. 11. Item de illis, qui omni die intersunt diuinis officijs, & huiusmodi. Tertio allegoricaliter de illis, qui audierunt Christum in præsentia uita prædicantem, & de cælestibus, atque salutaribus discretentem. De quo etiam dicebant ministri Iudæorum, qui missi fuerant ad eum capiendum. Nunquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur. Io. 7. Illi ergo beati fuerunt, qui Christum prædicantè audierunt exterius, & in ipsum crediderũt interius, ut fuerũt Apostoli, & multi alij. Quarto anagogicaliter de beatis, qui audiunt Angelicã, & cælestẽ melodiam. O quã beate sunt aures taliũ. Vñ ad positũ refert beatus Greg. in suo dialoq. lib. 4. ca. 14. de quodam paupere Romano, cui nomẽ Seruulus, qui toto tempore uitæ suę rãta paralyssi percussus fuerat, & cogebat continè super grabatum iacere. Neq. enim manum præ debilitate usque ad os perducere ualebat. Hic etiam elemosynis, quæ sibi dabantur, parcè utens, residuum pauperibus per manus sibi seruientium dabat. Cum ergo tandem

tandem morti appropinquaret, & multitudo clericorum Psalmos decantantium pro expectatione exitus sui spiritus sibi assisteret, repente compescuit voces psallentium, cum terrore magni clamoris, dicens. Taceatis in nomine Domini. Nunquid auditis, quantę resonant laudes in celo. Cumq; ad eas laudes muricatas intus aures cordis intenderet, ultimum exhalauit spiritum. Quo facto mox locus ille tanto odore repletus est, ut omnes assistentes stuperent. Hęc ibi. O si ille adhuc in terris degens tantam audiuit melodiam de celo uenientem, quid credendum est de illis, qui iam sunt in celo gloriosę regnant, quantam audiunt melodiam? De ipsis itaq; beatis meritõ dicere possumus: Beatę aures, quę audiunt, quę uos auditis. Et sic patet de prima parte principali huius Evangelij.

SECUNDO principaliter in presenti Euangelio fit mentio de interrogationis solutione, cum subditur: Et ecce quidam legisperitus surrexit, forsã ut melius audiretur, uel ut bonus, & iustus uideretur, tentans illum, & dicens. Magister, quid faciendo uitam æternã possidebo? Quem cum Christus interrogasset, quid in lege scriptum inuenisset, & ille dixisset se inuenisse scriptum in lege uidelicet Deut. 6. Diliges Dominum Deum tuum, &c. adiecit Christus dicens: Hoc fac, & uiues, scilicet uita gratię in presentĩ, & glorię in futuro, quia in prædictis duobus mandatis, quorum primum est de dilectione Dei, secundum uerõ de dilectione proximi, tota læt pendet, & prophetę, ut habetur Matt. 22.

QUÆRITUR de isto legisperito, quomodo ista duo possunt simul stare in ueritate, scilicet, quod sit peritus in lege, & quod ignoret media perueniendi ad uitam æternam. Ad hoc respondetur primõ, quod bene nouerat dicta media, quod etiam apertę monstrauit, quando Christo eum interroganti, quid in lege scriptum esset, respondit dicens: Diliges Dominum, &c. Interrogauit ergo Christum legisperitus non quasi ignorans, sed eum tentans, ut ait Euangelista. Uolebat enim scire de Christo, quem Deum esse nõ credebat, si sciret, quid necessarium sit pro consecutione uitę æternę. In quo ostendebat se multum errare, maximę cum in ipso Christo essent omnes thesauri sapientię, & scientię Dei absconditi, ut dicit Apostolus ad Col. 2. Vel dic, quod iste legisperitus ge-

rebat personam multorum sapientum huius seculi, tam peritorum in iure ciuili, quã canonico, qui in his, quę Dei sunt, minus periti inueniuntur. Et in hoc apertę ostenditur tam in dicto legisperito, quã in sibi similibus uerbis Christi uerum Matt. 11 ubi ait ad patrem loquens. Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, supple, huius seculi, & reuelasti ea paruulis, id est, ueris humilibus, uel simplicibus, & idiotis, qui in his, quę Dei sunt, communiter peritiores inueniuntur multis legisperitis. Vnde August. Stulti, & indocti rapiunt celos, & nos cum scientijs nostris, &c.

MORALITER. Iuxta illud: Magister, quid faciendo uitam æternã possidebo? Notandum, quod iste legisperitus salubriter interrogat Christum, quantum est de forma interrogationis. Non enim ipsum interrogat, qualiter disputando, aut qualiter legendo, siue audiendo, seu etiam loquendo perueniatur ad regnum cęlorum, cum tamen hæc sint bona ex se, sed interrogat, quid faciendo dictum regnum possideatur. Per quod innuitur, quod bona operatio est ad salutem necessaria, maximę ubi necessitas eam non excludit, quia ut dicit Apostolus ad Rom. 2. Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur, & Iaco. 1. Estote factores uerbi, & non auditores tantum, fallentes uosmetipsos. Item Matth. 7. ait Christus: Omnis qui audit uerba mea hæc, & facit ea, assimilabitur uiro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram. Item de iustis loquens Psal. dicit, quod memores sunt mandatorum eius, scilicet Domini, ad faciendum ea. Et nota, quod dicit, ad faciendum ea. Ecce ergo quã bene, dummodo concurrat pia intentio, interrogat legisperitus Christum dicens: Magister quid faciendo, &c.

MORALITER. Similem quęstionem cum legisperito possunt formare multi status hominum. Quibus etiam potest salubriter responderi, sicut & Christus respondit dicto legisperito. Hi ergo sunt.

Princeps, Pastor, Ecclesiasticus, Officiarius, Negotiator, Coniugatus.

PRIMõ igitur si rex, aut princeps quęrat, quid faciendo uitam æternã possidebit, illi respondendũ est, q. tribus modis. Primõ Deum deuotę colendo. Matt. 6. Quęrite primõ regnũ

Dei. Secundò iustitiam unicuique reddendo. Vnde sequitur. Et iustitiam eius, idest, iustitiam, quam ipse præcepit, ut tales diligant, & faciant. Vnde in psal. Honor regis iudicium diligat. Tertiò subditos tuendo ab aduersarijs. In cuius rei signum datur regi ensis in sua coronatione. Sed profectò multi reges, & Principes subditos suos non defendunt, sed potius grauant tributis, gabellis, tallijs, & pœndunt in finitis modis. Et tales reprehendit dominus Michæ. 3. dicens. Audite Principes Jacob, & duces domus Israel. Nunquid non uestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum, & diligitis malum, qui uiolenter tollitis pelles eorum desuper eis, carnem eorum desuper ossibus eorum? Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoriarunt &c. Sed unde in principibus tanta crudelitas? Profectò plerumque ex malitia populi. Nam, ut dicit Isido. de sommo bono lib. 3. c. 48. Reges quando boni sunt, muneris est Dei, quando uerò mali, sceleris est populi. Secundum enim meritum plebium disponitur uita rectorum, testante Iob, qui ait. Qui regnare facit Hypocritam, propter peccata populi. Hæc ille.

S E C U N D ò si pastor querat, quid faciendo uitam æternâ possidebit, respondetur sibi, quòd debet tria facere. Primò debet, quantum in se est, oues sibi commissas triplici pabulo pascere, uidelicet, exemplo bonæ uitæ, pane sanctæ prædicationis, & doctrinæ, item pane materiali pro loco, & tēpore. In cuius rei signum Christus, quando uoluit constituere Petrum pastorem totius Ecclesiæ, ter dixit ei. Pafce, pafce, pafce. Io. vii. Hinc idem Petrus in sua prima canonica. c. 5. ceteros pastores instruens ait. Pafcite, qui est in uobis gregem Dei. Pafcite, inquam, triplici pabulo, de quo dictum est. Sed profectò pastores moderni bene nouerunt pascere semetipsos, non autem subditos. Vnde uidere est multos curatos, priores, abbates, & similes adeo pingues, ut uix possint contineri intra pellem suam. Quibus maledicit scriptura Ezech. 33. dicens. Ve pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. Nonne greges à pastoribus pascuntur? Lac comederatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Secundò debet pastor cum ouibus suis, quantum possibile est, residere, nisi

forfan

forfan ad tempus se ab eis absentet propter maius bonum, aut propter causam rationabilem. In cuius figuram legitur Lu. 2. Quòd in nocte Natiuitatis Domini pastores erant in regione eadem uigilantes, & custodientes uigilias noctis suæ per gregem suum. At uerò hac tempestate maior pars pastorum, tam curatorum, quam Episcoporum uoluptate sua absentant se à consortio, & præsentia ouium, prætendentes sibi uolunt excusationes. Nec ad residendum compellunt eos diu cæsari conformiter ad iura, quia perderent tributum, quod annuatim percipiunt de non residentia, cum tamen de tali non residentia conqueratur dominus Ezech. 34. dicens. Dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non esset pastor, & factæ sunt in deuotionem omnium bestiarum uagæ, & dispersæ sunt. Tertiò debet pastor non obstante quocunque periculo etiã mortis se exponere pro salute ouium suarum, & præcipuè, si non inueniat equè idoneum, qui sit paratus hoc facere, quia, ut dicit Christus Iohan. 10. Bonus pastor animam suam, dat pro ouibus suis, idest, exponit se mortis periculo pro salute spiritali ouium suarum. Cuius contrarium faciunt multi curati, qui quum primum uident unum, uel duos de Parochianis suis peste perijisse, mox fugiunt, constituentes forsan quendam ignaram presbyterum uicarium suum. Vnde tales meritò deberent priuari beneficio, ex quo renuunt exercere in propria persona officium, maxime cum beneficium detur propter officium, Tales etiam uocat Christus mercenarios, & non pastores. Io. 10. dicens. Mercenarius uidet lupum, idest, aduersitatem uenientem, & fugit, & dimittit oues

T E R T I ò si ecclesiasticus, qui est sine beneficio, aut officio, querat, quid faciendo uitam possidebit, respòdetur illi, quòd tria faciendo. Primum est ut honestè, purè, & religiosè uiuat, non solum propter se, sed ut aliis præbeat bonum exemplum, iuxta illud domini uerbum Mar. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent, &c. Vnde presbiter dicitur, quasi aliis præbens iter, scilicet, pro bonum exemplum. Et de hoc habes in iure. 6. quæst. 1. beatus. Item. 8. quæst. 1. qualis. Secundum est, ut reuerenter, & deuotè diuinum officium persoluat horis statutis, & non rotum simul, more aliquorum, qui aliquando ante lucem dicunt totum officium, usq;

ad

ad uesperas, cum tamen non sint in alijs legitimè impediti, Vnde in Psal. Septies in die laudem dixi tibi. Propterea in decr. dist. 9. l. ca. Eleutherius. dicitur, quòd clerici horas statutas diurnas, & nocturnas distinctis temporibus debent exple re. Præcipue autè debet sacerdos reuerter celebrare Missam, & non festinanter more aliquorum. Item summpopere cauere debet, ne celebret Missam principaliter causa lucri. Tertiu est, vt caueat, ne per eum dignitas sacerdotalis uilescat. Quod potest contingere tribus modis. Primus est mulierum maximè suspectarum, aut iuuenum frequentatio, quæ quidem frequentatio ualde periculosa est, & ideo districtè interdictur omnibus clericis in iure, ut patet. 3. 2. dist. interdictit. Item. 8. l. dist. clericus, & per multa alia capitula sequentia, Item de hoc est expressa rubrica lib. 3. antiquarum decretalium, quæ sic intitulatur. De cohabitatione clericorū, & mulierum. Eadem rubri. habetur lib. 3. decretalium nouarum, quæ usitato nomine uocantur sextus decretalium. Item in clemen. eo. tit. Vnde congruè in allegatione dictarū rubrica. dicitur. extra de cohabitatione, &c. Quia reuera mulieres debent esse extra habitationè clericorum. Nota de Augustino, qui non patiebatur nepes suas intrare domum suam pastoralem. A fortiori ergo extraneas non permittebat illic ingredi. Vnde in signum, quòd non placeat Domino mulieres ingredi domos clericorum, & signanter religiosorum, siqua mulier præsumit ingredi monasterium sancti Fiacrij præter Ecclesiam, quod est in territorio Meldensi, mox arripitur à maligno spiritu, Secundus modus, per quem uilescit in conspectu Dei, & hominum status clericorum, siue dignitas sacerdotalis, est habitus indecentia, & dissolutio. Nam inter eos multi deferunt tunicas breues, & dissolutas, comam in capite cum pileo desuper cum gladio ad latus, ita ut magis uideantur milites, aut puri laici, quàm clerici, cum tamen iura interdican eis prædicta, ut patet extra de uita, & honestate cleri. per totum. Item in clemen. eo. tit. ca. quoniam. specialiter interdicitur omnibus clericis in factis ordinibus constitutis, ne uentant uestibus dissolutis. Quod si fecerint, debet priuari priuilegio clericali, ut notatur de cleri. coniug. ea. cleri. lib. 6. Ad idem est ca. cleri. dist. 23. Tertius modus, per quem uilescit status, & dignitas sacerdotalis, est officii imperti-

impertinentis assumptio, & executio. Sunt enim inter eos multi etiam beneficiati, qui auaritia ducti suscipiunt curam, & administrationem temporale eis omnino impertinentem, ita ut efficiantur publici procuratores, receptores, & officiarj dominorum temporalium, contra omnem dispositionem iuris tam diuini, quàm canonici, quàm etiam ciuiliis. De primo habetur. 2. ad Timo. 2. ubi ait Apost. Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit, id est deuouit, vt dicit interli. De secundo habetur dist. 86. peruenit. Item. 4. quest. 6. omnibus. Item. 2. l. questio. 3. peruenit. Et ibidem ca. credo. Item extra, ne clerici, uel monachi secularibus negocijs se immisceant cap. 1. quod incipit multa. Item ca. sacerdotibus. Item extra de postulando ca. 1. quod incipit clerici. De tertio habetur. C. de Episcopis, & cleri. l. placet. Ecce ergo, per quæ uilescit dignitas sacerdotalis. Vnde prædictis omnibus melius foret nunquam suscepisse dignitatem sacerdotalem.

Quartò si minister iustitiæ tam Ecclesiasticas, quàm laicales querat, quid faciendo uitam æternam possidebit, respondetur illi, quòd rectè se habendo in officio suo. Pro quo notandum, quòd triplex est minister iustitiæ, scilicet iudex, aduocatus, procurator. Primus igitur minister iustitiæ est iudex, qui summpopere cauere debet, ne in iudicando perueratur altero illorum modorum, de quibus Greg. & recitatur in decr. 1. l. quest. 3. quatuor modis, scilicet timore, aut mune-re, odio, uel amore. Secundus minister iustitiæ, qui est tanquàm mediator, est aduocatus, qui debet similiter summpopere cauere, ne scienter suscipiat, aut prosequatur causam iniustam, Item ne cupiditate ductus impediatur finem processus, sed magis expeditionem saluaris saluandis. Item ne per negligentiam suam, aut ignorantiam bona causa perdat. Tunc enim teneretur ad omne damnum, quod pateretur damnū passus. Et de hoc plenius scripsi in tractatu super. Confiteor, item in magno rosario in sermone de rosa aduocationis. Tertius minister iustitiæ, & qui est tanquàm sollicitator, est procurator, qui similiter debet cauere tria. Primū est, ne sit negligens in procuratione, & sollicitatione materiam damni, ut dictum est in aduocato in simili casu. Secundum est fidelitas, ut nō reuelat

procuratori partis aduersæ id, quod sibi celandū est. Tertium est equitas, ut recipiat moderatum salarium, cōsiderata qualitate personæ, & assumpto labore. Prædicti ergo iustitiæ ministri prædicta facientes uitam æternam possidebunt.

QUIN T O si negociator querat, quid faciendo uitā æternam possidebit, respondetur illi, quod negociando fideliter. Quæ quidē fidelitas obseruanda est in tribus. Primò in substantia rei uenalis, ut non uendat unam pro alia, siue ut non tradat unum pro alio, utpote falsam monetam pro bona. Secundò in quantitate, ut non uendat cum falso pondere, & mensura. Nam & tales solent singulis Dominicis diebus in pronis excommunicari. Tertio in qualitate, ut non uendat scienter animal morbidum pro sano. Sed quis est hic mercator, qui hæc obseruat? & laudabimus eum. Perfectò negociatores in negociando habent quasi pro lege, ut se mutuo decipere possint. Propter quod dicit Leo Papa, & recitatur de pœ. dist. 5. qualitas, quod difficile est inter cements, uendensq; cōmercium non interuenire peccatū, quia ut habetur. ff. locati, & conducti. l. item si precio. naturale est contrahentibus sese inuicem decipere. Sed caueant tales, ne semetiplos decipiant, scilicet, incurrendo æternam damnationem.

SE X T O si coniugatus querat, quid faciendo uitā æternā possidebit, respondendum est illi, quod tria obseruando. Primum est castitas quo ad se, ut nullam mulierē cognoscat, siue effectū, siue affectū præter propriā uxorem, cōsiderans, quod adulteriū Christiana religio in utroq; sexu pari ratione condemnat, ut habet. 3. quest. 5. Christiana. Maritus enim equali uinculo tenetur obseruare fidelitatem uxori, sicut illa sibi. Vnde August. & recitatur eadem causa, quest. 6. si dicunt, alloquitur maritos, dicens: Si dicuntur estis uxoribus uestris, seruate uos, quales uultis eas inuenire, tales & ipsæ uos inueniant. Secundum est amor, & dilectio ad uxorē. Vnde Apostolus ad Ephes. 5. Viri diligite uxores uestras, nō quidem meretricio amore, sed sancto, casto, & perfectō. Propterea subdit: Sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Item postea scribit dicens, quod uiri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Item ad Col. 3. idem præcipit dicens: Viri diligite uxores uestras, & nolite amari esse ad illas, idest, nimium acerbi, siue uacris, seu duri. Item ad Ephes. 5. in fine cōcludit Apost. dicens:

Vnusquisq;

Vnusquisq; suā uxorem, sicut seipsum diligit. Tertium quod debet coniugatus obseruare, est educatio proles. Debet enim pater diligenter educare prolem suam, si quam habet, non solum corporaliter providendo illi de necessarijs ad uitam, quandiu est paruula, & in ætate tenera, uerumetiam erudendo illam in timore, & feruitio Domini. Sic enim præcipit sapiens Eccl. 7. dicens. Filij tibi sunt, erudi illos, scilicet, in fide, & moribus. Item erudi illos, sup. in aliqua arte honesta, siue per te, siue per alium, ut possint in posterum inopem defendere uitam, ut consulit poeta Cato: Ecce ergo, quid coniugatus facere debet, ut tandem uitam æternam ualeat possidere. Et nota, quod idem propositum potest practicari de multis alijs statibus hominū, utpote de diuite, qui debet facere elemosynam pauperibus si uelit uitam æternam possidere, iuxta illud Domini consiliū. Luc. 16. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Item de paupere, qui debet indigentiam suam patienter ferre, exemplo Iob. Item de manu operario, qui debet fideliter, & diligenter operari. Item de seruo in ordine ad Dominum suū. Item de quolibet Christiano, qui si cupit tandē possidere regnum cœlorum, debet in presenti Dominū super omnia diligere, & proximum, sicut seipsum, sicut Christus respondit hodie legisperito. De hac tamen materia in presenti loqui non intendo, tum propter prolixitatem uitandam, tum quia de ea loqui intendo in sequentibus, uidelicet, in profecto expositionem Euang. gely. Dominicę. 18. Ideo ista sufficiant pro secunda parte Euang. ij. præsentis.

TERTIO principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de cuiusdā parabole narratione, & applicatione. Parabola est de quodā homine descendente ab Hierusalem in Hierico, qui incidit in latrones. Qui spoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuio relicto. Cui non est miserus sacerdos illac transiens, nec similiter leuita, sed tantum quidā Samaritanus, qui solus reputatur proximus fuisse illi, qui incidit in latrones, ut insinuat Christus in fine Euangelij.

SE D contra. Ex hoc sequitur, quod debemus illos tantū estimare proximos nostros, & amare, ut proximos, qui beneficiunt, & subueniunt necessitatibus nostris: Responso: Aliquis potest dici proximus dupliciter. Primò ex debito, & sic omni

homo, quamdiu est in uia, reputatur proximus noster, siue sit consanguineus, aut affinis, Christianus, aut Iudæus. Secundo ex beneficio, & sic uerum est, quod ille solus reputatur proximus, qui beneficium tempore & loco. Ad quod etiam beneficium impendendum tenemur, & ad quod nos admonet Christus in sine euangelij, quod in persona otium dixit legisperito, Vade, & tu fac similitur, super misericordiam in effectu & realiter proximo idigenti.

NOTANDUM est autem, quod possumus exponere dictam parabolam tripliciter, uidelicet

Allegorically, Mysticaliter, Moraliter.

PRIMO quidem allegoricè, de primo parente, siue de toto humano genere. Hic ergo homo descendit ab Hierusalem in Hierico, quando profugatus est à Paradiso terrestri, qui est locus felicitatis, & immortalitatis, & missus est in exitum terræ huius, quæ est locus miserie, & totius corruptionis. Incidit etiam in latrones. id est in dæmonum potestates, qui benè dicuntur latrones, eo quod clam insidiatur hominibus, & deuotus animabus, ut eas captiuas ducant in infernum. In cuius figuram legitur. 3. Reg. 5. quod de Syria. id est de inferno, egressi fuerant latroneculi in terram Israel. id est in hunc mundum, & captiuam duxerant puellam. id est animam rationalem. Qui etiam, super demones spoliauerunt eum, scilicet primum hominem, auferentes ab eo uestem principalem gratiæ, & uirtutum, id est subtunicale innocentie, similiter camisiam immortalitatis, ita ut remaneret nudus, ut habetur Gen. 3. Nec quidem de præda fatiati sunt dicti latrones, quinimmo plagis impositis. id est naturalibus uulneratis & debilitatis per peccatum, abierunt, non quidem ab insidijs, & tentationibus cessando, sed eas amodo occultando. Quoniam enim dæmon, primo tentauit Adam, apparuit sensibiliter in specie serpentis. Postmodum autem, regulariter quotquot tentat, inuisibiliter, & occultè tentat, propter quod ait Pf. In uia hac, qua ambulabam absconderunt superbi. id est dæmones laqueum mihi. Sequitur, Semiuiuo relicto. id est uita naturæ tantum relicta, uitam gratiæ, in qua conditus fuerat primus homo, auferendo. Per sacerdotem autem, qui præteriuit, intelligit Moyses. Per Leuitam uerò, designantur ceteri Prophetæ. Hi ergo non sanauerunt, sicut neque sanare potuerunt genus humanum, sed tantum Samaritanus, per quem intelligitur Christus. Et ideo benedicta

Et hora, in qua dicitur Samaritanus uenit in hunc mundum. Cetera pertransio breuitatis causa.

MYSTICÈ homo descendens ab Hierusalem in Hierico, est Christus, qui descendit de superna Hierusalem in Hierico, quando descendit de celo in uerum Virginis, & incidit in latrones, quoniam uoluntarie obtulit seipsum manibus quærentium eum occidere, Tunc etiam hmoi latrones. id est tortores & ministri Pilati plagas crudelissimas illi imposuerunt, quoniam flagellauerunt eum ligatum ad columnam, item quæ coronam spineam imposuerunt dignissimo capiti eius. Tandem & tercio quoniam foderunt manus eius, & pedes grossis clauis in cruce. Cuius uisus, quod inclinatio capite expiraret, abierunt ad propria semitium relicto. Cui enim ipse Christus esset Deus, & homo, consequens est dicere, quod uiuebat uita humana, & diuina. Primum uita amisit in cruce, sed non diuinam, quæ est immortalis. Et ideo tunc relictus est semiuiuus, quia in resurrectione iterum cepit uinere uita humana, & per consequens integrè. Sacerdos autem & Leuita, qui non sunt miseri pauperis hominis uulnerati, rectè designant aliter Sacerdotes, & Leuitas iudeorum, qui non sunt cõpassi Christo passo, sicut neque uiuo. Samaritanus uerò, qui misericordiam impendit uulnerato, rectè designat probum illum uirum Nicodemum, qui attulit mixturam myrræ, & aloes, quasi libras centum, ad unguendum dominicum corpus, ut habetur Iohan. 20.

MORALITER. Homo, qui incidit in latrones, designat unquamque habentem processum in curia ecclesiastica, aut seculari. Nam in utraque, sunt multi latrones, ut pœte, iudices, aduocati, procuratores, notarij, commissarij, & similes, quorum quilibet sermè querit prædari, & attrahere ad se pecuniam habentium causas, & lites in curijs eorum. Qui postquam spoliauerunt eum modica, aut multa substantia sua, plagis impositis. id est multiplici tristitia cordis inflicta, abeunt. id est recedunt, siue pauperè dimittunt, processu indecisi, & infecto, sicut abire solent, lupi satiati à cadauere, semiuiuo relicto. id est pecunia litigatis, aut eius substantia exhausta, quæ est media uita eius. Nec certè talis sic spoliatus, & uulneratus postea de facili inuenit, qui misereat illius. Aliqui tamen dñs tæget cor Samaritani. id est aliquid boni, & pbi aduocati, aut cõsiliarij, qui pietate ductus dat sibi salubre consiliu super facto cause sue. Sic. n. agere olim solebat B. Iuo. Iste tamen Samaritanus

ranus raro hodie inuenit in terris. Nec B. Iuo, multos filios post se relinquit, quinimo si men illius uidetur esse hodie totaliter ablatum de terra.

V E L dic, quòd homo, qui incidit in latrones, est pauper agricola, aut similis, qui præ inopia cogitur à diuitibus accipere ad usuram, forsân tradendo eis un pignus uitam, prædium, aut agrum. Tandem autem tales spoliant pauperem, faciètes transire per decretum modicam possessionem suam ob defectum solutionis. Sicque plagis impostis. i. paupere in amaritudine constituto, relinquunt eum semiuuium, quia amodò continuò languet, usque ad mortem.

V E L dic, quòd homo, qui incidit in latrones, est aliquis ægrotus: Latrones autem, sunt Medici, aut Chirurgici, qui postquam spoliauerint ægrotum sua substãtia, plagis impostis. i. aggravata infirmitate forsân propter imperitiam suam, abeunt semiuuiuo relicto. i. postquam uident, quòd actum est de uita ægroti. Hinc in Proverbio dicitur, quod Medici, & Marefcali, faciunt sepè mori homines, & equos. Non sic igitur charissimi non sic, sed unusquisque secundum suum statum studeat misericordiam impendere proximo necessitatem patienti, quatenus inueniat Dominum sibi misericordem, in præsentem quidem per gratiam, & in futuro per gloriam. Quamobis concedat, qui in Trinitate perfecta &c.

Dominica quartadecima post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

SPIRITV ambulate, & desideria carnis non perficietis. ad Gal. 5. Hominum triplex est desideria. Quidam enim uolunt quiescere, ut pigri, qui nõ uolunt laborare, nec alicui bono exercitio se occupare, cum tamen uideamus aues quasi in continuo motu, per aerem uolare, similiter & pisces per aquas hiacinde discurrere. Illi ergo homines laborare non uolentes, sunt deterioris conditionis auibus, & piscibus, maximè cum scriptura dicat Iob. 5. Quòd homo nascitur ad laborem, & auis ad uolatum. Tales etiam non sunt digni pane, quo uescuntur, iuxta illud 2. Thessal. 3. Si quis non uult operari, nec manducet. Alij autè ambulant, quibus melius, & salubrius esset quiescere, quia ambulant damnabiliter currentes post peccata, & querentes incrementum.

terdum ex proposito occasiones peccatorum. De quibus Apostolus ad Phil. 3. Multi ambulant, quos sæpè dicebam uobis, nunc autem, & flens dico; inimicos crucis Christi, quoru finis interitus, quorum Deus uenter est. Istud ultimum forsân apposuit Apostolus propter gulosos, qui currunt ad tabernas, in quibus audiunt esse bonum unum, & bona cibaria. Alij ambulant, & currunt ad brigas, & lites, de quibus in Psal. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Alij ambulant, & currunt ad prostibula, & loca inhonesta, id centes illud Sapientie 2. Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, & sic de alijs. Sunt & alij, qui ambulant uersus cælum, non gressibus corporeis, sed affectibus mentis, ut sunt boni, & deuoti catholici. Ad quod nos admonet Apostolus in principio epistolæ hodiernæ, dicens, Spiritu ambulate.

I N præsentem igitur epistola, Apostolus loquitur de desiderijs, & operibus carnis, de quibus ostendit multa, uidelicet

Quomodo uitantur in principio epistolæ.

Quomodo aduersantur, ibi, Caro concupiscit &c.

Quomodo uidentur, ibi, Manifesta sunt opera car. &c.

Quid operantur, ibi, Quoniam qui talia agunt &c.

P R I M Ò igitur Apostolus ostendit de operibus carnis, quomodo uitantur, cum ait, Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Sed quid est spiritu ambulare? Certè est secundum rectam rationem se regere. Dicitur enim recta ratio, quòd spiritualia, & æterna sunt præferenda carnalibus delicijs, quæ sunt momentanea, & caduca, & quæ tamen perducunt ad æternum interitum, quia teste Grego. momentaneum est, quod delectat, fed æternum, quod cruciat. **Q U I** autem sic ambulant, desideria carnis non perficiunt. i. usque ad opus non pertrahunt, quamuis interdum sentiant stimulos insurgentes, sicut & Paulus. Dicit ergo Apostolus. Spiritu. i. rationis ductu, ambulate, id est, benè operando proficite, iuxta illud Psal. Ibunt de uirtute in uirtutem. Ex quo patet, quòd non est stãdum in bono opere, fed magis, ac magis proficiendum per incrementum. In cuius rei signum animalia, quæ uidit Ezechiel, gradiebantur ante facies suas, & non reuertebantur, Vnde Greg. In uia Dei non progredi, retrogrèdi est, id est, non proficere est deficere. Spiritu ergo ambulate.

Quod ubi feceritis, desideria carnis, idest, delectationes quas caro suggerit, non perficietis, idest, consensu, uel opere non implebitis, licet in primis motibus inchoetis huiusmodi desideria.

MORALITER notandum, quod debemus ambulare per multas uias, de quibus Sap. 10. Iustum deduxit dominus, per uias rectas. Prima est uia innocentie, per quam ambulat paruuli baptizati. Vnde in Psalm. Beati immaculati in uia, qui ambulat in lege domini. Item Matth. decimonono. Sinite paruulos uenire ad me, et alium, & cetera. Secunda est uia penitentiae, per quam ambulant redeuntes ad Deum, post peccatum. De qua Exo. tertio. Ibimus, inquit penitentes, uiam trium dierum. Primus dies uocatur contritio. Secundus confessio. Tertius satisfactio. Tertia est uia mandatorum decalogi, quae perficitur in decem diebus, idest, in obseruatione decem mandatorum. Et per hanc uiam ambulauit Psalm. prout de semetipso loquens ait. Viam mandatorum tuorum cucurri. Quarta est uia stricta, & arcta, per quam ambulant ueri religiosi, quae perficitur tribus diebus. Primus uocatur obedientia. Secundus castitas. Tertius paupertas uoluntaria. Et per hanc uiam olim ambulauerunt sancti illi patres Benedictus, Hieronymus, Augustinus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, & similes. Vnde legitur de Beato Benedicto, quod in hora exitus ab hoc saeculo duo Monachi uiderunt uiam ab eius cella in caelum tendentem stratam pallijs, & coruscantem innumeris lampadibus, & uir clarus desuper assistens ait illis, haec est uia, per quam dilectus Benedictus in caelum ascendit. Quinta est uia ueritatis, & iustitiae, de qua in Psalm. Viam ueritatis elegi. Et per hanc uiam ambulant uersus caelum, boni iudices, fideles mercatores, promissorum adimpletores, & huiusmodi. Sexta, & ultima est, per quam ambulant uersus caelum illi, qui diligunt inimicos, & qui benefaciunt illis, qui oderunt eos. De qua prima ad Corinth. duodecimo Viam excellentiorem uobis demonstro. Notanter autem dicit Aposto. uiam excellentiorem propter charitatem, quae est excellentior omnibus uirtutibus, iuxta illud prima ad Corinth. duodecimo. Maior horum est charitas. Ecce, quomodo, & qualiter iustum deducit dominus per uias rectas, ut tandem

possit

possit peruenire ad regnum caelorum. Ideo sequitur in sapientia. Et ostendit illi regnum Dei.

MORALITER etiam notandum iuxta illud predictum uerbum. Et desideria carnis non perficietis, quod summo opere debemus cauere, desideria carnis, & hoc propter multa mala, quae operantur, maxime dum perficiuntur. Nam.

Militant, Perturbant, Maculant.

PRIMO igitur huiusmodi desideria militant aduersus animam, seu spiritum, ut dicit in praesenti epistola. Volunt. n. ea trahere ad partem suam, & subijcere sibi eam, tanquam ancillam, quod ualde miserum, & turpe, quod perficitur. Propter quod princeps Apostolorum Petrus in sua prima canonica. 3. c. nos charitatiue, & salubriter admonet dicens. Charissimi, obsecro uos, tanquam aduenas, & peregrinos, abstinere uos a carnalibus desideriis, quae militant aduersus animam. Sed quomodo militant? Certè ad modum balistariorum sigittas acutas, & telae ignea contra castrum aequi quasi continuè immittendo. Hanc pugnam bene experiebatur sanctissimus ille Aposto. Paulus, cum dicebat ad Ro. 7. Video aliam legem in membris meis repugnante legi mentis meae. Et Iac. 4. de hac malitia sic dicitur. Vnde bella, & lites in uobis? Nonne ex concupiscentiis uestris, quae militant in membris uestris? idest, per organa membrorum uestrorum. Da exemplum de incauto aspectu.

SECUNDO desideria carnis perturbant rationem, intantum ut infatuat hominem, maxime dum perficiuntur. Et de hoc habemus historiam de rege Salomone, qui cum esset sapientissimus super omnes reges mundi, et qui eum praecesserat, tandem in infatuatus est per desideria carnis, ea opere nephario perficiendo, ut patet. 3. Reg. 11. Vñ in ps. Supercedit ignis, sup. carnalis concupiscentia, & non uiderunt solem, idest, lumen recte rationis non illuxit uiris carnalibus.

TERCIO desideria carnis dum perficiuntur, maculant nedum animam, sicut & alia peccata, uerum etiam & corpus. Propter quod dicit Aposto. 1. ad Cor. 7. Quod ille, qui fornicatur, in corpus suum peccat. Nota de illis, qui incurrit per incontinentiam illam sedam immunditiam, quae nostri galli Neapolitanam uocant. Itè maculant gloriam, honorem, & famam hominis et praeter ceteris peccatis. Vnde de Salomone postquam adhaeruit mulieres alienigenas, dictum est, quod posuit maculam

eulam in gloria sua. Eccles. 47. Ecce quare desideria carnis sunt vitanda. Et sic patet de primo principali.

SECUNDO Apost. in præfenti Epistola ostendit de desiderijs carnis, quomodo, & cui aduersentur, cum ait. Caro concupiscit aduersus spiritum, idest, insurgit aduersus spiritum. Vel concupiscit aduersus spiritum, idest, desiderat, & affectat contraria spiritui, & recte rationi. Et dicitur caro concupiscere non quidem semel, sed quia anima concupiscit secundum carnem, iuxta illud ad Rom. 7. Video aliam legem in membris, &c. Spiritus autem, idest, ratio gratia Dei adiuta, concupiscit aduersus carnem, & ideo non est diffidendum, nec desperandum de victoria. Hæc enim scilicet, caro, & spiritus sibi inuicem aduersantur. Spiritus enim natione celestis est, caro autem terrestris, & dum unumquodque ad suam patriam tendere desiderat sit uehemens pugna, adeo ut nõ quecunque uultis, inquit Aposto. scilicet, semel rectam rationem, illa faciatis, impediente motu sensualitatis.

RESOLUTIONE ergo tenendum est, quod caro secunda se non concupiscit, sed dicitur concupiscere in quantum anima, secundum quod dat esse sensitiuum, dicitur per eam concupiscere, sicut dicimus, quod oculus uidet, cum tamen potius anima per ipsum uideat. Anima ergo dicitur dupliciter concupiscere. Primo modo secundum se, quod fit quod delectatur in his, que sunt secundum spiritum, sicut sunt opera uirtutum, & contemplatio diuino. Secundo modo dicitur concupiscere semel carnem, quod fit, quod appetit ea, que sunt delectabilia semel carnem, ut sunt uenerea, cibi, potus, & similia.

DE hac ergo concupiscentia carnis possunt formari tria dubia, uidelicet.

Quare, Quando, Qualiter.

PRIMUM igitur dubium est, quando caro concupiscit aduersus spiritum. Ad quod responderetur, quod ferme omni tempore, scilicet, festiuo, & non festiuo, ieiunabili, & non ieiunabili, sanitaris, & infirmitatis, nisi forsan infirmitas fuerit grauis, quia Eccles. trigessimoprimo. dicitur, quod infirmitas grauis sobriam facit animam, supple, ab insulsiibus concupiscentie carnalis. Item die, ac nocte regnat talis concupiscentia. Similiter omnem gratiam inuadit, signanter ex quo homo incipit esse pubes, & deinceps usque in senectam, & senium.

senium. Esa. trigesimotertio. De mane usque ad uesperam finies me. Item psal. Viget ad noctem, idest, mortem increpauerunt me renes mei, idest, in quibus ad literam habet sedem incontinentie luxuria. Et nota, quod dicit increpauerunt, idest, reprehensibilem ostenderunt, sicut qui alium in crepat, ipsum ostendit esse reprehensibilem. Notanter etiam dicit usque ad noctem, idest, usque ad mortem, quia non est pax, sed continuum belli inter sensualitatem, & rationem, nisi post mortem. Propter quod dicebat Beatus Hiero. Quocumque pergo. mecum meum hostem porto. Unde ob hanc causam uas ille electionis Paulus, cum premississet dicens. Video aliam legem in membris meis, &c. statim cepit clamare, & dicere. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Idest, de dominio carnis, ad Ro. 7. Quod autem concupiscentia carnis pullulet, usque in senectam, & senium, patet de Salomone, de quo legitur. 3. Reg. 11. Quod cum iam senex esset, deprauatum est cor eius per mulieres, cum tamen semper antea castissimus extitisset. Ex quo patet, quod homo quantumcumque castus debet semper timere, ne labatur tandem per incontinentiam, sicut de aliquibus legitur in uitis patrum. Item Dan. 13. legitur de duobus senibus iudicibus, quod exarserunt in concupiscentiam Susanna. Patet ergo, quanto tempore durat bellum inter carnem, & spiritum.

SECUNDUM dubium est de causa, propter quam Deus permittit in nobis carnem insurgere contra spiritum. Ad quod responderetur, quod causa est triplex. Prima procedit ex peccato primi parentis, in quo nos omnes originaliter eramus. Nam, sicut Deus dederat sibi iustitiam originalem pro se, & posteritate sua, si non peccasset, per quam perfectè caro subdita spiritui fuisset, ita eo peccante, in penam sui peccati sublata est illa subiectio, & harmonia, & facta est rebellis ancilla domine sue tam in eo, quam in filijs suis. In cuius figuram legitur Ge. 16. Quod Agar desepxit dominam suam Saram. Et ut dicit Beatus Tho. in tractatu de decem præceptis, nullus euadit prædictam rebellionem, seu carnis concupiscentiam post peccatum primorum parentum, & hoc propter corruptionem naturæ, præter Christum, & dignissimam matrem eius. Propter quod cæteros. admonet Apo. ad Ro. 6. dicens. Non regnet peccatum in uestro mortali corpore

porc, ut obediatis concupiscentijs eius. Et nota, quod non dicit Apost. non fit, sed non regnet, id est, non dominetur. Nam tunc peccatum concupiscentiæ est in carne, cum sola sensualityas delectat, sed non dominatur, cum ratio non consentit, nec uerè, nec interpretatiuè. Vbi etiam aduertendum, quod carnalis concupiscentia, que preuenit rationis iudicium, est peccatum, quidem, sed illud est tñ ueniale. Quod autem sit peccatum, patet per Aug. in gl. sup. præsentem Epistolam dicentè, quod nonnullum peccatum est, aliud, cum caro concupiscit aduersus spiritum. Et sic, de prima cā, quare permittit dominus carnem concupiscere aduersus spiritum in nobis. Secunda cā permissionis prædicte rebellionis est humiliatio. Sunt. n. multi, qui superbirent de donis domini, si non haberent aliquod retractium, per quod in humilitate cōseruaretur. Propter quod Apost. 2. ad Cor. 12. de seipso loquens ait. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est, &c. Sicut ergo sapiens medicus dimittit interdum aliquem morbum non curatum, eò quod non posset curari absque periculo maioris morbi, ut de fistulis currentibus contingit, ita, & Deus in proposito operatur. Tertia causa, propter quam Deus permittit in nobis carnem insurgere contra spiritum, est augmentatio meriti, ut, scilicet, illi resistendo mereamur. Nam quoties uiriliter contra insurgentem concupiscentiam decertamus, toties coronari meremur in cælis. Da exemplum de milite uiriliter decertante contra hostem. Ad utilitatem ergo bonorum licet per accidens, permittit dñs regnare carnalem concupiscentiã in eis, ut sic semper habeãt materiam exercitij. In cuius figuram noluit olim dñs delere omnes aduersarios filiorum Israel. Et sic patet ad secundum dubium.

TERTIUM dubium est, qualiter resistere poterimus concupiscentijs carnis, & moribus, seu insultibus illius, respondetur, quod quadrupliciter.

PRIMUM quidem ieiunijs, & abstinentijs, uigilijs, & disciplinis, peregrinationibus, & ceteris carnis macerationibus: quia ut dicit Apost. ad Gal. 5. Qui Christi sunt, id est, de sorte domini, carnem suam crucifixerunt, cum utijs, & concupiscentijs, ut, scilicet, non moueantur ad mala opera, nec ad mala desideria. Carnem ergo suam crucifigere est auferre uitam ducendo concupiscentias illius, quantum fieri potest,

extim-

extinguere, iuxta illud Aug. in regula de communi uita clericorum. Carnem, inquit, uestram domate ieiunijs, & abstinentia escæ, & potus, quantum ualuitudo permittit.

SECUNDUM uerò aliquo honesto exercitio se occupando, quia ut habetur Prouer. 21. Desideria, sup. carnalia, occidunt pigrum, id est, ociosum. Item eiusdem. 24. per agrum pigri transiui, & ecce torum repleuerat urticæ, scilicet, concupiscentiarum, & libidinum. Hic Hiero. 3. parte Epistolarum suarum Epistola. 39. ad Rusticum monachum scribens ait. In desiderijs est omnis ociositas. Itè idem 3. parte Epistolarum suarum, Epistola. 24. c. 12. Teneatis, inquit, firmissimè, quod omnis concupiscentiæ, & immunditiæ mater est ociositas. Et de hoc hémus historiã. 2. Reg. 11. de Dauid, qui cū uacaret ocio, ut potè, deambulãt in solario domus suæ, uidit Bersabeæ pulchrã ualde selauantem. Missis ergo nuncijs tulit eam, dormiurque cum ea. Bene ergo loquitur Ouidius lib. de remedijs, cū ait. Ocia si tollas, periere cupidinis arcus.

TERTIUM possuum resistere concupiscentijs carnis nos per deuotam orationem Deum commendando, dicentes illud Sap. 8. Non possum esse continens, nisi tu dederis. Videmus enim, quod capitaneus tenens aliquod castrum ex commissione principis, si teneret se nimis debilem, tunc mittit nuncium ad principem implorans auxilium, ita in proposito dominus Deus commisit nobis castrum corporis nostri custodiendum. Et quia sumus nimis debiles ad id exequendum, restat, ut diuinum imploremus auxilium per deuotum orationis suffragium, quia ut dicit Psalm. Nisi dominus custodierit ciuitatem, id est, humanam carnem, frustra uigilat, qui custodit eam.

QUARTUM possuum resistere prædictis concupiscentijs per memoriam mortis. Vnde Isidorus lib. 2. soliloquiorum. Si, inquit, carnis molestiam sentis, memoria mortis tibi obijce, & diem exitus tui tibi propone. Insuper propone tibi futurum iudicium, in quo rigidum examen fiet, & in quo oportebit te reddere rationem de omnibus. Propone denique tibi futura tormenta, & tunc cessabunt carnis tentamenta. Hęc ille. Patet ergo qualiter possuum resistere concupiscentijs carnis. Et per consequens de secundo principali.

TERTIUM principaliter Apost. in psèti Epistola ostendit de op

bus carnis, quomodo uidentur, cum ait. Manifesta sunt opera carnis, id est, non possunt diu cęlari, quia sunt de natura ignis, qui etsi ad tempus possit occultari, tandem tamen prodit seipsum. Vnde Prouer. 5. Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo? Quasi potest etiam homo abscondere ignem in sinu suo? Quasi dicat, non. Sic, nec ignis luxuria diu cęlari potest, & de hoc habemus historiam 2. Reg. 12. de Dauid, cui, postquam adulteratus fuisse cum Bethseę uxore Urię, dixit Propheta Natham ex parte domini. Tu fecisti malum tuum absconditę, ego autem faciam illud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis huius, id est, manifestum coram omnibus, adeo, quod vsque in hodiernum diem de eo prędicatur.

NOTANDVM est ergo, quod opera carnis, etiam quantumcunque occultę perpetrentur, sunt manifesta pluribus, uidelicet.

Deo, Angelis, Dęmonibus, Hominibus,

PRIMÒ igitur sunt manifesta Deo: quia ut habetur Eccl. 23. Omnia uedit oculus eius. Et post pauca, Oculi dñi multo plus lucido res-fundum Abyssis, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Dicit etiam Apostolus ad Hebrę. 4. quod omnia nuda sunt, & aperta oculis eius, ad quem nobis sermo, id est, qui oportet nos reddere rationem de cogitationibus affectionibus, & operibus nostris, iuxta illud Ecclesiasticus ulti. Cuncta, quę sunt, adducet Deus in iudiciũ pro omni errato, siue bonum, siue malum sit, etiam usque ad uerbum ociosum, ut habetur Matth. 12. Dicitur etiam Iob 26. quod nudus est infernus coram eo, & nullum est operimentum perditionis, id est male agentis. Item Prouer. 15. Infernus, & perditio coram domino quando magis corda filiorum hominum? Omnes gressus eorum considerat, non sunt tenebrę, nec est umbra mortis coram eo, ne abscondantur, qui operantur iniquitatem. Dicit etiam Psal. de eo, quod ipse scrutatur corda, & renes. Item 1. Reg. 16. Deus intuetur cor, homines autem uident, quę parent. Ista igitur considerans Boethius de consol. lib. 5. profa. 6. dicebat. Magna nobis, si dissimulare non uolumus, necessitas indata est probitatis, cū omnia ante oculos agamus iudicis cuncta cernentis. O uinam ista bene notarent illi, qui uerentur peccare in conspe-

ctu

ctu hominum, & non Dei, in hoc plus timentes homines, quã Deum, temporalem confusionem, quã eternam perditionem. Male ergo sentiebant de Deo illi, de quibus Iob. 27. Quid inquirunt, nouit dominus? Quasi enim per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cęli perambulat. Deinde subdit idem Iob dicęs. Quorsum sententia procul sit à me. Ex his omnibus relinquuntur, quod opera carnis sunt manifesta Deo.

SECUNDÒ eadem opera sunt manifesta Angelis sanctis, & presertim custodiibus animarũ. Cũ enim tales semper assistant his, quos custodiunt, ut eos reuocent à malo, & prouocent ad bonum, consequens est dicere, quod opera mala, quę agunt illi, quos custodiunt, sunt illis nota, & manifesta. Quod maximę intelligendum est de operibus malis, quę cõsistunt in actu exteriori. ut sunt furta, homicidia, blasphemię, fornicationes, adulteria, & his similia. Nam hęc omnia naturali intellectu cognoscere possunt omnes Angeli, tam boni, quã mali. De malis autę cogitationibus dicit beatus Thomas 1. parte quęstio. 57. art. 4. quod quamdiu male cogitationes manent in intellectu. & similiter male affectiones in uoluntate, à solo Deo cognoscuntur, cui soli subiacet humana uoluntas. Possunt tamen prædicta cognosci ab Angelis in suo effectu, ut dicit idem doctor.

TERTIÒ opera carnis sunt manifesta dęmonibus, ut patet ex his, quę immediatę dicta sunt. Est, & alia ratio. Certũ est enim, quod dęmones accusabũt peccatores in die iudicij. Vnde Apoc. 12. sic legitur. Proiectus est accusator fratrum nostrorum. Quę quidem uerba sunt uerba bonorum Angelorum, qui ex charitate uocant .omines fratres suos. Sequitur. Qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die, ac nocte. Et nota, quod dicit, accusabat, id est accusabiles reddebat, ad mala opera eos per suas suggestiones instigando, & inducendo. Non autem possent eos accusare, nisi illis manifesta essent eorum peccata. Igitur, &c.

QUARTÒ opera carnis manifesta sunt hominibus. Sæpę enim accidit, ut qui occultõ, peccare se credidit, ab alijs uideatur. Vnde August. in regula de communi uita clericorum. Nec, inquit, putare debet, qui in feminam figit oculũ, & illius in seipsum diligit fixum, ab alijs se non uideri. cum hoc

Dominica. x1111 post Trinit.

hoc facit. Videtur ompino, & à quibus se uideri non arbitra-
tur. Et patet ergo, quòd manifesta sunt opera carnis multis.
Et sic patet de tertio principali.

QUARTO principaliter Apostolus in præsentì epistola
ostendit, quid opera carnis tandem operentur, cum finaliter
concludit dicens. Qui talia agunt, regnum Dei non conse-
quentur, idest, non possidebunt. Et per consequens damna-
buntur, quia ut dicit glos. ordina. allegans Augustinum.
Nullus medius locus est, ut non sit in supplicio, qui non erit
in regno. Per quod excluditur error Origenis dicentis, quòd
damnati saluabuntur post magna curricula temporum. Et
nota, quòd cum dicit Apostolus. Qui talia agunt, &c. ly ta-
lia refertur ad quatuordecim opera carnis, quæ enumerat
Apostolus in præsentì epistola.

NO T A N D U M ergo, quòd opera carnis sunt summè
ugienda, & hoc propter tria mala, quæ operantur. Nam.

Excludunt, Concludunt, Includunt.

PRIMò igitur excludunt, supple, hominem à regno
cælorum. Hoc autem aperte innuit Apostolus, cum ait. Qui
talìa agunt, regnum Dei, non consequentur. Item alibi, sci-
licet. Ephe. 5. Hoc, inquit, scitote intelligentes, quòd omnis
fornicator, aut immundus non habet hæreditatem in re-
gno Christi, & Dei. Hanc etiam exclusionem innuit Iohan.
1. Apoca. 21. dicens, quòd non intrabit in illam cælestem Hieru-
salem aliquid coinquinatum, aut abominationem facies.
Item 1. Cor. 15. & sanguis, idest, luxuriosi, & iracun-
di, siue homicidæ, qui effundunt humanum sanguinem, re-
gnum Dei possidere non possunt. Vel caro, & sanguis, idest,
intenti uitiijs, quæ oriuntur ex carne, & sanguine regnum
Dei, &c. Ecce quomodo opera carnis excludunt hominem
à regno cælesti. O' quàm magnum damnum inferunt etiam
irreparabile.

SE C U N D O prædicta opera concludunt, sup. contra ho-
minem carnalem, quòd meritò debeat dånari, & hoc per ta-
le medium. Quicumq; transgreditur Dei præcepta, debet dånari,
iuxta illud ps. Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.
Sed qui facit opera carnis, transgreditur illud dñi præceptum
Exo. 20. Non mechaberis. Igitur, &c. Sic enim cõcludit ille se
uerissimus iudex Christus in die iudicij contra nephandissi-
mos

Sermo 1. de Epistola

mos carnales homines dictam carnalem hominem negare nõ ual-
entes, eò quòd est formalis. Cuius etiam præmissæ sunt uerit-
tate, quæ similiter negari non possunt.

TERTIO prædicta opera carnis includunt, scilicet, ho-
minem in abyssum inferni. Vnde Apostolus Ro. 1. postquam
prolixè locutus est de operibus carnis, tandem concludit di-
cens. Qui talia agunt, digni sunt morte, & non possunt saluari
in Psa. Mors peccatorum pessima. Similiter Hebræ. 13. For-
nicatores, & adulteros iudicabit Deus, si p. ad æterna suppli-
cia. Item in Psa. Perdidiisti, idest, perdes, scilicet, æternaliter,
omnes qui fornicantur abs te. Ecce charissimi quid operan-
tur opera carnis, propter quod meritò debemus illa summè
uitare, si uelimus tandem ad cæleste regnum peruenire. Quòd
nobis præstare dignetur, qui &c.

*Dominica decimaquarta post Trinitatem, Sermo secun-
dus de Euangelio.*

TE, ostendite uos sacerdotibus. Lucæ. deci-
mo septimo.

PRO introductione præsentis sermonis mo-
uetur inuestigatio talis. Vtrum ad sanandum le-
pram peccati, sit necessarium confiteri sacer-
doti. Pro solutione huius quætionis ponam aliquas ueritas
per ordinem.

PRIMA igitur ueritas. Confessio cordis, quæ fit Deo, in
omni lege fuit necessaria omni peccanti. Probato. Nam talis
confessio non est aliud, quàm peccatorum humiliter, &
ueraciter recognoscere se dominum offendisse, & instanter ab
eo ueniam petere cum proposito emendæ, atque pœnam pro
commisso delicto uelle portare. Sed hoc totum fuit o' peccã-
ti in omni lege tam naturæ, quàm scripte, quàm etiam gratiæ
ad salutem necessarium, ita ut nullus de peccato cõmissio
uam ueniã à Deo obtinuerit absq; tali confessione. igitur.
Ista ueritas est de mente beati Tho. 4. sen. di. 18. q. 3. artic. 1.
quæst. 2. in solutione, ad secundum argumentum.

SE C U N D A ueritas. Prædicta confessio, siue pluri non
sufficiebat ad salutem homini peccanti in lege scripta. Pro-
cipio. Nam in tali lege ultra prædictã recognitionem requireba-
Ser. Do. G. Pep. Pars Actiua. C e t u r

tur quædam exterior protestatio, ut pote per oblationem hostiæ pro peccato. Et ex tali protestatione, quæ et fiebat coram oibus, poterat innouescere alijs offerri dictâ oblationem mortaliter peccasse, saltè in genere, quamuis non in particulari.

TERTIA ueritas. In lege græ necesse est, quilibet mortaliter peccantè confiteri sacerdoti, dùmmodo possit habere copiam illius. Probatio. Illi faciendâ est confessio, cui commissæ sunt clauis ecclesiæ, siue potestas ligandi, & soluendi in foro conscientiæ, sed solis sacerdotibus dicte clauis committuntur, in quorû ordinatione dicit episcopus. Accipe potestatem ligandi, & soluendi, igitur Hoc et apertè innuit Christus in præsentî Euang. quamuis figuratiuè, per hoc. sc. q. misit leprosos ad sacerdotes legis, ut se illis ostenderent. Insuper ista ueritas confirmatur ex dictis B. Aug. lib. de uisitatione infirmorum. c. 2. ubi sic ait. Sunt quidam, qui putant sibi sufficere ad salutem, si soli Deo, cui nihil occultum est, & quem nullius latet conscientia, sua confiteantur crimina. Nolunt enim, aut erubescunt, siue dedignantur ostendere se sacerdotibus, quos tamen inter lepram, & lepram discernere legislator constituit. Sed nolo, ut ipsa decipiari opinione, quatenus confundarî confiteri uicario domini, tabescens præ rubore, uel ceruicofus præ indignatione. Nam illius humiliter subeundum est iudicium, quem dominus sibi non dedignatur uicarium. Hæc ille.

QUARTA ueritas. Vbi non potest haberi copia sacerdotis, & occurrit periculum mortis, licitum est confiteri laico. Probatur hæc ueritas ex dictis Beati Aug. lib. de uera, & falsa pœnitentia. c. 10. sic dicens. Tanta est confessionis necessitas, ut si desit sacerdos, cõfiteatur homo peccator proximo suo. Et si ille, cui confitetur, potestatem soluendi non habet, sit tamen dignus uenia ex desiderio sacerdotis. Hæc ille. Aduertendum tamen, quòd quàmuis sit bonum cõfiteri laico in prædicto casu, non est tamen necesse, maxime cum ille clauis non habeat, id est, absoluendi potestatem. Nullus enim accipit potestatem absoluendi, siue supra Christî corpus mysticum, qui nõ habet potestatem supra corpus eius uerum. Nullus autem laicus habet potestatem supra corpus Christi uerum, ut constat, igitur, neque supra corpus eius mysticum, saltè in foro conscientiæ. Insuper aduertendum

dum, quòd laicus, qui in prædicto casu audit confessionem alicuius, tenetur sub pœna peccati mortalis celare peccatum sibi cõfessum. Tam propter sigillum secreti. Tum propter uitandum scandalum. Tum quia, etsi talis confessio non sit propriè sacramentalis, habet tamen aliquid simile cum confessione sacramentali, utpote quia sit secretò, & cum dolore de peccatis, cum proposito emendæ, & cum desiderio confitendi presbytero, si adesset.

QUINTA ueritas. Extra casum necessitatis confitendum est proprio sacerdoti, ut dicit decretalis. omnis utriusque sexus, de pœ. & re. Vbi per proprium sacerdotem intelligitur nedum curatus parochialis, uerumetiam omnis ille, qui habet iurisdictionem ordinariam, ut episcopus, & supra, aut delegatam, ut pœnitentiarij eorundem, siue ex speciali priuilegio, ut prædicatores, & minores præsentati dioeclesano conformiter ad clementinam dudum, de sepulc. ut plenius scripsi super Confitore.

SEXTA ueritas. In casu necessitatis licitum est confiteri cuilibet sacerdoti, dummodo non sit precisus ab Ecclesia. Probatio. Sicut enim baptisimus est necessitatis, ita & pœnitentia, cuius confessio est pars. Sic est autem, quòd baptisimus propter suam necessitatem habet duplicem ministrum. Vnum quidem, cui ex officio incumbit baptizare, qui est sacerdos. Alium autem, cui ratione necessitatis dispensatio baptisimi committitur, & ille est laicus, etiam mulier, dummodo obseruet debitam formam, cum intentione baptizandi. Ergo etiam à simili, sacramentum pœnitentiæ habet duplicem ministrum, cui confitendum est. Primus est proprius sacerdos ad sensum datum. Secundus est omnis sacerdos non præcisus ab Ecclesia, siue sit secularis, siue regularis, siue sit eiusdem diocesis, siue alterius. Cuilibet nempe tali debet fieri confessio in casu necessitatis, quando scilicet, non potest haberi copia proprij sacerdotis. Sic enim uolunt iura, ut patet. uigesimo sexto. quæst. 6. agnouimus. Item ibidem. c. presbyter. Ex prædictis ergo relinquatur, quòd ad sanandum lepram peccati, necessarium est confiteri sacerdoti iurisdictionem habenti. Hoc autem satis manifestè innuit Christus per hoc, quòd misit leprosos ad sacerdotes legis, ut legitur in hodierno Euangelio. In quo quidem Euan-

gelio de tribus principiiter fit mentio, uidelicet.

De morbi magna miseria, ibi.

De medicinæ plena efficacia, ibi.

Et factum est, dum irent, mundati sunt.

De curatorum mira differentia, ibi. Nonne decem mundati sunt, & nouem ubi sunt?

PRIMO igitur fit mentio de morbi magna miseria, cui, ut succurreret summus ille medicus Christus se obtulit presentem morbidis, idest, decem leprosis, ut innuitur in principio Euangelij, cum dicitur. Dum iret Iesus in Hierusalē, trā sibat per mediā Samariā, & Galileā. Practica, quō Christus se per egerit mediū, sciens, quod iurā conscribit in medio. Vnde Luc. 4. dicitur, quod ipse transiens per medium illorum ibat. Et cum ingrederetur quoddā castellum, occurrerunt ei decem uiri leprosi, eod quōd audierant famā de miraculis, quæ operabatur Christus super infirmos. Vnde legitur Luc. 4. Quod cum ad eum adducti fuissent multi infirmi uarijs languoribus, ipse singulis manus imponens curabat eos. Forſan etiā illi audierant, qualiter ipse Christus alia uice curasset quendam leprosum, tangens eum & dicens. Mundare. Matth. 8. Sequitur. Qui steterunt à longē. Tum propter Christi reuerentiam. Tam quia non licebat eis appropinquare sanis hominibus, ne eos inficerent. Et leuauerunt uocem præ desiderio sanitatis recuperandæ, dicentes, Iesu præceptor miserere nostri, conferendo sanitatem, quod utique facere potes, utpote, qui illuminasti cæcum natum. Itē qui suscitasti Lazarum quatuordecim annis in monumento, & multa his similia fecisti.

QUAERITUR iuxta illud uerbum. Occurrerunt eidecē leprosi. Vnde est, quod multi uiri efficiuntur leprosi, etiam plus, quā mulieres? Nam pro una muliere leprosa inueniuntur quinque, aut plures uiri leprosi. Responſio. Istud prouenit ex multis. Primo quidem ex frequētatione in cibo, & potu, & collocatione cum alijs uiris iam interior corruptis, & infectis lepra. Cum talibus autem non solent mulieres, quæ communiter domi sedent, sic frequētare. Secundo ex improbis laboribus, quibus plurimum insudant uiri plura quā mulieres. Habent nempe frequēter instante temporis temperie colere terras, peragere diuersas uias, & multa his similia pati. Terrio ex excessibus in cibis, & potibus, quibus

quibus ipsi uiri magis uacant, quā mulieres. Nam ut habetur Eccles. trigelimosextimo. In multis escis, etiam quantumcunque bonis, & sanis, erit infirmitas ratione superfluitatis, & auiditas appropinquabit usque ad choleram, ipsam cauſando, siue iam cauſatam, excitando, uel usque ad choleram, idest, cholericam passionem. Sequitur. Propter crapulam multi perierunt, eod quod suffocant naturæ uirtutem. Qui autem abstinentes est, adijciet uitam, idest, eam prolongabit, quia ut uulgō dicitur. Abstinentia est summa medicina. Non solum autem uiri propter crapulam, & ebrietatem incurrunt quandoque lepram, uerum etiam plures alias egrotudines. Nam, ut dicit Hiero. prima parte epistoliarum suarum, Epistola 6. c. trigelimo octauo. Morbi ex nimia ſaturitate concitantur, multique impatientiam gula uomitum remediatur, & quod ingesserunt turpiter, egerunt turpius. Vnde ibidem allegat sententiam Hippocratis in aphorismis dicentis. Crassa, & obesa corpora, quæ crescendi mensuram impleuerunt, nisi citò ablatione sanguinis minuantur, in paralyſim, & pessima morborum genera erumpunt. Similiter allegat ibidem sententiam Galeni interpretis dicti Hippocratis dicentis. Athletas quorum uita sanguinea est, idest, pinguis, nec diu uiuere posse, nec sanos esse. Hæc ille. Et sic patet ad quæſitum.

MYSTICE Christus conuenienter transiit per mediā Samariā, & Galileā, dum iret in Hierusalē. Samaria nempe terra gentiliū erat, Galileæ uero terra, & habitatio iudeorū. Conuenienter ergo ipse Christus per mediū utriusque terræ transibat, qui ad saluandum gentiles, & iudeos uenerat.

MYSTICE, & aliter Hierusalē est mundus præſens, ad quam quidem Hierusalē uenit filius Dei, dum humanā carnem assumpsit, tunc transiit per mediā Samariam, & Galileam. Vbi notandum, quod Samaria uno modo interpretatur coniuncta dño. Galileæ autem transmigratione. Per primū denotatur, quod ueniente Dei filio in hunc mundū, natura humana fuit coniuncta dño, idest, ipsi Dei filio Hypostaticè, & personaliter. Per secundum denotatur, illa maximè transmigratione, quam fecit idem Dei filius in sua incarnatione, utpote, descendendo de dextera Dei patris in uterum uirginis. Vnde in Psalm. A summo cælo egressio eius. De qua etiam

transmigratione loquens idem Christus Ioha. 16. dicebat. Exiui a patre, & ueni in mundum. Sequitur. Et dum in gere deretur quoddam castellum, i. Virginis uerum, siue presentem mundum, occurrit ei decem uiri leprosi, i. decem præceptorum decalogi transgressores. Nam tunc temporis abundabat plenitudo totius malitiæ super terram, iuxta illud Roma. 5. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Vnde tunc dicere poterat Christus illud Gen. 6. Repleta est terra iniquitate. Hos aut decem leprosos tunc ipse Christus, quantum in se fuit, sanauit & curauit, quæ generaliter per oibus peccatoribus sanguine suum fudit sufficienter. Per hoc aut, quod decem leprosis curatis unicus reuerfus est ad Christum, qui redderet ei gratias, de tanto beneficio, denotat, quod pauci sunt, qui debite recognoscant prædictum Christi beneficium, gratias debitas illi agentes. In quo apparet multorum ingratitude, & per consequens iusta futura eorum damnatio.

MORALITER. lepra corporalis designat lepram spirituale animæ, quæ est peccatum. Vnde secundum septem illius conditiones rectè designat septem mortalia peccata. Est. n. morbus. Inflatius, Alteratiuus, Fœtidus, Radicatiuus. Voratiuus, Infechiuus, Debilitatiuus.

PRIMUM igitur lepra, est morbus inflatiuus. Et quantum ad hoc designat partem superbiæ, quæ inflat. Hanc lepram patiebatur Roboam, cum dicebat, Minimus digitus meus grosior est dorso patris mei 3. Re. 1. 2.

SECUNDUM igitur lepra est morbus alteratiuus. Et quantum ad hoc designat auaritiam, quæ mirabiliter alterat, & urit hominem, nedum in corde, uerumeriam quæ in corpore. Vnde cõter homines auari, sunt macri, & pallidi, & hoc præ nimia solitudine temporalium. Hanc lepram patiebatur Giezi, qui cucurrit post Naaman Syrum, quæ magister suus Haliseus à lepra curauerat, accipiens ab eo munera, propter quod etiam in penam lepra percussus est 4. Reg. 5.

TERTIUM igitur lepra est morbus fœtidus. Et quantum ad hoc designat luxuriam, quæ maculat nedum animam, uerum etiam corpus. Iohel 1. Computruerunt iumenta. i. luxuriosi, in stercore suo. Hanc lepram patiebantur insipientes homines passi sunt, & adhuc in dies patiuntur, adeo, ut dicat Apost. ad Gal. 5. Quod manifesta sunt opera carnis.

Q V A R -

QUARTUM igitur lepra est morbus radicatus, & quantum ad hoc designat iram, quæ habet sedem in corde. Vnde ira est ebullitio sanguinis iuxta Cor. Hanc lepram patiebatur Saal, qui ex nimio motu iræ aduersus Dauid uoluit eum pluries occidere, ut patet primo Regum, per plura capitula.

QUINTUM igitur lepra est morbus uoratiuus. Communiter enim suspecti de lepra sunt uoraces in comedendo. Et quantum ad hoc designat gulam, quæ est nimia auaritas comedendi. Hanc lepram patiebatur diues ille Epulatio, de quo dicitur Luc. decimosexto, quod epulabatur quotidie splendide. Hanc similiter patiuntur hodie multi, ut sunt illi, qui passim transgrediuntur ieiunia Ecclesiæ, & huiusmodi.

SEXTUM igitur lepra est morbus inficiens oculos; inquam quod quæ excæcat hominem. Et quantum ad hoc designat peccatum, inuidie, eod quod inuidus non libet uideri alium prosperari supra se. Propter quod inuidus dicitur, quasi non uidens. Hanc lepram patiebatur Cain aduersus fratrem suum Abel, eod quod dñs respexisset ad munera illius, & non ad sua. Genesis 4.

SEPTIMUM igitur lepra est morbus debilitans, & eneruans uires corporis, & signanter pedes. Et quantum ad hoc designat accidiam, siue pigritiam, quæ reddit hominem, quasi immobilem ad bonum. Vnde piger dicitur, quasi pede eger. Hanc lepra rectè figurata fuit in Miphiboseth filio Ionathæ, qui debilis erat pedibus, ut legitur 2. Reg. 4. Similiter, & in illo Paralytico, qui præ debilitate membrorum suorum iacebat iuxta piscinam. Ioha. 5. Hanc ergo lepram patiuntur multi, qui omittunt facere bona, quæ utique facere possunt, & debent. De quibus meritò potest dici illud Ps. Pedes habet, & non ambulabunt, scilicet, benè operando. Patet ergo, quomodo lepra corporalis figurat septem peccata mortalia.

MORALITER & ad eundem sensum notandum, quæ lepra corporalis, designat lepram spirituale peccati in generaliter, præter ea, quæ dicta sunt de septem peccatis mortalibus in speciali, & hoc propter illius conditiones.

Est enim lepra morbus, Augmentatiuus, Diffusiuus, Contagiosus, Patridus, Manifestatiuus, Separatiuus. **PRIMUM** igitur lepra est morbus augmentatiuus. Con-

tinuè enim crescit, & augetur usq; ad mortem. Sic etiam est de peccato. Apoc. 22. Qui in fordidibus est, fordescat adhuc. Vnde Ps. hoc testatur spiritualiter de superbia, ita dicens: Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. & Grego. in Morali. Peccatum, quod per penitentiam citò nõ diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Practica de David, qui post adulterium perpetravit homicidium. Item de Petro, qui post simplex mendacium peruenit ad periurium.

S E C V N D O lepra est morbus diffusius Diffundit enim se, per totum corpus. Sic & peccatum diffundit se super uniuersam terrã habitabilem, iuxta illud Gen. 6. Repleta est terra iniquitate. Item diffundit se hæc lepra ad omnes status hominum. Vnde ubi supra. Omnis caro corruerat uiam suam. Et quamuis illud dictum sit de hominibus, qui præcesserunt diuinum, nihilominus potest etiam merito dici de modernis. Vnde Ps. Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut uideat, si est intelligens, aut requirens Deum. Et uidit, sup. qd nõ, quinimo oēs declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui & c. Item hanc diffusionem peccati per oēs status hominum testatur Esa. 1. ca. dicens. Omne caput languidum, quo ad Prelatos, & Principes, atq; populi rectores, & omne cor merens, quo ad Ecclesiasticos, & Religiosos, qui debent esse cor Ecclesiæ, à planta pedis, quo ad inferiores, & subditos, usque ad uerticem capitis, id est, usque ad Sedem Apostolicam, non est in eo, scilicet, in corpore mystico, sanitas. Ecce diffusio lepræ peccati.

T E R T I O lepra est morbus contagiosus. Transitem enim de uno in alium. Propter quod tales solent separari à communi consortio hominum. Sic & peccatum transit occasionaliter, & propter malum exemplum de uno, in alium. Propter quod dicit Ps. Cum peruerso peruertetur. Et Eccl. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicauerit superbo, induet superbiam. Quam admodum ergo, pix non est tangenda, nisi quis uelit maculari ab ea, eodẽ qd est maxime adhærentiæ, sic nec infirmi, & debiles in bono uirtutis, & per consequens de facili seducibiles per malos, debent eorum societatem querere. Nimirum difficile est esse in medio ignis, & non comburi ab eo, nisi forsã miraculosè, sicut patuit, de tribus pueris in for-

nace.

nace. Dan. 3. Ita in proposito. Vnde Hieronimus 3. parte epistolarum suarum epistola 58. Certè, inquit, nihil tam nocet homini, quàm mala societas, Talis enim efficitur homo, qualium societate fruatur. Et post pauca. Plusquam impossibile puto, uirum diutius in bonis permanere operibus, qui malorum assidua conuersatione utitur. Hæc ille.

Q U A R T O lepra est morbus putridus & fetidus, sic & peccatum putrescere facit humanam mentem. Vnde de peccatoribus loquens Psal. ait. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus. Istud autem maxime habet uerum de inueteratis in malitia sua. Da exemplum de stabulo porcorum, quod ideo fetet, eodẽ quod stercora in eo, diu referuantur. Vnde in figuram huius dixit Martha ad Christum, de fratre suo Lazaro, in monumento posito. Iam, inquit, fetet, quatuoriduanus enim est in monumento Io. 11. Miser ergo peccator inueteratus in peccatis suis merito dicere potest illud Psalmistæ. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, id est, culpæ meæ, à faciè insipientiæ meæ, eodẽ scilicet, quod citò eas emendare non studui, sed diu in eis permansi.

Q U I N T O lepra est morbus manifestatus. Quamuis enim interdum, & ad tempus arte medicorum occultari possit, tandem tamen manifestè seipsam prodit. Sic etiam est de peccato. Multi enim sunt in occulto magni peccatores coram Deo, qui tamen coram hominibus apparent iusti, & sancti, ut sunt plerique hypocritæ. Attamen tandem in generali Dei iudicio manifestabuntur, ut cunctis, tam Angelis, quàm dæmonibus, atque iustis, & iniustis hominibus appareat eorum nequitia prius diu occultata. Vnde Poeta Cato. Temporibus peccata latent, & tempora parent. Nam in die iudicij Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, ut habetur. 1. ad Cor. 4. Et ista manifestatio debet terrere eos, qui peccant in occulto timentes scandalizari apud homines, & non timentes offendere Deum.

S E X T O lepra est morbus separatiuus. Solent enim tales separari à consortio sanorum, etiam ex diuina ordinatione, ut patet Nume. 5. ubi sic legitur. Locutus est Dominus ad Moysen dicens. Præcipe filiis Israël, ut eiciant de castris

omnem

omnem leprosum. Sic similiter leprosi per culpam, si sic decesserint, separabuntur in die iudicii de medio iustorum, & mittentur ad leproariam inferni cum demonibus. Nam ut legitur Matt. 13. In fine seculi exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentiū. Item Matt. 25. dicitur, quod Christus in die iudicii separabit malos à bonis, sicut separat pastor oves ab hædis. O mirabilis, & flebilis separatio. Si enim durum sit leproso separari à consortio sanorum, & expelli de domo sua, quanto magis durum, & flebile erit leprosis per culpam separari in die iudicii à consortio Christi, & angelorū, atq; electorū omnium? Caueamus igitur nobis à peccato, ne taliter nobis contingat. Patet ergo, quomodo propter sex lepra corporalis designat lepram spiritualem.

MORALITER, & aliter, notandum quod per decem leprosos, qui uenerunt ad Christum gratia sanitatis recipien- de, designantur ueri poenitentes. Vnde in præsentī textu no- tantur quinque culibet poenitenti necessaria. Primum est pec- cati desertio, quia steterunt, scilicet à peccato cessando. Exemplum habemus in Magdalena, de qua dicitur Luc. 7. quod iterit retro secus pedes Domini. Secundum est proprie uilitatis consideratio, quia à longè. Humilis enim poenitens considera uilitatem peccatorū suorum nō audet ad Chri- stum accedere. Et hoc præfiguratum est in publicano, qui sta- bat à longè præ uerecundia. Luc. 18. Tertium est profunda, & cordialis contritio, quia leuaerunt, scilicet, de profundo cordis in uocem prorumpendo. Sic enim uocem leuaerunt filij Israel, prout legitur Iudic. 22. Leuaerunt filij Israel uo- cem, & magno ululatu clamauerunt flentes. Quartū est aper- ta confessio, quia uocem suam. Non enim sufficit poenitenti leuare cor suum ad Dominum per contritionem, nisi etiam tempore, & loco leuet uocem suam per oris confessionem. Quintum est diuinę misericordię imploratio, quia dicentes, Iesu præceptor, &c. Sic enim diuinam misericordiam im- plorabat Dauid, cum aiebat. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

MORALITER notādū, iuxta illud. Iesu præceptor, &c. quod dicta oratio leproso rum habuit quatuor bonas, & pul- chras condiciones, quę tanguntur in prædictis quatuor uer- bis.

his. Primò nempe fuit dulcis, quia in nomine Iesu incepit. Est autem hoc nomen Iesus secundū deuorum Bern. melos in aure, mel in ore, iubilus in corde: Secundò fuit humilis. In cuius rei signum Christum præceptorem uocant, quasi uo- lentes se præceptis eius humiliter subdere. Tertio fuit spiri- tualis, quia Miserere. Non ergo more aliorum leproso rum aliquid temporale petunt, ut pote pecuniā, uel aliquod simi- le, sed misericordiam. Quarto fuit cōmunitas, quia pro se inui- cem, & non particulariter orant dicentes. Nostri. Talis autē debet esse nostra oratio. Primò quidē debet esse deuota, siue dulcis, ita ut orans possit merito dicere cum Psal. Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Secundò debet esse humilis, iuxta illud Psal. Subditus esto Domino, & ora- tum, quia ut dicitur Eccl. 35. Oratio humiliantis fe nubes pe- nerat. Tertio debet esse spiritualis. Propter quod dicebat Apostolus. 1. ad Cor. 14. Orabo spiritu. Tunc autem oratio maximè est spiritualis, cum orans petit bona spiritualia, & non temporalia, neque corporalia, nisi forsan secundario. Quarto debet esse communis, iuxta illud Iaco. 5. Orate pro inuicem, ut saluemini. Vnde ut ait quidam: Oratio quanto cōmunitior, tanto melior. Et hæc de primo principali, in quo fit mentio de morbi magna miseria.

SECUNDÒ principaliter in hodierno Euāgelio fit men- tio de medicinē magna efficacia, cum subditur. Et factum est dum irent, sup. decem leprosi ad sacerdotes legis ex Christi mandato, mandati sunt.

QUÆRITVR circa hoc, quare Christus misit dictos le- prosos ad sacerdotes legis, & non potius eos in promptu cura- uit, sicut legitur alia uice fecisse circa quandam alium le- prosū. De eo enim legitur Matt. 8. quod cum humiliter di- xisset Christo: Domine, si uis, potes me mundare, statim ex- tendens Iesus manum, tetigit eum dicens, Volo, mundare. Et confestum mundata est lepra eius.

RESPONSIO. Hoc iussit Christus, ppter multa. Primò quidem propter legis impletionem, quæ hoc præcipiebat, ut patet Leuit. 14. ubi sic mandat Dominus dicens. Hic est ritus leprosi, quando mundandus est à lepra sua, adducere ad sacerdotē, &c. Secundò propter miraculi manifestationē. Propter quod dixit Christus sacerdotibus, & non tantū unū.

Tertio propter obedientie cōmendationem . Et istud prin- paliter concernit religiosos , quibus cum praelatus præcipit conformiter ad regulam , ite , uel uenite , obedire debent . Quarto propter meriti accu- ulationem . Nam euntes cum labore ad sacerdotes legis magis mernerūt ceteris paribus , quam si in eodem loco mundati fuissent . Quinto propter potestatis clauium cōmendationem . Sacerdotum enim est mundos , idest , cōfessos admittere ad sacramenti altaris participationem , & immundos præsertim notoriè ab eodem excludere . Sexto ad ostendendum spiritalis curationis ordinem , scilicet , quod post cordis contritionem necessaria est in lege Evangelica oris confessio , quæ quanto fit pluribus , tanto magis meritoria redditur . In cuius rei signum dixit Christus : Sacerdotibus , in plurali , quamuis hoc non sit necesse .

MORALITER notandum , quod in quatuor illis uerbis : Ite , ostendite nos factandibus , tanguntur quatuor conditiones bonæ confessionis .

PRIMA est , quod debet esse festina , ideo dicit . Ite , quod est uerbum presentis temporis Eccl. 5. Ne tardes conuerti ad Dominum , sup. per ueram confessionem , & ne differas de die in diem . Et hoc propter periculum . Ideo sequitur : Subièd enim ueniet , &c. Item August. ad fratres in cremo. ser. 3. qui intitulatur de confessione peccatorum . Non differamus , inquit , de die in diem pandere , cordis nostri secreta . Promisit enim Deus ueniam pœnitenti , sed non promisit usq; in crastinum differenti . Hæc ille . Citò ergo confitendum est .

SECUNDA conditio confessionis est , qd debet esse clara , nuda , & aperta , ideo dicit . Ostendite . Et istud est cōtra illos , qui in confessione sunt quasi muti , expectantes , quod sacerdos eos interroget , & peccatū suum illis ostendat . Item istud est contra illos , qui uolunt palliare , siue excusare peccata sua timètes clarè , & apertè loqui , cum tamen dicat Boetius de consol. lib. 1. profa. 4. Siquis , operam medicantis expectas , oportet , ut uulnus detegas tuum .

TERTIA conditio est , quod debet esse propria , ideo dicit : Vos , non alios accusetis more primorum parentum . Nam Aiam accusauit Eam , dicens : Mulier , quā dedisti mihi sociā dedit mihi , &c. Eua autē accusauit serpentē , dicens : Serpens decepti me . Gen. 3. Quod autem confessio debeat esse

esse propria , patet ex illis uerbis Psal. Dixi , confitebor aduersum me iniustitiā meā Domino . Item ex illis uerbis Iob. 10. Dimittam aduersum me eloquiū meum , & Prouer. 18. Iustus accusator est sui , scilicet , in confessione .

QUARTA conditio est , quod debet fieri non cui libet , sed tantum Ecclesiæ ministris , quia factandotibus . Non quidem omnibus , nisi forsitan in casu necessitatis , ut dictum est in deductione questionis , sed tantum iurisdictionem habentibus . Vnde extra de pœni. & re. ca. omnis utriusque sexus , præcipitur omnibus Christi fidelibus , ut cum ad annos discretionis peruenierint , confiteantur semel in anno omnia , & singula sua peccata proprio sacerdoti . Per proprium autē sacerdotē intelligitur omnis sacerdos habens iurisdictionē . Et iste est quintuplex , ut plenè scripsi in tractatu sup. Cōfiteor .

QUAERTUS quid designatur per id , quod in Euangelio subditur de dictis leprosis . Dum autē irent , sup. ad sacerdotes , mundati sunt . Respondetur , quod illa clausula nō absque ratione apposta est . Nam ad hoc est triplex ratio . Prima est , ut per hoc ostendatur uirtus , & meritum obedientiæ , ut prius dictum est . Nam ut habetur . 1. Reg. 15. melior est obedientia , quam uictimè . Secunda est , ut ostenderetur legis antiq̄e imperfectio , cuius legalia iustificare non poterant . Tertia ut ostenderetur , quod mundatio spiritalis fit cum solo proposito confitendi , concurrente cordis contritione . Quod pulchrè ostendit Psal. cum ait : Dixi , idest , proposui , cōfitebor , &c. Sequitur . Et tu remisisti impletatē peccati mei . Et sic patet ad quesitū , & p̄ cōsequēs de sc̄do principali .

TERTIO principaliter in presenti Euangelio fit mentio de leproso r̄i Christo curatorum mira differentia , quia de omnibus illis unus solus rediit ad Christū gratias agens de tanto beneficio , qui non erat Iudeus , sicut præsumitur de alijs nouem , sed erat alienigena , quia Samaritanus . Ex quo patet aliorum nouem maxima ingratitude .

MYSTICE decem leprosi mundati designant uniuersam multitudinem Christianorum , qui in sacro fonte baptismatis mundati sunt à lepra peccati . In cuius figurā legitur . 4. Reg. 5. de Naaman leproso , q̄ cum iuisset ad flumem Iordanis iuxta uerbum Helisei prophetæ , & septies se in eo lauisset , mundatus est à lepra sua . Sed pro dolor , pauci sic mundati

mundati, cum ueniunt ad annos discretionis, agunt Deo de-
bitas gratias de tanto beneficio, adeo, ut de decem uix inue-
niatur unus talis. Sed uelut ingrati se dedicant inmundi-
tiæ, & multiplici nequitia, ita, ut ubi abundauit gratia, post
modum superabundet delictum.

MORALITER decem leprosi mandati designant uni-
uersam multitudinem accedentium ad Sacramentum con-
fessionis in quadagesima, & altaris in paschate. Sed inter ta-
les uix de decem inuenitur unus, qui ueraciter recognoscat
tantum Dei beneficium, & de eo debitas gratias agat omni-
potenti Deo, quinimo feruè omnes post Pascha redeunt ad
solita peccata, & sic fiunt nouissima eorum peiora prioribus
propter ingratitude, ut inuuit Christus Luc. 11.

MORALITER iuxta illud uerbum Gratias agens, no-
randum, quòd multa sunt, de quibus domino gratias agere
debemus, uidelicet, de bonis.

Spiritualibus, Naturalibus, Corporalibus.

Temporalibus, Consolationibus, Tribulationibus.

PRIMÒ igitur debemus agere gratias de bonis spiritua-
libus nobis à Deo datis, & præsertim de remissione peccato-
rum nostrorum. Item, quòd ipse dederit nobis spiritum, & pro-
positum emendandi uitam nostram, & detestandi, atque de-
ferendi priorem, quæ ducebat nos in perditionem, & sic de
similibus. Insuper, quòd fecit nos de parentibus Christianis
nasci, in baptismo reuasci, & inter Christianos educari. Simi-
liter, quòd dederit nobis fidem, & sui nominis ueram noti-
tiam. Hæc sunt enim bona spiritualia, & his similia, pro qui-
bus debemus refundere gratias Deo, dicentes. Agimus tibi
gratias omnipotens Deus pro ueris beneficijs tuis. Vnde
Chrysost. Homi. 72. Si fieri potest, rogo, ut quilibet nostrum
per singulos dies intra se computet, non tantum communia
beneficia, uerum, & propriè sibi collata, non promulgata, &
omnibus manifesta, sed etiam peculiararia, & multos latentia.
Sic enim continuam gratiarum actionem domino poterim
exhibere. Hoc nempe maximum est sacrificium, & obla-
tio perfecta. Hæc ille.

SECVNDÒ debemus gratias agere domino Deo de bo-
nis naturalibus, ut potè, quòd fecit nos secundum animam ad
imaginem, & similitudinem suam Gen. 1. Vnde Berna. super

Psalmum

Psalmum. Qui habitat. ser. 14. Parum, inquit, ne tibi uideretur
istud, quia te fecit Deus? Cogita qualem te fecit. Nempè feci-
tum corpus egregiam creaturam, sed secundum animam
magis, utpote imaginem creatoris insignem, rationis partici-
pem, sempiternæ beatitudinis capacem. Hæc ille. O' quantum
debemus gaudere in domino, & illi gratias agere de tanto
beneficio. Si enim esset aliqua pulcherrima mulier in hac ci-
uitate, cui nihil desset, ad pulchritudinem corporalem per-
tinens, & diceretur alicui alteri mundanæ mulieri, quòd ual-
de assimilatur illi, ita, ut quasi uideatur esse facta ad similitu-
dinem illius, nonne illa ualde lætaretur. Quantò magis in p-
posito? Et nota, quòd sumus facti ad imaginem Dei secun-
dum triplicem animæ potentiam, uidelicet, secundum intel-
lectum, uoluntatem, & memoriam. Nam secundum hæc tria
conuenimus quodammodo, cum Deo, ita, ut dicat Psal. Ego
dixi, dixi estis, scilicet, participatione. Nonne ergo debemus de
tanto beneficio exsoluere Deo gratiarum actiones?

TERTIÒ debemus agere gratias Deo de bonis corpora-
lib. ut potè, de fortitudine, de sanitate, de formositate, de
membrorum integritate, & huiusmodi. Considerare enim
debemus, quantum uellemus dare pro recuperanda sanitate,
si egroti essemus, aut de oculorum illuminatione, si ceci es-
semus, siue de aurium apertione, si surdi essemus, item de cor-
poris erectione, si claudi, aut gibbosi essemus, & sic de simili-
bus. Sic est autem, quòd non debemus Deo minores gratia-
rum actiones refundere de integritate membrorum, & sen-
sum nostrorum, quam si illa de nouo instaurasset, imò for-
san maiores. Da exemplum de præseruato à peccato, qui quã-
tum ad aliquid plus tenetur Deo, quam à peccato iustificatus.
Cū ergo omnia prædicta bona corporalia acceperimus
à Deo, iuxta illud 1. ad Cor. 4. Quid habes, quod non accepisti?
cōsequens est, ut de talibus gratias agamus factori natu-
ræ, qui Deus est. Item inter bona corporalia connumerari
debet homani corporis dispositio, quod non deorsum more
aliorum animalium, sed sursum fertur Eccl. 6. Inueni, quòd
Deus fecit hominem rectum. Item Boetius de cons. libr. 5.
ad propositum loquitur dicēs. Vnica gens hominum celsum
leuat altius cacumen, id est, caput. Atque leuis recto stat cor-
pore, despicitque terras, &c. Et per hoc denotatur, ut subdit
ibi

ibi Boetius, quod homo debet sursum erigere spiritum suum, & non ad terrena.

QUARTO debemus agere gratias Deo de bonis temporalibus. In cuius rei signum Iudaei ex precepto legis faciebant quoddam magnum festum post collectam mensium, & hoc mense septimo, qui apud uos September dicitur, ut patet Leui. 23. in hoc redderet gratias largitori omnium bonorum. Hinc uiri Religiosi sumpta refectio corporis solent Deo gratias reddere dicentes. Memoriam fecit, &c. Sequitur. Etsam dedit timentibus se. Et non solum Religiosi, aut clerici tenentur ad gratiarum actiones post sumptam refectio- nem, uerum etiam laici, & rustici, pro modulo suo ad hoc tenentur, utpote dicendo Pater noster, addendo: Benedictus Deus in donis suis, siue de bonis suis. Vnde Ambr. ser. 42. qui incipit. Frequenter admonui uos, dicit sic. Tu Christiane me minisse debes, cuius panem comedis, & ei laudem dicere. Dic mihi, nunquid, si aliquid de tuo, cuiuscumque, largiris, expectas, ut tibi gratias agat, & ut benedicat domum, de qua ei humanitas sit tributa? Quasi si forte gratias non agit, nunquid a te denotatur ingratus? Ita ergo, & a nobis expectat Deus, quod nos pascit, ut pro praestitis ab eo scis illi gratias referamus, futurati donis ipsius laudes dicamus. Haec enim est retributio diuinorum beneficiorum, ut cum re facti fuerimus, bene nos confiteamur acceptos. Ceterum, si accipientes diuina mu- nera, taciti, & immemores fuerimus, tanquam ingrati, & in- digni eorum usum ministratione fraudabimur. Haec ille. Sed longe ab hac gratiarum actione sunt multi grossi christiani, qui quantum plus percipiunt de beneficij Dei, tanto magis sunt apud eum ingrati, utpote uacantes comestationibus, & ebrietatibus, ludis, spurcijs, & blasphemij enormibus, iuxta illud Ecclesiastici 29. Pascet, & porabit ingratos, & adhuc amara audiet ab eis. Et in hoc sunt moderni christiani similes antiquis Iudaeis, qui quantum plura beneficia recipiebant a Deo, tanto deteriores erant, nec cessabant a uitijs, quousque dominus retraheret ab eis beneficia sua, & tunc clama- bant ad dominum, ita in proposito.

QUINTO debemus agere gratias Deo de bonis con- solationibus, quas frequenter nobis in tribulatione constitu- tis inmittit, iuxta illud 2. ad Cor. 1. Confolatur nos, supple-
Deus

Deus, in omni tribulatione nostra. Hinc Psalmista ad Domi- num: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuae letificauerunt animam meam. Et Esa. 51. Confolabitur Dominus Sion, & confolabitur omnes ruinas eius, & ponet desertum eius, quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini, gaudium, & letitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & uox laudis. Nota singula. In quibus etiam uerbis postquam Propheta promisit abundantiam confolatio- nis, statim subiungit gratiarum actionem, ut per hoc intelli- gamus, quod ad diuinam consolationem debet sequi gratiarum actio. Et nota, quod huiusmodi diuina confolatio est tale, ac tantum beneficium, ut ab his, qui ipsum experti sunt, nequeat uerbis exprimi, ut dicit deuotus Bernard. super Can. Est enim quoddam initium future beatitudinis. Vnde Aug. lib. confes. de seipso loquens, & in seipso interdum experiens huiusmodi diuinam consolationem, aiebat ad Dominum loquens. Introdu- cis me aliquando in quendam inusitatum affectum, qui si perficiatur in me, nescio, quid erit, scio, quod uita ista non erit. Sed pro dolor, paucissimi sunt, qui hanc anteriorem conso- lationem noscant, eoque ferme omnes currunt post conso- lationes corporales, atque temporales, mundanas, & uitiosas, quibus cupiunt in presenti se replere, & per consequens diuinae confolationi locum in seipsis non praebent. Sed uelint, nolint, tandem in morte omni consolatione priuabuntur, sci licet, presenti, & futura. Merito ergo confolationes munda- nas debemus spernere, & diuinae confolationi locum dare, instar David regis dicentis in Psal. Renuit confolari anima mea, supple in rebus huius seculi, utpote, in diuitijs, & deli- cijs, in honoribus, & seculi dignitatibus, & huiusmodi.

SEXTO debemus agere gratias Deo de bonis tribulatio- nibus, quas interdum mittit nobis. Si enim rex sedens ad mensam mitteret uni de famulis suis de proprio cibo, & po- tu, nunquid palam ostenderet se illum multum diligere? Et uice uersa nunquid alter teneretur ei ingentes gratias reddere? Vtique. Ita in proposito. Cibus enim, & potus Chri- sti in presenti fuerunt tribulationes, & aduersitates plurimae, quas passus est. Cum ergo similia mittit uni de seruis suis Christianis, in hoc facto ostendit se illum multum diligere. Et hoc est, quod dicit Apostolus ad Heb. 12. Quem diligit Domi-
Ser. Do. G. Pep. Pars Actiu. Dd aus,

nus, sup. ad uitam æternam, castigat, scilicet, in presenti, tum ut purgetur, tum ut humilietur, tum ut eius meritum augeatur, tum ut à malo præseruetur. Ex quo patet, & hæc castigatio cedit ad magnam utilitatē castigari, si grantanter eam receperit. Da exemplum de Patre castigante filium suū, cui referuat hæreditatem suam, ideo subdit Apost. ubi supra: Flagellat autem Dominus omnem filiū, quem recipit, idest, quem in futuro recepturus est in hæreditate cælestem. Hinc Prou. 3. Quem diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Item ipse Dominus Apoc. 3. loquitur ad propositū dicens: Ego, quos amo, arguo, & castigo. Simus ergo charissimi imitatores illius patientissimi Iob, qui inter tribulationes plurimas, & gratissimas gratias agebat Domino dicens. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut placuit Domino, ita factū est, sit nomen Domini benedictū. Eiusdem. 1. Similiter & illius venerabilis senis Thobiaz, de quo legitur eiusdem. 2. quod non est contristatus cōtra Deum, quod plaga cecitatis euenierit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, gratias agens Deo omnibus diebus uitæ suæ. Ecce ergo de quibus debemus gratias agere omnipotenti Deo, ipsum humiliter, & deuotē adorantes omne leprosi, de quo agitur in præsentī Euangelio. Sic enim agentes tandem obtinebimus ab eo gloriam cælestem in futuro. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui, &c.

*Dominica quintadecima post Trinitatem, Sermo primus
de Epistola.*

SPIRITV uiuimus, spiritu & ambulemus, ad Gal. 6. Triplicē cōstat esse creaturarū differentiam. Quædam enim sunt puræ, & simpliciter spirituales, quales sunt angeli, qui & spiritus angelici sepe nominantur. Vnde Psal. Qui facis angelos tuos spiritus. Alia sunt puræ & simpliciter corporales, & materiales, quales sunt creature insensibiles. Alia uerō sunt mixte ex utroq; ut homines. Sunt enim spirituales ex parte animæ, sicut angeli. Sunt & corporales, sicut inferiores creature ex parte corporis. In eis tamen præcipua pars est spiritus, siue anima. Corpus autem factum

factum est propter spiritū, sicut seruus propter Dominum. Et ideo debemus secundum spiritum uiuere, & non secundū carnē, idest secundū rectam rationē, & non secundū sensuallitatem. Nec quidē sufficit ad salutē spiritui uiuere intus in cōscientia, nisi etiā spiritu ambulemus prodeundo in bona opera exteriora tēpore, & loco. Et hoc est, quod dicit Apostolus in principio præsentis epistolæ prout premissum est supra. Si (inquit) spiritu uiuimus, spiritu & ambulemus. In hac ergo Epistola Apostolus proponit quintuplicē exhortationē.

Prima dirigitur ad oēs generaliter, in principio Epistolæ.

Secunda ad superiores specialiter, ibi.

Fratres si præoccupatus, &c.

Tertia ad æquales regulariter.

Quarta ad inferiores singulariter, ibi.

Communicet autem, &c.

Quinta ad utrosque indifferenter, ibi.

Quæ enim seminauerit homo, &c.

PRIMÒ igitur hortatur omnes in generali dicens.

Fratres si spiritu uiuimus, spiritu & ambulemus. Ac si diceret apertè. Si Spiritus Sanctus habitet in nobis nos uiuificant per gratiā, manifestemus uiam uitam interiorē per bona opera exteriora, quæ non nisi ab ipso Spiritu Sancto sunt. Nam bonæ operationes sunt signa, & quæ uiuimus spiritualiter, & quæ Spiritus Sanctus uiuat in nobis, sicut motus exterior corporis signū est, quod adhuc sit anima in corpore. Tunc etiā spū ambulamus, cū per uia virtutū incedimus, & uia uictoriū dimittimus, uel cū insequimur instinctū spūs Sancti in operibus nris, uel etiā dictamē rectē rōnis, quod similitur dicit spūs.

MORALITER. Notandū iuxta illud primū uerbum. Si spiritu uiuimus, quod debemus spiritu, & non carne uiuere, idest, secundū rectam rationē, & non secundū sensuallitatem. Tum quia nihil decentius, nihil pulchrius, nihil laudabilius, quàm secundū rectam rationē uiuere, secundū quam homo præfertur ceteris animalibus, & assimilatur creaturis spiritualibus, idest, angelicis spiritibus. Tum quia per oppositū nihil indecentius, nihil turpius, nihil uituperabilius, quàm secundū carnē, siue sensuallitatē uiuere. Talis enim uita est magis uita brutorum, quàm hominum. Nam qui sic uiuunt, bestialiter uiuunt, ordinē naturæ peruertunt, & nobilitatē humanæ natura

turæ perdūt. Vnde Psal. De unoquoq; tali sic loquitur dicit. Homo cum in honore esset, nō intellexit. In honore, inquit, quia ad imaginē, & similitudinē Dei factus secundū animā. Tantū ergo honorē nō intellexit, cum noluit secundū spiritum uiuere, idest, secundū rectam rationē, sed potius elegit secundum sensualitatē uiuere. Et ideo merito cōparatus est iumentis insipientibus, & similis factus idest illis. Super quo dicit Chrys. q̄ peius est cōparari iumento, quā nasci iumentū. Nam in brutis nō habere rationē tolerabile est, quia natura le in eis. Verum hominē ratione decoratū comparari creaturæ irrationabili, uoluntatis peruerse crimen est. Hęc ille. O utinā ista bene notarent carnales, & lubrici homines, motum sensualitatis more brutorū in frequentes, ac si quasi in eis absorptus esset totaliter rationis usus. Nec certē minus bestialiter uiuunt homines iracundi insequentes passiones suas absque rationis moderamine, de quibus Psal. Furor illis secundum similitudinē serpētis, qui sup. mordet, & simul effundit sensu ualenū. Sic & homines iracundi sepe in ira sua dicūt omne malū, quod sciunt, aut ab alijs audierūt de illo, cui irascuntur, quinimo aliquādo ex abundantia cholere, & ire imponunt illi falsa, & qua: non possunt postea probare, cum res trahitur ad iudicium. Propter quod a iusto iudice taxantur ad emendam, quod auget iram eorum. Ecce ergo quare spiritu, & non carne debemus uiuere.

MORALITER. Etiam notandum iuxta illud sequens uerbum. Spiritu ambulare, quod debemus spiritu ambulare ad sensum datum, & hoc propter tria.

PRIMÒ quidē, ut fideles inueniamur in promisso. Solēt enim ueri penitentes in sacramentali cōfessione promittere morū, & uitę emendationē, cum Dei adiutorio iuxta possibilitatē suam, quod est spiritu ambulare. In cuius figurā legitur Exod. 3. q. filij Israel uolentes egredi de Aegypto, & de seruitute regis Pharaonis dicebant: Ibimus uiam triū dierū in solitudinē, ut immolemus Dño Deo nostro. Ad propositū filij Israel sunt ueri penitētes, qui quasi sacramentali cōfessione exeunt de Aegypto, & de seruitute Pharaonis. i. de tenebris peccatorū, & de seruitute diaboli, promittētes ire uiam triū dierum. i. perseverare in bono uirtutis, & immolare Dño per satisfactionē de cōmissis delictis, ut fideles inueniātur in promissione

promissione per eos facta tam Deo, quā cōfessori. Sed profectō multi inueniuntur infideles in tali promissione, ut sunt illi, qui citō redeunt in Aegyptū, idest, in peccatū, & hoc ad instātiā Pharaonis. i. tentationē dēmonis, & qui nec cōplent promissā, idest, satisfactionē, quam gratā habuerūt. Nec similiter triū dierū spacio post cōfessionē cauēt sibi a peccato, sed aliqñ eodē die redeunt in Aegyp̄tū. Et hoc potissimū habet uerū de malis sacerdotibus, ut sūt cōcubinarij, & similes.

SECUNDÒ debemus spiritu ambulare, idest, secundū rectam rationē uiuere, ut uilissimā seruitutē peccatorū pariter, & mortē aternā euadere tandē possimus. Nam qui secundū carnē, & nō secundū spiritū ambulant, efficiunt serui omnīū uitiorū, qua: in ipsis regnant iuxta illud Christi uerbū Io. 8. Qui facit peccatū, seruus est peccati. I. super tales triplicem mortē incurrunt, uidelicet naturæ, culpe, & gehenne. Prima uilis. Secunda uilior. Tertia uilissima, quia includit culpā, & pœnam. Et hoc est, quod loquitur Apost. ad Rom 8. dicens. Si secundum carnē uixeritis, moriemini. s. prædicta triplici morte. Econtrario autē si spiritu ambulaueritis, prædictā triplicē mortē indubie uitabitis. Et de morte quidē spirituali, & aternali satis apertū est. De morte autē naturæ hoc idem patet sic. Nam mors naturę quo ad iustos, & electos tandē in generali omnīū resurrectione mutabit in uita glorię incōparabiliter meliorē uita naturę. Et pp̄ prædictā mutationē dicit Chs I. 11. Ois, q̄ uiuit, & credit in me, nō moriet̄ in æternū.

TERTIÒ debemus spiritu ambulare, idest, secundū dictamen rectę rationis uiuēdo de uirtute in uirtutē tendere, ut sic tandē ad celeste regnū possimus puenire. Vnde de electis dicitur in Psal. Ibunt de uirtute in uirtutē, idest, de bono in melius p̄ficiēdo. Iste tñ profectus spiritualis nō est absq; speciali Dei auxilio. Et ideo nō debet homō inde superbitē, aut inaniter gloriari. Propter qđ Psal. Ante prædicta uerba præmittit, dicens. Beatus uir, cuius est auxiliū abs te, nō a se, nō ab hoibus. Nam p̄ tale auxiliū ascensionēs in corde suo disposuit. i. gradus spirituales, uel scālā, per quam ad domū celestem ascendat, & ideo beatus. Sed ubi disposuit uirtutis ascensionēs in corde suo? Profectō in ualle lachrymarū. i. in hac ualle miserię, in loco, quem posuit, idest, nobis disposuit Dñs, ut ibi ploremus peccata nostra. Etenim benedictionem

dabit legislator. Hic assignatur causa, quare beatus est ille f. dicitur, quoniam benedictionem dabit ei gratiam, idest, confiteri illi, quæ dicitur benedictio, idest, bona datio, legislator, idest, Christus. Qua quidem benedictione data tales ibunt p. ficiendo de uirtute in uirtutem, idest, de bono in melius, & tandem ab eis uidebitur Deus Deorum in Sion, idest, cælestis gloria, in qua beati speculantur diuinam essentiam. Ecce quomodo debemus spiritu ambulare. Si ergo spiritu uiuimus, spiritu ambulemus.

CIRCA, quod notandum, quod modus ambulandi spiritus est cum euitatione mali. Et ideo, qui uult spiritu ambulare, debet specialiter tria mala cauere, quæ notantur in sequenti textu. Hæc igitur sunt.

Cupiditas inanis gloriæ.

Procuratio iræ, & rixæ.

Inuidia societatis mutue.

PRIMO igitur, si uolumus spiritu ambulare uersus cæli, debemus cauere cupiditatem, & affectum inanis gloriæ, ideo dicit Apostolus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, idest, gloriæ mundanæ, quæ meritò dicitur inanis, idest, uana, quia.

Deceptiua, Infatuatiua, Infectiua.

PRIMO igitur inanis gloria est deceptiua. Decipit enim omnem inaniter gloriantem, quia tandem eum priuat uera gloria, scilicet, cælesti, & perducit eum ad æternam miseriam. Nam sicut papilo decipitur in claritate cædele, eò quod ibi in tantum delectatur, quod circumuolâs comburitur, & crematur, similiter per dix, cum claritate luminis capitur, eò quod dum de nocte lumen uidet, credēs esse diem in retia aucupis inuoluitur, sic illi pro certò decipiuntur, qui in lumine mundanæ gloriæ delectantur. Credunt enim esse diem, quod est candela, in hoc, quod credunt esse uerum, quod est falsum, & esse utile, quod est damnabile, item diu, aut quasi semper permanens, quod est ualde transitorium. Vnde simile est de gloria huius mundi, sicut de gloria regnum scholarium. Solent enim scholares paruuli sibi assumere semel in anno aliquem de gremio suo in regem, sed hoc tantum ad unū diē, uel saltem ad paucos. Quibus transactis deficit gloria eius, & redit ad pristinum gradum paupertatis, & simplicitatis. Ista in proposito uana gloria huius mundi ualde parum durat, quia

quia ad maius deperditur in morte. Et tunc, qui gloriosus fuerat, remanet sine gloria, & honore. Vnde in Psalm. Ne timearis, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Est ergo simile de gloria inani, siue de gloria huius sæculi, sicut de gloriæ unius diei, quæ cum à pertransiente credatur esse firma, & stabilis, ibi ponit pedem suum, quo factò facillimè rumpitur, illeque in lutū, aut aquam cadit, & forsan mergitur. Applicatio est facilis. Patet ergo, quod inanis gloria est deceptiua.

SECVNDÒ prædicta gloria est infatuatiua. Infatur enim mundanos homines, ita ut pro ea adipiscenda prændē in finitros labores assumant, atque prændē infinitis, & innumerabilibus periculis se submittant, cum tamē pro uera gloria adipiscenda, quæ in cælo possiderit, uix milesimam partem ad illud subire sunt parati. Et hoc est, quod ait Greg. lib. 19. moralium, & similiter recitatur in decre. dist. 47. omnes. Omnes, inquit, huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus debiles. Nam pro temporali gloria usque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistant. Refert enim August. lib. 4. de ciui. Dei capit. 20. de Mutio Romano milite, qui manum suā dexteram ultro porrexit in flamas, ut de eo diceretur, quod fortis esset, & strenuus miles. Refert etiam Valerius Max. lib. 5. de Curtio milite Romano, quod cum terra se aperuisset in medio fori Romani, & spelūcam fecisset profunditatis horribilis, responsum est à uariis, quod si Romani uellent rem suā publicam perpetuari, illud, in quo plus possent, & excellenter, illud hiatus deuouerent, & eo ipsum implerent. Omnium autem iudicio cōperitum est, quod Curtius esset ille, qui ceteros excelleret. Quo audito, armatus, & equo insidēs seipsum in illud antrum ultro immisit. Nōne ergo inanis gloria ualde infatuauerat prædictos Romanos milites. Nunquid etiam dicta gloria mulem infatuauerat Alexandrum Magnum, de quo refert Valerius Max. li. 8. c. 15. quod cū audisset ab Anaxarcho ex autoritate Democriti pceptoris sui innumerabiles mundos esse, ait. Heu me miserum, quod nec uno quidē ad hæc plenè, & pacificè potius sum. Taliter et infatur gloria

huius sæculi modernos principes etiam Christianos, qui accipiunt in uanitate ciuitates suas, gloriantes in multitudine multum, qui iure, aut iniuria preliantur, non quidem contra uitæ, aut fidei hostes, sed aduersus Ecclesiam, & uicinos principes, uolentes in immensum dilatare suum principatum. Quæ de causa panè in infinita mala hincinde perpetrantur. De quibus tandem oportebit eos reddere rationem in districto Dei iudicio, & præferim, si gesserint bellum iniustum. Sed de hoc parum, aut nullo modo cogitant, & hoc ideo, quia gloria mundana eos insatiat, & inebriat.

TERTIO sepe dicta gloria est infectiua. Inficit enim nec dum malos, uerum etiam plerumque bonos uirtuosos, ita ut non sit homo super terram, qui se abscondat à calore eius. Nam ut dicit Chrysof. super Marthæi, in opere incompleto, Homil. decimaquarta. Cum cætera uitia in seruis Diaboli inhabitent, hæc etiam in seruis Dei habitaculum reperit. Et ut ait quidam Genitilis, nulla est, tam excellens uirtus, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. Vnde narrat Valerius Maximus, quod cum in quodam bello quidam mutus strenuè dimicasset, ita ut secundum morem illius patriæ triumphus ei deberetur, id est, quidam singularis honor, cum illi non daretur, tanta auditate illius honoris, & gloriæ repletus est, quod fregit uincula muticatis suæ, & petijt illum triumphum sibi dari. Vnde Chrysof. super Iohan. Homilia septima, Grauis, & molesta est inanis gloria, quæ facillè etiam sapientum oculos possit perstringere, nisi temperetur. Quinimo sepius iusti tentantur de inani gloria, quàm uitiosi, & peccatores. Vnde idem Chrysof. ubi supra. Homil. decimasexta. Inter, inquit, homines peccatores tentatio uanæ gloriæ locum non habet. Fornicator enim, aut raptor quomodo tentatur de uana gloria, quia non habet, unde glorietur? Sed illi tentationem uanæ gloriæ patiuntur, quia le aliquid faciunt, unde gloriantur. Hæc ille. Patet ergo, quomodo manibus gloria inficit bonos etiam frequentius, quàm malos. Propter quod beatus Basilius uolens eam euitare, in diebus solennibus, cum in habitu pontificali ornatus processionaliter incederet, ordinauerat, ut quidam sibi diceret. Pater sepulchrum tuum nondum perfectum est. Iube ergo illud compleri, quia nescis, quando dominus ueniet.

Similiter cum Papa consecratur, quidam eleuans in arundine stupam incensam, clamat dicens. Pater sancte, sic transiit gloria mundi, scilicet, citò. Et ideo uitanda est, spernenda ob omni homine uirtuoso, & qui appetit gloriam sempiternam, quia qui unam habuerit, necesse est eum altera carere. Bene ergo, & salubriter nos admonet Apostolus in præsentis Epistola, cum ait. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.

SECUNDO si uolumus spiritu ambulare, debemus cauere nobis à prouocatione iræ, & rixæ. Ideo subdit Apostolus. Inuicem prouocantes, scilicet, ad contentiones, & lites, & alia illicita, ut exponit interlinearis. Vel inuicem prouocantes, per iniuriosas, & contumeliosas, sicut plerique facere solent litigantes cum proximis, & uicinis suis. Vnde tales propriè uocantur incendiarij Diaboli, eò quod tanquam ministri ipsius incendunt ignem iræ, rixæ, & impatientiæ inter homines, seu in alijs hominibus. Et ideo tales incendiarij sunt excommunicati à Deo. Nam prouocare aliquem ad iram est exflare in eo ignem.

MORALITER. Notandum iuxta illud prædictum uerbum: inuicem prouocantes, quod contingit prouocare tria genera personarum, scilicet.

Deum. Proximum. Seipsum.

PRIMO igitur contingit prouocare Deum. Et istud ad huc dupliciter, scilicet, uirtuosè, & uitiosè.

PRIMO quidem uirtuosè. Et hoc modo ueri pœnitentes, deuotè orantes, lachrymas pro peccatis fundentes, & similia, prouocant erga se Dei misericordiam, gratiam, & benignitatem. Sic enim prouocant erga se Dauid Dei misericordiam, postquam eum irritauerat adulterando, quando quidem cum lachrymis, & tuncione pectoris orabat dicens: Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele, &c. usque in finem. Idem fecit publicanus. Luc. decimo octauo. Idem fecit Magdalena ad pedes Christi prostrata. Luc. septimo. Idem fecit Rex Manasses post multa per eum perpetrata grauissima scelera. 2. Paralip. ult. Sic, & nos charissimi, qui in multis offendimus omnes, exemplo prædictorum debemus prouocare per ueram pœnitentiam erga nos Dei misericordiam.

miseriordiam, dicentes, cum filio prodigo. Pater peccati in cœlum, & coram te, iam non sum dignus, &cæt. Luca. decimo quinto.

S E C V N D O, contingit prouocare Deum uitiosè. Et hoc modo peccatores suis nefandis peccatis prouocant eius irâ, iustitiam, & uindictam contra se, qui tamen in se est patientissimus. Vnde in hoc sunt similes cornici, quæ aquilam per multos horribiles clamores prouocat ad eam occidendam. Et hoc est, quod improperebat populo Hebræorum olim Moyses Deut. 9. Dicens. Memento, quomodo ad iracundiâ prouocaueris dominum in solitudine. Hac uerò tempestate meritò potest ipse dominus idem impropere, aut per amplius populo Christiano, dicens illud Hier. trigesimo secundo. Me ad iracundiâ prouocauerunt ipsi, & reges eorum, & principes eorum, & sacerdotes eorum. Practica singula. Item potest idem dominus eidem populo impropere, & dicere illud. Deut. trigesimo secundo. Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus, & ad iracundiâ, concitatus est, quia prouocauerunt eum filij sui, & filix, idest, christiani utriusque sexus. Et ait. Abscondam faciem meam ab eis, scilicet, ne eam uideant dare, & nudè in cœlo, & considerabo nouissima eorum, idest, penas, quibus eos finaliter afficiat in inferno. Et hoc ideo, quia generatio peruersa est, &c. usque ibi. Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. ò igitur miseri peccatores, qui hæcenus prouocastis contra uos iram domini, & iustitiam eius male uiuendo, studeatis amodò prouocare misericordiam eius erga uos bene uiuendo. Sic enim Deum propitiū inuenire poteritis. Sin aliàs in breui ad æterna tormenta cum mille dæmonibus deducemini.

S E C V N D O contingit prouocare proximum. Et istud ad huc dupliciter, scilicet, laudabiliter, & uituperabiliter.

P R I M O igitur laudabiliter, scilicet, uerbo bonæ doctrinæ, & exemplo bonæ uitæ. Vnde ad hoc faciendum nos admonet Christus Matth. quinto. dicens. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem, &c. Specialiter autem maiores, & parentes debent prouocare subditos suos suo sancto exemplo ad laudabiliter uiuendum, exemplo aquilæ, quæ uolitans su-

per

per pullos suos ipsas prouocat ad uolandum, ut dicitur. Deut. trigesimo primo. Similiter exemplo equi, quem miles clamando, & calcaribus pungendo prouocat ad uelociter currendum in bello. Secundo contingit prouocare proximum uituperabiliter, scilicet, ad malum eum inducendo, siue uerbo, aut malo consilio, siue facto, aut malo exemplo. Vnde de primo Prouer. 12. dicitur. Os insipientis prouocat stultitiam. De secundo habes de multis regibus Israel, qui idololatrâdo ad idè induxerunt populū suū frequenter. Vnde de prouocantibus proximos suos ad aliquid faciendū, tã bono, quàm malo exemplo simul loquens August. ser. 7. dominicæ in oct. Paschæ dicit sic. Quantoscuque aliquis exemplo sanctæ uitæ ædificauerit, cum tantis, & pro tantis mercedem beatæ uitæ retributionis accipiet, & quantiscuque exemplum malæ conuersationis, etiam si illi cum non sequatur se præbuerit pro tantis malis rationem, nouerit redditurum. Hæc ille. Item Greg. in suo pastora. c. vigesimo octauo. Similiter recitatur 9. quæst. 3. præcipuè. Scire, inquit, debet prælati, quod si peruersa nonnunquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Hæc ille.

T E R T I O contingit prouocare seipsum. Et similiter, istud potest dupliciter fieri, scilicet, licitè, & rationabiliter illicitè, siue, & irrationabiliter.

P R I M O quidem licitè, & rationabiliter, ut cum quis sentiens se tepidum in Dei seruitio, aut officio sibi commissio, siue in quocunque opere bono prouocat, & excitat se ad maiorem seruirem, & diligentiam promptiorem tam ex consideratione premij consequendi, quàm ex consideratione supplicij uitandi. Solent etiam uiri spirituales prouocare se ad dolorem de peccatis, & ad lachrymas, gemitus, & suspiria, ita ut meritò de talibus possit dici illud Nehemiæ. 4. Prouocatum est cor populi.

S E C V N D O contingit prouocare seipsum illicitè, & irrationabiliter. Sunt enim qui prouocant seipsum ad concupiscentias carnales, ut molles. Alij prouocant seipsum ad iracundiâ, ut uindicatiui. Alij ad comestationes, & ebrietares, ut gulosi. Nota de illis, qui utuntur cibis salis, aut speciat, idest, speciebus cõditis, ut magis prouocentur ad potū, & ebri-

& ebrietatem. Sed qui se taliter prouocant, simul, & semel iram Dei contra se prouocant. Patet ergo, quod contingit prouocare tria personarum genera tam licite, quam illicitè.

TERTIÒ si uolumus spiritu ambulare uersus cælum, debemus cauere ab inuidia societatis mutæ. Propter quod subdit. *Apost. in præsentis epistola*, inuicem inuidentes, *sibi nolite esse*, quasi inuidentes de bonis proximorum uestrorum, de quibus potius debetis gaudere ex charitate, quam debetis ad eos habere.

MORALITER circa hoc notandum, quòd summopere debemus uitare inuidiam fraternam, & hoc præcipue propter tria, uidelicet, quia.

Deo displicet, Diabolo placet, Actori nocet.

PRIMÒ igitur debemus uitare inuidiam, quia Deo displicet, eò quod immediatè opponitur charitati, quæ Deus est, iuxta illud *1. Io. 4.* Deus charitas est. Ad charitatem enim pertinet bona aliorum, tanquam sua diligere, & contra mala aliorum, tanquam sua desistere. Econtra autem ad inuidiam pertinet de bonis aliorum, tanquam de suis malis dolere, & de malis aliorum, tanquam de suis bonis gaudere. Ecce quò ipsa inuidia immediatè opponitur charitati. Vnde *Aug. ad fratres in eremo ser. 18.* qui inuitulatur de cauenda inuidia. *O* ingi, inuidia, quam paucos habes amicos, & forsitan neminem habes de cuius bono non doleas, & de cuius malo non gaudeas. Meritò ergo omni amico priuari debes, eò quòd de nullo bono amicorum gaudere probaris.

SECVNDÒ debemus uitare inuidiam fraternam, eò quod diabolo placet, adeo quòd inuidus, & diabolus conuincunt inter se mutuò lucrum, & damnum tanquam fideles socij. Diabolus enim reputat sibi lucrum magnum accedere, quoties homines malefaciunt, ita & inuidus, quia inde gaudet. Similiter diabolus reputat sibi magnum damnum accedere, quando homines benefaciunt. Sic, & inuidus, in cuius rei signum inde tristatur. Quòd ergo inuidia diabolo placeat, patet duplici iudicio. Primum est, quia in se inuidus est, iuxta illud *Sap. secundo.* Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum, quando scilicet, tentauit primum parentem, & superauit. Quo peccante morti fuit obnoxius, qui prius erat immortalis beneficio creatoris. Vnde

August.

August. lib. de disciplina christiana. Inuidia, inquit, uirium diaboli est, cum quo solo diabolus reus est. Non enim dicitur diabolo, ut damnetur, adulterium commisisisti, furtum fecisti, uisulam alienam rapuisti, sed quia homini stanti inuidisti. Hæc ille. Secundum est, quia ualde tentat homines de inuidia. Propter quòd dicit *Greg. lib. 5. moral. c. 34.* & simili ter recitatur in glo. ord. super textu præsentis epistolæ, quòd quàmuis per omne uirium, quòd perpetratur, uirus hostis antiqui humano cordi infundatur, in hac tamen nequitia tota sua uiscera serpens concutit, & imprimendæ malitiæ pestem uomit. Hæc ille.

TERTIÒ debemus uitare inuidiam fraternam, eò quòd actori ualde nocet. Non quidem solum quò ad animam obligando ad pœnam æternam, uerum etiam quò ad corpus. Vnde *August. ad fratres in eremo ser. decimo octauo.* *O* inuide, qui nunquam quiescere potes, an ignoras, quòd omnis malitia habet aliquam felicitatis umbram? Sed tu ipsa inuidia pestis nequissima, tormentum sine respiratione, laborem sine respiratione, pœnam sine intermissione, famem sine saturitate semper habere uideris. Hæc ille. Dicit etiam *Hirony. 3. parte epistolarum suarum, epistola. 54. ad Asellam* scribens, quòd ipsa inuidia primum est mordax sui. Et ideo meritò comparatur rubigini ferri, quæ primum corrodit terram, in quo nascitur. Item est, sicut uermis, qui tinea dicitur. Hic enim uermis in ueste nascitur, & eam primum consumit. Hinc *Prouerb. decimo quarto.* dicitur. *Pu* tredo osium inuidia, patet ergo tria, propter quæ uitare debemus inuidiam pessimam bestiam pestem. Et sic patet diffusè de primo principali.

SECVNDÒ principaliter *Apost. in presenti epistola* hortatur superiores specialiter, ut *s. subditos* instruant, ita dicens. *Fratres, si peccupatus fuerit homo in aliquo delicto. si subditus uester peccauerit, nõ quidè ex industria, aut certa malitia, sed potius ex surreptione, aut ignorantes, uos qui spirituales estis, id est, esse debetis, instruite tales in spiritu lenitatis, non asperè, non durè, non cum acrimonia, & in uirga ferrea, sed leniter, benignè, & mansuetè. Nam per talem modum, uolunt corripri, qui ex humana fragilitate peccant, dicentes illud *Psal. Quoniam superuenit man-**

suetudo,

suetudo, corripiemur. Hinc idem Psal. dicebat. *Cotriperit me iustus in misericordia, & increpabit me, idest, à peccato reuocabit me.* Vbi autem subditus peccat, non præoccupatus, sed potius ex malitia, & obstinato animo, tunc durè, & asperè increpari debet. In cuius rei signum Apostol. tradidit quendam fornicatorem, seu potius incestuosum Sathanæ corporaliter uexadum 1. Cor. 5. hunc autè processum in corripiendo defectuosos nobis tradidit Christus Matth. 18. dicens. Si peccauerit in te frater tuus, uade, &c. Consideras te ipsum, quia, scilicet defectuosus es, sicut & subditus tuus, & ideo debes illi compari. Ne & tu teneris. Ac si pertè diceret, q̄ Prælatus nimis feruus subditis, forsàn Domino permittente tentabitur, de simili casu, de quo increpat subditum, aut fortè de grauiori, & hoc in penam sue feruoratis. Nam hac de causa permisit Dominus principem Apostolorum seipsum negare, utpote, dist. 50. considerandum. Vt ergo istud euitet, debet in spiritu lenitatis subditos uerbo, & factò instruere, & increpare. Ecce, quomodo Apostolus hortatur superiores specialiter.

TERTIO Apostolus hortatur æquales amicabiliter, ut scilicet, ex quadam singulari amicitia, & charitate mutua, supportent se inuicè, dicens: Alter alterius onera portate, scilicet, subueniendo necessitatibus aliorum, iuxta possibilitatem uestram. Ad quod etiam faciendum nos admonet ceteri suo exemplo. Nam ubi sunt plures, & habent transire magnum fluuium, unus præcedit, super cuius dorsum, secundus reclinat caput, & sic consequenter de aliis. Cumq; primus fatigatus fuerit relicto suo ordine efficitur posterior, ut possit supportari ab eo, qui prius erat posterior. Si ergo, bruta animalia in instinctu naturæ nouerūt, se mutuo supportare, quanto magis homines, ratione utentes? Qui autem, taliter agunt, adimplent legem Christi (ut inquit Apostolus,) qui præcipit inter homines mutuum charitatem. Iohan. 15. dicens. Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Itè ibidem. Hæc mando uobis, ut diligatis inuicem. Et quia aliqui præsumunt magna de se, propter quod contemnunt sibi æquales, nolentes eos, in quocunq; supportare, ideo subdit Apostolus dicens. Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, sup. respectu Dei, ipse se seducit. i. decipit. Et

quia

quia aliqui laudantur ab alijs de multis, ideo Apostolus eos admonet, ut non confidant in uerbis eorum, sed potius recurrant intus ad propriam conscientiam, considerantes si sit in ipsis illud bonum, de quo ab alijs laudantur. Quod si non, tunc debent confundi in semetipsis, & tristari. Si uerò sic, tunc debent inde laudare Deum. Et hoc est, quod ait Apostolus. Opus autem suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit, scilicet, coram Deo, & de illo respondere ibidem habebit. Et hoc est, quod dicitur Ezech. 18. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij, &c.

QUARTO Apostolus hortatur inferiores singulariter admonens eos, ut communicent suis superioribus, à quibus instruuntur, & diuina recipiunt, bona temporalia, ut decimas, & oblationes, ita dicens: Communicet autem is, qui catechizatur. i. instruitur, uerbo, sup. sanctæ doctrinæ, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis, scilicet, temporalibus, administrando ei necessaria quo ad uictum, & uestitum. Et hinc est, q̄ Prælati habent ius præcipiendi decimas, & oblationes à suis subditis, iuxta illud Apostoli uerbum 1. Ad Cor. 9. Si nos spiritualia uobis seminamus, magnum est, si carnalia uestra metamus? Nam ut dicit Saluator Marthæ 10. Dignus est operarius mercede sua. In curus rei signum, quando Diaconus, qui significat prædicatorem sancti Euangelij, uadit ad legendum ipsum Euangelium, quasi ad prædicandum, defertur ante eum puluinar, per quod temporalia significantur. Hinc Psal. ad prædicatores I. ouens, ait. Sumite psallum, idest, spiritualia, & date uos, sup. subditi, tympanum, idest, tpalia, Sed quia aliqui laici auari allegando excusationes in peccatis possent dicere, q̄ non possunt taliter cõicare bona tpalia suis Prælatis, & Prædicatoribus, ex eo, q̄ snt pau peres, id hæc excusationē remouet Apostolus, dicens, non peccate errare. i. ex errore ita dicere. Deus nõ irridet, idest, non fallitur. Scit enim optime, utrum uerum dicatis, eò q̄ seruatut corda hominum. Ecce in quo hortatur Apostolus inferiores.

QUINTO, & ultimò idè Apostolus hortatur oēs indifferenter, scilicet, superiores, q̄ inferiores, ad seminadū in presenti sibi bonū, s. opera pietatis, cū ait, Qui seminat in spiritu, &c.

Pro

Pro quo notandū cōformiter ad textū, q̄ quidā semināt ope-
ra pietatis in carne. i. ex carnali affectione, ut sūt illi diuites,
qui dant pauperib̄ puellis, aut mulieribus, quatenus sic all-
ciāt eas ad se, & tādē eis abuti possint. Alij autē semināt p̄dicta
opera pietatis in spiritu. i. p̄p̄ diuinū amorē. Primi merēt cor-
ruptionē. i. eternā dānationē. Secūdi autē, merent uitā eternā
p̄out pulchrē deducit Apost. in ipso textu epistolę p̄sentis.

MORALITER ergo, notandū, q̄ in p̄senti epistola
tangunt̄ quatuor cōditiones operū pietatis. Prima est, ut sūt
principaliter p̄ bona spiritualia acquirēda, cuiusmodi sunt
peccatorū remissio, gratiē diuinę adeptio, cęlestis glorię asse-
cutio, ideo dicit Apostolus. *Qui semināt in sp̄u. i. spiritualiter.*
Vel in spiritu. i. in charitate, quę est ad Spiritu Sancto, de sp̄i-
tu meret uitam eternā. Secūda est, ut siant p̄seueranter,
& non ad horam tm̄, ideo subdit idem Apostolus, Bonum
autem facientes non deficiamus, tempore enim suo &c. Ter-
tia est, ut siant generaliter, & non ad aliquos tantum par-
ticulariter, ideo sequitur, Dum tempus habemus, operemur
bonum, ad omnes. **Quarta** est, ut siant rationabiliter, scilicet,
in primis, & ante omnia bonis, & iustis, q̄ ex ordine cha-
ritatis sunt p̄ferendi malis, & peccatoribus in exhibitione
operum pietatis, ideo sequitur. Maximē autem, ad dome-
sticos fidei, id est, ad bonos christianos. Hinc 1. ad Tim. 5. Si
quis suorum, & maximē domesticorum curam non habet,
fidem negauit, scilicet, per omissionem boni operis, & est in-
fidelis deterior. Omnibus ergo impendenda sunt miserico-
dię opera, sed p̄ponendi sunt iusti. Et qui taliter agunt cō-
sequuntur gratiam in p̄senti ad Domino, & gloriam in futu-
ro. Quam nobis p̄stare dignetur, qui in Trinitate p̄fecto
ctā uiuit, & regnat. Amen.

*Dominica decimiquinta post Trinitatem, Sermo secundus
de Euangelio.*

NOLITE solliciti esse dicentes, quid manducabi-
mus, aut, &c. Mat. 6. Pro introductione p̄senti-
tis sermonis mouetur quęstio talis. Verum
omnis sollicitudo circa temporalia sit ad Chr-
sto prohibita?

R 1-

RESPONSIO Multiplex est sollicitudo. Vnde aliqua
est prohibita, & aliqua non. Est igitur sollicitudo.

Diuinalis, Humanalis. Crimalis, Virtualis.

PRIMA igitur sollicitudo uocatur diuinalis, qua quis
sollicitus est de diuinis, utpote, quomodo placeat Deo, item
quomodo possit facere suam salutem in p̄senti, ut tandem
possit peruenire ad celestem gloriam. Et de hac sollicitudi-
ne loquitur Michęas Propheta dicēs, Indicabo tibi d̄ homo,
quid sit bonum, & quid requirit Dominus ad te. Vtique fa-
cere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambu-
lare cum Deo tuo. Eiusdem 6. Similiter de eadem sollicitu-
dine loquebatur Iosue filijs Israel dicens. Estote solliciti, ut
custodiatis, quę p̄cepta sunt in uolumine legis Moyse, &
non declinetis ab eis, neque ad dexteram, neq; ad sinistram:
Eiusdem 23. Hanc igitur diuinam sollicitudinem nō solum,
non prohibet Christus, uerum etiam cōsulit, seu potius p̄cipit,
cum in fine p̄sentijs Euangelij loquitur unicuique no-
strum dicēs. Querite primū regnum Dei, & iustitiam eius.
De hac etiam sollicitudine loquitur Apostolus 1. ad Corint.
7. dicens, Qui sine uxore est, sollicitus est, quę Domini sunt,
quomodo placeat Deo. Et mulier innupta, & uirgo cogitat,
quę Domini sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu.

SECUNDA sollicitudo uocatur humanalis, de qua lo-
quitur idem Apostolus ubi suprā, dicens. Qui cum uxore est,
sollicitus est, quę sunt mundi, quomodo placeat uxori. Simi-
lier mulier, quę nupta est, cogitat, quę sunt mundi, ut de re-
gimine familię, de cura filiorum, & de amore uiri sui. Vnde
Thobie. 10. legitur, q̄ parentes Sare, monuerunt eam hono-
rare socerum, diligere maritū, regere familiam, gubernare
domum, & seipsam irreprensibilem exhibere. Hęc etiam
sollicitudo humanalis regnat in uitis mundanis, qui sollici-
tantur circa temporalia congreganda ad suam, & suorum
sustentationem. Quia enim homo multis indiget, hinc ex pro-
pria natura instigat, ut sollicitus circa p̄p̄alia, quibus sustentetur,
tur, timens ne sibi deficiat. Hęc autē sollicitudo est p̄duēter,
& diligenter moderanda, remouendo illum timorem inordi-
natum, quo, scilicet, quis timet, ne etiam laborando, & fa-
ciendo, qd̄ in se est, non omittēdo curā salutis aņę suę, Deus
non prouideat sibi, quod pertinet ad quamdam diffidentiam.

Ser. Do. G. P. Pars Actus. Ec boni-

bonitatis, & providentiæ diuinæ. Et hoc utiq; peccatum est, Vnde Hiero. Labor exercendum est, sollicitudo uitanda, quæ scilicet, prouenit, ex huiusmodi diffidentia. Permaximè autem huiusmodi sollicitudo reprobatur in uiris perfectis, eò quòd retrahit eos, ne sint solliciti de his, quæ pertinent ad salutem suam. Puer enim, pro quo pater, & mater continuè cogitant, & sollicitantur, non debet esse sollicitus de uictu, aut uestitu, eò quòd dicti parentes de ipso satis cogitant. Sic nec homo, & maximè uirtuosus debet esse nimis sollicitus de prædictis. Habet enim patrem in cælis, qui de hoc satis cogitat pro eo. Vnde Luc. 12. Nolite solliciti esse anime uestræ, quid manducetis, nec corpori uestro, quòd induamini, scit enim pater uester, quia his oibus indigetis. Et ideo sicut pulli auis, nunquàm sollicitantur quærere cibum, sed solù sollicitant clamare ad patrem, & matrem, qui satis sollicitant de ipsis, ita in proposito. Vñ ad hoc nos admonet scriptura 1. Petri 5. dicēs, Oem sollicitudinè uestrâ proiectis in eum, scilicet in Deum, quoniam ipsi cura est de uobis.

TERTIA sollicitudo uocatur uirtualis, quæ consistit in operibus sanctis. Pro quo notandum, quòd debemus sollicitari uirtualiter circa duo, uidelicet circa nos, & circa proximos nostros. Primò quidem, circa nos, in cauendo ab insidijs diaboli Item sensus nostros uidelicet custodiendo. Et ad hanc sollicitudinem nos admonet scriptura Deut. 4. dicens, Custodi te metipsum, & animam tuam sollicitè. Ad hanc etiam sollicitudinem nos admonet Salomon Proverb. 6. adducendo exemplum fornicæ dicens, Vade ad fornicum ò piger, & considera uias eius, & discè ab ea sapientiam, id est, prouidentiam, & sollicitudinem. quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, neque principem, congregat sibi in estate, & parat sibi in messe cibum. Sic homo in tempore uitæ presentis non debet pigritari, sed sollicitari, quandiu potest sibi congregare merita bonorum operum. Secundò debemus esse solliciti circa proximos nostros, procurando eorum salutem, quantum possumus, quia ut h̄c Eccl. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Vnde ad hoc faciendum nos iaducit Apostolus 1. ad Cor. 12. & hoc sub exemplo corporis humani, ita dicens, Pro inuicem sibi sollicita sunt membra, scilicet ad iuuandum se mutuo, & sibi subueniendum. Permaximè autem hæc sollicitudo pertinet ad Prælatos, qui debent esse soli-

solliciti de salute subditorum suorum. Item de procurandis eorum necessitatibus corporalibus, & præsertim si fuerint Prælati religiosi. Hoc autem uoluit innuere Apostolus ad Roma. 12. cum ait, Qui præest, in sollicitudine, ut pater erga filios. In cuius figuram legitur Thobiæ 10. quòd cum iunior Thobias morâ faceret in redeundo, sollicitus erat pater pro filio. Itè hoc modo debent esse solliciti coniuges alter pro altero, pro ut prius allegatum est ex uerbis Apostoli. Similiter & matrona de prouisione familiæ suæ. In cuius rei signum dixit Christus hospita suæ Marthæ, Martha sollicita es, & turbata ris erga plurima. Luc. 10. In quibus uerbis nõ reprehendit à Christo de sollicitudine, sed de turbatione. Ecce ergo, qualiter debemus esse solliciti circa nos, & circa proximos nostros. Quam quidem sollicitudinem uult Christus, ut exerceamus.

QUARTA sollicitudo dicitur criminalis. Et hæc sollicitudo est illa, quæ peccatores, & uiri mundani sunt solliciti de rebus huius sæculi, ut pote, de diuitijs, & delicijs acquirendis, de honoribus, officijs, & beneficijs obtinendis, & sic de alijs rebus transitorijs & uanis, in nullo solliciti de bene uiuendo, aut de celesti premio consequendo. Vnde tales in hoc sūt similes pueris, & fatuis, qui sunt magis solliciti de rebus inutilibus, quàm uilibus. Pueri enim non cessant opera uerutia facere, & circa illa multum se occupare, in quibus tamè nihil proficiunt, sed seipos maculant, propter quòd à parentibus alioquin uerberant. Applicatio est facilis. Hanc ergo superflua, & excessiua sollicitudinè prohibet Apostolus ad Phil. 4. dicens, Nihil solliciti sitis, scilicet tali sollicitudine criminali, quæ suffocat in hominè spiritum deuotionis, & oem desiderium pium, iustum, & sanctum. Pro quo notandum, quòd sollicitudo aliqua potest effici, & dici criminalis, siue mortalis ex parte trium.

PRIMÒ quidè ex parte finis, ut pote, cum quis multum laborat circa temporalia, constituens in eis suum ultimum finem, scilicet illa plus diligendo quàm Deum, aut salutem propriam. Et de hac sollicitudine potest intelligi illud Eccl. 3. Peccatori dedit Deus afflictionem, & curam superflua, ut addat & congreget, supple, temporalia superflua, & ex nimio affectu. Deinde sequitur: Et hæc uana, & caesa sollicitudo est. Caesa quidè est, quia non quietat animum ipsius diuitis. Similiter est uana, quia non affert rem stabilem, & permanentem, sed caducam, & transitoriam.

SECUNDO aliqua sollicitudo potest (dici criminalis ex parte materiae, ut cum quis apponit studium, & diligentiam ad perpetrandum malum, ut potest, ad committendum furtum, ad fornicandum, siue deslorandum virginem, ad decipiendum proximum, ad se superflue ornandum, sicut patet de multis mulieribus, quae exponunt multum de tempore ad se ornandum uanè, & pomposè, ut uentur, & concupiscantur à uiris alienis, secus si à proprijs. Id è practica de gulosis, qui summe sollicitantur, de uentre implendo, & pascendo preciosis, & delicatis cibis, & poribus. Item de ambitiosis, qui ualde sollicitantur de honoribus adipiscendis, & procurandis, cogitantes, quomodo possint fieri magni. Sed omnes tales de predictis solliciti, sunt ualde fatui, quia ut habetur Prouerb. 11. Expectatio sollicitorum, sup. de praedictis, peribit.

TERTIO sollicitudo temporalium est criminalis ratione omissionis, quando, scilicet, est tanta, & tam inordinata, quod retrahit hominem à spiritualibus bonis, quae sunt suae salutis necessaria, ita ut illa omitat, ut lucretur temporalia: Da exemplum de mercatoribus, qui ex nimia sollicitudine, & amore temporalium uagantur hinc inde die festo, sicut non festo, omitentes audire diuina. Practica idem de artificibus, qui interdum operantur forte in occulto in die festo, & hoc ex nimia sollicitudine circa temporalia acquirenda. Idè practica de aduocatis, & procuratoribus, notarijs, tabellionibus & similibus. Omnes enim tales, ac similes censentur peccare mortaliter per omissionem. Vbi autem quis in procurando temporalia non uellet omittere spiritualia, & praesertim, quae sunt ad salutem necessaria, quamuis ratione sollicitudinis diminuat in eo seruior deuotionis, ita ut tepescat circa huiusmodi spiritualia, talis tantum uenialiter peccat. Patet ergo, quod sollicitudo temporalium est criminalis, siue peccatum morale triplici ratione. Et ideo rationabiliter eam nobis omnibus interdicit Christus in praesenti Euangelio, prout praemissum est in themate, cum ait. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, &c.

IN praesenti ergo Euangelio Christus principaliter tria facit. Primo dissuadet diuitiarum seruitutem, in principio Euangelij. Secundo interdicit nimiam sollicitudinem, ibi: Ideo dico uobis, &c. Tertio concludit suam intentionem, ibi. Quare

rite ergo primum, & cetera.

PRIMO igitur, &c. Pro quo notandum, quod sicut dicit Aug. Deus fecit hominem, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo frueretur, tali autem possessione, & fruitione summi boni, quod Deus est, maxime impeditur homo per amorem inordinatum bonorum temporalium. Nam secundum eundem Aug. amor, & sollicitudo temporalium potest esse animarum spiritualium, impediens liberum hominis uolatum ad superna. Igitur magister noster Christus, qui ex immensa charitate sua de caelo ad terras nostrae salutis causa descendit, ut nos de terra ad caelum subtraheret, ostendit nobis in hoc Euangelio, quod humana cupiditas nos à Dei seruitio retrahit. Et ideo ipse Christus inducens nos ab amore temporalium ad amorè spirituum illius inducere, dissuadet nobis diuitiarum seruitutem dicens. Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet, Deo, & Mammonae, uel Deo, & Diabolo, eod quod contraria uolunt, & praecipit suis seruitoribus. Nam Deus praecipit sibi seruentibus humilitatem, Diabolus uero superbia. Istud etiam possumus referre ad Deum, & carnem, quibus nemo potest simul seruire. Deus enim praecipit poenitentiam, caro uero uoluptatè. Similiter istud possumus referre ad Deum, & mundum, quibus nemo potest simul seruire, eod quod Deus diligit pacem, & unitatem, mundus uero bella, discordias, & uanitatè. Insuper istud possumus referre ad uirtutem, & uitium, quibus nemo potest simul seruire, eod quod uirtus uult, ut sibi mundè, & purè seruiatur, uitium autem immundè. Ceterum hoc idem possumus referre ad spiritum, & carnem. His enim duobus nemo potest simul seruire, eod quod sibi mutuo aduersantur, quia ut dicit Apostolus ad Gal. 5. caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Haec enim sibi inuicem aduersantur. Caro enim est tanquam ancilla in regno animae, quae uidens, & sentiens, quod eius domina, id est, ratio, uel anima aliquantulum illi complacet, mox proteruit, & insurgit in eam. Quod bene praefiguratum fuit in Agar, ancilla Saræ Genes. 16. nota historiam. Patet ergo multiplex expositio predictae ueritatis à Christo prolatae, cum ait. Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet, Deo, & Mammonae, id est, auaritia, uel Deo, & Diabolo, uel Deo, & mundo. uel

Deo, & carni, uel uirtuti, & uitio, uel spiritui, & corpori, uel pro uana gloria, & uera gloria, uel pro cœlestibus, & terrenis. Vnde contra illos, qui uolunt, aut credunt se posse seruire duobus dominis aliquo prædicatorum modorum, inuenit scriptura. 3. Regum. 18. dicens. Vsq̄quo claudicatis in duas partes? Causam autem prædicat̄ impossibilitatis, scilicet seruiendi duobus dominis ex æquo, subiungit Christus, cum ait. Aut enim unum odio habebit, scilicet, Diabolum, non quidem naturam eius, sed uitium, & alterum diliget, scilicet Deum, unum sustinebit, scilicet, Diabolum, iugum eius portando, quod tamen grauissimum est, & alterum contemnet, scilicet, Deum, opera eius delicias, & cōcupiscentijs proponendo. Deinde apertè declarat Christus, quod prius dixerat, scilicet, quod nemo potest duobus dominis seruire, cum subiungit dicens. Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.

MORALITER. Debemus summo opere seruire Deo, & hoc propter tria, propter quæ quis libenter seruit alteri, quæ sunt facilitas, dignitas, utilitas. Primò igit, quis libenter seruit alteri, quando incipit facilia. Secundò quò ille, cui seruit, est persona magnæ dignitatis, siue nobilitatis, utpotè Episcopus, aut rex. Tertiò quando dat bonum salarium sibi seruicibus in fine seruitij sui, siue termini. Propter igit hæc tria debemus libenter, hilariter, & ex corde seruire Deo. Primò quidem, quia non præcipit, nisi facilia, & leuia, sibi seruientibus. Nam ut habetur 1. Iohann. 5. Mandata domini graua non sunt, immo leuia. Vnde Matt. 11. ait Christus. Iugum meum suauè est, & onus meum leue. Hoc autem figuratū fuit Gen. 29. ubi dicitur de Iacob seruiente auunculo suo Laban, quod uidebantur ei dies pauci pro amoris magnitudine, eod̄ scilicet, quod diligenter Rachel. Per quā significat̄ uita æterna. Quam cum quis hæt pro oculis dies uitæ præsentis, in quibus seruit Deo, uidentur illi pauci, quamuis subiecti multis, & magnis tribulationibus. Secundò debemus seruire Deo libenter, quia est maxime dignitatis, & nobilitatis. De primo loquitur Apostolus ad Heb. 9. uocans Christum Pontificem futurorum bonorum. De secundo loquitur Iohan. Apoc. 19. uocans eum regem regum, dñm dominantium? Tertiò debemus seruire Deo libenter, quia dat optimum salarium sibi fideliter seruientibus, & præcipuè in fine, & termino seruitij sui, id est, in morte, huiusmo-

di autem salarium est regnum celorum, quia seruire Deo regnare est. Ecce ergo quare debemus libenter seruire Deo.

MORALITER, & per oppositum ad seruitutem Dei, debemus summo opere uitare seruitutem Diaboli, & hoc propter tria, propter quæ quis subterfugit seruire alteri, quæ sunt utilitas, inutilitas, fatigabilitas. Primò igit quis non libenter seruit alteri, quando uidet, quod uult eum deputare ad uile officium. Secundò quando uidet, quod non uult dare sufficientem salarium, sed uult, quod gratis sibi seruiat. Tertiò quando uidet, quod exigit, ut sibi seruiatur die, ac nocte, & sine requie. Propter hæc igitur tria debemus super omnia uitare seruitutem Diaboli. Primò quidem quia ipse uult, ut serui sui seruiant illi in uilibus officijs, utpotè in comestationibus, & ebrietatibus, item in uilissimis operibus carnis, ut sunt luxuria, mollities, & similia. Vnde de seruo Diaboli rectè potest verificari illud Sapient. decimoquinto. Luto uilior uita eius. Secundò ipse male salariat seruos suos, quia ut habetur ad Rom. 6. Stipendia peccati mors. Tertiò ipse exigit à suis seruatoribus, ut die, ac nocte sibi seruiant, iuxta illud Hierem. 16. Seruietis dijs alienis, qui non dabunt uobis requiem die, ac nocte. Propter hæc igitur debemus meritò subterfugere seruitutem Diaboli crudelissimi Tyranni, & dedicare nos seruitio domini nostri Iesu Christi, propter causas superius allegatas. Et tamen his non obstantibus multi potius uolunt se mancipare seruitio Diaboli, quam Christi. Contra quos loquitur Bernardus libro de perfecta conuersione regularium capitulo quadragesimoquarto. ita dicens. Popule meus quid debui tibi facere, & non feci? Quid causæ est, quod inimico meo, & uestro potius libere seruire, quam mihi? Neque enim ille creauit uos. Sed nec pascit. Neque ille, sed ego redemi uos. Sed quo precio? Nō utique corruptibilibus, auro, uel argento, sed proprio cruore uos redemi. Hęc ille. Et sic patet de primo principali.

SECUNDÒ principaliter Christus in præsentis Euangelio interdicit omnibus nobis nimiam, & superfluum sollicitudinem circa temporalia, cum ait. Ideo dico uobis, ne solliciti sitis animæ uestre, id est, uitæ uestre, quid manducetis, neque corpori uestro, quid induamini. Et nota, quod hic Christus prohibet sollicitudinem non necessariam ad huma-

nam uitam, sed superfluam, quam patiuntur illi, qui ultra decentiam sui status sollicitantur de congregandis diuitijs, huius sæculi. De duobus ergo loquitur Christus, de quibus maximè solèt sollicitari homines mundani, scilicet, de cibo, & uestimento. De quibus etiam erat ualde sollicitus ille diues Epulo, de quo legitur Luc. 16. quòd inducatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide. At uerò ser uui Dei procul à se abijciunt prædictam sollicitudinem super fluam, dicentes cum Apostolo illud 1. Tim. 6. habentes alimè ta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

NOTANDVM ergo conformiter ad beatum Thomam 2. 2. q. 55. arti. 6. quòd sollicitudo temporalium rerum potest esse tripliciter illicita. Primò quidem ex parte materiae, si ue rei, de qua sollicitamur, ut cum quis quaerit temporalia bona, præstituens in ipsis finem suum, & ideo sollicitantur de talibus congregandis, & conseruandis, sicut patet in auaris. Secundo ex parte studij superflui, & excessiui, quod apponitur circa procuracionem, & congregationem temporalium. Propter quod quidem studium, & diligentiam nimiam retrahitur homo à spiritalibus bonis, quibus principalibus inseruire debet. Propter quod dicitur Matthæi 13. quòd sollicitudo sæculi suffocat uerbum, idest, fructum sanctæ prædicationis. Similiter in decretis. dist. 49. Hunc enim dicitur quòd sollicitudo temporalium suffocat spiritalia. Tertiò ex parte timoris superflui, quando, scilicet, quis timet, ne faciendo quod in se est, necessaria sibi deficiant.

HVC autem timorem tripliciter excludit Christus in præfenti Euangelio.

PRIMÒ quidem propter beneficia maiora diuinitus homini præstata etiam præter eius sollicitudinem, ut sunt corpus, & anima. Et hoc est, quod loquitur Christus dicens. Ne solliciti sitis animæ uestræ, idest, uirg uestræ, quid manducetis, neque corpori uestro, quid induamini. Nonne anima, quam, supple, dedit uobis Dominus per creationem, est plusquam esca? & corpus, quod si militer ille dedit uobis, est plusquam uestimentum? Vtiq; certè etiam sine cõparatione. Qui igitur maiora dedit, utiq; minora dabit, dummodo deuoti cultores illius fueritis.

SECVN-

SECVNDÒ Christus excludit prædictum timorem propter subuentionem qua Deus animalibus, & plantis subuenit secundum propositionem, suæ naturæ etiam absque opere humano, eò quòd habet providentiam de omnibus uniuersaliter. Et hoc est, quod loquitur ipse Christus dicens. Respicite uolatilia cœli, &c. Item considerate lilia agri, quomodo crescunt. Est ergo ratio sua talis. Sapiens, qui sapienter gubernat domum suam, omnibus prouidet, iuxta modum suum. Et si prouidet minimis animalibus, utpote, canibus, equis, & auibus, multo magis prouidet filijs suis, & seruis. Sic est autem, quòd Deus est sapientissimus gubernator omnium rerum. Cum ergo prouideat auibus de cibo, & potu, ut manifestè uidemus, ita quòd absque sollicitudine earum, & opere seminandi, atque congregandi habeant, unde uiuant, item herbis, & uirgultis prouidet de tam nobili uestimento, ut sunt flores, qui dicuntur lilia, habentia tam pulchrum, & uiuacem colorem, quòd Salomõ nunquam fuit uestitus ueste talis coloris, sollicitantur ad faciendum sibi tale indumentum, quanto magis credendum est, & sperandum, quòd Deus prouidebit de sufficienti cibo, & uestitu hominibus, quos fecit ad imaginem suam, tanquam nobiliores creaturas, dummodo, ut dictum est, faciant, quod in se est, tam laborando, quam deuotum famulatum illi exhibendo tempore, & loco.

TERTIÒ Christus in præfenti Euangelio excludit prædictum timorem ex consideratione diuinæ prouidentię. Propter cuius ignorantiam gentes principaliter sollicitantur, circa bona temporalia querendâ, dicens. Nolite solliciti, &c. Sequitur. Hac igitur omnia gentes, idest, infideles, inquirunt. Scit enim pater uester, &c. Et ideo concludit, quòd nostra sollicitudo principaliter debet esse de spiritalibus bonis, sperantes quòd etiam temporalia nobis prouenient ad necessitatem humanæ uitæ, dummodo fecerimus, quod debemus. Est ergo ratio Christi talis. Gentes, idest, infideles, ideo sollicitantur de congregandis bonis temporalibus, eò quòd non credunt diuinam prouidentiam habere curam de actibus humanis, neque de istis inferioribus, sed qui potest capere, capiat. Sed sic est, quòd uos fideles creditis Deum habe-

habere prouidentiam de hominibus. Ergo non debetis excessiue, & superflue sollicitari de congregandis, & conseruandis temporalibus bonis, sed potius debetis laborando, & moderatè uobis prouidendo spè uestram, & cõfidentiam ponere in domino Deo, & patre uestro cœlesti, qui scit, quia his omnibus, scilicet, uictu, & uestitu in digetis. Et hoc est, quod scribitur Eccl. 2. Respicite filij nationes hominum, & scitote, quia nullus sperauit in domino, & confusus est, permansit in mandatis eius, & derelictus est.

MORALITER. Notandum, quod Christus in presenti Euangelio principaliter intendit prohibere nimiam sollicitudinem circa temporalia, & hoc propter multas rationes. Prima est, quia huiusmodi sollicitudo suffocat uerbū Dei, ne in corde auditoris illius proficiat. Hoc autem probatur ex uerbis Christi in parabola de semine. Luc. 8. ubi cum præmisset aliud semen cecidisse inter spinas, & simul exortas spinas suffocasse illud, tandem hoc exponens dicit, quod semē, quod in spinis cecidit, significat illos, qui postquam audierunt uerbum Dei, à sollicitudinibus, & diuitiis euntes suffocant illud, & non referunt fructum. Secunda ratio est, quia hominem inlaqueat. Nam, ut dicit, Aposto. 1. ad Ti. ult. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem Item Eccl. 11. Si fueris diues, non eris immunis à peccato. Tertia ratio est, quia huiusmodi sollicitudo multū retrahit à spiritualibus bonis, ita ut nullus possit Deo, & temporalibus simul seruire iuxta testimonium Christi in presenti Euangelio. Quarta ratio est, quia hominem affligit, iuxta illud uerbum Sapientis Eccl. 1. Vidi in omnibus uanitatem, & afflictionem spiritus. Quinta ratio est, quia humanam quietem inquietat, & impedit. Nam communiter illi, qui sollicitantur de temporalibus, uix quietè, & naturaliter dormiunt per unam horam, in reliquo autem somniant de suis negocijs, quia ut dicitur. Eccl. 5. Multas curas sequuntur somnia. Sexta ratio est, quia animam excecatur. Nam sicut nummus appositus oculo corporali impedit ipsum, ne uideat, sic etiam humana sollicitudo apposita oculo interiori ipsum priuat lumine ueritatis. Et hinc est, quod auari, & usurarij non possunt recognoscere

refe

re se errate, sed semper uolunt defendere suam culpam, eò quod interius sunt excecati. Propter ergo prædictas sex rationes debemus abiicere à nobis nimiam sollicitudinem circa temporalia. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO principaliter Christus in hodierno Euangelio concludit suam intentionem dicens. Querite ergo primū regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia, scilicet, temporalia, adiciuntur uobis. Postquā ergo ipse Christus dissuasit sollicitudinem circa temporalia, hic tandem suadet sollicitudinem circa spiritualia, dicens. Querite primū regnum Dei. glo. interit. id est æterna bona, quia in istis inferioribus bonis finis non est constituendus, sed tantū in superioribus. Et quia finis est prior in intentione, ideo dicit Christus: Querite primū, id est, principaliter, regnum Dei, & iustitiā eius. Vbi notandum, quod iustitia Dei, sunt omnia illa, quæ Christus docuit esse obseruanda, quia ut dicit de eo Psalm. Omnia mandata sua æquitas. Et hæc omnia, scilicet, ad humanam uitam necessaria, adiciuntur uobis, tanquā accessoria, quia ut dicitur de regulis iuris lib. 6. Accessoriū sequitur naturam principalis, sicut qui habet agrum, habet fructus illius. Sic est autem, quod temporalia sunt quoddam accessorium ad uitam æternam, pro quanto sunt instrumenta uirtutum bene illis utentibus, ideo congrue addidit Christus dicens. Et hæc omnia, &c.

MORALITER circa prædictum uerbum notandum, quod aliqui querunt regnū, sed non Dei, ut sunt multi principes terreni, quibus non sufficit propria hæreditas, uerum etiam uolunt occupare, quasi totum mundum, in hoc similes illi pagano, & tyranno principi Nabuchodonosor, de quo legitur Iudith. 2. quod deieuerat uniuersam terrā subiugare suo imperio. Alij querunt regnum Dei, sed non iustitiam eius, cuiusmodi sunt illi, qui nolunt ieiunare, nec opera paternalia facere, sed gratis, & absque labore regnum Dei possidere, cum tamen dicatur de Christo. Luc. 24. quod oportuit eum pati, & ita intrare in gloriam suam. Alij uero querunt regnum Dei, & iustitiam eius, ut sunt deuoti catholici, qui faciunt opera iustitiæ, ut sunt ieiunare, orare, elemosynam facere, & similia. Et talibus dabitur regnum Dei, cum dicitur illis à Christo in die iudicij illud Matt. 25. Venite benedicti patris

patris mei, percipite regnū, &c. Queramus ergo charissimū regnum Dei seruentē, & deuotē orantes, atq; dicentes illud Mat. 6. Pater noster, q̄ es in cęlis, adueniat regnū tuū. Quod nobis cōferat, q̄ in Trinitate p̄fecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica decimasexta post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

IN CHARITATE radicati. ad Ephesios. 3.
TRES constat esse theologicas uirtutes, uidelicet fidem, spem, charitatem. Per fidem illuminamur, ut uideamus, quo tendimus. Per spem ambulamus, ut ad cęlestem glorię perueniamus. Per charitatē cum Deo coniungimur, ne ab eo separemur. Veruntamen quo ad huiusmodi charitatē homines se habēt in triplici differentia. Sunt enim nonnulli, qui ab ea omnino fidei separati, ut sunt dęmones, pagani, & infideles. Vnde Apostolus. 2. Cor. 6. Quę, inquit, participatio iustitię cum iniquitate? aut quę societas luci ad tenebras? Quę autem conuentio Christi ad Belial? idest, ad diabolū. Nusquam enim simul esse possunt Christus, & diabolus, iuxta illud Luc. 11. Qui non est mecum, contra me est. Cum ergo diabolus habiter cōtinuū cum infidelibus per culpam, consequens est dicere, q̄ nunquam cum illis habitat Christus, per charitatē. Alij uero interdum habent charitatem, sed hoc solum ad tempus, eō q̄ non sunt in ea radicati, & fundati, ut sunt multi Christiani, qui interdum seruiunt in charitate Dei, & proximi, sed hoc parua durat, quia in tempore tentationis statim ab ea recedunt. Alij autē habent charitatem, non ad tempus, sed perseueranter, ut boni, & iusti, quales fuerunt Christi Apostoli post receptionē Spiritus Sancti. Item nonnulli alij, qui ex speciali Dei priuilegio nunquā à charitate exciderunt. De quibus rectē potest intelligi prædictum uerbum Apostoli. In charitate radicati.

IN præsentī ergo Epistola Apost. tria principaliter facit.

Primō suam affectionem indicat in principio Epistolę.

Secundō ad charitatem nos prouocat, ibi.

In charitate radicati, &c.

Tertiō ad Dei laudem excitat, ibi.

Ei autem qui potens est, &c.

PRIMÒ igitur doctor Ecclesię Paulus affectū suum erga filios suos, qui sunt generaliter omnes deuoti catholici, indicat in principio Epistolę hodiernę dicens: Fratres obsecro uos, ne deficiatis in tribulationibus meis pro uobis. Circa quod notandum, q̄ quando Apostolus scripsit hanc Epistolā Ephesijs, qui erāt in Asia, ipse erat Romę in carcere positus, uinctus, & cathenatus quantū ad corpus, sed tamen quantum ad spiritum erat liber, nec erat in eo uerbum Dei alligatum, ut ipsemet dicit. 2. ad Timo. 2. Erat ergo sollicitus more boni, & pij patris de salute filiorum suorum, quos hic uocat fratres. Et quia nō poterat eos uisitare, aut consolari corporaliter, ideo ipsos consolatur scripto, obsecrans eos, idest ob sacra rogans, ut pote propter honorē passionis Iesu Christi, uel simile, ne deficiant, idest, ne cadant à fide, & charitate in tribulationibus eius, idest, nō obstantibus tribulationibus suis, quas ipse patiebatur p̄pter illos, eō q̄ prædicasset illis, & multis populis fidē Iesu Christi. Ipse. n. oprime nouerat, q̄ cum pastor est in tribulatione positus, oues frequenter dispergunt hinc inde, iuxta illud uerbū Zach. 13. Percute pastorē, & dispergetur oues gregis. Obsecrat ergo Christi Apostolus Ephesios, ne illis taliter cōtingat, sed potius p̄maneat in fide, & charitate Iesu Christi. Sequitur. Quę est gloria uestra, idest, tribulationes meę cedent uobis ad magnā gloriā in futuro, si modò nō deficiatis in præsentī fide, & charitate. Ut ergo ipsi Ephesij nō deficiant, siue non cadant à fide non obstantibus tribulationibus ipsius Apostoli, ipse orat seruētēr Dñm pro illis. Et hoc est, quod loquitur cęcēs. Huius rei graua s̄lecto genua mea ad patrem Dñi nostri Iesu Christi, &c.

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbū. Ne deficiatis in tribulationibus, quòd circa tribulationes uitę præsentis se habent homines tripliciter.

PRIMÒ enim nonnulli sunt, qui quā nunquā tribulantur, seu aduersitatē patiuntur, sed quasi continuò prosperantur, & sanitate corporali perfruunt. Et tales beatificat mundus, atq; felices prædicat, dicens: Talis est multum felix, eō q̄ nunquā infirmatur, aut quęcunq; aduersitatē patitur. Vnde Psal. Beatum dixerunt, sup. homines mundani, populum, cui hæc sunt, idest, cui arrident prospera. Sed reuera tales sunt cęteris infeliciores. Vnde Boetius de consol. lib. 2. profa. 8.

Etenim,

Et enim, inquit, plus reor hominibus aduersam, quam prosperam prodesse fortunā. Illa instruit, hæc fallit. Prospera à uero bono denique blanditijs trahit, aduersa plerumq; ad uera bona reducens uelut unco, id est, tenaculo pertrahit. Hæc ille. Dicit etiā Hiero. 3. parte Epistolarū suarum Epistola. 62 scribens ad amicum egrotum, q; infelicitatis est aduersa nescire, felicitatis autē est, cū aduersis nosse cōgredi, & scire pugnare. Item Aug. li. 3. quæstionū. noui & ueteris testamenti. quæst. 18. dicit, q; doler uerus Christianus, si felix uideatur in seculo, cū Christianorū dignitas, & felicitas nō sit promissa in terris, sed in cælis. Et breuiter illi tunc infelices, qui semper prosperantur in præsentī, eō quod continuus successus temporalium euidētissimum est reprobationis indicium, ut dicit Greg. & Senec. lib. 1. de prouidentia. Nihil, inquit, mihi uideatur infelicite eo, cui nihil unquā euenit aduersi. Et post pauca. Misericordie tuo iudico, quod nunquam fuisti miser. Hæc ille.

S E C U N D O aliqui tribulantur in præsentī, sed citō deficiunt à bono fortitudinis, & uirtutis sub ipsis tribulationibus. Et hoc ideo, quia sunt adhuc imperfecti in uia Domini, & quasi pueri, qui citō deficiunt ab inceptis. Vnde de talibus pot̄ rectē intelligi illud Esa 40. Deficient pueri, & iuuenes in infirmitate cadent. Ad propositū, pueri, & iuuenes designat̄ imperfectos, qui ad modica tribulatione, aut infirmitate deficiunt à bono incepto, & per impatientiā turbant̄, iuxta illud Iob. 4. Nunc uenit sup te plaga, & defecisti. O quot Christiani ui tormentorū negauerūt nomen Christi, forsā solo ore, quāuis corde semp tenerent rectā fidē, qui tñ propterea à peccato nō excusantur, quia ut dicit Apostolus, ore confessio fit ad salutē, scilicet imminēte mortis periculo, in quo exigitur ad hoc, q; quis saluetur per fidē, q; cōfiteatur ore illud, quod credit in corde. Vnde secundū hoc legitur de beato Vibano Papa. q; fuit bis cōfessor. Nota de beatis martyribus, & fratribus Marco, & Marcelliano, quos cū uideret Christi egregius miles Sebastianus quasi sub tormentis deficere, in mediū se obiciēs dixit. O fortissimi milites per nimia uirtutē fortiter pertigitis ad palmā, & nunc p misera blandimēta, sup. patrum, & amicorū, coronā deponitis sempiternā? Ad hæc igit, & similia uerba armati p̄dicti duo fratres uirtute fidei, & fortitudinis, mortē pro Christi nosē patientissimē tolerauerūt.

TERTIO aliqui tribulantur in præsentī, qui armati uirtute fortitudinis, & patientiæ non deficiunt in tribulationibus, sed omnia equanimiter sustinent, etiam quandoq; gaudentes sub ipsis tribulationibus. Et tales fuerunt Christi Apostoli, de quibus legitur Act. 5. Quod cum Principes legis Iudegorum fecissent eos flagellari, atque illis prohibuisse, ne amplius loquerentur in nomine Iesu, forsāque illos emissent, ipsi ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habitu sunt pro nomine Iesu cōtumeliam pati, nec cessabant euangelizare Christum. Tales etiam fuerūt uetri Christi martyres, qui fortes facti sunt in bello contra tyrannos, & hostes fidei Christianæ, inter quos, ut dicit Apostolus ad Heb. 11. aliqui ludibria, & uerbera experti, insuper & uincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, ceutati sunt, in occisione gladij mortui sunt, de quibus omnibus, ac similibus tandem subdit Apostolus ubi supra dicens. Et hi omnes testimonio fidei probati sunt, id est, probi inuenti. Ecce qualiter sancti Dei martyres non defecerunt in tribulationibus, sed usque ad mortem inclusiuē certauerunt pro iustitia, sup. de fendenda, ut habetur Eccles. 4. Et nota, quod hinc accipitur iustitia, non prout est uirtus specialis, sed prout est uirtus legalis, & quæ se extendit ad omnem uirtutem, etiam ad fidē. O igitur charissimi, si quid patimini propter iustitiam, caute ne deficiatis in tribulationibus, prout nos omnes genera, liter admonet Apostolus in principio epistolæ præsentis, dicens. Fratres obsecro uos, ne deficiat. &c. Moraliter. Etiam notandum, quod ecclesiæ prælati instar diui Apostoli Pauli debent flectere genua ad patrem domini nostri Iesu Christi, humiliter, & deuotē orantes, & ipsum deprecantes, nedum pro se, uerum etiam pro subditis suis, ne deficiant in tribulationibus, id est, sub aduersitatibus huius sæculi. Cum ergo uident suos subditos affigi peste, fame, aut gladio, id est, bello, tunc debent instantius interpellare Dei misericordiam pro ipsis. Tum quia sunt mediatores inter Deum, & populum Tum quia ad hunc finem dantur eis decimæ, & oblationes à subditis, & quantum ad hoc dicuntur peccata populi comedere. Vnde de istis duobus simul loquitur decretū. 1. q. 1. ipsi sacerdotes, ita dicens. Ipsi sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis præcibus

ea delent, atque consumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. Propterea Iohel. 2. dicitur. Inter uestibulum, & altare plorabunt sacerdotes ministri domini, & dicent. Parce domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam, idest, populum christianum, in perditionem. Sed proh dolor, hac tempestate pauci prelati sectantur genua ad Deum patrem pro subleuandis tribulationibus, necessitatibus, atque aduersitatibus subditorum suorum, sed permittunt eos multipliciter tribulari tam interius, quam exterius. Sed neque multi eorum sectantur genua ad dominum pro propriis peccatis diluendis, qui tamen optime nouerunt illa flectere coram principibus pro captanda beneuolentia eorum. Mentior, si non uidi quandam cardinalem assistentem, quasi simplicem capellanum, missis, quae dicebantur coram quadam domina, cui ille humiliter, & genuflexo obtulit patenam sumptam dealtari osculandam. Et breuiter hac tempestate multi prelati ad tam miseram, & mundanam deuenerunt uitam, ut opus sit subditos pro ipsis ad dominum genua flectere. Sed de hoc haectenus. Et haec de prima parte presentis epistola.

SECUNDO principaliter Apostolus in hodierna epistola ad charitatem nos prouocat dicens. In charitate radicati, & fundati, sup. sitis, & hoc ad modum arboris. Nam sicut arbor bene radicata in terra, non facile uento, & tempestate deijcitur, sed firmiter stat, ita & illi, qui sunt spiritaliter, bene radicati in charitate Dei, & proximi, non facile inde deijciuntur. Taliter autem radicans erat, & fundatus in charitate Dei idem Apostolus Paulus, prout de seipso loquens ad Rom. 8. dicebat. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius. Ac si aperte diceret, quod nullum praedictorum incommodorum poterat eum separare a praedicta charitate. Vnde postea subdit. Certus sum enim, quia neque mors, neque uita, neque Angeli. Vbi nota, quod hic, quod dicit Angeli, loquitur per impossibile, neque instantia, idest, presentia, bona, uel mala, neque sortitudo, idest, uolentia, neque altitudo humanae potentiae, neque profundum, idest, infernus, idest, si diabolus monstret mihi infernum apertum, & minuetur preceptum, neque creatura alia poterit

et nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Iesu domino nostro. Ecce, quam optime radicans in charitate, domini erat diuus Apostolus, ita ut tantum eum diligeret, quod nihil ipsum ab eo separari posset, hoc autem paruit in effectu, quandoquidem fuit hac de causa in carceribus frequenter dure reclusus, et uirgis celsus, semel lapidatus, & ter naufragium passus. Et sic uicis multis alijs, quae de seipso enumerat. 2. ad Corint. decimotercio.

Quod si sit, quaestio de charitate ad proximum similiter in ea ualde radicans erat idem Apostolus, ut patet in maximis laboribus, quos pertulit annis ferme 3. in procurando salutem proximorum. Eandem etiam charitatem ad proximum ipse idem professus est uerbo in epistolis suis, quas diuersis nationibus scripsit, & destinauit. In quarum exordio, cum in ecclesia leguntur, premiti solet nomine ipsius. Fratres. Et breuiter in tantum dilexit proximos suos, quod optabat anathema esse a Christo pro fratribus suis, idest, ad tempus diuidi a Christo, non quidem per amissionem charitatis ipsius Christi, sed per retardationem futurae gloriae. O igitur magna, & indicibilis charitatis diui Pauli ad Deum, & ad proximum. Bene ergo imo optime ipse in charitate radicans, & fundatus erat. Insuper idem optat de nobis, dicens. In charitate radicati, & fundati, supp. sitis fratres mei. Studemus ergo charissimum adimplere uorum, & desiderium fratris nostri Pauli, intendentes charitati Dei, & proximi.

SEQUITUR in textu. Ut possitis comprehendere, idest, perfecte intelligere, cum omnibus sanctis, idest, sicut omnes sancti, quae sit, idest, quanta debeat esse latitudo, longitudo, & sublimitas, & profundum. Scire etiam supereminentem, & caeter.

MYSTICA praedictae quatuor dimensiones possunt referri ad Dei immensitatem. Ipse enim Deus adeo est immensus, quod est lacus, longus, sublimis, & profundus, etiam plus quam omnia alia a se. Vnde de istis quatuor dimensionibus omnipotentis Dei loquens Iob. 11. dicit sic. Excelsior caelo est, & quid facies? idest, quomodo ipsum perfecte comprehendere poteris? Profundior inferno, & unde cognosces? sup. ipsum perfecte. Longior terra mensura eius, idest, immensitas eius. Latior mari, quia attingit a fine usque ad finem.

nem fortiter. De istis etiam quatuor dimensionibus loquitur diuina sapientia Ecl. trigesimoquarto. dicens. Gyrum cœli circuiui sola. Ecce sublimitas. Et profundum abyssi penetraui. Ecce profunditas. In fluctibus maris ambulauit. Ecce longitudo. Et in omni terra fleti. Ecce latitudo. De tribus etiam dimensionibus Dei, scilicet, de sublimitate, profunditate, & latitudine simul loquitur Psalm. dicens. Quò ibo à spiritu tuo domine, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illhic es. Si descendero in infernum, ades. Si sumptero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illhuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Ex quo patet, quòd impossibile est subterfugere Dei præsentiam, quia ut Sap. 1. Spiritus domini repleuit orbem terrarum. Et ideo consideratio dictæ diuinæ præsentia debet meritò retrahere unumquemque nostrum à peccato etiam quantumcunque occulto.

P R A E D I C T A M autem quadruplicem dimensionem omnipotentis Dei exponens Grego. in mora. lib. 10. dicit, quòd prædictæ dimensiones debent spiritualiter intelligi, quia nefas est (inquit) iuxta corporea lineamenta de Deo sentire. Est ergo Deus cœlo excelsior, quia in circumscriptione sui spiritus cuncta transcendit. Est inferno profundior, quia portat oia uerbo uirtutis suæ. Est terra longior, quia creaturæ modum, & durationem perennitate suæ æternitatis excedit. Est mari latior, quia rerum temporalium fluctus sic regendo possidet, ut omnes sub omnimoda potentia suæ præsentia circumstantando circundet.

I T E M aliam expositionem prædictarum dimensionum immensitatis Dei ponit idem Greg. ubi sup. dicens, quod cœli appellatione possunt Angeli designari, per infernū demones, per terram homines iusti, per mare homines peccatores. Est ergo sensus, quòd Deus excelsior est cœlo, quia spiritus angelici uisionem tantæ excelsitudinis non penetrant perfectè. Item profundior inferno est, quia malignorum spirituum altitias longè subtilius, quàm ipsi putauerant, iudicans damnat. Item est terra longior, quia longanimitatem nostram patientiæ diuinæ longanimitas exuperat, quæ nos, & peccantes tolerat, & conuersos expectat ad præmia remunerationis. Item est mari latior, quia ubique peccantium retributio-

tionis

tionis suæ præsentia occupat. Hæc Grego. ubi sup.

V E L dic, quòd prædictæ quatuor dimensiones possunt referri ad quatuor conditiones misericordiæ diuinæ. Ipsa nō est sublimis, quia remunerat ultra condignum. Vnde Pl. Coronat te in misericordia, & miserationibus. Item est profunda, quia punit citra condignum, iuxta illud Iac. 2. Super exaltat misericordia iudicium. Item est longa. Psalm. Misericordia eius ab æterno, & usque in æternum super timentes eum. Item Luc. 1. Misericordia eius à progenie in progenie timentibus eum. Insuper est lata, quia teste Psalm. Misericordia domini plena est terra.

M O R A L I T E R prædictæ quatuor dimensiones demonstrat charitatē creaturæ, quæ debet esse sublimis, profunda, longa, lata. Primò quidē sublimis per dilectionē Dei super oia. Secundò profunda per dilectionē, quā debemus habere ad illas pauperes aīas, quæ affliguntur in purgatorio, ibi expectantes nostrum auxilium. Tertiò longa, quia ut dr. 1. ad Cor. 13. Charitas nunquam excidit, id est, nunquam excidere debet, sed ingit in presenti, & in futuro in nobis permanere. Quarta lata, quia usque ad inimicos se extendere debet. Fides. n. & spes possessorē suū nō excedunt. Secus autē de amore earum charitate, quæ ad omnes quantumcunque loco, & cultu distantes se extendit, præter quàm ad damnatos. Hinc psalm. ad dominum loquens ait. Latum mandatum tuum, scilicet, de dilectione proximi, nimis, id est, ualde.

M O R A L I T E R etiam notandum iuxta prædictū uerbum. In charitate radicari, & fundari, quòd meritò debemus radicari, & fundari in charitate, & hoc signanter triplici ratione, uidelicet, ratione.

Fructificationis, Durationis, Perfectionis.

P R I M Ò quidem ratione fructificationis. Nam sicut fructus arboris procedit originaliter, & principaliter à radice ipsius arboris, sic ratio, & ualor meriti cuiuslibet boni operis procedit à radice charitatis, siue illud sit eleemosyna, siue ieiunium, aut peregrinatio, uel oratio, aut aliud simile. Propterea dicit Aug. ser. 2. dominicæ secundæ post octa. Epiphaniæ, quod sicut arbor, quantumlibet pulchra sit, & fructifera, nō potest uiuere absque radice, ita neque bona opera absque charitate perseverare possunt. Item etiam August. de uerbis

Domini. ser. 12. dicit, q̄ sicut radix omnium malorū est cupiditas, teste Apost. 1. ad Timo. 6. ita radix omnium bonorū est charitas. Deinde subdit dicens. Extirpa ergo ò homo cupiditatem, & planta charitatē. Dicit etiam Greg. q̄ non potest ramus proferre fructum boni operis, nisi manserit in radice charitatis. Quod autē à charitate procedat omnia bona opera saltem imperatiuē, probat Apost. 1. ad Corin. 13. dicens. Charitas patiens est, benigna est, &c. Et idem potest dici de alijs bonis operibus.

S E C U N D O ratione durationis. Fides enim, & spes habent tantum locū in presenti uita, at uero charitas nunquā excidit, ut dicit. Apost. ubi supra. Quod quidē uerbū non debet sic intelligi, q̄ nullus habens charitatē possit eam amittere saltē pro presenti, sicut aliqui heretici dixerunt. Sed uerbum prædictū intelligitur de charitate perfecta uia, qualem habuerunt quicumque fuerunt in gratia, & charitate confirmati, ut Apostoli post susceptionem Spiritus Sancti. Item in utero sanctificati, ut Iohan. & Hier. aut omnino à peccato præseruati, ut Virgo Maria. Item intelligitur de charitate patriæ, quam nullus beatus perdere potest, ut certum esse constat.

T E R T I O ratione nobilitationis, siue pfectionis. Cōstat enim secundū theologos uirtutes theologicas præcellere ceteras uirtutes, siue morales, siue intellectuales, aut politicas. Et adhuc inter eas cōstat charitatē esse nobiliores, & perfectiorem, iuxta testimonium Apostoli dicens. 1. ad Cor. 13. Maior horum est charitas. Ecce nobilitas, & perfectio ipsius charitatis. Vnde meritō designatur per aurum, quod est preciosius omni alio metallo. Vnde Apoc. 3. Suadeo, inquit, Ioh. tibi emere aurum ignitum, idest, feruentem charitatem, ut locuples fias. Propter hæc igitur, & his similia debemus libenter manere in charitate Dei, & proximi, atq; in ea firmiter radicari, & fundari, ut non de facili ab ea deuoluamur.

R V R S V M Apostolus rediens ad charitatem Christi nos admonet, ut contempserim in nobis, quanta illa fuerit, dicens. Scire etiam supereminētē scientiæ charitatem Christi. Quasi dicat. Fratres mei charissimi, hortor uos, ut diligenter consideretis, quanta charitate Christus dilexit uos. Nam illius charitas supereminet scientiæ, idest,

plene

plene sciri, nec æstimari à nobis. **DE** scientia uero in nobis sufficit ad intelligendum dictam doctrinam Christi. Nam secundum mundanam sapientiam ipse uideatur uultu esse in hoc, quod se pro nobis uermicibus, & peccatoribus uersis & indignis morti tradidit. Vnde mors excessus in scriptura uocatur, prout legitur Luca. 9. Quod Moyses, & Helias loquebantur, cum eo, scilicet, in hora transfigurationis sue de excessu, quem completurus erat in Hierusalem. Ite Phærorum tertio. Recordare paupertatis meæ (inquit Christus) & transgressionis, idest, excessus mei. Hinc psalm. ait de eo loquens. Magnificauit dominus facere, cum eis, scilicet, hominibus. Ecce ergo quantum charitatem nobis exhibuit Christus in sua sanctissima passione, quæ tanta fuit, ut ab humano corde æstimari sufficienter non possit. Et sic patet de secundo principali.

T E R T I O principaliter Apostolus in presenti epistola ad Dei laudem pariter, & gratiarum actionem nos excitat, cum in fine eiusdem subdit dicens. Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus, aut intelligimus, &c. Ac si apertè diceret. Charissimi, laudemus dominū Deum, & gratias agamus, eò q̄ potēs est omnia facere superabundanter, q̄ petimus, aut intelligimus. i. plusquā petere sciamus, iuxta illud Ia. 1. Dat oībus affluenter, & non impropèrat. Vñ Zacharię oranti dixit Angelus dñi. Ne timeas Zacharia, qm̄ exaudita est oratio tua, idest, extra audita, dando tibi plusquā petas, ubi glo. Donatū est tibi magis, quā petisti. Rogasti. n. pro liberatione plebis, & donatus est tibi p̄cursor. Vñ & in quadā collecta ecclesiæ oramus dñm dicens. Dimittas, quę conscientia metuit, & adicias, quę oratio nō præsumit. In cuius est rei testimoniū legitur. 3. Re. 3. qd̄ dñs dixit Salomoni, qui petierat sapientiam à domino ad regendum populum suum. Ecce dedi tibi sm̄ sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens, & intelligens, &c. Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias, scilicet, & gloriā, &c. Ecce quomodo dñs dat, plusquam ab eo petatur, dummodo iusta sit petitio. Nec quidem mirum, quia potens est oīa facere, idest, dare superabundanter, quam petimus. Insuper ipse idem est potēs dare nobis in alia uita superabundanter, quam intelligimus in presenti, quia oculus non uidit, nec auris audiuit,

nec in cor. idest, in intellectu hominis ascendit, qui preparavit Dominus his, qui diligunt illū, ut habetur. 1. ad Cor. 1. & sumitur ex dictis Esa. 64. Et ergo (inquit Apostolus) quod potens est omnia, &c. Ipsi gloria in Ecclesia, idest, per universam Ecclesiam, & in Christo Iesu, idest, pro eo quod ipse dedit nobis in preciiū nostrę redemptionis Christi Iesum filium suum. In omnes generationes seculi seculorum, idest, in perpetuū sit illi, supple gloria, & gratiarum actio de tanto beneficio.

NOTANDVM ergo, iuxta predicta, quod si queratur quare debemus gloriā, & gratiarum actionē dare Dño Deo, responderet Apostolus, quia potens est omnia facere superabundanter, quam petimus, aut intelligimus. Itē si queratur ubi danda est illi gloria, respōdet Apostolus, quod in Ecclesia. Vnde Psal. Laus eius in Ecclesia sanctorū, idest, in cōgregatione Christi fidelium. Item si queratur quare debemus Dño Patri dare gloriā, & gratiarū actionē, responderet Apostolus, quod in Christo Iesu, idest, ob reuerentiā Dñi nostri Iesu Christi, quem nobis dedit in salutē. Item si queratur, quādiu debemus Dño Deo dare gloriā, & honorē, atque gratiarū actionem responderet Apostolus, quod in perpetuū, quia in omnes generationes seculi seculorum. Quod ubi sic fecerimus, absque dubio ad æterna gaudia perueniemus. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, &c.

Dominica sextadecima post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

DEFACTVS efferebatur filius unicus matris suę. Luc. 8. Pro introductione præsentis sermonis mouetur questio talis. Cur interdū Dominus rapit per mortem elegantes iuvenes, qui mundo possent esse utiles? Ad hoc responderetur, quod propter multas rationes, sed de multis tantum adducemus quatuor.

PRIMA igitur ratio sumitur ex parte parentum, quorum culpā interdum vindicat Dominus super ipsos paruulos, & iuvenes. Multę enim abominaciones, bestialitates, & dissolutiones fiunt ab aliquibus nefandis hominibus in matrimonio, ita ut uis multi differant à brutis, iuxta illud

lud Psal. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Vnde Thobię 6. legitur, quod angelus Raphael dixit Thobię iu uiori, quod illi, qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum à se, & à sua mente excutiāt, & suę libidini ita uacent, sicut equus, & mulus, quibus nō est intellectus, habet potestatem demoniū super eos. Interdū tamen talibus parcit Dominus suo occulto iudicio, ne in propria psona puniantur in præsentī tēporaliter. Punit tamen quandoque eorum nequitia in filios, siue ægritudines uarias illis immittendo, siue totaliter eos de medio auferendo. Et hoc est, quod loquitur ipse Dominus Exo. 20. dicens: Ego fortis Dominus, zelores, uisitans iniquitatē, patrum in filios, in tertiam, & quartā generationē eorum, qui oderunt me. Et de hoc habemus historiam. 2. Reg. 12. de illo paruulo, quem genuerat Dauid adulterando cum Bersabee, qui in uindictam peccati patris mortuus est. Vnde ibidem legitur, quod Nathan Propheta Domini dixit ad eum: Non morieris, ueruntamen quoniā blasphemare fecisti inimicos nomen Domini propter uerbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur. Sed qualiter fecit Dauid per adulterium suum inimicos blasphemare nomen Domini? Certe in hoc, quod idololatrę, seu gentiles uidentes ipsum Dauid cecidisse in adulteriū dicebant, aut saltem dicere poterant, Deū Israel nō esse iustū, quod deponit Saule à regno substituit illi Dauid, qui fuit eo deterior, quia adulter. Et sic patet de prima rōne.

SECUNDA ratio sumitur ex parte ipsorum filiorum, quorum aliqui sunt boni, alij mali. Boni ergo filij interdum auferuntur de medio, ne diutius uiuendo fiant participes nequitie, & iniquitatis parentū, eod quod cōmuniter patrem sequitur sua proles, & tandē fiant participes penę eorundē in inferno, quia ut dicit Greg. Quos una culpa claudit, una pœna tenet. Hinc Sap. 4. de bono adulescente dicitur: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Hęc autem utriusque mutatio, siue deceptio plurimum accidit ipsi iuuenibus ex frequenti cohabitatione, & frequentatione cum parentibus malis, & uitiosis, quia ut dicit Hiero. 3. parte epistoliarum suarum Epistola. 8. talis efficitur homo, qualium societate fruitur. Et post pauca. Plurquā impossibile puto, uirum diutius in bonis perma-

nerē operibus, qui malorum assidua conuersatione utitur. Vnde ad propositum querit August. lib. 1. questionum noui, & ueteris testamenti, quest. 13. quare ex decreto diuini iudicij infantes in Sodomis simul cum parentibus cremati sunt. Et respondet dicens, ne diu uiuentes exempla sequerentur parentum. Deinde post pauca subdit, dicens, quod difficile est natos, idest, filios inter nequissimos educatos, uel conuersatos, mentem suam temperare ad disciplinam Dei sequendam. Vide ergo, inquit, si non bene actum est cum filijs perditorum hominum. Hæc ille. Patet ergo, quod utile est aliquando bonis filijs citò per mortem tolli de medio. Similiter malis filijs utile est saltem per accidens citò mori, ne scilicet, diu uiuendo apponant iniquitatem super iniquitatem, & tandem grauius damnentur. Quod ergo diabolus rapuerit quandam paruulum ætatis quinque annorum de sinu patris, de quo meminit Greg. in suo dialogo lib. 4. de utilitate eius factum esse non dubito, quia diutius uiuendo forsitan deterius factus, tandem grauius supplicium pati- habuisset in inferno.

TERTIA ratio sumitur ex parte mundi, idest, mundi- norum hominum, & multitudinis peccatorum, qui nō sunt digni præsentia bonorum infantum, & iuuenum. Da exemplum de malis parentibus habentibus bonos, & electos iu- uenes. Item de bonis iuuenibus habitantibus in claustro, aut Ecclesia collegiata, cum malis. Nam quandoq; in penam ditorum malorum tollit Dominus bonos de medio eorum. Et hoc est, quod ait Apostolus ad Heb. 11. de talibus loquens Quibus, inquit, dignus non erat mundus. Dicit etiam Greg. in suo dialogo. li. 3. q. malitia remanentiū in terra meretur, ut hi, qui prodesse poterant, festinè, & citò subtrahantur.

QUARTA, & ultima ratio sumitur ex parte Dei, qui ut se ostendat Dominū mortis, & uitæ, nedum respectu senum, uerumetiam iuuenum, ac paruulorum, nunc rapit per mor- tem senem, nunc iuuenem, nunc adolescentem, instar falcis, quæ deiecit in terrā herbam uirentē, sicut & siccam. Si enim soli senes, & decrepiti morerentur, mors nō uideretur depen- dere ex Dei uoluntate, aut prouidentia, sed potius ex cursu, & dispositione naturæ. Insuper si sic, nunc multi iuuenes spe diu uiuendi multa illicita perpetrarēt, dicentes illud Sap. 11.

Venite, fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura, tan- quam in iuuentute celeriter. Vino precioso, & unguen- tis nos impleamus, & nō piteat nos flos temporis. Coronemur nos rosis, nullū pratū sit, qd nō pertranseat luxuria no- stra. Vbiq; relinquamus signa lætitiæ. Opprimamus pauperē iustū, & non parcamus uiduæ, nec ueterano, nec reuereamur canos multi temporis. Sit aut fortitudo nostra lex scultia. Hec igitur, & his similia dicerent multi iuuenes, & fortes, ubi dñs solū uocaret, senes per mortē. Et ideo, ut ostendat se esse uniuersaliter dñm uitæ, & mortis, & se esse solū, qui mor- tificat, & uiuificat, uocat et adolescentens ab hoc sculo per mortem, quāuis iudicio hominū possent esse huic mundo u- tiles. Hoc aut in effectu patuit in historia præsentis euange- lij, in qua legitur, q quidā adolescens defunctus esse rebatur filius unicus matri suæ, prout præmissum est in themate.

IN præsentī ergo euangelio de tribus personis principa- liter fit mentio, uidelicet.

De defuncto adolescente.

De matre lugente.

De Christo succurrente.

PRIMò igitur &c. Vt enim refert Lucas, Christo ingre- diente ciuitatem Naim, defunctus quidam adolescens esse- rebatur extra ciuitatem sepeliendus.

CIRCA hanc historiam proponam tres quæstiones.

PRIMA igitur quæstio uersatur circa dispositionem humani corporis post mortem. Et ideo quæritur utrum liceat humana corpora mortua sepelire, & in terram recon- dere, aut auibis, & bestiis more aliorum cadauerum expo- nere? Pro solutione huius quæstionis præmitrendum est, quod circa huiusmodi corporaliter se habent Pagani, Iudæi & Christiani. Pagani iterum aliter, & aliter secundum diuer- sitatem nationum.

PRIMò igitur ut refert Hie. lib. contra Iouinianū. c. 36. apud Massageras corpora mortuorum decoquuntur, & à ui- uentibus parētib; deuorantur more aliarū carniū. Nec pmittit dñi Massageræ parētes suos senectute i lecto mori, dicē- tes illos miserimos, q̄ egrotatione, & lāguore moriunt. Pro- pter qd parētes, cū ad senectutē ueniūt, iugulat, decoquit & deuorat, dicētes, rectius esse, ut à se potius, quam à uer- mibus,

bus, bestijs aut auibus comedatur. Tybareni quos prius dilexerant, cum ad fenestram uenissent, non occidunt, sed mortuos in patibulis, & furcis suspendunt, ut sic desiccatis eorum cadaueribus diutius a superuenientibus amicis uideri possint. Hinc uolucris, & canibus exponunt semiuuio parietes. Bactri canibus ad hoc ipsu nutritis, senes parietes obijciunt. Quam, quidem consuetudinem, cum Nicanor Alexandri prefectus emendare, & corrigere uoluisset, pene puineam amisit. Scythes eos, quia defunctis amati sunt, uiuos infodiunt, cum ossibus in mortuorum. Hanc Hiero. ubi sup. eadem etiam, uel similia refert Cicero de Tusculanis quaestionibus, libro. 1.

SECVNDÒ apud Iudeos humana corpora sepeliuntur seorsu, sic tñ seorsu, & communiter parietes, & amici sepeliunt in eodem loco. Non ergo sepeliuntur cadauera mortuorū apud os intra ciuitates, sed potius i agris, & possessionib. suis. Vñ legitur Mat. 27. & Ioseph ab Amarimathia sepeliuit corpus dñi in monumento, quod exciderat sibi i perra. Cõstat aut sepulchru dñicu, tñc tẽporis extitisse extra urbẽ, sicut, & locu crucifixionis, quãnis nũc uterq; locus sit intra urbẽ. Insuper in testimonium huius notatur dñi in præsentia euang. quod corpus adolescentis efferebatur extra urbem Naym, quæ est in Galilæa sita. Dicit et̃ lex ciuilib. quæ incipit, mortuorum. C. de religiosis, & sumptibus funerum, quod mortuorum corpora in ciuitatibus sepeliri non debent.

TERTIÒ apud christianos maior reuerentia exhibetur corporibus mortuorū hominum. Soleat enim in unu sepeliri, uidelicet, intra ecclesias, aut cimiteria ad hoc benedicta dedicata, & deputata. Quæ quidem cimiteria dicunt quantum fieri potest, adiacere sacris ecclesijs, ut notatur. 13. q. 1. diocesani. Et sic patet solutio ad primam quaestionem.

SECVNDA quaestio est talis. Quid prodest defunctis, & eorum corpora sepeliuntur in locis sacris? Pro solutione huius quaestionis ponam duas ueritates.

PRIMA igitur ueritas. Prodest animabus in purgatorio existentibus, quod earum corpora sepeliuntur in locis sacris. Tum quia illic uenientes, & sepulchra mortuorum uidentes solent efficacius moneri ad deprecandum dominum pro remedio defunctorum. Tum quia ecclesia specialiter intendit orare pro illis quorum corpora in locis sacris condita

condita iacent. Vnde ad hoc sunt speciales orationes, quæ leguntur in missa. Vnde Aug. in li. de cura, pro mortuis agenda, dicit quod insignis sepultura, non inuait mortuos, nisi ad hoc, ut dum uiuui recolunt, ubi sunt reposita corpora eorum, quos in præsentia dilexerunt, eisdem sanctis, tanquam patronis illos susceptos, apud Dominum adiuuans orando commendent. Propterea monumentum, id apertissimum ostendit ex nomine. i. ex eo, scilicet, quod moneat mentem: Hec ille. Ecce, quomodo & ad quid, prodest existentibus in Purgatorio, & eorum corpora sepeliuntur in loco sacro. Sed nunquid illis obest carentia ecclesiasticæ sepulturae? Dicendum, quod non, nisi forsan per accidens, quia scilicet, priuantur illis suffragijs, quæ dicuntur pro illis, quorum corpora in locis sacris condita iacent. Quod autem de per se defunctis non obest carentia ecclesiasticæ sepulturae, siue sint in Purgatorio, siue in cælo, probat Aug. in de ciu. Dei lib. 1. cap. 13. dicens, quod multa corpora Christianorum, etiam sanctorum Martyrum terra non texit, secundum illud Psal. Posuerunt supple, tyranni, mortalia, scilicet, corpora seruuorum tuorum, etiam uolatilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terree. Effuderunt sanguinem eorum, tanquam aquam in circuitu Hierusalem, & non erat, qui sepeliret.

SECVNDA ueritas. Damnatu obest ecclesiastica sepultura, quæ quanto fuerit preciosior, tanto plus illis obest. Hanc ueritatem unã cum precedenti simul ponit beatus Greg. in suo dialogo lib. 4. & similiter recitantur in decretis 13. q. 2. cum grauius, ubi sic ait: Cum grauius peccata non deprimunt, tunc prodest mortuis, si in ecclesia sepeliatur, quia eorum proximi, quoties ad eadem sacra loca ueniunt, suorum sepulchra aspiciunt, ipsorumq; recordantur, & pro eis ad Dominum preces fundunt. Quos autem grauius peccata deprimunt, non ad solutionem, sed potius ad maiorem damnationis cumulum eorum corpora in ecclesijs ponuntur.

DEINDE ad confirmandum dictum suum narrat terribilem, & stupendam historiam, scilicet, de quodam Episcopo, qui dictus fuerat Valentinus. Hic igitur episcopus uitam ualde lubricam duxerat. Propter quod post mortem nocte quadam media, uidentibus ecclesie custodibus, duo te terrimi spiritus pedes eius quadam ligatura stringentes, fo-

ras ipsum traxerunt. Mane igitur facto sepulchrum illius apertum fuit, sed uacuum omnino inuentum est.

REFERT etiam aliam historiam ibidem, de quodam tinctore Romano ualde diuite, cuius miserum cadauer, cum fuisset post mortem more diuitum sepultum intra ecclesiam beati Ianuarij martyris, sequenti nocte audiente custode ecclesie spiritus eius ex ipsius sepulchro cepit fortiter clamare, dicens. Ardeo, ardeo, ardeo. Cumq; dictus custos hoc ipsum uxori sue mane facto denuntiaffer, & illa ueritatem scire uolens, sepulchrum eius aperiri feciffet, corpus illius ibi de minimè repertum est. Refert et idem Greg. ibidem alias historias, quas breuitati studendo pertranseo.

EX prædictis ergo exemplis, ut infert ibidem Greg. colligitur, quia hi, quos peccata graui deprimunt, si in loco sacro sepeliri se faciunt, restat, ut etiam de sua præsumptione iudicentur, quatenus sacra loca eos non liberent, quinimo culpa temeritatis ipsos accuset. Hæc ille. Meritò ergo certè cui-libet tali præsumptuoso potest impropèri illud Esa. 24. Quis tu hic, aut qualis hic. i. præsumpsisti in uita tua eligere tibi post mortem tam honorificam sepulturam? Quia excidisti tibi hic sepulchrum, s. intra ecclesiam. Excidisti in excelso. i. in eminentiori loco Ecclesie, memoriale diligèter de petra tibi tabernaculū. Ecce pōpa, & fastus, què diuites, & potentes huius seculi uolunt sibi exhiberi post mortem. Vnde à paucis diebus constructum est sepulchrum cuidam magno Prælato inter Gallias, circa cuius præparationem plures et quisiiti artifices plures annos consumpserunt, non dubium, non absq; grauissimis sumptibus, & impensis. O uanitas uanitarum, & omnia uanitas, quia uanitas in uita, quo ad superfluū, & excessum statum. Vanitas in morte, quo ad insignè celebrationem exequiarum. Vanitas post mortem quo ad in signe sepulchrum. Omnia ergo uanitas, quia hæc omnia trāseunt, uelut umbra. O quanto igitur rubore tales uani homines perfundentur in die iudicij. Nam ministerio Angelorū iubente districto illo iudice Christo ossa talium miserorū hoīum tollètur de locis sacris, & reformato corpore, resumptoq; spū, tales mittent in infernum perpetuò arsurī. Et hoc est, qd̄ cōminat propheta Dñi. Esa. ubi supra. dicens. Ecce dñs asportari te faciet, sup. per Angelos de loco sacro, sicut aspor-

tatur

tatur gallus gallinaceus. i. capo. Modus autem, quo asportatur capo de domo ad forum est, q̄ ligantur stri cte illi pedes, ne auolet. Ita in proposito nobiles, qui ad gloriam huius seculi eligunt sepeliri intra ecclesias, tandè in generali iudicio ligatis manibus, & pedibus, mittentur in tenebras exteriores, ut habetur Mar. 8. Et sic patet diffusè ad 2. quæstionè prius propositam.

TERTIA quæstio est talis. Vtrum proficit, & ad quid, associare corpora defunctorum, cum ad sepulchrum deducitur, uel etiā ea sepelire religiosè, & deuotè? Responso. Hoc opus pietatis, magni meriti est apud Deum, quod èt inter septem opera pietatis cōputat, ut patet Thob. 4. Quantū autè proficit, hoc opus, maximè apud Deum, patet per historias paganorum, ueteris testamenti, pariter & noui.

PRIMò quidem per historias paganorum, unde refert Valerius Maximus lib. 1. de Simonide Poeta, qui cum semel mare nauigans ad litus applicuisset, & corpus inhumatum iacens sepulturæ cōmendasset, nocte sequenti admonitus in fomnis ne proximo die nauigaret, interim quieuit. Quot quot autè illo die nauigare ceperunt fluctibus, & procellis maris perierunt. Refert et idè Valerius ubi supra. de eodem Simonide, q̄ cū semel, in quodam loco cenā faceret, subito denunciatum est illi, duos iuuenes ad ianuā domus stare instantè rogates, ut ad eos cōtinuè accederet. Cūq; domum exisset, neminè reperit. Et ecce eodè momento domus corruens oppressit oēs cōuiuātes. Patet ergo, quantū profuit dicto Simonidi mortuos sepelisse, qui eadè ob causā bis euasit mortis periculū. Similiter idè Valerius li. 5. c. de humanitate ualde cōmendat Iulij Cæsarem, q̄ caput hostis sui Pōpeij sibi per regem Aegypti destinatum honorificè cōcremari, & pulueres sepeliri fecit. Itè ibidè cōmendat Annibalè, q̄ successuè tres hostes suos Romanos eius iussu occisos honorificè sepeliri fecit.

SECUNDò idem propositū patet per historias ueteris testamenti. Nā sanctus ille senex Thobias pp̄ hmōi pietatis opus fuit multū ab Angelo Raphaelè laudatus, & tādè ab eo illuminatus, ut patet eiusdè 12. Vñ Raphael dixit ei. qn̄ se peliebas mortuos, derelicto prædio tuo, & ipsos abscondēbas in domo tua, quos sub noctis silentio sepeliebas, ego obtuli

ora-

orōnem tuā dño . O magnū pietatis opus pp qđ cecus meruit ab Angelo illuminari. De hoc et opere pietatis laudatur Iudas Machabæus, q post bellū cōtra Gorgiā cōmissū tulit corpora pstratorū, & cū suis parentib. sepelivit 2. Mach. 12.

T R I D idem proposuit patet per historias noui testamenti, & signāter de illis duobus probis uiris Nicōdemo, & Ioseph ab Arimatia, qui valde cōmendatur ab Euāgelistis, eō q honorificē, & reuerenter sepelierunt uenerabile Christi corpus. Similiter Mar. 6. laudat discipulū, beati Io. Baptistę, eo, q cum audisset eum decolatum, tulerunt corpus eius, & deuotē ipsū sepelierūt in monumento. Pręterea uarias historias, quę habent in passionarijs sanctorū martyriū, in quib. legiť frequenter sanctos Dei martyres post mortē apparuisse illis deuotis personis, siue uiris, siue mulieribus, quę eorū corpora deuotē cōmendauerant sepulture, opem in pręsentī, & uitam æternam in futuro, pro mercede à dño pollicētes. Patet ergo, quantum proficit, & ad quid proficit associare defunctorū corpora, cū ad sepulchrum deducunt, siue et ea intuitu pietatis deuotē sepelire. Quod attendentes habitatores ciuitatis Naym uoluerūt associare, una cū pia mē corpore adoleſcētis defuncti cum deferretur sepeliendum extra dictam ciuitatem, sicut hodiernum Euangelium aperte indicat . Et sic patet de 1. parte eiusdem Euangelij.

S E C V N D O principaliter in pręsentī euāgelio fit mētio de pia mē lugēre mortē unici filij sui. Multa aut eā inducēbit ad fletū, uidelicet sexus, quia mulier, propinquitas, quia mī, status, quia uidua, sexus defuncti, quia filius, paucitas, quia uincis, etas, quia adoleſcens. Practica singula.

A L L E G O R I C E . Hęc mulier uidua est ecclesia mī nra, quę pro tāto dī uidua, quia nō hēt penitentiā corporalē spōsi sui Xpi, quīs bene spīalē, aut sacralē, iuxta illud eiusdē spōsi uerbu Mat. 28. Ecce ego, uobiscū sū, usq; ad cōsumationē seculi. Hęc igit mī pietatis, nō tm hēt unū filiū mortuū, uerum et tot, quot sunt pētōres super terrā. Ex quo patet, q hēt materiā maximi luctus, & gemitus, maximē cū et p unico filio mortuo fletet, iuxta illud Hier. 6. Luctū unigeniti fac tibi placētū amarū. Horū igit filiorū ecclesię mors est varia, Nā aliqd suspēdunt fursū p superbiā. Alij demergunt in aq; p luxuriā. Alij infodiunt in terrā per auaritiā. Alij cōcremant

iguc

igne ex & impatiētię. Alij suffocant per gulā, & ingluuie, & sic de alijs pētōribus. Ciuitas Naym est mūdus penitēs, extra quā ciuitatē eijciunt peccatores in morte, & efficiuntur mortui sepeliēdi in cimiterio inferni, ubi iā sepultus est diues ille epulo, de quo Luc. 16. Veruntū aliqui priusquā ibi sepeliānt, qui prius mortuū erāt morte spīrituali, ex specialissima Dei gratia resuscitantur, & reparantur ad uitam gratiæ. In cuius figurā dictum est de filio prodigo Luc. 10. Mortuus erat, & reuixit. Ad quā quidā resuscitantur faciendū multum profunt aduersa pręsentis uitę, & signanter infirmitas corporalis, quia ut dicitur . Ecclē. trigēsimoprimo. Infirmitas grauis sobriam facit animam . Vnde in huius rei signum Christus, cum uoluit resuscitare adoleſcentem hodiernum, prius reuigit loculum, per quod designatur humanum corpus, qđ tangitur, cum infirmitate homo laborat. Non ergo inde debet contra Deum murmurare, aut conuēri de Dei uoluntate, sed potius in domino gaudere . Cum autem resurrexerit peccator à morte culpæ ad uitam gratiæ, inde gaudet mater ecclesię, gaudent omnes beati, maximē autem sancti Dei Angeli, quia ut habetur Luc. 15. Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.

M O R A L I T E R . Sicut pia mater adoleſcentis descebat mortem eius corporalem, sic & abundantius debent bonę matres desere mortem filiorum suorum spīritualem, quam facit in eis peccatum. Sic enim descebat sancta illa uidua Monica mortem spīritualem filij sui Augustini, ita ut diceret beato Ambr. eam interroganti, cur tantum fletet. Perditiōnem, inquit, filij mei Augustini plango . At ille, impossibile est filium tantarum lachrymarum posse perire . Quod quidem uerbum illa taliter accepit, ac si de celo insonuisset. De ea etiam dicit idem Aug. lib. 3. confes. quod plus fiebat ad dominum pro conuersione illius, quā flet matris funera corporea filiorum suorum. Dicit etiam idem Aug. lib. 3. de doctrina christiana, quod Dauid non doluit orbicatem filij sui Absalon in eius interitu, sed quia nouerat, in quas penas tam impij filij adultera, & parricidalis anima rapere-tur. Nanque alio prius filio, qui innocens erat, pro quo egrotante affigebatur, moriēte letatus est. Hęc ille. Sed profectō ualde pauci desent prędictam spīritualem, aut æternalem filio-

filiorum suorum mortem, quinimo multi gaudent, si uiderint eos dissolutos, & prauis moribus imbutos, qui tamen inconfutabiliter desunt mortem ipsorum corporalem. Ex quo patet, quod plus diligunt suorum filiorum corpora, quam animas. Et sic patet de secundo principali, in quo uisum est de pia matre mortem filij sui lugente.

TERTIO principaliter uidentem est de Christo succurrente. Nam cum ipse uidisset matrem flentem, & eos, qui circa erant, misericordia motus clamauit ad defunctum, dicens, Adolefcens, tibi dico, surge. Et resedit, qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suae.

ALLEGORICE praedicta uox Christi ad adolefcem, praefigurabat illam futuram uocem eiusdem Christi, quam in fine saeculorum dirigit ad omnes mortuos, tam bonos, quam malos, dicens, Surgite mortui, uenite ad iudicium. De qua loquens sanctus ille Hiero. dicebat. Siue comedam, siue bibam, siue quodcunque aliud faciam, semper uidetur sonare in auribus meis illa uox tubae, surgite mortui, &c. Erit autem huiusmodi uox adeo honorosa, & fortis, quod penetrabit terram, & audient eam mortui, iuxta illud Io. 5. Mortui, audient uocem filij Dei, & qui audierint, uiuent, id est, resurgent. Bene ergo de hoc prophetauit psal. dicens. Dabit uoci suae uocem uirtutis. Vnde in figuram huius tubae legitur. Numc. 10. quod Moyses de mandato domini fecit tubas ad congregandum populum. Applicatio est facilis. Et hoc est de quo loquitur Apo. 1. Thes. 4. dicens. Ipse dominus, sup. le sus Christus, in iussu, id est, in potestate, & in uoce Archangelij, de qua iam dictum est, scilicet. Surgite mortui, &c. & in tuba Dei descendet de caelo, & mortui, qui in Christo sunt, id est, qui in fide Christi de cessere, resurgent primi, scilicet, dignitate. Vel primi etiam tempore secundum quosdam Bene ergo ad propositum praedictae uocis. Surgite, &c. facit historia, quam refert beatus Bern. serm. 2. de uirginibus de beato Germano Altissiodorensi episcopo. Hic. n. cum Roma peteret, transiit per ciuitatem Eduesem, moxque diuenit se ad sepulchrum beati Cassiani, quae proprio uocauit nomine dicens. Quid hic agis frater charissime? Ad quem beatus Cassianus. Dulci, inquit, in pace requiesco, & aduentum redemptoris exspecto, in quo mihi dicitur. Cassiane, tibi dico, surge.

Mo-

MORALITER iste adolefcens defunctus designat quem liber peccatorem, circa cuius suscitationem spirituales talia suo modo requiruntur, qualia ad literam contigerunt circa suscitationem corporalem dicti adolefcensis.

PRIMO enim Christus uenit quasi obuiam corpori defuncti, cum appropinquauit ciuitati Naim. Ecce gratia Dei praeniciens peccatorem, ut susciteretur a morte culpe, sine qua nunquam suscitaretur. De qua psal. in persona peccatoris, ait, Misericordia eius praeniciet me, pietate motus ex fletu matris. Sic, & sepe dominus ad misericordiam flectitur, cum quis sua, aut aliorum peccata desit. Vel istud ipsum referre ad preces ecclesiae, quae praecipue fiunt in quadagesima quasi cum fletu, & hoc totum pro peccatoribus, ut illis propitietur dominus.

TERTIO Christus tetigit loculum. Ita saepe tangit peccatorem per disciplinam corporalem, ut susciteretur interior. Vnde Gregorius. Mala quae nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.

QUARTO clamauit dicens, adolefcens tibi dico surge. Sic, & dominus non cessat clamare ad quemlibet peccatorem, ut surgat a peccato. Clamat ergo, tum interiori per internam inspirationem. Tum per predicatorum suos, dicens quilibet eorum illud Esai. 58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Tum per sacram scripturam, ut est illud Can. 2. Surge, propera amica mea. Item Esai. 9. Surge, illumina Hierusalem, id est, anima rationalis. Item Apolosus Ephe. 5. clamar dicens. Surge, qui dormis, & exurge a mortuis, id est, a peccatis per gratiam uiuificatricem, & illuminabit te Christus. De hoc etiam loquitur psal. dicens. Nunquid qui dormit, sup. in peccatis, non aduicet, ut resurgat, scilicet, ad uitam gratiae per ueram penitentiam.

QUINTO adolefcens ad Christi uocem suscitatus cepit loqui. Per quod denotatur, quod etsi peccator incipiat uiuere per contritionem quo ad Deum, adhuc tamen tenetur loqui per sacramentalis confessionem. Vel haec locutio referenda est ad Dei laudem, ad quam pronunciantam nullus est dignus, nisi primum fuerit a peccato suscitatus, quia ut habetur Eccles. uigesimo quinto. Non est speciosa laus in ore peccatoris.

SEXTO dicitur de adolescente, q̄ eo suscitato dedit illum. Christus matri suę. Per quod denotatur, quod homo, qui prius erat membrum, & filius Diaboli, per peccatum, incipit esse membrum, & filius ecclesię, per sacramentum poenitentię, siue per gratiam.

SEPTIMO de adolescente suscitato, & matri restituro, cepit populum magnificare, & laudare Deum. Ita, & homine peccatore suscitato per gratiam magnificant, & laudant Deum omnes sancti Angeli Dei, quia ut habetur Luca. 15. Gaudii est Angelis Dei sup uno peccatore penitentię agere.

MORALITER. Notandum iuxta suscitationem adolescentis à mortuis, q̄ aliquando Christus legitur mortuum suscitasse rogatus, aliq̄ non rogatus. De primo h̄r Mat. 9. de Iairo principe Synagoga, q̄ rogauit Christum pro filia sua defuncta petens, ut ueniret in domum suã, & imponeret manum suam super eam. De secundo h̄r Ioha. 11. item in Euangelio hodierno. Et per hoc designatur, q̄ ipse Dñs Deus, aliquando non rogatus suscitatur peccatores à morte peccati, ad uitam gratię, & aliq̄ rogatus. Da exemplum de primo, de Paulo, de quo legitur Act. 9. q̄ cū esset in actuali persecutione discipulorum Christi, & Ecclesię, subitò circumfulsit eum lux de cœlo, & tunc fuit interius illuminatus per gratiam, sicut exterius, per lucem corporalem. In cuius rei signum dixit ad Christum Domine, quid me iubes facere. Quia tamen iste modus suscitationis à peccato non est usitatus, sed raro accidit, ita ut de nullo alio, præterquam de Paulo, legatur in sacra scriptura, q̄ ita subitò fuisset iustificatus, hinc est, q̄ cōuersio, siue iustificatio Pauli celebriter commemoratur in ecclesia tanquam miraculosa, ut dicit beatus Tho. 1. 2. q. 113. arti. ult. De secundo, scilicet, quod rogatus suscitatur Dñs peccatores ad uitam gratię, iste modus est usitatus, & cōis. Vult enim à nobis rogari pro tanto beneficio, nec mirū, maxime cum videamus liberales ad pauperes sepe uelle rogari ab eis de pauperibus. Et hoc est, qd loquitur Augu. de uerbis Dñi Ser. 15. dicens. Sine uoluntate tua non erit in te Dei iustitia. Esse enim potest iustitia Dei sine te uoluntate, sed in te esse non potest, nisi per uoluntatem tuam, quia, qui fecit te, sine te, non iustificabit te, sine te. Hęc ille. Nullus ergo presumes nimium de Dei misericordia dicar. Benignus est Deus, miseric.

miseriçors est Deus, potens est Deus, ut remittat mihi peccata mea, sine labore meo, & pena, sicut fecisse legitur Paulo persecutori Ecclesię Dei. Consideret ergo quisq̄, qd miracula, non nisi raro fiunt, quia si passim fierent, statim uilescerent. Iam uerò dictum est, q̄ conuersio Pauli miraculosa fuit, ideo nullus peccator speret talē gratiam sibi fieri, sed faciat, qd in se est, & tunc ueniam merebitur in presenti à Dño, & gloriã in futuro. Quam nobis concedat, qui in Trinitate, &c.

Dominica decima septima post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

QUÆRO uos, ego uinctus in Domino, ut dignè ambuletis. ad Eph 4.

CIRCA charitatem se habent homines in tripli differētia. Primi sunt, qui uerbo, & ore ostendunt se habere magnam charitatem ad proximos, sed hoc est totum, quia deficiunt in exhibitione operum charitatis. Secundi sunt, qui re, & opere ostendunt suam charitatem ad proximos suos subueniendo illis tempore, & loco, quia ut dicit Greg. signū uerę dilectionis exhibitio est operis. Et de istis duobus simul loquitur beatus Iohannes in sua prima canonica, c. dicens. Filioli mei, non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere, & ueritate. Tertij sunt, in quibus nō sufficit, quod sint in se charitatiui, uerum etiam alios hortantur ad charitatem inter se mutuo habendam, quia ut dicitur Ecclesiast. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Primi sunt fallaces, & uitiosi. Secundi ueraces, & uirtuosi. Tertij perfectiores, & charitate feruidi. Ad propositum charitas diu Apostoli Pauli non fuit uerbalis tantum, sed realis, quia fuit uinctus in Domino. in carcere reclusus, & cathenis ligatus propter uerbum salutis, quod a iis prædicabat, ideo scribens Ephesijs dicebat, Fratres: obsecro uos ego uinctus in domino. Insuper alios hortabatur ad mutuam charitatem, cum aiebat, ut infra dicitur: Supportantes inuicem in charitate.

IN præsentī igitur epistola idem Apostolus tria principaliter facit.

PRIMò hortatur nos charitatiuè ad ambulandum, in principio epistolæ.

SECUNDò describit nobis ambulandi modum, cum subdit. Cum omni humilitate, &c.

TERTIò nos admonet ad pacis commodum, ibi. Soliciti seruari, &c.

PRIMò igitur, &c. Vnde dicit Fratres obsecro uos. i. obsecra rogo, ut potè, dicendo, propter honorem passionis Iesu Christi, uel simile, ego uinctus in Domino, ut dignè ambuletis uocatione, qua uocati estis.

CIRCA quod notandum, quòd debemus, libèter, & ex corde obtemperare desiderijs doctoris ecclesiæ Pauli, & hoc propter quatuor, quæ hic tanguntur.

PRIMUM est obsecratus, & loquentis humilitas, quia Fratres, Magna certè Apostoli Pauli humilitas, qui cum sic Doctor ecclesiæ, & pater omnium christianorum, iuxta illud 1. Cor. 4. In Christo Iesu per euangelium ego uos genui, ut scfferis filij eius per fidem. Item ad Gala. 4. Filioli mei, quos iterum parturio, non obstante tñ tanta auctoritate, ac tali paternitate, uocat nos fratres suos. Propter quod possumus de eo dicere, quod ipsemet dicit de magistro suo Christo ad Heb. 2. Non cõfundit eos, scilicet christianos, uocare fratres. Est ergo Pauli debemus uocare omnes christianos fratres nostros. Maximè autem hæc fraternitas debet relucere inter religiosos, & ecclesiasticos uiros.

SECUNDVM est loquendi forma, quia obsecro uos. Nò autem dicit impero, mando, præcipio, sed obsecro, id est, obreuerentiam factorum rogo. Benè enim nouerat Apostolus naturam humani cordis, seu animi, qui potius amore, quàm seuerè uult trahi, ut dicit Senec. li. de clemètia ad Neronem, cuius uerba sunt hæc. Natura contumax est humanus animus, & in contrarium, atq; arduù nitens sequitur facilius, quàm ducitur. Deinde dat familiare ex plũ dicès. Et ut generosi, ac nobiles equi facili freno regunt, sic & humanus animus.

TERTIVM est obsecratis pœna, quia ego uinctus, sup. i. carere, in dño. i. pp. Dñm, ut dicit gl. interl. Erat. n. Apostolus, cum scripsit præsentè epistolã christianis, q. erãt apud Ephesũ cõgregati apud Romã in carcere uinctus, & cathenatus, Allegat aut uincula sua, ut efficacius prouocet Ephesios ad

facien-

faciendum ea, ad quæ ipsos hortat, de quibus postea dicitur. Solent enim homines efficacius inclinari ad faciendum id, quod persuadetur, cum uident eum, qui eos rogat, affligi, ut sic in aliquo subleuent, & diminuant ipsius dolorem, & maxime si eum diligunt, & amant.

QUARTVM est obsecrationis finis, quia, ut dignè ambuletis uocatione, qua uocati estis. In quibus uerbis hortat Apostolus Ephesios, & in ipsis, nos omnes principaliter ad duo. Primum est, ut dignè ambulemus. Notantèr autem addit, dignè, quia multi ambulant in damnatione animarum suarum, quib. utilius foret pausare, & quiescere in lectis suis. De quibus loquens idem Apo. Phil. 3. dicit Multi ambulant, quos sæpe dicebam uobis, nunc autem, & scens dico inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus uentus est. Ambulare ergo debemus, sed dignè. i. salubriter, proficiedo de uirtute in uirtutè, ut tandè uidere possimus Deum Deorum. i. uerum Deum in Sion. i. in celo beatificè. Vel dici, q. illi dignè ambulant, qui legè Dei obseruant. Et tales sunt beati beatitudine uisæ, quæ habetur per gratiã, iuxta illud Ps. Beati immaculati in uia qui ambulant in lege dñi. Secundum ad quod nos hortatur Apostolus, est ut ambulemus dignè uocatione, qua uocati sumus. i. in statu in quo uocauit nos Deus, perseverando, & continuè proficiedo iuxta illud 1. Cor. 7. Vnusquisq; quæ uocatione uocatus est, in ea permaneat. Et hoc est contra illos, qui de facili, & satis immaturè transeunt de uno statu in alium, quos post factum frequenter penitet. Facit enim diabolus sicut astutus auceps, qui percutit sepes, & rubos, ut inde excuntes aues facilius capiantur. Applicatio est facilis.

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbum Apostoli. Ego uinctus in domino, q. contingit homines multipliciter uinciri, & ligari, uidelicet

- Cum mundo per auaritiã.
- Cum carne per luxuriã.
- Cum diabolo per superbiã.
- Cum Deo per charitatè.

PRIMò igitur aliqui uincuntur cū mūdo p auaritiã, q est uolū p̄ix cõglutinãs cor humanũ cū bonis terrenis, ita ut meritiò dicere possint hoies auari illud Ps. Cõglutinat us est in terra

ra ueterem offeri, affectus noster cum bonis terrenis: Auaritia ergo, siue inordinatus amor ipsius adeo ligat, & coglutinat cor auari, & cupidi, ut non possit respirare appetendo celestia, & spiritualia bona. In cuius figuram legitur. 2. Paral. 3. 6. q. Manasses rex Iuda, cum captiuus teneretur in Babylone, dicebat. Incuruatus sum multo uinculo ferri, & non est mihi respiratio. Præcipue autem ipsa auaritia uincit manus ipsius auari, ita ut non possit eas extendere ad pauperem, neq; simili liter ad restituendum aliena, sed semper tenet eas clausas, nisi quando est questio de capiendo.

SECUNDO aliqui uinciuntur cum carne per luxuriam, ita ut non possint facile ab ea separari, aut dissolui. Nam mala, seu fatua mulier per usum, gestum, & locutionem, ligat cor, & animum luxuriosi adeo fortiter, quod uix potest separari ab ea. Vnde de fatuo iuvene, & fatua muliere dicitur. Prou. 7. quod ea sequitur, quasi bos ductus ad uictimam, & necit, quod ad uincula stultus trahatur. Similiter de mala muliere dicit Salomon Eccl. 7. Inueni mulierem morte amariorem. Mors enim naturalis non separat, nisi animam a corpore, sed mala mulier occasionaliter separat hominem a Deo, quod esse dicitur morte naturali. Sequitur. Quæ laqueus uenatorum est, id est, instrumentum demonum aptum ad capiendas miseræ animas. dum mulierem fatuam præparat, & exornat, id est exornari, præparari, & ostentari procurat. Nec certe una fatua mulier est unus laqueus, imo tot laqueos in se habet, & secum portat, quot membra, siue membrorum ornamenta super se habet, ita ut a planta pedis usque ad uerticem capitis non sit in ea uidere, nisi laqueos. Et de hoc habemus historiam Iudith. 10. de ipsamet Iudith, quæ lauit corpus suum, & unxit se myrto optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se uestimento iuconditatis sue, induitq; sandalia pedibus suis, assumptisq; dextrariola, & lilia, & in aures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se. Hæc ibi. Aduertat tamen diligens lector, quod hæc sancta Iudith non egit prædicta more aliarum mulierum mundanarum, scilicet amore carnali. Sed quod fatuæ mulieres faciunt suadente diabolo ad decipiendos animos iuuenum, hoc egit illa suadente Spiritu Sancto ad decipiendum, & interficiendum hostem populi Israelitici, qui

qui dicebatur populus electus a Domino. Et ideo illa excusatur a peccato in facto suo, non autem alie. Ecce quomodo mulier fatua, & impudica laqueus uenatorum est, id est, demonum. Sequitur. Et sagena cor eius, quia omnes capit, magnos, & paruos, doctos, & indoctos, coniugatos, & solutos, clericos, & laicos, iuuenes, & senes. Vincula sunt manus eius, quia quemcumq; fatua mulier amplectitur, captiuum, & uinculatum tenet. Qui placet Deo, supple per gratiam, affugiet illam. Qui autem peccator est, capietur ab illa. Hæc ubi supra. Ecce ergo quomodo aliqui ligantur, & uinciuntur cum carne per luxuriam.

TERTIO aliqui uinciuntur cum diabolo per superbiam. Vt enim dicitur Iob. 41. Ipse diabolus est rex super omnes filios superbie, id est, super omnes superbos. Et ideo quemadmodum subditi quodammodo ligantur, & uinciuntur cum rege suo, & hoc propter sacramentum fidelitatis, sic & superbi, tanquam subditi regi suo diabolo uinciuntur cum eo, & quodammodo ligantur, ita ut uix possint ab eo separari superbiam dimittendo, & se debite humiliando. Et ideo tales sunt similes illis suspensis, qui in altis ligantur. Facit ergo diabolus, sicut illi, qui furantur canes alienos, qui nunc ad Dominos, & magistros suos redeant, ipsos ligant, ut sic semper secum maneat. Facit etiam, sicut falconarij, qui aues prædales uinculis ad perniciam fortiter astringunt, ne uolet sursum. Insuper facit, sicut custos carceris, qui incarceratos fortiter constringit manibus, & pedibus, ne exeant. In proposito ergo, ne miser superbi, & uani gloriosi exeant, & liberentur a potestate diaboli, solet eos ligare, & uincire per inordinatum amorem, & delectationem honorum, & pomparum huius seculi, quas facit illis apparere, tanquam aliquid magni. Ecce quomodo diabolus ligat homines per superbiam, quos tamen tandem Dominus confusibiliter humiliabit iuxta illud Esa. 25. Præcipitabit Dominus in monte isto faciem uinculi colligati, id est, hominis superbi colligati cum diabolo per superbiam.

QUARTO aliqui uinciuntur salubriter cum Domino per charitatem. Et hoc modo uinctus cum Domino erat diuus Paulus, prout testatur de seipso loquens in principio Epistolæ præsentis. Item idem Ephe. 1. Ego Paulus uinctus Christi Iesu, id est, pro Christo Iesu. Charitas enim est fortissimum

vinculum, adeo quod de duobus facit unū, scilicet, de Deo, & homine ipsum Deum diligente, quia, ut dicitur. 1. Cor. 6. Qui adheret Deo, unus spiritus est cum eo. Non quidē secundum substantiā, sed secundū affectum, & amorem. Et de hac unitate, siue coniunctione cum Deo, loquens Psal. dicebat. Mihi adherere Deo bonum est. Nec sufficit ad salutem untri cum Deo per charitatē, uerum etiā idem requiritur, & habendum est cū proximo, prout nos admonet Apostolus, Col. 3. dicens. Super omnia mutuam charitatē habentes, quod est uinculū perfectionis. Item. 1. Petri. 4. Ante omnia mutuam in uobismetipsis charitatem cōtinuam habentes. Cuius fructum, & utilitatē assignat idem Petrus, cum subdit: Quia charitas operit multitudinē peccatorum. Charitas ergo unit animos hominū, quantumcunq; etiam loco distent. Vide Aug. Dominica. 2. post octa. Epiphani. ser. 2. Duo, inquit, qui se sancto amore diligunt, etiā si unus sit in oriente, & alius in occidente, taliter in charitate conglutinate coniunguntur, ut nunquā ab inuicem separentur. Pro quare nihil nocet corporum separatiō, ubi est animorum uera, & sincera coniunctio. Hęc ille. Patet ergo, quod charitas unit nos cum Deo, & proximo. Et per consequens de primo principali.

S E C U N D O principaliter Apostolus in presenti Epistola describitur ambulandi modum, cum subdit. Cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate. In quibus uerbis, Paulus assignat quadruplicem uiam; per quam ambulare debemus uersus cœlum, scilicet uiam.

Humilitatis. Mansuetudinis. Patientiæ. Charitatis. **P R I M A** igitur uia, per quam ambulare debemus uersus cœlum, dicitur humilitatis, quā tangit Apostolus cum ait. Cum omni humilitate, scilicet, interiori, & exteriori, ut exponit glo. interli. Et istud est contra aliquos, qui in exteriori parentia prætendunt magna signa humilitatis, qui tamen interiorius sunt pleni arrogantiā, & præsumptione, iuxta illud Eccl. 12. Est, qui, nequiter se humiliat, (supp. exteriori, & interiori eius plena sunt dolo. Nam, ut dicit Bern. de consideratione ad Eugenium Papam lib. 4. Viri callidi, & dolosi proprium esse solet, tunc prætereundē humilitatē, cum aliquid obtinere uoluerit,

N O T A N D U M est etiam, quod triplex est humilitas. Prima est subdere se maiori, & hæc est necessitatis, ad quam obligantur subditi. Secunda est subdere se pari, & hæc est supererogationis. Tertia est subdere se inferiori, siue minori, & hæc est maxime perfectionis. Prima humilitas magna est. Sed secunda maior. Tertia autem maxima. Prima humilitas præcipitur. Secunda uero, & tertia consuluntur.

N O T A N D U M in super propter illud prædictum uerbi. Cum omni humilitate, quod triplex est alia humilitas. Prima dicitur cordis, ut scilicet, quis humilia de se sentiat, & magna de alijs, ut sic eos sibi præferat in corde suo. Vnde Aug. lib. de bono uirginali. Existimare, inquit, aliquis in occulto uobis superiores, per uitæ meritum, quibus estis in manifesto meliores. Secunda dicitur oris, ut quis de se humiliter loquitur uitando iactantiā. Tertia dicitur operis, ut inclinando oculos uersus terrā. Item genua flectendo reuerenter in Ecclesia. Item maiores, & excellentes personas nutibus honorando. Hęc autem triplex humilitas fuit in publicano, de quo Luc. 18. Primò quidem habuit humilitatem in corde, reputando se peccatorē. Propter quod percutiebat pectus suū. Secundò habuit humilitatem in ore, dicendo ad Dominum, Deus propitius esto mihi peccatori. Tertiò habuit humilitatem in opere. In cuius rei signū nolebat oculos ad cœlū leuare. Hanc itaq; triplicē humilitatē habuit Dñs, & magister noster Christus. Primò quidē humilitatē, in corde, iuxta illud quod dicebat Matt. 11. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Secundò habuit humilitatē in ore. In cuius rei signū sepe in Euangelio uocat se filiū hominis. Tertiò habuit humilitatem in opere, tum pedes discipulorum suorum lauando, tum egrotos tangendo, & curando, tum humilem, & contemptibilem mortem eligendo.

P R A C T I C A quomodo, & nos exemplo tam Christi, & publicani debemus habere humilitatē in corde in ore, in opere. Primò quidē in corde, humilia de nobismetipsis sentientes, se festinantes, prout nos admonet Apostolus Ro. 12. dicens. Non alta sapientes, sup. de uobis, sed humilibus consentientes, scilicet per imitationē. Et præcipue imitando Dominū nostrū Iesum Christū, prout ipsemet nos admonet Matt. 11. dicens. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.

Quod uerbum exponens August. libro de bono uirginali, dicit sic. Non dicit Christus : Discite à me mundum fabricare, aut mortuos suscitare. Sed quia mitis sum, & h.c. Secundo in ore non nisi humilia de nobis alijs prædicantes, nisi forsitan alijs bona nostra referremus ad ipsorum uilitatem, ut & ipsi uirtuosi, & boni fiant. Non licet tamen ex humilitate negare uirtutes, aut dona, quæ in nobis sentimus, tum propter uitandum scandalum proprium, tum propter uitandum mendacium, quia ut dicit August. de uerbis Apostoli ser. 19. & simi. licet recitatur in decretis. 22. quæst. 2. non ita. Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator, antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod ueritaueras. Veritas ergo in te non est, cum te dicis peccator, nisi talem te esse recognoscas. Hæc ille. Tertio in opere, ut nunquam gloriemur de operibus nostris bonis. Vnde Luc. 12. Cum feceritis, inquit, Christus, quæ præcepta sunt uobis, dicite, serui inuites sumus. Ecce humilitas in opere. Hinc Augu. Epistola. 57. ad Dioscorum scribens ait. Nisi humilitas omnia, quæcumq; beneficimus, & præcesserit, & comiterit, & cõsecuta fuerit, & proposita, quam intueamur, & opposita, cui adhereamus, & imposita, qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet superbia. Hæc ille. Vel dic, quod tunc quis habet humilitatẽ in opere, cum se refugit sibi oblatum honorem, & maxime, quod non est dignus. Vnde August. super Iohan. tractatu. 4. exponens illud uerbum beati Iohan. Baptiste. Non sum ego Christus. Iohan. 1. dicit, quod ipse Iohan. nullum tantum meritum habuit, quantum de ipsa humilitate, quod cum posset fallere homines, & putari Christus, atq; haberi pro Christo, eod quod tantæ gratiæ, & excellentiæ erat, cõfessus est tñ aperit, & dixit. Non sum ego Christus. Hæc ille. Patet ergo qualiter, iuxta obsecrationẽ Apost. debemus ambulare dignẽ in omni humilitate. scilicet cordis, oris, & operis. Et sic pater de prima uia.

SECVNDA uia, per quam debemus ambulare uersus cælum, dicitur mansuetudinis, de qua subdit Apostolus in præsentis Epistola, dicens. Et mansuetudine, supple ambuletis uos fratres. Est autem mansuetudo depressio, atque sedatio iræ, secundum Arist. 4. Ethicorum. Item lib. 1. de rhetorica. Vel secundum alios mansuetudo est uirtus, qua quis prouocatus iniurijs, & opprobrijs: aliorum, non irascitur.

nec

nec patitur inde tristitiam. Sed profectò hac tempestate, ualde pauci inueniuntur mansueti super terram, sed ferme omnes uolunt se vindicare de iniurijs, aut opprobrijs sibi illatis iniuriam pro iniuria, opprobrium pro opprobrio, contumeliam pro contumelia, & conuictum pro conuicto reddentes. & clauum clauo retundentes, quinimo grauiorẽ iniuriam sæpe referentes, quam fuerit illis illata. Vnde ex hoc sequuntur multæ turbationes, rixæ, & discordiæ, in communitatibus, quia ut dicitur Prouer. 15. Vir iracundus prouocat rixas.

MORALITER ergo notandum, quod tria debent nos inducere ad ueram mansuetudinem: quæ sunt

Exempla, Natura, Gloria.

PRIMO igitur exempla sanctorum uirorum mansuetorum debent nos inducere ad ueram mansuetudinem. Primum exemplum est de David, qui in multis, & circa multos aduersarios suos semper mansuetus exiit, utpote, erga Saul quærentem eum occidere, quem ipse occidere noluit, quamuis hoc frequenter potuisset, utpote, quando abscondit oram chlamydis suæ, cum purgaret uentrem. 1. Reg. 24. Item quando inuenit ipsum dormientem. 1. Reg. 26. Item erga Semei iniuriantem, atque maledicentem sibi. 2. Reg. 26. Similiter, erga Absolon filium suum, qui contra ipsum insurrexit uolens eum inuito, & adhuc uiuente regnare, nec tamen propterea uoluit pius pater eum perdere, quinimo præcepit Ioab, & his, qui in exercitu eius erant, ne interficerent eum. Ecce, quam mansuetus rex David, ita ut non uideretur reminisci iniuriam sibi facturam, ut dictarum. Propter quod orabat Dominum dicens: Memento Domine David, & omnis mansuetudinis eius. Secundum exemplum mansuetudinis est de Abraham, qui dixit ad Loth Gen. 13. Non sit quæso iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos, fratres enim sumus. Ecce in uersa terra coram te est, recede à me, obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Ecce profectò maxima uiri Dei Abrahæ mansuetudo. Tertium exemplum est de Isaac, quem cum pater immolare uoluisset ad domini mandatum, sic mansuetè, & patienter tulit Gen. 22. Quartum exem-

plum

plum est de Iacob, qui ualde mansuetus, & benignus se habuit erga fratrem suum Esau, ita, ut per suam mansuetudinem mitigauerit illius iram, & furorem. Gen. trigessimotertio. Quintum exemplum est Ioseph, qui factus dominus terrę Aegypti mansuetus se habuit ad fratres suos, quamuis eum prius uēdidissent. Quinimo omnem offensam in se commissam, benignus illis indulgit. Gene. 45. Sextum, & ultimum exemplum est de Christo, qui ualde mansuetus apparuit coram Pilato, & similiter cum duceretur ad crucem, ita ut tunc merito dicere posset illud Hiere. undecimo. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad uictimam. De hoc etiam longè ante prophetatum fuerat Esai. 53. Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondeute se obmutescet, & non aperiet os suum. Exemplo ergo tam Christi, quam prædictorum sanctorum uirorum debemus intendere uerę mansuetudini.

SECUNDO natura nos inducit ad mansuetudinem, sicut patet in multis animalibus, quę sunt naturaliter mansueta. Da exemplum de ouibus, & agnis. Quinimo nonnulla animalia naturaliter ferocia interdum efficiuntur mansueta, & mitia atque benigna. Da exemplum de Leone Beati Hieronymi. Item de urto beati Vedasti. Lupi etiam interdum efficiuntur mansueti. Mirum ergo est de aliquibus hominibus adeo duris, & amaris, quod nunquam possunt mansuescere, cum ferocia animalia mansuescant. Et ideo tales degenerant a uera natura hominis, quia homo naturaliter est benignus, dulcis, mitis, & mansuetus. Et ideo, recte possunt appellari diabolici uiri, eod quod imitantur diabolum, qui est sine mansuetudine, iuxta illud Hiere. 6. Crudelis est, & non miserebitur.

NOTANDUM tamen quod contingit homines circa mansuetudinem dupliciter peccare. Vno modo per defectum. Nam ut dicit Gregorius in morali. lib. 19. & similiter recitatur in decre. dist. 25. sunt namque. Aliqui sunt ita districti, ut omnem mansuetudinem benignitatis amittant. Alij autem ita mansueti, ut perdant iura districti regiminis. Vnde cunctis rectoribus utraque summo opere sunt tenenda, ut nec in disciplina uigore benignitatem mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine districtiorem deferant disciplinam. Regat er

go uigor disciplinæ mansuetudinem, & mansuetudo ornent sermone uigorem. Et sic alterum commendatur ex altero, ut nec uigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. Hęc ille. Præctica, quomodo illa duo, scilicet, mansuetudo, & rigor sunt in Deo. Vnde Augusti. super Iohan. tractatu trigessimotertio. Intendant, inquit, qui amant in domino mansuetudinem, & timeant eius iustitiam. Etenim dulcis, & rectus dominus, tanquam mansuetus dicitur Tacui. Sed tanquam iustus dicitur. Nunquid semper tacebo? Quo. n. modo sustinet peccantes, iudicaturus est contententes. Hęc ille.

TERTIO gloria, quæ repromittitur mansuetis, debet nos inducere ad ipsam mansuetudinem obseruandam, & humanam. Dicit enim Psal. quod mansueti hereditabunt terram, supple uiuentium in cælo, & delectabuntur in multitudine pacis, quæ scilicet, erit in cælesti gloria. Item idem Psal. Dixerit supple dominus mansuetos in iudicio. Sed quomodo ipsos diriget? Profecto diriget eos de ualle Iosaphat secum in cælum, cum dicit illis illud Mat. trigesimo quinto. Venite beati patris mei, percipite regnum, & cæt. Tunc enim ipse Christus exaltabit mansuetos in salutem, supple. æternam. Patet ergo de tribus, quæ debent nos inducere ad mansuetudinem. Et sic patet de secunda uia, per quam debemus ambulare uersus cælum, quæ dicitur uia mansuetudinis.

TERTIA uia, per quam debemus ambulare uersus ipsum cælum, dicitur uia patientiæ, de qua subdit Apostolus in præsentī epistola, cum ait. Cum patientia, supple aduersorum, ut dicit interli. quia, ut habetur Iacobi. 1. Patientia opus perfectum habet, idest, facit perfectum, & equanimiter tolerare aduersa, & Lucæ. uigesimo secundo. In patientia uestra possidebitis, idest, custodietis animas uestras, tanquam aperte diceret saluator. Per uirtutem patientiæ eritis domini & possessores animarum uestrarum, ut si anime uestrę passionibus obhorreat, eas tamen rationis arbitrio regaris, & ad patiendum inducatis. Vbi notandum, quod patientia nostra debet esse.

Generalis, Realis, Personalis.

PRIMO igitur debet esse generalis, idest, circa omnem materiam, quantumque ardua, & difficilē. Hinc Apost. 2. ad Corinth. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei mini-

ministros in multa patientia. Et nota, quod dicit in omnibus, quia contra omnia aduersa debemus nos armare uirtute patientia, ut non contumescamus, si pauperatæ patimur, si egritudine affligimur, si in fama ledimur, si parentibus, & amicis orbamur, si rebus secundis priuamur, si iniurias, & maledicta sustinemus, si contemptui, aut opprobrio à malis habemur, & huiusmodi. In omnibus ergo his aduersis, ac similibus patientiam habere debemus. Quod, ut facilius facere possimus, debemus ponere coram oculis nostris quanta, & quam patienter passi sunt Decimam. Hinc. Iaco. 10. dicitur. Patientiam Iob audistis, scilicet, quem debetis imitari, qui uno, & eodem die amittendo omnes filios, & filias, diuitias uniuerfas, atque corporis sanitatem, insuper illatis sibi ab uxore, & amicis opprobrijs, qui tamen eum consolari debent, in omnibus tamen his non peccauit, nec stultè quid per impatientiam contra Deum locutus est. Eiusdem i. Ecce, quam generalis, & uniuersalis fuit patientia Iob. Sed profectò ut dicit Beatus Ambrosius super psalmum. Beati immaculati. sermo. 8. Rarus Iob hodie inuenitur in terris, qui amittit diuitias, & filios, & cum uermes toto corpore fluenter, à Dei tamen charitate non potuit separari. Hec ille. Prætica, quomodo ad minimam egritudinem efficiamur impatientes, & contra Deum murmuramus, item ad amissionem modicæ substantiæ, etiam usque ad obolum, & huiusmodi.

SECVNDÒ patientia nostra debet esse realis, & non ficta. Sunt enim qui habent patientiam lombardicam. Lombardi enim siue longobardi uidentes, quod non possunt se uindicare de alijs, simulant patientiam cum eleuatione humorum suorum stringentes, siue mordentes labia sua. Intus tamen ardent per impatientiam. Horum igitur patientia non est realis, sed ficta. Talis etiam est patientia nonnullorum religiosorum; seruoium, ac mulierum. Tales enim cum reprehenduntur, interdum tacent, ne ostendendo latentem impatientiam, deterius habeant. Sunt tamen nonnulli, qui primum sunt satis patientes, cum scilicet, dicuntur eis contumeliæ, aut opprobria, sed postmodum suadente diabolo efficiuntur impatientes. Et de talibus loquens Greg. in suo pastoralis. c. trigesimo tertio, dicit sic. Euenire plerumque patientibus solet, ut eo quidem tempore, quo, uel aduersa

patient-

patientur, uel contumelias audiunt, nullo dolore pulsantur. Sed cum post paululum hæc ipsa, quæ pertulerunt, ad memoriam reuocant, igne doloris se inflammant, argumta ultionis inquirunt, & mansuetudinem, quam tolerantibus habuerant, retractantes in malitiam uertunt. Cuius quidem permutationis causa est, quia tempore confictus callidus aduersarius bellum contra utrumque mouebat, unum inflammas, ut contumelias inferret, alterum prouocans, ut lesus contumelias pro contumelijs redderet. Sed postquam superauit eum, qui contumelias dedit, eo relicto, & uictò toto conatu aggreditur illum, qui patiens fuerat. Et quem commouere in ipsa contumelia rum iaculatione non potuit apertò certamine, interim quiescens aptum deceptionis tempus inquit. Quæris ergo tempore ad uictoris animam redit, & uel rerum damna, uel iniuriarum iacula ad memoriã reducit, atque cuncta, quæ sibi illata sunt, uehementer exagrans, intolerabilia ostendit, tantoque errore mentem conturbat, ut plerumque uir patiens post uictoriam se non reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere, si occasio prebeatur, querat. Deinde idem Greg. tales comparat illis omnibus, qui postquam surrexerunt de grau infirmitate, interdum à modica febre superueniente occiduntur. Hec ille.

TERTIÒ patientia nostra debet esse personalis. Sunt enim plerique, qui optimè solent consolari aduersa patientes, & ad patientiam inducere, dicentes, quod nihil illis prodest conturbari, aut tritari, & quod de necessitate faciant uirtutem. Sed profectò tales etiam in minimis impatientes efficiuntur, nec tolerare uolunt, ut tempore aduersitatis ab alijs ad patientiam hortentur, quinimo in de quandoque de teriores fiunt. Quibus dicendum esset illud uerbum. Lucæ. 4. Medice cura te ipsum. Non satis ergo est, ut sciamus alios hortari ad patientiæ uirtutem, nisi etiam nosmetipsos exercitemus in materia patientiæ. Et hoc uoluit innuere Apostolus. 2. Cor. 6. cum ait. In omnibus exhibeamus nosmetipsos in multa patientia. Patet ergo, qualis debet esse nostra patientia. Et sic patet de tertia uia, &c.

QUARTA uia, qua itur ad paradysum, dicitur uia charitatis, de qua subdit Apostolus, cum ait. Supportantes ini-

nicem in charitate. Sunt enim multi imperfecti in via Dei & morum. Sed tales debent supportare, sine tamen Dei offensione, hi qui sunt perfectiores, aliis à vera charitate deficiunt, quia ut habetur 1. ad Corint. 13. Charitas omnia suffert.

MORALITER notandum iuxta prædictum uerbum Supportantes inuicem in charitate. quòd ad supportandum nos inuicem, non quidem in malo, sed in bono, & ex charitate, tria præcipue nos inducunt: quæ sunt Scriptura, Figura, Natura.

PRIMÒ quidem scriptura, ut patet ex uerbis Apostoli ad Gala. ult. dicentis Alter alterius onera portate, & sic adim plebitis legem Christi, qui supp. præcipit mutuam charitatem. Maximè autem debent Prælati, & maiores supportare per compassionem, & ex charitate defectus suorum subditorum, non ut eos impunitos relinquant, sed ut misericorditer eum illis, qui ex infirmitate peccat, agant. Sic enim consulit Apostolus ad Roma. 15. dicens, Debemus nos firmiores imbecillitates aliorum sustinere. i. supportare. Huius contrarium multi Prælati religionum agunt, qui sunt frequenter suis subditis duri, & austeri, sibi autem molles, & benigni. Quos reprehendit Saluator; Matt 23. dicens, Dicunt & non faciunt. Alligant onera grauia, & importabilia in humeros hominum, digito autem suo ea mouere nolunt.

SECUNDÒ ad supportandum nos inuicem ex charitate inducit nos figura. Legitur enim 3. Regum. 5. quod Salomon posuit in fundamento templi lapides grandes etiam preciosos; & quadratos. Per quod designatur, quod in ædificio ecclesie sive militantis perfecti, qui sunt quasi fundamentum illius, debent ex charitate supportare imperfectos, & imbecilles. Item sicut in ædificio templi Salomonis unus lapis supportabat alium, & sic in ecclesia unum membrum debet aliud ex charitate supportare. Sed proh dolor, hac tempestate sunt multi lapides. i. Prælati in ecclesia Christi omnino inuites, & quadratos possumus comparare illis monstris, Italicè Marmotte, qui solent apponi in columnis ecclesiarum, qui videntur portare totum pondus ædificij, & tamen à parte rei nihil ibi deseruiunt, nisi ad replendū locum, & ad prouocandum intuētes ad risum. Sic hodie multi in ecclesia

replent,

replent, & tenent loca bonorum prælatorum, qui propter suam imperitiam sepe prouocant alios ad risum.

TERTIÒ ad prædictam supportationem inducit nos natura. Refert enim Aug. de uerbis Apostoli. ser. 21. exponens illud uerbum Apostoli. Alter alterius onera portate, de natura ceruorum, quæ talis est, quod cum uolunt fraterum transire, ut ad insulam pergant pascuorum gratia, sic se ordinant, ut onera capiti suorum, quæ gestant in cornibus, super inuicem portent, ita ut posterior super anteriorē ceruicē proiecta, caput collocet. Et quia necesse est unum esse, qui ceteros præcedens non ante se habeat, cui caput inclinet, uicibus dicuntur id agere, ut lassatus sui capitis onere ille, qui præcedit, post oēs redeat, & ei succedat, cuius ferebat caput, cum ipse præiret. Et ita inuicem onera sua portantes fraterum transiunt, donec ad terram stabilem ueniant. Item ad idem propositum refert idem August. Homil. 15. quomodo membra humani corporis supra mutuò supportant. Nam quando unum membrum patitur, cetera membra compatiuntur. Vnde ibi dat exemplum de spina modicum pedem pungente, pro cuius remedio cetera pœnè membra concurrunt. Nam spina dorsi se incuruat, oculi non cessant locum punitionis pariter, & spinam querere, manus circa hoc operatur, nihilque uacat in homine ad subueniendum. Solum in pede factum est uulnus, & tamen totum, quod est in homine, operatur ad salutem illius, ut impleatur uerbum Apostoli. 1. ad Cor. 12. dicentis, quòd si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Deinde applicat Aug. suam similitudinem ad propositum nostrum, quomodo, scilicet, debemus ex debito charitatis nos mutuò supportare, & inuicem succurrere. Et sic patet intentum. Et per consequens de secundo principali.

TERTIÒ principaliter Apostolus in presenti Epistola nos admonet, & hortatur ad pacis commodum, cum ait. Solliciti, supple, sitis, seruare unitatem spiritus, id est, quæ est in Spiritu Sancto, uel quæ est à Spiritu Sancto in uinculo pacis, quia uera pax est uino cordium in domino. Hoc autem, supple, debetis facere, ut sitis unum corpus mysticū, iuxta illud ad Rom. duodecimo. Multi unum corpus sumus in Christo. Vel unum corpus, corporaliter nobis mutuò subueniendo, & unus spiritus idem uolendo, iuxta

illud 1. ad Cor. 1. Idipsum dicatis omnes, & non sint in uobis schismata, sicut uocati estis in una spe uocationis uestræ, id est, ad diem præmij cœlestis. Iterum Apostolus probat, & ostendit, quod debemus seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, quia militamus sub eodem domino, illuminamur eadem fide, & regenerati sumus eodem sacramento, scilicet baptisimi. Et hoc est, quod loquitur dicens. *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* De unitate Domini scribitur Deuteronomij 6. Dominus Deus tuus unus est. De unitate fidei patet per grammaticos, qui dicunt hoc nomen fides carere numero plurali. De unitate uerò baptisimi patet, tum quia eadem forma ubique obseruatur, scilicet, sicut tuum in nomine patris, &c. Tum quia eadem uirtus in ea interior operatur. Tum quia idem elementum in eo adhibetur, quod est aqua. Tum quia non reiteratur, sicut aliqua alia sacramenta. Bene ergo dictum est ab Apostolo. *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* Vnde legitur in legenda beate Cecilie, quod cum ipsa misisset sp̄solum suum Valerianum ad Urbanum Papam, ut ab eo in fide instrueretur, & baptizaretur, subito apparuit in niueis uestibus quidam senex tenens librum literis aureis scriptum ita continentem. *Vnus Deus, una fides, unum baptisma.* Cumque dictus senex interrogasset ipsum Valerianum, si crederet ita esse, respondit dicens. Non est aliud, quod uerius possit credi. Quo dicto senex disparuit. Valerianus uerò mox à beato Urbano baptismum suscepit. Et nota, quod huiusmodi apparitio facit ad confirmationem fidei nostræ.

MORALITER. Notandum iuxta illud. *Vnum corpus, & unus spiritus, &c.* quod membra eiusdem corporis habent inter se pacem multipliciter, per quod instrumur obseruare unitatem spiritus, & animi adinuicem. Primum enim unum membrum non inuidet alteri, quamuis perfectiori. Non enim pes inuidet oculo. Sic nec debet esse inter homines inuidia, eò quod unus sit nobilior, ditior, aut doctior altero. Secundo unum membrum ab alio casualiter lesum non se uindicat, sed patienter fert lesionem. Sic et debet esse inter homines, siue lesantur ab alijs à casti, siue à proposito. Sic enim magnum meritum acquirit lesus apud Dominum.

TERTIUM unum membrum alteri læso compatitur, & ipsum iuuat pro posse. Ita etiam debet esse inter homines, & non more canino mordere lesos, sicut plerique facere solent. Quarto unum membrum se opponit pro alio, & ipsum defendit, ut manus, uel brachium pro capite. Sic etiam debet esse inter homines. Verbi gratia. Si qui audiunt detractionem fieri de absente, debent ipsius honorem defendere, salua tamen ueritate. Quinto unum membrum cibum, quem recipit, cæteris membris, & præsertim propinquoibus communicat, sicut patet de ore, & stomacho. Sic etiam diuites debent communicare bona sua pauperibus, & signanter suis consanguineis, aut affinis, siue uicinis, quia ut habetur 1. ad Timotheum 5. Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habuerit, fidem negauit, & est in fideli deterior. Sexto membrum uilius solet magis supportari, sicut patet de pede. Sic etiam imperfecti in uia morum debent ex charitate supportari ab his, qui sunt perfecti, iuxta illud uerbum Apostoli 1. ad Thessalonicen. 5. Suscipite infirmos. Item ad Rom. 14. infirmum in fide assumite, scilicet benignè sanando infirmitatem fidei sue. Sunt enim multi simplices infirmi in fide, nescientes articulos fidei, aut qui uacillant circa aliqua credenda, qui tamen parati sunt credere, prout oportet. Tales ergo infirmi in fide sunt supportandi à discretis confessoribus, & benignè instruendi, non autem exprobandi, aut terrendi, prout nonnulli confessores facere solent. Patet ergo, quod unitas membrorum inducit nos ad unitatem animorum. Quod ubi fecerimus, indubiè obtinebimus in præsentem gratiam à Domino, & gloriam in futuro. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat per infinita sæcula. - rum sæcula.

Amen.

illud 1. ad Cor. 1. Idipsum dicitis omnes, & non sunt in vobis schismata, sicut uocati estis in una spe uocationis uestrae, id est, ad diem praemij coelestis. Iterum Apostolus probat, & ostendit, quod debemus seruire unitatem spiritus in uinculo pacis, quia militamus sub eodem domino, illuminamur eadem fide, & regenerati sumus eodem sacramento, scilicet baptismi. Et hoc est, quod loquitur dicens. Vnus Dominus, una fides, unum baptismum. De unitate Domini scribitur Deuteronomij 6. Dominus Deus tuus unus est. De unitate fidei patet per grammaticos, qui dicunt hoc nomen fides carere numero plurali. De unitate uero baptismi patet, tum quia eadem forma ubique obseruatur, scilicet, Ego te baptizo in nomine patris, &c. Tum quia eadem uirtus in ea interior operatur. Tum quia idem elementum in eo adhibetur, quod est aqua. Tum quia non reiteratur, sicut aliqua alia sacramenta. Bene ergo dictum est ab Apostolo. Vnus Dominus, una fides, unum baptismum. Unde legitur in legenda beatae Ceciliae, quod cum ipsa misisset spiritum suum Valerianum ad Urbanum Papam, ut ab eo in fide instrueretur, & baptizaretur, subito apparuit in niuis uestibus quidam senex tenens librum literis aureis scriptum ita continentem. Vnus Deus, una fides, unum baptismum. Cumque dictus senex interrogasset ipsum Valerianum, si crederet ita esse, respondit dicens. Non est aliud, quod uerius possit credi. Quo dicto senex disparuit. Valerianus uero mox a beato Urbano baptismum suscepit. Et nota, quod huiusmodi apparitio facit ad confirmationem fidei nostrae.

MORALITER. Notandum iuxta illud. Vnum corpus, & unus spiritus, &c. quod membra eiusdem corporis habent inter se pacem multipliciter, per quod instrumur obseruare unitatem spiritus, & animi adinuicem. Primum enim unum membrum non inuidet alteri, quamuis perfectiori. Non enim pes inuidet oculo. Sic nec debet esse inter homines inuidia, eod quod unus sit nobilior, ditior, aut doctior altero. Secundum unum membrum ab alio casualiter lesum non se vindicat, sed patienter fert lesionem. Sic et debet esse inter homines, siue lesantur ab alijs a casu, siue a proposito. Sic enim magnum meritum acquirit lesus apud Dominum.

TERTIO unum membrum alteri laeso compatitur, & ipsum iuuat pro posse. Ita etiam debet esse inter homines, & non more canino mordere lesos, sicut plerique facere solent. Quarto unum membrum se opponit pro alio, & ipsum defendit, ut manus, uel brachium pro capite. Sic etiam debet esse inter homines. Verbi gratia. Si qui audiunt detractionem fieri de absente, debent ipsius honorem defendere, salua tamen ueritate. Quinto unum membrum cibum, quem recipit, caeteris membris, & praesertim propinquiribus communicat, sicut patet de ore, & stomacho. Sic etiam diuites debent communicare bona sua pauperibus, & signanter suis consanguineis, aut affinibus, siue uicinis, quia ut habetur 1. ad Timotheum 5. Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habuerit, fidem negauit, & est in fideli deterior. Sexto membrum uilius solet magis supportari, sicut patet de pede. Sic etiam imperfecti in uia morum debent ex charitate supportari ab his, qui sunt perfecti, iuxta illud uerbum Apostoli 1. ad Thessalonicen. 5. Suscipite infirmos. Item ad Rom. 14. infirmum in fide assumite, scilicet benigne sanando infirmitatem fidei suae. Sunt enim multi simplices infirmi in fide, nescientes articulos fidei, aut qui uacillant circa aliqua credenda, qui tamen parati sunt credere, prout oportet. Tales ergo infirmi in fide sunt supportandi a discretis confessoribus, & benigne instruendi, non autem exprobandi, aut terrendi, prout nonnulli confessores facere solent. Patet ergo, quod unitas membrorum inducit nos ad unitatem animorum. Quod ubi fecerimus, indubiè obtinebimus in praesenti gratiam a Domino, & gloriam in futuro. Praesente Domino nostro Iesu Christo, qui cum

patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat per infinita saeculorum saecula.

Amen.

ON discumbas in primo loco. Luc. 14. Pro introductione presentis sermonis mouetur questio talis.

Q T R V M uolens discumbere in primo loco per desiderium prelatuſe, siue officij iudicaturæ semper peccet mortaliter. Videtur,

quod non, quia aliàs magna pars hominum eſſet in malo ſtatu, eò quòd multi clerici appetunt prelatuſam, & ſimiliter mul-
ti laici iudicaturam. In oppoſitum eſt euangelium præſens, ubi Chriſtus aperte reprehendit eos, qui apud Iudæos primos accubitus eligebant, per quos designantur eccleſiaſticæ dignitates.

PRO reſponſione ad hoc dubium premitendum eſt eò ſormiter ad beatum Tho. 2. q. 185. artic. 1. quòd in episcopatu quatuor poſſimus conſiderare. Primum eſt principale & finale, ſcilicet, episcopalis operatio. Verus enim episcopopus intendit utilitati, & commoditati ſubditorum, & peſer-
tim quo ad ſpiritualia. Et hoc uoluit innuere Chriſtus, quòd dixit primo prelatò eccleſiæ, & ſucceſſori ſuo Petro, il-
lud Io. 21. Paſce oues meas; paſce agnos meos. Secundum eſt altitudo gradus, ſiue ſtatus, quia episcopopus ſuper alios eò ſtituitur, iuxta illud Matth. 24. Fidelis ſeruus, & prudens, què conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Tertium eſt, id quod ſe habet ad iſta, quaſi conſequenter, ſcilicet, honor, & reuerentia, quia ut dicitur. 1. ad Ti. 5. Qui bene preſunt pre-
ſbyteri, duplici honore digni habeantur. Primus honor eſt obedientia, & reuerentia, quam debent exhibere ſubditis præ-
latis ſuis. Secundus honor eſt ſubuentio, & prouidentia temporalium, quam illis miniſtrare debent. Quartum eſt ſufficiencia temporalium. Vnde, ne Prælati dimittant ſpiritualia propter ſolicitudinem temporalium neceſſi-
tatum, prouifum eſt eis etiam abundè de poſſeſſioni-
bus terrenis, ita, ut in talibus multi eorum excedant perloſque nobiles, comites, ac principes. His igitur prælibatis, ponuntur aliqua conſclusiones, ſeu ueri-
tates:

PR I M A igitur ueritas. Non licet appetere primum lo-
cum in eccleſia. i. Prælatuſam ratione altitudinis gradus, ſiue
ratione honoris, aut reuerentiæ, quæ exhibetur prelatu-
re. Probatio. Omnis ambitio eſt uitiòſa, eò quòd impor-
tat inordinatum, & immoderatum appetitum dignitatis ra-
tione honoris, ſecundum beatum Thomam 2. 2. q. 171. arti-
2. Et ut dicit Chryſoſt. homi. 43. Anima cupiens honorem
in præſenti, non uidebit regnum cælorum in futuro. Sed
quicunq; appetit primum locum in eccleſia, id eſt, prælatuſam
propter conditiones prius poſitas, ſcilicet, ratione altitudi-
nis gradus, ſiue ratione honoris, aut reuerentiæ, eſt ambitio-
ſus, & ſuperbus. Igitur non licet appetere primum locum in
eccleſia pro prædictis circumſtantiis, aut conditiones. Vnde
de hoc reprehendit dominus phariſeos Matth. 23. di-
cens. Amant primos recubitus in cœnis, & primas ca-
thedras, &c.

SECUNDA ueritas. Non licet, appetere primum lo-
cum in eccleſia. i. prælatuſam ratione temporalium anne-
xorum dignitati. Probatio. Omnis auaritia eſt illicita;
cum ſit mortalis, & importet immoderatum appetitum tẽ-
poralium honorum. Sed appetere prælatuſam propter
temporalia pertinet ad auaritiam. Igitur hoc non licet.
Sed pro dolor, hac tempeſtate ferme omnes ambientes, &
aſpirantes ad eccleſiaſticas dignitates, ideo eas affectant,
aut ut honorentur, aut ut ditentur. Teſtes ſunt conſentient
eorum. Insuper experientia hoc docet aperta. Nam multi
eorum, nec dioceſes ſuas perſonaliter uiſitant, nec quæ ſunt
officij ſui, in propria perſona exercent, ſed per ſuffraganeos, &
uicarios, & ideo per uicarios ibunt ad Paradifum. Item pau-
ci cum ſponſis ſuis reſident, ſed potius ſequuntur curias prin-
cipum, aut forſan habitant in palatijs ſuis uanitatibus hu-
i ſeculi operã dantes. Nec apud eos eſt queſtio de cura, &
ſalute ouium ſuarum, ſed tantum de lana earum, ſpiritualia
cõmittentes uicarijs, & officialibus ſuis, tpalia uerò ſibi re-
ſeruãtes. Quæ quidem tpalia utinam impioſ, & non in im-
pioſ uſus conſumerent. Et quod execrabile eſt, emendas delin-
quentium ſubditorum conuertunt in proprios uſus,
cunt amen debeant conuerti in uſus pauperum, aut eccle-
ſiaſtarum deſolataram, & huiuſmodi. Abijt tamen à

me, ut omnes prelatos reputem tales. Non ergo indigna tur boni, si loquor de malis.

TERTIA ueritas. Non licet appetere primum locum in ecclesia, etiam cum intentione proficiendi subditis. Probatio. Qui enim sic appetit prelaturam est presumptuosus, quod patet sic. Nam secundum beatum Thoma. 2. 2. q. 185. art. 1. in solutione ad secundum. Ad statum episcopalem prexi gitor uitae perfectio. In cuius rei signum Christus, antequam committeret Petro pastorale officium, quaesiuit ab eo, an cum plus ceteris diligeret. Sed ille esse presumpuosus, qui se per seculum reputat. Igitur, qui prelaturam appetit, & signanter episcopatum, & supra, est presumptuosus. Et per consequens non licet dictam prelaturam appetere, etiam cum intentione proficiendi subditis. Ecce enim magnus ille doctor ecclesiae Augustinus, quamuis posset multum prodesse subditis, sicut rei postmodum probauit euentus, nunquam tamen appetiuit prelaturam, quantum potuit, eam subterfugit, & uitauit, quod patet ex uerbis eius in libro de uita, & moribus clericorum. Quod, inquit, esse potui, esse nolui, nec tamen quaesiuui esse, quod sum. Elegi enim magis abiectus esse in domo Dei, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Non enim in conuiuio domini mei superiorem locum elegi, sed potius inferiorem, & abiectum, & placuit illi mihi dicere, ascende superius. Et post pauca. Adeo, inquit, timebam episcopatum, ut quoniam ceperat esse iam alicuius momenti inter seruos Dei fama mea, in quo loco sciebam non esse episcopum, non illud accederem. Cauebam autem hoc, & agebam, quantum poteram, ut in loco salubriter humili, & non in alto pereclerarer. Sed domino seruus non debet contradicere, cui placuit mihi dicere, ascende superius. Hæc ille. Similiter multi alij uitauerunt, quantum potuerunt dignitatem pastorem, ut Ambrosius, Gregorius, Felix, & similes. Mirum ergo certè est, qua temeritate, aut presumptione hac tempestate multi indocti, & ignari mundanam, & dissolutam ducentes uitam id appetunt, maximè cum dicat idem Aug. notabile uerbum li. 19. de ciui. Dei. c. 19. Locutus, inquit, superior, sine quo populus regi non potest, cessi ita teneatur, atque administraretur, ut decet, tamen indeceter appetitur. Hæc ille.

AT uerò in contrarium allegant uiri mundani, & se mutant uerbis Apostoli. 1. Tim. 3. dicentis. Siquis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. De quibus meminit Grego. in suo pasto. c. 8. ita dicens. Plerumque, qui preesse concupiscunt, ad usum sue libidinis instrumentum Apostoli ei sermonis arripiunt, quo ait. Siquis episcopatum desiderat, &c. Qui tamen Apostolus laudans desiderium, protinus uertit in paenorem, quod prius laudauerat, cum repente subiungit dicens. Oportet autem episcopum irreprehensibilem esse. Ac si aperte diceret. Laudo, quòd quaeritis, sed prius discite, quid quaeratis. Et post pauca. Quamuis sciendum, quòd illo in tempore predicta uerba dicta sunt, quo quisquis plebibus praeerat, primus ad martyrii tormenta adducebatur. Tunc ergo fuit laudabile episcopatum quaerere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia grauiora peruenire. Ipse ergo sibi testis est, quia episcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam, quaerit. Hæc ille. Item contra illos, qui solent dicere. O si episcopus, aut abbas essem, talia, & talia facerem, loquens idem Grego. ubi supra. c. 9. dicit sic. Plerumque hi, qui subire magisterium pastorale concupiscunt, nonnulla quandoque bona opera animo proponunt. Et quamuis hoc elationis intentione appetant, operaturus tamen se magna pertractant. Sed sæpe sibi mens de seipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat, de mundi autem gloria non amare, quod amat. Cumque percepti principatus officio perfrui seculariter ceperit, libenter obliuiscitur, quicquid prius religiosè cogitauerat. Hæc ille. Patet ergo prolixè ex dictis sacrorum doctorum Aug. & Gregor. quòd non licet appetere primum in ecclesia etiam cum intentione proficiendi subditis.

QUARTA ueritas. Qui appetit primum in ecclesia, aperte se fatuam ostendit. Istud patet ex dictis Chryso. super Mar. sic dicentis. Primum ecclesie concupiscere nec iustum est, nec utile. Quis enim sapiens uult se subijcere ultro seruituti, & periculo tali, ut reddat rationem pro magna multitudine hominum, nisi fortè talis, qui non timet Dei iudicium, abutens primatu ecclesiastico seculariter, ut scilicet, conuertat ipsum in secularem? Hæc ille. Nonne quæso ille

est ualde fatuus, qui sponte obligat animam suam pro pe-
nè infinitis annis, quinimo totis uiribus laborat, tam
per se, quam per suos, ut se taliter obliget? Sic est in pro-
posito de multis. Secus autem, ubi quis canonicè eligitur,
& uocatur ad prelaturam. Et ideo sequitur alia conclusio,
siue ueritas.

QVINTA ueritas. Qui uocatur ad prelaturam per uia
canonicam potest licitè consentire, & eam acceptare, dum-
modò sit persona habilis, & quæ nullum habeat legitimum,
seu canonicum impedimentum. Hanc ueritatem uoluit in-
nuere Apostolus Heb. 5. qui cum præmississet dicens. Nemo
assumit sibi honorem, idest, assumere debet se ingerendo,
mox subiunxit. Sed qui uocatur à Deo, tanquam Aaron, id-
est, qui rectè eligitur, & qui dignus sit, sicut Aaron. De uo-
catione autem Aaron à Domino scribitur Exodi. 28. Quod
dominus dixit ad Moysen. Applica ad te Aaron fratrem tuum
cum filiis suis, de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fun-
gantur mihi. Num. decimoseptimo. legitur, quod dominus
ostendit Aaron dignum sacerdotio, siue pontificatu per uir-
gam, quæ floruit, & fronduit, & fructum fecit. Præsumitur
autem de aliquo saltem in foro exteriori, quod uocatur ad
prelaturam à Deo, tanquam Aaron, quando electio est cano-
nica, nec per uiam iuris potest calumniari, siue quando alicui
confertur beneficium curatum eo non petente, & qui ad
ipsum est idoneus, ut similiter cum alicui autoritate superio-
rioris imponitur in meritum obedientiæ officium prela-
turæ. Talis enim tenetur dictum officium in tali casu ac-
ceptare, dummodò non sentiat in se legitimum impedi-
mentum.

SEXTA, & ultima ueritas, & quæ concernit secundam
partem questionis proposita, est talis. Volens discumbere in
primo loco per desiderium officij iudicaturæ, non peccat,
dummodò sequentes circumstantiæ concurrant. Prima est,
quod sit persona ad hoc habilis. Secunda, quod non appetat
tale officium ex ambitione, seu appetitu dominandi,
siue etiam, ut diretur, quod pertinet ad auaritiam. Tertia,
quod appetat prodesse communitati. Nec est simile de of-
ficio prelaturæ, & iudicaturæ. Nam ad officium prelaturæ,
& signanter superioris, requiritur, quod aliquis sit perse-

ctus,

ctus, ut dictum est. Et quia nullus est certus, quod sit perse-
ctus, ideo nemini licet officium prelaturæ appetere: Ad of-
ficium autem iudicaturæ non requiritur talis uite perfectio,
ideo huiusmodi officium potest licitè appeti, tamen cum de-
bitis circumstantiis, ut dictum est. Non ergo eum, qui ap-
petit præesse ciuili, aut iuridicè, reprehendit Christus, sed
tantum eum, qui appetit præesse officio prelaturæ, dicens in
principio Euangelij præsentis. Non discumbas in primo lo-
co, idest, non te ingeras ad prelaturam, nec eam affectes in
corde tuo.

In præsentī ergo Euangelio de tribus principaliter fit
mentio, uidelicet.

De Christi refectione, in principio Euangelij.

De Hydriaci curatione, ibi. Et ecce homo quidam Hy-
dropici. & ceter.

De salubri instructione, ibi. Cum inuitatus fueris ad nu-
ptias, & ceter.

PRIMÒ igitur fit mentio de Christi refectione, cum
dicitur in principio Euangelij, quod intrauit Iesus in do-
mum cuiusdam Phariseorum Sabbato manduca-
re panem. De isto Principe Phariseorum dicit de Lyra,
quod uerisimile est, quod inuitauerit Christum malitiosè,
& non ex deuotione. Nam Pharisei præ cæteris Iudeis in-
diabantur Christo, & aduersabantur ei, & hoc ex inuidia.
Erāt enim more multorum ecclesiasticorum, & religiosorum
cupidi honoris, & gloriæ mundanæ, propter quod in
exteriori homine decebant uitam austeram, & religiosam.
Cum ergo uiderent iam multos currentes post Christum,
tum propter signa, quæ faciebat super ijs, qui infirmaban-
tur, tum propter sanctam, & sanam doctrinam, quam doce-
bat, illi summè inuidebant, & estimantes, quod diminueretur
pei eum gloria ipsorum.

MORALITER: Notandum, quod singula uerba, quæ
narrantur in principio huius Euangelij, multum conferunt
ad edificationem nostram, si modò sit, qui sugat mel de pec-
tra, & oleum de saxo durissimo, idest, qui ex sensu literalī pos-
sit commodè elicere sensum moralem.

PRIMÒ igitur dicitur, quod intrauit Iesus in domum, sup-
inuitatus, ut piè creditur. Per quod inuauitatus, quod non satis est,

ut

ut quis expectat, q̄ pauperes petant ab eo hospitium propter Deum, uerum etiam debet eos pr̄uenire. Qui enim taliter agit, duplex meritum apud dominum acquirit. Primum quia ex charitate eos pr̄uenit. Secundum, quia ipsos benignè tractat, & recipit. Sic enim agebat magnus ille Patriarcha Abraham: quia aduerserascende die stabat antestium domus sue, ut uideret, si qui pauperes transirent. Et quotquot transibant, rogabat eos in domum suam declinare. Quibus ingressis faciebat illis egregium vultum. Vnde propter tantam humanitatem ad pauperes meruit Angelos in specie peregrinorum hospitio recipere, ut legitur Gene. decimo octauo. Simile legitur de nepote eius Loth quo ad illos duos Angelos, qui ueniebant ad subuertendum Sodomam. Gene. decimo nono. Nota de illa ciuitate, de qua legitur in uitis patrum, quod habitatores illius circa solis occasum exibant ciuitatem, ut occurrerent peregrinis, pro quibus recipiendis adinuicem decertabant, uno dicente ad alium. Tu heri recepisti peregrinos tuo hospitio, nunc ergo permitte istos declinare in domum meam. Cui alter respondebat dicens. Tu es pauper, & sic posses grauari. Ego autem diues sum, & ideo melius possum illis prouidere, quam tu ipse posses. O quam charitatiua decertatio propter pauperes Christi recipiendos. Heu ubi hodie tales? Profectò refriguit charitas in cordibus multorum. Nota de illo patrefamilias, de quo refert Greg. Hom. vigesimotertio. Quod omni die habebat aliquos pauperes secum in mensa sua comedentes. Propter quod meruit Christum in specie pauperis recipere. Cui cum more suo ueller aquam in fundere eius manibus priusquam ad mensam sederet, ille subito disparuit. Ecce, quam gratum est Deo pauperes charitatiuè inuitare ad domum, & humaniter pertractare, iuxta facultatem domus.

SIC VNDÒ dicitur in præsentī Euangelio, quod domus, in quam intrauit Iesus, ut comederet panem, erat domus cuiusdam Principis Phariseorum. Per quod denotatur, quod Principes, & Nobiles, diuites, & potentes præ ceteris debent intendere operibus pietatis, eò quod commodius hoc possunt facere, quam pauperes, & mediocres. Hinc scriptum est Thob. quarto. Si multum tibi fuerit, abundan-

ter tribue. Et Luc. sexto. Ait Christus. Omni petenti te tribue. Vnde August. Hom. quadragesimaseptima. Alloquitur diuitem in persona domini dicens. Ego plus tibi dedi, ut haberes, unde pauperi dares. Pauperi non dedi ob hoc, ut te probarem, non quia ambobus, non habui, unde darem, sed quia uolui te probare per pauperem. Ego sum, qui diuitem, & pauperem feci, prærogatorem te constitui in bonis meis. Fac igitur pauperi misericordiam, quia nihil perdes, & me, qui tibi dedi, non offendes. Hæc ille. Ecce qualiter principes, & diuites huius sæculi monentur ad pietatis opera pauperibus exhibenda. Sed profectò multorum sunt adeo tenaces, & impij ad pauperes, quod non uolunt illis subuenire, nisi forsitan exigendo ab eis modicam eorum possessiunculam, etiam illi precio. Alij uerò sunt adeo prodigi, quod nihil habent, unde possint facere elemosynam. Et utriq̄ directè uadunt in infernum post magnum eorum patrem diuitem epulonem.

TERTIÒ dicitur in præsentī Euangelio, quod Sabbatum erat, quando princeps phariseorum dedit Christo manducare, per quod denotatur, quod etsi expediat omni tempore, & die uacare operibus pietatis, hoc tamen maxime faciendum est die festo. In cuius rei signum legitur Numeri. vigesimo octauo. Quod filij Israel die Sabbati debebant offerre domino duos agnos anniculos, ubi tamen aliis diebus sufficiebat offerre unum. Legitur etiam Thob. duodecimo. Quod cum factus esset dies festus domini, fecit Thobias prandium bonum in domo sua, ad quod uocauit per filium suum Thobiam iuniorem aliquos de tribu sua uinentes Deum, ut epularentur cum eis. Similiter Nehemiè octauo. legitur, quod Nehemias, & Eldras dixerunt populo Hebræorum. Itc, comedite pinguia, & bibite mulsam, & mittite partes eis, qui non præparauerunt sibi, quia sanctus dies domini est. Et hinc est, quod multi deuoti catholici diebus dominicis, & festis solent abundantius dare elemosynam pauperibus, & Ecclesijs. Similiter multæ bonæ, & probæ mulieres solent dominicis diebus dare pauperibus uacaram suarum. Contra hoc autem agunt multi, qui diebus dominicis, & festis multa expendant in meribus, & fructibus uentris, siue etiam in ludis, & huiusmodi.

iusmodi. De quibus conqueritur Dominus Eliaz. i. dicens. Neomeniam, & sabbatum, & festiuitates uestras non feram. Iniqui sunt cæus uestri. Calædas uestras, & solennitates uestras odiuit aia mea. Facta sunt mihi molesta. Labor uui sustinens.

QUARTO dicitur ubi supra, quod intrauit Christus in domum prædicti principis, ut manducaret panem. Non ergo illic ingressus est, ut manducaret delicata, & preciosa cibaria uoluptatis, sed panem necessitatis. Sepe tamen in Sacra Scriptura nomine panis omnis cibus intelligitur. Nec uerisimile est principem Phariseorum tantum obuulisse nudam panem Christo. Sic enim nõ fecisset honorem suum. Possibile tamen est, quod Christus, qui maxime abstinentiæ erat, ceteras efcas reliquerit, & tantum simplicem panem comederit, in hoc dans nobis exemplũ abstinentiæ. De potu autẽ Euangelista non loquitur, quia nomine panis intelligitur, quicquid cõmuni refectiõni accedit. Christi ergo abstinentia nõ stram debet retundere gulostatem, & ingluuiem, qui nõ sumus cõtenti uno cibo, nisi plures apponantur, & uarijs salis condiantur, ut peramplius acuant appetitum, & per consequens auidijs, atq; abundantius sumantur. Ex quibus omnibus uarij, & graues ægri tudines sequuntur, quæ tandẽ perducunt hominẽ ad interitum. Vnde uulgõ dicitur, qd plures interficit gula, quàm gladius. Nam ut dicit Chryf. hom. 55. Pedũ dolores, & capitis grauedines, atq; uertigines, manuũ tremores, longæq; & cõstosæ febres, atq; alia multa his plura, nõ ex indigentia, parcoq; uictu, sed ex crapula, & saturitate nasci solẽt. Nec quidẽ solũ ex crapula nascuntur egritudines corporis, uerũ etiã mentis, cuiusmodi sunt cõcupiscentiæ, libidines, motus carnales, & similia, ita ut dicat Augu. s. r. 2. Dñicæ primę in Quadragesima, qd saturitati semp iuncta est lasciuia. Vicina, inquit, sibi sunt uenter, & genitalia, & promemtorũ ordine uitiorũ ordo intelligitur. Hæc ille. Patet ergo moralis expositio primę partis præsentis Euangelij.

QUÆRITUR, cur Christus uoluit comedere in domo principis Phariseorum, maxime cum præ ceteris populi ipsi pharisei sibi aduersarentur, ut dictum est, quod etiã optime nouerat ipse Christus. Respondetur, quod hoc facere uoluit, propter tria. Primõ quidẽ, ut eos ad humilitatis exemplum adduceret, & maxime sua humili cõuersatione, eõ qd præ ceteris

ueris superbi essent, atq; arrogantes. Nam, ut ait quidã, mores ex cõuictu formantur. Secundõ, ut eos sua sancta doctrina informaret. Verisimile enim est, qd nunquã Christus ingressus est domũ cuiuscunq; aut in societate multorũ se reperit, quos nõ instruxerit. Nam inter comedendũ semp uerba edificatoria in ore habebat. Et huius rei testimoniũ habemus in hodierno Euangelio, in quo legitur, qd conuiuas induxit ad humilitatẽ, dicens unicuiq; eorũ. Cum inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco. Sed de hoc postea dicitur: Exemplo ergo ipsius Christi debent uiri Ecclesiastici, & religiosi, quoties cõtingit eos cum laicis comedere, uerba edificatoria habere, & non uana, & dissoluta more multorum. Tertio, ut nos ad dilectionẽ inimicorũ induceret, cum eis pacificẽ tempore, & loco conuersando. Ipse enim optime nouerat dictos phariseos sibi inimicari, & tamen eorũ societatem non refugit. Et hoc est cõtra illos, qui nunquã uolunt se inuenire in societate inimicorũ suorũ. Quod nõ caret suspicione odij, & rancoris, nisi forsã hoc faciãt ad euitandũ lites, & iurgia. Et istud potest uocari uitatio ad cautelã, quæ licita est, & rationalis. Et sic patet ad quesitũ, & per consequens de prima parte præsentis Euangelij.

SECONDõ principaliter in præsentis Euangelio fit mentio de hydropici curatione, cum subditur. Et ecce homo quidam hydropicus erit ante illũ, ut ipsum citius oculo misericordie, & pietatis respiceret Dominus, qui & in publico erat. Non enim faciebat se Christus claudi in camera, nec etiam cum baculis extra camerã custodiri, sed suã præsentia exhibebat omnibus etiã pauperibus, & infirmis. Cuius cõtrariũ faciunt multi principes, ita ut nõ pateat pauperibus grauatissimis accessus ad eos, sed tantũ nobilibus, aut diuitijs, qui alia qua munera illis afferũt, aut qui ingressum ab ostiarijs nummis sibi cõparant. Nõ sic autẽ agebat sanctus ille rex Ludouicus, qui prædictos abusus cõsiderãs bis in hebdomada stabat in publico, dans liberã audientiã pauperibus. Quorũ audita querimonia statim, & de plano dabat sententiã, etiã sepe contra se, maxime ubi materia eũ tangebãt. Sed profectõ de eo merito possumus dicere illud Eccl. 4. Vnus est, scilicet, in tali opere pietatis, & secundum non habet, idest, parem. Item illud Eccl. 44. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem

legem excelsi, de qua Deute. 1. Ita parvū audietis, ut magnū, nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Item de prædicta lege scribitur Esa. 1. ubi propheta loquitur in persona Domini dicens. Subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.

S E Q V I T U R in textu. Et respondens Iesus, scilicet, cogitationibus insidiantium sibi legisperitorum, & Pharisæorum, in quo factō ostendebat se verum Deum, qui solus novit cogitationes hominū, dixit. Si licet sabbato curare, id est, opera charitatis sine sabbati violatione facere, cuiusmodi est infirmitas sanare? Hoc autē querebat ab eis Christus, nō quia de hoc dubitaret, sed ut eos ex responsione sua confunderet. At illi tacuerunt. Et quidem meritō, quia videbant, quōd quicquid illi respondissent, contra se militasset, ut dicit glossa ordi. Si enim licet sabbato curare hominem, cur ergo ipsum observant, id est, attentē considerant? Quod si non licet, cur ergo pecora sua tali die curant? Ipse vero apprehensum, scilicet manu (non quod enim causa necessitatis, sed exemplo humilitatis, ut scilicet, per hoc factum doceret nos non abhorreere quamcūq; hominis infirmitatem) sanavit eum, ac dimisit, scilicet, abire corporaliter sanatum. Deinde probat, quōd non violent sabbatum sanando hominē corporaliter die illo, sic arguendo in virtute. Magis subveniendum est homini infirmitatem patienti, etiam in die sabbati, quā brutis animalibus in necessitate constitutis, pro quanto homo est nobilior creatura, quā brutū. Sed vos iudēi subvenitis brutis animalibus in necessitate constitutis, quia si vos, aut asinus uester cadit in puteum in die sabbati, statim extrahitis eum. Igitur a fortiori licet mihi, qui sum Dominus sabbati, curare hominem die tali. Et non poterant ad hæc respondere illi, quia ipsos convincebat, & ad merum non loquendi deducebat.

M O R A L I T E R. hydropicus iste designat multa genera peccatorum secundum multiplicem proprietatem, & conditionem dicti morbi. Est enim hydropicis morbus.

Inflatiuus. Stibundus. Fœtidus. Ponderosus.

P R I M Ō igitur est morbus inflatiuus. Inflat enim hominum corpus. Et quantum ad hoc designat superbiam, arrogantiam, & presumptionē, quæ omnia inflant. Vnde. 1. ad Cor. 8.

dicat

dicit Apostolus, quæ scientia inflat, id est, superbiere facit, si super fuerit sola, & absque charitate. Vnde Hester. 16. dicitur de Aman, quōd cum uideret se secundū post regem Assuerum, & ab omnibus adorari, in tantū tumorem arrogantie sublatuſ est, ut niteretur priuare regem regno, & uita.

S E C U N D Ō hydropicis est morbus stibundus. Nam hydropicus, quanto plus bibit, tanto magis bibere desiderat. Et quantum ad hoc significat auaritiam, quæ est insatiabile malum, iuxta illud Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia. Nam cupiditas est, quasi ignis, pecunia uero quasi materia talis igni. Et ideo sicut quanto plura ligna apponuntur igni, tanto ille plus crescit, ita in proposito quanto plura habet auarus, tanto magis inardescit ad alia habenda, uerbi gratia. Si aliquis clericus fuerit auarus, & habuerit capellam, appetit curam. Si habet curam, appetit præbendam. Quæ adepta, appetit archidiaconatum, & sic semper ascendendo usq; ad summū præsulatum. Quo adeptō, adhuc nō satiatur appetitus illius. Itē practica de officijs merè secularibus. Item de terrenis possessionibus, & dominijs. Vnde cupiditas, siue auaritia est tanquā ignis, qui nunquam dicit, sufficit, ut dicitur Proverb. 30. Hinc Iuena. 14. fatyra Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Ecce quā insatiabilis est auaritia. Et ideo meritō comparatur hydropicis.

T E R T I Ō hydropicis est morbus fœtidus. Habet enim hydropicus anhelitum fœtidum. Et quantum ad hoc designat rectē luxuriam, quæ reddit hominē luxuriosum fœtidum coram Deo, & angelis eius. Vnde de luxuriosis dicit in Iohel. Computruerunt iumenta, id est, homines lubrici, & carnales in stercore suo. Et istud potissimū habet uerū secundū Greg. in mora. lib. 24. de perseuerantibus usq; in senectā, & senium in immunditia sua. Nec quidē certē iste morbus solum fœtet in conspectu sanctorū angelorum, uerum etiam demonū, & signanter peccatum contra naturam, ita ut dicat August. ad fratres in eremo ser. 47. qui intitulatur de uehementi peccati Sodomiticis detestatione, quōd hæc turpitudine, & summa immunditia, à qua angeli fugiunt, tanta est, ut etiam demones eam uidentes oculos claudant. In huius etiam fœditatis signum, & testimoniū refert idem August. lib. 2. 1. de ciui. Dei, cap. 5. quōd in terra adiacente quondā regioni Sodomorum nascuntur

malescunt quædam poma, quæ uidentur satis pulchra exte-
rius, quæ etiam ad maturitatem perueniunt. Sed si compr-
mantur, aut dentibus masticeantur, mox in fumum foetidum,
ac fauillam euanescent. Hæc ille. Et sic patet intentum.

QUARTO ÷ hydropisis est morbus ponderosus. Reddit n.
hominem grauem, & ponderosum ratione superfluitatis hu-
moris aquatici. Et quantum ad hoc rectè designat peccatū
accidie, siue pigritie, quæ retardat hominem ab exercitio bo-
norum operum. Vnde piger dicitur, quasi pede eger. Vnde
uunumquemq; talem reprehendit scriptura Prouer. 6. dicens.
Vsq; quo piger dormies? Quando cõsurges de somno tuo?
Item eadem scriptura, ubi supra, admonet prædictū hydro-
picum, idest, hominem pigrum ad diligenter, & bene operan-
dum, & hoc excerpto fornicie, dicens: Vade ad fornicam ÷
piger, & considera uias eius, idest, diligentiam in operando.
Parat enim in estate cibum sibi, & congregat in messe, quod
comedit, sup. in hyeme. Et per hoc docemur congregare in
præsentī multitudinem bonorum operum, iuxta illud uer-
bum Apostoli ad Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur
bonum. Patet ergo, quid hydropisis significet, si spiritualiter
intelligatur.

MORALITER etiam iuxta illam Christi similitudinē
de boue, & aſino cadente in puteum in die sabbati, & conti-
nuè extrahendo, notandum, quòd per bouem cadentem in
puteum in die sabbati, designatur prælatus, aut uir doctus,
siue uir magnus, siue qui peccat ex certa scientia. Per aſinum
autem designatur subditus, siue qui peccat ex ignoratiã, aut
fragilitate humana. Tunc ergo uterque cadit in puteum in
die sabbati, quando peccat mortaliter. Qui quidē casus com-
muniter fit ad procuracionem diaboli, iuxta illud Psalm.
Deduces eos, tu sup. dẽmon homines peccantes in puteum
interitus. Sed quale remediũ? Profectò optimũ. Nã utiq;
peccantes, seu peccatores sunt cõtinuò, & repente extrahen-
di de prædicto puteo in die sabbati, idest, in die festo, & hoc
per peccatorũ contritiõnẽ, ad quam tenentur specialiter in
die festo, qui prius peccauerunt, ut sic possint, & ualeant di-
gnè sanctificare diem festum. Et ad hunc sensum uidetur esse
intelligendum illud Domini præceptũ Exo. 20. Memento,
ur diem sabbati sanctifices. Tunc enim debet homo à malis
operibus

operibus abstinere, & de perpetratis specialiter dolere,
alijs incurrit nouum peccatum per omissionem illius, ad quòd
tenetur. Insuper debet homo die festo bonis operibus in si-
stere, iuxta illud Ps. Declina à malo, & fac bonum. Hæc enim
sunt duæ partes perfectæ iustitiæ secundum Aug. super psal-
terium. Et sic patet de secundo principali.

TERTIO ÷ principaliter in præsentī euangelio fit men-
tio de salubri instructione, quam dat Christus omnibus, tam
magnis, quam paruis, quæ est de uera humilitate, de qua ipse
loquitur sub parabola de nuptijs, dicens: Cum inuitatus fue-
ris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte hono-
rator te inuitatus fuerit, &c. Textus est clarus, & ideo tran-
seundum est, ad sensum moralem.

MORALITER ergo per nuptias intelligitur gloria cœ-
lestis: & hoc propter.

Inuitationem, Dispositionem, Sessionem, Solennizationẽ.

PRIMO ÷ igitur propter inuitationem. Ad nuptias enim
huius sæculi soli amici inuitantur, & hoc ordinariè.
Extraordinariè tamen interdum inuitantur aliqui extra-
nei, ut potè, curati, dominus loci, & similes, ita in proposito
ad nuptias cœlestes soli Dei amici efficaciter inuitantur, &
uocantur. Amici, inquam, per gratiam, & charitatem, ut sunt
fideles catholici. Nihilominus & sufficienter .i. infideles, &
quique peccatores, sufficienter ad dictas nuptias uocantur,
sed tales nolunt uenire, peccatis eorum obstitentibus.
Quod ergo miseri peccatores priuentur nuptijs cœlestibus,
non est ex parte Dei, sed ex parte negligentie, & malitiæ eo-
rum. Ofẽ 13. Perditio tua Israel ex te, in me autem, &c.
Et ad hoc positum facit parabola, quæ legitur Marth.
20. de homine rege, qui fecit nuptias filio suo, & misit
seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, & nolabant uenire.

SECUNDO ÷ per nuptias intelligitur gloria cœlestis pro-
pter dispositionem. Cum enim occurrunt nuptiæ celebran-
dæ, disponitur domus, uel aula, in qua conuiuium celebran-
dum est, itẽ disponuntur epulæ. Fit Et prouiso de bono uino,
& sic de similibus. Ita in proposito iam facta est optima dis-
positio, & præparatio epularum pro celebrandis nuptijs
in cœlo. Procurator autem harum nuptiarum est ipse
Ser. Do. G. Pep. Pars Actiua. Ii Chri-

Christus: qui dicit omnibus electis, & praeordinatis ad vitam eternam, illud Luc. 17. Ego dispono uobis. i. preparo uobis conuiuium. Vobis, inquam, electis, & qui illud meruisti, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, unde de isto cibo, & potu nuptiarum caelestium loquens ipse procurator Christus. Ioan. 6. ait. Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Nam sicut duo praedicta, quae sunt corpus, & sanguis Christi: reficiunt Christi fideles in altaris sacramentis: ita etiam reficiunt beatos in caelo per specialem delectationem, quam sumunt ex uisione corporis Christi glorificati, pariter, & sanguis ipsius. Ad quam etiam refecionem nos inuitat idem procurator Christus. Prou. 9. dicens, Venite, comedite panem meum, & bibite uinum meum, quod miscui uobis. Itē Can. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Ecce igitur dispositio, & preparatio cibi, & potus dictarum nuptiarum. Nihilominus principalis cibus, & potus erit uisio, & fructio diuinae essentiae, quae satiabit quemlibet electum, iuxta illud Psal. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Aula autem regia in quam celebrantur caelestes nuptiae, est ipsum caelum empyreum. Quae quidem aula est ornata exteriori multitudine planetarum, & stellarum, quae tamen adiacent alijs caelis inferioribus. De ornatu uero interiore dicte aulae nemo nouit nisi qui illuc primū ingreditur. De hoc tamē ornatu uidetur loqui psal. cū ait, Omnis gloria eius sicut regis. i. admodū filiae regis ab intuitu in simbrijs aureis &c.

TERTIO de nuptiis intelligitur gloria caelestis propter sessionem. Qui enim iuxta domini consiliū in presenti Euangelio inuitatur ad nuptias huius seculi, debet recumbere in nouissimo loco: ut qui eum inuitauit, dicat sibi. Amice ascende superius. Ita in proposito, qui uolunt peruenire ad nuptias caelestes, & ascendere superius debent primum in presenti nouissimo loco per humilitatem uenire. In cuius rei testimonium concludit Christus in fine praesentis euangelij dicens, quod omnis, qui se humiliat, suppet in praesenti, exaltabitur. s. in futuro. Quod, quidem uerbum, reperitur Luc. 18. item Mat. 20. Hinc Luc. 1. dicitur. Deposuit, sup. Dominus potentes de sede, ut Saul. & Luciferum, & exaltauit humiles, idest, Dauid, & genus humanum, idest, homines humiles. Et in psal. hunc, scilicet, superbum humiliat deus, & hinc,

scilicet,

scilicet, humilem exaltat, idest, exaltabit in futuro. Humiliter igitur charissimi in praesenti, ut exaltetur a domino in illis futuris nuptijs caelestibus

QUARTO per nuptias intelligitur gloria caelestis propter solennizationem. Solent enim nuptiae terrestres solenniter celebrari. Tum ex parte sponsi, & sponsae, qui nouis, & pulchris uestibus induuntur. Tum ex parte sacerdotis in facie ecclesiae sponsum, & sponsam coniungentis. Tum ex parte amicorum dictis nuptijs congratulantium. Tum ex parte synphonizantium suauiter ludentium. Ita in proposito nuptiae caelestes cum mirabili, & inenarrabili solennitate celebrantur. Nam nubentes induuntur ibi mirabili lumine gloriae, ex parte anime, quae est prima, & principalis uestis, de qua in Psal. Amicus lumine, sicut uestimento. Unde in figuram huius Luc. 15. dominus ait, Cito profer te stolam primam, & induite illum. Similiter ex parte corporis in generali resurrectione induentur mirabili caritate, quae est secunda, & minus principalis uestis. Tum enim iuxta testimonium Apostoli ad Phil. 4. reformabit omnipotens Deus corpus humilitatis nostrae cōfigurati corpori claritatis suae. In cuius figuram legitur Hester. 6. Rex Assuerus, per quem intelligitur omnipotens Deus, iussit Mardocheum, per quem intelligitur quilibet electus: indui ueste regia, atque cū tali ueste ornatus ingressus est ad regiam, ut dicitur Hester. 8. Per quem designatur, quod ipsi electi cōpleta corpororum resurrectione apparebunt ante dominum Deum cū mirabili claritate. Quae quidem claritas non erit oibus aequalis, sed secundū magis, & minus, conformiter ad claritatem animae. Et hoc aperte innuit Apostolus. 1. ad Corin. 15. cum ait. Alia est claritas Solis. i. corporis Christi, & alia claritas Lunae. i. corporis beatę Virginis, & alia claritas stellarū. i. ceterorum corpororum glorificatorū. Et sic patet de utraque ueste nubentium in caelo. Praeterea ad Solennitatem taliū nuptiarum facit, quod ipse Christus, qui est sacerdos in eternū, secundū ordinē melchisedech, celebrabit in propria dictas nuptias, unde Mat. 22. dicitur, quod simile est regnum celorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Vbi per hominem regē intelligitur Deus, cuius filius est, quilibet electus. Dicitur ergo rex celebrabit filio suo. i. quilibet electo nuptias, quando quemlibet talem intrōducat ipsam caelum.

hæ ergo nuptiæ inchoantur quidē in presenti per gratiā, sed cōsummantur in futuro per gloriā. Insuper ad prædictā solennitatem facit, q̄ oēs sancti, & sanctę Dei congratulabunt ipsi nubentib. Prostremò ibi erit mirabilis symphonia, quæ decætabunt, sancti Dei Angeli, quia si gaudium sit Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente, vt habetur Lu. i. s. quāto magis gaudent sup introductione cuiuslibet iusti in cælum? Ad quod nos introducere dignetur ille, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica decimoctaua post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

RA TRES, gratias ago Deo meo semper pro uobis I. ad Cor. i. Beneficia Dei erga hominem sunt in triplici differentia. Nam quædam sunt magna, ut potest, q̄ dedit illi esse cū lapidibus, uiuere cum aialibus, intelligere cum Angelis. Alia sunt maiora, ut potest, q̄ fecerit ipsū ad imaginē, & similitudinem suam. Item, quod iustificauit eum, tum scilicet in baptismo, tum frequenter in penitentię sacramento. Similiter, qd̄ præseruauit eum à multis, & penē infinitis malis. Alia aut̄ sūt maxima, ut potest, quod redemit eum sanguine suo, & q̄ uoluit pro eo turpiter mori. Insuper, q̄ preparauit illi gloriā sempiternā, dūmodo bene, & fideliter uixerit. Et ideo multiplice de causa tenetur homo gratias Dño agere: Sed quid dicam? Profectò de tot, & tantis beneficijs multi tanquam ingrati non reddunt Deo gratias, in hoc deterioris conditionis existentes multis brutis animalib. Nam si porrexeris sepe panē cani, ille tibi, tanquam gratias agens fideliter seruiet, & sequetur te ubiq̄, etiā die, ac nocte, quinimo morti se exponet pro te defendendo, & quod maius est, infurgit quandoque canis, contra eum, qui necauit dominum suum. Et de hoc refert Amb. historiam in hexameron lib. 6. c. 4. de quodam ciue Antiochenę ciuitatis. Alij uero reddunt quidē gratias Deo de proprijs beneficijs, & sibi ab eo liberaliter collatis, sed non de beneficijs alijs à Deo collatis. Et hi quidem boni sunt, sed nondum perfecti. Alij autem reddunt gratias omnipotenti Deo de pro-

proprijs alienis beneficijs, & tales sunt ualde perfecti, eo maxime, q̄ reputant aliena beneficia tanquam propria. Et talis erat egregius Christi Apostolus Paulus, qui Corinthijs scribens, prout præmissum est, loquitur dicens: Fratres, gratias ago Deo meo semper pro uobis.

In præsentī ergo epistola, idem Apostolus tria principaliter facit: Nam primo gratias agit Deo, pro Corinthijs, in principio Epistolę. Secundò subdit causam prædictarum gratiarum, cum ait: Quia in omnibus, &c. Tertio inducit nos ad sp̄ future glorię, cū subdit: Expectatibus reuelationē, &c.

PR I M ò igitur Apostolus agit gratias pro Corinthijs, quos de nouo ad fidē Christi cōuertit, erātq̄ illius nouelle plātationēs. Dicit ergo, Gratias ago corde, ore, & ope; ut dicit interl. Deo meo. Quamuis enim Deus sit Dns omnium per creationē, & gubernationem, nihilominus Apostolus, reuocatur eum Deum suū, pp̄ specialē cultum, & dilectionē. Et sic et̄ dī specialiter Deus bonorū per fidem, & deuotionē. Vnde & P̄. Dicebat Deus meus es tu, & confortabor tibi; Deus meus es tu, & exaltabo te. Sequitur, semper. i. horis debitis, & temporibus constitutis. Et sic intelligendum est illud eiusdem Apostoli uerbum. i. ad Thessa. 5. dicentis: Sine intermissione orate. Pro uobis, sicut pro filijs churissimis, in gratia Dei. i. pp̄ gratiam Dei, quę data est uobis in Christo Iesu. i. per Christum Iesum non uestris meritis reddita, quia ut dicitur Io. i. Gratia, & ueritas per Iesum Christum facta est.

MO R A L I T E R notandum, iuxta illud uerbum Apostoli: Gratias ago Deo meo, quod ad instar diui Pauli debemus gratias Deo nostro agere. Vnde ad hoc faciendum tria principaliter nos inducere debent, quę sunt.

Copia scripturarum.

Vniuersitas creaturarum.

Abundantia beneficiorum.

PR I M ò igitur, &c. Vnde Apo. j. ad Tec. 5. In oibus gratias agite. Et nota, q̄ dicit. In oibus. s. tam in aduersis, q̄ in prosperis, quia ut dicit Boetius de cōs. philosophicę li. 2. profa. 8. plus hoibus p̄dest fortuna aduersa, quā p̄sp̄ra. Ex quo uerbo reuē cōcludere possumus, qd̄ debemus magis regratiari Deo rōnē aduersorū, q̄ prosperorū, eò q̄ illa sunt salutis nrę magis, etiā, q̄ prospera. Itē idē Apo. Cel. 3. ait. Oē qd̄ cunq̄ facitis

aut in uerbo, aut in opere, omnia in nomine Dñi nostri Iesu Christi, facite gratias agentes Deo patri. Vbi notandum, quòd debemus regratiari Deo tripliciter, uidelicet opere, ore, corde. Et de istis tribus modis gratias agendi Deo, loquitur Pl. cum ait: Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. In Dño, &c. Primò igitur debemus regratiari de opere, quòd notatur cù dicit Benedicam dñm in omni tpe. Et nota, qd sicut maledicimus Dñm male operádo, ita ipsum benedicimus bene operando, ut notat in decretis 1. r. q. 3. nolite dicere Pl. in psona illius, qui uult gratias agere Deo opere. Benedicam dñm, s. bene operando in omni tempore, s. pueritig, adolescentig, iuuentutis, & senectutis. Vel in omni tpe. i. die, ac nocte. Vel in omni tpe. s. prosperitatis, & aduersitatis. Cuius contrarij multi faciunt, qui ipsum Deum laudant solum tpe prosperitatis, iuxta illud Pl. Confitebit tibi cù benefeceris ei. Tpe aut aduersitatis eum blasphemant. Secundo debemus regratiari Deo ore, iò subditur. Semper laus eius in ore meo. Propterea enim dedit dñs loquelá homini, qd non fecit ceteris animalibus, ut ipse eñ lauder, & gratias agat ore, dicens cum illo sanctissimo Iob. Sit nomē dñi benedictum qd idem, uidelicet sicut Deo gratias? Hinc Aug. ad Aurelium. Quid melius animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quàm Deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri leuius, nec intelligi grádus, nec agi fructuosius potest. Vnde & de Virgine gloriosa legitur, qd uocata à quoquá Deo gratias rñdebat, ne uel illa paruula hora rñdendi à laude Dei cessare, ut refert Dñs. Ant. 4. parte summa suæ. Tertiò debemus regratiari Deo corde Vñ subdit Plal. In Dño laudabitur anima mea. i. laudib. illius occipabit. Hoc aut non est aliud, quàm ipsa Dei beneficia cogitare & meditari in corde suo, & recognoscendo ipsum summum benefactorem summe amare. Hoc. n. modo ipsi sancti pro præsentí corporibus exuti Deum laudant, s. m qd canit ecclesia dicens. Laudē dicite Deo nostro oēs sancti eius, & qui timetis Deū pusilli, & magni, qm, &c. Multę alię auctoritates sacre scripture possent adduci, quę nos pariter inducunt ad agendum gratias Deo, sed dicta sufficiant.

Secundo ad agendū gratias Deo nos inducit creaturarū uniuersitas. Nā ceterę creature infra hostem contentam
ipsum

ipsum inducunt suo modo ad agendum gratias benefactori suo, & ad eum laudandum atq; beuedicendum, iuxta illud Benedicite oīa opera Dñi, dño, laudate, & superexaltate eū in secula. Dan. 3. Item in Pl. Laudate dominum de celis. Sequitur. Laudate eum Sol, & Luna, laudate eum stellæ, & lumen, &c. Dicuntur autem ista in se insibilia laudare Dominum, atque benedicere eo modo, quo in communi prouerbio dicitur. Opus laudat magistrum. Vel sicut pulchritudo alicuius picturæ manifestat sapientiam artificis illius, unde laudatur. Cum ergo conspicimus pulchritudinem, ornatum, uirtutē, & ordinem inferiorum creaturarum incitāmur ad regratiandum ipsi Deo, maxime cum oīa hæc fecerit ipse nos. Est, & aliud, in quo huiusmodi creature prouocant nos occasione liter ad Deum laudandū, & illi gratias agendum, quia s. fecit nos egregias creaturas, cum tamen potuisset nos facere uiles, & infames ad modum multarum creaturarum. Vnde legitur in uiris parum, de quodam sancto patre, qui dicebat, quòd contemplatio nature buffonis multum edificabat eum, & incitabat ad reddendum gratias Deo, qui cū potuisset eñ facere uile inlar buffonis, fecerat ipsum egregiā creaturam, rationalem, & beatitudinis eternę capacem.

TERTIÒ ad agendum gratias Deo nos inducit abundantia suorum beneficiorum, quæ profectò multa sunt, ita, ut cōdignas gratias illi refundere non possimus. Propter quod dicebat Plalm. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Quasi diceret. Tot, & tanta sunt Dei beneficia, quæ ab eo recipi, quòd ipsa recompensare non ualeo etiam si uiuerem, usque ad centum mille annos. Veruntamen ipse à nobis non exigit equiualens, sed tantum quod est nobis possibile.

NOTANDVM est autem, quòd tria genera beneficiorum nobis cōtulit Dominus, scilicet

Generalia, Specialia, Singularia.

PRIMÒ igitur dñs nobis contulit quædam beneficia generalia, quæ sunt creationis, redemptionis, gubernationis. Ipse enim æqualiter fecit omnes homines ad imaginem suam. Similiter eodem precio. s. sui sanguinis quantum in se fuit omnes redemit. Apoc. 5. Redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Insuper

æqualiter pascit omnes tam bonos, quam malos. Vnde Mat. th. quinto. Solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.

S E C U N D O dominus contulit nobis quedã beneficia spiritalia, quæ sunt tria, videlicet expectationis, iustificacionis, conseruationis. Primũ igitur beneficiũ speciale uocatur expectationis. Ipse enim dominus Deus noster nolens aliquem perire, patietur, & diu expectat pauperes peccatores ad penitentiam, iuxta illud Esa. 30. Expectat uos dñs, ut miseretur uestri, & ideo exaltrabitur parcẽs uobis. Vñ Hiero. & recitatur di. 93. diaconi. Moderatio, inquit, Dei, ac pietas solũ nostrũ reditũ querit, ac nos cupit sua longa bonitate saluari. Secundum beneficiũ speciale uocatur iustificacionis. Ipse enim est, qui iustificat peccatorem peccata remittendo, & gratiam cõ ceteris uirtutibus cõferendo. In hac autem iustificacione ipse de filio diaboli facit proprium filium per adoptio nem. Item de filio perditionis, & gehennæ facit filium salutis, & eternæ gloriæ. Item de tenebris culpæ educit peccatorem ad lucem gratiæ. Item de seruitute, & uinculis peccatorum educit hominem ad summam libertatem gratiæ, ita ut merito illi gratias agendo dicere debeat illud psalm. Diripisti uincula mea, & ideo amodò tibi sacrificabo hostiã laudis, tibi gratias agendo de tali, ac tanto beneficio. Tertium beneficiũ speciale uocatur conseruationis. Non enim statim exterminat pauperem peccatorem, sed conseruat eũ in esse, ut agat penitentiam. Non aut conseruat Luciferũ, postquam peccauit, sed mox ipsum proiecit de altitudine celi in profundum infernalis abyssi. Similiter non sic conseruat Adam in medio terrestris paradisi, sed propter unum pomum ipsum statim inde eiecit, & in hanc uallem miseriæ habitare fecit. Item ipse est, qui conseruat iustum in iustitia sua, & cum in ea perseuerare facit. Alias nemo possit per unicum momentum stare in bono statu, sibi aduersante illo fortissimo leone infernali, similiter impellente eum ad casum propria carne. Propter quod dicebat ps. ad dominum. Nisi quia dominus adiuuit me paulominus habitasset I inferno aia mea.

T E R T I O dominus contulit nobis, quedam singularia beneficia, quedam huic, & quedam illi. Et de singulis singuli gratias agere debent. Vnde Chry. Hom. 72. si fieri, in-

quit,

quit, potest, rogo, ut quilibet nostrum per singulos dies intra se computeet non ratum communia beneficia, uerum & propriè sibi collata non promulgata, & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, & multo latentia. Sic enim continua gratiarum actionem domino poterit exhibere. Hoc namque maximum est sacrificium, hæc oblatio perfecta. Hoc fiducia fiet nobis occasio. Hęc ille. Debet ergo quilibet apud se cogitare, & considerare, quoties eum preseruauit dominus à tali, uel tali morbo. Item quoties eundem à simili morbo, uel alio liberauit. Item qualiter illi usum singulorum sensuum ut potest uisus, auditus, lingue, & huiusmodi. Similiter, quod fecit cum sanum, & perfectum singulis membris corporis sui, quod non fecit multis aliis hominibus. Item quod dedit illi intellectu ad intelligendum quid bonum, & quid malum, scientiam, aut artem ad lucrandum honestè uitam suam. Hęc enim, & his similia sunt singularia Dei beneficia, de quibus illi singulares gratias refundere debemus. Et sic patet de primo.

S E P T I M O principaliter Apostolus in presenti Epistola assignat causam, & rationẽ cur gratias Deo agere debeamus, cum subdit dicens. Quia in omnibus diuites facti estis in illo, id est, in Christo, non in homine, uel in illo, id est, per illũ, scilicet Christũ, in oĩ uerbo, & in oĩ sciẽtia. i. in intellectu scripturarũ, & hoc quantum pertinet ad salutẽ uestrà. Nã unctio, id est, spiritus sanctus docet sufficienter interius quemlibet Christi fidelem de omnibus necessarijs ad illius salutem.

ADVERTENDVM tamen, quod Apostolus in presenti textu, & passu uidetur loqui p̃dicatoribus, quia sunt diuites in Christo in oĩ uerbo, & oĩ sciẽtia, quia hnt donũ uerbi. cũ sufficienti, sciẽtia ad officiu p̃dicationis requisita, nihilominus inter eos aliqui hnt donũ uerbi cum parua sciã, & isti sunt periculosi, eò quod nimis confidunt de p̃dicto dono, pro quod interdum nimis laxant habenas. Alii hnt sciẽtia, sed cũ insufficienti, & hoc forsã ad eorũ humiliationẽ, quia si haberent utrumque, possent de facili inde inaniter gloriari. Alij uerò hnt donũ uerbi cũ sciã, & tales p̃t multũ p̃ficere in populo, & sibijpsis, si uolũt bene uti grã Dei. Sunt, & alii, qui neutru hnt, & per tales contẽnitur uerbum Dei, quod non est passim, & indifferenter oĩbus committendũ, sed probatis, & idoneis.

MORALITER iuxta illud uerbũ. In oĩbus diuites, &c.

Notar.

Notandum, quod sunt diuitiæ triplices, uidelicet.

Temporales, Spirituales, Aeternales.

P R I M O igitur sunt quedam diuitiæ temporales, quæ sunt communes bonis, & malis. Circa quas tria summopere cauenda sunt.

P R I M U M est, ne iniuste acquirantur, quia, ut dicitur ps. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Et est sensus, quod melius est habere modica bona, & iuste acquisita, quam multa, & magna per fraudes, & iniquas adinuationes, & subtilitates comparata. Primæ enim diuitiæ plus profunt suis possessoribus, quam secundæ. Nota de Thobia iam sene, & cæco facto, qui quàmuis pauper essent, summopere tamen uitauit iniustam acquisitionem temporaliu. Vnde de eo legitur euistem. 2. quod cum uxor sua de labore manuum suarum emisset hedum caprarum, & domum attulisset, ille audiens uocem balancis ait: Videte ne forte furtiuus sit. Reddite eum domino suo, quia non licet nobis ex furto edere aliquid, aut contingere.

S E C U N D U M est, ne huiusmodi bona nimis ardentur amantur ponendo in ipsis cor suum. Propter quod ps. diuites huius sæculi alloquitur dicens. Diuitiæ, si affluant, nolite cor apponere, scilicet, per inordinatum amorem, & superfluum sollicitudinem. Super quo dicit gl. ord. allegando Aug. quod ps. non dicit. Nolite habere diuitias, quia non damnat diuitias, unde mereamur cælum, sed damnat inordinatum affectum ad eas, dicens. Diuitiæ, si affluant, &c. quia, ut dicitur Eccles. 5. Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis, id est, nullam inde habebit utilitatem, eò quod auaritia sua non permittit eum bene uti talibus etiam in sua necessitate. Hinc vulgo de homine anaro dicitur, quod moritur fame propter bona sua. Cauere ergo debet ne diues in bonis suis nimis ponat cor suum.

T E R T I U M cauendum circa huiusmodi bona est ne nimis parce custodiantur, alias deducunt hominem in infernum, post illud diuitem de quo Luc. 16. Qui nihil dare uoluit pauperi mendico Lazaro. Propter quod Crates Philosophus, prout refert Hiero. 1. parte epistolarum suarum, epistola 6. c. 3. congregatis omnibus suis diuitijs, quæ etiam consistebant in magno auri pondere, proiecit eas in mare, di-

cent.

cent. Malò uos mergere, quàm mergi à uobis. Quod autem diuites nimis parce bona sua custodiendes, nec inde elemosinas facere uolentes, finaliter dānentur, non solū probat historia præcedens de diuite epulone, uerumetiam hoc idem patet euidentissimo signo, & ad oculum. Refert enim Petrus Damianus in quadam epistola, quæ incipit Porro dum fili. dicens, q̄ in partibus Neapolitanis est, quidam mons igneus, & fumigans, & quoties in illis partibus moritur aliquis reprobus diues, ignis uidetur rumpere de præ dicto monte. In super tanta congeries resinæ sulphureæ ex ipso hiatu protinus profluit, ut torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare descendat. In quo quidem facto uidetur sensibiliter, atque corporaliter impletum illud quod in Apoc. de reprobo dicitur, quia pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda Apoc. 21. Narrat etiam ibi dem ad confirmandum dictum suum, de quadam presbytero, qui uolens sciscitari rei ueritatem, quodam die post missæ celebrationem montem conscendit, & tanquam temerarius scrutator ad locum accessit, sed inde non descendit, nec dein cepit uisus est. Hęc ille. Cauendum est ergo ne diuites nimis parce custodiant diuitias suas, sed illas tempore, & loco in bonos, & pios usus distribuere studeant, si eternam dānationem uitare uolunt. Et sic patet de diuitijs temporalibus.

S E C U N D O sunt quedam diuitiæ spirituales. Et iterum istę sunt duplices. Quedam enim sunt communes bonis, & malis, ut sunt gratiæ gratis datę similiter, & dona. Da exemplum de propheta, de dono lingue, de sapientia, & huiusmodi. Cayphas enim malus erat, & tamen prophetauit de morte Christi, cum ait. Expedi, ut unus homo moriatur pro populo. Iohan. undecimo. Alię sunt diuitiæ spirituales bonis, & iustis proprię, ut charitas conscientię puritas, uita bona, & opera sancta. Nam, ut dicit Augustinus de uerbis domini, serm. trigesimoquinto. Bona temporalia, non sunt uoganda proprię bona, neque diuitiæ, quia paupertate sunt plena, & semper obnoxia casibus. Quales enim diuitiæ sunt propter quas times latronem propter quas times feruum tuum, ne te occiso auferat, & fugiat? Si uerę diuitiæ essent, securitatem tibi darent. Deinde ad propositum subdit dicens, Ergo illę tantum sunt uerę diuitiæ, quas cum habuimus,

buimus,

Dominica XVIII. post Trinit.

buerimus; perdere nou poterimus, nisi forsan uobis uolentibus, & cōsentientibus. hæc ille. Item idem Dominica 8. post Trinitatem Serm. I. ad propositum loquitur dicens. Omnis bonus fidelis diues est. Pauper forsan in cella: sed diues in conscientia. Diues nempe in conscientia securior dormit in terra; quàm diues terrenus in purpura. Itē idem 66. ad idē propositum loquitur dicens, super psalterium. Foris pauper es; sed inus diues diuitias rectum portans, quas non amitteres; etiam si de naufragio nudus eñres. Et Gregor. Homil. I. 5. Diuitie, inquit, huius seculi fallaces sunt; quia no biscum diu manere non possunt. Item fallaces sunt, quia mentis nostræ inopiam expellere non valent. Solę autem illę diuitiæ verę sunt, quę nos diuitiis virtutibus faciunt. Deinde subdit dicens. Si ergo fratres charissimi diuites esse cupitis, veras diuitias amate. Hęc ille. Taliter enim diues erat ille philosophus dictus Bias; qui fuit vnus de septem sapientibus, de quo refert Dominus Antoninus in prima parte chronice sue. tibij, c. j. §. iij. quòd cum hostes arderent patriam suam, & ceteri fugerent secum portantes quecuque chara preciosa habebant, iste nihil secum tulit. Qui cum super hoc interrogaretur, respondit dicens. Ego, inquit, certę omnia bona mea mecum porto; scilicet, sapientiam, quę auferri non potest, leuisque est ad portandum. hæc ille. Et sic patet de diuitijs spiritualibus, pro quibus congregandis multum laborare debemus.

TERTIO, sunt quædam diuitiæ æternales, de quibus loquitur dominus Prouerb. 8. dicens. Mecum sunt diuitiæ, & gloria, atque opes supernæ. Item in Psalm. Gloria & diuitiæ in domo eius. Istę autem diuitiæ æternales, & cælestes non sunt aliud, quàm plena atque perfecta factas regnantium cum Deo in cælis, vt pote, quibus nihil deest; quia ut dicit Boet. de cōsol. lib. 3. profa. 2. beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus. Sed forsan dicit aliquis, Audio diuitias illas cælestes esse immensę precij, & valoris. Ego autem pauper sum, & inops, quomodo ergo potero illas mihi comparare? Cui respondemus, quòd per aurum charitatis, id est per opera in charitate facta. Ista enim est optima moneta, & quam quilibet quantumcunque pauper, & egenus quo ad substantiam

Sermo I. de Epist.

huius mundi potest faciliter habere, si uenerit, si modo faciat, quod in se est ad habendum eam. Quicumque ergo ieiunat in gratia, & charitate, aut orat, aut elemosinam parat, aut rigit pauperi, aut quodcunque opus meritorium facit in præfenti, talis congregat sibi diuitias illas cælestes, quas recipiet post hanc uitam. Ad quod faciendū nos admonet saluator. Matth. 6. dicens. Thesaurizate uobis thesauros in cælo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Meritò ergo, & rectè dici potest, de illis, qui iam possident illas cælestes, & æternas diuitias prædictum uerbum Apostoli. In omnibus diuites facti estis, in illo, i. cum Deo. Et sic patet de secundo.

TERTIO principaliter Apostolus in hodierna epistola inducit nos ad spem futurę glorię, cum subdit, dicens. Expectantibus reuelationem Domini Nostri Iesu Christi. Prius enim dixerat Apostolus quòd diuitibus in Christo nihil deest. supra ad salutem necessarium. Nunc de eisdem loquens dicit, quòd tales expectant, id est, expectare debent per firmam spem, reuelationem Domini nostri Iesu Christi, id est, apertam uisionem illius, cò quòd sunt uisuri eum clarè, & nudè, siue facie ad faciem in cælo. Tunc etiã confirmabit ipsos electos usque in finem, id est, in perpetuum, ut non possint deinceps peccare, nec per cōsequens dictam gloriam amittere, iuxta illud eiusdem Christi uerbum Iohan. 6. Eum qui uenit ad me, non eijciam foras. Potest etiam prædictus textus intelligi, & exponi de aduentu Christi ad iudicium, quem expectant iusti, qui sunt diuites, in fide, & gratia. Tunc enim reuelabit se Christus, i. manifestabit bonis, & malis, iuxta illud Luc. 21. Videbunt filium hominis uenientem, scilicet ad iudicium, cum potestate magna, & maiestate. Et Egiã 3. Videbunt omnes fines terrę salutare Dei nostri.

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbum. Expectantibus reuelationem domini &c. quòd debemus firmiter expectare quatuor, uidelicet.

Aduersorum tolerantiam
Diuini auxilij præsentiam,
Corporis reformationem
Æternam beatitudinem.

Dominica XVII. post Trinit.

P R I M O igitur debemus constanter, & indubiè expectare aduersorū tolerantiam, si sup. cupimus esse de numero saluandorum. Non enim est bonus miles, qui in campo non audet aduersariū expectare. Expectari ergo, & sustineri constanter debent tentationes, & tribulationes presentis uitæ ab electis militantibus in hoc seculo. Sic enim talia expectabat sanctus ille propheta Domini Dauid, cū dicebat. Improperium expectauit cor meum, & miseriam, sup. in presenti. Vbi uero quis in presenti non patitur, nec sustinet aduersa, debet certitudinaliter talia expectare in alio seculo, eò, quòd oportet pati in presenti, aut in futuro. Sed primum eligibilis secundò. Sed profectò uix posset hodie reperiri homo super terram, qui ueraciter posset dicere prædictum uerbū Psal. quia corda hominum hodie non expectant impropere, sed gloriam non miseriam, sed delicias, & uoluptates carnis, & mundi.

S E C U N D O debemus expectare diuini auxilij presentiam, ne, scilicet, in aduersis deiciamur, per pusillanimitatē, aut impatientiam. Et de utroq; simul loquitur Psal. dicens. Expectabam eum, qui saluū me fecit; id est, faciet à pusillanimitate spiritus, ecce primum, & tempestate, ecce secundum. Cum ergo aduersa patimur, dicere debemus illud Psal. Deus in adiutorij meum intende, Domine ad adiuuandum, &c.

T E R T I O debemus expectare corporis reformationē, quæ fiet in generali omnium resurrectione. Vnde Apostolus Phil. 3. Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Modo enim corpus nostrū est obsecrū, sed tunc erit clarum. Modo graue, & ponderosum, sed tunc leue, & agilissimum. Modo mortale, & passioni subiectum, sed tunc immortale, & ab omni lēione liberum. Modo loco occupatum, & derentum, sed tunc subtile, & omnia facile pertransiens.

Q U A R T O debemus expectare æternam felicitatem ex parte animæ. Thob. 2. Illam uitam expectamus, quam Deus daturus est fidelibus suis. Interim autē debemus uacare bonis, ac sanctis operationibus. Da exemplum de agricola, qui diligenter laborat spe mercedis consequendæ. Vnde Psal. Expecta Dominum, qui supple, remunerabit te pro tuis benemeritis.

Sermo III. de Euang. 256

meritis. Quod si differatur præmium, ne propterea fatigetur, sed uiriliter age, bene operando. Et si forsā labor sit grandis, nihilominus confortetur cor tuum ex cōsideratione futuri præmij, & patienter sustine Dominum te flagellantem ad tuam utilitatem, ut sic tandem requiescam transeas ex hoc mundo ad patrem tuum cælestem. Præstante Domino nostro Iesu Christo qui &c.

Dominica decima octaua post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

D I L I G E S. Matt. 22. Pro introductione presentis sermonis mouetur questio talis. Vtrū in præcepto de dilectione sit ordo necessarius, & essentialis?

A D hanc questionem respondet beatus Thob. 2. 2. quest. 45. art. 8. dicens, q̄ ordo charitatis cadit sub præcepto, ita ut aliqua teneamur prius, & principaliter diligere, alia uerò posterius, & minus principaliter. Vnde de Deo loquens anima deuota Cant. 2. dicit sic. Ordinauit in me charitatem. Super quo gl. interl. id est, ordinatam me fecit habere charitatem sic, scilicet, quòd primò, & principaliter diligatur Deus, deinde proximus, ut dicit Christus in presenti Euangelio. Vnde Aug. lib. de doctrina Christiana assignat talem ordinē diligendorū, ut, scilicet, primò diligamus, quod supra nos est, quod est Deus. Secundò ut diligamus, quod nos sumus, id est, animas nostras. Tertio, quod iuxta nos est, id est, proximos nostros, tam homines, quam angelos. Quarto, qd̄ infra nos est, scilicet corpus nostrū. Vnde conformiter ad hæc quatuor ponam hic quatuor ueritates.

P R I M A igitur ueritas. Debemus in primis, & super omnia diligere Deum, & hoc propter tres rationes, quæ tanguntur in illis uerbis Deut. 6. item in presenti Euangelio cum dicitur. Diliges Dominū Deum tuū. Debemus ergo ipsum super omnia diligere. Primò ratione largitatis, quia Dominū. Secundò ratione bonitatis, quia Deum. Tertio ratione propinquitatis, quia tuum.

P R I M O igitur debemus Deum diligere super omnia ratione largitatis. Et hæc ratio tangitur, cum dicitur, Dominū.

Dominus

Dominus enim est nomen largitatis, & magnificentie. Vnde & Domini solent communiter esse largi, & magnifici alij. Et ex tali magnificentia diliguntur ab alijs, & permaximè à subditis. Da exemplum de rege magnifico ad subditos, qui ex hoc tantum ab eis diligitur, quòd se exponunt morti pro eo, & eius quærela. Vis cognoscere Dei magnificentiam ad subditos suos, qui sumus nos? Audi Apostolum ad Roma. 8. dicentem. Proprio filio suo non pepercit Deus, sup. pater, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Similiter ipse filius ualde liberalis exitit erga nos redimendos, iuxta illud Apoc. 1. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Vis etiam cognoscere magnificentiam Spiritus Sancti erga nos? Attende quàm toties sanctificat nos peccata nobis remittendo. Quod autem peccatorum remissio attribuitur Spiritui Sancto, patet ex illis uerbis Christi ad discipulos suos Iohan. 20. Accipite Spiritum Sanctum, quorù remissionis peccata, remittuntur eis. Ecce quomodo peccatorum remissionè coniungit Christus aduèntu Spiritus Sancti, tanquàm opus illius. Patet ergo liberalitas patris, & filij, & Spiritus Sancti erga nos. Meritò ergo debemus Deum trinum, & unum diligere super omnia ratione largitatis sue erga nos. De qua etià largitate admirans deuotus Bern. dicebat. Domine quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam uisitas eum? scilicet cù tot, & tantis beneficijs. Mittis enim ad eum saluandum unigenitum filium tuum. Mittis, & Spiritum tuum paraclitum. Denique te ipsum referuas adoptatis in præmium. Si dici fas est, nimis prodigus es erga eundem hominem. Et sic patet de prima ratione.

SECUNDÒ debemus diligere Deum super omnia ratione bonitatis. Et hæc ratio tangitur, cum dicitur ubi supra Deum. Bonù enim habet in se rationè affectiui, & attractiui ad hoc, quòd diligitur. Et ut dicit philosophus in sua rhetorica. lib. 1. Bonum est, quod sui ipsius gratia est expetendum, siue appetendum. Quanto magis ergo bonitas Dei, quæ non est participata, sed essentialiter data, ut potè perfecta, & consummata, debet nos allicere ad ipsum Deum summè, & super omnia diligendum? Nam ut dicitur Luc. 18. nemo bonus, si licet essentialiter, nisi solus Deus. Creaturæ autè bonè sunt ex Deo, & accidentaliter, non autem ex se. Et breuiter boni-

tas est uirtiliter in Deo, qui est fons omnis bonitatis. Bonitas autem creata causaliter, & effectiue est ab eo, quia ab eo cuncta bona procedunt, secundùm quòd orat ecclesia in quadam collecta dicens. Deus à quo bona cuncta procedunt, largire supplicibus tuis, ut cogitemus, &c. Triplex est autem bonum, quod procedit ab ipso Deo, scilicet, honestum, utile, delectabile. Primò igitur bonum honestum est à Deo; iuxta illud Sap. 7. Innumerabilis honestas per manus illius. Bonum enim honestum dicitur sapientia, similiter & uirtus. Quod autem utrumque horum sit à Deo, patet quidem primò de sapientia. Nam, ut dicitur Eccl. 1: Omnis sapientia à domino Deo est. Patet similiter idè de uirtute per illud ps. Spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Secundò bonum utile est à Deo. Bonum enim utile dicitur diuitiæ, nòtè aurum, argentum, lapides preciosi, dominia terrena, & huiusmodi. Et hæc similiter bona utilia à Deo, tanquàm à fonte totius boni procedunt. Ipse enim est, qui producit mineralia in uisceribus terræ, itè gemmas in litoribus maris, & breuiter domini est terra, & plenitudo eius. Tertio bonum delectabile est à Deo. Bonum enim delectabile dicitur pulchritudo, quæ delectat uisum. Item fragrantia, quæ delectat odoratum, suauitas, quæ delectat gustum, melodia sonorum, quæ delectat auditum, & sic de alijs, quæ delectare possunt hominem in præsentia, quæ omnia sunt à Deo. Ecce, quò omne bonum, quod potè haberi ab homine in presenti, est à Deo effectiue, siue huiusmodi bonum sit honestum, siue utile, siue delectabile. Modò sic est, quò omnis effectus eminentissimè præexistit in sua causa. Ex quo concluditur, quò eminentissimè, & perfectissimè quòdlibet prædictorum bonorum est in Deo, tanquàm in fonte totius bonitatis. Ex quo relinquitur, quò rationaliter debemus diligere Deum super omnia ratione bonitatis summè, & perfectissimè in eo existentis, siue formaliter, siue eminentissimè.

TERTIO debemus diligere Deum super omnia ratione propinquitatis. Et hæc ratio exprimitur, cù subditur ubi supra. Videmus. n. quò homines sibi propinquos cõter, & quasi naturaliter diligunt, quia ut dicit Apo. ad Ephes. 5. Nemo in quàm carnè suà, id est, cõsanguineis, aut propinquò odio habuit, nisi sup. fuerit ualde peruersus. Modò ad propositum Deus est ualde nobis propinquus, quia pater noster est. Sic

enim eum appellamus in oratione dominica dicentes. Pater noster, qui es in cælis. Matth. 6. & Deut. 32. Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te? Item Matth. 23. Vnus est pater uester, qui in cælis est. Sed qualis pater? Certè talis, qualis describitur ab Apostolo 2. ad Cor. 1. dicens. Pater domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui, &c. Ecce, quàm propinquus nobis est Deus, quia pater noster. Item in alio apparet huiusmodi propinquitas, quia ille, qui est pater noster secundum diuinitatem, factus est frater noster in incarnatione secundum humanitatem. In cuius rei testimonium ipse post suam resurrectionem apparens Maria Magdalena, dixit illi. Vade ad fratres meos, id est, ad Apostolos, & dic eis, &c. Iohan. 12. Dilige ergo christiane dominum Deum tuum, &c. bene tuum, quia pater tuus, & frater est. Et breuiter ex quo carnem assumpsit, est totus tuus, nil sui reseruans sibi. Nam corpus suum in cibum, sanguinem in precium, & poculum, atque uitam in redemptionem suis dedit. Pater ergo de prima ueritate diffusè, quæ dicit, quod debemus primo, & principaliter Deum, super omnia diligere.

S E C U N D A ueritas. Post Deum debemus diligere nos ipsos secundum animam. Et quàmuis de hac dilectione non dederit dominus speciale præceptum, hanc tamen innuit, cum de dilectione proximi loquens ait. Diliges proximum tuum, sicut teipsum. In quibus uerbis præfertur dilectio sui dilectioni, proximi, ut dicit Beatus Tho. 2. 2. q. 45. art. 8. in sol. ad secundum. Et si dicatur in contrarium, quod Apostolus. 2. ad Ti. 3. uituperat homines seipfos amantes, dicens quòd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, quia erunt homines seipfos amantes. Ad hoc dicendum, quod Apostolus ibi loquitur de amore, quo quis se amat secundum sensualitatem, sic scilicet, quòd illi subijciat rationem, quod ualde uituperabile est, & perniciosum. Nullo modo autem loquitur de amore, quo quis se amat secundum naturam rationalem. querens eius perfectionem, quia hoc ualde laudabile est, utpote, ad charitatem pertinens. Quod ergo homo secundum naturam rationalem, id est, secundum animam debeat magis seipsum diligere, quàm proximum, patet manifestè in hoc, quòd non debet committere scienter quod uic-

que peccatum, etiam ueniale, ut liberet proximum à morte. Hoc enim est de mente Beati Augustini in li. de mendacio. Et hoc idem recitatur in decret. 2. 2. q. 2. faciat, ubi sic ait. Faciat homo etiam pro temporalis salute hominum, quod potest, scilicet, licitè. Cum autem ad hoc uenerit, ut tali saluti, nisi peccando consulere non possit, iam se existimet non habere, quod faciat, ut dicit Leo Papa, & recitatur di. 46. sicut non, indecens est crimen suum alienis commodis impendere, & exercere.

T E R T I A ueritas. Debemus plus diligere salutem spirituales proximatorum nostrorum, quàm propriam corporalem salutem. Vbi nota, quòd nomine proximatorum intelliguntur parentes, filij, consanguinei, affines, boni, & mali. Hi enim omnes censentur proximi nostri, inter quos tamen aliqui sunt aliis proximiores, eo, scilicet, ordine, quo positi sunt, Comprehensores, etiam siue homines, siue Angeli, existant, comprehenduntur sub nomine proximatorum. Non autem damnati, siue demones, siue homines sint. Tales enim non communicant, neque ulterius communicare possunt nobiscum in gratia, & charitate. Neque similiter participes sunt aeternæ hereditatis. Et ideo ad tales non debet se extendere nostra charitas. Hoc ergo supposito probatur principale intentum, uidelicet, quòd plus debemus diligere salutem spirituales proximatorum nostrorum, quàm propriam salutem corporalem. Nam, ut habetur. 1. Io. 3. nos debemus pro fratribus nostris animas ponere, id est, uitam nostram corporalem. Sic negerunt sancti Dei Martyres, qui ex tali opere laudantur ab hominibus in terris, & gloriosè ornantur à Deo in cælis. Specialiter autem ad hoc tenentur, & obligantur ecclesiæ prælati, cum, scilicet, uident lupum inuadentem oues suas, quia ut habetur Io. 10. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et sic patet de tertia ueritate.

Q U A R T A ueritas. Debemus ex charitate, licet postremo, diligere corpora nostra. Pro quo notandum, quòd corpora nostra possunt dupliciter considerari. Vno modo in quantum instrumenta uirtutum, & honorum operum. Alio modo in quantum instrumenta uitiorum, & malorum operum, & ut in eis quodammodo infectio culpæ, & corruptio potest. Primo modo sunt ex charitate diligenda. Cum

enim huiusmodi corpora non sunt à malo principio creata, ut Manichei fabulantur, sed à Deo, qui est creator omnium restat, quod possimus eis bene uti, utpote, tanquam instrumentis, & organis bonorum operum, iuxta illud Apostoli uerbum ad Rom. 6. Exhibete membra uestra arma iustitiæ Deo. Vnde si bene illis usi fuerimus in presenti, tandem beatificabimur in futuro, non quidem per Dei uisionem, sed per quandam beatitudinis animæ Deum uidentis redundantiam. Secundo modo accipiendo corpora nostra, illa sunt odienda, in quantum, scilicet, nos alliciuur secundum appetitum sensitiuum ad multa illicita, & inhonesta. Propter quod dicebat Apost. Ad Rom. 7. Insuper ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Vnde de utroque simul loquitur idem Apost. ad Rom. 6. dicens. Sicut exhibuistis membra uestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem. Ecce secundum. Ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Ecce primum. Vnde ad propositum loquens Prosper in sententiis dicit sic. Corpus nostrum, quia pars nostri est, ad hoc diligendum nobis est, ut salutem eius, & fragilitati naturali consulamus, & agamus, quatenus spiritui ordinatè subiectum ad æternam salutem accepta immortalitate, & in corruptione perueniat. Hæc ille. Patent ergo quatuor, quæ sunt à nobis ex charitate diligenda, & de ordine eorundem. De qua quidem dilectione charitativa loquitur thema præmissum, cum dicitur. Diliges.

IN præsentibus ergo Euangelio, de tribus principaliter fit mentio, uidelicet.

De modo insidiandi, in principio Euangelij.

De modo diligendi, ibi. Diliges dominum Deum tuum, &c. De modo credendi, ibi. Quid uobis uidetur de Christo, &c.

PRIMUM igitur fit mentio de modo insidiandi, cum dicitur in principio Euangelij. Pharisei audientes, quod Iesus silentium imposuisset Saduceis, cõuenerunt in unum.

PRIMO quo notandum secundum magistrum in historia scholastica, quod tempore aduentus Christi in mundum, erant apud Iudæos tres sectæ à communi uita aliorum differentes, uidelicet.

Phariseorum, Essæorum, Saduceorum.

PHARISÆI ducebant saltem exterius austeram uitam,

uitam, & hoc tam in cibo, quam in potu, quam etiam in uestitu. Nam parco cibo, & potu urebantur, insuper in extremitate inferiori uestimento suorum deferabant simbrias, ut ab aliis cognoscerentur. In quibus amiscebant spinas, ut sic ambulando pungerentur in tribus, quas non cooperiebant, ut sic ex cruore inde procedente reputarentur ab aspicientibus uiri sancti, & mortificati. Insuper tam in frontibus, quam in brachijs suis sinistris deferabant quasdam chartas apertas, in quibus scriptus erat decalogus, quæ uocabantur phylacteria, ut sic à populo estimarentur iugiter in cordibus suis habere memoriam mandatorum Dei. Et breuiter, ut dicit Christus Matth. vigesimotertio. Omnia opera sua faciebant, ut uiderentur ab hominibus, & estimarentur boni, & sancti homines. Quia ergo in habitu, & in prædictis differabant ab alijs Iudæis, ideo uocabantur Pharisei, id est, diuisi, & partiales. Nam, & phares idem sonat, quod diuisio. De secta autem talium fuit Paulus priusquam conuerteretur ad fidem Christi, hoc enim ipsemet testatur Act. vigesimotertio. dicens. Ego Phariseus sum, filius Phariseorum. Contra tales ergo Phariseos sæpe, & uehementer prædicauit Christus, ipsos de multis peccatis reprehendens. Vnde contra nullos tantum legitur inuexisse, sicut contra prædictos. Nota, si uis, quomodo Hypocritæ, & falsi Clerici, atque Religiosi uidentur esse quodam modo imitatores talium, & per consequens reprehensibiles. Et sic patet de prima secta, quæ erat apud Iudæos, quæ dicebatur Phariseorum.

ES SÆI sic ab alijs Iudæis differabant. Nam fermè in omnibus monasticam ducebant uitam, nuptias fastidiebant, & reprobabant. Omnia communia habebant. Vnguentum, & oleum opprobrium reputabant, in ueste candida incedebant, ut sic interiorum se protestarentur habere nitorem, & munditiam.

SADUCEI uerò sic ab alijs differabant. Negabant enim corporum resurrectionem futuram, asserentes animas nostras simul cum corporibus mori. Et tales uidentur habuisse ortum, & descendisse ab illis infidelibus, de quibus Sapient. 2. dicitur. Dixerunt impij cogitantes apud se non scire. Exiguum, & cum tædio, est tempus uitæ nostræ.

& non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit reuersus ab inferis, quia ex nihilo nati sumus, & post hæc erimus, tanquam non fuerimus. Sumbent etiam tales fundamentum sui erroris ex illo textu Ecclesiast. 3. ubi sic legitur. Vnus est iateritus hominis, & iumentorum, & æqua utriusque conditio. Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumeto amplius. Cuncta subiacent uanitati, & omnia pergunt ad unum locum De terra facta sunt omnia, & in terram pariter reuertuntur. Propter hæc igitur, & his similia dicti Saducei negabant futuram sanctorum corporum resurrectionem nescientes discernere inter hominis corpus, & animam. Gratis enim concedit illis, quod equa est hois conditio ex parte corporis iumetorum. Ex parte tamen animæ longè differt ab eis, tanquam immortale, & incorruptibile à mortali, & corruptibili.

Hic ergo Saducei Christus silentium imposuit, ut dicitur in principio huius euangelij. Hoc autem fuit, quando, ut legitur Matth. 22. immediatè ante uerba præsentis euangelij, quæserunt a Christo dicentes, Magister, Moyses dixit. f. Deu. 6. Si quis mortuus fuerit non habens filium, ducat fratrem eius uxorem illius, & suscite semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, & primus uxore ducta mortuus est sine filiis, & non habens semen reliquit uxorem fratri suo, similiter secundus, tertius, & quartus, usque ad septimum, nouissimè autem omnium, & mulier defuncta est, in resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? Omnes enim eam habuerunt. Isti ergo Saducei mouerunt quæstionem coram Christo, qui uidebat eis insolubilis. Dicebant enim de tali uxore, quod impossibile erat, ut daretur alicui prædictorum septem uxororum determinatè, quia eadem ratione, qua deberet assignari uni, deberet similiter assignari alteri, eò quod non est maior ratio de uno, quam de altero. Insuper non uidentur possibile, quod detur septem fratribus simul, quia est cõtra legem Moysi, quod duo fratres, aut plures simul coniungantur uni, & eidem mulieri matrimonialiter. Et ita ex his omnibus intendebant concludere dicti Saducei, quod sit impossibile hominem semel mortuum resurgere.

Horum ergo errorem confutauit Christus unico uerbo, dicens illis, Erratis nescientes scripturas, sup. propheta-

rum, in quibus sæpe fit mentio de finali corporum resurrectione, ut faciliè ostendi posset, si non timeretur prolixitas. Insuper erratis, nescientes uirtutem Dei, qui cum omnia ex nihilo produxerit, multo magis potest humana corpora mortua resuscitare. Denique erratis, æstimantes, quod si homines resurgerent, iterum matrimonialiter adiuicem coniungerentur, quod falsum est, quia in resurrectione, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in celo. Probat etiam ibidem ueritatem resurrectionis generalis, sed probationem causa breuitatis pertransio. Ex tali ergo responsione imposuit Christus silentium Saduceis, ita ut non pateret eis locus replicandi contra dictam responsionem, & sic posuit eos ad metam non loqui.

Hic ergo prælibatis, quæ faciunt ad faciliorem intellectum huius euangelij, intrandum est in expositionem eiusdem euangelij, quod sic incipit, Audientes Pharisei, quod Iesus silentium imposuisset Saduceis, modo prius exposito, conuenerunt in unum, ut multitudine uincerent, quem rone superare non poterant, ut dicit Chryost. in homi. hodierna. Et interrogauit eum unus ex eis legis doctor tentans eum. Ut enim dicit glo. interlinearis, isti Pharisei ad cæcillam proponunt per unum quæstionem Christo, ut si uiuicat, omnes uictores uideantur. Quod si uiuicatur, solus erubescat, & confusus appareat. Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ecce quæstio tentatiua, quæ est ualde theologa, quia de primo, & principali mandato legis, quam legis doctor proponit illi summo doctori, & qui docet homines scientiam. Ille ergo legis doctor de magno mandato interrogat, qui nec minimum seruat, ut dicit Chryost. Practica, quomodo multi sunt similes huic legis doctori, qui magnas, & profundas quæstiones faciunt, non quidem, ut addiscant, sed ut scioli appareant.

MORALITER iuxta illud, Audientes Pharisei, quod Iesus silentium imposuisset Saduceis, notandum, quod circa silentium se habent homines in triplici differentia.

Nam quidam sibi ipsi imponunt silentium.

Alii imponitur, & tacent.

Alii imponitur, sed nesciunt tacere.

Primo igitur aliqui attendentes, quod in multiloquio

non deest peccatum, ut habetur Prover. 10. sibiipsis pro tpe & loco imponunt silentium. Et tales teraciter sunt uirtuosi. Vnde moralis ille Poeta Cato. Virtutem primam esse puta compefcere linguam. Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere. In huius etiam figurā legiſt Luc. 1. q̄ Zacharias tacens, genuit Iohannē, qui interpretatur, in quo est gratia. Legitur. q̄ quidam petijt a Socrate Philosopho, qualiter possit reputari sapiens. Cui ille. Continūe, inquit, serua silentium. Et breuiter imponere sibiipsis tempore, & loco silentium, tam laudabile est, & edificatiuum, quod etiam stultus si tacerit, sapiens reputabitur, ut habetur Proverb. 17.

S E C V N D O alijs imponitur silentium a superioribus pro loco, & tempore, & tacent. Da exemplum de religiosis, qui ex statutis suis habent certis horis, & locis serua silentium, quod & faciunt, si non uelint incurere penam, aut culpam, maximē, ubi sunt consuetudinarij. Da etiam exemplum de patrefamilias in domo sua. Vnde quidam poeta. Audi, uide, tace, si uis uiuere in pace.

T E R T I O alijs imponitur silentium a maioribus suis, sed nolunt, aut nesciunt (impellente forsā passione) tacere, Et tales sunt cōiter causa multorum iurgiorū, & litij. Et in hoc solēt mulieres plus deficere, q̄ uiri. Vnde noui quēdā uirū, probū, & honestū, qui solitus erat faceret dicere uxori suę cū ira, & cholera loquenti. Tace, si potes. Mirum est certē, q̄ Christus imposuit silentiū Saducæis, & q̄ nemo ē Angelus, si descēderet de celo, p̄t imponere silentiū aliquibus loqua cibis. Sic ergo patet de primo principali presentis euāgelij.

S E C V N D O principaliter in presenti Euangelio sic mētio de modo diligēdi, t̄ Deū, quam proximū, quē nobis dat Christus r̄ndens ad legisperitum. Et primō ostendit modū diligēdi Deum, cū ait, Diliges dñm Deū tuum. Et nota, q̄ non dicit, cognosces, aut timebis dñm Deum tuū, quia ista duo sunt cōia bonis, & malis, sed, dicit. Diliges, q̄ est propriū bonis. Dicit ergo Diliges, & nō tm̄ cognosces per fidem, aut timebis timore seruili, sed diliges per charitatem dominum, cui timor, Deum, cui honor, tuū, cui amor debetur. Diliges ergo Dominum, quia per suam potentiam te ad imaginem, & similitudinem suam, tanquam egrēgiam, & nobilissimam creaturam fecit. Deum, quia per suam sapientiam te docuit,

& in-

& intellectum dediſt tuum, quia per suam bonitatem seipsū fecit tuū, & sic te redemit. Sequitur. Ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximū, & p̄imum mandatum. Ponit ergo, siue assignat Christus tripticū modum diligēdi Deum.

P R I M V S igitur modus est, ut diligatur ex toto corde nostro. Tunc autem Deum ex toto corde diligimus, quando de eo sepe cogitamus, & cogitando ipsum amamus. Vel, quando omnes cogitationes nostras ad ipsum dirigimus, & referimus. Vel, quando ob amorem illius omnes cogitationes uocias, & malas, ne intrent in cor nostrum, repellimus, & illis obstitimus. Vel, quando dilectionem eius omni alij dilectioni cuiuscūq̄ creaturę preferimus. Vel, diliges dñm Deum tuū, ex toto corde habitualiter, est non semper actualiter. Pro quo notandum ē in beatum Tho. 2. 2. q. 45. arti. 3. in solu. ad secundum. quod dupliciter contingit Deum ex toto corde diligere. Vno quidem modo in actu, sic, scilicet, quod totum cor hominis semper actualiter in Deum feratur. Et hoc modo diligitur Deus super omnia a beatis, qui nihil habent, quod eos impediat, aut distrahat a tali dilectione. Secus autem de nobis uiatoribus. Et ideo dominus ad tale continentiam, & actualē dilectionem nos non obligauit, sciens eā nobis esse impossibilē. Alio modo contingit Deum ex toto corde diligere in habitu, sic, scilicet, quod totum cor hominis in Deum habitualiter feratur, ita ut nihil contrarij, & aduersum dilectioni Dei cor hominis recipiat. Et hoc modo nos uiatores tenemur Deū ex toto corde diligere. Nec quando uenialiter peccamus, contra hoc preceptum facimus, eō q̄ ueniale peccatum non aduersatur habitū charitatis, sed tantum seruari illius. Facit enim, ut homo minus seruenter diligat Deum, quā prius. Resolutoriē ergo tenendum est, quod tunc Deum ex toto corde diligimus, quando actu, uel habitu ipsum omnibus alijs preferimus, & apreciamur. Vnde ad hoc persuadendum dat Chryso. super Matth. in opere incompleto homil. 43. familiaritatem de uxore, quę neminem debet estimare sapientiore uiro suo, siue fortiore, aut pulchriore, siue formosiore. Sic, inquit, anima christiana, quę sponsa Christi est, ita debet diligere Deum, ut nihil sit in mundo isto, quod amplius amet, quā eum.

Hęc

Hæc ille. Patet ergo de primo modo diligendi Deum, quod est ex toto corde.

S E C U N D U S modus, quo diligendus est Deus à nobis, est, ut diligamus ipsum ex tota anima nostra, siue ut alij libri habent: In tota anima nostra. **Q**uerit autem Chryso^s super hoc passu, quid sit diligere Deum in tota anima. Et respondet, quod est certissimum animum habere in ueritate, & firmum esse in fide. Et de hoc dat exemplum dicens. Intelligis unum esse Deum. Quod si ceperis de hoc dubitare, etiam non ex tota anima diligis Deum. Est ergo Deus ex tota anima diligendus, in ipsum firmiter credendo, sine ulla hesitatione.

T E R T I U S modus, quo diligendus est Deus à nobis, est, ut ipsum diligamus ex tota mente nostra, siue, ut alij libri habent, in tota mente nostra. **Q**uerit Chryso^s super hoc passu, quid sit Deum diligere in tota mente. Et respondet dicens, quod est sic uiuere, ut omnes sensus nostri interiores Deo uacent, scilicet, tam intellectus, quam uoluntas, quam etiam memoria. **Q**ui ergo occupat aliquod horum circa temporalia, iam non tota mente Deum diligit. Vnde Aug. exponens hoc præceptum, dicit sic: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, id est, intellectu, sine errore. Ex tota anima, id est, uoluntate sine contradictione. Ex tota mente, id est, memoria, sine obliuione. Vel ut ait Bern. ex toto corde sapienter, ex tota anima dulciter, ex tota mente perseueranter, & fortiter. Vel sic. Ex toto corde, id est, ex toto intellectu, ut omnis intellectus tuus subditus sit intellectui diuino. Ex tota anima, id est, ex tota uoluntate, ut omnis uoluntas tua subdita sit uoluntati diuine. Ex omni mente tua, id est, tota memoria. Vel sic: Toto corde, ut omnes cogitationes tuas in Deum dirigas. Tota anima, ut omnes affectiones ad Deum retorqueas. Tota mente, ut omnes operationes tuas propter Deum facias. Et sic patet de triplici modo, quo diligendus est Deus.

N O T A N D U M est autem circa hoc, quod dilectio Dei super omnia debet habere multas pulchras conditiones. Debet enim esse.

Realis.	Humilis.	Integralis.	Fortis.
Feruens.	Compatiens.	Inflammas.	Perseuerans.

P R I M O igitur dilectio Dei debet esse realis, & non uerbo^s sola. Vnde. 1. Iohan. 3. Filijoli, non diligamus uerbo, neque

lingua, sup. tantum, sed opere, & ueritate. Nam ut dicit Greg. in quadam homilia, amorem Dei nunquam ociosus est, Operatur enim magna, si est. Si autem operari renuit, amor non est. Hinc Saluator Iohan. 14. Siquis, inquit, diligit me, sermone meum seruabit. Vnde August. lib. de doctrina Christiana: Ille ueraciter Deum diligit, qui suis in omnibus obtemperat mandatis. Ille uerè Deum diligit, qui eius leges; & præcepta custodit. Legitur de quodam philosopho, qui dicebatur Theophrastus, cui cum narraretur de duobus hominibus, quorum unus erat ualde diues, & alter ualde pauper; quod ualde mutuo se diligenter, ille admirans ait: Quomodo ergo unus, tam diues, & alter tam pauper? Prætebat ergo talis philosophus ex uerbis suis, quod si inter prædictos fuisset uera amicitia, unus subuenisset realiter; & de facto necessitatibus alterius. Sic in proposito dilectio Dei, uera tempore, & loco debet se proderè, ut qui diues est, subueniat necessitatibus alterius propter Deum.

S E C U N D O dilectio Dei debet esse humilis: Et est sensus, quod ille, qui ueraciter diligit Deum, nihil debet de se sentire, sed quicquid est, aut habet, debet totum Deo attribuere. Et ad hunc sensum uidentur esse intelligendum illud Cant. 1. Adolescentule dilexerunt te nimis, id est, paruæ animæ, & humiles sui reputatione apte sunt, & idoneæ ad perficendum Deum diligendum.

T E R T I O dilectio Dei debet esse integralis, sic scilicet, quod Deus diligatur ex integro, & toto corde, ut dicitur in præsentì Euangelio. Non debet ergo cor diuidi ad multa, sed integrè dandum est tantum uni, quod est Deus: Et quauis multa alia à Deo sint ex charitate diligenda, ut ostensum est in deductione præcedētis questionis, omnia tamen illa sunt propter Deum diligenda, & ad ipsum referenda, quia ut dicit August. in lib. confessio. ad Dominum loquens: Manus te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. **Q U A R T O** dilectio Dei debet esse fortis, ut scilicet, quis fortiter Deo, per amorem, & charitatem inhæreat, adeo ut tentatione aliqua, seu persecutione ab eo minimè separatur. Vnde Cant. 8. Fortis est, ut mors dilectio. Quinimo est morte fortior, ut patet in electis, in quibus per mortem non perditur Dei dilectio, sed per amplius feruet in celo, quam in præsentì seculo.

seculo. Hoc etiā parit in sanctis Dei martyribus, in quibus charitas Dei non potuit extingui, neq; frangi per mortem. Hinc Apostolus ad Rom. 8. clamat in persona electorum dicens : Quis nos separabit à charitate Christi ? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius ? Quasi diceret, quòd nihil horum, aut his similia possunt nos separare à charitate Christi, & Dei, & hoc ex natura charitatis, cuius est resistere omni malo. Quod si quis in tormentis, aut tentationibus succumbat peccato, & sic separetur à charitate Dei, hoc non est ex defectu ipsius charitatis maximè cum minima charitas sufficiat resistere quantumcumq; peccato, prout uult cõmunis schola theologorum. Quod etiam attestatur Amb. lib. de Trinitate, dicens, quòd dilectionè firmi Christiani nulla uincunt tormenta. Amanti enim uis incitatur charitas, si eum, cuius in se sentit beneficia, prohibeatur amare. Vnde Ouidius. Felix, qui quod amat, defendere fortiter audet. His tamen non obstantibus multo propter imperfectiõnè suã modica occasione habita perdit charitatè. Practica de superbis, luxuriosis, & huiusmodi.

QUANTO dilectio Dei debet esse feruens, ita ut q̄s ardeat in amore diuino, exẽplo Magdalene, de qua dicit Luc. 7. q̄ dimissa sunt ei peccata multa, qm̄ dilexit multũ. Sed quomodo dimissa? Certè quo ad culpã, & pœnã, & hoc propter uerentè illius ad Christũ dilectionè. Da exemplũ de magno, & feruente igne, in quem aque gutta iniecta mox consumitur. In p̄posito de culpa ueniali, q̄ ad feruorẽ charitatis mox resoluatur. Ecce quantũ prodest feruens charitas, seu dilectio.

SEXTO dilectio Dei debet esse cõpatiens, & pia. Debet nempe, qui Deum uult charitatiuè diligere, illi compati, et hoc, scilicet, quòd homo factus, multis, & quidem grauissimis doloribus, ac tormentis est affectus. Et de hac pia dilectione loquitur sponsa, idest, anima deuota Canticorum. 1. dicens : Fasciculus myrrhẽ dilectus meus mihi. Ad propositum per fasciculum myrrhẽ, quæ est ualde amara, intelligitur collectio faciendã in nostra memoria omnium dolorum Christi. Quos cum collegerimus, per sanctam meditationẽ debemus illi patienti comparari dicentes : Iesu nostra redemptio, amor, &c. Sequitur. Quæ te uiciei clementia, ut ferres nostra crimina, crudellem mortem patiens, ut nos à morte

supple

supple, culpæ, & gehennæ, tollereres ? Quantum autem profic huiusmodi compatiendi Christi dilectio, patet tali exemplo. Refert enim frater Lodolphus in lib. qui intulatur uita Christi, de quadam persona deuotissima ad Christi passionem, & que uix de illa cogitare poterat absque lachrymis, quòd illi semel apparuit Christus dicens, quòd quicumq; in recordatione suæ passionis lachrymas fuderit, illas uult suscipere. tanquã si pro eo mortẽ passus fuisset. Ecce quantum prodest diligere Christũ cũ cõpassione suæ piissime passionis.

SEPTIMO dilectio Dei debet esse inflammans. Non quidem solum erga ipsum Deum summè dilectum; sed & circa proximum. Nam sicut prædicatio, quæ est actus uitæ actiue, procedit ex ardenti amore Dei, qui pertinet ad uitam cõternam platiuam, ita etiam dilectio proximi charitatiua procedit ex uehementi dilectione Dei, quæ inflammat nos ad diligendũ proximum etiam inimicũ, & aduersarium. Da exemplum de uehementi igne, qui calefacit non solum Dominum domus, uerum etiam familiam bonam, & malam. Qui ergo credit se perfectè Deũ diligere, nec tamen diligit proximum, & signanter inimicũ, non perfectè diligit, eo q̄ non habet in se charitatem inflammantem, & usq; ad inimicũ se diffundentem.

OCCTA VO dilectio Dei debet esse perseverans, ut scilicet, semper, & non ad tempus diligatur. Item in aduersis, sicut in prosperis, quia ut dicitur Prou. 18. Omni tempore diligit, qui amicus est. De dicta etiam perseverantia dilectionis diuine loquens Saluator Johã. 15. ait. Manete in dilectione mea. Quid aut sit manere in dilectione sua, palã ostẽdit, cũ immediatè subdit. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Studeamus ergo charissimi præcepta Dñi opere seruare, si uelimus in eius dilectione iugiter pmanere, quod summo opere optare debemus. Et sic patet de primo præcepto legis, qd̄ est de dilectione Dei sup̄ oia, & de modo diligendũ eũ.

SECVNDO in p̄senti Euãgelio Christus dat nobis secundum præceptũ legis, qd̄ est de dilectione proximi, dans simul nobis modũ, quo diligendus est, cũ subdit. Secundũ autẽ simile est huic, quia de re simili Deo, uidelicet, de homine, qui est ad imaginem, & similitudinem Dei factus. Vel simile, idest, de simili materia, uidelicet, de dilectione: Diliges proximum tuũ, sicut teipsum. Nominè autem proximi intelligitur omnis

homo

homo non damnatus, similiter & quilibet angelus bouus, vt superius dictum est, pariter & Christus, secundum q̄ homo. Omnis ergo talis proximus est a nobis, ex charitate diligendus propter Deum, quia sicut rex terrenus in imagine sua honorat, vel uilipenditur, scilicet ab aduersarijs, sic & Deus in homine ad imaginem eius factio diligitur, vel oditur. Nō enim potest hominem odire, qui Deū amat. Nec Deum amare, qui hominem odit. vnde. j. Iohan. 4. Qui dicit se Deum diligere, & fratrem suum oderit, mendax est. Et nota, q̄ Christus non dixit legisperito, vt diligeret proximum suū quantum seipsum, sed sicut seipsum, scilicet ad eundem finem, ad quē se debet diligere, videlicet, ad gratiam in præsentī habendā, & gloriā in futuro. Vel propter quod seipsum, scilicet propter Deum. Vel quando seipsum, scilicet semper. Sequitur. In his enim duobus mandatis, scilicet dilectione Dei, & proximi, tota lex p̄det, & prophetæ. Quod sic patet. Nam tria prima præcepta decalogi ordinant nos ad Deum. Septem autē alia ad proximum. hinc Apost. ad Ro. 13. dicit, q̄ plenitudo legis est dilectio, scilicet Dei, & proximi.

NOTANDUM ergo iuxta dilectionem proximi & modum illius, q̄ debemus ipsum diligere istis modis, videlicet. Purè, Verè, Fructuosè, Gratuitè, Extensiuè, Profectiuè, Zelosè, Animosè, Intensiuè, Ordinatè. PRIMò igitur debemus diligere proximum purè, & syn- terè ut pote, propter bonum honestū, & non propter peccatum, seu ad finem inhonestum. Et ad hunc sensum intelligitur dictum Apost. ad Rom. 13. Dilectio, inquit, proximi malum non operat̄. Vbi Glo. ord. in. Qui amat aliquem, ideo eū amare debet, quia iustus est, aut ut iustus sit, huius autem contrarium multi agunt, qui diligūt turpi amore illos, qui cooperantur eis in malum, vt sunt brigatores, lusores, ebriosi, luxuriosi, fures, & latrones, horum enim dilectio non est in Deum, sed secundum carnē & diabolum. Purè enim, & rectè diligere aliquem, est illi uelle bonum. Sed quale quæso, aut quantum bonum illi alijs, volunt, qui quantum in eis est, illos secum trahere ad inferni supplicia nituntur, quos se diligere mētientes dicunt. Profectò hæc amicitia diabolica est, & non diuina. Cū talibus ergo amicitia nō est habenda, sed potius bellum, & discordia. Nec propter ipsorū amicitia fouen-

dam

dam quicquā turpe est agendum. Vnde ad propositū refert Valerius lib. 6. c. 4. de Rutilio Philosopho; qui cū iniuste rogationi cuiusdam resisteret, qui suū se dicebat amicum, ait alter cum indignatione. Quid ergo opus est mihi tua amicitia, si quod rogo, non facis? Respondit Rutilius. Et quid mihi tua, si propter te aliquid inhonesti facturus sum? hæc ibi. Patet ergo, q̄ proximus est diligendus purè, & honestè.

SECUNDO dehemus diligere proximum verè. i. sine fictio- ne, aut simulatione, iuxta illud ad Ro. 12. Dilectio sine simulatione. Itē. j. Iohā. 3. Non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere, & ueritate. Verè ergo proximum diligimus, si illi in necessitatibus suis subuenimus. Vere eum diligimus, si quæ lingua exprimimus; operè implemus. Et istud est contra multos fictos, & uerbosos amicos, qui interdum se offerunt ad obsequendum alijs; sed cum ab eis obsequium requiritur, solent multipliciter, & uarijs modis se excusare. Vnde bñ ad propositum loquit sapiens Proverb. 11. dicens. Simulator orei. qui ore, & uerbo simulat se amicū, decipit amicū suū.

TERTIO de debemus diligere proximum fructuosè. i. ad eius utilitatē, illi quoties opus fuerit, & in nra potestate positum, subueniendo: hoc enim est opere diligere, prout nos admonet beatus Iohan. vbi supra. Vnde Petrus Blesē. refert quēdam dixisse. Tantū diligo inimicum, qui mihi nihil mali fecit, sicut amicū qui nihil boni mihi fecit: hoc igit attendat illi, qui solēt dare pulchra uerba, & uanas promissiones amicis suis, qui opere nihil boni faciunt. De talibus ergo loquitur scriptura Ecclesiast. 37. dicens. Est amicus solo nomine. Horum itaque amicitia similis est chimære, & hircoceruo tragelapho; cæteris que huiusmodi nominibus logicorū, quibus in rerum natura nihil correspondet. Est etiam huiusmodi amicitia similis scientiæ noialium; quorū totū studiū versat̄ circa terminos, & de rebus parū sapientū, quorum est conatus est uerbis apparere, & contendere; ita & multi solo nomine sunt amici. Habent enim amicitia in ore; sed non in opere. Propter quod Theophrastus Philosophus p̄dictus docuit blandum amicū esse cauendū. i. qui blandè, & suauiter loquitur, quia ut dicit Seneca epist. 3. Cū amicis breues rōnes, & longas amicitias oportet habere. Sic igit̄ uera amicitia nō uerbalis siue noialis esse debet, sed potius realis, & fructuosa.

QVAE

homo non damnatus, similiter & quilibet angelus bonus, vt superius dictum est, pariter & Christus, secundum q̄ homo. Omnis ergo talis proximus est & nobis ex charitate diligendus propter Deum, quia sicut rex terrenus in imagine sua honorat, vel uilipenditur, scilicet ab aduersarijs, sic & Deus in homine ad imaginem eius factus diligitur, vel oditur. Nō enim potest hominem odire, qui Deū amat. Nec Deum amare, qui hominem odit. vnde. j. Iohan. 4. Qui dicit se Deum diligere, & fratrem suum oderit, mendax est. Et nota, q̄ Christus non dixit legisperito, vt diligeret proximum suū quantum seipsum, sed sicut seipsum, scilicet ad eundem finem, ad quē se debet diligere, videlicet, ad gratiam in presentia habendā, & gloria in futuro. Vel propter quod seipsum, scilicet propter Deum. Vel quantum seipsum, scilicet semper. Sequitur. In his enim duobus mandatis, scilicet dilectione Dei, & proximi, tota lex p̄det, & propheta. Quod sic patet. Nam tria prima præcepta decalogi ordinant nos ad Deum. Septem autē alia ad proximum. hinc Apost. ad Ro. 13. dicit, q̄ plenitudo legis est dilectio, scilicet Dei, & proximi.

NOTANDUM ergo iuxta dilectionem proximi & modum illius, q̄ debemus ipsum diligere istis modis, videlicet. Purē, Verē, Fructuosē, Gratuitē, Extensiuē, Profectiuē, Zelosē, Animosē, Intensiuē, Ordinatē.

PRIMUM igitur debemus diligere proximum purē, & sincere; ut pote, propter bonum honestū, & non propter peccatum, seu ad finem inhonestum. Et ad hunc sensum intelligitur dictum Apost. ad Rom. 13. Dilectio, inquit, proximi malum non operat. Vbi Glo. ordin. Qui amat aliquem, ideo eū amare debet, quia iustus est, aut ut iustus sit, huius autem contrarium multi agunt, qui diligūt turpi amore illos, qui cooperantur eis in malum, vt sunt brigatores, lutores, ebriosi, luxuriosi, fures, & latrones, horum enim dilectio non est em Deum, sed secundum carnē & diabolum. Purē enim, & rectē diligere aliquem, est illi uelle bonum. Sed quale quæso, aut quantum bonum illi alijs, volunt, qui quantum in eis est, illos secum trahere ad inferni supplicia nituntur, quos se diligere mētrantes dicunt. Profectō hęc amicitia diabolica est, & non diuina. Cū talibus ergo amicitia nō est habenda, sed potius bellum, & discordia. Nec propter ipsorum amicitia fouenda

dam

dam quicquā turpe est agendum. Vnde ad propositū refert Valerius lib. 6. c. 4. de Rutilio Philosopho; qui cū iniuste rogationi cuiusdam resisteret, qui suū se dicebat amicum, ait alter cum indignatione. Quid ergo opus est mihi tua amicitia, si quod rogo, non facis? Respondit Rutilius. Et quid mihi tua, si propter te aliquis inhonesti facturus sum? hæc ibi. Pareat ergo, q̄ proximus est diligendus purē, & honestē.

SECUNDUM debemus diligere proximum verē. i. sine fictio ne, aut simulatione, iuxta illud ad Ro. 12. Dilectio sine simulatione. Itē. j. Iohā. 3. Non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere, & ueritate. Verē ergo proximum diligimus, si illi in necessitatibus suis subuenimus. Vere eum diligimus, si quā lingua exprimus; opere implemus. Et istud est contra multos fictos, & verbosos amicos, qui interdum se offerunt ad obsequendum alijs; sed cum ab eis obsequium requiritur, solent multipliciter, & uarijs modis se excusare. Vnde bñ ad propositum loquitur sapiens Proverb. 11. dicens. Simulator ore. i. qui ore, & uerbo simulat se amicū, decipit amicū suū.

TERTIUM debemus diligere proximum fructuosē. i. ad eius utilitatē, illi quoties opus fuerit, & in nra potestate positum, subueniendo: hoc enim est opere diligere, prout nos admonet beatus Iohan. vbi supra. Vnde Petrus Blesens. refert quēdam dixisse. Tantū diligo inimicum, qui mihi nihil mali fecit, sicut amicū qui nihil boni mihi fecit. hoc igit attendant illi, qui solēt dare pulchra uerba, & uanas promissiones amicis suis, qui opere nihil boni faciunt. De talibus ergo loquitur scriptura Ecclesiast. 37. dicens. Est amicus solo nomine. Horum itaque amicitia similis est chimeræ, hircoceruo, tragelapho; cæterisque huiusmodi nominibus logicorū, quibus in rerum natura nihil correspondet. Est etiam huiusmodi amicitia similis scientiæ noialium; quorū totū studiū versat circa terminos, & de rebus parū sapiunt, quorum et conatus est uerbis apparere, & contendere; ita & multi solo nomine sunt amici. Habent enim amicitia in ore; sed non in opere. Propter quod Theophrastus Philosophus p̄dictus docuit blandum amicū esse cauendū. i. qui blandē, & suauiter loquitur, quia ut dicit Seneca epist. 3. Cū amicis breues rōnes, & longas amicitias oportet habere. Sic igit uera amicitia nō uerbalis sive noialis esse debet, sed potius realis. & fructuosa.

QVAE

QUARTO debemus diligere proximum gratuitè, & liberaliter, & non propter aliquam proximum utilitatem inde consequendâ. Qui enim sic diligit proximum, imitatur Deû, qui suos diligit gratuitè, iuxta illud Osee. 14. Diligâ eos spontaneè, gloria sola misericordia. Ergo non meritis eorû. hinc Christus Ioan. 15. ait hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. s. gratuitè, & liberaliter: huius autè contrarium plerique faciunt, qui nunquam aliquem diligerent, nisi ad eos peruenirêt in benedictionibus, aut obsequijs. Et amor talium similis est amorî meretricum, quæ uiros nõ diligunt, nisi propter munera eorum, Vnde, & meretrices à mercede dicuntur. Ex quo patet, quod talis amor est turpis, & quasi uenalis.

QUINTO debemus diligere proximum intensiue. Sic enim aliquando dilexit Saul Dauid. Vnde. 1. Regum 16. dicitur sic. Venit Dauid ad Saul, & stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis. i. ualde. Sic etiam intensiue dilexit Ionathas filius Saul Dauid. Vnde. 1. Regum. 18. dicitur, quod conglutinata est anima Ionathæ animæ Dauid, & dilexit eû Ionathas, quasi animam suam. In cuius etiam amicitie signum indicauit ei, quod pater suus Saulus quereret occidere eum. Vnde etiam subtili ingenio, & modo saluauit, sibi uitam. contra furorè dicti Saul patris sui, ut patet. 1. Reg. 19. Refert etiam Valerius Maximus de duobus Pythagoræ discipulis, quorum unû, cû Dionisius Siciliæ Tyrannus iussisset occidi, alter se fideiussorè præbuit, utique interficiendum, si non rediret, quousque abiisset in domum suam de rebus suis moriturus disponderet. Cumque tardaret, atque hora, qua plectendus erat, appropinquaret, ille tamen, qui captiuus tenebatur, intrepidus persistebat, ut uel de fide amici non dubitans, uel mortem subire pro eo non recusans. Tandem in temporis momento, quo sententia executioni danda erat, subito, qui condemnatus fuerat, rediit, & socium ab imminente morte eripuit. At uerò tyrannus considerans tantâ illorum amicitiam, & constantiam, mortem illis indulgit. Ad propositum ergo redeuntes, si amicitiam, quæ fundatur in naturali amore, tam in tensa fuit in prædictis, multò intensior est illa amicitia, quæ fundatur in amore gratuito, seu in charitate proximi ad proximum: Et sic patet intentum.

S E X T O

SEPTIMO debemus diligere proximum extensiue. i. perfectè, & usque ad mortem. Ad quod faciendum nos in ducit exemplû Christi, de quo dicitur Io. 14. Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Dicitur etiam Prou. 13. quod omni tempore diligit, qui amicus est. Circa hoc autem reprehendendi sunt multi, qui more paruulorum, ac mulierum facili occasione perdunt amicitiam, receduntque ab amico, etiam quantuncunque prius dilecto, & qui eis multa bona fecit, tanquã ab extraneo, aut certè per amplius, ita, ut oporteat adhibere mediatores pacis inter eos, quos etiam interdum audire nolunt. Sed unde hoc, profectò inimicus hoc facit, qui in mendicitricis superferminat zizania. i. inter se mutuo diligentes discordias, cum tamen dicat Tullius, quod cum eo bellû gerere, cum quo familiariter uixeris.

SEPTIMO debemus diligere proximum profectiue, scilicet, proficiendo magis, ac magis in huiusmodi dilectione. Et de hoc scribebat Apostolus christianis, qui erant Philippis, dicens. Oro, ut charitas uestra, magis, ac magis abundet. Nõ ergo laus est proximum diligere, nisi etiam in tali dilectione proficiamus, tam interius amando, quam exterius beneficiis, & charitatis opera exhibendo. Vnde Eccl. 7. Nõ re pigeat uisitare infernum, ex ijs enim in dilectione firmaberis. i. fortior, & feruentior eris. Artifex enim quanto plus se exercet in arte sua, tanto habilior, & peritior efficitur, atque delectabilius operatur, ita in proposito de eo, qui se exercet in operibus charitatis.

OCTAuo debemus diligere proximum quoselè, Tunc autem, quis diligit proximum suum quoselè, quando non formidat ei dicere ueritatem pro bono illius, & si quæ uicia in eo cognouerit, charitatiuè corrigere, quia, ut dicit Prou. 23. Meliora sunt uulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis. Principes enim, & presidentes si habeant aliquos subditos duos, & rebelles, debent ad literam illis adhibere flagella, & uulnera, & hoc tam ex debito charitatis, quam officij. Nec hoc fit crudeliter, licet miserificorditer. Da exemplû de egrotantibus, quibus solent quandoque adhiberi plura dura, & aspera medicamina etiam cõtra eorû uoluntatem, saltem pro tunc, & hoc, ut ad perfectã redeant sanitatem. Nam

Ser. Dø. G. Pep. Paris Actiũ.

L I W

vt dicit Aug. in lib. confess. nō oīs, qui parit, amicus est, nec omnis, quo uerberat, inimicus. Melius enim est, cum seueritate diligere, quā cum lenitate decipere. Sed profectō pauci zelosē diligunt proximos suos, eos de suis peccatis charitatiuē increpantes, scilicet, aut tacent, dicentes, nihil ad eos si illi mali sunt, aut quod deterius est, illis applaudunt, p adulationem, per talem damnatissimum modum illis complacere facientes.

Nō debemus diligere proximum animosē, & fortiter. Ille autē diligit animosē, & fortiter amicum, qui ipsum diligit, in aduersis, sicut in prosperis. Item qui non timet illi opem ferre, nō obstantibus quibuscunq; periculis, minis, aut damnis, quia ut habet Cant. 7. Fortis est, ut mori dilectio. Patet ergo, q̄ dilectio proximi debet esse animosa, & fortis. Et taliter uidentē diligere proximos suos, qui eos uisitant in infirmitatibus suis, et̄ quā uincūq; pestiferis, & periculosis. Item qui eorū corpora post mortem religiosē sepeliunt, & vsq; ad sepulchrum deducunt, sicut fit in aliquibus hospitalibus bene regulatis, per quasdam deuotas mulieres ibi infirmis deferuientes. Da etiam exemplū, de illis charitatibus, i. confraternitatibus sic dictis, quæ sunt multum in usu, in hac prouincia Normandiæ, in quibus confratres exhibent, siue p se, siue per alios, tam infirmis, q̄ defunctis (dummodo sint de charitate) prædicta beneficia. Talibus ergo sic animosis in operibus charitatis dicitur est Ch̄s in die iudicii, quasi illis regratiās, illud Matt. 2 5. Infirmus erā, & uenistis ad me.

DE C I M Ō & ultimō debemus diligere proximū ordinatē, sic q̄ semp illi præponamus dñm Deū, simili ter, & nos ipsos, secundū aīam. Ordinatē ē: diligimus, proximū, q̄n optamus illi bonā uitā in præsentī, & gloriā aternā in futuro. In ordinatē autē multi diligunt alios, vt parētes filios, qbus tota sollicitudine prouidēt de tēporalibus, & de sanitate q̄n in firmant, non curantes, si boni sint, aut mali, uirtuosi, aut uiciosi, deuoti, in deuoti, incōtinētes, uel casti. Patet ergo, quō diligere debeamus proximos nostros. Et sic patet diffusē de toto secundū principali.

TE R T I Ō principaliter in præsentī euangelio fit mētio de modo credendi, cū Christus interrogat phariseos dicens. Quid uobis uidet de Christo? cuius filius est? Tanquā diceret.

ret. Vos fecistis mihi unam q̄nēm, quæ est de moribus. dicētes, & inquirentes, quod est mandatū magnum in lege. Ad quam respondi uobis, q̄ est mandatū de dilectione Dei, & proximi. Nūc autē facio uobis aliā q̄nēm, quæ tangit fidē, quæ talis est. Quid uidet uobis de Christo? cuius filius est? Dicant ei. Dauid. Ait illis. Quomodo ergo Dauid, uocat eū dñm suū dicens. Dixit Dominus, pater domino meo, idest, Christo, sede à dextris meis, idest fortioribus bonis gloriæ, & hoc secundū q̄ homo, quia ut sic sedet in celo super omnem creaturam tam angelicam, quā humanā. Quod si fiat sermo, de ipso Christo, secundū q̄ Deus est, tunc dicitur sedere à dextris Dei patris, per æqualitatem, dō nec potest, nam inimicos tuos, idest, inobediētes tibi, scabellum pedum tuorum, idest, tibi eos subijciam, uelint, nolint. Istud complebitur in iudicio, quando quidem omnia subijcientur, pfectē hominī Christo. Si ergo uocat eum Dauid, dñm suū, scilicet, secundū diuinitatem, quomodo filius eius est? nisi sup. secundū humanitatem. Et nota, q̄, ut dicit glo. interl. Christus non reprehendit phariseos in hoc, q̄ dicunt eum filium Dauid secundū carnem: sed quia non credūt eum esse filium Dei, secundū diuinitatem, hoc enim non intelligebant. ideo subditur in euangelio. Et nemo poterat ei respondere uerbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare, eo quōd confutasset eos manifestē. Credamus ergo charissimi de Christo, q̄ sit filius Dei, & filius Dauid, secundū aliam, & aliam naturam, ut sic merito fidei illius, possimus tandem peruenire ad cœlestem gloriā. Ipso præstante, qui cum patre, & spiritu Sancto, uiuit, & regnat. Amen.

Dominica decimanoa post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

RENOVAMINI Spiritu mentis uestræ ad Ephesios 4. Doctores ponunt duplicem hominem, scilicet, exteriorem, & interiorem, Primus concernit corpus, & figuram exteriorem. Secundus concernit mentem, & dispositionem interiorem. Primus homo renouabitur quo ad electos in resurrectione generali, quando

quidem corpus nostrum, quod modò est corruptibile, & mortale, induet incorruptionem, & immortalitatem. ut dicit Apostolus prima, ad Cor. 15. Nam tunc dicit dominus sanctis angelis, de unoquoque electo illud Zach. 3. Auferite ab eo vestimenta fordida. In cuius etiam figurâ legitur Gen. 41. rex Pharaon fecit educi Ioseph de carcere, & ueste mutata sibi offerri. Da ex eplâ, siue similitudinè, quâ ponit Chrysol. tractatu de reparatione lapsi, uidelicet, de puero regio, qui primò traditur alendus, sub tugurio pauperis hois, atq; uilibus cibis nutritur: pariter & grossis uestibus induitur. sed cum aduenerit tempus, ut aulam regiam ingrediatur, abiectis omnibus illis uilibus indumentis, repente in regium habitu transformatur, ita & in immutatione gloriosa sanctorum fiet hæc ille. Ecce ergo quò homo exterior renouabit in generali oisum resurrectione. Secundus uerò homo. Interior renouat multoties, uidelicet, quoties, quis ad Deum redit per ueram pœnitentiam. Vnde ad hanc renouationem nos admonet Apostolus in principio hodiernæ Epistolæ. dicens. Renouamini &c.

IN præsentem ergo Epistola, Apostolus nos admonet ad uitæ sanctimoniam in tribus habendam, uidelicet.

In corde, In ore, In opere,

PRIMÒ igitur nos admonet habere uitæ sanctitatem in corde, cum ait. Renouamini spiritu mentis uestræ. Et nota, quò non dicit Apostolus. Renouamini facie, sicut facere nituntur quædam mulieres habentes faciem iam rugatam, quæ certis unguentis utuntur ut appareant adhibe iuuenes. hæc enim renouatio uana est, & fatua, atque uitiiosa. Vnde Ambrosius in Hexameron. lib. 6. c. 8. exponens illud Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Picta, inquit, es o mulier à domino Deo tuo. Bonum habes artificem, atque pictorem. Noli delere bonam eius picturam. Deles picturam Dei, si uultum tuum materiali candore oblimas, si acquisito rubore pfundas. Illa pictura te fallit, & decipit, ut neq; illi placeas, qui placere desideras, & actori tuo displiceas, quò in te uidet opus suum deletum. Dic mihi, si supra artificem aliquem inducas alterum, qui nouis operibus opus illius obducatur, nõne indignabit ille, qui opus suum adulteratum esse cognouerit? Noli ergo tollere picturam Dei, & picturam assumere meretricis, quia qui adulterat Dei picturam, graue crimen admittit.

admittit. Graue enim crimen est, ut pures, quò melius te, quàm Deus pingat. Graue est, ut de te dicat Deus. Non agnosco imaginem meam in te, neque colorem, quo te pinxi. Non agnosco uultum, quem ipse formauit. Reijcio ego, quod meum non est. hæc Ambrosius ubi supra. Non debent ergo, siue uiri, siue mulieres cura re de renouatione faciei corporalis, sed tantum mentis, & interioris hominis.

MORALITER. Ad renouationem spiritualem, siue mentalem tria nos inducunt, uidelicet.

Ecclesia, Ars, Natura.

PRIMÒ igitur ad prædictam renouationem nos inducit Ecclesia, quæ renouata est in aduentu Christi, & hoc quantum ad tria.

PRIMÒ quidè quantum ad sacramenta, quò de nouo instituit Christus, ut sunt baptisimus, eucharistia, confessio, ordo, & hmoi. Et de ista renouatione figuratiuè, dicitur Leuit. 28. Nouis. sup. sacramentis, superuenientibus, vetera, scilicet sacramenta projiciatis, quia ad institutionem sacramentorum nouæ legis cessauerunt legalia, quæ illa pfigurabant, sicut adueniente lumine cessat umbra, & adueniente die cessat nox.

SECUNDÒ Ecclesia renouata est in aduentu Christi quantum ad mandata, & signanter quatuor. ad mandatum, de dilectione proximi. Olim enim Iudæi dicebant. Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Sed istud mandatum renouauit Christus Matt. 5. dicens. Ego autem dico uobis. Diligite inimicos uestris, &c. De ista et renouatione loquens ipse Christus, Ioh. 13. dixit discipulis suis, & in eis oibus Christianis. Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem. Vbi notandum, quò prædictum mandatum non est simpliciter nouum. Præcessit enim in ueteri lege. Nam ita mandabat, saltem implicite Dominus Leuitic. 19. dicens. Diliges amicum tuum, tanquam teipsum. Vbi nomine amici intelligitur omnis homo, siue amicus sit, siue inimicus. Dicitur tamen Christus huiusmodi mandatum renouasse per hoc, quò reprobaui errorem antiquorum dicentium tantum amicum diligendum, & inimicum odiendum, ostendens inimicos esse diligendos, nõ solum affectu, uerum et effectu, ut potè, pro illis orado, pariter & illis ipse & loco beneficiendo. Vel dic quò mandatum de dilectione proximi dicitur nouum ab effectu, eo, quò expellit uetustam

uetus tatem peccati, & odij, & inducit nouitatem gratiæ, & dilectionis. Ecce quomodo dicitur nouum. Sed profectò multi christiani non curantes de correctione erroris iudiciorum facta per Christum circa huiusmodi mandatum de dilectione proximi, uolunt adhuc iudaizare, dicentes, quòd nunquam bono corde diligunt talem, uel talem, nec illi beneficient, etiam si uiderent eum mori fame coram eis, eò quòd illos grauissimè offendit. Sed nouerint tales, quòd tandiu subiacent peccato, & æternæ damnationis periculo, quam diu perseuerant in tali proposito, & odio.

TERTIÒ ecclesia renouata est in aduentu Christi quantum ad ceremonialia, & signanter quantum ad obseruantiam diei festi. Quamuis enim festinare, & diuinis uacare, sit præceptum morale, quòd tamen tali die, scilicet, sabbati cessandum sit ab opere seruilis, & uacetur Deo, ceremoniale erat apud Iudeos. Et ideo ob reuerentiam illius, qui est dominus sabbati, scilicet, Christi, translatum est, illud ceremoniale in diem Dominicam, & hoc ob euerentiam gloriosissimæ, & iocundissimæ resurrectionis Christi; ita ut, qui hodie uolunt obseruare diem sabbati in toto, uel in parte, credentes se ad hoc obligatos, iudaizare uideantur, ut notatur in decret. de conse. distinct. 3. peruenit. Vbi etiam Grego. uocat allos præcursores Antichristi, qui taliter prædicant, & sentiunt. Qui quidem Antichristus, cum uenerit, faciet utrumque diem sabbati, & dominicæ ab omnibus obseruari, ut sic ad se trahat corda christianorum, & iudaeorum. Satis ergo esse debet populo christiano, si debite obseruet diem dominicam, & cæteros dies festos ab ecclesia institutos, de quibus habetur extra de ferijs, in pluribus capitulis. Nam in primo capitulo, quod incipit. Omnes, præcipiuntur omnes dies dominici a uespera in uesperam, cum omni ueneratione obseruari. Item. c. conquestus, specificantur alia festa. Similiter. c. quoniam in parte, dicitur, quòd principium, & finis festorum ecclesia debet attendi secundum consuetudinem patriarum, & regionum. Patet ergo, quomodo ecclesia renouata est in aduentu Christi, quantum ad tria, quæ sunt sacramenta, mandata, & ceremonialia. Quæ quidem renouatio debet nos inducere ad hoc, quòd renouemur spiritu mentis nostræ, ut nos admonet Apostolus.

SECUNDO ad prædictam renouationem spiritus mentis nostræ, idest, spiritus, qui est mens nostra, nos inducit ars. Videmus enim multa artificialiter renouari.

PRIMÒ enim ferrum rubiginatum solet fortiter fricari, & tunc renouatur per hoc, quòd recuperat pristinam claritatem. Hoc ad oculum uidemus de gladijs, & armis, quæ rubiginem contraxerunt. Sic, & iuuenes iam incipientes rubiginem peccati contrahere, debent fortiter fricari per parentes, aut superiores suos in corpore, ut sic auferatur rubigo prædicta de cordibus, & animabus suis. Vnde Prouerb. 22. Stultitia colligata est in corde pueri, & uirga, &c.

SECUNDO argentum rubiginatum solet poni in fornace, & sic renouatur, sicut uidemus in uasis argenteis. Sic in proposito mēs rubiginata per culpā solet reuocari per ignem tribulationis, ita ut sic renouatus in conscientia possit meritiò dicere ad dominum illud ps. Igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. De hac etiam renouatione loquitur scriptura Prouerb. 25. dicens Aufer rubiginem de argenteo, idest, peccatum de humana conscientia, & hoc, supple, in fornace tribulationis, & egredietur uas purissimum, idest, efficietur conscientia pura, & munda.

TERTIÒ imago antiqua solet renouari per additionem nouæ picturæ. Sic, & humana conscientia inueterata per culpam, renouatur per gratiam. Ad quam quidem renouationem faciendā nos admonet Apost. partim ex uerbis præsentis epistolæ, partim ex his, quæ immediatè eam præcedunt, ita dicens. Deponite uos Æm pristinam conuersationem ueteris hominem, idest, tollite ab interiori homine uetus tatem culpæ, & induite nouum hominem, idest, similitudinem noui hominis, qui est Christus. Item Col. 3. Expoliantes uos uerem hominem cum actibus suis, & induentes nouum eum, qui renouatur in agnitione Dei. Ecce quomodo ars tribus modis inducit nos ad spirituales renouationem.

TERTIÒ ad sepe dictam renouationem spiritus mentis nostræ nos inducit natura, secundum quòd uidemus multa naturaliter renouari, & præcipuè tria, quæ sunt.

Arbores, Grana, Lupus.

PRIMÒ enim arbores singulis annis renouantur in uetere, quæ in hyeme uidebantur quasi mortuæ, & totaliter de-

siccate. Nam in uere incipiunt producere botros suos, deinde de floribus ornari, atque folijs uestri, postremò pomis, & fructibus grauari. Similiter campi, & prata estate transacta, & autumnò intrante spoliatur herbis suis, ac floribus, ita ut nuda remaneant ipsa terrarum spatia, quæ iterum uerno tempore reuestiuntur, & uirescere incipiunt. Hæc autem annualis arborum, atque camporum, & pratorum renouatio nobis insinuat, quòd ad minus semel in anno debent renouari conscientiæ laicorum per sacramentalem confessionem, ut præcipitur extra de pœ. & remis. omnis utriusque sexus. Sunt tamen nonnulli deuotè mulieres, quæ non tantum expectant, sed instar Lunæ quasi singulis mensibus, & presertim in præcipuis festis renouantur in anima cõsistentes omnia, & singula sua peccata. Sunt & alii, ut deuoti clerici, & religiosi, qui more utensilium domus patrisfamilias renouantur in sacramentali confessione singulis hebdomadis, aut frequentius, scilicet, quoties uolunt ad diuina accedere. Et tales tutè agunt. Contrarium autem huius faciunt multi presbyteri, qui semel singulis diebus cadunt ad altare, quàmuis nõ propter Iesum tantum, qui tamen uix semel in hebdomada, aut mense confitentur. Et huius tarditatis hæc forsã est ratio, quia iudicant, quòd confessio illis non proficeret, cum non intendant abstinere à peccatis. Da exemplum de concubinarijs, & similibus.

S c v n d o grana seminata in agro postquam mortua fuerint, seu corrupta, tandem & in breui incipiunt reuiuiscere, & renouari, atque in eadem specie reformari. Et per hoc denotatur, quòd si uelimus renouari spiritu mentis nostræ, prout esse faciendum nos admonet Apostolus, debemus mortificare corpora nostra per duram pœnitentiam, ut pote, per ieiunium, & abstinentiã, per uigilias, & alia corporalia opera, Mortificate, inquit, idem Apostolus Col. 3. membra uestra, quæ sunt super terram. Et nota, quod dicit membra uestra. i. membrorũ uestrorũ concupiscentias, ideo subdit. Fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & huiusmodi. Hęc sunt, quæ mortificare debemus, si uelimus salui fieri, quia ut dicit idem Apostolus Gal. 5. Qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs. Vel dic, quòd grana seminata, quæ prius necesse

esse est corrumpi sub terra priusquam reuiuiscat, designat memoriã mortis, quæ est ualde propitia, ad hoc, quod quis renouetur spiritu mentis suæ. Nam cum quis considerat se moriturum, nescit ubi, quòd, aut quomodo, ex hoc mouetur ad cogitandũ de sua salute, & ad uitandam peccata, iuxta illud Eccl. 7. Memorare nouissimam tuam, & in æternum non peccabis. Et Hiero. 3. parte epistolarum suarum. epistola. 85. Non facile, inquit, labitur in peccata, qui se semper mortiturum cogitat, & Deum fore sibi iudicem non ignorat.

T e r t i o lepus albescit in hyeme, in estate uerò ad suũ pristinum colorẽ redire consuevit, ut dicit Ambrin hexameron. li. 5. c. 23. Per quod satis nobis innuitur, quod debemus relinquere uitia, & prauas cõsuetudines, & redire ad dominũ Deum per uerã penitentiã. Et hæc est mutatio dexteræ excelsi. De prædicta et̃ renouatione spiritali, possent adduci multa alia exẽpla naturalia, utpote, de Aquila, de Phenice, & de Serpente, quæ breuitatis causa pertransẽo. Patet ergo ex dictis, quòd tria nos principaliter inducunt ad renouationem spiritus mentis nostræ, quæ sunt ecclesiã, ars, & natura.

S e q u i t u r in textu epistolæ spiritus. Induit nouũ hominẽ, qui em Deũ creatus est in iustitia, & sanctitate ueritatis. Quia n. prius dixerat Apost. Renouamini spiritu mentis uestræ. Ideo ostendit, quòd debet fieri homo renouatio, quã inducẽdo nouũ hominẽ. Sed quis est iste nouus hõ? Profectò est Christus. Verus n. hõ est Adã. Nouus aut̃ Christus. Et bene nouus, quia nouo modo genitus, uidelicet, sine uirili semine: Itẽ nouo modo uatus, quia sine mris dolore, & cũ uirginitatis pudore. Insuper nouo modo in mundo isto cõuersatus, quia peccatũ nõ fecit, nec inuẽtus est dolus in ore eius. Ceterũ, quia nouo modo; mortuus, utpote, quòd uoluit, & elegit. Deniq; homo istenouus in cõceptione, natiuitate, & cũ morte, iterum renouatus est, ex parte corporis in sua gloriosa resurrexione, quando quidem induit corpus impassibile, clarum, subtile, agile. Sed quomodo creatus est, id est, formatus iste homo nouus. Profectò, inquit, Apo. in iustitia, & sanctitate ueritatis. In iustitia, inquam, quòd ad Deum, reddendo illi debitum honorem, & sanctitatẽ, quòd ad seipsum. Sed quia aliqui habent simulatam, & fictam sanctitatem, ut Hypocritæ, ideo subdit Apostolus, ueritatis. Ac si aperte dicret, quòd

quod sanctitas hominis Christi non fuit ficta, sed uera, & realis.

MORALITER. Notandum iuxta illud uerbū. Induere nouum hominē, q̄ induere nouum hominem, est assimilari in uirtute nouo homini, qui est Christus, prout et precipit alibi idē Apostolus, dicens. Induimini dñm Iesum Christum. Qd̄ quidem uerbum, cum legitur diuus ille August. nondum conuerfus, statim quasi infusa luce securitatis, ab eo omnes dubietatis tenebrę diffugerunt.

PRO quo notandum, q̄ Christus principaliter fuit in interiori homine indutus triplici ueste. i. uirtute, cōformiter ad triplicem uestem, qua in exteriori homine indutus fuisse perhibetur. Fuit nempe secundum corpus indutus ueste.

PRIMÒ igitur ueste perfecta inconsutili, quam legitur illi fecisse pia mater, dñi adhuc paruulus esset, quę crescebat crescēte corpore illius. Hęc autem uestis modò est apud Argentiolum propē Parisi, quam proprijs oculis uidimus, uisage est a nobis. Perfecti coloris tendentis aliquantisper ad griseum colorē. Hęc igitur uestis corporalis Christi designat uestem humilitatis, qua indutus fuit in interiori hōte, iuxta illud Jud. Phil. 2. humiliauit semetipsum factus obediens patri, &c. Hac itaque ueste humilitatis noui hominis Christi debemus indui, prout ipsemet nos admonet Mat. 11. dicens. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Notanter autem dicit, humilis corde, & hoc contra Hypocritas, qui exterius præterunt magna humilitatis signa, cum tamen interiori sint ualde elati, arrogantes, & præsumptuosi, iuxta illud Eccl. 19. Est, qui nequit se humiliat, sup. exterius, & interiora eius plena sunt dolo. Nam, ut dicit August. ad fratres in eremo, fr. 21. Qui intulatur de triplici genere Monachorum. Hypocrite paupertatem foris prædicant, nullam tamen necessitatem portare uolunt. Tales in cunctis operibus suis sperant reuerentiam honoris, gloriam laudis, & ut Deus uenerari, sancti etiam ab hominibus uocari, sola uoce paupertatem prædicant; corpora sua despectis uestibus tegunt foris, sed intus molliibus induuntur, angelicam faciem foris ostendunt, sed lupinā corda eos habere non dubitamus. Hęc ille. Non sic igitur, non sic charissimi, sed corde humiles simus exemplo Christi.

SECUNDÒ Christus fuit indutus ueste alba ab Herode in signum derisionis. In hoc tamen prætendebat. ipse Christus magnum mysterium, scilicet manifestationem suę perfectissimę innocentia, & puritatis. Quia ut habetur. 1. Per. 2. & sumitur ex Esa. 53. Ipse peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et Psal. Queretur peccatum illius, id est, in eo, & non inuenietur. Quomodo tamen peccatum habere potuisset, qui peccatores saluos facere uenerat? Hęc est igitur uestis illa sanctissimę puritatis, qua indutus fuit nouus homo Christus, & qua illius exemplo indui debemus in conscientijs nostris, si desideramus Deum uidere in caelis, iuxta illud Mat. 9. Beati mundo corde, ecce mentis pituitas, quoniam ipsi Deū uidebunt. Vnde cum semel Psal. Interrogasset Dominum dicens. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? mox respondit ei Spiritus Sanctus dicens: Qui ingreditur sine macula, talis sup. habitabit in tabernaculo meo. Vnde de beatis dicitur Apoc. 14. quod sine macula sunt ante thronum Dei.

TERTIÒ Christus indutus fuit ueste purpurea a Pilato. Nam ut legitur Iohan. 19. Ministri Pilati, sup. ad eius mandatum, placentes coronā de spinis imposuerunt capiti eius, scilicet, Christi, & ueste purpurea circumdederunt eum. Vestis enim purpurea, quę erat, quasi rubei coloris, nobis designat charitatē ipsius Christi, qua inseparabiliter semper indutus fuit, & signanter in hora passionis fuit, iuxta illud eiusdem uerbum Iohan. 19. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animā suam ponat, quis pro amicis suis. Exemplo ergo ipsius Christi debemus intus in anima indui prædicta ueste rubea charitatis, quia hęc est uestis nuptialis, quam qui non habuerit, indubiē ad celestes nuptias intrare nō ualebit. Quinimo consusibiliter in die iudicij coram omnibus bonis, & malis, ad imperiū regis regum Iesu Christi ligatis manibus, & pedibus mittetur in tenebras exteriores inferni, ubi erit fletus, & stridor dentium, ut ait Christus parabolice loquens Matth. 22. Pater ergo, quomodo debemus induere nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, &c. Et sic per consequens de prima parte præsentis Epistolę.

SECUNDÒ principaliter Apostolus in hodierna Epistola nos admonet ad uitę perfectionē in ore habendam, cum

ait. Propter quod, id est, ut deponentes ueterem hominem, possitis induere nouum hominem, deponentes mendacium, loquimini ueritatem unusquisque cum proximo suo, etiam cum infideli, aut Iudæo. Cuius ratio est, quoniam sumus inuicem membra. Et per consequens unus non debet alium decipere scienter mentiendo. Et nota, quod prædictum uerbum potest dirigi ad multos status hominum, qui sepe solent loqui mendacium. Primum quidem uos Domini aduocati, procuratores, & officarij iustitiæ deponentes mendacium loquimini ueritatem, sup. agnitam, unusquisque cum proximo suo. Cuius contrarij faciunt multi cauidici, qui dant intelligere litigantibus in iudicio, quod habent optimam materiam, cum tamen constet eis aliquando de opposito, aut saltem dubitant de equitate. Item tales aliquando loquuntur scienter mendacium cum proximo suo, per falsas allegationes, per falsos testes, & per falsorum instrumentorum productiones, & sic perueritur iudicium medicorum. Secundò uos mercatores, & negociatores, deponentes mendacium loquimini ueritatem cum proximo uestro, illum scienter non defraudando, circumueniendo, aut decipiendo. Tertio uos iuramentum præstantes, siue super ueritate dicenda, siue super promissione, & fidelitate tenenda, deponentes mendacium, loquimini ueritatem, cum proximo uestro. Similiter idem potest de multis alijs statibus praticari.

NOTANDVM est autem circa illud uerbum. Deponentes mendacium, quod debemus libenter deponere mendacium, præsertim, quia.

Deo displicet. Diabolo placet. Actori nocet.

PRIMÒ igitur, quia Deo displicet. Cum enim ipse sit summa, & perfecta ueritas, utpote, qui nec fallere, nec falli potest, mendacium, quod ueritati aduersatur, ualde illi displicet. Vnde inter illa septem, quæ odit Dominus, & quæ enumerantur Prouer. 6. ponitur lingua mendax. Item Eiusdem: 12. dicitur, quod abominatio est Domino labia mendacia. Præterea in signum, quod ipsum mendacium Deo displicet, dicit Psal. Ad eum loquens. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Quod uerbum pertractans Augustinus super

super Psal. dicit, quod uir perfectus, & spiritalis non debet mentiri pro ista temporali uita, siue sua, siue alterius. Aliud tamen, inquit, est mentiri, & aliud uerum occultare, ut si quis non uelit hominem prodere ad mortem, paratus esse debet uerum occultare, non tamen falsum dicere, ut neque ipsum prodar, neque mentiar, ne occidat animam suam pro corpore alterius. Hæc ille.

SECUNDÒ mendacium diabolo placet. Cõmune enim est, ut filius placeat patri, etiam quantumcunque sit deformis. Sic est autem, quod mendacium est filius, & genitura diaboli, iuxta illud Christi testimonium Iohan. 8. Mendax est, & pater eius, scilicet mendacij. Vnde August. super Iohannis tractatu. 42. dicit, quod sicut Deus Pater genuit filium ueritatem, sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium. Dicit etiam Ambr. & recitatur. 22. quæst. 5. caute, quod cauendum est mendacium, quia omnes, qui amant mendacium, filij sunt diaboli. Deinde subdit dicens, quod mendacium non solum consistit in falsis uerbis, sed etiam in simulatis operibus. Mendacium enim est se Christianum dicere, & opera Christi non facere. Mendacium est episcopum, sacerdotem, uel clericum se profiteri, & contraria huic ordini operari. Hæc Ambr. Ex quibus uerbis postsumus concludere, quod diabolus habet ualde multos, & penè infinitos filios, quia omnes mendaces, tam uerbo, quam opere malo sunt filij eius. Et hi reuera sunt multi, quia stultorum, id est, peccatorum infinitus est numerus. Quantum autem ipsum mendacium diabolo placeat, patet per historiam, quam refert Ambro. super Psalmũ. Beati immaculati serm. 12. Ibi enim narrat, quod cum propheta Esaias in carcere custodiretur, & durè tractaretur, apparuit illi diabolus dicens. Dic quod non à Domino locutus es, quæ dixisti, & omnium mentes in te mutabo, ut qui tibi indignantur, absolutionem conferant. At uerò ille gratus, iudicauit pari pro ueritate supplicium, quam pro adulatione, & mendacio recipere beneficium. Hæc ille. Ecce quomodo mendacium diabolo placet, & ideo horrendum, & fugiendum est.

TERTIÒ mendacium actori nocet, & hoc tripliciter, uidelicet temporaliter, spiritaliter, æternaliter. Primò

Primo quidem temporaliter. Homo enim mendax, tanquam suspectus de falsitate ab omnibus uitatur, nec facile inuenit, qui se credat ei, aut qui in eo confidat. Quod si mercator fuerit, non inuenit, qui de facili illi aliquid ad credentiam mutuet, & sic communiter egestatem patitur. Quia ut dicit Isido. de summo bono lib. 2. cap. 30. mendaces faciunt; ut nec eis uera dicentibus credatur. Reddit enim sepe hominem multa falsitas, & mendositas etiam in ueritate suspectum. Secundo mendacium nocet homini spiritualiter, quia auferret gratiam, & praesertim si fuerit mortale. Hinc Sap. 1. dicitur. Os quod mentitur, occidit animam, scilicet, auferendo ab ea uitam gratiae. Tertio mendacium nocet homini aeternaliter, quia ipsum trahit cum mille demonibus ad infernum. Vnde Proue. 19. Falsus testis non erit impunitus, & qui loquitur mendacium, peribit. Item in Psal. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium, scilicet perniciosum. Ecce quantum nocet maledictum mendacium auctori suo. Nocet etiam proximo, tam in fama, quam in bonis temporalibus. Sed de hoc haecenus. Bene ergo, & salubriter propter praedicta nos admonet Apostolus dicens. Deponentes mendacium loquimini, &c. Ecce quomodo nos admonet idem Apostolus ad uitae perfectionem ex parte oris.

I N S V P E R ad idem nos admonet dicens. Irascimini, & nolite peccare. Sed forsitan dices hanc admonitionem ad os non pertinere, sed potius ad cor, maxime cum ira sit ebullitio sanguinis iuxta cor secundum naturales. Dicendum, quod ira proprie habet sedem in corde. Nihilominus aliquando, & quidem sepe manifestatur in ore, ut patet de multis iracundis, qui sepe prorumpunt in iniurias, opprobria, & uerba contumeliosa. Nam sicut lapis durus percussus ferro statim emittit scintillas igneas, ita iri iracundi, & qui nesciunt dominari suis passionibus, quamprimum percutiuntur ab alijs aliquo leui uerbo, aut facto, statim manifestant ignem irae interius latentis, reddentes huiusmodi, ut dici solet, idest, iniuriam pro iniuria, iuxta illud Psal. Tange montes, & fumigabunt. Cum tamen dicat Apostolus Rom. 12. non uosmetipsos defendentes charitissimi, sed dare locum irae. In proposito ergo Apostolus accipit iram secundo modo, prout manifestat in ore, & sicut ascendit à corde usque ad os.

Et

Et ideo conuenienter in presenti epistola admonens nos ad uitae perfectionem ex parte oris, addidit, Irascimini, & nolite peccare. Et potest esse sensus. Et si irascimini in cordibus uestris, nolite tamen peccare per os, manifestando iram & impatientiam uestram, quia hoc esset grauare peccatum. Sed ira uestra ibi moriatur, ubi nascitur, scilicet, in corde refrenando linguam. Vel, aliter, irascimini, & nolite peccare. id est, si insurgat primus motus irae in uobis, nolite consentire, & tunc non peccabitis, eo quod primi motus, non sunt in potestate nostra. Aut si peccatis, hoc erit ad maius solum uenialiter. Et ad hunc sensum intelligitur illud uerbum eiusdem Apostoli 1. Cor. 10. Tentatio uos non apprehendat, nisi humana. Quia ut dicitur Mat. 5. Omnis, qui irascitur fratri suo, scilicet deliberato animo, & cum appetitu se uindicandi, reus erit iudicio, id est, talis in iudicio diuini, & condemnabitur, tanquam pro mortali peccato. Vel, sic. Irascimini, scilicet, ira per zelum, quae est bona, licita, & sancta, quae sepe utuntur uiri sancti aduersus malos, & insolentes, etiam & Christus aduersus Iudaeos, sicut patuit in eiectione uendentium, & ementium de templo. Io. 2. Item Mat. 21. & nolite peccare, scilicet indiscretè irascendo, ut potest, plusquam, aut minus, quam oportet, siue, quando non oportet, aut ubi non oportet. Extrema enim cuiuslibet uirtutis sunt uitiosa. Hinc Eccl. 7. dicitur: Noli esse nimis iustus. Non tamen contingit nimis diligeri Deum. Quod si contingat aliquem aliquo motu inordinato irasci, summo opere caueat, ne in tali motu perseueret, sed statim ipsum extinguat feruor charitatis ad proximum. Et hoc est, quod loquitur hic Apostolus, cum subdit. Sol non occidat super iracundiam uestram. Ac si aperte dicitur. Nolite perseuerare in ira, & cholera uestra, usque ad solis occasum, quia talis ira iam esset mortalis. Et de tali ira loquitur scriptura Eccle. 7. dicens. ira in sinu multati, idest, peccatoris requiescit. id est, diu manet. Vnde in aliquibus manet usque ad solis occasum. id est, usque ad mortem inclusiue, & tales indubie damnantur. Et qui sic uehementer irascuntur aduersus proximos, suos aperiunt uiam diabolo intrandi in animas suas, & quasi iam accipiendi pacificam possessionem de eis, quod tamen prohibet Apostolus, cum subdit dicens. Nolite locum dare diabolo, scilicet,

scilicet intra animas uestras, quia ipse est malus hospes, qui diripit omnem preciosam substantiam, quam inuenit in hospitio suo, iuxta illud Thre. 1. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius.

NOTANDVM etiam, quòd illi dant locum diabolo, qui applicant, & aperiunt sensus exteriores ad illicita, utpote, oculos, os, aures, & huiusmodi. Quia ut dicitur Hier. 9. Mors. 1. diabolus, uel peccator intrat per fenestras. i. per sensus exteriores; & signanter per incautum aspectum; & hoc occasionabiliter in animas nostras. Et de hoc habemus historiam. Gen. 6. de filijs Dei, qui uidentes filias hominum, i. idololatrarum, quòd essent pulchre, commixti sunt cum eis. Item. Gen. 33. Sichem uidens Dinam filiam Iacob rapuit eam ui opprimens uirginem. Item 2. Regum 15. David uidens Berabebe se lauante, dormiuit cum ea. Item 2. Reg. 13. Amnon filius ipsius David uidens pulchritudinem sororis sue Thamar in conclauis oppressit eam. Item Dan. 13. legitur, quòd duo scnes præsbyteri, uidentes pudicam Susannam se lauante in pomerio uiri sui, exarserunt in concupiscentiam eius. Ecce ergo, quomodo diabolus ingreditur animas nostras per fenestras nostras, & signanter per incautum aspectum. Propter quod regius psaltes, postquam fuerat hoc expertus, orabat Dominum dicens. Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem. Nolite ergo charissimi locum dare Diabolo. Et sic pater de secundo principali.

TERTIÒ principaliter. Apost. in presenti epistola nos admonet ad uitæ rectitudinem in opere exteriori habendam, cum ait, Qui furabatur, iam non furetur. In quibus uerbis, præcipit cessare à malo. Quod etiam præcipit sapiens. Eccl. 2. 1. dicens. Fili peccati, ne adicias iterum, & de pristinis deprecare, supple, Dominum, ut illa tibi dimittat. Sed quia nõ sufficit ad salutem, ut quis cesset à malo, nisi etiam faciat bonum, ideo sequitur. Magis autem laborer operando manibus suis, quod bonum est. i. utilia operando, non taxillos, ut more multorum. Nec similiter bursulas, aut chirothecas, sine alia munuscula operando, more multorum monialium, quæ dant munuscula, idest, munera parua, ut recipient magna. Vt habeat, unde tribuat necessitatem patienti, idest,

idest, ueris pauperibus. Non ergo cognatis, & amicis, nisi & ipsi sint de numero pauperum.

NOTANDVM ergo circa hunc textum, quod homines dediti alicui arti honeste, debent libenter manibus laborare, & præcipue propter tria.

PRIMÒ propter uitandum ocium, quòd est fomes, & nutrimentum omnium uitiorum, & signanter carnalium. Vnde una de causis, quare habitatores Sodomæ, & Gomoræ ita turpiter peccauerunt, fuit ociositas eorum, ut patet Ezech. 16. Quia ut dicit Hiero. 3. parte epistolarum suarum. epistola 39. ad Rusticum monachum scribens. In desiderijs, supp. carnalibus est omnino ociosus. Hinc Ouidius libro de remedijs: Ocia si tollas, periere cupidinis arcus. Propterea Augustin. epistola 205. in laudem beati Hieron. dicit; quòd ocium nullum sibi erit, sed semper, aut facris lectionibus, aut scribendo, aut docendo se exercitabat.

SECUNDO homo debet manibus laborare propter uitandum tentationis diabolicæ periculum. Vnde Hieron. ubi supra. Fac aliquid boni operis semper, ut te semper diabolus inueniat occupatum. Vel fuscillam texe iunco, uel canistrum lentis plecte uiminibus. Cum olerum iacta fuerit semina, uel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ, inferantur infructuosæ arbores. Apum fabricare aluearia. Texantur, & retia capiendis piscibus, scribantur & libri, ut & manus operentur cibum, & animus lectione saturetur. Aegyptiorum monasteria hunc ordinem tenent, ut nullum absq; laboris opere suscipiant, non tam propter uictus necessitatem, quam pp animæ salutem, ne scilicet mens uagetur perniciosis cogitationibus. Hęc ille. Legitur etiam in uitis patrum quemdam sanctum senem dixisse, quod qui se occupat alicui honesto exercitio, habet unicũ demõnem cum tentantem. Qui autem ocio uacat, habet duos.

TERTIÒ homo debet, manibus libenter laborare, tum ut provideat propriæ necessitati, & familiæ suæ, tum ut habeat, unde subueniat, necessitati pauperum. De primo dicit Poeta moralis Cato. Pro lucrò tibi pone diem, quicumque laboras. De secundo loquitur Apostolus in fine præsentis epistolæ, ut iam patuit. Item de Ser. Do. G. Pep. Pars Actus. M m duo-

duobus simul loquitur idem Apostolus Act. 20. dicens. Ipse scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui me cū sunt, ministrauerunt manus istę. Taliter ergo charissimi laboremus in præsentī, ut post hanc ad etera. am. peruenire ualeamus. Præstante Domino Nostro Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto uiuit, & regnat. Amen.

Dominica decimanoſta post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

CONFIDE fili, remittuntur tibi peccata tua, Matth. 9. Pro introductione præsentis sermonis mouetur questio talis.

VTRVM Christus secundum quod habuerit potestatem remittendi peccata in tertis? Pro solutione huius questionis supponendū est, quod triplex est potestas remittendi peccata, ut trahitur ex dictis beati Thomæ. 3. parte q. 64. arti. 3. uidelicet auctoritatis, excellentię, ministerii. Hoc igitur supposito ponuntur aliquę ueritates.

PRI MA igitur ueritas. Potestas primaria, & auctoritatiua peccata remittendi soli Deo conuenit, & per consequens non conuenit Christo, nisi secundum quod Deus. Hęc ueritas probatur tripliciter, scilicet.

Authoritate, Ratione, Similitudine.

PRI Mò quidem authoritate Esaiæ. 43. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Non ergo, (supple, propter merita tua, sed sola dignatione misericordiæ meę, hoc beneficium maximum tibi confero, & ut me amodò honores, fideliterque seruias. Non desperet ergo pauper peccator de Dei misericordia, sed audacter clamet cum Psalm. ad patrem misericordiarum, & dicat. Misere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Nec quidem uerum tantū, sed omnes iniquitates meas dele. Nec quidem te excusare potes, quod hoc non possis, aut non uelis, quin tuipse per prophetam tuum Esaiam olim dixisti. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas. Dicit etiam Ambros. & recitatur de pœ. di. 1. uerbum. quod uerbum Dei dimittit peccata. ubi glo. uerbum. i. filius Dei, qui est uerbum patris.

Se.

SE C V N Dò probatur prædicta ueritas triplici ratione. Prima est talis. Ille solus potest auctoritate propria peccata remittere, qui solus potest Spiritum Sanctum, per quem fit peccatorum remissio, dare. Item, qui solus potest animam peccatricem iustificare, & à morte culpe uiuificare. Sed hæc omnia potest solus Deus facere. Igitur. Secunda ratio est talis. Culpa mortalis est infinitæ grauitatis ex parte obiecti, siue boni offensi, quod est Deus, qui est simpliciter infinitus. Ergo solū potest principaliter, & auctoritatiuè remitti ab eo, qui est in finitè uirtutis. Sed solus Deus est huiusmodi. Igitur. Tertia ratio est talis. In illo possumus spem ponere, qui potest peccata nostra remittere, sed non licet ponere spem nostram in quacunque creatura, sed licet tantū in Deo. Et quidem quantum ad primum. Hier. 17. dicitur. Maledictus homo, qui confidit in homine, & qui ponit carnem brachium suum. i. qui ponit spem suam in potentia humana. Quantum uerò ad secundum subditur, ubi supra. Benedictus homo, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia cordis illius. Igitur.

TE R T I ò probatur prædicta ueritas tali similitudine. Pro crimine enim læsę maiestatis fit tatum recursus ad principem ad obtinendum illius remissionem, & qui etiam hæc auctoritatem sibi reseruaui. Cum ergo per quodlibet mortale peccatum incurrat homo crimen læsę maiestatis, non restat aliud remedium ad obtinendum illius remissionem, nisi quod recurat ad omnipotentem Deū, qui solus hoc potest, & qui sibi soli hanc auctoritatem reseruaui. Proter quod legitur Mat. 2. item Luc. 5. quod cum Iudæi audissent Christū dicentem paralitico. Remittuntur tibi peccata tua, dixerunt. Hic blasphematur. Quis enim potest peccata dimittere, nisi solus Deus? Hi enim, et si blasphemauerint, dicentes Christum blasphemare, in hoc tamen uerè locuti sunt, quod dixerūt ad solum Deum pertinere peccata remittere. Nec de hoc reprehendit eos Christus, sed tantum de primo. Et sic patet prædicta ueritas tripliciter probata.

SE C V N D A ueritas. Potestas ministerialis remittendi peccata remota conuenit omnibus, & solis sacerdotibus. Propinqua autem tantum conuenit sacerdotibus iurisdictionem habentibus; Prima pars huius ueritatis patet per communè opinionem theologorū dicentium, eūdem esse chara-

Acce, & eadem esse potestatem sacerdotale, que respicit corpus Christi, uerum, & mysticum, Vnde & in ordinatione sacerdotum dicit episcopus illi, quem ordinar. Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittentur ei, & quorum retinueris, retenta erunt. Secunda pars huius ueritatis, que dicit, quod solis sacerdotibus cõpetit potestas miseriamis remittendi peccata, patet ex communis traditione theologorum dicentium, quod potestas spiritualis in foro interiori supra corpus Christi mysticum presupponit necessarium potestatem supra corpus eius uerum, & naturale. Notanter autem additum est in foro interiori, quia aliqua potestas spiritualis in foro exteriori potest communicari non presbytero. Da exemplum de archidiacono non presbytero. Similiter de officiali uxorato, sicut uidi in ecclesia cathedrali Cameracensi. Et quamuis laicus in missa dicendo sacerdoti. Misereatur tui omnipotens Deus, & dimittat tibi omnia peccata tua, uideatur absolueri ipsum sacerdotem, nihilominus à parte ipsum non absoluit, quia nec utitur forma absolutionis, quæ est talis. Ego te absoluo. Sed prædicta absolutio, si tamen absolutio generaliter dici debeat, est præcisè deprecatoria, siue optatiua, ut patet ex natura, & forma uerborum. Tertia pars prædictæ ueritatis, quæ dicit, quod potestas propinqua ministerialis remittendi peccata tantum conuenit sacerdotibus iurisdictionem habentibus, siue magis propriè loquendo usum, & executionem, siue potestatem habentibus, patet sic. Quia ipso facto datur alicui sacerdoti potestas propinqua remittendi peccata per hoc, quod assignatur illi materia, in quam agat, scilicet, populus subditus illi. Vnde huiusmodi potestas est generalior in aliquibus, quàm in illis, secundum maiorem, uel minorem populum subditum. Nã in summo pontifice reperitur uniuersaliter secundum totam suam latitudinem, & ambitum hæc potestas, & hoc ex ordinatione Christi, qui dixit Petro, & in eo omnibus suis successoribus. Pasce oues meas, pasce agnos meos. Iohã 46. Vbi nullã exceptionem fecit. Deinde deriuatur specialiter ad maiores ecclesiæ prelatos, ut sunt episcopi. Postremò particulariter, & limitatim ad curatos, qui uocantur in partem sollicitudinis. Sic enim uult ordo Hicrarchicus ecclesiæ, Sed quid operat homini ministerialis potestas circa peccatorum remissionem

tionem? Certè multum operatur. Concurrit.n. instrumentaliter, & dispositiuè, ad hoc quod confitens, nisi forsitan ponat obicem, fiat uirtute absolutionis de attrito contritus, & de contrito magis contritus, ita ut qui iustus est, iustificetur adhuc. Item ut qui iam habet gratiam, recipiat ampliorem, & huiusmodi. Et sic patet de secunda ueritate.

TERTIA ueritas. Potestas remittendi peccata cõpetit Christo homini excellenter. Infra potestatem diuinã, & supra tamen sacerdotalem, de quibus iam dictum est. Pro quo notandum, quod priusquam filius dei descenderet in hunc mundum carnem assumendo, potestas remittendi peccata in celo residebat. In solo Deo, ibi tenente sedem suã, iuxta illud Psalm. 113. in celo parauit sedem suam. Sed tandem filio descendente in hunc mundum simul cum eo descendit prædicta potestas, & plenariè ex parte suæ diuinitatis, Et quam est æqualis Deo, patri, delegatiuè autem fuit quod homo. Erat de isto legato dicitur Abdie unico capitulo. Auditum audiuius à dño, legati missi ad gentes. De quo quidem legato, quasi gratias agentes Deo patri merito possumus singillatim dicere illud psalm. Misit de celo, sup. Deus pater filium suum in uirginis uterum, & liberauit me. f. de potestate Diaboli, & inferni, dedit in opprobrium conculcantes me. f. Demones, iuxta illud Io. 12. Nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Misit, inquit, Deus, supple pater, miam suam, & ueritatem suã. i. filium suum misericordiz in operibus, & ueracè in promissionibus. In cuius iocundo aduentu animã meam eripuit de medio carolorum tuorum, i. de potestate non solum maiorum demonum, uerum et minorum. Ecce quantum nobis profuit aduentus huius magni legati in hunc mundum. Sed quam, aut qualè potestatem excellẽtiè habuit iste legatus Christus circa peccatorum remissionem? Certè magnã, atque multiplicem. Primò quidem in hoc, quod potuit offerre rem sacramenti absque sacro: hoc autem ceteri sacerdotes ne quunt facere. Practica, quò remittunt peccata Magdalenæ absque confessione, dicens illi. Remittunt tibi peccata. Luc. 8. idem dicit de muliere adultera. Io. 8. Idem de Paulo. Idem de Petro, postquam Christum negauit. Nã ut dicit Ambr. super Lucam lib. 10. bene legitur, quod ipse Petrus fleuerit, sed non legitur, quod confessus fuerit, forsitan enim Christus remittit sibi ex abundantia plenitudine, suæ potestatis peccatum trina negationis,

absque sacramento confessionis, ut apertè in sinuaret, se haberet prædictam potestatem.

S E C U N D O potestas excellentiæ, quam habuit legatus Dei patris Christus circa peccatorum remissionem, consistit in hoc, quòd nulli peccatum remittitur per applicationem cuiuscunque sacramenti, nisi in uirtute meriti, suæ dignissimæ, & efficacissimæ passionis, quæ in sacramentorum applicatione operatur occultè. Tertiò prædicta potestas consistit in hoc, quòd poterat absolvere peccatores, à culpa, & pœna. Vnde communis traditio doctorum est, quod ipse nunquam remisit alicui culpam, cui non remisit penam totam, quia totum hominem sanum fecit in sabbatho. In cuius etiam reissum, cum absoluit, adulteram, nullam penitentiam illi inposuit, sed tantum, ne recidiret, præcepit, dicens Io. 8. Vade, & noli amplius peccare. Similiter etiam dixit Paralytico ab eo curato. Ioha. 5. Hæc autem potestas, nulli alteri communicata est. Quamuis enim interdum summi Pontifices pro causa pia possint, & de facto conferant plenariam remissionem à culpa, & pœna, non tamen propriè remittunt penam, sicut neque possunt saltem totaliter, sed tantum eam commutant in opus pietatis, ut pote, sub hac forma dicentes. Quicumque fecerit hoc, uel illud, habebit plenam indulgentiam. Secus autem de Christo, qui quoties in præsentis usus est potestate, suæ legationis, non legitur fecisse talem commutationem, sed plenariè remisit culpam, & penam. Sicut hodie legitur fecisse circa quendam paralyticum sibi oblatum, cui ut in Themate præmissum est, dixit. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

I N præsentis ergo Euangelio, de tribus principaliter, fit mentio, uidelicet.

De Christi transfretatione,

De paralytici curatione,

De scribarum blasphematione.

P R I M O igitur fit mentio de Christi transfretatione, cù dicitur, Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit, & uenit in ciuitatem suam. Possumus autem hoc exponere tribus modis, uidelicet.

Literaliter, Mora liter, Allegorically.

P R I M O quidem quantum ad sensum literalem, seu historicum

Horicum, sciendum, quòd hæc ciuitas, ad quam legitur uenisse Christus, & qui dicitur sua, non est Nazareth, in qua fuit conceptus, & pro magna parte temporis nutritus, sed est Capharnaum, ut dicitur expressè Mar. 1. Et dicitur Capharnaum ciuitas Domini, eo quod est Metropolis, siue principalis ciuitas, Galilæe, cuius Nazareth est unum, de oppidis. Et ideo dicitur ciuitas Christi, sicut Parisus dicitur ciuitas alicuius nati in aliquo oppido propè Parisus. Vel secundum alios Capharnaum dicitur ciuitas Domini, eo quod frequenter in ea prædicauerit, atque in principio suæ predicationis multa miracula ibi fecerit. Ecce igitur quid per ciuitatem Domini intelligatur. Uerbum certè omni admiratione dignum; ut is, qui fecit cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt. Item, cuius est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuersus qui habitant in eo, uoluerit specialem ciuitatem habere, & ad eam in nauem uenire. Vnde Chrysost. in Homilia hodierna. Creator, inquit, orbis terrarum, postquam se propter nos nostram angustauit in carne, cepit habere humanam patriam, cepit Iudaicæ ciuitatis esse ciuis, parentes habere cepit patrem omnium ipse parens, ut inuitaret amor, attraheret charitas, uinceret affectio, suaderet humanitas, quos fugarat dominatio, &c. Et sic patet, de primo sensu.

S E C U N D O Conuenit hæc clausulam moraliter exponere.

P R O quo notandum, quod per Nauem in proposito intelligitur penitentia, in qua debemus ascendere, eam assumendo. Item debemus transfretare huius sæculi tentationes, & pericula, ea fortiter, & patienter tolerando, & sic perueniemus ad ciuitatem nostram. I. in cælum, quia ut dicit Apost. Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.

C I R C A hoc ergo notandum, quod propter tria, nauis designat penitentiam, uidelicet.

Propter figuram,

Propter necessitatem,

Propter tempestatem.

P R I M O igitur propter figuram. Nauis enim est stricta in principio, & sine, larga autem, & spaciofa in medio. Sic etiam penitentia igitur uidet stricta in principio conuersionis, id est, difficilis propter habitationem in malo. Diffi-

cilē enim est assueta relinquere. Nam multi inueniunt eam adeo strictam, q̄ dicunt se non posse intrare in eam. Da exemplum de illis gulosis, qui dicunt se non posse ieiunare. Alij se excusant super datione elemosynar. Alij super peregrinatione, & huiusmodi, hinc saluator. Mart. 7. bene ad propositum loquitur dicens. Arcta est via, quæ ducit ad uitam sup. æternam & pauci inueniunt eam, quia, scilicet nõ quærunt ea sollicitè, nec de ea multum curant. Similiter pœnitentia est difficilis in fine, id est, in extremitate uitæ, & præsertim quo ad eos, qui vsque tunc distulerunt conueni ad dominum. Vnde Hierem. 13. Si mutare potest Aethiops pellem suam, & pardus varietates suas, sic & uos poteris benefacere, cum didiceritis malum. Item August. & recit. de pen. distin. 7. nullus Timendum, inquit, est ei de penitentia fero, quem morbus urget, & pœna terret, ad ueram enim uix uenit satisfactioem, maximè cum filij, quos ille dilexit ante, sint præsentēs, uxor, & mundus. Et breuiter ut ibi subditur, multos solet ferocina penitentia decipere. Ecce quàm stricta, & arcta est nauis pœnitentiæ in principio, & fine. Nihilominus in medio est satis lata, & spaciōsa, & hoc quo ad habituos in ea. Nam tales eam faciem, & delectabilem inueniunt. Da exemplum de habituatis ad sæpè confitendum, siue ad ieiunandum, aut orandum, & huiusmodi. Vnde Berū. ad Eugenium, de periculo occupationis. Primū, inquit, importabile tibi uidetur iugum Domini. Sed processu temporis si assuecas, iudicabis non adeo graue, paulo post, & leue ipsum senties. Paulo post nec senties. Paulo post etiam delectabit. Hæc ille.

S E C U N D O nauis designat pœnitentiam propter necessitatem. Qui enim uult ire de Normania in Angliam, necessariò indiget nauī, ita qui uult transire de hoc mundo in cœlum, si prius actualiter peccauit, indiget nauī penitentia. Propter quod Hier. super Dañ. uocat eam secundam tabulam post naufragium. Et istud recitatur de peni. distinct. i. secunda. Vbi dicit glo. quoddam prima tabula, seu nauis, qua nauigatur in cœlum, est baptismus, siue innocentia baptismalis. Qua fracta per peccatum actuale, non restat aliud remedium, quàm penitentia, quæ est sicut scapha, id est, parua nauis, qua in naufragio periculum uitatur.

Quia

Quia ut dicitur Sapientia. 13. Exiguo ligno credunt, id est, confidenter committunt homines animas suas, & transeunt mare per rarem liberati sunt. Ecce quàm necessaria est nauis pœnitentiæ ad nauigandum per mare huius mundi uersus cœlum. Propter quod Matth. 4. dicit Christus. Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Et p̄ oppositum. Luc. 13. loquitur dicens. Nisi penitentiam habueritis, omnes peribitis.

T E R T I O nauis designat pœnitentiam propter tempestatem. Nam sicut nauis in medio maris sita patitur frequenter multas agitationes à uentis eam hinc inde impellentibus, ita ut quandoque submergatur, & pereat, ita & qui uolunt dignam agere penitentiam, & se ad Deum conuertere, patiuntur varias agitationes, tam à mundo, quàm à diabolo. Quia ut habetur. 2. Ti. 3. Omnes qui piè uolunt uiuere, i. religiosè, & iuste cursum uitæ huius peragere, i. Christo, id est, ad similitudinē Christi, qui uenit pati, persecutionē patient. i. tribulationes, & aduersitates. hinc ps̄. ait. Ecce tribulationes iustorum, & Eccl. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Dicit etiam Act. 14. quod per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Ite igitur sunt tempestates, quæ aduersant nauī penitentia, etiam adeo ualde, q̄ nisi firmiter homo cum Dei adiutorio illis restiterit, statim subuertent eū, & submergent, faciētes cum cadere in peccatum impatientia, aut desperationis. Et sic patet de expositione morali nauis, in quam ascendit Christus.

T E R T I O allegoricè per nauē ecclesia intelligitur. In hanc itaque nauē ascendit Iesus, quando assumendo humanam naturam constituit se caput, & rectorem illius. Tūc et transfretauit, quando quidem per 34. annos huius maris. i. huius mundi, tentationes, & pericula sustinuit. Et tunc uenit demum in suam ciuitatem, quoniam demum resurgendo à mortuis, & ad cœlum ascendendo peruenit ad patriam cœlestem, quæ est patria claritatis æternæ.

N O T A N D U M est ergo, q̄ sacrosancta mater ecclesia congruè comparat nauī, & hoc præcipuè propter quatuor proprietates ipsius nauis. Ipsa nempe,

Rectori obtemperat,

Diuitias,

Diuitias congregat.

A periculis liberat.

Pericula tolerat.

PRIMO igitur nauis rectori illius obtemperat, & obedi-
dit. Nam bonus, & peritus nauta ducit nauem suam, quod
uult, nec nauis illi in aliquo contradicit. Vnde Iaco. 3. Ecce
naues, cum magne sint, & a uentis ualidis minentur, circum-
feruntur a modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis uo-
luerit. Similiter rectores Ecclesiarum, cuiusmodi sunt prelati,
predicatores, & principes terreni, ducunt nauem Ecclesiarum,
quod uolunt. Et ideo Christi fideles debent seruenter rogare
Dominum, ut prouideat Ecclesiarum suarum pastoribus,
predicatoribus, atque principibus. Quonia si tales fuerint bo-
ni, & uirtuosi, de facili trahent nauem, id est, Ecclesiam, siue
fideles sibi subditos posse se ad portum salutis aternae. Quod
si mali fuerint, tunc certe in eis esse, trahunt eos secum
in abyssum inferni. Quia ut dicit Greg. in suo pastora. in prin-
cip. Cum pastor per abrupta graditur, restat, & grex in preci-
pitium ducatur. Et ideo simplicibus Christianis potest dici
de bonis rectoribus illud Act 27. Nisi in naui manseritis, uos
non potestis salui fieri, id est, uix poteritis saluari, nisi per bo-
nos prelatos, & bonos principes. Notandum est autem circa
hoc, quod propter peccata populi dantur aliquando a Deo prela-
ti, & principes mali, secundum illud Iob. 24. Propter peccata
populi regnare facit Dominus hominem hypocritam. Vnde
Hieronymus & recitatur in decre. 8. quest. 1. auctacter. Non semper,
inquit, princeps populo, & iudex Ecclesiarum, per Dei arbitrium
datur, sed prout merita nostra deposcunt. Deinde subdit
post pauca, probans dictum. Audi, inquit, quid Dominus di-
cat, supp. Ofes. 8. Fecerunt sibi regem, & non per me, prin-
cipem, & non per consilium meum. Et hoc, inquit, Hieronymus. ui-
detur ad literam dictum de illo Saule, qui est quod non se-
cundum Dei uoluntatem, sed secundum populi peccatoris me-
ritum fuerat electus, negat eum Dominus cum sua uolunta-
te, uel consilio constitutum. Hec ibi. Patet ergo, quod Do-
minus dat aliquando malum principem ad puniendum po-
puli nequitiam. Idem etiam interdum facit de malis prela-
tis. Da exemplum de Arrio. Item de multis alijs prelati-
s haereticis, qui per suam haereticam prauitatem multos tra-
xerunt

xerunt ad perditionem. Et sic patet de primo.

SECUNDO nauis diuitias congregat. Multi enim mer-
catores facti sunt diuites propter merces speciosas, & pre-
ciosas species aromaticas, quas cum nauibus attulerunt, tam
de Alexandria, quam de alijs regionibus. Et de hoc habemus
historiam de Salomone, de quo legitur. 2. Paral. 9. quod serui
eius nauigabat in Ophir, quae erat regio opulentissima, & inde
reuertebantur cum nauibus suis oneratis auro, & gemmis
preciosis. Ita in proposito medio nauis Ecclesiarum ditantur mul-
ti. Quorum quidam tenentes rectam fidem Ecclesiarum comparant
sibi regnum caeleste per opera misericordiae. Alij per opera pe-
nitentiae. Alij per opera obedientiae. Alij sola bona uoluntate
bene agendi. De operibus misericordiae habemus exemplum in
Zacheo, qui dimidium bonorum suorum dedit pauperibus
Luc. 19. De operibus penitentiae habemus exemplum in Maria
Magdalena. Item in Maria Aegyptiaca. De operibus obedientiae
habemus exemplum in Isaac. De bona uoluntate habemus
exemplum Luc. 21. de quadam panpercula uidua, quae obtulit
duos obolos in templo, de qua dixit Christus, quod plus obrule-
rat, quam multi diuites, & hoc propter bonam eius uolunta-
tem. Ecce quomodo nauis Ecclesiarum dicat Christi fideles.

TERTIO nauis a periculis liberat. Quia ut habetur
Sap. 14. transeuntes mare per ratem, id est, per nauem liberati
sunt, sup. a periculo submersiois. Peritus enim nauta habes
bonam nauem, & bonum uentum, de facili euadit pericula ma-
ris, & peruenit ad portum, quod tendit. Modum in proposito nauis
est Christus, & quilibet bonus prelatus, bonus uentus est
Spiritus Sanctus, nauis autem est Ecclesia. Qui ergo in mari
huius mundi habet haec tria, indubiè a periculo submersio-
nis infernalis liberabitur. Oportet ergo in primis, quod adhae-
reat naute, id est, Christo per amorem. Item quod habeat bonum
uentum, id est, praesentiam Spiritus Sancti per gratiam. Insuper,
quod maneat infra nauem Ecclesiarum, per rectam fidem. Haec igitur
sunt tria remedia euadendi periculum aeternae damnationis.

QUARTO nauis pericula tolerat, & praesertim si fuerit
fortis, & bene munita. Pro quo notandum, quod sunt multa
pericula in mari, quae etiam sepe faciunt nauem periclitari, iux-
ta illud Eccl. 14. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius.
Vult enim Deus mittere timorem super eos, qui sunt in
mari.

mari, ut cogantur clamare ad eum pro auxilio, quatenus sit ab eo liberati periculis excitentur ad eum laudandum, amandum, & rimendum. Vnde Matt. 14. legitur, quod nauicula, in qua erant discipuli Christi iactabatur fluctibus in medio mari. Quod uidentes, qui intra erant, clamauerunt ad Dñm. Et mox eo imperante uentus, & mari, cessauit tempestas. Sicque peruenient ad portum.

NO T A N D U M ergo, quod sunt quatuor præcipua pericula in mari, quæ significant quatuor uitia, quæ faciunt sepe animas existentes in mari huius mundi periclitari, & in infernum demergi.

PR I M U M igitur periculum sunt montes cornuti, siue saxa ingentia, sub aqua latentia, ad quæ naues, quantumcumque parû elisæ, statim franguntur, & submerguntur. Et istud periculum significat peccatû superbiæ, quæ ideo est cornuta, quia multi superbiunt de cornibus suis, ut sunt mali Principes, & in officio publico constituti, cum tamen omnes tales deberent potius inde humiliari cõsiderantes, & quanto plus crescerent rones donorum, ut dicit Greg. hom. 9. Debent et accedere, quod uelint, nolint, saltẽ per mortem destituenti à suis dignitatibus, seu officijs, & tunc erunt, ualde parui socij. Et hoc est, quod loquitur dñs per Pf. dicens. Peccatorum confringã cornua. Et Lu. 18. Omnis, qui se exaltat, sinaniter superbiendo, siue ratione officij, siue beneficij, humiliabitur.

SE C U N D U M periculum maris est continuus motus illius, atque continuæ inundationes fluctuû. Per quorû quidẽ fluctuû elevationẽ, & depressionẽ multæ naues periclitant, periculum designat peccatum auaritiæ. Nã more prædicatorum fluctuum maris auari currunt, & discurrunt, tam per mare, quã per terram ad nundinas, & mercata pro rebus terrenis per fas, uel nephas acquirendis. Propter quod de diuine avaro dicitur Eccl. 2. Cuncti dies eius doloribus, & ærũnis ple ni sunt, neque per noctẽ mète requiescit. Et hoc nõne uanitas est? Ipsi ergo auari laborant, quidem corpore per diem, & spiritui, siue phantasia per noctem, somniando de diuitijs, & huiusmodi.

TE R T I U M periculum maris est Charibdis, ubi est aqua uortiginosa, quæ uocatur olla, quæ uolentissimẽ ad se trahit, & absorbet, atque in ollam sui ventris demergit nauem. Et istud

Et istud periculum significat peccatum gula, quæ ad se trahit multitudinem ciborum, & potuum. Vnde de homine gulososo dicitur Eccl. 6. Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur bonis. Hoc est igitur illa Caribdis, quæ semper dicit affer, affer. Prouerb. 30. Vnde Ambr. li. de Helia, & ieiunio. c. 8. Male, inquit, seruitur gula, quæ semper expetit, & nunquã expletur. Quid enim insatiabilis uentre? Hodie suscipit, & cras exigit. Hęcille.

QU A R T U M periculum maris est Sirena, quæ dicitur esse monstra uultum muliebrem habentia, quæ dulcedine sui cantus attrahunt naues, & faciunt eas periclitari. Et istud periculû significat peccatum luxuriæ. Luxuriosi enim uenena dulcedine muliebris affatus, aspectus, & contractus de facili alliciuntur ad inhonestã, & tandem in infernum demergunt, quia sicut dicitur Heb. 13. Fornicarios, & adueros iudicabit Deus. i. æternaliter condemnabit, ut dicit glori. interl. Et ut habetur Apoc. 21. Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure. Hęc igitur sunt quatuor pericula maris huius mundi, per quæ multi periclitantur æternaliter, quæ sunt, superbia, auaritia, gula, luxuria. Et sic pater de prolixa expositione allegoricali primæ partis præsentis euangelij.

SE C U N D O principaliter in presenti euangelio fit mentio de cuiusdam paralytici curatione cum subditur. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum dixit paralytico. Confide fili, remittunt tibi peccata tua. In hoc autem uerbo innuit Christus se Deũ esse, ut dicit glori. inter. quia solus Dei est peccata authoritatiẽ dimittere, ut dictũ est in deductione quæstionis in principio huius sermonis habitã. Et nota, quod Christus in curatione huius paralytici se habuit ad modum boni medici, qui primò auertit causam morbi ab ægroto, deinde intendit curationi illius. Sic, & ipse Christus circa paralyticum, primò remouit peccatum illius, tanquam causam suã agriuidinis, deinde ipsum curauit.

PR O quo notandum, quod infirmitates corporales infirmitates hominibus à Deo multiplici de causa. Primò quidem ad glorię ipsius manifestationem, sicut patet Iohan. 10. de ceco nato, de quo dixit Christus discipulis suis. Neque hic peccauit, neque parentes, &c. sed ut manifestentur opera Dei

oppositum autem ipse Christus tunc dicit cuilibet reprobo: Surge, tolle grabatum tuum, & uade in domum tuam, idest, in infernum, cum mille demonibus. O quam terribilis, & stupenda erit hæc uox in auribus reproborum? Studeamus ergo charissimi taliter uiuere in presenti, ut tunc possimus ire in domum domini, & dicere illud Psalmi: Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus.

MORALITER. Paralyticus est quilibet peccator, ut dictum est, cui dicit Christus. Surge, à peccatis cessando, & ad gratiam te præparando, siue accedendo. Psal. Surgite, supp. à peccato, postquam sederitis, idest, in eo manseritis, qui manducatis panem doloris, idest, qui desideratis agere ueram poenitentiam. Sequitur. Tolle grabatum tuum, portando pondus poenitentia pro commissis peccatis, & ambulans per uiam bonæ operationis, quæ ducit in Hierusalem celestem. Ad quam nos perducatur, qui in Trinitate perfecta uiuit, & regnat. Amen.

Dominica uigesima post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

VIDE TE, quomodo cautè ambuletis; ad Ephe. 5. Dominus Deus posuit nos in presenti sæculo, non quidem, ut quiescamus, quia locus, in quo quiescendum est, & paulandum, est ipsum cælum, sed ut ambulemus in uia domini. Sed quia difficile est per eam ambulare, & non errare declinando ad dexteram, aut ad sinistram propter occasiones malorum, quæ sunt in hac misera uita, ideo magna cautela circa hoc adhibenda est. Propter quod Apostolus nos utiliter admonet dicens. Videte, quomodo cautè ambuletis. Vbi etiam aduertendum, quòd hominum in terra degentium multiplex est differentia. Primi sunt, qui nihil uident, & qui sunt, quasi cæci, cuiusmodi sunt illi, qui uidentur ignorare, quæ sunt agenda, & quæ cauenda. Et tales periculosè uiuunt, quia eorum ignorantia ipsos non excusat, cum sit crassa, & supina. Secundi sunt, qui uident quid dem, quid sit agendum, & quid fugiendum, quid bonum, & quid

quid malum, sed non propterea illud faciunt, aut illud uitant: Et tales grauius peccant, quàm primi, quia ut habetur Luc. 10. Seruus sciens uoluntatem domini sui, & non faciens, pligis uapulabit multis. Item ut habetur. 2. Petri. 2. Melius est uiam ueritatis non agnoscere, quàm post, &c. Tertii sunt, qui uident quid agendum, & quid faciendum, insuper, & illud faciunt, sed interdum minus discretè, eò quòd non habent salubris sacrificio suo, sal, inquam, discretionis, cum tamen dicit dominus Leuitic. 2. Qui quid obuleris sacrificij, sale condas. Et Mar. 9. Omnis uictima, inquit, dominus, sale salietur. De prædictis ergo loquitur Aposto. ad Rom. 10. dicens. Adulationem quidem Dei habent, sed non secundum scientiam. Propter quòd tales frequenter excedunt in operibus suis, cum tamen credant bene agere. Bene ergo; & salubriter bene operari uolentes admonet Aposto. in principio præsentis Epistolæ, dicens. Fratres uideatè, quomodo cautè, idest, discretè, & prudenter ambuletis.

In hæc ergo Epistola Apostolus hortatur nos summarè adduo, uidelicet, ad prosecutionem boni, & ad fugam mali. Hæc enim sunt duæ partes iustitiæ, de quibus Psal. ait. Declina à malis; & fac bonum. In speciali autem hortatur nos ad hæc uidelicet, ad:

- Discretam ambulationem.
 - Temporis redemptionem.
 - Diuini uoluntatis contemplationem.
 - Ebrietatis uitationem.
 - Spiritus sancti impletionem.
 - Deuotam orationem.
 - Gratiarum actionem.
 - Profundam humiliationem.
- P**rimò igitur Paulus Apostolus Iesu Christi hortatur nos in principio Epistolæ ad discretè ambulandum, cum ait. Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, idest, quo modo ramine, ut dicit glo. interl. Solet enim pater, cum mittit filium suum ad longinquas partes, cum præmonere, ut cum fuerit in uia, ambulet cautè, scilicet, uitando malas societates, eò quòd posset ab eis multa mala pati. Sic enim instruebat ille Paganus Cato filium suum, cum dicebat. Cum bonis ambula. Sic, & Apostolus considerans, quòd sumus in

uia constituti, ut possimus ire in cœlum, ubi est patria electorum, nos admonet cautè ambulare, scilicet, uitando malas societates, quia sicut mala societas facit homines suspensi in præsentī, ut vulgò dicitur, & in futuro facit eos suspendi in patibulo inferni, quod est multo periculosius.

NOTANDVM ergo, quòd debemus ambulare cum summa cautela, & hoc propter multa. Primò quidem propter uia: obscuritatem, quæ de facili potest esse occasio cadendi in peccatum, & tandem in infernum. Secundò propter uia: lubricitatem. Nam sicut ambulans super terram congelaram potest faciliter labi, ita & quicumque ambulat per uiam huius seculi, potest faciliter labi in peccatum, & hoc propter infinitas occasiones male agendi, quæ habentur in præsentī. Vnde de istis duobus simul loquens psalm. ait. Fiar uia illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus domini, idest, diabolus, persequens eos, ut impellat, & dericiat eos in his tenebris, & lubrico, & pertrahat ad infernum. Nam ibi, ceciderunt, qui operantur iniquitatem expulsi sunt, scilicet, de hoc mundo per ipsum diabolum, nec poruerunt stare, idest, illi resistere remanendo semper hoc mundo, sicut bene uoluissent. Tertio propter laqueorum multipliciter, idest, tentationum uarietatem. Eccl. 1. no. In medio laqueorum ingredieris. Item psalm. Laqueum parauerunt pedibus meis, & incurauerunt animam meam. Hoc dicit propter eos, qui succumbunt tentationi. Nota de Beato Antonio, qui uidit in spiritu mundum laqueis plenum. Quarto propter latronum, idest, dæmonum insidiationem. In præsentī nempè uita sumus quasi in uia. Demones autem quasi latronculi iter nostrum, & uiam obsident. Hoc autem inuit dominus Lucæ. decimo, ubi parabolice loquitur, dicens. Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hierico, qui incidit in latrones, qui etiam dispoluerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Ecce quid operantur demones nobis insidiantes. Vnde etiam psalm. ait de demone homini insidiante, & præsertim in mortis articulo. Insidiatur (inquit) quasi leo in spelunca sua, insidiatur, ut rapiat pauperem, idest, hominem peccatorem. Propter ergo ista quatuor debemus cautè ambulare, & non quasi insipientes, inquit, Apostolus, qui scilicet,

defuturis nihil cogitant, nec præsentia debite ordinant, scilicet, quasi sapientes, qui prudenter considerant debitum finem, & debita media perueniendi ad ipsum. Nam sapientis est considerare finem, & omnia ad ipsum debite ordinare.

MORALITER si uolumus cautè ambulare spiritualiter, debemus tenere illum modum, quem tenere solent, qui ambulant cautè corporaliter. Tales nempè ambulat his modis. Primò quidem clara luce, ne de nocte offendant ad lapidem pedes suos. Secundò cum bona societate, quantum illis est possibile, & hoc propter uitandum periculum. Tertio sobriè, & temperatè uiuendo, ne inebriati spolientur, aut occidantur. Quarto uelociter, & præsertim ubi uident noctem appropinquare, & solem ad occasum tendere. Quinto perseueranter, ut possint ad terminum peruenire. Sexto parum se onerando, ne multitudo uestimentorum impediat eos in uia. Ecce, quomodo homines ambulare solent corporaliter, quæ omnia possumus referre ad spirituales ambulationem.

QUI ergo uult cautè ambulare spiritualiter, debet primò ambulare tempore lucis, idest, bona opera facere, quamdiu lux uitæ præsentis, seu corporalis in eo lucet, & non expectare mortem. Vnde ad hoc nos admonet Christus Iohan. 12. dicens. Ambulate, dum lucem habetis, ut non uos tenebræ comprehendant. Et istud est contra multos, qui tunc primò uolunt disponere de testamento suo, & de conscientia, quando mors tenet iam eos per guttur, cum tamen dicat idem Christus Iohan. 11. Venit nox, idest, mors, quando nemo potest operari. Secundò talis debet malas societates uitare, & cum bonis ambulare, quia ut habetur in psal. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Vnde Seneca ad Lucilium Iohan. 11. Conuersare cum his, qui te meliorem facturi sunt. De mala etiam societate loquens Hier. 4. par. Epistolularum suarum, epistola 85. dicit, quòd nihil tam nocet homini, quam mala societas, eò quòd talis efficitur homo, qualem societate fruitur. Tertio talis debet sobriè, & temperatè uiuere, ne per ebrietatè occidat animam suam, auferendo ab ea uitam gratiæ. Quarto debet uelociter ambulare, nõ expectando tempus quadagesimæ ad bene operandum, aut tẽpus senectutis, siue horæ mortis. Eccl. 5. Ne tardes conuerti

S E D. quæritur, quæ est uoluntas Dei. Responſio. Voluntas Dei ab Apoſtolo ad Rom. 12. triplex diſtinguitur, ſcilicet, bona, beneplacens, & perfectæ. Voluntas igitur Dei bona reſpicit prohibitiones, & mala, ne fiant. Beneplacens reſpicit præcepta, ut fiant. Perfectæ reſpicit conſilia, quæ qui poteſt capere, capiat. Nolite ergo chariſſimi eſſe imprudentes, ſed intelligentes, quæ ſit uoluntas Dei. Vel dic, quòd uoluntas Dei bona eſt, ut à malo abſtineamus, beneplacens, ut in bono proficiamus, perfectæ, ut tandem ſaluemur. De duobus primis ſimul loquitur Apoſtoloſ. 1. ad Theſſ. 4. dicens: Hæc eſt uoluntas Dei, ſanctiſſimæ ueſtra, ut abſtineatis uos à fornicatione, &c. De tertio autem loquitur idem Apoſtoloſ. 1. ad Tim. 2. dicens: Vult, ſupp. Deus, omnes homines ſal uos fieri. Voluntas ergo Dei bona reſpicit primum ſtatû hominum, qui dicitur incipientiû, de quibus uult Deus, ut omnino à peccato deſiſtât, & ut per penitentiã ad eum redeant, dicens illud Ezech. 18. Nolo mortẽ peccatoris, ſed ut magis conuertatur, & uiuat. Dicitur etiam. 2. Pet. 3. quòd non uult Deus aliquos perire, ſed omnes ad penitentiam reuerti. Voluntas Dei beneplacens reſpicit ſecundû hominum ſtatû, qui dicitur proficientiû. De bonis enim uult Deus, q̄ continuè proficiant de bono in melius. Vnde Pſal. Ad Dominû loquẽs dicebat. In uoluntate tua deduxiſti me, ſup. de bono in melius. Voluntas Dei perfectæ reſpicit tertiu hominû ſtatû, qui dicitur perfectiorû. Et de talibus uult Dominus, ut perpetuò cum eo permanent in cælo, iuxta illud Iohan. 17. Volo pater, ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum. Probemus ergo chariſſimi per diligentem inquisitionem, ſen diſcuſſionẽ, quæ ſit uoluntas Dei bona, beneplacens, & perfectæ, prout nos admo net Apoſtoloſ eſſe faciendum Rom. 12.

Q U A R T O Apoſt. in præſenti Epistoſa hortatur nos ad ebrietatis uitationem, dicens: Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria. Non quidem materialiſter, ſine realiter, ſed effectiue, & occasionaliter. Vbi notandum, q̄ ſummo opere debemus uitare ebrietatem, & hoc præcipuè propter tria mala, ad quæ committere inducere ſolet homines, uidelicet.

Ad egeſtatem. Ad fatuitatem. Ad lubricitatem.
P R I M O igitur uitanda eſt ebrietas, quia inducit ad egeſtatem. Qui enim nimis incumbit, uino, & delicatis, cibis,

habet multa exponere, eò quòd talia non dantur gratis in terna. Inſuper multi poſtquã ſunt ingurgitati uino, uolunt ludere. Alij faciunt ſtultos mercatoſ. Alij nimium liberales, ſiue potius prodigi reſpondent pro alijs, pro quibus cõmuniter oportet eos ſoluere, & ſic de alijs. Ex quibus omnibus de facili tales, quantumcumq; diuites incurrun egeſtatem. Sunt & alij qui cum arte ſua multa lucrantur, qui deſto intrant tabernas, ibi multa expendetes, & ſic tales raro ſiunt diuites, quia ut dicitur Eccl. 19. Operarius ebriofus non loqueturabitur, quia ut dicit Amb. li. de Helia, & ieiunio. ca. 12. talis uno die bibit multorum dierum labores. Iſtud igitur animaduertẽs quidam metrificatoſ dicebat. Diues eram dum, ſed fecerunt me tria nudû. Alea, uina, uenus, tribus his ſum factus egenus. In cuius etiam figuram legitur Gen. 9. quòd Noe inebriatus acebat nudus à parte inferiori.

S E C V N D O uitanda eſt ebrietas, eò quòd inducit ad fatuitatem. Turbat enim cerebrû, quo turbato homo efficitur quaſi fatuus, & inſenſalus, quantumcumq; etiam prius uideretur ſenſatus. Vnde Pſal. De quibuſdã loquens ait. Turbati ſunt, & moti ſunt, ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorû deoſ rata eſt. Dicitur etiam Prouer. vlt. quòd iſtullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas. Similiter Oſee 4. dicitur, quòd uinum, & ebrietas auferunt cor, i. eſt, rectum rationis iudiciû, quia ut dicit Ambr. lib. 1. de Abraham ca. 6. Quæ ſobrijs cauemus, per ebrietatem ignorant committimus. Et poſt pauca: Neſciunt, inquit, quid loquantur, qui nimio uino indulgent. Propter quod refert Amb. lib. de Helia, & ieiunio. cap. 17. de aliquibus bonis iudicibus, qui quo ad captiuos uino uruntur, ut equuleo, & quibus tormenta non eliciunt uocem præditionis, eos tentant bibendo, ut patrie ſtatam, ſalutem ciuitium, deſenſionis ſuæ prodant conſilia. Virtus enim plerunque uincit dolorem, fidem autem potius excludit. Hæc ille. Legitur etiam. 3. Eſdre. 3. quòd quidam in aula regis Darij uoluit probare uinum eſſe forte, per hoc, ſcilicet, quòd uincit mentem, etiam regis. Ecce ergo quomodo ebrietas inſatuat hominem.

T E R T I O uitanda eſt ebrietas, eò quòd inducit ad lubricitatẽ. Vnde Prou. 20. dicitur, q̄ luxurioſa res eſt uinum, i. eſt, ad luxuriã prouocans. In cuius rei ſignum Holofernes

post uinum abundanter sumptum concupiuit Iudith, ut habetur Iudith. 12. Similiter Loth postquam inebriatus fuit uino, dormiuit cum filiabus suis. Gen. 19. Et breuiter, ut dicit Hiero. 1. parte Epistolarum suarum; Epistola. 49. uenter uero æstuans citò despumat in libidinem. Dicit etiam idem Hiero. 3. parte Epistolarum suarum Epistola. 14. ca. 3. 6. quòd ignem luxurię portat in gremio, qui assiduo uritur uino. Nota de illis nephandis hominibus, qui postquam inebriati sunt uino, uolunt, & nituntur impudicè tangere, & osculari nunc magistram domus; nunc filias, nunc ancillas, ita ut tales nõ nisi difficulter uideantur à probis, & castis mulieribus. Quod si ebrietas inducat uiros ad impudicitiam multo magis mulieres, ita ut dicat Chryl. super Matthj. in opere incompleto, homil. 2. quòd omnis mulier, quæ uiolenta est, & comessatrix, etiam meretrix est. Et post pauca. Mulier, quæ suauitatis gulae suę non contradicit, multo magis neq; libidini suę resistere acquiescit. Hæc ille. Et breuiter non solum auctoritate Sacræ Scripturæ, aut sacrorum doctorum possumus probare ebrietatem, inducere ad libidinem, & ad multa alia peccata, uerum etiam hoc ipsum possumus probare exemplo mirabili, quod refert August. ad fratres in eremo serm. 33. qui intitulatur de detestatione ebrietatis. Narrat enim ibidem de quodam diuite ciue Hipponensis ciuitatis, qui dicebatur Cyrillus. Hic enim, cum unicum haberet filium, ipsum plusquam Deum dilexit, permittens ei agere, quæ uolebat. Propter quod consumpsit maximam partem bonorum patris uinèdo luxuriosè, & prodigè. Qui tandè inebriatus matrem prægnantem oppressit, sororem uiolare uoluit, patrem occidit, & duas sorores ad mortè uulnerauit. O certè magna diaboli dominatio. Patrem, quem post Deum reuereri ille debuit, occidit. Matrem, à qua portatus fuerat, prægnantem oppressit. Sorores quas tenerime diligere debebat, uiolare uoluit, & duas ad mortem uulnerauit. O dolorosa ebrietas, omnium malorum mater, omnis luxuriæ soror, omnis superbię pater. Hæc August. ubi supra. Patet ergo, quòd ebrietas inducit ad lubricitatem. Bene ergo dictum est ab Apost. Nolite inebriari uino, in quo est luxuria.

Quintò idem Apost. in præsentè Epistola hortatur nos ad Spiritus Sancti impletionè, cum subdit. Sed impleamini

Spiritu

Spiritu Sancto, idest, donis Spiritus Sancti, ut exponit glo. interl. Vel gratia eiusdem Spiritus Sancti, quæ dicitur, gratia gratum faciens. Sed nunquid tenemur impleri Spiritu Sancto? Profectò ita, saltem secundum aliquem modum impletionis illius.

Prò quo notandum, quòd contingit homines impleri Spiritu Sancto diuersimodè, uidelicet secundum magis, & minus. Primo modo impletione effluentie, siue influentiæ. Et hoc modo solus Christus fuit impletus Spiritu Sancto, de quo dicitur Luc. 3. quòd plenus Spiritu Sancto regressus est à Iordane, ubi. f. fuit baptizatus à Iohanne. Nam ipse ab instantè cõceptionis suę tanta gratia Spiritus Sancti impletus fuit, quòd potuit, & potest eam influere in alios homines, qui sunt illius capaces. Da exemplum de capite in membra, influente sensum, & motu. Ille tamen influxus Christi in membra, intelligendus est in genere causę meritorie. Et hoc est di cere, quod ipse meruit sufficienter omnibus primam gratiam, pariter, & augmentum illius. Non est ergo sensus, quod aliqua pars gratiæ habitualis animæ Christi transeat ab illo in alios, maxime cum non contingat accidens transire de subiecto in subiectum. Secundo modo contingit aliquem impleri Spiritu Sancto impletione excellentie. Et hoc modo sola Virgo Maria fuit impleta Spiritu Sancto, idest, gratia ipsius, iuxta testi moniũ Gabrielis dicentis Luc. 1. Aue gratia plena, Dñs tecum. Dominus, inquam, scilicet, Spiritus Sanctus tecum, qui dedit tibi hanc impletionem excellentie gratiæ suę. De hac etiam impletionem gratiæ Dei in Maria loquens Hiero. 2. parte Epistolarum suarum, Epistola. 55. exponendo illud uerbum angelicum: Aue gratia plena, dicit sic. Ceteris per partes præstatur gratia. Marię uerò se simul tota infudit plenitudo gratiæ. Tertio contingit aliquem impleri Spiritu Sancto impletionem abundantie. Et hoc modo Christi Apostoli fuerunt impleti Spiritu Sancto, idest, gratia ipsius, iuxta illud. Act. 2. Repleti sunt omnes Spiritu Sancto. Vnde canit Ecclesia in hymno de eodem Spiritu Sancto: Impleta gaudent uiscera, efflata Sancto Spiritu. Quarto contingit aliquem impleri Spiritu Sancto impletionem sufficientie. Et hoc modo quicumque habet gratiam Spiritus sancti in quantumcumque gradu, impletur ipso Spiritu Sancto. Dicimus enim aliquod uas impletum.

Luc

siue plenū, quādo nō potest ulterius alius liquor intromitti. Sic est autem, quōd præsentiā Spiritus Sancti per gratiam in homine nō secum paritur extraneum liquorē peccati mortalis; sed potest cuilibet tali liquori resistere, ne subintroeat. Ex quo concluditur, quōd minima gratia implet sufficienter humanam mentem. Et sic patet, quōd contingit homines in pleri Spiritu Sancto quatuor modis.

S E X T O Apostolus, in præsenti Epistola hortatur nos ad deuotā orationē cum subdit: Loquentes uobismetipsis, id est, orantes intra uosmetipsos, uel uos mutuo ad orandum prouocantes uerbo in psalmis, & hymnis, & canticis spiritalibus, & cantantes, & psallentes in cordibus uestris Domino. Prius enim hortatus est nos Apostolus, ut impleamur Spiritu Sancto. Et quia aliquis posset querere, quomodo poterit taliter impleri, in præsenti clausura, ideo Apostolus ostēdit deuotam orationem ad hoc multum ualere, dicens. Loquentes uobismetipsis, &c. Unde Psalmista. Os meum aperui, supple, ad Dominum per deuotam orationem, & attraxi spiritum. Propterea Act. 1. dicitur de undecim Apostolis, quōd orabāt omnes unanimiter perseverantes in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. Notanter autem dicit Apostolus. Cantantes, & psallentes in cordibus uestris, & hoc cōtra hypocritas, qui fingunt se multum deuotē orare Dominum, cum tamen solum labijs ipsū honorent. De quibus etiā conqueritur Dominus Esā. 29 dicens. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longē est à me. Talis autem non erat, qui dicebat: Oro spiritu, orabo & mente, psallam spiritu, psallam & mente. 1. ad Cor. 14. Hinc August. in regula de communi uita clericorum. Psalmis, inquit, & hymnis, cum oratis Deū, hoc ueretur in corde, quod profertur in ore; quia ut dicit August. super Iohan. tracta. 9. Nihil prodest strepitus oris, muto corde.

S E P T I M O Apostolus hortatur nos ad debitā gratiarū actionē, cum ait. Gratiās agentes semper pro omnibus in nōmine Domini nostri Iesu Christi Deo, & patri. Nota singula. Dicit ergo. Gratiās agentes, supple, pro susceptis multiplicibus, & quidē magnis, maioribus, & maximis Dei beneficijs, ut sunt creatio, redemptio, iustificatio. Primum beneficium magnum. Secundū maius. Tertium maximū. Sed quādrū debemus

debemus Deo gratias agere? respondet Apostolus, quod semper. Et meritō quidem semper, quia semper, & cōtinuē crescunt, & multiplicantur beneficia Dei in nobis. Modō ut dicit Gregorius homil. 9. cum augentur dona, rationēs etiam crescunt donorum. Item semper, id est, omni die debemus reddere gratias Deo pro uniuersis beneficijs, tam cōmūnibus, quā particula ribus, prout nos admoñet Chrys. homil. 72. ita dicens. Si fieri potest, rogo, uo quilibet nostrum per singulos dies intra se computeat non tantum cōmunia beneficia, uerum & propriē sibi collata, non promulgata, & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, & multos latentia. Sic enim cōtinuam gratiarū actionem Domino poterimus exhibere. Hęc ille. Item semper scilicet, tam in aduersis, quā in prosperis. Sic enim faciebat Iob, qui in aduersis solitus erat dicere. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut placuit Domino, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Quinimo debemus esse promptiores ad regratiandum Deo pro aduersis, quā pro prosperis. Et huius causam assignat Boetius de conso. li. 2. profa. 8. ita dicens. Etenim plus reor hominibus aduersam, quā prosperam prodesse fortunam. Nam prospera fortuna fallit, aduersa uerō instruit. Ecce ergo quomodo debemus Domino gratias agere semper.

Sequitur. Pro omnibus, supple, beneficijs nobis à Deo collatis gratias refundere debemus: Vel ly omnibus refertur ad homines, in quibus cum uidemus aliquid Dei beneficium, debemus de hoc gratias Deo agere. Sic enim faciebat Apostolus pro Thessalonicensibus, quos adduxerat ad fidem, ut patet. 1. ad Thess. Sed in qua uirtute, siue quomodo debemus Deo gratias agere? Respondet Apostolus, quōd in nomine Domini nostri Iesu Christi, uirpote, per quem beneficia Dei patris ueniunt ad nos. Quod si quærtatur ulterius, cui gratias agere debemus, respondet Apostolus, quōd Deo patri, id est, illi, qui est Deus pater. Deus per maiestatis dignitatem. Pater per creationis, & gubernationis ineffabilitatem. Et sic patet de gratijs agendis.

O C T A U O Apostolus hortatur nos ad profundam humiliationem, cum subdit in fine Epistolæ præsenti. Subiecti inuicem in timore Christi. Sed quomodo hoc? Videtur enim hoc sequi, quod prælati, & quicquid maiores debeant subdere se suis

ne nuda coram Deo appareat ad ipsius confusionem, & perpetuam damnationem. Hinc Apoc. 16. dicitur. Beatus, qui custodit uestimenta sua. uestimenta, inquam, charitatis, & aliarum uirtutum, ne nudus ambulet, scilicet, prioribus uestimentis ob suae culpe meritiu desitutus, & uideant turpitudinem eius, scilicet, omnes, qui astabunt in finali iudicio, tam boni, quam mali.

SECUNDO, quia sicut uestis praecipue operit turpitudinem hominis, ita & charitas operit turpitudinem peccatorum, ut habetur. 1. Pet. 4. Item Prouerb. 10. Vniuersa delicta operit charitas. Operit, inquam, ut illa non uideat Deus ad puniendum; ut exponit ibi glo. interlin. Vel dicitur illa operire eos, quia in recidiuante ipsa cessante redeunt per aggregationem culpa sequentis, & hoc propter ingratiuudinem illius. Nunquam tamen semel remissa redeunt in se. Et hoc modo intelligitur illud Psalm. Beati, quorum remissa sunt, iniquitates, scilicet, in baptismo, siue in sacramentali confessione, & quorum tecta sunt peccata, uidelicet, per operimentum, & uestem nuptialem charitatis.

TERTIO, quia sicut uestis ornatur corpus, (propter quod mulieres procedentes in publicum, solent se uestimentis ornare, ut formosiores appareant) ita charitas ornatur, & decoratur animam, & omnia opera illius intantum, quod sine ipsa omnia opera hominis non placent Deo, prout testatur Apostolus 2. ad Corinth. 13. dicens. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest, scilicet, ad meritum uitae eterne.

QUARTO, quia sicut uestis ampla, ut pote longa, & lata, cooperit totum corpus, atque omnia membra illius, ita etiam perfecta charitas non solum se extendit ad Deum uerum, sed etiam ad omnia membra illius, ut pote, ad comprehensores, ad istos uiatores, & ad quosque peccatores adhuc humanis uitam agentes. Tales enim, etsi actu non sint membra Christi, ut pote, illi per charitatem coniuncti, huius tamen coniunctionis sunt adhuc capaces. Qui ergo habet ueram charitatem, diligit Deum, ac proximum. Sed ut dicit Gregor. in quadam Hom. Probatio dilectionis, siue charitatis, exhibitio est operis. Et ideo qui habet hanc uestem charitatis, realiter, & in effectu iuxta facultatem suam operit, & ue-

fit proximum suum nudum, iuxta illud Esa. 58. Cum uideris nudum, operi eum, & carnem tuam, id est, ipsum proximum, ne despexeris, propter suam paupertatem. Huius autem contrarium agunt multi principes tyranni, qui excoeriant, & omnino denudant pauperes agricolas modicissima substantia sua per exactiones grauissimas, quas illis imponunt. Quasi si soluere nequeunt, recluduntur in carcerem, aut eorum bona exponuntur venditioni usque ad paleas lecti, sicque coguntur publice mendicare, quod facere non confueuerant. Patet ergo ex dictis, quod charitas infusa conuenienter uocatur uestis.

SECUNDA ueritas. Praedicta charitas conuenienter uocatur uestis nuptialis, & hoc propter multa. Primum quidem, quia sicut uestis, quae nuptialis dicitur, diuidit, & differre facit, tam sponsum, quam sponfam ab alijs, ita ut de facili uterque cognosci possit, & secerni ab alijs, ita & charitas diuidit inter filios regni, & perditionis, secundum Aug. lib. 15. de Trinitate. 18. Secundum uero, quia sicut uestis nuptialis communiter est solennis, ut pote, de exquisita materia, ita & charitas in dignitate, & preciositate praecellit ceteras uirtutes iuxta illud 1. ad Corinth. 13. Maior horum est charitas Tertium autem, quia sicut uestis nuptialis solet communiter mundae, & purae, ac diu custodiri, quae etiam indui solet sponfa in praecipuis festiuitatibus, ita etiam charitas semel habita est diligenter custodienda, uelut uestis aurea. Hac etiam aurea ueste pretiosissimum indui debemus intus in anima in praecipuis festis, & hoc per feruentem charitatem Dei, & proximi, etiam remittendo iniurias, & offensas. Nec quidem satis est, tunc huiusmodi uestem gerere in uisceribus cordis, nisi etiam exterius appareat per bonorum operum exhibitionem. Ipsa enim de est natura ignis, qui non potest diu latere, iuxta illud Prouerb. 6. Nunquid potest homo ignem abscondere in sinu suo, ut uestimentum eius non comburantur? Sic nec charitas abscondi potest, diu interius in corde, quominus tempore, & loco se non prodeat exterius, ut pote, per eleemosynarum largitionem, lachrymarum effusionem, feruentem orationem, & huiusmodi. Et sic patet de secunda ueritate.

TERTIA ueritas. Quicumque in fine dierum suorum inuenus fuerit non habens uestem nuptialem charitatis, &

Irremediabiliter projicietur in tenebras exteriores inferni. id est, corporales, ubi erit fetus, & stridor dentium. Ista veritas sufficientissimè patet ex deductione parabole Christi, quam adducit in presenti euangelio, quæ etiam parabola per amplius declarabitur in sequentibus.

In presenti ergo euangelio Christus proponit quandam parabolam, in qua summarie ostendit, quomodo Iudei erant meritiò ei sciendi ab Ecclesia militante, & gentiles ad eam introducendi. In quo quidem euangelio de quatuor principiis fit mentio, videlicet.

De clementia diuinæ charitatis, in principio euangelij.

De negligentia humanæ salutis, ibi.

Illi autem neglexerunt, videlicet.

De iustitia diuinæ equitatis, ibi.

Rex autem cum audisset, &c.

De sententia rationalis seueritatis, ibi, Intrauit autem rex, &c.

P R I M Ò igitur in principio presentis euangelij fit mentio de clementia diuinæ charitatis, quæ sub parabola hominis regis describitur, qui fecit nuptias filio suo. Vbi notandum, quod iste rex est dominus Deus omnipotens, qui habet multiplicem filium, scilicet.

Primogenitum, Secundogenitum, Tertio genitum,

Quartogenitum, Quintogenitum, Sextogenitum,

P R I M O genitus igitur Dei patris filius est Christus, de quo dicit Apostolus. Rom. 8. quod ipse est primogenitus, in multis fratribus, id est, inter multos fratres. Primogenitus inquam, id est, ante alios genitus, non tempore, seu duratione, sed dignitate, & honore. Et hoc modo Iohannes dicit eundem Christum ante se factum Iohan. 1. Hunc itaque filio suo primogenito fecit Deus pater nuptias mirabiles, & singulares: quando eum copulauit matrimonialiter, atque inseparabiliter cum natura humana. Et de istis nuptijs scribit Apoc. 26. Venerunt nuptiæ agni, i. filij Dei, & uxor eius, scilicet, naturæ humana ab eo assumpta, preparauit se byssino splendoris, & candido: Per quod denotatur summa puritas, & munditia, quæ fuit in anima Christi. Huiusmodi autem nuptiæ fuerunt, tanquam celebrandæ, de propinquo nuntiatae per Gabrielem virgini Mariæ. Sed tunc primum celebratae sunt de præ-

æ presenti, quando Maria dixit angelo. Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Aula autem regia, in qua fuerunt celebratae tales nuptiæ diuinales, uerus fuit uirginis. O. benedicta hora, in qua hæ nuptiæ inchoatæ sunt, & consummate, quia tunc inchoata est redemptio nostra.

V E L dic, quod uxor agni est Ecclesia, quam Christus, qui est uerus agnus Dei patris, & qui uenit tollere peccata mundi, sibi desponsauit, quando qdem cum eo coniuncta est Ecclesia fœdere sempiterno. Harum nuptiarum sponsalia sunt contracta in incarnatione filij Dei. Solennitas autem celebrata est in passione eiusdem, tanquam per causam. Per effectum autem in Ascensione illius in cœlum. Modò uerò colligitur, & introducitur in thalamum sponsi sui particulariter quo ad eos, qui uolunt ad cœlum. Sed in fine sæculi intro ducetur in dictum thalamum uniuersaliter. Hæ nuptiæ figuratae sunt, & significatae Hester. 2. quando rex Assuerus coniuncta sibi Hester, requiem dedit uniuersis prouincijs, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Patet ergo, quomodo Deus pater fecit, quasi duas nuptias filio suo in sua incarnatione. Primas quidem cum natura humana, secundas uerò cum Ecclesia.

S E C U N D Ò genitus Dei filius est Adam, qui specialiter, expressè uocatur filius Dei. Luc. 3. ubi resoluuntur genealogia saluatoris secundum ordinem sacerdotalem ab ipso Christo usque ad Adam, huic igitur secundo genito filio suo fecit Deus nuptias corporales, quandoquidem coniunxit eum matrimonialiter cum Eua, ut patet Gen. 2. Ex quo patet dignitas huius sacramenti matrimonij, tum quia præcessit omnia alia sacramenta, tum quia institutum fuit in nobilissimo loco, quia in paradiso terrestri, cætera autem extra dictum locum, tum quia institutum fuit in nobilissimo statu, scilicet in statu innocentia, cætera autem sacramenta post lapsum instituta sunt.

V T 1. aduertendum, quod hmoi nuptiæ corporales sunt a Deo instituta, & hominibus concessa propter tria. Primò quod dem propter peccatum uitandis. Propter quod Apost. j. ad Corint. 7. consulti, quod non potest continere, nubat, eo quod melius est nubere, quam uri. Secundò propter mutua amicitia contrahendam inter hoies. Nā ex matrimonio duorum, multi efficiuntur adiuuicem amici ex parte utriusque. Tertio

ad mundam propagandum. Nisi enim hoies contraherent nuptias, necesse esset mundum statim capere finem, aut ipsos homines more brutorum adinuicem commiseri, quod nepharium est audire. Et ideo Apostolus. i. ad Tim. 4. reprehendit illos, qui prohibent nubere. Patet ergo, quod licet nuptiæ sunt hominibus concessæ.

TERTIo genitus Dei filius est deuotus populus Christianus. Sed quomodo filius? Certè non unigenitus, neque coæternus, aut consubstantialis Deo patri, sicut filius in diuinis, sed adoptiuus, & per gratiã. De quo potè dicere pater ille celestis illud. Luc. 3. Hic est filius meus dilectus. Huic autè filio fecit quodammodo nuptias in baptismo pater ille celestis. Nã tunc desponsauit prædilectam Dei patris, scilicet, fidem, promittens se nunquam ab ea discessurum, quamuis frequenter aliter fiat, saltem loquendo de fide formata. Et hæ nuptiæ fuerunt prefiguratæ. Gen. 24. per Abraham, qui fecit nuptias filio suo Isaac cum Rebecca. Item per Thobiam iuniorẽ, qui desponsauit Saram. Thob. 7. Et quia sæpè dictus sponsus factus aduultus elongat se ab uxore sua, abiens in regionem longinquam more filij prodigi, ideo non cessat postea pius pater celestis eum reuocare, gratiosè, & benignè, ut iterum redeat ad primam uxorem, & reconcilietur illi, quod fit in sacramentali confessione, & istud optimè figuratur per filium prodigum, quem pater nihil ei improperando lætante suscepit. Luc. 15.

QUARTo genitus Dei filius est quilibet pastor bonus, seu prelati. Vnde de talibus potè generaliter dici illud ps. Vos filij excelsi oēs. Huic itaq; filio facit quodammodo nuptias superior prelati uice Dei, quando confugit ad illi cū sponsa Ecclesia parochiali, abbatiali, siue episcopali, committens illi curã eius, & quasi in uirtute dicens illi, Custodi populum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius. 3. Reg. 20. Vnde in signum desponsationis prædictæ solet dari annulus maioribus prelati in die cõsecrationis eorum. Et sicut mulier debet esse unius uiri uxor, & cõuerso, ita èr ecclesiæ plati debent esse contenti vna sponsa ecclesia. Et hoc est, quod loquitur Apostolus. 1. ad Timot. 3. dicens. Oportet episcopum irreprehensibile esse, & unius uxoris uirum. i. monogamum. Quod diligenter attendens quidam uenerabilis

uerabilis episcopus in Francia, qui etiam confessor erat regis, semel proposuit ei casum, de quodam habente simul duas uxores, scilicet ait ea, quid de tali uiro fieri deberet: Ad quem illa: Certè, inquit, ille est dignus magna pena, ut uos ipse scitis pater mi. Et ille: Certè domina mea, ego sum ille, qui habeo duas uxores, uidelicet, animam uestram, & ecclesiam meã episcopalem, nec possum, utriq; commodè intere propter zelotypiam earum. Cum enim uobiscum sum, conqueritur alia sponsa, cui sum magis obligatus, de longa absentia mea. Quod si contingat me eam quandoq; uisitare, statim desquiritur nuncios, qui me reuocent. Ecce, quam prudenter loquebatur dictus bonus pastor, quem aliquando uidi. Itaque per hunc modum accepta licentia à Regiã, declinauit ad dioccesim suam exercens in propria persona, quæ erant officij sui. O quam pauci episcopi uellent taliter agere, quinimo multi ex illis ultrò ueniunt ad curias principum, & sequuntur eas pro beneplacito suo; relictis suis ouibus inter manus luporum, id est, officiariorum, qui querunt lanam earum. Meritò ergo hodie possumus dicere, cum Apostolo 1. ad Corint. 4. Iam queritur inter dispensatores ministerium Dei, ut fidelis, quis inueniatur.

QUINTO genitus Dei filius est spiritus humanus, qui est filius eius, per creationem. Huic autem filio facit quodammodo Deus nuptias, quando coniungit eum cum carne, tanquam cum sponsa. Et ideo sicut in matrimonio carnali, sponsa debet subesse uiro, iuxta Dei ordinationem, qui Gene. 3. ait, primæ mulieri loquens. Sub uiri potestate eris. ita caro, seu sensualitas spiritui subesse debet; quantum patitur status presentis uitæ. Sed proh dolor, non sic fit, sed communiter prædicta uxor, tanquam superbissima, & stultissima rebellet, & insurgit contra uirum suum spiritum etiam in uiris perfectis, ita ut diceret dignus ille Paulus ad Roman. 17. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Item ad Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem: Hæc enim sibi inuicem aduersantur. Quod si quis querat, cur dominus hæc pugnam permittit super filios suos, respondetur, quod hoc facit ad magnam eorum utilitatem, ut, scilicet, exercitetur in bello spirituali, & accrescat eo

rum meritum. In cuius figuram legitur. Iudic. 2. quòd filij Israel ingredientibus terram promissionis noluit Dominus totaliter delere gentes de dicta terra, & hoc ideo, ut in ipsis exercitarentur dicti filij Israel, ut pater Iudic. 1. Vbi per gentes intelliguntur motus carnales primò primi, quos permittit Dominus in nos insurgere ad exercitum nostrum, & profectum. Secus autem de motibus secundò primis, qui sunt quodammodo voluntarij, & per consequens culpabiles.

S E X T Ò genitus Dei filius est, quilibet beatus, qui est filius eius per gratiam consummatam, & gloriam perfectam. De quo meritò potest dicere Dominus illud, quod olim dixit de filio suo unigenito, & naturali. Hic est filius meus dilectus. Luc. 3. Huic igitur filio facit Deus Pater nuptias mirabiles, & ualde solennes, cum illa generosa domina gloria cælesti, & hoc cum primum ingreditur cælum. Nam sicut in nuptijs terrenis parentes, & amici sponsi lætantur, & exultant, sic etiam tam angeli, quam ceteri sancti mirabiliter exultant in ascensu spiritus humani in cælum. Si enim gaudium est angelis Dei super uno peccatore penitentia agente, ut dicit Christus Luc 15. quanto magis gaudent dicti angeli, cum uident aliquem cælum conscendere.

A D V E R T E N D V M tamen, quòd quicunq; cupiunt ad dictas nuptias intrare, debent primò humiliari in præsentia uita, prout pulchrè insinuat Christus parabolicè loquens Luc. 14. & dicens. Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratio te fuerit inuicis ab illo, & ueniens is, qui te, & illum uocauit, dicat tibi. Da huic locum. Et tunc incipias, cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum uocatus fueris, uade, & recumbe in nouissimo loco, ut cum uenerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice ascende superius. Et tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus, quia omnis, qui se exaltat, sup. in præsentia per superbiam, humiliabitur, scilicet, in futuro. Et econtra, qui se humiliat, exaltabitur. Secundò debent in hac uita honestè indui, scilicet, exterius religiosè conuersando. Item gratiam, & charitatem, ceterasq; uirtutes interius gerendo, sicq; in articulo mortis ante conspectum æterni regis, & iudicis apparendo. Quod si secus, quis fecerit, dicit illi rex id, quod

quòd in fine præsentis Euangelij dicitur: Amice quomodo huc intrasti non habens uestem nuptialem? Tertio tales debent in præsentia parcè uiuere, ut possint auidius, & delectabilius degustare in futuro illas cælestes epulas, de quibus Eisa. 73. item. 1. ad Cor. 2. Oculus nò uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis nò ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Item ibi Psal. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Qui ergo cupiunt peruenire ad dictas nuptias, debent sobriè prandere in præsentia, ut melius epulentur in cæna futuræ gloriæ. Da exemplum de inuitatis ad nuptias huius sæculi, uel de illis, qui expectant optimam cænam. Tales nempe ante non solent se replere cibus, aut potibus, ita nec in proposito. Pater ergo de sex differentijs filiorum Dei, quibus uarias fecit nuptias pater ille cælestis, qui pro eo, & totus benignus est, & pius, uocatur homo rex in exordio præsentis Euangelij, sicut aliquando dicitur Leo à ferocitate punitionis, aliquando uerò ouis, & agnus à mansuetudine, & patientia. Nam ex magna benignitate, & charitate processit, quæ Deus Pater fecit nuptias filio suo, idest, ipsum hominem fieri constituit, & ei Ecclesiam militantè, tanquã sponfam copulauit, sine etiam naturam humanam sibi hypostaticè coniunxit.

M Y S T I C E ergo notandum, quòd incarnatio filij Dei assimilatur matrimonio propter multa.

P R I M Ò quidem propter consensum. Sicut enim aliquo consensu libero partium non fit matrimonium, ut notatur extra de sponsalibus ca. tua nos, ita in proposito, cum filius Dei uoluit inire nuptias cum natura humana, angelus Gabriel, tanquã eius procurator requisit còsensum beatæ uirginis uice totius humanæ nature, sine quo nunquam fuisset incarnatus Dei filius. Tunc autem ipsa expressit consensum tanquam procuratrix ipsius humanæ nature, cum respondit angelo dicens. Ecce ancilla Domini, fiat mihi, &c.

S E C V N D Ò propter amorem intensum. Sicut enim maritus propter intensum amorem ad suam uxorem relinquit aliquando patrem, & matrem, patriam, & parentes, & adhæret uxori suæ, interdum etiam exponit se morti pro tuitione suæ uxoris, ita Dei filius descendit de cælo in terram, ut habitaret cum uxore sua, quæ est natura humana.

Et hoc est, quando in persona eius scribitur Hier. 12. Reſi qui domum meam, dimiſi hereditatem meam. Item expoſuit ſe morti pro ſponſa ſua ſaluanda, & redimenda. Ideo ſequitur, ubi ſupra. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum. Ex quo patet, q̄ amor filij Dei ad naturam humanam, excedit omnem alium amorem,

TERTIO propter donaria. Nam ſicut ſponſus dat dona ſponſe ſue, ita, & Dei filius aſſumendo naturam humanam, multa donaria illi dedit, iuxta illud Pet. 1. Per quem maxima, & precioſa nobis promiſſa dona donauit.

QUARTO propter nobilitatem. Nam ſicut uir nobilis contrahens cum filia ruſtica nobilitat eam, ita Dei filius, cum ſit nobiliſſimus, ſummè nobilitauit naturam humanam, quantumque pauperem, & inopem. Quæ enim nobilitas maior eſſe poteſt, quàm q̄ homo ſit Deus? Vnde propter huiusmodi nobilitatem ex tunc renunciauerunt Angeſi ab hoſibus adorari, ut patet Apoc. 22. ubi legitur, q̄ cū Iohannes uellet adorare Angeſum, q̄ ſibi apparuerat, ille prohibuit dicens, Vide, ne feceris, cõſeruus n. tuus ſum, & fratrum tuorum. Ecce ergo, quõ incarnatio filij Dei, & aſſumptio humane nature aſſimilat matrimonio. Bene ergo, & congruè dictum eſt, q̄ ſimile eſt regnum celorum. i. eccleſia militans homini regi, q̄ fecit nuptias filio ſuo. Et ſic patet de primo principali

SECUNDO principaliter in præſenti euangelio ſit mentio de negligentia humane ſalutis, in hoc, ſq̄ cum homo ret prædictus. i. Deus pater miſiſſet ſeruos ſuos uocare inuitatos ad nuptias, illi nolebant uenire. **QUI** cū poſtea miſiſſet alios ſeruos dicẽs: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum parauit, tauri mei, & alitia occiſa ſunt, & omnia parata, uenite ad nuptias, illi neglexerunt, & abierunt, alius in uilla ſua, alius uerò ad negotiationẽ ſua. Reliqui uerò tennerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Ecce quid dicit Chriſtus pa-bolicè loquens.

MYSTICE prandium eſt fides eccleſie, uel incarnationis filij Dei myſterium, ſiue gratia ſpiritus ſancti. Ad quod quidem prandium olim uocauit Deus pater iudeos. Primò quidem per Prophetas ſuos, quos illi pro parte occiderunt, prout illis improperabat Chriſtus Mat. 23. dicens. Hieruſalẽ, Hieruſalẽ, quæ occidis prophetas, qui ad te, ſupple, uocãdi ad nu-

ad nuptias agni, id eſt, ad credendum filij Dei unionem cū humana natura, miſi ſunt. Hoc idem etiam illis improperabat Beatus Stephanus Act. 7. dicens. Quem Prophetarũ non ſunt perſecuti patres ueſtri? Ac ſi apertè diceret, quod illi omnes Prophetas perſecuti ſunt. Secundò ad dictum prandium uocauit Deus iudeos per proprium filium, quem illi ſimiliter occiderunt. Nota parabolum de homine pareſamiliſias, qui plantauit uinẽam. Mat. 21. uig. ſimprimò: Tertio ad dictum prandium uocauit Deus iudeos per alios nuncios, uidelicet, per Apoſtolos. Sed quia illi noluerunt uenire in Chriſtũ credẽdo, ideo ipſi Apoſtoli tranſulerunt ſe ad gentiles, qui libenter eos facti eorũ ſequaces audierunt. Et hæc eſt, quod illis improperabat Paulus Act. 13. dicens. Uobis oportebat primũ loqui regnum Dei, ſed quoniam reſpiciſtis illud, & indignos uos iudicatis æternæ uitæ, ecce cõuertimur ad gentes. Sequitur. Audientes autem gentes, ſup. prædicationem Apoſtolorum gauiſe ſunt ualde, & gloriſicabant uerbum domini. Hac autem tempeſtate ualde pauci nuncij Dei inueniuntur, qui uocent ipſos iudeos ad fidem, & hoc pro parte agẽte eorũ obſtinatione, & perfidia magna,

MORALITER. Nuncij hominis regis ſunt moderni prædicatores, qui uocant homines ad nuptias eccleſie militantis, ut illic intrent per uitæ meritum, unde reſceſſerunt per peccatũ, & ſimiliter eos uocant ad nuptias cæleſtes. Sed quid faciunt Dei-nũcijs uiri mūdani, & peccatores? Profectò multorum negligunt ipſos audire, ſe occupantes circa terrenas diuitias, & de ſpiritu alibus nullo modo curantes. Alii uero apprehendunt eos. u. & uolentia, & in carcere recludunt, & præſertim ubi contingit tales nuncios latrare contra uitia principum, & maiorum. Alij autem dictos nuncios dñi contumelijs affectos occidunt. ſ. de illis detrahendo; & peius, q̄ poſſunt de eis dicendo, in hoc ſimiles Iudejs, qui cõtra ſanctũ dñi prophetã Hieremiã eos de ſuis peccatis increpantẽ, loquebantur dicẽtes. Venite, & cogitemus contra Hieremiã cogitationes. Venite, & percutiamus eũ lingua, & nõ at-tẽdamus ad uniuersos ſermones eius. Quod aut tales detractores occidunt nuncios, & ſeruos dñi, de quibus detrahitur, patet per illud decretũ de pe. di. 1. homicidiorũ, ubi dicitur, quod homicidiorum tria ſunt genera, ſcilicet, qui occidunt,

qui odiunt, & qui detrahunt. Ecce ergo, quàm negligentis sunt homines mundani, & peccatores circa suam salutem. Et sic patet de secundo.

TERTIO principaliter in presenti euangelio fit mentio de iustitia diuinæ æquitatis, cū subditur. Rex autem cum audisset, sup. malitiam, & crudelitatem iudæorum quos ad nuptias gratiosè, & benignè inuitari fecerat, iratus est, & missis exercitibus suis sub Tito, & Vespasiano, perdidit homicidas illos, quosdam ciuilibiter, redigendo eos in captiuitatē, & seruitutem, alios corporaliter, qui occisi sunt in captione ciuitatis Hierusalem, item qui perierunt in ea fame. Tandē omnes perdidit æternaliter, deijciendo eos in infernū. Et sic impleta fuit illa prophetia Hie. 17. qui dicit, Induc, idest, induces super eos dies afflictionis, & duplici cōtritione cōtere, idest, contere eos dñe Deus noster, & ciuitatē illorū. f. Hierusalem succēdit ad literam. Ex prædictis ergo patet reprobatio iudæorum, quæ ē apertè insinuatur, cū subditur. Nuptiæ quidē paratæ, sed qui inuitati erāt, nō fuerunt digni, sup. ple, ad eas ingredi, & signanter propter eorum ingratiitudinem. Ecce digna iudæorum reprobatio.

CONSEQUENTER fit mentio de uocatione gentiū, cū subditur. Tunc ait rex seruis suis. Itē ad exitus uiarū, & quoscūque inueneritis, uocate ad nuptias. Ac si apertè diceret. Uocate homines cuiuscūque conditionis ad fidem catholicam, quia (ut habetur ad Ro. 2.) non est acceptio personarū apud Deum. Patet ergo ex prædictis uerbis, qd dñs uult oēs homines saluos fieri, ut dicit Apostolus. 1. ad Timo 2. Sequitur. Et egressi serui regis in uias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt, malos, & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Hoc autem maximè fiet in fine sæculi, quando quidem fiet unum ouile, & unus pastor. Io. 10. Efa. 10. Tunc reliquæ Israel saluæ fient. Item Ro. 11. Cum plenitudo gentium intrauerit, tunc reliquæ Israel saluæ fient. Istud etiam possumus referre ad diem iudicii, ubi opera Angelorum congregabuntur mali, & boni recepturi suam mercedem, quia tunc reddet unicuique iuxta opera sua.

MORALITER iuxta illud congregauerunt oēs, quos inuenerunt malos, & bonos, notādum, qd triplex est locus, in quo hoīes mansionem hīc pnt. f. superior, inferior, mediū.

Primus

Primus locus est cælum, in quo soli boni habitant, quia (ut habetur Apo. 21.) Non intrabit in cælestem Hierusalē aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, sed tantum illi, qui sunt in libro uitæ agni. Secundus locus est infernus, & in hoc loco soli mali habitant, ut sunt homicide, latrones, adulteri, periuri, & huiusmodi. Nam oēs tales, ac similes illic detruerit Christus in die iudicii, docens eis illud Mat. 25. Ite maledicti in ignem æternum. Tertius locus est presens mūdus, qui mediat inter cælum, & infernum. Et in hoc loco simul habitant boni, & mali, & hoc ad utilitatē utroꝝque. Primò quidē ad utilitatē bonorū, ut per uexationes, quas illis inferunt mali, purgētur a suis leuibus culpis, sine quibus nemo liber existit, aut certè, ut eorū meritū per amplius crescat. Secundò uerò ad utilitatē malorū, quatenus exemplo bonorum discant declinare à malo, & facere bonum.

Et notandum, qd de hac permixtione bonorū cū malis in presenti uita habemus triplex fidei testimoniū, uidelicet autoritatē, figurā, similitudinē. Primò quidē autoritatem in decr. di. 47. quantumlibet. Vbi loquitur August. dicens. Quantumlibet uigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines uiuō, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, q̄ arca Noe, ubi tantum inter octo homines unus reprobus inuentus est. Aut melior sit, quàm domus Abrahæ, cui dictū est. Eiue ancillā, & filiū eius. Aut melior sit, quàm domus Isaac, cui de duobus geminis dictū est in Malachia, Jacob dilexi. Esau autem odio habui. Hæc ille. Secundò de hoc habemus figuram Gen. 7. de arca Noe, in qua erant animalia immittia cum mitibus. Tertio ad idem habemus similitudinem de grano cum palea. Item de Zizania in medio tritici, ut patet in parabola, quæ habetur Marth. 13. Item de lilio, quod crescit inter spinas, similiter, & rosa. Ex quo Deus sic ordinauit, ut mali permiscerentur bonis, debent ipsi boni hanc Dei ordinationem patienter ferre, prout pulchrè declarat Grego. hom. 38. ita dicens. Quousque hic uiuimus, necesse est, ut uitam presentis sæculi permixti peragamus in qua boni equanimiter malos tolerare debent. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quem Cain malitia non exerceat. Sicut ergo in tritura

ARC

arce grana sub paleis permittuntur, & sicut flores inter spinas oriuntur, & sicut rosa, quæ redolet, & crescit cum spina, quæ pungit, sic boni in presenti permixti sunt malis. Hæc Greg. ubi supra,

NOTANDVM insuper, iuxta illud uerbum. Rex autem cū audisset, iratus est, quod ille, qui est rex regum, & per quem reges regnant, irascitur contra sex genera hominum peccatorum, uidelicet, contra.

· Negligentes iudices.

· Carnales homines.

· Gulæ uacantes.

· Pœnitere differentes.

· Iniuste murmurantes.

· Fallaces mercatores.

PRIMÒ igitur irascitur Dominus contra negligentis iudices, & superiores de eo, quod non puniunt culpas, & insolentias subditorum suorum, & presertim, ubi sunt notoriæ, & manifeste, eò quod inde natum est sequi scandalum in alijs. Et de huiusmodi ira legit Num. 25. ubi dicitur, quod cū filij Israel fornicati fuissent cum filiabus Moab, adorassentque Deos earum, iratus Dominus dixit ad Moysen, Tolle cū ctos principes populi, & suspede eos in patibulis cœtra solē, ut auertatur furor meus ab Israël. Causa autem huius suspensionis principum fuit secundum Dominum Hugo. Card. eò quod non corripuissent populum fornicantem, similiter legitur 1. Re. 2. de Heli sacerdote, quod corruit mortuus, eò quod non debite correxisset insolentias duorum filiorum suorum. Studeant ergo principes, & iudices prælati, qui que superiores sunt debite punire delicta subditorum suorum, ne in eos sciat irata Domini.

SECUNDÒ irascitur Dominus contra luxuriosos, & carnales homines, quia (ut dicit Apo. ad Eph. 5.) propter hoc super nequissimum peccatum uenit ira Dei in filios diffidentie. i. hominum carnalium, de quorum salute diffidimus Sed quando hoc factum est? Certè tempore diluuij, quod inu datur super terrā in uindictā peccati carnis, ut patet Gen. 7. Itè dic de destructione Sodome, & Gomorre. Gen. 19. Similiter idè dic de Gaboonitis, cœtra quos pugnantis filij Israel, propter oppressionē uxoris hominis Leuitæ, ceciderunt die vn.

22. milia uirorum, & die altero 18. milia, insuper die tertio prostrati sunt 25. milia, ut patet Iudicum 19. & 20. ca. Nonne similiter iratus fuit dñs contra Dauid propter adulteriū suum cum Bersabee uxore Uriæ Etheti? ita, ut diceret eis, Non receder gladius de domo tua in gremium. i. toto tempore uitę tuę, eò quod spereris me, & tuleris uxorem Uriæ Etheti, ut esset uxor tua 2. Reg. 12. Nonne etiam iratus fuit Dominus cœtra Salomonem filium eiusdem Dauid pro eadem causam; ut patet 3. Re. 11. Et breuiter (ut dicit glo. super illo ca. flagitia 32. q. 7.) dñs pro hoc uitium ad iracundiā prouocatus inducit frequenter tēpestates, & pestilentias super terrā. Merito ergo, illi dicere possumus illud Abacuc. 3. Nūquid in fluminib. iratus es dñe? aut in fluminib. i. in uiris luxuosis furor tuus?

TERTIÒ irascitur dñs contra gulosos. Vnde in ps. legitur de filijs Israel, qui petierat carnes à dño, non contenti mēna de cœlo ad eos misso, quod adhuc escæ erāt in ore ipsorū, & ira Dei accessa est in eos. Ex quo patet, quod dñs nō distulit sumere uindictā de ingluuie iudeorū. Sequitur: Et occidit pingues eorum, i. diuites, & potentes, eò quod tales magis solent of fendere Deum pro ingluuie, quàm pauperes, & inopes. Vnde locus ille uocatus est usq; in presentē diem sepulchra cōcupiscentiæ, eò quod ibi sepulti sunt illi, qui desiderauerant carnes. Hanc autē historiā diffusè scriptā habes Num. 11. Nunquid etiam mirabiliter iratus est Dominus contra Adam pro gulæ uitium, quòd inuenit propter hanc causam solam eiecit eum de Paradiso deliciarum, ut patet Gen. 3. unde Ambr. & recitatur in decre. di. 35. sexto. Gula à Paradiso regnantem expulit. Nonne deniq; propter eadē causam iratus est idem Deus, & dñs contra diuitem illū epulonem, qui epulo, ab epulis dictus est, eò quod epulabat quotidie splendide, quòd uoce Christi, quod sepultus est in inferno? Luc. 16. O terribilis ira. O seuera uindicta. O durissima sepultura. Cautemus ergo charissimi gulā, ne tādē i nos similis ira desequiat.

QUARTÒ irascitur dominus cœtra penitētes differentes Vnde Eccl. 5. Non tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem, subito enim ueniet ira illius, & in tempore uindictæ disperdet te. Vbi nota, quod tps uindictę est hora mortis cuiuslibet, uel hora iudicij generalis, & in utroque tempore disperdet dominus illos, qui intrin, & tādū dif ferunt

ferunt penitere, quòd de facto nunquam penitent. Et ideo qui prudentes sunt, penitere non differunt, postquam peccauerunt, sed more vulneratorum mox ad summum illum celestem medicum recurrunt. Vnde legitur in uitis patrum de quodam sene, cui cum sua cogitatio diceret. Cras penite, respondens dicens. Non cras, sed hodie. Crastina enim dies non est nostra, sed tantum hodierna, & presens ad hoc nobis data est. Cras enim uoluntas Dei fiet. Hæc ille. O igitur charissimi, hodie si uocem domini audieritis, nolite obdurare corda uestra, scilicet, dum tempus habetis, operemini bonum, ut dicit Apostolus ad Gal. 6.

QUARTO irascitur dominus contra iniuste murmurantes. Vnde legitur Num. 11. Quòd ortu est murmur in populo contra dominum, quasi dolentiu pro labore. Quod cum audisset dñs, iratus est uehementer. Propter quòd misit ignem, qui deuorauit mediã partẽ castrorum. Similiter iniuste murmurauerunt dñi filij Israel contra dominum pp cibum, ut patet in eodẽ ca. Et de hoc iam dictu est. Ira autẽ dñi contra iniuste murmurantes ostenditur ex pna, quẽ sequitur, ubi perierunt. 14. milia hominum. Propter quod non admonet Apostolus dicẽs ad Cor. 10. Neq; murmuraueritis, sicut quidã eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore, idest, Angelo executeore diuina iustitiæ.

SEPTIMO irascitur dominus contra fallaces mercatores, qui .s. uendunt ad falsum pondus, & mensurã. Vnde Miche. 6. Mensura minor irã plena. Super quo dicit gl. interl. quòd mensura minor prouocat iram Dei. Tales etiam in signum irẽ Dei solent excommunicari dominicis diebus in promis parochialibus. Multum ergo habent timere de salute. Patent ergo sex hominem differentie, quibus irascitur dominus. Et hoc totum de tertio principali.

QUARTO principaliter in presẽti euangelio fit mentio de sententia rationalis seueritatis, cum subditur. Intrauit autem rex, ut uideret discumbentes .i. ut uideri eos faceret, & uidit, idest, uideri fecit ibi hominem non uestitu ueste nupriali, idest, fide formata, uel charitate, quã est illa uestis, quã operit multitudinem peccatorum, ut habetur. 1. Petri. 4. Et ait illi amice, quomodo huc intraisti, scilicet, ante conspectum iudicis, & regis æterni, non habens uestem nuprialem?

triale? At ille obmutuit. Quod ideo dictum est, quia in illo districto iudicio tam euidentẽ erit inuisiuisque reprobati dñationis causa, ut se excusare non ualeat. Tunc dicit Rex ministris. Legatis pedibus eius, & manibus mittite cum in tenebras exteriores, qui fuit prius in tenebras interiores. Ibi erit stertus, & stridor dentium. Fletus quidem propter calorem, stridor autẽ dentium propter frigus, quia ut habetur Iob. 24. Transibunt damnati ab aquis niuium ad calorem niuium.

MORALITER notandum iuxta illud uerbum. Amice quò huc intraisti, quoniam in die iudicij faciens ille iudex Christus interrogabit quẽlibet prelatuẽ faciens illi tres quæstiones. Prima igitur quæstio erit. Amice quò intraisti ad prelaturã, idest, quis te ad eã introduxit, mūdus, uel Deus? Et ad quid, ad onus, uel ad honores? Et per quã portã, siue ostiũ? quia ego sum ostiũ, & ideo bene scio, si per me transisti. i. si amore mei curã animarũ suscepisti. Secunda quæstio erit. Amicẽ quò in prelatura uixisti, sicut episcopus, aut sicut rusticus? Sicut homo, uel sicut equus? Sicut pastor, aut sicut pecus? Tertia quæstio erit. Amice, quomodo rexisti populum tibi subditum. In quibus pascuis pauisti populum tuũ? Quomodo à lupis, & latronibus gregem tuum custodisti? Quantas uigilias, & quantos labores pro grege meo sustinisti? O quã malum responsum dabunt tunc summo regi multi prelati! Certe tunc multi laudabunt Deum, de eo quòd non fuerint asumpsi ad prelaturam.

TANDEM in fine Euangelij concludit. Christus terribile, & stupendum uerbum dicens. Multi sunt uocati, scilicet, ad celestem gloriam. Quinimo omnes uocantur ad illã sufficite, & uoluntate Dei antecedente, qui uult omnes homines saluos fieri, ut dicit Apostolus. 1. ad Tim. 2. Sed uoluntate consequente, qua ipse uult omnes in malis finaliter perseuerantes damnari, pauci eliguntur ad celestem gloriam, eò quod maxima pars hominum uiuit, & perseuerat in peccato, ideo subditur. Pauci uerò electi. Nam (ut dicit Orige. in glos. super librum Nu. 14. c.) timendum est christianis, ne eo modo introeant in regnũ cœlorũ, quo filij Israel in terram promissionis. s. duo tantum, præter sacerdotes. Propterea dicit Aposto. 1. ad Cor. 9. quoniam qui in stadio currunt, oēs quẽ currunt, sed unus accipit brauiũ. Solet etiam dari exemplum de electio-

he episcopi, ad quam omnes electores uocantur, nihilominus, tantum unus eligitur, etiam si essent centum, aut mille uocati. Taliter ergo clarissimi uiuamus in hoc seculo, et mereamur ad celestem gloriam tandem efficaciter uocari, & eligi. Præstante Dño nostro Iesu Christo, qui cum patre, &c.

Dominica uigesima prima, post Trinitatem, sermo primus de Epistola.

NDUITE uos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus, &c. ad Ephe. 6. Inter substantias creatas, duæ præcellunt in perfectione, scilicet, Angelus, & homo. Quæ quidem duæ substantiæ, sic inter se differunt, quod una est merè spiritualis. scilicet, altera uerò,

scilicet, homo partim est spiritualis, uidelicet, ex parte animæ, partim etiam corporalis, uidelicet, ex parte corporis. Quantum uerò ad primū cōuenit cū Angelo, quantum uerò ad secundum cum peccatis. Angelo igitur, cum sit merè spiritualis, fecit Deus unam armaturam spirituales, ut possit stare. Armaturā, inquam, gratiarum, & uirtutum. Homini uerò fecit armaturam duplicem. Vnam quidem protegentē animam instar armaturæ angelicæ. Aliam uerò protegentem corpus, scilicet, iustitiam originalem ante lapsum, quæ melius cooperiebat, & conseruabat corpus, quàm modò faciunt omnes uestes totius mundi. Post lapsum uerò fecit idem Deus aliam armaturam homini ad protegendum ipsius carnem, longè tamen in ferioiem à iustitia originali, de qua Gen. 3. Fecit Deus Adæ, & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Dictā igitur armaturam fecit dñs Adæ, & Eue, atque posteris eorū, ut possent stare aduersus diaboli insidias, quæ maxime insurgunt ex incauto aspectu partium pudendarum. Item, ut possent stare aduersus instans frigus, pariter & aeris intemperiem. Ad primam igitur armaturam, quæ spiritualis est, assumēdā super nos, salubriter, & charitatiuē nos admonet Apost. in præsentī epistola, prout præmissum est dicens, Induite uos armaturam Dei, ut possitis stare ad uersus, &c.

IN præsentī ergo epistola Apostolus uidetur tenere modo

dum ducis alicuius exercitus, siue Capitanei armatorum, qui imminente bello, quatuor facit ad sibi subditos milites. Nā primò eos confortat, ut non timeant aggredi bellum. Secundo monet eos assumere arma. Tertio necessitatem illis se armandi declarat, eò. scq. inimici eos aggredientes sunt fortes. Quarto docet eos modum se armandi, & quibus armis indigeant, simul ostendens. Sic & Apostolus, tanquam dux, & capitaneus militum militiæ Christi, facit spiritualiter in præsentī epistola quatuor prædicta. Primò nempe milites Christi confortat, in principio epistolæ. Secundo eos ad assumendum arma instigat, ibi, induite uos armaturā Dei. Tertio, cur necesse sit illis se armare declarat, ibi quoniam non, &c. Quarto ipsis, qualiter se armare debeant, insinuat, ibi, Propterea accipite, &c.

PRIMÒ igitur, capitaneus egregius ecclesiæ Paulus in principio epistolæ milites militiæ christianæ, & Christi confortat, ut habeant bonum animum in bello. Confortamini in domino, & in potentia uirtutis eius. Et nota, quod non dicit Apostolus, Confortamini in propria uirtute, aut merito, sed in domino. i. auxilio Domini contra bellum Diaboli, ut dicit interl. & in potentia uirtutis eius, qui dat uirtutem & fortitudinem pugnare uolentibus, ut dicit eadem glossa.

PRO quo notandum, quod sicut milites terreni, & huius seculi solent confortari propter tria. Primò quidem, quando militant sub potenti principe. Secundò, quando sperant bonum, & forte adiutorium. Tertio, quando expectant bonum salarium, siue bona stipendia. Sic & Christi milites debent confortari in bello spirituali, quod habent gerere contra militiam demōnum, & hoc propter prædicta.

PRIMÒ quidem, quia militant sub nobilissimo, & potentissimo principe Iesu Christo, qui est rex, regum, & dominus, dominantium: Et per consequens ceteri reges sunt eius uasalli, & reguli respectu illius. Ceteri enim reges habent potestatem super terram, etiam tantum in determinata à parte illius. At uerò iste loquens de potestate sua Matt. 28. ait. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Item de amplitudine potestatis illius prædixit Ps. cum ait. Dominabitur à mari, usque ad mare, & a flumine, usque ad terminos orbis terrarum. Et bene quidem merito sic ampliatur potestas,

regnum predicti regis æterni, quia Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuersi, qui habitant in eo. Ecce quomodo milites Christi militat sub rege nobilissimo, & potentissimo, & ideo debent consolari, & fortiter animari in bello spirituali.

SECVNDÒ milites prædicti debent confortari in prædicto bello, eò quòd indubie dicunt sperare potentissimum adiutorium à Domino. Nam sicut reges terreni solent milites suos deputatos ad custodiã alicuius fortalitiij tripliciter confortare aduersus hostes illis iugiter insidiantes etiã die, ac nocte. Primò quidem prouidendo illis de annona, ne ob defectum uictualium cogantur se reddere aduersarijs, quia ut dicit lex imperialis incipit repetita. C. de erogatione militaris annonæ milites impertij debet habere uitæ, necessaria, quando sunt in expeditione. Secundò uero mittendo eis milites nouos, & recentes in adiutoriũ. Tertio autẽ ad adiutorium eorũ in propria psona accedẽdo, & tunc maxime tãtantur, & animantur dicti milites, atq; terrentur, & fugantur hostes. Ita in proposito portat rex ille celestis circa milites suos, qui militant in hoc sæculo contra carnem, mundum, & diabolum, custodes castri corporis sui.

PRIMÒ nempe prouident illis de annona optima, & quam nulla meliori, utpote, de optimo pane, & uino, qui sunt corpus, & sanguis ipseus, de quibus ipsemet. Io. 6. loquitur dicens. Caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Et in psal. Panem Angelorum manducauit homo, sup ple, in sacramento altaris. Cibaria misit eis, scilicet, populis Christianis in abundantia. Quòd ideo dictum est, eò quòd panis iste sacramentalis sumptus non consumitur.

SECVNDÒ iste rex mittit sepe duces fortes militibus suis, hoc est, Angelos in auxilium eorum, qui arceant eorum ad aduersarios. i. demones. psal. Angelis suis Deus mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis. Vnde Aug. ad fratres in erem. fo. 4. 8. qui intitulatur de Angelis, & hospitalitate, dicit, quòd debemus ualde diligere sanctos Dei Angelos, quia ipsi sunt, qui pronobis contra demones pugnant, & uictoriam obtinent. In cuius figuram legitur. 4. Re. 6. quod cum rex Syriæ misisset exercitũ magnũ ad capiendum uirũ Dei Hælisẽ, timuit ualde Griez feruus eius.

Pro quò rogauit uir Dei, ut aperirentur oculi eius, & uideret mysterium, quod uidebat. Cumq; aperti essent eius oculi, mox uidit angelorum milia. Et ait illi Hælisẽs. Ecce uides quomodo plures sunt pro nobis, quàm contra nos. Applicatio est facilis.

TERTIÒ iste rex personaliter in propria psona uenit in adiutorium militũ suorũ, ut eos protegat cõtra insidiantes hostes. Ipse enim afflinit fidelibus suis in omnibus tẽtationibus, & tribulationibus suis, iuxta illud ps. Cũ ipso sum in tribulatione, i. in omni tẽtatione, qua tribulatur mens humana. Sequitur. Eripiam eũ. s. hominem fidelẽ tentatũ, & glorificabo eũ, sup. i. celo, eò q in presenti uiriliter dimicauerit. Si enim bñ considerauerimus nostrã infirmitatem, & hostium nostrorum spiritualium fortitudinem, merito poterimus clamare ad dñm, ut dignetur nos in tantis angustijs iuuare, dicentes cum Iosaphat rege. 2. Paralip. 20. In nobis non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quẽ irruit super nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc locum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te dñe, qui sup. solus potes nos de manu inimicorum nostrorum spiritualium, & corporalium eripere. Non ergo desperemus charissimum de Dei adiutorio, cũ tentamur à diabolo, quamuis fortissimo, sed dicamus dño cum illo sanctissimo Iob. 17. c. Pone me dñe iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. De quo etiam domino dicebat Apost. ad Philipp. 4. Omnia possum in eo, quòd me confortat. Et Hierem. 20. ca. Dominus mecum est tanquam bellator fortis, ideo qui me persequuntur, scilicet, demones, cadent, & infirmi erunt. Confortamini igit charissimi in domino, sperantes in omni potentia uirtutis eius. Quòd ubi feceritis, dominus pugnabit pro uobis, ut olim dixit Moyses filijs Israel Exo. 14. De quo etiam dicit psal. q ipse dabit uirtutem, & fortitudinem plebi sue, id est, electis, ut ualeant resistere diabolo.

TERTIÒ milites Christi debent confortari, eò quòd habent sperare magnum salariũ, siue stipendium, quia oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit, quẽ preparauit Deus diligentibus se, ut habetur Esaie. 64. Item 1. ad Corinth. 2. Vnde Psal. Quam magna

multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Legitur enim de Alexandro magno, q̄ cum semel haberet pugnare contra quandam regem ditissimum, cuius etiam milites erant auro, & argento ornati, dixit militibus suis. Charissimi fortiter pugnemus aduersus istos, quia uincendo ditabimur in immensum. Sic & dominus animans milites suos ad pugnandum strenuè contra hostem antiquum, & contra peccata, pollicetur illis maxima donaria post hæc uitam, dicens illud Apocal. 2. Vincenti dabo manna absconditum, id est, suauitatem dulcedinis æternæ, quæ pro nunc est abscondita ab oculis nostris. Debemus ergo charissimi in præsentia uiriliter militare, ut tandem stipendia cælestia mereamur percipere, quia ut dicitur. 2. ad Timothea. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Patent ergo tria, propter quæ merito debemus tanquam veri milites Christi confortari in Domino. Et sic patet de primo principali.

SECUNDO principaliter in præsentia epistola capitaneus ecclesiæ Paulus instigat, & incitat milites Christi assumere arma ad præliandum contra durissimos suos hostes dæmones, cū ait. Induite uos armaturâ Dei. gloss. interii. virtutes, quæ s̄m exercitium extra apparent. Nam exercitium uirtutum ornat hominē interius, & exterius. Interius quo ad Deum, exterius quo ad homines. Propter quod apostolus ad Rom. 13. loquitur dicens, Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Da exemplum de milite, qui cum uult se armare, primò abijcit priores uestes, quæ possent eum impedire ab assumptione armorū, deinde assumit ipsa arma, & sic uadit ad pugnam. Et de istis armis loquitur Apostolus 2. ad Cor. 10. dicens. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo, i. habent potentiam à Deo, ad destructionem munitionum, sup. diaboli. Induite ergo uos charissimi armaturam Dei, ut possitis stare, id est, resistere, & præualere aduersus insidias diaboli, quæ multæ sunt iuxta illud Ecclesiastic. 11. Multæ sunt insidiæ Diaboli:

MORALITER. Notandum, q̄ triplex est armatura, scilicet, mundi, diaboli, Dei.

PRIMA armatura est corporalis, & materialis, qua utuntur

utuntur milites huius sæculi pro ruinatione, & defensione reipublicæ. Et hæc armatura solet penè infinitis malis implicari. Propter quod beatus Amb. postquam apud Mediolanum baptizauit Augustinum, inter cætera monuit eum, ut nunq̄ consuleret homini ire ad bellum, & hoc propter mala, quæ à militibus fieri solent.

SECUNDA armatura est spiritualis, & criminalis, & hæc est diabolica, qua induuntur homines peccatores. Est enim diabolus superbus, inuidus, iracundus. Qui ergo sunt superbi, inuidi, & iracundi, induunt se armaturâ diaboli, & effectu ostendunt se esse de militia eius, quibus ipse dat modica stipendia in præsentia, scilicet, delectationes mundanas, & nitiofas. In futuro autem dabit illis optima stipendia more suo, scilicet æternam damnationem, quia ut habetur ad Roman. 6. Stipendia peccati mors, sup. æterna. Quæ ergo cupiunt saluari, debent deponere armaturam diaboli, & induere se armaturâ Dei. In cuius figuram legitur. 1. Reg. 17. quòd cum Dauid induisset arma Saul, quæ erant nimis graui, non potuit sic incedere, & ideo ipsa expoliauit, arg. dimisit, & postea cum alijs armis simplicibus in nosse domini contra Goliã dimicauit, & eum uicit. Ad propositū, arma Saul sunt arma diaboli iniquitate plena, quæ sunt valde graua, & ponderosa, intantum q̄ hominem deprimunt usque ad infernum. Vnde psal. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. Qui ergo talibus armis induuntur, non possunt debite incedere uersus cælum, neque contra diabolum dimicare, quia sunt de parte eius, restat ergo, ut abijciantur, & arma Dei assumantur. Et hoc est, q̄ loquitur Apostolus Rom. 13. dicens, Abijciamus opera tenebrarum, quæ sup. sunt arma diaboli, & induamur arma lucis.

TERTIA armatura est diuinalis, & uirtualis, de qua loquitur Apostolus in præsentia Epistola dicens. Induite uos armaturâ Dei. Hæc autem armatura non est aliud, quam uirtutes, gratiæ, merita, & sancta opera, quæ armant hostem contra diabolum. Hæc ergo arma sunt in triplici differetia. Quædam enim sunt inuasua, ut sunt orationes, ieiunia, elemosynæ, & cætera iusta opera, per quæ iusti inuadunt Dæmonem, & peccata, ut illa exterminent. Quædam sunt defensiva, ut

sunt uirtutes, & dona quibus defendit se homo à diabolo, & ab omni tentatione. Quadam uerò sunt protectiua. Et huiusmodi est gratia gratum faciens, quæ immediatè inhaeret animæ ad eam protegendam ab insidijs diaboli. De qua armatura rectè potest intelligi præfens uerbum Apostoli dicentis. Induite uos armaturam Dei, i. gratiam Spiritus sancti, ut possitis stare aduersus insidias diaboli.

CIRCA quod iterum notandum, quod arma militiæ Christi habent multas pulchras proprietates, & conditiones.

PRIMò enim sunt lucida, siue clara, nitida, & polita. Propter quod uocat ea Apostolus arma lucis. Nam sicut arma aliqua dicuntur lucida à luce, eò quod lucem emittunt, sicut dicitur. 1. Machab. 6. quod refulsit sol in clypeos aureos, & resplenderunt montes ab eis, ita arma militiæ Christi, quæ non sunt aliud quam uirtutes, & bona opera dicuntur merito lucida, eò quod lucent in oculis aliorum per bonam exemplaritatem. Vnde Matth. 5. Ait luceat, inquit Christus, lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum. In cuius figuram legitur. 1. Mach. 11. quod apparuit machabæis præcedens eques in ueste candida, & armis aureis. Vbi ad propositum præcedens eques est quilibet bonus prælator, qui alios præcedit, non tam officio, quam bonæ uitæ exemplo. Et hoc designatur per ustem candidam. Debet autem talis habere arma aurea, idest, sancta opera, ad quorum comparisonem opera subditorum debent esse ferrea.

SECUNDò arma militiæ Christi sunt nobilia, quia filii filijs regis æterni dantur etiam ab ipso solo rege. Omnia enim alia bona commisit Deus danda nobis per creaturas, ut soli lucere, igni calefacere, aquæ infrigidare, & huiusmodi. At uerò ista arma, scilicet, uirtutes, & dona reseruauit ad manum suam danda filijs suis. Et hoc quod dicitur. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum.

TERTIò prædicta arma sunt distinctiua. Distingunt enim inter filios regni, & gehennæ, inter milites Christi, & satellites diaboli, inter filios Dei, & seruos peccati. Et ideo sicut milites distinguuntur, & cognoscuntur ab inuicem per arma, siue scuta, quæ supra se in bello deferunt, ita in propo-

in proposito.

QUARTò huiusmodi arma sunt ualde uirtuosa, eò quod defendunt hominem ab omni uulnere peccati, etiam à morte æterna, quantum in se est. Vnde Boetius de cõsiliis. 1. profa. 2. Talia, inquit, tibi contuleram arma, quæ nisi prius abiecesses, inuicta te firmitate tuerentur.

QUINTò prædicta arma sunt necessaria, aliàs non possemus resistere hostibus nostris, scilicet, demõnibus. Et hanc necessitatem satis expressit Apostolus in prædictis uerbis, cum ait. Induite uos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. Quemadmodum ergo fatuus est, & presumptuosus, qui inermis ingreditur bellum corporale, sic per amplius, qui absque armis spiritualibus, sed propria uirtute præsumit ingredi bellum spirituale.

TERTIò principaliter in præsentia epistolæ prædictus capitaneus Ecclesiæ Paulus declarat, cur debeant milites Christi se armare armatura Dei, cum ait. Quoniam non est nobis collectatio aduersus carnem, & sanguinem, idest, non habemus pugnare contra homines, qui sunt debiles, & fragiles, sed aduersus principes, idest aduersus Demones, qui principantur super malos. Vnde, & Iohann. 14. dicit Christus. Venit princeps, idest, Diabolus, mundi huius, hominum mundanorum, & peccatorum, & in me non habet quicquam. Sequitur, Et potestates, idest, aduersus illos Demones, qui potestatem exercent super malos homines, tenentes eos in laqueis suis captiuos. Vnde de demone, & peccatore dicitur in Psalm. In laqueo suo humiliabit eum, Sequitur. Aduersus mundi retores tenebrarum harum. Ad si apertè diceret Apostolus. Est nobis collectatio, siue pugna aduersus demones, qui regunt mundanos peccatores, qui habitant in tenebris peccatorum. De quibus dicitur Sap. 2. quod excecavit eos malitia eorum. Non est ergo sensus, quod ipsi demones principantur mundo, hoc est cælo, & terra, quia domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & uniuersi, qui habitant in eo. Sed per mundum in proposito intelliguntur peccatores, qui nõ uidentur cognoscere Deum saltem practicè eum super omnia diligendo, & præcepta illius seruando. Et de tali mundo dicitur Io. 1. quod mundus eum, scilicet, Christum non cognouit. Et 1. Io. 5. Torus inuidus in ma-

ligno positus est. Insuper est nobis colluctatio contra spiritualia nequire in cælestibus, id est, cõtra nequissimos illos spiritus, qui habitant in acre caliginosa, & qui permissione diuina interdum procurant tempestates, & tonitrua. Insuper & usq; ad nos descendit, vt nos tentent, & ad tentatione effaciter inducant. Hæc igitur est mirabilis colluctatio, id est, simul luctatio, quam habent iusti contra demones. Propter quod merito dicunt inuadere se armaturam Dei, ut eos admonet Apostolus in præsentī Epistola.

MORALITER. Notandum, qd merito debemus nos armare, & timere prædictam colluctatione, seu pugnam, & hoc propter multa, quæ tangit Apostolus in prædicto textu.

PRIMÒ quidem propter traditionem, siue perditione. Nam caro, quæ deberet esse homini amica, & fidelis, cum sit altera pars ipsius, eum quantum in se est, prodit, & in manus inimicorũ suorum demonũ tradit, instar Iudæ quo ad Christum. In cuius figurã legitur Iudic. 16. quod Dalila, per quam intelligitur humana caro, siue sensualitas, tradidit proditoriũ suum Sansonem, per quem intelligitur humanus spiritus, in manus Philistinorum, id est, demõnũ. Vnde Augustinus fratres in exermo ser. 49. qui intitular de miseria carnis.

Caro, inquit, est, quæ animam prodit, caro est, quæ inimicum recipit cum uitijs suis. Et post pauca. Caro inimica est animæ, quæ si inimica non esset, non utique huius sæculi uanitate diligeret, & uita uana nõ frueretur. Hæc ille. Propter Ambr. super Psal. Beati immaculati, exponens illum uersum. Paulominus consummauerunt me in terra, uocat ipsam carnem domesticum hostem hominis. Vnde Michæ 7. Inimici hominis domestici eius. Et si dicatur in contrarium, quod iuxta uerbũ Apostoli non est nobis colluctatio aduersus carnem, & per consequens non prodit nos, nec efficitur nobis inimica. Responderetur, qd dictum Apostoli est intelligendum cum præcisione, scilicet, ad hunc sensum. Non est nobis colluctatio præcisè aduersus carnem, & sanguinem, sed etiam aduersus principes, &c.

SECUNDÒ debemus timere colluctationem demonum propter ipsorum multitudinem, quia reuera sunt multi, ita ut dicat Iohan. Apoc. 12. quod draco, id est, lucifer traxit tertiam partem stellarum, id est, Angelorum. Et ideo sicut mili-

tes timent hostes, quando sunt in magna multitudine, ita in proposito.

TERTIÒ debemus timere prædictam colluctationem spiritualement propter aduersariorum potestatem, qui hic uocantur principes, & potestates, respectu quorũ sumus, quasi uermiculi de terra. Vnde de diabolo dicitur Iob. 9. quod si fortitudo quæritur, robustissimus est. Et eiusdem. 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur eius, qui factus est, ut nullum timeret. Vnde in figuram huius legitur. Num. 13. quod aliqui qui descenderant ad terrã promissionis de mandato Moyſi ad explorandum eam, multa bona retulerunt de ea. Alij uerò dixerunt ad Moyſen, nequaquã ualemus ad hunc populum ascendere, quia fortior nobis est. Nam populus, quem ibi uidimus, proceræ staturæ est. Ibi uidimus monstrã quædam filiorum Enach de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ uidebamur. Ad propositum filij Enach de genere giganteo sunt demones, quibus comparati homines uidentur quasi locustæ. Et ideo merito debemus timere inire bellum contra eos, & præsertim nisi Dominus adiuuerit nos.

QUARTÒ debemus timere prædictam colluctationem propter eorumdem malignorum spirituum confederationem. Sunt enim confederati cum malis hominibus, & ipsi mali homines cum eis, respectu quorum dicuntur rectores, cum ait Apostolus. Est sup. nobis colluctatio aduersus mundi rectores, id est, aduersus demones, qui sunt rectores mundi, id est, mundanorũ hominum, seu peccatorũ ambulantium in tenebris. Et bene dicuntur demones mundi rectores, id est, hominum peccatorũ, quia obediunt eis, & faciunt, quæ placita sunt eis semper, quinimo, quæ ipsi demones in propria persona facere nequeant, procurant fieri per malos homines, quos regunt. Da exemplum de homicidio, adulterio, proditione, furto, & huiusmodi.

QUINTÒ debemus timere sepe dictam colluctationem propter ipsorum principum, id est, demonum caliditatem. Sunt enim spirituales substantiæ, quæ minimè uideri possunt oculis corporeis, & ideo minus præcaueri possunt. Da exemplum de militibus, qui quandoq; se abscondunt in nemoribus, aut uallibus, ut sic cautius inuadere possint hostes suos.

Ita in proposito . Et hoc notauit Apostolus , cum addidi , con-
tra spiritalia nequitie , est nobis , sup. colluctatio , idest , con-
tra demones , qui sunt spiritus nequissimi , siue nequitia , & ini-
quitate pleni . Et uere nequissimi , quia nõ cessant ex inuidia
qua pleni sunt , nostrã impedire salutem , & procurare æternã
mortem , sicut ab initio mundi semper fecerunt , iuxta illud
Sap. 3 . Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum .

SEXTO debemus timere prædictã colluctationẽ pro-
pter impeditiõẽ . Nituntur enim impedire , quantum possunt
ascensum nostrum in cælum , præcludentes nobis uiam , quan-
tum in eis est . Et hoc tangit Apostolus , cum subdit , in cæle-
stibus . Ac si apertẽ diceret , quod huiusmodi principes , & po-
testates tenebrarũ harum , siue nequissimi spiritus habitãt in
cælestibus pro parte , idest , in aere caliginoso . Notandũ enim
q̃ non omnes descenderunt in infernũ , sed aliqui qui minus
peccauerũt , remanserunt in aere caliginoso , ut sic impedire
ualeant ascensum infortunũ , & cæcorũ in cælum empyreum ,
sicut de multis sanctis patribus legitur . Vnde August. lib. 8 .
de ciuitate Dei ca. 22 . E de ipsis demõnibus loquẽs dicit , quod
sunt spiritus ad nocendũ cupidissimi , à iustitia penitus alie-
ni , superbia tumidi , inuidientia fluidi , fallacia callidi , qui in
hoc aere habitant , quia de cæli superioris sublimitate cæsti
meritò irregressibilis transgressions in hoc sibi congruo
uelut carcere damnati sunt . Hæc ille . Patet ergo , quod pro-
pter sex rationes debemus timere colluctationem aduersus
principes , & potestates , aduersus mundi rectores , &c .

DEINDE Apostolus , ut nos cautiore reddat circa spi-
ritualem militiam , quam docuit esse timendã propter prædi-
ctas rationes , repetit eandem sententiã , quam prius dixerat ,
cum ait . Propterea , id , propter sex mala prædicta , accipite
armaturã Dei , idest , gratiam , & charitatem , cum cæteris uir-
tutibus ad salutem necessarijs . In cuius figuram legitur . 1 .
Mach. 3 . quod Iudas Machabeus induit se loriceam , sicut gi-
gas , & succinxit se arma bellica . Rationem autẽ cur Aposto-
lus præcipit nobis assumere prædictã armaturam , assignat
cum subdit , ut possitis resistere , sup. aduersarijs uestris spiri-
tualibus in die malo , idest , in hac mortali uita , quandiu du-
rat , quæ tota plena est tentationibus , iuxta illud Iob. 7 .
Militia (uel secundum aliam literam tentatio) est uita homi-
nis

nis super terrã . Non ergo dies in se mali sunt , maximè cum
illos fecerit Deus , ut patet Gen. 1 . Vnde Psal. Tuus est dies , &
tua est nox . Et alibi , hæc dies , quam fecit Dominus . Dicun-
tur ergo dies mali propter malitiam hominũ in eis regnan-
tium , aliã dies quantum pertinet ad spatia horarum , sunt
boni , utpote à Deo ordinati . Assumamus ergo charissimi ar-
maturam Dei , idest , uirtutes , ut possimus resistere diabolo , &
omnibus tentationibus eius in die malo , idest , quandiu du-
rat uita præfens , & in omnibus perfecti stare , scilicet , in bo-
no uirtutis : Cuius contrarium faciunt duo genera homi-
num . Primi sunt , qui uolunt esse perfecti in uno genere uir-
tutis , sed non in omnibus . Secundi sunt , qui incipiunt qui-
dem bene facere , sed non stant in bono perseverando .
Contra primos ergo dicit Apostolus : In omnibus perfecti .
Contra secundos uero subdit : State .

MORALITER ergo notandum , iuxta armaturam uir-
tutum , quod contingit homines uario modo se habere con-
formiter ad armaturam corporalem .

PRIMI sunt , qui nunquam assument armaturam Dei ,
ut sunt illi , qui continuè perseverant in peccatis . Et tales
pro certo sunt ualde fatui . Nunquid ualde fatuus reputa-
retur , qui haberet arma in camera , aut quæ ad uoluntatem
amicus eius uellet sibi dare , & tamen nunquam illa assume-
ret , etiam quantumcuq; conuerfaretur continuè inter hos-
tes crudelissimos non querentes aliud , nisi qualiter eum oc-
cidant , mactent , & perdant . Sic est autem , quod continuè
conuersamur inter hostes illos sæuissimos demones , quo-
rum totus iste aer plenus est , & qui nõ querunt aliud , quam
nos perdere . Cum igitur arma sint parata , scilicet , auxilium
diuinum super nos , insuper & gratia Dei , quem indubiè no-
bis dabit Dominus , si modò corde cõtrito illam petierimus ,
ualde fatui sumus , & miseri , si inermes inter tot , & tales hos-
tes manserimus . Dicamus ergo ad Dominum illud Psal.
Apprehende arma , & scutum , & exurge in adiutorium mihi .
Effunde frameam , &c .

SECUNDI sunt , qui assument quidẽ arma , sed illa sunt
illis nimis ponderosa , & grauiã pro ipsis , & ideo illa abi-
ciunt , Et de hoc habemus historiam . 1 . Reg. 17 . De David ,
quem cum Saul induisset lorica , & posuisset galeam æream
super

super caput eius, ut pugnaret cōtra Philisteum, tentavit, an armatus posset incedere. Non habebat enim cōsuetudinem deferendi arma. Propter quod statim dixit ad Saul. Non possum sic incedere. Et ideo depositis armis Saul, induit se prioribus uestibus, atq; cum talibus vicit Philisteum. Ad propositum. David inexpertus in pugna spirituali, utpote, in penitentia, in austeritate religionis, in vita solitaria, in uigiliis multis, in assiduitate orationis, & hmoi. Talis ergo principio sue conuersationis nō debet primū agredi ardua, ne succumbat, eō q̄ non habet adhuc pugnandi cū talibus armis consuetudinem. Debet ergo primū se assuescere in leuibus, & postmodum aggredi grauiora. Vnde & triplex gradus hominum honorū, & iustorū distingui solet, uidelicet, incipientiū, proficientiū, & perfectorū. Nemo enim repente fit summus, ut ait. Iuuenalis Poeta. Propterea de ordine profectus spūalis hominū loquēs pl. ait. Ibunt de uirtute in uirtute. i. de uirtute imperfecta in uirtute perfectā, & tādē uidebit ab eis Deus Deorū in sion. i. in cēlo. Qui autē aliter faciūt, & cōiter, & in breui deficiunt, descendentes de mirabilia usque ad defectū.

TERTII sunt, qui armant se ex una parte corporis, alterā relinquentes inermē, cū tamē forē indigeat maiori armatura, ut est caput, pectus, facies & huiusmodi. Sic in bello spirituali, qd̄ habēdum est cōtra demones, & peccata, aliqui satis bene se armant ex una parte, ex qua forsan minus tentantur a Diabolo. Relinquant autē illā partē inermē, ex qua sunt debiliores, & ex qua illis imminet grauius periculum, id est, ex qua sunt ad peccatū procliuiores, nō attendentes astutiā demōnū, qui more pugnantū contra aliquod fortalitiū, semper ipsos homines inuadūt, & oppugnant ex debiliori. Nā ut dicit Gre. li. 14. moral. c. 6. Existunt qualitates morum, quæ certis uitijis sunt uicinæ. Mores enim asperi, aut crudelitati, aut superbix solent esse coniuncti. Mores autem bladi, & quām decet paulo amplius letiores, nonnunquā luxurix, & dissolutioni sunt propinquiores. Intuctur ergo inimicus generis humani uniuscuiusque mores, & cui uitio sint propinquiores considerat. Illa ergo opponit ante faciem; ad quæ facilius cognoscit inclinari humanam mentem, ut blandis, ac letis moribus sæpe luxuriam; nonnunquā uanam gloriam, asperis uerō mentibus iram, siue superbiam, aut crudeli-

crudelitatem proponat. Ibi ergo **QUINTI** demones ponit, ubi sentiam mentis esse conuenit. Hæc Greg. ubi supra. lido. li. 3. de summo bono. c. 3. Diabolus, inquit, quando decipere quemque querit, prius naturam uniuscuiusque intendit, & inde se applicat, ut in caput hominem ad peccandum inspexerit. Nam, & qui aquam altitubi deducit, nō eam per aliam partem mittit, nisi ubi imperium eius intenderit. Hæc ille. Patet ergo, quod maxime debent homines se armare ad pugnam contra diabolū ex ea parte, qua sunt debiliores, & inertiores.

QUARTI sunt, qui tunc primū se armare uolunt, quā pugnam adesse sentiunt, utpote, quando inimici iam sunt intra ciuitatem, aut castrum. Et tales communitur decipiuntur, quia non permittit eis se armare, sed de facili iugulantur. Sic, qui non præueniunt tentationes, carnis, mundi, & diaboli, siue debitas abstinentias faciendo, siue per deuotā orationem Deo se commendando, sed expectant horam confidit, tales communitur uincuntur, & superantur. Optimum igitur remediū est præuenire tempus, & horam coluctationis, iuxta illud Psalm. Præueni eum, & supplantaeum, scilicet, diabolum, aut carnalem motum. Da exemplum de militibus custodientibus aliquod castrum, qui quādoque faciunt unum insultum, siue cursum, Italicē una scaramuccia, super aduersarios suos, ut sic eos terreat. **QUINTI** sunt, qui deserunt arma rubiginē plena; eō quod non utuntur eis frequenter, sed rarō, & ideo de facili contrahunt rubiginem. Sic multi sunt, qui habent multa Dei dona, utpote donum uerbi, donum scientiæ, donum consilij, & huiusmodi. Et tamen hæc arma quandoque sunt rubiginosa, & non lucida, & hoc propter defectum boni usus, & exercitij.

SEXTI sunt, qui negligunt claudere portas, & uias, per quas inimici possunt de facili ingredi castrū, seu ciuitatem. Sic spiritualiter, qui negligunt claudere portas oculorum suorum, pariter & aurium, citō adesse sentiunt inimicos suos demones intra corda sua, ita ut merito dicere possint illud Hier. 9. Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Patet ergo, quomodo possunt homines deficere uariis modis circa militiam spiritualem, & corporalem. Et sic patet diffusē de tertio principali.

QUARTO principaliter in presenti Epistola egregius ille ecclesie Christi Capitaneus Apostolus Paulus ostendit qualiter milites Christi se armare debeant, cum ait. Stare ergo succincti, &c. In quibus uerbis ostendit, quae facere debeat.

PRIMO igitur dicti milites debent succingere lumbos suos in ueritate per castitatem, prout eos admonet Christus Luc. 12. dicens. Sint lumbi uestri precipincti. Notanter autem dicit Apostolus, quod lumbi debent succingi in ueritate, idest, realiter, & non fictè sicut multi Hypocrite, qui fingunt exte rius, quod sint casti, cum tamè in occulto sint magni ribaldi.

SECUNDO milites Christi debent iuxta uerbū Apostoli indui lorica iusticie, idest, debent inducere iusticiā loco lorice, Italicè corazza. Nam sicut lorica operit corpus hominis ex oī parte, ita & iustitia undiq; pregit hominē, quod dicitur ex ad superiorē, ad equalem, ad inferiorem. Vnde de uiro iusto dicitur Esa. 59. Quod indutus est iustitia, ut lorica.

TERTIO debent esse calciati pedes in preparationem euāgelij pacis. Et istud præcipuè tangit prædicatores diuini uerbi, qui debent habere pedes, idest, affectus calciatos, ne terrenus quæstus eos lædat, & ut sint præparati hinc inde discurrere, annunciantes euāgelium pacis, idest, per cuius obseruantiam peruenitur ad pacem æternam.

QUARTO debent in omnibus sumere scutū fidei, idest, semper tenere rectam fidem, quæ rectè uocatur scutū. Nam sicut scutum est unum, & habet tres angulos, ita fides est de uno Deo in essentia, & trino in personis. Quantum autem proficit homini huiusmodi scutum, idest, recta fides, patet per id, quod subditur. In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extingueri, idest, omnes tentationes diaboli, quæ perdurant in ignem æternum, superare.

QUINTO debent assumere Galeam salutis, per quam intel ligitur uera spes, quæ ad modū Galeæ protegit hominē contra desperationem de uenia, & de Dei misericordia. Et per quam salus æterna acquiritur. Vnde spes est certa expectatio futuræ beatitudinis, &c.

SEXTO debet assumere gladiū spiritus, quod est uerbum Dei, inquit, Apostolus. Dicitur autem notanter uerbum Dei gladius spiritus, quia ipsum dat spiritus sanctus, iuxta illud Christi uerbū Mat. 10. Non uos estis, qui loquimini, sed spir

ritus

ritus patris uestri, qui &c. De isto Et gladio loquitur Apo. ad Heb. 4. dicens. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Practica, quō cum isto gladio nos prædicatores debemus percutere carnem, mundum, diabolum idest, luxuriam, auaritiam, & superbiam, detestando, & reprobando. Ecce ergo, quomodo Christi milites debent se in presenti armare, si tandem cupiunt uictores cœlum conscendere. Quod nobis prestare dignetur ille, qui, &c.

Dominica vigesima prima post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

IS I signa, & prodigia uideritis, nō creditis, Io. 4. Pro introductione presentis sermonis mouetur quæstio talis.

VTRVM regulus, de quo agitur in presenti euangelio, fuerit de incredulitate sua cōuenienter reprehensus à Christo.

PRO solutione quæstionis præmittendū est, qualiter, & aliter reprehendēdi sunt homines circa fidē errantes, aut deficientes. Et ut istud magis clucescat, & pateat, hic inferam aliquas ueritates per ordinem.

PRIMA igitur ueritas. Inrer oēs homines totius mundi à fide deuiātes nullus est, dūmodo sit doli capax, qui nō sit dignus reprehensione, & æterna dānatione. Probatio. Nā fides catholica fuit sufficēter per Apostolos, & eorū sequaces ubique terrarū promulgata. Quā quidē promulgationē mādauit Christus per eosdē. Apost. fieri, quā quidē eo in cœlū ascen dēte, locutus est eis dicens. Eūtes in mundū uniuersū p̄dicare euāgelij oī creature. i. oī homini. Mar. ult. & Mat. ult. Eunt docere oēs gentes. Itē Act. 1. Eritis mihi testes in Hierusalē, & in omni Iudæa, & Samaria, & usq; ad ultimū terræ. Ecce quomodo Christus præcepit Apostolicis suis, ut promulgarent legem euāgelicam, & fidem catholicam ubique terrarum. Quod utique illi fecerunt, prout dicitur Marci ultimi. in fine. Illi autē profecti prædicauerunt ubiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Similiter de tali promulgatione loquētes Apostolus ad Rom. 10. cū præmississet dicens. Quomodo p̄dicabunt nisi mittantur? mox subiun-

xit dicens: Et quidem in omnem terrā, exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum, supple, Apostolorum. Ecce, quomodo Apostoli sufficienter, tam per se, quam per successores suos promulgauerūt ubique fidem catholicam. Ex quo ergo, sic est, consequens est dicere, quod illi, qui dictam fidem ignorant, laborant ignorantia casta, & per consequens sunt digni reprehensione, & æterna damnatione, quod erat probandum.

SE C U N D A ueritas. Iudæi sunt magis reprehensibiles de incredulitate sua, quam Gentiles, & Pagani. Probatio. Olim enim illi habuerunt prophetas, qui eos instruxerunt de credendis, & signauerunt de aduentu Christi, quam illi multipliciter prædixerūt. Et quod uerbo, & ore annunciauerunt, hoc scripto posteris reliquerunt, ut nullus posset prætereignorantiā. Insuper Chr̄m in propria p̄sona uiderūt mira facientē, & audierunt frequenter miracula prædicantem, & se esse: Dei filium asserentem: Et quod ore affirmabat, iuxta illud Ioha. 9. Opera, quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me. Et breuiter, ut dicit P̄f. Non fecit Christus taliter omni nationi, sicut, supple, fecit nationi iudeorum, pro qua etiam se principaliter uenisse testatur Matth. 15. dicens Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel, Gentiles autem, nec prophetas habuerunt (nisi forsā Iob) qui annunciant aduentum filii Dei. Nec similiter Christus ex eis processit, sed ex iudeis est, ut dicit ipsemet Christus Iohann. 4. Similiter miracula sua, & sermones communiter in Iudæa, aut Galilæa fecit, & non apud Gentiles. Et tamen his omnibus non obstantibus, illi credere noluerunt, quinimo ipsum Christum usque ad mortem persecuti sunt, prout illis improperauit beatus Stephanus Actuum. 7. Ex quibus omnibus patet, quod ipsi Iudæi sunt magis reprehensibiles de incredulitate sua, quam Gentiles. Et ideo de hoc sepe reprehendit eos ipse Christus in sacro euangelio, & signauerunt Iohan. 15. ubi ait, Si non uenissē, & locutus fuissē eis, peccatum non haberent, supple, tantum. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo, glo. interl. de peccato infidelitatis.

TE R T I A ueritas. Christiani mali, utpote, hæretici, & **r**ecta fide deui ntes sunt cæteris infidelibus de sua incredulitate.

itate magis reprehensibiles. Patet hæc ueritas per illud 2. Pet. 2. Melius erat illis, scilicet, hæreticis, non cognoscere iustitiā, quam post agnitionem retrorsum conuerti. Hanc etiam ueritatem ponit beatus Tho. 2. 2. q. 10. artic. 6. quam probat tali ratione. Qui renititur fidei susceptę grauius peccat, quam qui renititur fidei nondum susceptę, sicut grauius peccat, qui non implet, quod promisit, quam si non impleat, quod nunquam promisit. Sic est autē, q̄ hæretici renituntur fidei etiam euangelicę, iam susceptę in baptismo, eam corrūpentēs, Iudæi autē, nunquam fidē euangelij susceperunt salte explicitē, sed tm̄ figuram ueteris legis, quā male interpretantur. Gentiles uerō, neq; explicitē, neq; implicitē fidem euangelicam susceperunt. Sequitur ergo, q̄ hæretici à recta fide deuantus sunt cæteris infidelibus de sua perfidia, & incredulitate magis reprehensibiles.

QU A R T A ueritas, & responsua ad quęsitum est talis, Regulus, de quo agitur in presenti euangelio, iustē fuit de sua incredulitate reprehensus à Christo: Pro quo notandū, quod aliter trahuntur ad fidem infideles, & aliter fideles. In fideles enim ad eā non possunt trahi per autoritatem sacre scripturę, eod quod eā non recipiunt. Nec similiter per rōnem naturalem, quia ea, quæ sunt fidei, naturalem rōnē excedūt. Sunt ergo inducendi per miracula. Propter quod Apostolus 1. ad Cor. 14. dicit, quod signa data sunt infidelibus, nō fidelibus. Fideles autē, illi, qui semel fidem susceperunt, ducendi sunt ad ipsam non per miracula, sed per autoritatem sacre scripturę, cui credere tenent. Merito ergo iste regulus à Christo redarguit, quia cum esset nutritus inter Iudæos, & lege instructus, nihil minus nō uolebat credere pp̄ sacre scripturę autoritatem, sed signa querebat forsā de cęlo. Propter quod dixit illi uerba themate præmissa. Nisi (inquit) signa, & prodigia uideris, non creditis.

In presenti ergo euangelio de trib. principaliter fit mētio, uidelicet.

De filio grauiter egrotante, in principio euangelij.

De patre humiliter supplicante, ibi, domine descende, &c.

De Christo misericorditer subueniente, ibi, Vade, filius, &c.

PR I M O igit fit mentio de grauiter egrotante, cum dē in principio euangelij. Erat quidam regulus, cuius filius infirma-

firmabatur Capharnaum. Est autem Capharnaum ciuitas magna, utpote, Metropolis Galilee. Ad hanc ciuitatem frequenter Christus veniebat, & illic multa signa faciebat, eò quòd habitatores illius eum libenter recipiebant, & audiebant. De isto autem regulo diuersi diuersimodè loquuntur. Quidam enim dicunt hunc esse Centurionem, de quo habetur Matth. 8. Sed hoc reprobat Chryso. per hoc, quòd iste dixit Christo. Domine descende, sup. in domum meam, priusquam moriatur filius meus. Ille autem dixit ei, Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Item hoc idem reprobat ex parte infirmitatis uariè in isto, & in illo. Iste enim detinebatur febre, ille autem paralyti. Alij autem dicunt, quòd iste homo dicebatur regulus, eò quòd esset de genere regali, aut quia habebat aliquam dignitatem principatus ita uocatam. Alij uerò dicunt, quòd dicebatur regulus, eò quòd hoc esset nomen illius. Vel dicitur regulus propter paruitatem fidei, ut dicit interlin.

QVAERTUR circa hũc textum, unde est, quòd cõmuniter filij nobilium, & potentum citius ægrotant, & infirmantur, quàm filij rusticorum, & pauperum, Ad hoc potest assignari uaria ratio.

PRIMA est teneritas complexionis. Cum enim nobiles, & generosæ personæ delicatè nutriantur, generant cõmuniter teneram prolem, maximè cum generatio fiat ex superfluo alimèti. Secus autem de rusticis, qui grossis cibi utuntur, & ideo cõmuniter generant robustam prolem, quam etiam à iuuentute assuescunt labori. Insuper dicti filij nobilium delicatè enutriuntur, & ideo modica occasione habita de grassa cili ægrotant. Secus autem de filijs rusticorum, qui grosso pane, & modico lardo cum potu aquæ pascuntur, Et hic est, quòd sunt saniores alijs, atque diuitius uiuunt.

SECUNDA ratio est ordinatio diuina, quæ ita disponit omnia in presenti, ut omnibus prosperitatem, ne solet nimium eleuetur in superbiã, Si enim diuites, & potentes semper haberent prolem pulchram, & sanam, forsan inde nimis gloriarentur, & plus iusto eã diligenter. Iusto ergo Dei iudicio semper aliquid deest homini prosperanti in aliquo. Quod per pulchrè declarat Boetius de cons. lib. 2. prola. 4. ita dicens. *Quis est tam composiitæ felicitatis, ut non aliqua ex*

parte

parte cum status sui qualiter rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio honorum. Huic census exuberat, &c. Ibi ergo probat Boetius intentum suum induciuè secundum omnes ferè modos, quibus aliqui possunt reputari felices in presenti. Quidam, inquit, sunt ualde diuites, sed deest eis generis nobilitas. Alij eduerosi habent generis nobilitatem, sed quia habent multam familiam regendam, nec possunt omnibus prouidere, nec grossam domum, iuxta desiderium suum tenere, inde ualde tristantur. Alij habent utrunque, sed fortè deest, quòd sunt clerici, & quòd non possunt intrare matrimonium, siue ut fruantur delicijs carnalibus, siue quia uident hereditatem paternam tandem transiitram ad alienos propter defectum proprii hæredis de genere suo. Alij habent tria prædicta, uidelicet diuitiarum copiam, generis nobilitatem, uxorem pulchram, & nobilem, sed unum illis deest, scilicet proles, & ideo tristantur. Alij uerò habent quatuor prædicta, sed sepe deest suæ prolis malitiã, maledicentes horã, in qua genuerunt eam, & sic de singulis. Rationabiliter ergo permittit Dominus nobiliũ, & diuitum filios ægrotare, sicut docet Euangelij hodierni historia.

TERTIA ratio est promotio ipsorũ nobilium, & diuitum ad bonum. Solent enim frequenter tales esse tenaces ad pauperes, item indeuoti, & Dei, ac sanctorũ eius neglectores, similiter de spirituali salute filiorum suorum quandiu sunt sani, quasi in nullo curantes. Permittit ergo Dominus quodq; natos suos infirmari, ut sic largiantur de bonis suis egenis, & pauperibus, atq; locis sacris, & maximè religiosis, ut sic implorent orationes, & suffragia Deo ibi famulantium pro incolumitate dicorũ filiorũ. Item ipsæmet orant Dominum, & sanctos eius pro eadem causa. Ceterũ aduocãt uiros Ecclesiasticos, & religiosos, qui uisitent dictos infirmos, & de sua salute admonèant, maximè autem ubi uident periculum mortis imminere. Nam tunc faciunt illos cõfiteri, & sacramentis Ecclesiasticis præmuniri. Hæc autem, & similia bona plerunq; nobiles huius seculi nõ faciunt, si nõ contingeret filios suos infirmari. Et sic patet solutio ad quæsitum.

MORALITER per filium reguli, qui infirmabatur corporaliter, intelligitur quilibet peccator, qui infirmatur spiritualiter. Circa quod notandum, quòd tria sunt, quæ causant

tant infirmitatem istam spiritualem.

P R I M U M est abundantia temporalium. Communiter enim, qui plus abundat bonis temporalibus sunt ceteris deterioriores, iuxta illud Psal. Prodiit, quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectu cordis, id est, opere adimpleuerunt desideria sua praua. Ecce infirmitas spiritualis. Itē Deut. 32. In crassatus est dilectus, & recalcitrauit; incrassatus, impinguatus, dilatatus. Ecce temporalium abundantia. Sequitur: Dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutarī suo. Ecce spiritualis infirmitas. Item Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas, id est, causa iniquitatis fororis suæ Sodome, abundantia panis, id est, temporalium bonorum, quæ nomine panis designantur. Hinc etiā Eccl. 11. dicitur. Si diues fueris, nō eris immunis, perdet eos. Legitur etiam ad propositum. 2. Paral. 11. quod cum regnū Roboam fuisset roboratū, scilicet, temporalibus diuitiis à mundana potentia, ipse dereliquit legē Domini, & omnis Israel cū eo. Similiter legitur, ubi supra ca. 26. quod cum roboratū fuisset regnū Ozię regis, sup. in diuitiis temporalibus, eleuatū est cor eius in interitū suum, & neglexit Dominū suum. Bene ergo locutus est Beda super Eisdram, cum ait: Familiaris res est humanū cor opibus, ac libertate dissolui, erumnis uerō, ac paupertate ad semetipsum recolligi. Cum igitur temporalium abundantia sit tam periculosa, mirū est, quod illa tam ardentem sermē ab omnibus amantur, procurantur, cōseruantur, cum tñ in hoc nihil magis uideant, desiderare, quā mortiferū periculū sūt, & æterni ignis incenditū. Ecce primū, quod causat spiritualet infirmitatē in hominibus.

S E C U N D U M, quod causat prædictā infirmitatē spiritualet, est altitudo status. Et istud rectē figuratur per filium reguli, qui infirmabatur, ut hic dicitur: Cōmuniter enim altitudo generis, aut officij publici, seu dignitatis superbiam, atq; multa alia uitia inducit. Vnde Esa. 24. Infirmitas est altitudo populi terræ. Ac si aperte diceretur, quod illi, qui sunt in populo maiores, & nobiliores, sunt cōmuniter infirmi spiritualiter, per superbiam, & ambitionē. Vnde de hoc habemus historiā in Hester de Aman, qui cum uideret se primū post regem Afluera, in tantā superbā, & arrogantia eleuatū est cor eius, ut faceret se ab omnibus flexis genibus adorari, cum

tamen

tamen assumptus fuisset de infirma, & satis abiecta plebe. Sic & hodie multi egeni suscitati de puluere, & de stercore pauperes erecti, ut sedeat cum principibus, & solium glorię teneant per assumptionē officiorum publicorum, quæ caroprecio ab ipsis principibus sibi cōparāt, in tantam superbā postmodum extolluntur, quod uix recognoscere uolunt socios suos priores, aut qui fuerāt eis aliquando superiores, sed quā doq; neq; consanguineos, aut parentes, iuxta illud Deut. 32. Est generatio, quæ dicit patri suo, & matri suę, nō noui uos. Non sic autē exultit fe sanctus ille Patriarcha Ioseph, qui factus gubernator, & rector domus Pharaonis, atq; totius terræ Aegypti, non despexit pauperes fratres suos, quāuis ab eis prius uenditus, sed eos humaniter recognouit, quos ante conspectum regis Pharaonis adduxit, similiter & patrem, quamuis senio confectum, quibus omnibus de uitę necessarijs prouidit, ut patet Gen. 47. Profecto sanctus iste paucos sibi pares post se reliquit.

T E R T I U M, quod causat infirmitatem spiritualet, est immoderatus amor terrenorū, iuxta illud Eccl. 5. Est & alia infirmitas pessima, quam uidi sub sole. Diuitię cōseruat in malum Domini sui, uidelicet, cum cōseruantur, ubi debent meritō erogari. De diuite enim epulone nō legitur, quod aliam rapuerit, sed quia sua erogare mendico Lazaro neglexit, idcirco damnationē incurrit. Hæc autē infirmitas figurata fuit Luc. 13. in illa muliere, quæ habebat spiritū infirmitatis. 18. annis, & erat inclinata, nec poterat sursum respicere: Sic & homines auari sunt adeo spiritualiter infirmi, quod nō possunt respicere cęlestia, nec illa appetere, sed habent semper cor ad temporalia, & terrena semper de talibus cogitantēs. Vnde Amb. & recitatur di. 47. sicut hi. Sicut, inquit, hi qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas, sed phantasias passionis suę uident, ita etiam mens auari semel uniuersis cupiditatis astricta, semper aurū, semper argentū uidet, semper redditus cōputat. Hæc ibi. Patet ergo de tribus, quę causant infirmitatē spiritualet, & per cōsequens de primo principali.

S E C U N D O, principaliter in præsentī Euangelio fit mentio de patre humiliter apud Christum pro filio supplicante, de quo dicitur, quod cum audisset Christum aduenisse de Iudæa in Galileam abiit ad eum, & rogauit eum, ut dignaretur.

descendere in domum suam, & sanare filium eius, qui incipiebat mori. Ex quo patet, quod iste regulus, qui petebat Christum secundum presentiam corporalem descendere in domum suam, non credebat esse eum verum Deum, qui est ubique, iuxta illud Psal. Si ascendero in celum, tu illic es, si descendero in infernum, ades, &c. Et nota, quod iste regulus multa audierat de fama, & de miraculis Christi hinc inde factis. Et ideo quamvis esset gentilis, nihilominus iam incipiebat aliquantulum credere in Christum. Propter quod rogavit eum, ut descenderet, &c. Quem redarguit Christus dicens: Nisi signa, idest, minora miracula, & prodigia, idest, maiora videritis, non creditis.

M Y S T I C E iste regulus est genus humanum, quod ante lapsum erat rex, quandoquidem dixit Dominus primis parentibus illud Gen. 1. Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus celi, & universis animantibus, quae moventur super terram. Item de dominio istius regis loquitur Psal. dicens ad Dominum: Omnia subiecisti sub pedibus eius (scilicet hominis) oves, & boves, &c. Sed in mala hora iste rex, qui tenebat regnum paradisi terrestri, quasi in feudum ab illo summo Imperatore omnipotente Deo, cuius etiam imperium sine fine permanet, & qui erat vassallus eius, rebellavit contra suum superiorem, quandoquidem contra Dei mandatum comedit de ligno vetito. Propter quod dictus superior priuavit eum regno praedicto, & relegavit eum in exilium praesentis habitationis. Nec tamen reliquit eum simpliciter absque provisione, sed loco illius optimi regni paradisi terrestri assignavit sibi hanc uallem miseris, quae spinas, & tribulos illi affert. Et hoc est, quod dicitur Gen. 3. Emisit Adam Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est. Vnde ex tunc merito, qui prius appellabatur rex, regulus dicitur est. Cuius quidem reguli tunc filius infirmatus est, quandoquidem omnes descendentes ab Adam in eo peccauerunt, & egent gratia Dei, ut dicit Apost. ad Roma. 3. Nec certe dicti filij Adam porterunt ab infirmitate culpae plenè curari, quoad usque descendit Dei filius ab altitudine caeli in domum uteri uirginalis, & per consequens in hunc mundum.

V 31 notandum, quod tria fecerunt eum illic descendere. Primum fuit patris immensa charitas. Vnde Iohan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Item Apost. Rom. 5. Commendat charitatem suam Deus, super Patrem, in nobis, quonia cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Et eiusdem 8. proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Secundum fuit humana necessitas. Non enim poteramus in caeli ascendere, si non prius inde ad nos descendisset Dei filius, secundum illud Iohan. 3. Nemo ascendit in caelum nisi, super eum, qui descendit de caelo filius hominis, qui est in caelo. Tertium fuit patrum in limbo existentium pietas: Et de istis duobus simul loquens Psal. In persona filij Dei ait. Propter misericordiam inopum, & gemitu pauperum nunc exurgam, scilicet, carnem assumendo, & de utero uirgineo procedendo. Vel dico, per gemitum pauperum intelliguntur feruentia desideria sanctorum patrum talem descensum filij Dei in hunc mundum praesentium, uno dicere. Vtinam disrumperes caelos, & descenderes. Alio dicente. Inclina caelos tuos, & descende. Alio uero dicente. Veni Domine, & noli tardare, relaxa facinorosa, &c. Et sic patet de sensu mystico reguli, & filij eius infirmi.

M O R A L I T E R. Iste regulus rectè designat quemlibet peccatorem, qui dicitur non rex, sed regulus diminutiuè, quod deficit in regimine sui ipsius, quia non insequitur iudicium rectè rationis. Huius autè reguli filius infirmatur, quando appetitus sensitivus aduersatur spiritui, siue rectè rationi. Nam talis appetitus debet obedire rationi, sicut filius patri, ut habetur. 1. Eth. Cum autè homo per rationem Christi fideliter deprecatur, tunc dicitur filius per uirtutem Christi sanari, motus sensitivus rectè rationi subdit. Et sic patet de secundo.

T E R T I O principaliter in hoc Euangelio fit mentio de Christo misericorditer subueniente filio reguli, cum ait illi. Vade, filius tuus uiuit. Creditur ergo ille uerbo Christi, & descendit in domum suam: Quo descendente occurrerunt ei serui sui dicentes, quod filius suus uiueret, idest, quod sanatus esset, & quod heri hora septima reliquisset eum febrile. Quo audito cognouit ille, quia illa hora erat, in qua dixerat ei Iesus, filius tuus uiuit. Propter quod credidit perfectè in Christum, & domus eius tota.

MYSTIC filius reguli est genus humanum, quod incurrit febrem mortalem ex comestione unius pomi: Hora prima est ultima etas mundi, in qua sumus. Hore ergo septem sunt septem mundi etates. Prima hora fuit ab Adam usque ad Noe, & in hac prima hora non fuit sanatus filius reguli, quia oblationes, quae tunc fiebant Domino, & quae inceperunt ab Abel, non iustificabant. Secunda hora fuit à Noe usque ad Abraham. Et similiter in hac secunda hora non recepit sanitatem plenam dictus filius, quia holocausta, quae inceperunt à Noe non iustificabant. Tertia hora fuit ab Abraham usque ad Moysen. Et similiter in hac hora non fuit sanatus dictus filius, quia circumcisio, quae incipit ab Abraham, non iustificabat ex opere operato. Quarta hora fuit à Moysen usque ad Dauid. Et similiter in hac hora non fuit sanatus filius reguli, quia lex neminem ad perfectum adducit. Quinta hora fuit à Deo usque ad transfugationem Babylonis. Et similiter in hac hora non fuit sanatus puer propter captiuitatem populi Israelitici, cui non permittebatur uacare diuinis. Sexta hora fuit à transfugatione usque ad Christum. Et similiter in hac hora non fuit sanatus filius reguli propter ingruentia bella, sicut maxime patuit tempore Machabeorum. Hora septima est totum tempus legis gratiae, quod durat usque ad finem seculi. De quo dicit Apostolus. 1. ad Cor. 10. Nos sumus, in quos fines seculorum deueniunt. De hac etiam septima hora dicit Iohan. in sua prima canonica cap. 2. Filioli hora nouissima est. In hac igitur hora sanatus est puer, idest, genus humanum, quia ad nos descendit de caelo magnus ille medicus Christus, eoque quod per totum mundum maguus iaceret egroratus: Attulit autem nobis summam medicinam, idest, precium nostrae redemptionis. Similiter reliquit nobis in suo recessu aliam optimam medicinam, idest, sacramenta Ecclesiastica, per quae sanamur à febre peccati. Bene ergo in figuram huius dictum est de filio reguli, quod hora septima reliquit eum febrem. Et sic pater de sensu mystico prioris clausule.

MORALITER filius reguli febricitans est quilibet peccator, qui patitur febrem letalem peccati, quia ut habetur Ezec. 18. Anima, quae peccauerit, ipsa morietur. Et de hac febre uidentur tria, quae sunt:

Differentia, Tempus, Modus.

PRIMO igitur uidentur est de differentia febris spiritalis, quae sumitur ex differentia febris corporalis. Quemadmodum ergo est triplex differentia (quantum ad propositum sufficit) febris corporalis, nam quaedam est frigida, quaedam calida, quaedam lenta, ita & in proposito.

PRIMA igitur species febris spiritalis dicitur febris frigida. Communiter enim qui patiuntur febrē, prius patiuntur frigidam, deinde calidam. Hanc igitur febrem frigidam patiuntur homines inuidi, in quibus refrigerat charitas, & dilectio ad proximos suos, ita ut non cōpatiuntur necessitatibus eorum. Et reuera hodie multi patiuntur hanc febrē, quia pauci sunt, qui uelint succurrere propter Deum, & ex charitate necessitati alieni. Nec qui uelint proximis suis aliquid mutare, nisi sub bono uado. Vnde ex hoc possumus concludere, quod de proximo instat finis saeculi, prout praedixit Christus Matth. vigesimoquarto. Dicens, quod circa consummationem saeculi abundabit iniquitas, idest, inuidia, & refrigeret charitas multorum, idest, ualde parua, aut nulla erit.

SECUNDA species febris spiritalis dicitur febris calida. Et haec patiuntur communiter homines cholericis, & iracundi. Vnde ira secundum Aristot. lib. 1. de anima, est accensio, siue ebullitio sanguinis circa cor. Nihilominus, sicut aliqui diutius estuant febre corporali, & alij minus, ita in proposito aliqui diutius seruant iram suam, & alij minus. Sunt enim aliqui, qui difficulter, & tardē irascuntur, sed ex quo sunt semel irati, diu seruant iram suam. Da exemplum de ferro circa ignitionem. Et de tali ira potest intelligi illud Prouer. vigesimo secundo. Ira, non habet misericordiam. Quod ideo dictum est, quia tales semel irati uix possunt induci ad indulgentiam. Vnde ira talium uocatur ira amarā, seu grauis. Sunt autem alij, qui e contrario cito irascuntur, & cito placantur. Et horum ira uocatur acuta, quia cito in surgit. De qua potest intelligi illud ad Eph. 4. Sol non occidat super iracundiam uestram. De utriusque ergo ira simul loquens August. in regula de communi ultra clericozum ait. Melior est, qui quamuis sepe tenetur, tamen impescare festinat, ut sibi dimittat, cui se facile agnoscat inuicem.

riam, quam qui tardius irascitur, & ad ueniam petendam tardius inclinatur. Hæc ille.

TERTIA species febris spiritualis dicitur febris lenta. Sicut enim nonnulli patiuntur corporaliter febrem lentam, ita etiam contingit spiritualiter. Vnde hanc febrem patiuntur homines pigri, & lenti ad bonum, qui nisi more asinorum percussantur, & pungantur flagellis, & aduersitatibus varijs à domino, nunquam uelociter incendent. De quibus in psal. Multiplicate sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt, sup. currere ad dominum. Et Grego. Mala, que nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Hæc autem febris lenta difficulter curatur, etiam difficilius, quam frigida, aut calida, ita ut de illo, qui patitur huiusmodi febrem, dicat dominus Apoc. 3. Vnâ calidus esses, aut frigidus, id est, apertè malus, aut apertè bonus. Sed quia tepidus es, id est, ad bonum remissus, incipiam te euomere de ore meo, te sup. reprobando per æternam damnationem. Et nota, quod sicut ille, qui patitur febrem lentam, solet alijs dicere. Per Dei gratiam ego non sentio magnam alterationem, nec magnum, seu acutum accessum febris, sed tantum lentum, & remissum; non intelligens, quod talis febris, lenta tandem perducet eum ad mortem, ita & multi lenti ad bonum dicere solent cum Pharisæo. Per Dei gratiam ego non sum læto, homicida, adulter, aut huiusmodi, quo ad peccata manifesta, non intelligentes, quod cum tepiditate, & pusillanimitate sua uadunt ad infernum. Ecce quid operatur febris lenta in interiori homine. Et sic patet de triplici febre.

SECUNDO uidendum est de tempore, siue de hora, in qua determinatè febris spiritualis relinquit hominem, quia tantum hoc fit hora septima. Vbi notandum, quod circa remissionem febris spiritualis postsumus describere septem horas in hunc modum.

PRIMA nempe hora est abstinere à peccato propter horrorem inferni. Multi enim peccatores animo duerrentes, quam horrendum sit incidere in manus Dei uiuentis in inferno; ut dicit Apostolus Hebr. 10. item, quomodo ibi uultus est ordo; sed sempiternus horror inhabitat, ut habetur Iob. 10. tunc abstinere à peccato, ne damnentur. Sed non propterea relinquit eos febris peccati.

SECUNDA hora est cessare à peccato timore diuini iudicij. Multi .n. considerantes, quod oportet eos comparere in districto Dei iudicio, in quo libri conscientiarum aperientur, & iudicabuntur homines mali ex his, que scripta erunt in libris, ut habetur Apoc. 20. tunc desistunt peccare. Sed non propterea relinquit eos febris peccati, quia talis timor, sicut & præcedens potest stare cum peccato.

TERTIA hora est cessare à peccato propter mortis incertitudinem. Multi .n. considerantes, quod nihil certius morte, sed nihil incertius hora mortis, pro quod ait Christus Mat. 24. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Itè, quod in quali statu unusquisque reperitur, in tali perpetuo iudicabitur, ex hac consideratione abstinere à peccato. Sed non propterea relinquit eos febris peccati, quia non propter Deum abstinere ab eo.

QUARTA hora est cessare à peccato timore scandali. Multi .n. plus timentes scandalum hominum, quam Deum offensam, & confundi coram hominibus in presenti, quam coram Deo, & Angelis tam bonis, quam malis, pariter & coram omnibus hominibus in die iudicij; abstinere à multis peccatis, & signanter notorij. Sed non propterea relinquit eos febris peccati, sed quod talis timor est seruilis, sicut & præcedentes.

QUINTA hora est cessare à peccato timore egreditur in currende. Multi enim hac ex parte timent accedere ad meretrices, ne incurrant infirmitatè, quæ Neapolitanam appellat, de qua rectè potest dici illud Gal. 5. Manifesta sunt opera carnis, quia tanta egreditur priorum consumpti sunt, ut non possint ulterius huiusmodi peccato operam dare, quod tamen illis ualde displicet. Non ergo relinquit eos febris peccati.

SEXTA hora est cessare à peccato propter consumptionem rei familiaris. Multi enim uidentes, quod habeant multa expone-re, ut uacant suis uoluptatibus, & delictijs, sæpe à talibus se subtrahunt. Et hos similiter non relinquit febris peccati, saltem quantum ad affectum.

SEPTIMA hora est cessare à peccato principaliter propter Deum summè dilectum, ita. scilicet quod ubi quis esset certus, nunquam deberet dānari pro tale, uel tale peccato, aut etiam non puniri in presenti, nihilominus uult ab eo abstinere propter Deum. Qui ergo saliter cessat à peccato, uerum est de eo dicere, quod hora septima relinquit eum febris. Patet ergo

Tertio incitat dictos filios suos ad bonorum abundantiam, ibi Repletij &c.

PRIMÒ igitur Apostolus exprimit magnam, & firmam confidentiam, quam habet de profectu filiorum suorum spiritualium, quos genuerat Christo uerbo predicationis in Philippis, siue aliàs apud Macedoniã. Quibus dicere poterat illud, quod aliqñ Corinthijs locutus est dicēs, In Christo Iesu per euangelium uos genui. 1. ad Cor. 4. Ipse igitur Christianis, qui erant in Macedonia, loquens ait, Confidimus in dño, cui timor, Iesu, cui amor, quia qui cepit in uobis opus bonũ, s. Deus, ipsum operãdo, perficiet cooperando, qđ operando inceptit, ut dicit in epi. Et hoc usque in diem Iesu Christi. usq; ad finem usq; quo Christus reuelabitur cuilibet electo, per apertam uisionem suę diuinitatis, & glorificatę humanitatis. Nam quandiu iusti, & electi uiuunt, perficit in eis dñs bonum, qđ inceptit in eis, usq; ad iudicium particulare cuiuslibet. Sed usq; ad diem iudicij generalis perficiet in ecclesia, scilicet, per successionem posterorum, bonum, quod inchoatum est. Et tunc ueniet Christus ad iudicium, qui remunerabit singulos, iuxta illud Apost. 2. ad Tim. ult. In resequo reposita est mihi corona iustitię, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.

CIRCA autem hanc primam partem epistolę presentis notanda sunt principaliter tria.

PRIMÒ igitur notandum iuxta illud primum uerbum, Confidimus in domino Iesu, quod debemus, confidere in ipso domino Iesu, quo ad hæc, scilicet

Quo ad peccatorum remissionem.

Quo ad periculorum euasione.

Quo ad petitionum exauditionem.

Quo ad temporalium subuentionem.

Quo ad inferni euasione.

Quo ad beatitudinis consecutionem.

PRIMÒ igitur debemus confidere in dño Iesu, quo ad peccatorum remissionem. Ipse nẽpe est, qđ ait paralytico Mar. 9. Confide fili, remittunt tibi peccata tua. Qđ intelligēs peccatrix illa Magdalena accessit ad eũ cõ uõ fiducia de peccatorum suorum remissione. Propter qđ meruit audire ab eo illud uerbum Mulier, remittuntur tibi peccata tua. Luc. 7.

SECUNDO debemus confidere in domino Iesu, quo ad petitionum exauditionem. Ipse nẽpe est, qui ait. Mar. 11. Quicunq; orãtes petitis, credite, quia accipietis, & fiet uobis. Itẽ Io. 6. ait. petite, & accipietis. Aduertendũ tamẽ, qđ antequam petitiones nostrę exaudiantur a Christo, necesse est, ut piẽ. u. uti liter, & perseueranter petamus. Itẽ, ut simus absq; peccato. Propter qđ dicebat Pál. Iniquitatem si asperimus, non exaudiet dominus. Et cęcus illuminatus dicebat. Ioh. 9. Dñs peccatores non audit.

TERTIÒ debemus confidere in dño Iesu, quo ad periculorum euasione. In cuius rei testimonium legitur Marci. 6. qđ eum semel Apostoli esēt in medio maris, & uentis periret fluctibus, eò qđ esset illis uentus contrarius, tãde uenit ad eos Christus ambulans supra mare. Ad quem cõclamassent pro auxilio, locutus est eis dicens. Confidite, ego sum, nolite timere. Quandoquq; ergo cõtingit nos in periculo aliquo, quantuncunq; graui cõstitui, debemus ad Christum recurrere pro auxilio. Qđ ubi fecerimus, indubiẽ liberabimur, aut aliquid melius conferet nobis. Si enim in necessitate probatũ amicus huius mundi, quanto magis Christus, qui est uerus; & non fictus, aut uerbosus amicus, probatũ in omni necessitate ab his, qui fiducialiter inuocant eius auxilium?

QUARTÒ debemus confidere in dño Iesu, quo ad temporalium subuentionem, & qđ nõ deficient nobis in necessarijs uite, dũ modo boni emulatores nominis sui fuerimus. In cuius rei signum ipse de paucis panibus, & piscibus pauti quinque milia hominum. Ioh. 6. Vide Pí. Oculi omnium in te sperat dñe, & tu das escã illis in tpe opportuno. & alibi. Dat escã omni carni, & pullis coruorum inuocantibus eũ. Sed forsan dicet. Ego seruius Deo, & mandata illius seruõ, & ramen vix habeo panem ad saturatitẽ. Frustra ergo sperabo in eum, quo ad uite necessitatem. Sed audis, quid dicat Mar. 6. Querite, inquit, primum regnum Dei, qualiter illic perueniendum est, & iustitiam eius; & hæc omnia adicientur uobis. Quia ergo plus sollicitaris de temporalibus, quã de spiritualibus, & eternis, utriusque meriti priuaris.

QUINTÒ debemus confidere in dño Iesu, quo ad inferni euasione, & qđ post hæc miserã uitã non cõtinget nos illiẽ descendere, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

scilicet, domini preueniet me. De secundo autem illud eiusdem ps. Misericordia eius subsequetur me. Dicitur ergo dominus principium, & finis boni operis, quia sicut ab eo procedit, ita ad ipsum tandem, & finaliter referri debet. Da erit plura de aquis spiritualibus, de quibus dicitur Eccle. j. Ad locum unde exeunt, flumina reuertuntur. Sic enim precipit Apostolus esse faciendum. iad Cor. i. b. d. e. s. Omnia in laudem Dei facite. Pareat ergo, quomodo opus bonum est à Deo tribus modis. Bene ergo locutus est Apostolus in principio huius epistolae, cum ait. Confidimus in domino Iesu, quia cepit in uobis opus bonum, perficiet, sup. ipsum, in uobis. Hoc autem de uobis sperare debemus. Ideo subdit Apostolus, Sicut est mihi iustum, id est, rationabile.

TERTIO iuxta id, quod sequitur in prima parte ipsius epistolae, cum dicitur, sup. dñs, opus bonum in uobis usque in diē Iesu Christi. aduentus eius ad iudiciū, sciendum, quod est duplex dies, scilicet laboris, & retributionis. Primus dies est totum tēpus, quod currit, ex quo Adam peccauit usque ad diē iudicij. Et in hoc die dñs perficit in electis opus bonū faciēdo eos proficere in gratia, & charitate, atque uite meritō, propter quod Apostolus ad Gal. 6. ait. Dum tēpus habemus, opere mur bonū. Ecce dies operis, & laboris. Secundus dies dicitur tribulationis, & ille est dies aduentus Iesu Christi ad iudicium, quāquidem reddet unicuique iuxta opera sua. Tunc enim uocabit operarios, & reddet illis mercedem, ut parabolice dicit Matt. 20. Tunc ergo non erit amplius questio de profectu spūali, utpote, de ad implendis operibus pietatis, de maceratione carnis per ieiunia, & alia sancta exercitia, de confitendo peccata sua, de satisfaciendo pro commissis delictis, & hmoi, sicut in presentē tempore facere possumus. Et ad hunc sensum intelligitur illud uerbum Io. Apoc. 10. Angelus iurauit per uidentem in secula seculorū, qui creauit cælum, & terram, mare, & omnia, quae in eis sunt, quia tēpus nō erit amplius, scilicet ad merendū. Nā sicut post diē iudicij cessabit tēpus, prout est mensura motus primi mobilis, i. firmamētū, iuxta illud Abac. 3. Sol, & Luna steterūt. i. tunc stabunt in habitaculo suo, i. in loco, in quo primum creata sunt, ita etiam cessabit tempus, prout importat opportunitatem meritorij agendi. Ecce quomodo non erit tempus amplius. Quod

si bene

Bene, & diligenter pensaremus, profectō cum omni diligentia, & solitudine uacaremus die, ac nocte bonis, & sanctis operibus, quamdiu in hac breui, & exigua uita manemus. Et sic patet de prima parte presentis epistolae.

SECUNDO principaliter Apostolus in hodierna epistola insinuat ingentem charitatem, quam gerit de salute spirituali filiorum suorum spiritualium, qui erant Philippenses, quos ad fidem prius traxerat, ut dictum est. Huiusmodi ergo charitatem ad ipsos Philippenses insinuat Apostolus tribus modis, uidelicet.

Corde, Opere, Ore.

PRIMO quidem corde, cum ait. Eō quod habeam uos in corde. Quia enim Philippenses poterant interrogare Paulum, cur in tantum operat profectum spiritualem eorum, de quibus etiam dicit. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus uobis, id est, mihi licet sperare uestram salutem. Ideo ipse sui desiderij aperit motiuum, & causam, cum ait. Eō quod habeam uos in corde, id est, in intimo affectu charitatis, ut dicit interli. Non diligebat ergo eos solo ore, siue labijs, sicut solent homines mundani alios diligere, sed sincero corde. Unde etiam subdit. Testis mihi Deus, quomodo capiam uos omnes in uisceribus Iesu Christi.

SECUNDO Apostolus insinuat suā charitatē Philippensibus opere, eō quod occasione eorū multa mala perpeffus fuisset. Nā propter ueritatē euangelij, quā illis predicauerat, fuerat in carceratus, & in unculis ferreis detentus. Quo non obstantē nō cessabat eos diligere, atque ipsorū salutē optare. Et hoc est, quod subdit dicit. Et in unculis meis. Ac si aperte diceret. Non solū diligo uos in corde, uerū etiam in opere, quia propter doctrinam euangelicam, quam praedicaui uobis, & quam uerbo, & opere defendo, hęc uincula patior.

TERTIO idem Apostolus insinuat Philippensibus suam charitatem ore pro ipsis orando, cū ait. Et hoc oro, ut charitas uestra magis, ac magis abundet in scientia quo ad intellectū, & in omni sensu quo ad effectum, ut probetis portiora. i. meliora bona, illa opere, & facto prosequendo, & hoc torū, ut sitis sinceri, quo ad uos ipsos interius, & in conscientia, & sine offensa, quo ad proximos uestris exteriori in diē Christi, id est, in die iudicij, quod celebrabit Christus iuxta illud

Ser. Do. G. Pcp. Pars Actiui.

R r lud

Iud Ioh. s. Pater non iudicat quemq̄, sed omne iudicium dedit filio.

MORALITER ad exemplum Apostoli debemus uabe re charitatem ad proximos nostros prædictis tribus modis.

PRIMÒ quidem corde, sine fictione, aut simulatione. In cuius rei figuram legitur Exo. 27. q̄ dñs præcepit filiis Israel, ut semper arderet lucerna in tabernaculo testimonij. Vbi per tabernaculū intelligit cor humanū, infra qd̄ semp̄ debet ardere lucerna charitatis. Item ad idem figuratiuè legitur Leuit. 6. vbi sic d̄r. Ignis in altari semper ardebit. Vbi per altare significatur cor humanum, in quo iugiter debet ardere ignis charitatis. Ad quod etiam faciendum nos inducere debent exempla gentilium, si moraliter exponant. Refert enim Valerius lib. j. ca. j. de Romanis, qui olim colebant Deam Vestam, in cuius templo seruabatur ignis continuè. Ad cuius etiā cōtinuationē statuebāt aliqua uirgo prædictæ Deæ Vestæ dedicata. Vno quidē die una, & alio alia, quæ uigilando diligenter obseruaret, ne aliquo casu dictus ignis extingueretur. Semel ergo accidit, q̄ una fomno oppressa permisit dictum ignem extingui. Quod cum pontifici Deorum nunciatum fuisset, flagellis fermè tota confecta est. Ad propositum, ignis in templo semper cōtinuandus designat charitatem semper in templo cordis nostri continuandam, ut dictum est. Quod si quis per odium proximi sui permiserit huiusmodi ignem extingui in corde suo, tunc profectò grauissimè punietur à Deo in inferno.

SECUNDÒ debemus habere charitatem ad proximos nostros ore, s. pro ipsis tēpore, & loco orādo, ut si boni sint, conseruet eos dñs in bono, quod habent, dādo ēt illis incrementū uirtutis, & gratiæ. Si uerò mali existant, orandum est pro emendatione eorum, etiam dato, q̄ nobis aduersent. Sic enim præcipit nobis dñs Mat. j. dicens. Orate pro persecuentibus, &c. Et hoc est, quod ait August. ad fratres in eremo Ser. 42. qui intitulatur de uita, & moribus clericorum. Orando, inquit, petere debemus pro bonè, & malè uiuentibus, ut boni perseverent, & mali conuertantur.

TERTIÒ debemus habere charitatem ad proximos nostros opere. s. necessitatibus earum pro posse subueniēdo, quia ut dicit Grego. in quadam hom. Probatio dilectio-

nis exhibitio est operis. Hinc j. Ioha. 3. dicit, Filioli mei non diligamus uerbo, neq; lingua, sed opere, & ueritate. Opere, inquam. i. rei exhibitione. Et ueritate, id est, non fictione, sed taliter, quod mens, & lingua sibi correspondant. Et hoc est contra illos mundanos homines, qui lingua ostendunt se alios diligere, dicentes. Ecce unus homo totus uester. Sed hoc est totum, quia in effectu nihil faciunt, etiam quantuncumque abundant, & illi deficiunt. Tales ergo nō diligunt proximos suos opere, & ueritate. Vnde Io. vbi sup. Qui, inquit, habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Quasi dicat, q̄ non manet in eo?

NOTANDVM est autem, q̄ non solum debemus habere charitatem prædictis tribus modis ad proximos nobis amicitia iunctos, uerum etiam ad inimicos, prout expressit Ch̄s Mat. j. Primò igitur debemus eos diligere corde. ideo ait Christus, ubi sup. Diligite inimicos uestros. Secundò opere, ideo addidit. Beneficite his, qui oderunt uos. Tertio ore, ideo subdit. Et orate pro persecuentibus, &c. Et sic patet de secundo principali.

PERTIÒ principaliter Apostolus in presenti epist. incitat filios suos Philippenses, & in ipsis omnes fideles ad bonorum operum abundantiam, cum ait. Repleti fructu iustitiæ, supple sitis, i. bonis operibus, quæ sunt fructus iustitiæ, quia ut habetur Sapient. 4. Bonorum operum gloriosus est fructus. Et nota, quòd hic capitur iustitia generaliter, ut est omnis uirtus,

NOTANDVM est autem circa prædictum uerbum. Repleti fructu iustitiæ, quòd circa hoc se habent homines, in multiplici differentia.

PRIMÒ enim aliqui sunt sine fructu, ut ociosi. Et tales designantur per illam ficum, de qua parabolice loquens Christus, Luc. 13. ait. Homo quidam habebat arborem sici plantatam in uinea sua. Et uenit querens fructum in illa, & non inuenit. Sicque expectauit per annos tres, nec tamē fructum attulit. Propter quod iussit eam abscindi, dicens. Vt quid terram occupat? Ad propositum. Ficulnea est homo, quem dominus primò in horto paradisi terrestris planta-

uerat, vt operaretur ibi fructum obedientie. Sed in mala herba fecit fructum inobedientie. Propter quod eradicauit eum dominus de predicto horto, & transplantauit ipsum in deserto huius exilij, vt operaretur fructum boni operis, agendo penitentiam de commissis peccatis. Tres anni, in quibus expectat dominus fructum ex hac arbore, sunt contritio, confessio, satisfactio. Isti sunt fructus iustitie. Cum ergo uideret dominus peccatorem obstinatum, & sterilem i. absque predicto triplici fructu iustitie, tunc iubet eum succidi per mortem, & tunc una pars illius remanet in terra, cadauer, altera autem, scilicet, anima detruditur in ignem inferni. O igitur charissimi ab arbore fidei discite parabolam, ut ait Christus, Mar. 11. Nonne scitis, quod dominus maledixit ficulne, in qua non inuenit fructum? ut legitur Matth. 21. item Mar. 11. Videte ergo, ne sitis arbores steriles, & infructuosae. Audite, quid dicat dominus, Math. 11. Iam (inquit) securus ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Cauete, ne hoc de uobis aliquando uerificetur. Facite ergo fructus dignos poenitentiae.

SECUNDO aliqui faciunt quidem fructum, sed malum, & amarum, seu agrestem; ut sunt peccatores, qui in eo, quod peccatores, semper fructus malos faciunt, ut sunt mendacia, periuria, blasphemiae, furta, adulteria, detractiones, monopolia, & huiusmodi. Et de talibus dicitur Matth. 7. Arbor mala fructus malos facit, id est, homo malus, in quantum huiusmodi, uel mala uoluntas facit mala opera. Sicut ergo non potest arbor bona fructus bonos facere, sic nec arbor mala fructus bonos facere potest. Vnde dat ibi Christus similitudinem, dicens. Nunquid colligunt, sup. homines de spinis uinas, aut de tribulis ficus? quasi diceret non. Sic nec a malis hominibus expectanda sunt bona opera, quia (ut dicit Christus Matth. 12.) bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. & Sapient. 4. Fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum. Et quemadmodum de aliqua arbore facile cognoscitur, qualis sit, a fructu illius, ita etiam ex operibus exterioribus uniuscuiusque cognosci potest, an bonus sit, siue malus, iuxta illud Matt. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos.

TRITIO aliqui faciunt iustitiam, scilicet, tamen absque fructu illius. Et huius generis sunt hypocritae, qui faciunt opera multa de genere bonorum, ut sunt ieiunia, elemosinae, orationes, & siqua sunt similia, & hoc principaliter, ut uideantur ab hominibus, & inde laudentur, & reputerentur iusti, boni, & sancti, iuxta illud Matth. 23. Omnia opera sua faciunt, ut uideantur ab hominibus. Tales ergo non reportabunt fructum in caelo ex omnibus operibus suis bonis, quia teste saluatore Matth. 6. receperunt mercedem suam, in presenti, scilicet, humana laude quam praetendebant, & sperabant. Vel dic, quod illi faciunt iustitiam absque fructu illius, qui faciunt opera iustitiae in peccato mortali, ut pote, elemosinas dando, ieiunando, peregrinando, & huiusmodi. Tales enim faciunt iustitiam, scilicet non iuste, quoad esse meritum.

QUARTO aliqui faciunt iustitiam, & fructum illius, sed tamen remisse, & ideo non replentur fructu illius. Et huius generis sunt incipientes, qui propter assuetudinem in malo, & defectum assuetudinis in bono, inueniunt se remissos in bene agendo. Debent tamen tales conari ad bonum, quantum possunt.

QUINTO aliqui faciunt iustitiam, & fructum illius, ita feruenter, quod replentur huiusmodi fructu, cuiusmodi sunt proficientes, siue perfecti. Et de talibus potest uerificari uerbum apostoli dicentis 'in presenti episcopi. Repleti fructu iustitiae. Tali ergo fructu studeamus replere animas nostras in praesenti, quatenus repleri ualeant fructu gloriae in futuro. Praestant domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, &c.

Dominica vigesima secunda post Trinitatem, Sermo secundus, de Euangelio.

RAVVS Dominus tradidit seruum tortoribus, quod ad usque redderet. v. d. Matth. 18. Pro introductione praesentis sermonis mouet quod talis. Vtrum propter ingratitude hominis redeat semel remissa culpa mortalis. Vide quod sic, & hoc ex textu praesentis euangelij, ubi dicitur, quod dominus tradidit seruum suum propter suam ingratitude tortoribus, quoad usque redderet uniuersum debitum.

bitum. Ergo Dominus debitum, quod semel dimiserat seruo, iterum, propter suam ingratitude[m] exegit ab eo. Pro solutione huius dubij ponam aliquas ueritates conformiter ad doctrinam beati Tho. 4. parte. q. 88. per totum.

PRIMA igitur ueritas. Peccata semel à Deo dimissa nunquam per sequens peccatum absoluntur, simpliciter, & in se redeunt. Probatur. Quia si rediret, aut hoc esset à Deo, aut à Diabolo, aut ab Homine peccante. Sed à nullo istorum trium redeunt in se, & absoluntur. Non primò à Deo, quia tunc Deo auctore fieret homo deterior, ut manifestum est. Hoc autè est blasphemum, impium, & hereticum dicere. Igitur. Dicit etiam Apo. Ro. 6. quòd sine penitencia sunt dona Dei. Sed dimissio peccatorum est spirituale donum Dei. Ergo quantum est ex parte Dei peccata semel dimissa non redeunt. Nò secundò à Diabolo, quia & si ille possit homini suggerere peccatum ipsum tentando, non tamen peccatum in se causando; alij homo posset habere aliquid peccatum, cuius nullo modo esset causa saltem, postquam semel illi est dimissum. Insuper solus Deus potest reparare, quid semel corruptum est, siue annihilatum, & hoc quo ad identitatem numeralè, igitur, &c. Non etiam tertio ab homine, quia (ut dicit beatus Thom. ubi supra arg. 1.) opus Dei non potest irritari, per opus hominis, aliàs homo esset fortior Deo. Sic est autem, quòd remissio peccati est singulare opus Dei, ut pote, procedens ab immanèsi bonitate, & infinita misericordia illius. Igitur non potest irritari ab homine peccante, siue persequens peccatum ipsius, secundum illud ad Ro. 4. Nunquid incredulitatis illorum fidem dei euacuauit. Pater ergo, quòd peccata semel, & realiter dimissa nunquam redeunt in animam, quo ad penam, sic. s. quòd homo sustinet tantam penam, pro illis, tanquam si nunquam fuissent dimissa. Et sic patet prima ueritas.

SECUNDA ueritas. In homine reciduiante redeunt dimissa peccata non in se, sed per aggrauationem sequentis cuius, quæ redditur grauior propter ingratitude[m] reciduiantis. Ista ueritas probatur ex uerbis B. Tho. ubi supra ar. 2. dicentis, quòd peccata dimissa redeunt, in quantum reatus eorum ratione ingratitude[m] uirraliter continentur in peccato sequenti, hoc autem est redire secundum quid, scilicet, secundum

secundum quendam effectum aggrauationis propter illam circumstantiam ingratitude[m]. Nà culpa recidui habet quàm dam grauitatem propter hominis ingratitude[m], quam nò haberet, si præcederet beneficium remissionis culpe prioris nò præcessisset. Da exemplum de illo, qui recipit remissionem à domino suo temporalis super excessu perpetrato contra eum. Quid si iterum illum offendat, tunc secundus exentus redditur ceteris paribus grauior ratione ingratitude[m], & efficitur maiori pena dignus, ita in proposito. Hoc autem confirmatur auctoritate Gratiani in decreto suo. de pe. di. 4. §. uerum, ita dicentis. Illa peccata dimissa redire dicuntur, quia quisquis post acceptam remissionem ad uomitum redierit, tanto grauius punietur, quanto Dei benignitate abusus, singulorum remissioni accepto ingratus exitit. Hec ibi. Similiter secundum iura ciuilia seruus à seruitute semel liberatus, propter ingratitude[m] commissam in Dominum suum, iterum in seruitutem redigitur. Insuper dicit Greg. in mora. li. 18. cap. 19. quod preconium glorie præcedetis auget reatum culpe sequentis.

TERCIA ueritas. Quamuis, quis non teneatur peccata semel debitè confessa iterum confiteri, ille tamen, qui in similia reciduiat, debet dicere se alias in similia incidisse. Probatur. Ut enim patet ex præcedenti ueritate, qui reciduiat, grauius peccat ratione maioris ingratitude[m]. Ergo, ut confessor possit, & ualeat pendere hanc aggrauationem, & salubriore imponere penitentiã, debet confitens dictam circumstantiam confiteri, ita. n. sentiunt esse dicendum multi doctores.

QUARTA ueritas. Non est necesse, quòd reciduians in peccatum incurrat tantum reatum ratione sue ingratitude[m], quantum fuit reatus peccatorum primus dimissorum, sed aliquando sic, & aliquando non. hanc ueritatem ponit beatus Thom. 4. parte. q. 88. art. 4. quam sic probat. Reatus enim præcedentium peccatorum non redit per peccatum sequens, in quantum, sequetur ex actibus præteritorum peccatorum, sed in quantum consequitur ut actus sequentis peccati. Ergo oportet, quòd quantitas reatus redeuntis sit secūdam grauitatem sequentis peccati. Potest autem contingere, quòd grauitas peccati sequentis adæquet grauitatem omnium peccatorum præcedentium, uel sit multo minor, siue loquimur de gra

uitate, quam habet ex sua spe, quia potest contingere q̄ peccatum sequens sit precisè simplex fornicatio, ubi tamen peccata præcedentia potuerunt esse adulteria, supra, sacrilegia, & huiusmodi, siue etiam loquamur de grauitate, quam habet ipsum peccatum sequens propter ingratiudinem annexam. Non. n. oportet, q̄ quãtitas ingratiudinis sit absolutè equalis quantitati beneficij suscepi, cuius quantitas attendit s̄m quantitatè peccatorũ prius dimissorũ, quia contingit, q̄ circa beneficiũ uirtus est magis ingratus, & alius minus, quia forsã ille magis cõtenit ipsũ beneficiũ, siue benefactorẽ, & iste minus. Nõ ergo necesse est, ut sit adæquatio quãtitaris ipsius ingratiudinis ad beneficiũ prius susceptũ, sed semper est adæquatio proportionis, uidelicet ad hunc sensum, quòd qui ex equali conatu contemnit maius beneficiũ, grauius peccat ratio ne maioris ingratiudinis. Patet ergo, q̄ est necesse, quòd ratione ingratiudinis reciduiantis semper redeat per peccatũ sequens tãtus reatus, quantum fuit reatus oĩum præcedentiũ, & ita dimissorũ peccatorũ. Sed tñ sp̄ est ibi proportio ad s̄sum darũ. Et sic patet prædicta ueritas probata.

QUINTA ueritas. Christianus post gratiam baptismalẽ, siue post penitentiã salutarẽ peccans incurrit maiorẽ reatũ ceteris paribus, q̄ infidelis, siue Indæus. Probat̄ hæc ueritas. Talis. n. est magis ingratus apud Deũ, à quo suscepit maius beneficiũ, q̄a (teste Pl.) nõ feci taliter Deus oĩ nationi, siue, sup. nationi christianorũ. Non. n. est alia natio tã gradis, quæ habeat Deo s̄ appropinquantes sibi, siue Deus noster adest nobis, sup. christianis, Deut. 4. Propterea ad propositũ dicit Apo. ad Heb. 10. illũ mereri deteriora supplicia, q̄ filii Dei cõculcauerit, & sanguinẽ eius pollutũ duxerit, in quo sancti ficatus est, & spiritui gr̄e cõtumelia fecerit, qualis est, sup. malus Ch̄rianus, Ad qd̄ est propositũ facit illud ex eplũ, qd̄ legit in uitis patrũ de caluaria, quæ adiurata à quodã sancto patre dixit, se in uita fuisse caluaria cõfundã pagani, cuius aĩa erat in inferno, ualde profundè, profundè tñ erãt iudẽi, & sub oĩbus erãt mali Ch̄riani. Insuper inter malos ch̄rianos illi incurrũt maiorẽ reatũ, qui alios præcellũt dignitate, ut plati, officio, ut rectores populi, professione, & statu, ut religiosi, ordine, ut ecclesiastici, q̄a (ut h̄ 12. q. j. scimus.) grauius puniũtur, qui uotũ fecerunt, aut fidem perceperunt, & uotũ non

perfecerunt, aut in malis uitam finiuerunt, quàm illi, qui sine uotũ, aut fide mortui sunt, & tamen bona opera egerunt. Hæc ibi. Et sic patet intentum.

SEXTA, & vlt. ueritas. Peccator in foro Dei debitor, potest hæc tantã cõtritionẽ, & tã uehementẽ, q̄ oẽ debituũ tã culpæ, q̄ penè totaliter à Deo sibi dimitte. Probat̄. Deus pl̄ affecta cordis affectũ piũ, & bonũ, q̄ exteriorẽ actũ. Nõ. n. acceptat exteriorẽ actũ, nisi pp̄ interiorẽ affectũ, iuxta illud Gen. 4. Respexit dñs ad Abel, & munera eius. Primò ergo respexit Deus ad interiorẽ actũ ipsius Abel, deinde ad exteriorẽ. Sed per exteriores actus bonos, cuiusmodi sũt eleemosyna, ieiuniũ, peregrinatio, & hmõĩ, hõ frequẽter absoluitur à culpa, & p̄na. Vñ Nabuchodonosor dictũ est p̄ Danielem. Peccata tua eleemosynis redime. Dan. 3. Igitur p̄ uehementẽ cordis cõtritionẽ p̄t p̄ctor absolui ab oĩ debito tã culpæ, q̄ p̄næ. Et de hoc habemus historĩa de bono latrone, cuius Ch̄s uidentẽ uehementẽ cõtritionẽ dimisit illi uniuersũ debitũ, tã culpæ, q̄ p̄næ dicens illi. Hodie mecũ eris in paradiso. Luc. 23. Similiter habemus ad idẽ eplũ de Magdalena s̄ente uberrimè ad pedes dñi, cui tandẽ ait Ch̄s. Remittitur tibi peccata. Lu. 7. Patet ergo, quò peccata semel dimissa redeat i reciduiate, & quò nõ. Nõ. n. redeat in se, sed in suo effectũ, pur̄ pulchrè innuit Christus parabolice loquens in presenti euangelio.

IN hoc ergo euang. de tribus principaliter fit mentio, uidelicet. De magna Dei clementia, in principio euangelij. De humana malitia, ibi. Egredius autem seruus ille, &c.

De seuera Dei iustitia, ibi. Tunc uocauit illũ dñs suus, &c.

PRIMò igitur fit m̄tio de magna Dei clementia, quæ describitur à Christo sub similitudine, seu parabola hoĩs regis, qui uoluit rōnẽ ponere sibi seruis suis, siue receptoribus rariorũ publicorũ illius. Quos cũ ad se uocãri iussisset, & illi comparuissent, oblatũ est ei unũ multa debens. Qui cũ uidisset, quòd non posset tunc satisfacere domino suo regi de recepta facta per eum, rogauit illum, ut haberet patientiam de eo ad tempus, & quòd interim faceret diligentiam se acquitandi apud eum, etiam in breui. Cui compatiens rex donauit illi uniuersum debitum.

ALLEGORICÈ, iste rex est Christus, qui est rex regum, & dñs dominantũ. Qui est iuxta dictũ pl̄. dominatur à mari usque ad m̄rẽ.

ad mare, & ad flumine, ad terminos orbis terrarum. Atingit Et iste rex à sine vsq; ad finē fortiter, & disponit omnia suaver, ut h̄ Sap. 8. hic ergo rex habet multos seruos, quorū aliqui sunt boni, & fideles ei, alij uerò pessimi, & infideles. Et iō in die iudicij tā generalis, quā particularis ponet rationē cum eis, sciscitans rationem de multis, uidelicet

De bonis temporalibus.

De bonis naturalibus.

De bonis spiritualibus.

De commissis iniquitatibus.

De commissis operibus.

De subditis omnibus.

PRIMÒ igitur iste rex in iudicio exiger rationē ab hominibus de bonis tpalibus, quomodo. s. diuites, & abundantes in seculo obtinuerunt diuitias, an per phas, aut nephas. Ite quomodo eas retinuerunt, an superflue, uel moderatē Item quomodo eas amauerūt, an citra Deum, & salutem aīe suę, ut plus. Item quomodo eas distribuerunt, an ad usuram, & iniquitatē perperandam, siue pp. Deum dando in eleemosynā, & opera pietatis. De his ergo, oībus rationē exiger rex Christus in die iudicij à diuicibus huius mūdi, put parabolicē innuitur Luc. 16. per illum uillicū, qui diffamatus fuit apud dñm suum, quasi dissipasset bona illius. Propter quod dictus dñs uocauit eum ad se, & ait illi. quid hoc atudio de re? Redde rationem uillicationis tuę. Mala ergo ratione de tpalibus tunc reddent, qui ea superflue seruaerunt. Sed peiores, qui ea prodigē, & in uanitatibus huius seculi expenderunt. Pessimam autem, qui alienam rapuerunt, siue qui sua ad usuram præstitērunt.

SECUNDÒ rex Christus in die iudicij exiger rationem de bonis naturalibus. Sunt autem bona naturalia intellectus, uoluntas, memoriā, liberum arbitrium. Sub quibus etiam quantum ad præsens comprehenduntur bona corporis, ut sunt finitas, formositas, fortitudo, pulchritudo, & si qua similia. Hæc ramen bona non equaliter conferuntur à Deo hominibus, sed secundum magis, & minus, iuxta summi beneplacitum. Quod etiam innuitur figuratiue per talenta plura, uel pauēora concessa à domino seruis suis ad lucrifaciendum, ut innuitur parabolicē Matth. 15. Nam uni dedit

uedit, quinque talenta alij autem duo, alij uerò unū. In die ergo iudicij exiger dominus ab illis, quibus commisit dicta talenta, quantum quisque lucratus fuerit per bonum usum dictorum talentorum. Maius ergo lucrum exigerit tunc ab his, qui fuerint poti oribus donis naturalibus, aut corpora libus dotati. Practica, quomodo tunc seuerē reprehendatur illi, qui absconderunt talentum domini sui, eo non bene utendo.

TERTIÒ rex Christus in iudicio exiger rationem de bonis spiritualibus. Bona autem spiritualia sunt gratię gratię data; quæ sunt numero nouem, quas enumerat Apostolus 1. ad Cor. 12. cum ait. Diuisiones gratiarum sunt, &c. Hę autem gratiæ raro dantur uni omnes, sed s̄m q̄ uult dñs. Ab his ergo, qui eas in toto, uel in parte habuerunt, exigerit tunc ratio, quomodo illis usi fuerint. Practica de sermone sapientiæ, aut scientiæ. Item de genere linguarum. Similiter de interpretatione sermonum, & huiusmodi. Inter etiam bona spiritualia maximis comparat gratia gratum faciens, quę est potissimum, preciosissimum, atq; utilissimum bonum, de qua etiam oportebit tunc reddi rationē à quolibet iusto, non quidē solum si conseruauit eā diligenter, uerum et si illam, quantum in se fuit, augmentauit per laudabile exercitiū uirtutū. Propter qd̄ dicebat Apo. 2. Cor. 6. Fratres hortamur uos, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ille autem in uacuum gratiā Dei recipit. i. si ustra, qui in ea se non exercet diligenter. Et talis meretur apud dñm hmoi gratiam ab eo auferri. In cuius figuram legit Mat. 25. de illo, qui unum talentum acceperat à dño suo, & illud absconderat, q̄ iratus dñs eius iussit ab eo auferri hmoi talentum. Ecce ergo, q̄o Christus in die iudicij exiger rationem de donis spiritualibus, s. de gratijs gratis datis, similiter, & de gratia gratum faciente. Practica etiam, quō tunc quilibet reddet rōnem de bonis cogitationibus, & affectionibus, quas frequenter menti illius immisit dñs. Item de remissione peccatorum, de qua malā rationem reddent illi, qui redierunt ad uomitum, & huiusmodi.

QUARTÒ rex Christus i iudicio generali exiger rationē de commissis iniquitatibus. Primò quidē de malis cogitationibus. Nam ut habetur Sap. 1. tunc in cogitationibus impj interrogatio erit. Pręcipue autem de mortalibus, eō q̄ ta-

les separant animam à Deo, ut habetur ibidem. Secundò de malis locutionibus, etiam usque ad uerba ociosa, quia ut habetur Mat. 12. de omni uerbo ocioso reddent homines rationem in die iudicii. Multo magis ergo reddent rationem tunc de uerbis, maledictis, detractorijs, mendacijs, periuratorijs, ut piloquijs, & huiusmodi. Tertio de malis operibus, quia ut habetur Eccl. vl. Cuncta, quæ sunt adducet dñs in iudicium. Et breuiter, ut dicit Gre. li. 2. 1. moral. c. 5. sic dñs unicuique uias considerat, sic etiam gressus dinumerat, ut ne minutissime, quidẽ cogitationes, ac uerba tenuissima, quæ apud nos usu ui uerunt, egerit iudicio indifferens remaneant. Hæc ille.

QUIN TÒ dictus rex Christus in die iudicii exiget rationem de omnibus operibus bonis, quæ sunt penè innumera. Propter quod ps. admira tuum loquitur dicēs. Delicta quis intelligit? q. d. nullus. Dicuntur autem peccata omissionis delicta, quasi derelicta, scilicet, bona, quæ debebant fieri, & non fuerunt facta. Tunc ergo exiget Christus rationem ab unoquoque de omissione circa dilectionem Dei, & proximi. Item de omissione festorum. Item de omissione penitentiarum, uotorum, missarum, prædicationum, orationum, ieiuniorum, elemosynarum, boni exempli, correctionis fraternæ. Item de amissione, siue perditione temporis. Nam, ut dicit Ber. Omne tempus nobis impensum, à nobis exigeretur, qualiter fuit expensum. Et tñ ut dicit idẽ Ber. li. de perfectã cõuersione regularium. c. 45. transiunt dies salutis, & nemo recogitat, nemo sibi non reditura momenta perijisse causetur. Item de omissione operum misericordie, ut patet Matth. 25. De prædictis ergo, ac similibus omissionibus bonorum, quæ non fecimus, & quæ facere potuimus, & debuimus, exiget à nobis di strictam rationem dñs noster Iesus Christus in die iudicii.

SE X TÒ ipse idem tunc exiget rationem de subditis õibus ab illis. s. qui eis præfuerunt, ut pote, à parentibus de defectibus filiorum suorum, & signanter quos perpetrarunt per negligentiam eorum. Vnde propter hanc causam Heli fuit graui morte multatus, eo quod non correxit insolentiam filiorum suorum. 1. Reg. 4. Similiter exiget rationem à prælatiis de subditis suis. Vnde postquã Apostolus Heb. vl. locutus est subditis monendo eos ad uerã, & promptam obedientiam, dicens. Subditi estote præpositis uestris, mox subiunxit dicens. Ipsi enim *uigilant*

uigilant, quasi rationem reddituri pro animabus uestris. Insuper exiget rationem à principibus, iudicibus, & rectoribus cõtati, de õibus insolentijs, excessibus, & defectibus, qui commissi sunt in republica pp. defectum, & negligentiam eorum. Item de grauamine subditorum per immoderatã tallias, gabellas, & impositiones uarias. Et breuiter iudicium durissimum fiet his, quæ præfunt, ut hẽ Sap. 6. Durum nẽpe fiet talibus, si non bene rexerint seipos. Durius, si nõ bene rexerint familiã suã. Durissimum uerò si non bene rexerint rempublicam: Patet ergo quibus, & à quibus exiget rationem districtus iudex Christus in die iudicii, & ideo timendus.

SE D quid est, quod rex miserus serui sui dicetis. Patientiam habe in me, & oĩa reddã tibi, dimisit eum cum uniuerso debito? Nũquid peccatores poterunt se acquirere apud Deum post diem iudicii? Aut nunquid ipse dñs dimittet illis debitum uniuersum, quod contraxerunt peccando? uidetur quod sic ex dictis.

RE S P O N S O. Certè non sic fiet. Nã tunc iudex erit inflexibilis, adeo quod non acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima, ut habetur Proverb. 6.

NO T A N D U M ergo, quod rex Christus duobus modis ponit rationem cum seruis suis.

VN O modo in foro misericordie, quod fit in presentia uita, & hoc per meritõrum examinationem, quod fit, eum inspirat peccatori, ut cogitet ad factum suum, in qua consideratione uidet se peccator dignum æternã cõdensatione, eo quod ex debitor decem milium talentõrum forsitan per transgressionem decem mandatorum decalogi. Nec habet ex se, unde satisfaciat Deo, pro tot, & tantis transgressionibus. Cũ uerò considerat Deum summum misericordem, tunc refugit ad eum, & petit humiliter eum sibi misereri, & parere dando sibi tempus, & spatium penitendi, proponens in futurum uita comite satisfacere de malis suis, quantum erit sibi possibile. Ad quam compunctionem, & propositum subitõ Deus liberat eum à priori debito, scilicet, damnationis æternæ. Ex quo patet, quod semper Deus plus dat, quàm ab eo petatur, eo quod est summus liberalis.

AL I O modo rex Christus ponit rationem cum seruis suis in foro iustitiæ. Et hoc fiet in die iudicii. Tunc enim ministerio Angelorum adducentur ad eum in uallis Iosaphat medio oēs reprobi, quos statuet à sinistris. Inter quos aliqui

aliqui inuenientur maximè debitores, alij autem minus, & hoc pro uarietate culparum. Nullus tamen poterit tunc se acquitare. Et quia commune prouerbum est, quòd qui non habet, unde satisfaciatur, luat in corpore, ideo omnes tales debitores condemnabit Christus ad perpetuos carceres inferni, dicens eis illud Matth. 25. Ite maledicti in ignem eternum. Quod si aliquis de numero illorum dixerit Regi Christo. Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi, profectò talis supplicatio ei non proderit, quia ut supra allegatum est ex prouerbij. Non acquiescet cuiusquam precibus. Ecce, quòd seuerus erit tunc iudex Christus. Quale igitur remedium charissimi, ut euadamus tantam seueritatem, qui in multis peccauimus omnes? Profectò aliud non uideo, nisi quòd recurramus ad ipsum Christum cum Magdalena, quamdiu tēpus misericordiæ eius durat, idest, quamdiu sumus adhuc in hac mortali uita. Quod ubi fecerimus, indubiè dimittet nobis uniuersum debitum. Et sic patet de prima parte principii presentis euangelij.

S E C V N D O principaliter in presenti euangelio fit mentio de humana malitia, quæ non uult dimittere leuē, & par uam offensam in se commissam cum tamen petat à domino grauissimam offensam in eum commissam, sibi remitti, ut patet ex dictis. Nam tanta est uanaque offensa, quantus est ille, in quem committitur. Da exemplum de offensa commissam in regem, quæ cæteris paribus tēti grauior, quàm similis commissam in unum de seruis suis, ita in proposito. Dicit ergo Euangelista. Egressus autem seruus illius, idest, de captiuitate regis liberatus, inuenit unum de seruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens. Redde, quod debes. Vbi Remigius. Iste cōseruus centum denariorum debitor erat, quem de aliquibus offensam in proximum commissam satisfacere oportebat. Alteri tamen eum suffocare, aut uindictam in eum exercere non licebat. Et proci dens forsan ad pedes eius conseruus eius rogabat eum dicens. Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi, idest, satisfaciā tibi de offensa secundum iudicium ecclesiæ, uel cōsiliū uirorum bonorum. Ille autem noluit, sed misit eum in carcerem, scilicet, dire tribulationis. Ecce humana crudelitas, & inhumanitas in fratrem suum. Videntes autem conserui

conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt ualde, & uenerunt, & narrauerunt domino suo omnia, quæ facta fuerant. Isti conserui sunt Angeli Dei, uel cæteri sancti, quibus displicet grauamen, quod infertur iniustè bonis, & pauperibus hominibus. Prædictorum autem narratio ad regem Christum de malis, quæ fiunt in hoc mundo, est ipsorum conquestus de iniustis oppressoribus, & oratio pro afflictis pauperibus.

NOTANDVM est autem circa illud prædictum uerbum, Redde, quod debes, quòd sumus multus, & culibet in multis obligati, & ideo unicuique reddere debemus, quòd illi debemus. Hi ergo sunt.

Deus, Proximus, Anima, Corpus.

P R I M O igitur debemus Deo gratiarum actiones, reddere de omnibus bonis, ab eo nobis commissis, & concessis, scilicet, gratuitis, naturalibus, corporalibus, & temporalibus, de quibus prius dictum est. Inter autem beneficiā gratiā, quæ à Deo accepimus, computādum est beneficiū creationis, cōseruationis, iustificationis, preferationis, sup. à multis malis redemptionis, sustentationis corporalis. Insuper repromisit nobis hæreditatem celestem, quæ est infinitum beneficiū his, quæ possunt ad eam peruenire. Nonne, ergo pro tot, & tātis beneficijs debemus Deo ingētes gratiarum actiones. Quæ si condignas illi refundere non possumus, saltem illas reddamus, quas pro nostra fragilitate ualeamus. Sed præter hæc cōmunia beneficia omnipotentis Dei non est tam pauper homo super terram, cui non dentur aliqua specialia, pro quibus etiam speciales gratiarum actiones refundere tenetur. Ad hoc enim agendum nos admonet Chry. homil. 72. dicens. Si fieri potest, rogo, ut quilibet nostrum per singulos dies intra se computet non tantum communia beneficia, uerum, & propriè sibi collata non promulgata, & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, & multos latentia. Sic enim continuam gratiarum actionem domino poterit exhibere. Hæc ille.

S E C V N D O debemus Deo satisfactionem pro peccatis à nobis commissis, iuxta illud 1. Reg. 6. Quod debetis pro peccato, reddite. Nam postquam reddidit rationem de peccatis suis in confessione, restat emenda, & satisfactio. Quæ quidē

satisfactio debet esse maior, aut minor secundum exigentiam grauitatis culpe, iuxta illud Deu. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Illi ergo turpiter se decipiunt, qui pro paucis psalmis, aut alijs breuibus orationibus in sacramentali confessione in satisfactionem pro grauibus delictis sibi impositis credunt se apud Deum omnino liberari, ita ut sic morientes euolent ad cœlos. Quod certè rarò accidit, nisi forsitan uehementia contritionis residuum pene suppleat. Et ideo ultra pœnitentiam à confessore impositam debet pœnitens alia opera satisfactoria superaddere.

TERTIÒ debemus Deo reddere uota nostra, siquæ uouerimus, etiam quântocius, iuxta illud Deut. 23. Cum uotum uoueris domino Deo tuo, non tardabis reddere. Et Eccl. 5. Si quid uouisti Deo, ne moreris reddere. Causa autem accelerationis uoti est incertitudo temporis, & uitæ, atque oportunitatis bonæ. Multi enim differunt implere uota sua per dies, menses, & annos plurimos, expectantes semper meliorem opportunitatem, sed quanto plus differunt, tanto de teriorem eorum iudicio inueniunt, ita ut qui non est hodie, cras minus aptus sit, ut Ouidio placet. Et Seneca de uerborum copia. Quotidie, inquit, est deterior posterior dies. Et breuiter multi circa dilationem adimpletionis uotorum suorum adeo turpiter se decipiunt, quòd frequenter præueniuntur morte, priusquam illa opere adimpleant, non sine animarum suarum, atque suæ salutis graui iactura. Et ideo quàm totius sunt adimplenda. Hæc sunt ergo, quæ debemus Deo reddere.

SECUNDÒ sumus debitores proximis nostris, quibus pro eorum uaria conditione debemus uaria reddere beneficia. **PRIMÒ** igitur debemus reddere parentibus honorem, insuper & obsequia pro loco, & tempore, iuxta illud I. ad Thi. 5. Vidua discat mutuum uicem reddere parentibus. Iustum enim est, & rationi consonum, ut ipsis parentibus obsequia impendamus, maximè cum ab ipsis communiter tria magna beneficia habeamus, uidelicet esse, nutrimentum, documentum. Sunt nonnulli, qui dicunt se ipsos fecisse tales, quales sunt, & quòd in nullo tenentur suis parentibus. Sed profectò tales mentiuntur, quia ad minus habent suum esse ab ipsis parentibus, iuxta illud Eccl. 7. Filii honora patrem,

tuum,

tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris: Memento quoniam non nisi per illos fuisses, & retribue illis, quomodo & illi tibi. Vis ergo ò homo agnoscere, quantum bonum sit ipsum esse, quòd habes à parentibus? Considera, quantum precium uelles dare, si thesauri mundi essent in tua potestate, ut ipsum esse redimeres si eo priuari meruisses, & tunc perpendes, quam bonum sit ipsum esse: Ergo exhibe obsequium, & beneficium parentibus, à quibus saltem tantum bonum habes.

SECUNDÒ debemus reddere pauperibus debitum misericordie, iuxta illud Eccl. 4. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum. Sed profectò multi diuites hoc non credunt, scilicet, quòd dare pauperibus sit debitum, & quòd ad hoc teneantur de necessitate, & ex præcepto, sed quòd potius sit actus liber, & ad hunc sensum, quòd dat, qui uult. Sed intelligat tales, quòd ubi quis habet superflua, quibus, scilicet, carere potest sine dispendio sui, aut suorum, siue sui status decentis, tunc tenetur sub pœna peccati mortalis dare huiusmodi superflua pauperibus, & presertim extremam necessitatè patientibus. Quinimo debet aliquantulum sibi subtrahere, & suum statum aliquantulum diminuere, ut pascat pauperes Christi, sicut tempore famis contingere solet. Qui autem aliter facit, sicut est, & latro, ut pote, detinens rem pauperum. Insuper est homicida eorum, qui per eius auaritiã pereunt fame. Et ad hunc sensum intelligitur illud uerbum Amb. lib. de officijs, & similiter recitatur dist. 86. pascere, pascere, inquit, fame morientè, quisquis enim pascendo hominem seruare poteris, si nõ paueris, fame occidisti, & August. ad fratres in eremo serm. 31. qui inticulatur de fallacia mundi. Pauperibus, inquit, non dare, tulus est. Et post pauca. Cum quis, inquit, potest esurientibus subuenire, si nõ pascit, uitam extinguit, & eos mori permittit. Hæc ille. Itè Eccl. 34. Panis egentium uita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est. Nouerit ergo tales, quòd tot mortibus in conspectu Domini digni sunt, quot pauperes fame perire per suã auaritiã permiserunt. Insuper in iudicio tot accusatores contra se habebunt, quot pauperibus elemosynã negauerint. Et breuiter tandem sepelientur in inferno cum magno patre suo diuite epulone, qui micam mensæ suæ denegauit mendico Lazaro. Luc. 16. Studeant ergo diuites huius sæculi reddere.

de re pauperibus debitum misericordie, ne cum predicto diuine sepebantur.

TERTIO debemus reddere mercedem his, qui in quocumque negotio, aut arte pro nobis laborauerunt, secundum quod scriptum est, & mandatum nobis Deut. 24. Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, siue adueniens, qui tecum moratur in terra tua, & intra portas tuas est, sed eadem die reddes ei precium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad Dominum, & reputer tibi in peccatum. Similiter. Matt. 20. Legitur, quod cum seruo factum esset, precepit paterfamilias procuratori suo dicens. Voca operarios, & redde illis mercedem. Qui autem secus faciunt, sunt in maximo periculo aeternae damnationis, eo maxime, quod talis mercedis, & laboris iniusta, & violenta retentio est unum de illis horribilibus, & grauissimis peccatis clamantibus uindictam in celum, iuxta illud Iaco. 5. Ecce merces operariorum uestrorum, qui messuerunt regiones uestras, quae fraudata est a uobis, Slatat, & clamor eorum in aures Domini sabaoth introiuit, cuper quo dicit glo. interl. quod etsi ipsi pauperes patienter omnia ferentes non clamant, merces tamen retenta clamat. Nō orantur etiam dictum est, quod clamor predictorum introiuit in aures Domini sabaoth, ut scilicet, per hoc detur intellegi, quod ipsi pauperes habent potentissimum tutorem, & de fensorem, scilicet, Dominum sabaoth, siue Dominum exercituum. Et ideo istud debet incutere terrorem his, qui predictis laboratoribus negant mercedem suam. Ecce ergo, quae debemus reddere proximis nostris.

TERTIO sumus debitores animabus uestris, quibus debemus reddere tria.

PRIMO munditiam, & hoc propter tria. Primo propter Dei praesentiam, qui in animas sanctas se transfert, ut dicitur Sap. 7. Secundo propter meritariam operationem. Nam sicut riuius non potest esse mundus, nisi fons a quo oritur, fuerit mundus, ita neque operatio humana potest esse munda coram Deo, & vitae aeternae meritoria, nisi radix, a qua procedit, scilicet, conscientia, fuerit munda per gratiam. Tertio propter celestem gloriam adipiscendam, iuxta illud Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam, &c.

SECUNDO

SECUNDO debemus animabus nostris diligentem custodiam, iuxta illud Deut. 4. Custodi temetipsum, & animam tuam sollicitè serua. Si enim nobiles huius seculi, & uiri honesti diligenter custodiunt filias suas, ne quid inhonesti patiantur, quanto magis debemus cum omni diligentia custodire animas nostras, quae sunt filiae Dei, utpote, ad imaginem eius factae, ne turpitudinem peccati incurrant?

TERTIO debemus animabus nostris pabulum uerbi diuini, quia ut habetur Deut. 8. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni, &c.

QUARTO sumus debitores corpori nostro, cui reddere debemus tria.

PRIMO quidem tenuē nutrimentum, ne per ingluuiem insolescat, & insurgat contra spiritum more equi habentis pabuli abundantiam. Vnde Eccl. 29. Initium uitae hominis, scilicet, post lapsum usque ad diluuium, aqua, & panis. Post diluuium autem homines dederunt se ingluuiei, & uoluptati, praeparantes sibi delicata cibaria, quae potius corpus grauant, & ad libidinem prouocant, quam sustentant. Propter quod dicit humana caro. Si bene fuero pasta, non ero casta.

SECUNDO debemus corpori disciplinam, siue castigationem per ieiunia, abstinentias, & discretas uigilias. Sic enim faciebat Ecclesiae doctor Paulus, prout de seipso loquens ait: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum, &c. 1. ad Cor. 9. Sicut enim duo sunt necessaria seruo, scilicet, panis, & disciplina, iuxta illud Eccl. 33. Panis, & disciplina, & opus seruo, ita & corpori nostro debemus nutrimentum me diocre, ut dictum est, & similiter castigationem.

TERTIO debemus eidem corpori subiectionem, sup. ad spiritum, siue rationem, & hoc quantum patitur humana fragilitas pro statu praesenti. Vnde Gen. 4. Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Et August. ad fratres in eremo. ser. 50. qui intinaturus de salute animae. Caro, inquit, nostra de limo terrae formata est, anima uero ad Dei imaginem creata. Nunquid iustum est, ut limus terrae imagini Dei praepositatur? Quasi dicat non. Vnde subdit. Caro enim debet seruire, & anima imperare. Ista debet exercere imperium, & illa subiecta seruitutem. In omnibus bonis Christianis anima dominatur, & caro seruire compellitur. In peccatoribus

uerò & huius mudi amatoribus inuerso, imo peruerso ordi-
ne caro erigitur, & anima humiliatur illa delicijs pascitur,
& ista tamen torquetur. Hæc ille. Hæc sunt ergo tria, quæ
reddere debemus corpori nostro. Et per consequens de se-
cundo principali.

TERTIO principaliter in præsentī Euangelio fit men-
tio de seuera Dei iustitia, cum subditur. Tunc uocauit illum
Dominus suus, &c. Totus iste textus sequens exponitur ad
literam de finali iudicio, ad quod uocabit rex Christus mi-
nisterio angelorum bonos, & malos. Quibus congregatis,
loquetur ad malos in ira sua, & in furore suo concurbabit
eos. Præcipuè autem arguet eos de hoc, quòd noluerunt bo-
no, & integro corde remittere offensas sibi iniuriantibus,
sive nocentibus, quamuis huiusmodi offensæ essent, quasi
nullæ respectu earum, quas ipsimet in Deum commiserunt.
Propter quod contra unumquemq; talem iratus Dominus
traderet eum tortoribus, id est, ministris tartareis, quoad usque
reddat uniuersum debitum. Non quidem illud, quod iam
condonatum est, sed potius misericordiam, quam alijs im-
pendere debuit pro eo, quòd misericordiam acceperat, ut
dicit glo. ideo sequitur. Sic & Pater meus celestis faciet uobis,
id est, repetet à uobis dimissa, si nō remiseritis uniusquisq;
fratri suo de cordibus uestris, non solum de ore. Ex his ergo
omnibus manifestè patet, quantum Deo displiceat cor im-
pium, id est, non pium, sed omni pietate uacuum.

NOTANDVM est autem circa illud uerbū: Iratus Do-
minus, &c. quòd Dominus Deus in seipso non irascitur, scilicet,
quantum ad affectū, nec mutatur propter quamcunq;
rem, quæ accidat. Sed dicitur irasci, quantum ad effectum.
Cum enim punit aliquem, dicitur irasci, id est, ad modū ira-
scentis se habere, & signanter, quando peccatorē in peccato
mortali descendente tradit tortoribus inferni, id est, demoni-
bus, ut torquant eū in penis inferni, & hoc donec reddat
uniuersum debitum, id est, donec soluat emendam pro pecca-
tis suis. Et quia illam emendā nō poterit soluere in inferno,
eò qd non est ibi locus misericordiæ, ideo nunquā liberabitur
de manibus cōradictorū tortorū. Dicitur ergo irasci Domi-
nus, nedum quo ad damnatos, uerū etiā respectu peccatorū
adhuc in humanis uitam agentium. Præcipuè autē contra.

Inobe-

Inobedientes.

Immundè uiuentes.

Beneficiorum immemores.

Obstinatos, & duros corde.

PRIMO igitur irascitur Dominus cōtra inobedientes,
id est, contra illos, qui nolunt obedire præceptis eius, illa ser-
uando, cuiusmodi sunt pagani, Iudei, & mali Christiani.
Cum enim ipse sit uniuersalis Dominus omnium, tum ratione
creationis, tum ratione redemptionis, saltem quantum in se
fuit, tum ratione gubernationis, non mirum si irascitur con-
tra inobediētes mandatis suis. Quis enim princeps, aut Do-
minus non uehementer irascitur cōtra inobedientem, & re-
bellem seruum, cui multa cōtulit beneficia? De talibus ergo
loquitur Dominus per Psal. dicens. Ipsi non cognouerunt,
sup. practicè uias meas, id est, mandata, quæ sunt uie ducentes
ad uitam, iuxta illud Matt. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua
mandata. Sequitur. Quibus iurauit in ira mea, si introibunt,
si pro non, in requiem meam. Sed inde expellentur tanquā
excōmunicati à consortio fidelium, tanquā leprosi à consor-
tio sanorum, & tanquā schismatici à consortio pacificorum.
In cuius etiam figura legitur Gen. 3. qd ipse Dominus iratus
contra primos parentes de eo, quòd fuerant suo præcepto
inobedientes, eiecit eos irreuocabiliter à paradiso terrestri.
Ecce quomodo Dominus irascitur contra inobedientes.

SECUNDO irascitur cōtra immundè uiuentes, sicut ho-
mo nobilis irascitur contra seruum suum, qui uult illi mini-
strare manibus immundis, & pollutis. Sicut ergo sponsus ue-
hementer irascitur cōtra sponfam suam, quando uidet eam
ipso spreto adulterari cum leone suo, qui nō est, nisi unus
ruffianus, ita in proposito Dominus ualde irascitur, quando
uidet animam rationalē, quam desponsauit in baptismo per
fidem, adulterari per culpā mortālē, cum spiritu immundo,
id est, diabolo. Et sicut sponsus cōmuniter percutit sponfam
suam adulterantē ex uehementi impetu ire suæ, ita & Domi-
nus sepe ostendit iram suā contra peccatores puniendi ipsos
in præsentī temporaliter, & tandē æternaliter, præferim si
nō puniant seipsos in præsentī per condignā satisfactionem.
Et de huiusmodi ira omnipotentis Dei aduersus immundè
uiuentes habemus historiam Gen. 7. de diluuiō, quod inundauit

fecit ipse Dominus super terram propter immunditiam carnis, ita ut tantum euaserit octo personę. Item propter immunditiam carnis subuertit idem Dominus Sodomam, & Gomorram, plucendo de celo sulphur, & ignem Gen. 19. Vnde Apostolus Ephe. 5. dicit, quod propter hoc uitium uenit ira Dei in filios diffidentię, id est, ira eos, de quorum salute diffidimus.

TERTIO irascitur contra beneficiorum suorum immodicos, & signanter contra illos, quos dilatauit diuitijs, delicijs, & honoribus, qui tamen præ ceteris tanquam ingrati contra ipsum recalcitrant, & male uiuendo ipsum, quantum in eis est ad iracundiam provocare non cessant. Et de talibus conqueritur per Moysen Deut. 32. dicens. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, iners factus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum. Sequitur. Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est, quia prouocauerunt eum filij sui, & filię, & ait. Abscondam faciem meam ab eis, id est, nunquam uidebunt faciem meam in celo, in quam tamen desiderant angeli conspicerere. Insuper considerabo nouissima eorum tradendo eos damnationi perpetuę: o utinam bene, & diligenter notarent ista diuites huius seculi, qui cum præ ceteris deberent Deo esse magis grati, sunt præ ceteris magis ingrati, & minus Deo deuoti. Et ideo non mirum si quandoque turpiter ruant, rota fortunę se contra eos uertente.

QUARTO irascitur Dominus contra obstinatos, & duros corde. Nam multi sunt ita indurati, & obstinati in peccatis suis, quod nulla exhortatione, nulla cōminatione, nulla flagellatione possunt ad penitentiam emolliri, sed semper congregant contra se thesaurum irę Dei. Vnde contra quemlibet talem loquitur Apostolus ad Roma. 2. dicens. Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit. Secundum duritiam autem tuam, & cor impenitens thesaurizans tibi iram in die irę, & reuelationis iusti iudicij Dei. Exemplum habemus in iudejs, qui procurauerunt Christi crucifigi, quos per quadraginta annos ad penitentiam expectatos, & impenitentes ipse Christus, tanquam uehementer iratus obsedit, & destruxit per Titum, & Vespasianum Romanos Imperatores, atque per diuersas mundi partes uenditos mercatoribus dispersit, præter illos penę infinitos, quod gladio, & fame perierunt.

Cauemus

Cauemus ergo charissimi ne similitur nostris exigentibus peccatis seuiat ira dei in nos, & tandem tradat tortoribus infernalibus. A quibus nos præseruare dignetur ille, qui in trinitate perfecta uiuit, &c.

Dominica uigesima tertia post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

RATRES imitatores mei estote, & obseruate eos, qui, &c. ad Philip. 3.

SICUT sunt post hanc uitam in alio seculo duo termini, siue ciuitates duę, una scilicet maiorum, que infernus dicitur, ubi tãdem congregabuntur omnes reprobi, & alia bonorum, que ciuitas

Dei in sacra scriptura appellatur, ubi similitur tandẽ congregabuntur omnes electi, ita etiam sunt duę uia: perueniendi ad dictos duos terminos, scilicet uia polluta, & immunda, per quam ambulant mali, iuxta illud psalmi de peccatore loquentis. Inquit nate sunt uie illius in omni tempore. Itẽ uia munda, per quam ambulant iusti, de qua in psalmi. Nouit dominus uiam iustorum. Nouit, inquam, approbando. Et de istis duabus uijs similitur loquens dominus Mat. 7. ait. Spatiosa est uia, que ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Arcta autem uia, que ducit ad uitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam. Qui ergo ambulant per uiam immundam peccati, nituntur tanquam cooperatores diaboli alios secum trahere in infernum, dicentes illud Sap. 2. Venite, fruemur bonis, quod sunt: Sed talium inuitatio periculosa patet, & societas damnosa est uitanda, prout sapiens admonet esse faciendum. Prouer. 1. dicens, Filij mi, si te laetauerint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint, ueni nobiscum, filij mi, ne ambules cum eis. Prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim eorum ad malum currunt, id est, ad malum culpę in presenti, & ponent in futuro. Imitatio ergo, & societas talium est summo opere uitanda. Qui uerõ contra ambulat per uiam mundam gratię, & uirtutis, nituntur tanquam cooperatores Dei alios secum trahere in celum, & hoc tam uerbo salutaris doctrinę, quam exemplo bonę uitę. Primo modo nitatur regius propheta Dauid, alios secum trahere in celum, cum dicebat. Venite filij audite me, timorem

domini docebo uos. Secundo modo autem nitebatur Christus omnes post se in cælum trahere, cum dicebat Iohannes. Ego sum lux mundi, scilicet, per totius sanctæ uitæ exemplaritatem. Et ideo me sequimini, quia qui sequitur me, non ambulat in tenebris, id est, culpe, aut ignorantie, seu gehennæ, eò quòd ego sum uia, ueritas, & uita. Iohann. 14. Via, inquam, contra tenebras culpe. Veritas cõtra tenebras ignorantie. Vita contra tenebras gehennæ. Taliter etiam nitebatur Paulus alios post se trahere in cælum. Ipse enim optime nouerat uiam illic perueniendi, eò quod iam eam fecerat, quòd quidem in suo raptu illic ascenderat, & deinceps inde descendere. Propter quod in principio epistolæ presentis Philippensibus, & in eis omnibus Christianis loquens ait, imitatores mei estote, &c.

IN presentis ergo epistola idem Apostolus quatuor principaliter facit.

PRIMÒ omnes Christi fideles ad sui, & sibi similibus imitationem attrahit, in principio epistolæ.

SECUNDÒ eisdem ab imitatione malorum retrahit, ibi, Multi enim ambulant, &c.

TERTIÒ ad spem futuræ glorificationis corporum allicit, ibi, Nostra conuersatio in cælis est.

QUARTÒ ad perseverandum firmiter in bono inducit, ibi, Itaque fratres mei, &c.

PRIMÒ igitur Apostolus omnes Christi fideles attrahit gratiòsa in imitatione sua ad suã, & sanctorum uiuorum imitationem, dicens. Imitatores mei estote, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Quamdiu enim Apostolus uitam in terris, erat imago, & exemplar uirum totius uirtutis. Postquam uerò presentem mundum deseruit, reliquit nobis tot exemplaria, quos bonos discipulos, quos obseruare, siue intueri debemus, haurientes ab eis similitur exemplum bonæ uitæ conformiter ad formam siue uiuendi per modum ipsius Apostoli. Unde ad hoc facit exemplum, quod habetur in principio primi libri rhetoricæ Aristotelis, ubi narratur de quodam perito pictore, ad quem cum quidam uenirent petentes pulchram imaginem sibi fieri, ipse apiciebat multos transcurrentes ante domum suã, ab uno sumens exemplar pulchri nasi, ab alio exemplar pulchro-

pulchrorum oculorum, & sic de alijs, ex quibus omnibus formabatur pulchram imaginem. Sic, & nos debemus ad diuersis iustis, & bonis haurire diuersa exempla uirtutum, utpote, charitatis ab uno, humilitatis ab alio, liberalitatis ab alio, & sic de alijs, & ex omnibus illis exemplaribus formare in conscientijs nostris unam pulchram imaginem gratiæ, & uirtutis. In cuius figurã dixit dominus ad Moysen Exo. 12. Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Vbi per montem, qui alteri terræ adiacenti præminet, designatur quilibet uirtuosus, ad cuius exemplar debet operari quilibet imperfectus, & qui ad perfectionem uult tendere. Unde Seneca. epist. 9. Opus, inquit, est aliquo ad quem mores nostri se erigant. Nisi enim ad regulam prauam non corriges. Hęc ille.

NOTANDUM ergo, quòd debemus facere secundum exemplar, quod in monte, id est, in beato Apostolo Paulo nobis monstratum est, & hoc imitando eum, prout ipsemet nos in presentis epistola admonet. Præcipue autem in his, quæ sequuntur, uidelicet.

In humilitate, In mansuetudine, In fide,
In spe, In charitate, In zelositate.

PRIMÒ igitur debemus inuitari Paulum in humilitate. De humilitate quidem ipsius ipsemet loquens. 1. ad Corinthios. 15. ubi agit de multis apparitionibus Christi post suam resurrectionem, dicit sic. Nouissimè autem omnium tanquam abortiuus uisus est, & mihi. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus uocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. In quibus uerbis ter ostendit suam ingentem humilitatem. Primò quidem uocando se abortiuum. Secundo uero asserendo se minimum Apostolorum. Tertio autem afirmando se indignum uocari Apostolum, eò quod persecutus fuerat Dei ecclesiam. Ecce triplex testimonium humilitatis Apostoli Pauli. In hac igitur humilitate debemus eum imitari in tribus prædictis. Primò quidem reputando nos abortiuos, eò quòd nascendo corporaliter, uenimus super terram mortuispiritualiter, scilicet, per culpam originalem. Secundo reputando nos ceteris inferiores, & si non semper statu, aut officio, saltem uitæ merito, iuxta illud Ecclesiast. 3.

Quanto magnus es, humilia te in omnibus, id est, sub omnibus, reputando alios te meliores, quia ut dicit Augustin. de uerbis Apostoli, Sermon. 21. estimare debes nullum esse hominem, qui non possit habere aliquid boni, quod tu non habes, etiamsi lateat, in quo sine dubio possit te esse superior. quæ cogitatio ad contundendam superbiam multum ualeat. Et hoc est, quod dicit Apostolus. Philip. 2. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis alter alterum existimantes superiorem sibi. Hæc ibi. Tertio reputando nos indignos uocabulo Christianorum, eò quod persecuti sumus Christum peccando, à quo Christiani dicuntur, qui sunt de sorte, & familia Christi. Ecce ergo quomodo debemus imitari Apostolum Paulum in humilitate tribus modis prædictis.

S E C U N D O debemus imitari apostol. in mansuetudine. Ipse enim fuit valde crudelis, durus, & auferens ante suam conuersionem in persequendo Christianos, ut patet Act. 9. ubi sic de eo legitur. Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos domini, accessit ad principem sacerdotum, & petijt ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos inueniret huius uia: uiros, ac mulieres, uiectos perduceret in Hierusalém. Ecce eius crudelitas antea conuersione. At uero post conuersionem suam, qui antea erat uelut lupus sciuens in oues Christi, factus est tanquam ovis mansuetissima, & obedientissima, cum ait pastori suo Christo. Domine, quid me uis facere? Ecce quomodo crudelitas lupi mutata est in mansuetudinem ouis. Profecto hæc mutatio fuit opus singulare dexterae excelsi, id est, Christi iam sedentis. ad dexteram Dei patris. In hac igitur mansuetudine debemus imitari Apostolum Christi. Quod sic si non irascimur ad iniurias, & opprobria aliorum, maximè cum dicat Arist. lib. 1. suæ rhetori, quod mansuetudo est depressio, & sedatio iræ. Vt enim dicit Ber. Ser. 2. de conuersione beati Pauli. Triplici arte mansuetudo nostra pulsatur, uidelicet, uerborum iniurijs, rerum damnis, læsione corporis. In his enim tribus omnis exhibitio patientiæ, & omnis exercitatio mansuetudinis inuenitur. Illa autem uirtus, & mansuetudo, seu patientia probata est, quam nihil horum tribus uideretur concutere potuisse. Hæc Ber. Sed profectò, ut dicit idem

est idem Ber. super Cant. Sunt quidam mansueti, & mitres, secundum quamdiu nihil eis dicitur, uel nihil agitur, nisi per eorum arbitrio. Patebit autem quam longè sint à uera mansuetudine, si leuis oriatur occasio. Notandum tamè circa hoc conformiter ad beatum Gregor. lib. 19. mora. 9. circa huiusmodi mansuetudinem contingit dupliciter peccare, uidelicet, per excessum, & defectum. Per excessum quidè per nimiam seueritatem, per defectum uerò per nimiam pusillanimitatem. Vnde dicit sic. Sunt nonnulli, ita districti, ut omnem mansuetudinem benignitatem amittant. Et sunt nonnulli ita mansueti, ut iura districti regiminis perdant. Vnde cunctis rectoribus utraque summopere sunt tenenda, ut nec in uigore disciplinæ benignitatem mansuetudinis, nec rursum in mansuetudine districtiorem deserant disciplinæ. Hæc ille. Nota quomodo hæc duo fuerunt figurata in arca Moyse, in qua erant hæc duo, uidelicet uirga, & mænna, ut dicit Apostolus ad Heb. 9. Habeamus ergo charissimissimi mansuetudinem discretam, quæ tandem nos faciet hæredes terræ cœlestis, quia scriptum est in psal. 9. manfuiti hæreditabunt terram, supple egelestem.

T E R T I O debemus imitari Apostolum in fide. De fide enim illius ipsemet loquens. 2. ad Timoth. 4. ait. Fidem seruaui, scilicet, à principio conuersionis meæ usque ad finem uite. Vnde immediatè, ante prædictum uerbum præmisit dicens, Cursum, supple, humanæ uitæ) consummaui. deinde adiecit. Fidem seruaui. Quanta autem fuerit fides ipsius, patet ex his, quæ de ea scriptis in plerisque locis suarum epistolarum, ita ut in hoc excesserit ceteros Apostolos, qui scripserunt. Et ideo meritò dicere poterat cum psalm. Credidi, propter quod locutus sum, supple. de ipsa fide in laudem ipsius scribendo. Quanta etiam fuerit eius fides à principio suæ conuersionis, patet per hoc, quod quamprimum fuit ab Anania baptizatus, & per remotionem squamarum ob oculos eius illuminatus, continuò ingressus in synagogas predicabat Iesum illis Iudeis, qui erant Damasci, affirmans, quia hic est Christus, ut legitur Act. 9. Ecce quanta fuit fides Apostoli Christi Pauli. In hac igitur fide debemus cum imitari, habentes fidem in tribus locis, uidelicet, in corde, in ore, in opere. In corde qui-

de quidem firmiter credendo; quæ sunt credenda, proüt tenemur, & obligamur, quia (ut habetur ad Rom. 10.) corde creditur ad iustitiam. In ore uero loco, & tempore nomen Christi confitendo, & symbolum fidei soluendo. Vnde sequitur, ubi supra. Ore autem confessio fit ad salutem. Vnde de ipso Symbolo loquens August. homil. 43. dicit sic. Quotidie symbolum dicite, præcipue ipsum sol utre, quando surgitis, & quæ ad somnum uos collocatis commendantes uos ipsos domino. Nec pigeat ipsum repetere. Bona est enim illius repetitio, nec subrepat obliuio. Nec dicatis, ipsum dixi heri, dixi, & hodie, illud quotidie dico, iudic bene teneo. Commemora fidem tuam, illud sepe repetendo, hæc ille. Ecce quomodo debemus habere fidem in ore. In opere similiter fidem habere debemus, quia teste A postolo Iacobo, fides sine operibus mortua est. Eiusdem. 2. unde Chryso. homil. 8. in eundam Epistolam ad Timotheum, dicit, quod fides sine operibus rectè comparatur pulchro, & uenusto corpori uirtute destituto, seu etiam pulchre figure, seu picture.

QUARTO debemus imitari apostolum in spe. Quante enim spei ipse fuerit, patet per illud, quod habet. 2. ad Tim. 4. In reliquo (inquit) reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Item ad Titum. 3. hæredes (inquit) sumus secundum spem uitæ æternæ. Sic & nos debemus uiuere, in spe perueniendi ad celestem gloriam, supposita gratia diuina, & proprijs meritis, quia secum magistram sententiam. lib. 3. spes est certa expectatio futuræ beatitudinis, ex meritis, & gratia proueniens. Qui autem ad ipsam beatitudinem aspirat, nec tamen uult bene operari, sed solum fiduciam suam ponit in Dei misericordia talis non ueraciter sperat, sed magis præsumit de diuina misericordia. Nam ut dicit Augu. de uerbis domini sermo. 47. homines periclitantur duobus modis, uidelicet sperando, & desperando. Sperando quidem decipitur, qui dicit, Benignus est Deus, misericors est Deus, faciam, quod mihi placet, laxabo habenas cupiditatis meæ, & implebo desideria animæ meæ. Quare hoc? quia misericors est Deus, benignus, & mansuetus est Deus. Speisti periclitantur. Desperatione autem illi periclitantur, qui cum incidit in grauiam peccata,

rata, putantes, iam sibi non posse ignosci, dicunt apud seipsum. Iam damnati sumus, quare non, quod uolumus, facimus? Istos itaque desperatio necat, illos uero spes nimia. Hæc ille.

QUINTO debemus imitari Apostolum Paulum in charitate. Habet uenpe ingentem charitatem ad Christum, & ad proximum. Ad Christum autem ostendit se habere charitatem mirabiliter dupliciter, uidelicet, uerbo, & facto. Verbo quidem, ut patet ad Ro. 8. ubi ait. Quis nos separabit a charitate Christi, tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Ac si aperte dicat, quod nihil horum eum poterat separare a charitate Christi. Facto etiam ostendit suam charitatem ad Christum, quando quidem penè infinita mala pro nomine sui defensione perpessus est. Pro quo etiam finaliter gladio occubuit. Sic enim de eo prædixerat ipse Christus Ananiam dicens. Ego illi ostendam, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Act. 9. Ecce quomodo dupliciter Paulus ostendit suam charitatem ad magistrum suum Christum. Similiter habuit insignem charitatem ad proximos suos, & præcipue ad cõsanguineos, pro quibus optabat anathema esse a Christo, ut habetur ad Rom. 9. Nam horum salutem, & ad fidem Christi conuersionem tanto desiderio optabat, ut dicit gl. ord. ibidem, quod libenter uoluisset ad terram separari a Christo, siue in presenti, siue in futuro, per reardationem a gloria, absque tamen culpa ipsius, ut in Christum illi crederent. O ingens, & ardens charitas Pauli ad proximos suos, qui non uidebatur curare de seipso, dummodo fratres eius ad fidem traherentur, & tandem saluarentur. Similiter de ingenti charitate ipsius ad proximum loquens Chryso. in sermone de laudibus eiusdem, dicit unum mirabile uerbum, uidelicet, quod nullus tanto affectu desit propria peccata, quam ille desebat aliena. Dicit etiam, quod ipse maiora pietatis fomenta adhibebat illis, a quibus affligebatur. Sepe namque pro illis, qui eum quinque uulnerauerant, & eius sanguinem sitiebant, lacrimabatur, & uehementer dolebat, atque pro eis ardentem orabat. Uehementer quoque mordebatur, ac poenitus disciebatur, cum eos percunctes uidebat. Et breuiter sicut ferrum in ignem copiosum missum totum efficitur ignitum, ita & Paulus taliter chari-

charitate Dei, & proximi fuit accensus, quod torus resolutus est in charitatem. Hic, & nos exemplo illius debemus habere charitatem ad Deum super omnia, & consequenter ad proximum. Ad Deum quidem, quia ipse fecit nos, & non ipsi nos. Nec quidem solum nos fecit, uerum etiam per gratiam suam refecit. Insuper homo factus nos redemit, atque sydereas mansiones preparauit, si modo mandata eius seruari uoluerimus, atque ipsum super omnia diligere studuerimus. Similiter, & proximum propter ipsum, qui cum creauit, atque proprio sanguine redemit, diligere debemus oportantes illi simile bonum sicut, & nobis.

S E X T O debemus imitari Apostolum Christi Paulum in zelositate. Fuit enim dictus Apostolus magni zeli ante conuersionem, quam post. Et quidem de zelo suo ante conuersionem loquitur ad Gal. in hunc modum dicens. Audistis nos sup. Iudæi, qui habitatis in Galatia, conuersationem meam in iudaismo, idest, dum adhuc iudaicè uiuerem, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, idest, christiana nos, & expugnabam illam, idest, penis illos affligebam, & proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos, abundantius emulor. id est zelator existens paternarum mearum traditionum. id est ceremoniarum à patribus meis traditarum, & institutarum. Super quo dicit glo. or. quod ipse Paulus habuit zelum bonum, sed non secundum scientiam. Credebat enim bene agere, sed tamen errabat per ignorantiam. Unde Deus, qui uidit eum ita fidelè in minimo, preuenit eum uocando, ut constantior esset in maximo. Ecce quanti zeli fuit ante conuersionem suam Apostolus Paulus. Similiter post suam conuersionem fuit maximi zeli, sicut patuit de illo Corinthio, quem tradidit Sathanae corporaliter uexandum in detestationem facinoris sui, cum sua nouerca, & patet. 1. ad Cor. 5. Item tanto zelo ducebatur ad Dei honorem, quod nihil poterat tolerare, quod aduersaretur diuine legi. Unde de eo legitur. 1. ad Tim. quod tradidit Sathanae quosdam, qui Deum blasphemauerant, Super quo dicit glo. ordi. quod ipse tante potestatis, & meriti erat apud Deum, ut recedentes à fide solo uerbo traderet diabolo. In hoc itaque tam sancto, & pio zelo debemus imitari dictum Apostolum, ita ut pro posse nostro defendamus Dei honorem, ut merito dicere possimus cum psalm. zelus domus

tuz comedit me. Quod exponens Augustinus super Iohan. tractatu. 10. dicit, quod ille comeditur zelo domus Dei, qui omnia peruersa, quae ibi uidet, satagit emendari, cupit corrigi, nec quiescit. Quod si illa emendare non possit, tolerat, & genuit. Haec ille. Haec sunt ergo in quibus debemus imitari diuinum Christum Apostolum Paulum, si uelimus esse eius ueri discipuli, uel etiam Christi. Nam ipsum imitando, imitatur Christum, quem & ipse perfectè imitatus est. Propterea. 1. ad Corinth. 4. loquitur dicens. Rogo uos fratres imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Et sic patet de primo principali.

S E C U N D O principaliter Apostolus nos retrahit in presenti epistola ab imitatione malorum, cum ait. Multi. n. sup. mali, qui rectè dicuntur multi, quia stultorum infinitus, est numerus, ut habetur Eccl. 7. Isti inquam multi ambulanti. scilicet proficiendo dietim in peius, quos saepe dicebam uobis, dum scilicet licet, apud uos eram praesens corpore, nunc autem, & solum, interitum propter illorum perditionem, tum propter bonorum, & signatur simplicium subuersionem: Dico inimicos crucis Christi, sup. esse, quorum finis interitus, idest, damnatio aeterna.

M O R A L I T E R circa hoc notandum, quod propter crucem Christi intelligitur penitentia, & asperitas uitae praesentis, in qua semper fuit Christus affixus, quamdiu mansit in hoc saeculo, nequam. De qua et loquebatur ipse Christus Lu. 9. dicens. Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Haec autem tria penitentiae habet multos inimicos, & signatur quatuor. Primi sunt, qui uirtutem ipsius crucis penitentiae contemnunt, & derident, ut sunt multi triumphatores, qui derident eos, qui saepe confitentur, sine qui ieiunant, aut qui alia sancta opera facere satagunt. Secundi sunt, qui crucis penitentiae imitatores persequantur, & affligunt, quia (ut dicit Apostolus. 2. Tim. 3.) omnes qui pie uolunt uiuere in Christo Iesu, idest, religiosè iuste, & sanctè, & hoc ad imitationem Christi, persecutionem patientur iuxta illud domini uerbum Io. 16. In mundo pressuram habebitis. Tertij sunt, qui alios à crucis imitatione retrahunt, ut sunt illi uiri mundani, & peccatores, qui post Pascha multos, & multas retrahunt à cruce penitentiae,

ad quam prius in quadagesima ascenderant. Idem dic de illis, qui retrahunt alios ab ingressu religionis, uel à quocunque sancto proposito, aut opere. Tales enim grauissimè peccant, & in casu ad restitutionem tenentur. Quartus sunt, qui cruci penitentia contraria faciunt, ut sunt notorij peccatores, & peccatrices, qui seipfos dñant, & alios secum in abyssum trahere laborant. Hi sunt ergo inimici crucis Christi, idest, penitentia à Christo instituta; ut per eam peccatores saluentur.

NOTANDVM ergo, quòd huiusmodi inimicos dicte crucis Christi debemus cum Apostolo deslere. Tum quia in eis frustratur meritù, & efficacia passionis Christi. De quo et idem Christus ur dolere, & cõtristari, iuxta illud uerbù Ps. in persona ipsius. Contristatus sum in exercitatione mea. i. in passione, uel labore, què frustra assumpsi pro salute inimicorù crucis meæ. Tum quia directè, & ineuitabiliter uadunt in infernum, & ad mortem æternam, quòd certè descendum est. Tum tertio quia occasione eorum retardatur consummatio gratiæ uel electorum, quod fiet in die iudicij, uidelicet, cum cõpletus fuerit numerus electorum. Quod quidem gaudium citius perficeretur etiam partim per eos, si essent, ita bene amici crucis Christi, sicut sunt illius inimici. Ecce ergo quare debemus deslere inimicos crucis Christi cum Apostolo Paulo. Sic etiam tales deslebat psalm. cum dicebat. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt, supple, inimici tui peccatores, legem tuam. Similiter eos deslebat Hieremias, cum dicebat. Quis dabit oculis meis fontem lachrymarum, ut plorem die, ac nocte interfectos, &c. Hier. 9. Taliter etiam eos deslebat ipse fons pietatis Christus, sicut patuit, quando quidè uidès ciuitatem Hierusalem fleuit super illam, ut habetur Luc. decimono. Sed quid flebat? Profectò non futuram murorum illius subuersionè, sed presentem bonorum morum habitantium in ea euerisionem, & destructionem. Insuper taliter deslebat sancta illa, & piatmater Monicha filij sui Augusti. adhuc erantis perditionem. De qua etiam loquens idem August. libr. tertio. confessionum dicit, quòd plus flebat illius perditionem, quam desleant cæteræ matres filiorum suorum funeralia corpora, Patet ergo quare debemus deslere instar Apostoli Pauli

inimicos

inimicos crucis Christi, & signanter, quia finis eorum est interitus, supple æternus, ut hic dicit idem Apostolus.

NOTANDVM insuper, quod idem Apostolus præcipiè deslet inimicos crucis Christi propter tria peccata, quæ sunt in eis, & quæ hic desciibit, quæ sunt.

Gula. Gloria. Auaritia.

PRIMÒ igitur deslet eorum gulã: quia eorum deus uentris est, eò quòd student ei satisfacere in omnibus. Nam quicquid faciunt, pro ipso ventre faciunt. Et bene uenter gulosorum uocatur deus eorum, quia, ut dicit Augu. & recitatur in glo. inter illud ab homine pro Deo colitur, quòd ipse principaliter diligit. Sic est autem, quòd gulosus plus diligit uentrem suum, quam Deum, quod sic patet. Nam citius, & iucundius currit ad tabernã, siue ad mensam, quam ad ecclesiam. Item transgreditur ieiunia ecclesiæ, ut satisfaciat uentri, & gulæ. Insuper diligit, & querit longam mensam, & breuem missam. Præterea satis est illi semel in die etiam festo intrare ecclesiam, ubi tamen pluries accedit ad mensam. Ex quo patet, quòd plus diligit uentrem suum, quam deum, & per consequens facit de ventre suo Deum suum.

SECUNDÒ Apostolus deslet inimicorum crucis Christi uanam gloriam, quam querunt in omnibus operibus suis, iuxta illud Mat. 23. Omnia opera sua faciunt, ut uideantur ab hominibus, & inde sup. laudent. Sed nouerunt tales, quod in futuro eorum inanis gloriatio conuertetur in confusionem, & opprobrium sempiternum. Et hoc notatur in uerbis Apostoli dicentis, Quorum gloria, scilicet temporalis, in confusionem, sup. erit in alio seculo, quia perducet eos ad cõfusionè æternã iuxta illud Osee 4. Gloria eorum in ignominiam commutabo. i. in penam ignominiosam. Hinc Prover. 29. Superbum sequitur humilitas, supple, in alio seculo.

TERTIÒ Apostolus deslet inimicorum crucis Christi auaritiam, quia, inquit, terrena sapiunt. i. cogitant de terrenis, & non de spiritualibus, & æternis. Item plus in cordibus eorum sapiunt, & dulcedinem generant temporalia, quam æterna. Nam in cordibus eorum omnia spiritualia sunt insipida, & amara, terrena autem dulcia, iuxta illud psal. Inimici eius terram lingent. Pro quo notandum, quod, ut legitur lac. 3. quadruplex est sapientia. s. diuina, quæ desursum est

terrena, animalis, diabolica. Nam auari sapiunt terrena, luxuriosi carnalia, superbi diabolica, iusti, & boni celestia. Et sic patet de tribus malis, quæ sunt in inimicis Iesu Christi, quæ hic desunt apostolus Paulus tanquam syncerus zelator ipsius Christi, & tanquam compatiens super perditionem animarum Christi sanguine redemptarum. Et sic patet de secundo.

TERTIO principaliter idem Apostolus in presenti epistola allicit Christi fideles ad spem future glorificationis corporum suorum, cum ait. Nostra conuersatio in celis est. Tanquam aperte diceret. Estote imitatores mei conuersando in celestibus per spem future resurrectionis, sicut & nos conuersamur. Propterea sequitur, Vnde etiam saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, superuenturum ad iudicium finale, & tunc reformabit corpus humilitatis nostre, i. corpus nostrum, quod modò est humile, abiectum, & despectibile, uel etiã quod in morte humiliatur in hoc, quòd tunc in puluere deicitur, configurando illud corpori claritatis sue, i. assimilando ipsum corpori suo, quod apparuit clarum, tum in transfiguratione, ut patet Matt. 17. tum in sua gloriosa resurrectione, ut patet. Mat. ult. Et hoc est, quod dicit. i. Ioan. 3. Scimus, quia cum apparuerit, similes ei erimus. Nec certè dubitandum est, an Christus possit facere prædictam reformationem corporum nostrorum, quia potest (inquit Apostolus) omnia sibi subijcere. sc. celestia, terrestria, & infernalìa iuxta illud Phil. 2. In nomine Iesu omne genu flexatur, celestium, terrestrium, & infernorum.

NOTANDUM est autem circa uerbum, Nostra conuersatio in celis est, quòd conuersatio sanctorum hominum dicitur esse in celis tripliciter.

PRIMO quidem, quo ad meditationem. Nam sæpe de celestibus meditantur. Modò, ut dicit Mat. 6. Vbi thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Sic enim per sanctam meditationem erat conuersatio Beati Martini in celis, secundum, quòd ecclesia de eo canit dicens, Oculis, ac manibus in celum semper intentus supp. erat. Similiter legitur de Sancta Monica, matre beati Aug. quòd toto mentis affectu clamabat dicens, Volemus in celum, uolemus in celum. Hinc uir contemplatiuus dicit illud Iob. 7. Suspensum elegit anima mea. i. contemplationem celestium.

SECUNDO

SECUNDO quo ad locutionem. Sæpe enim uiri spirituales, & iusti loquuntur de celestibus, iuxta illud psal. Postuerunt in celum os suum, sup. de celestibus communiter loquentes, & lingua eorum transfuit in terra, quasi in transitu de terrenis loquentes, quantum, & secundum quod necesse est. Homines autem auari, quasi assidue de terrenis loquuntur, raro autem de spiritualibus, & celestibus, quia ut habetur Io. 3. Qui de terra est, de terra loquitur.

TERTIO quo ad præstolationem. Nam huiusmodi uiri spirituales præstolantur, & querunt toto cordis affectu celestia. Talis autem erat sanctus ille rex Dauid, qui dicebat. Quid enim mihi est in celo? Et nota, quod admiratiue loquitur. Ac si aperte diceret. Illud bonum, quòd mihi cupio in celo, est magnum, & admirabile, quia ut h. Esa. 64. ite 1. ad Cor. 2. Oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis, &c. Sequitur. Et à te quid uolui super terram? id est, omne bonum aliud à te, quòd uolui, & concupiui super terram, est uile, & contempnibile, nec potens satiare desiderium meum. Merito ergo sancti uiri dicere possunt cum Apostolo. Nostra conuersatio in celis est. Et sic patet de tertio principali.

QUARTO principaliter Apostolus in presenti epistola inducit nos ad firmiter, & stabiliter perseuerandum in dono, cum ait. Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, charissimi, inquam, per specialem dilectionem, & desideratissimi, id est, quos multum uidere desidero, uel quorum salutem ardentius desidero, gaudium meum, id est, qui estis materia gaudij spiritualis propter bonam uitam, quæ est in uobis, & corona mea. i. qui estis occasio coronæ meæ, quam expecto in celo, eò quòd per prædicationem meam uos ad fidem attraxi exteriori, deus autem incrementum dedit interiori uos mouendo, & disponendo. Nam qui alios ad fidem suam prædicatione, aut exhortatione attrahit, omnibus illis in celo, quasi corona circumdatus gaudebit, iuxta illud Eccl. 30. Circa illum corona fratrum. Vos igitur o fratres mei sic state, scilicet, in sancto proposito, & bono, quòd in uobis inceptum est. Vnde. i. Corinth. 10. Qui stat, uideat, ne cadat. Deinde Apostolus in fine epistolæ rogat firmiores in fide, ut adiuuent infirmiores. Textus est clarus. Sic, & nos debemus facere, si cupimus ad celestem regnum peruenire. Quod nobis præstare dign. &c.

T 2 *Domi.*

Dominica XXI I. post Trinit.

Dominica vigesimatercia post Trinitatem, sermo secundus de Euangelio.

EDDITE, quę sunt Cęsaris Cęsari. Mat. 22. Pro introductione presentis sermonis mouetur quęstio talis. Vtrū populus christianus teneatur soluere tributum Cęsari, idest, principi terreno? Pro solutione huius dubij ponam aliquas veritates per ordinem.

PRIMA igitur veritas. In statu naturę lapsę conuenienter facta est per homines dominiorum distinctio. Probatio. Illud est conuenienter factum, per quod uitantur iurgia, dissensionēs, & turbationes in publica, siue in ciuili politia. Hoc autem fit per huiusmodi dominiorum, & terrarū distinctionem, & partitionem, aliās homines se inuicem opprimerēt, & occiderent pro occupatione terrarum. Igitur. Vnde ad hoc propositum multum facit historia, quę legitur Gen. 13. de Abraham, & Loth, qui erant ualde diuites in possessione gregum, adeo quod terra, in qua morabantur, non poterat eos sustinere pariter. Vnde facta est rixa inter pastores eorū, quod uidens Abraham dixit ad Loth, Nō sit iurgium inter me, & te, nec inter pastores meos, & pastores tuos, fratres enim sumus. Elige ergo partem huius terrę dexteram, uel sinistram, & ego alteram tenebo. Elegit ergo Loth, regionem circa Iordanem, sicque recessit ab Abraham. Ipse autē Abraham habitauit in terra Chanaan. Ex hac igitur historia sufficienter patet ueritas prædicta. Pro quo facit illud decretū Augusti. distinct. 8. quo iure, ubi sic dicitur. Quo iure possidet quisque, quod possidet? Nonne iure humano? Nam iure diuino domini est terra, & plenitudo eius, diuites, & pauperes una terra supportat. Iure ergo humano dicitur hæc uilla est mea, hic seruus est meus, hæc domus est mea. Iura autem humana iura Imperatorum sunt, quę per eos distribuuntur humano generi. Hęc ibi. Ius ergo diuinum non determinat partitiones dominiorum, nec etiam illas prohibet, sed relinquit eas fiendas arbitrio bonorum uirorum, & hoc totum ad pacificam hominum cohabitationem. Patet ergo, quod in statu naturę lapsę conuenienter per ius postitum facta est distinctio, & partitio dominiorum, & possessio temporarium.

Sermo I I. de Fide. UNIVERSA

porarium. Quinimo nullo modo expedit pro statu naturę lapsę omnia esse communia.

HANC etiam ueritatem possunt probare ratione. Illud nullo modo expedit Republicę, per quod terrę in solitudinem uerterentur, per quod uia fraudibus, & malitijs aperiretur, per quod bonis semper haberent peius, & magis melius, & quod esset efficax occasio nunquam habendi pacem inter homines. Sed communitas omnium rerum in Republica pro statu naturę lapsę induceret omnia ista mala, igitur istud non expedit. Maior est fatis nota apud omnem rectę sapientem. Minor uero probatur quo ad omnes sui partes inductiue. Prima igitur pars, quę dicit, ex tali communitate terrę, & agri uerterentur in solitudinem, probatur sic. Sic enim agri essent omnibus communes, ergo commune esset ipsos agros colere, & seminare. Sed uidemus ad oculum, quod nullus curat, nisi forsitan ualde parum, de cõmunibus. Item in collectione fructuum homines mutuõ se opprimerent, & sic esset maxima confusio in Republica. Secunda pars, quę dicit, quod per hoc aperiretur uia fraudibus, & malitijs, probatur sic. Nam tunc fortiores, & potentiores plus debito occuparent de bonis communibus. Maltiosi etiam, & astuti non possent puniri, eõ quod dicerent se non occupare alieni, sed tanto indigere. Ex hoc sequitur tertia pars, scilicet, quod bonis, & simplicibus esset peius, eõ quod non uellent accipere de bonis communibus, nisi quantum esset sibi necesse. Malis uerõ esset melius, quia non solum necessaria, sed & multa superflua aggregarent. Quarta pars, quę dicit, quod talis institutio esset efficax occasio, quod nunquam haberetur pax in Republica, sed continuẽ lites, & iurgia, patet sic. Nam in tali casu contingere posset, quod plures eodem tempore, & hora uellent similiter uti eadem re publica, utpote equo, uel domo, Quod ubi fieret, sequeretur lis, & discordia inter eos, uno trahente ex una parte, & alio ex alia. Ex quibus omnibus patet, quod talis communitas rerum non expedit pro statu naturę lapsę.

SECUNDA ueritas. Magis expedit Rempubicam regi dominio regali, quã Aristocratico, aut Democratico. Pro intellectu terminorum notandum, quod do minimum, siue regi meũ regale dicitur, in quo unus solus præsidet ad iunctis

sibi consiliarijs, quorum consilio uti debet tempore, & loco. Aristocraticū autem regimē dicitur illud, in quo pauci, & sapientes principantur. Democraticū autē regimē dicitur illud, in quo multi sūt inexperti, & de infima plebe presunt. Hoc supposito probatur predicta ueritas auctoritate, & ratione. Primò quidem auctoritate Aristotelis, qui in fine li. 12. Metaphysicę dicit, q. multitudo principantiū mala, sit ergo unus princeps. Vnde satis expediret Reipublicę, quòd esset unus solus, qui presideret toti mūdo in tēporalibus, sicut fit ī spiritualibus, sicut patet de summo pōstice. Sic nō cōgerent tot, & tā ta bella, sicut, prohdolor, cernimus fieri. Secundò probatur idē intentū rōne sic. Ille principatus est magis expediens, & perfectior, qui magis accedit, & conformatur excellentissimo principatui, qui est diuinus, quo, scilicet, Deus dominatur in cōelo, & in terra. Sed ille est quasi regalis, eò quòd non sūt plures Dij, sed unus est Deus. Igitur.

TERTIA ueritas. Principatus regalis, quo quis iuste principatur uni toti regno, ac multitudini, partim introductus est à Deo, partim à populo.

PRIMA pars patet per illud Prouer. 8. Per me, inquit, dñs reges regnant, per me principes imperant. Et de hoc habetur historia de Saul, quę præfecit dñs populo Israeli regem perentem. 1. Reg. 9. Idem habetur de Dauid postquam Saul reprobatus fuit à Deo propter inobedientiam suam. 1. re. 16. Causa autem, cur dominus instituerit, & uoluerit aliquos erigere in reges, & principes super alios, est duplex. Prima quidem ad protegendum eos ab aduersarijs, siue ad liberandū eos à tyrannijs, sicut sæpe legimus factum esse in lib. Iudicij, quo ad filios Israel. Secunda autem ad puniendum insolentes, & peruersos subditos, qui bonos inquietant, & perturbant. Et hoc innuitur. 1. Petri. 2. cum dicitur. Subiecti estote omni humanę creaturę propter Deum, siue regi, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad uindictā malefactorum, laudem uerò bonorum. Ecce ergo, quomodo, & quare instituit dominus reges, & principes, ut, scilicet, facerent iustitiam de delinquentibus, & malis. Non ergo eos presfecit, ut tallijs, gabellis, uectigalibus, tributis, & penę infinitis modis excoriēt bonos, & iustos. De quibus oibus exactio nibus reddent rationem uelint, nolint in die iudicij.

SECUNDA pars prædictę ueritatis, sic patet. Quamuis enim multi principatus, & ferè omnes fuerint in suo exordio tyrannici, & usurpatui, sicut facile probari potest per sacras historias de quatuor imperijs, uidelicet, Persarum, & Medorū, Assyriorum, Gręcorū, atq; Romanorum, nihilominus successu temporis populus sponte subiecit se certis principibus, ut ab eis protegeretur, & hoc rationabiliter, rationabile enim est, ut qui se regere nesciunt, uel non possunt absque auxilio, & directione alicuius potentis personę, se illi subijciant, quo ad regimē, & directionem, atque gubernationem. Conuenientes ergo aliqui ab initio ad constituendā aliquam ciuitatem potuerunt iuste eligere aliquem uirtuosum, & potentem uirum ad principandum illi, sicut factum est de Romulo, quo ad ciuitatem Romanam. Et hoc uel conferendo ei principatum pro se, & hæredibus suis, uel pro se tantum, siue quòd eius successores eligerentur, sicut fit de Imperatore Romano. Et qđ dictum est de principatu regali, potest etiā similiter dici de Principatu Aristocratico suo modo quo ad eos, qui se subiecerūt dominio alicuius communis, sicut communiter fit in Italia. Ecce ergo quomodo iustus principatus regalis partim est à Deo, & partim à populo. Confirmantur prædicta per Apostolum Ro. 12. dicentem, quòd non est potestas, nisi à Deo.

QUARTA ueritas. Iuste principanti tenentur subditi obedire i licitis, & maximè in ijs, quę ad officiū, & potestatem suā spectant. Probatu ista ueritas per Apost. Ro. 12. dicentem. Omnis aīa .i. omnis homo potestati bus sublimioribus subditus sit. Qui autē resistit potestati, sup. principis, & hoc in licitis Dei ordinationi resistit. Hoc autē qđ malum sit, patet ex pēna, quę propter talem inobedientiam infertur, quę est dānatio æterna. Ideo sequitur. Qui autem resistunt, sup. prædictę potestati, ipsi sibi dānationem acquirunt, eò, scilicet, q. Deo, à quo descendit eorum potestas, resistunt. Vnde legitur. 1. Reg. 8. Quòd cum Samuel Propheta clamaret ad dominum cōquerēdo, quòd filij Israel nollent sibi obedire, ait illi dñs. Nō te, inquit, sed me abiecerunt, ne regnē super eos. Ex prædictis ergo patet, q. leges humanę, & positivę, quas p. bono reipublicę statuūt reges, & Imperatores obligant transgressores earum ad mortale peccatū, s̄m beatum Tho. 1. 2. q. 96.

att. 4. Habent enim uim obligandi in foro conscientie à lego æterna, à qua deriuantur, iuxta illud Prou. 8. Per me reges regnant, & legum cõditores iuxta decernunt. Nihilominus ubi princeps præciperet contrarium legi diuine, aut quod esset contra bonos mores, tunc non esset illi obediendum, quia ut habetur Act. 5. & est uerbũ beati Petri Apostoli, Obedire magis oportet Deo, quàm hominibus. Pro quo etiam facit illud decretum beati August. 1. 1. quest. 3. qui resistit. Si, inquit, aliquid iubeatur, quod non debes facere, hanc sanè contemne potestatem, timendo maiorem potestatem.

QUINTA ueritas. Subditi catholici tenentur soluere tributã, & censum suis ueris Dominis, tam pro honesta, & decenti manutentione sui status, quàm pro subueniendi necessitatibus reipublice. Pro quo notandum conformiter ad beatum Tho. super Epistolam beati Pauli ad Rom. ca. 13. lectio prima in princ. quod fuerunt quidam hæretici in primitiua Ecclesia, qui dicebant Christianis non licere submittere se potestatibus secularibus, & hoc propter libertatem, quam consecuti fuerant à Christo in baptismo, innitentes illi authoritati eiusdẽ Christi Iohan. 8. quæ dicit. Si filius uos liberauerit, verè liberi eritis. Sed hunc errorem reprobatur idem doctor ubi supra, dicens quod libertas, quam nobis donauit Christus, est libertas spiritus, qua liberamur à seruitute peccati, & à morte æterna. Caro autem, quandiu uiuimus, adhuc remanet seruituti obnoxia, à qua liberabitur in generali resurrectione. Interim autem, quandiu corruptibilem carnem gerimus, oportet nos carnalibus Dominis subijci. Et ita per aduentum Christi fideles à tributis soluendis non sunt absoluti, sicut nec à penalitatibus corporis. His ergo prælibatis prædicta ueritas manifestè probatur, tum per authoritatem Christi in præsentì Euangelio dicentis, Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, tum per authoritatem Apostoli ad Rom. 13. dicentis. Reddite omnibus debita, cui honorẽ, honorẽ, cui tributum, tributũ, cui uestigal, uestigal. Dicit etiam August. & recitatur extra de censibus ca. omnis, quod subditi tributa suis soluunt maioribus in signum subiectionis. Super quo dicit glo. quod hoc intelligitur de laicis.

SEXTA & ultima ueritas. Clerici regulariter sunt absoluti, & exempti a tributis dandis, & soluendis temporalibus principi-

principibus, & Dominis, in quorum terris degunt. Probatio. Ipsi enim uocati sunt in sortem Domini, quasi speciales filij eius. In cuius rei signum, cum paruulus recipit tonsuram, ab episcopo dicitur. Dominus pars hereditatis meæ. Modò, ut dicit Christus Matt. 17. filij sunt liberi à tributis. Hanc etiã libertatem approbat lex antiqua, quæ absoluebat Leuitas à tributis. Similiter apud gentiles, & idololatrias sacerdotes erant liberi à tributis soluendis Principi terræ. Vnde Gen. 47. legitur, quod tempore famis affligentis uniuersam terram Aegypti Ioseph distribuendo frumenta regis Aegypti; fecit totam illam terram tributariam regi, præter terram sacerdotum, Similiter Imperatores approbant prædictam libertatẽ, ut notatur. C. de episcopis, & cleric. l. omnis. Item l. nulla, ubi expressè dicitur, quod clericis, aut Ecclesijs, seu pijs locis non sunt collectæ, aut onera, seu cõmunes exactiones imponendæ, nec etiam debent aliquid soluere pro fructibus, & prouentibus suarum Ecclesiarum, quando talia uendunt. Hæc ibi. Resolutoriè ergo tenendum est, quod principes seculares nõ possunt de nouo imponere subsidia, seu tributa, siue exigere à clericis, aut Ecclesijs absque licentia summi Pontificis, & hoc sub pœna excommunicationis, ut patet extra de immunitate Ecclesiarum ca. non minus. Nihilominus in eodem capitulo dicitur, quod si fortè episcopus simul cum clericis tantam necessitatem perspexerint, ut absque ulla coactione ad releuandas utilitates, & necessitates cõmunes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter, & deuotè recipientur gratiarum actione. Propter imprudentiã tamen quosundã Romanus Pontifex prius consulatur. Hæc Innocentius tertius ubi supra. Sed profectò hac tẽpestate nonnulli principes uidentur parum estimare hæc decretalẽ, quia procedũt contra Ecclesiasticos per uia facti, & ad manus aut potentes frequenter temporale eorũ inter manus suas, nõ sine graui periculo animarũ suarũ. Ipsi uidentur. Non. n. res Ecclesiarum sunt bona Cæsaris, sed Ecclesiarũ, & clericorũ, atq; pauperũ. Reddatur ergo, iuxta Dñi sententiã in præsentì Euangelio, prout assumptus in themate pmissio, si sunt Cæsaris Cæsari, & q̄ sũt Dei Deo.

IN præsentì ergo Euangelio fit principaliter mentio de quatuor, uidelicet.

De Phariseorū iniqua cōsultatione, in principio Euāgelij,
De eorundem dolosa quæstione, ibi.
Magister scimus quia, &c.
De iusta à Christo redargutione, ibi.
Cognita autem, &c.
De propositæ quæstionis resolutione, ibi.
Reddite ergo quæ, &c.

P R I M Ū igitur fit mentio de iniqua Phariseorum consultatione, quia abueant Pharisei consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone. Nam ut dicit glo. inter. Dicit Pharisei intendebant, quasi Christo ignorante, extorquere aliquid ab eo minus rationabiliter dictum, in quo argui posset. Ex quo patet, q̄ malitiosè conspirabant aduersus Christum. Et notanter dicitur, ut caperent eum in sermone, quia nō poterant eū capere in malo opere. Vel etiā, quia facilius capitur homo in uerbis, quā in factis. Sed pro faciliori, & ampliori intellectu prædicti textus mouentur aliqua parua dubia.

P R I M Ū M igitur dubium uersatur circa illud primum uerbum, abueant, circa quod queritur, unde abierunt, sup. Pharisei. Responso, à cōsortio, & presentia Christi. Nam ut legitur Matt. 21. Multas parabolas præsentibus scribis, & phariseis dixerat Christus, in quibus nō manifestè, sed occultè increpabat eos, & tangebatur uisceraliter. Cum ergo cognouissent, quòd de ipsis diceret, uoluerunt eum apprehendere, & ligare, atq; in carcerem ducere. Non fuerunt tamen ausi ita facere, quia timuerunt turbas, quæ Christum tanquā uerum Prophetam habebant, & forsitan eum defendissent cōtra rabiem prædictorum scribarum, & phariseorum. Quòd illi uidentes, & inuidetes abierunt, sup. pleni uerecundia Italice. **A** tutta loro gran uergogna. Sic & hodie multi uidentes, q̄ non possunt se uindicare de illis, qui dicunt eis ueritatem suam, recedunt confusi, & tristes, proponentes tamen sumere uindictam de illis loco, & tempore. Prædictis ergo corpore Christum relinquuntis non poterat bene succedere, sicut neq; omnibus peccatoribus, qui ipsum relinquunt spiritu, & mente. Hinc Hier. 7. dicitur. Domine, omnes, qui te derelinquunt, scilicet, per peccatum, cōfundentur, uidelicet, confusione æterna, nisi citò penituerint. Et de tali desertione conqueritur ipse Dominus Hier. 2. dicens. Dereliquerunt

me,

me, supp. peccatores, fontem aque uiuæ.

S E C Ū N D Ū M dubium uersatur circa illud sequens uerbum, pharisei, circa quod queritur, quare pharisei plus ceteris Iudeis aduersabantur Christo, sicut frequenter legitur in sacro Euangelio. Ad hoc potest assignari triplex ratio.

P R I M A erat eorum inuidia. Pharisei nempe erant uelut religiosi inter Iudeos, & qui à multis reprobantur tanquam sancti, & hoc propter uitæ auferitatem, quam exterius ostendebant, & prætendebant. Cum ergo uiderent populum currentem post Christum, tum propter sanam doctrinam, quam prædicabat, tum propter multa, & grandia miracula, quæ faciebat, uiderunt per hoc honorem eorum diminui; nec in tanta estimatione se apud populum, sicut prius haberi, propter quod ceperunt Christo inuidere. Qui tamen si sapientes, & ueri humiles fuissent, utique cum Iohanne dixissent. Nos oportet minui, illum autem crescere Iohannis. 3.

S E C Ū N D A ratio fuit eorundem phariseorum odium, quod conceperant aduersus Christum, eò q̄ ipsorū peccata frequenter reprehendebat, & signanter notando eos de hypo crisi, ut patet Matt. 23. & in pluribus alijs locis. Modò, ut dicit August. oculis egris odiosa est lux, id est, ueritas, quæ purè est amabilis. Et ideo merito figurantur per fratres Ioseph, de quibus legitur Gen. 37. quòd oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui. Bene ergo dictum est à Terentio, quòd ueritas odium parit.

T E R T I A ratio est moralis. Nam per hoc designatur, quòd mali clerici, & falsi religiosi, qui per phariseos designantur, plus aduersantur Christo male uiuendo, quā ceteri Christiani, ita ut de talibus merito possit iuste conqueri ipse Christus, & dicere illud Psal. Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. Unde Bern. in conuersione sancti Pauli ser. 1. Coniurasse uidetur cōtra te ò bone Iesu uniuersitas populi Christiani. Maximè autem egressa est iniquitas à senioribus iudicibus uicarijs tuis, qui uidentur regere populū tuum. Heu heu Domine Deus, ipsi sunt in persecutione tua primi, qui uidentur in Ecclesia tua diligere primatum, & tenere principatum. Misera eorum conuersatio est plebis tuæ miserabilis subuersio, hæc ille.

TERTIUM dubiū ueratur circa illud sequēs uerbū, consilium inierunt, ut caperent eū in sermone. Circa quod quæritur, qualis fuit modus huiusmodi consilij. Ad quod respondetur probabiliter, q̄ potuit esse talis. Caiphas enim cum esset pontifex anni illius, posuit se in cathedra, tanquā superior, cui assistebant multi scribe, i. legisdoctores, & pharisei, s. religiosi, aut, qui saltem exterius apparebant ceteris sanctiores. Ad quod quidem consilium uocatus magnus ille legis doctor Gamaliel, ad cuius pedes sedens aliquando Paulus fuerat in lege Moysi eruditus, ut ipsemet testatur Actu. 22. noluit uenire, sciens iniquum esse consilium, dicens illud Gene. 49. In consilium eorum non ueniat anima mea. Similiter illic uocatus magnus ille princeps Iudæorum Nicodemus, qui prius uenerat ad Iesum nocte, & dixerat ei. Scimus, quia à Deo uenisti magister. Nemo. n. potest, &c. Iohann. 3. etiam noluit uenire, sciens Christum esse uirum iustum, & sanctum, atque à Deo missum, ut patet ex precedenti eius confessione. Insuper illic uocatus Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, uir bonus, & iustus, qui à casu tunc temporis uenerat in Hierusalem, comparuit quidem, sed non consentit consilio impiorum. Et de hoc est expressus textus, Luc. 23. ubi de eo dicitur, quòd non consentit consilio, & actibus Iudæorum. Ad huiusmodi ergo consilium uocati multi inimici, & aduersarij Christi libenter, & citò uenerunt. De quo quidem consilio longè ante prophetauerat sanctus ille Dauid, dicens. Beatus uir, qui non abiit in consilio impiorum, & in uia peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit, in qua sup. sedit Caiphas, ut dictum est.

HIS ergo suppositis, cepit dictus Caiphas, quærare opinioniones singulorum, quid illis uideretur esse faciendum de Christo, qui uituperabat eos in sermonibus, sub quibusdā parabolis. Et nota, quòd istud consilium fuit aliud ab illo, de quo legitur Iohann. 11. Nam istud congregatum fuit, ut caperetur Iesus in sermone, illud uerò, ut caperetur in corpore, & moreretur. Visum est ergo consiliarijs, & assistentibus non expedire tunc capere Christum in corpore, eò q̄ populus, qui ipsum, tanquam prophetam habebat, eum dedenderet, sed q̄ potius erat capiendus in sermone adulationis

HIS, ut sic extorquerent ab eo aliquid, unde possent eum accusare, siue apud Herodem, siue apud maiores Iudæorum, horum ergo consilium uisum est bonum domino præfidenti. Sed qui, inquit Caiphas, mittendi sunt ad capiendum eū in sermone? Nunquid uos domini pharisei facietis hoc libenter? At illi. Certè non. Omnes enim sermè cognoscunt, q̄ sumus eius inimici. Et hoc etiā ipse bene nouit, & sic caue ret sibi à nobis, nec loq̄ret, si in propria p̄sona p̄geremus ad eum. Libenter tamen mittemus ad eum nostros discipulos, à quibus minus cauebit sibi. Quibus ponemus in ore quæstionem magnæ perplexitatis, quam sibi proponent. Et ne credentes in eum aliquid mali inferant nostris discipulis, adeandus est Hærodes, qui in præsentem est in hac ciuitate, ut concedat nobis aliquos de militibus suis pro tuitione dictorum discipulorum nostrorum. Conclufum est ergo, q̄ deberet ita fieri. Et factum est ita. Et hoc est, quòd dicit euangelista. Et mittit ei discipulos suos cū Herodianis:

MORALITER. Multi Christiani hodie imitatur phariseos, ut sunt illi, qui cum uident se à uiris iustis, & honestis reprehensos, etiam quantumcunq̄ modestè, aut charitatè, indignè ferunt, machinantes malum contra eos, atque insidiantes illis, uolentes eos capere in opere, & sermone. Et quia ueraciter hoc non possunt propter aliorū uitæ sanctitatem, ideo fictè, & mendaciter, siue per se, siue per interpositam personam hoc agere satagunt, magis seipfos, quam alios capientes, saltem intus in animabus suis. Et de opere quidem historiam habemus de illo sanctissimo doctore ecclesiæ Hieron. qui cum reprehenderet Romanorum impudicam uitā, & signanter clericorum, ac monachorū, nonnulli talium indignè ferentes eius increpationes, eum de consimili culpa infamare studuerunt, in hunc modum. Nam cum ad officium matutinum more solito quadam nocte uir Deiingeret, uestem muliebrem, quam dicti æmuli iuxta lectum suum silenter posuerant, reperit. Quam suam esse credens, induit, sicque ad ecclesiam processit. Hoc autem ludibrium eius æmuli fecerant, ut crederetur in thalamo mulierem habere. Cum ergo uir dei intellexisset dictorū æmulorum nequitiam, relicto cardinalatu, & Roma ad Gregoriū Nazianzenum Constantinopolitanum ep̄m se contulit sub quo

quo sacras literas didicit. Ecce ergo quomodo predicti uoluerunt capere innocentem Hieron. in opere nephario. De sermone autem, quo maliuoli nituntur innocentes capere, habemus historiam. 3. Reg. 21. de illa nequissima muliere Iezabel, ad cuius instantiam duo falsi testes introducti sunt, qui deposuerunt. Naboth benedixisse, idest, maledixisse Deū, & regem, ut sic lapidaretur, & uinea eius a rege Achab occuparetur. Quod & factum est. Sunt etiam nonnulli alij uiri malitiosi, qui alios ingurgitant uino, & postmodum faciunt multos contractus cum eis, ut capiant eos in sermone. A quibus illi minus sibi cauentes, propter alienationem sensus sibi sepe euapettato uino inueniunt se grauiter dānificatos. Nec possunt cōtrauenire contractibus, impediēte forsan publico instrumento sup hoc facta, siue propter testiu depositionē, qui ex industria adducti fuerant. Ecce malitia, & astutia multorum modernorum hominum, à quibus simplices, & imperiti summopere debent sibi cauere, ne capiat eos in sermone.

S E C U N D O principaliter in presenti euāgelio fit mētio de ministrorum à phariseis ad Christum missorū doloſo qōne, seu interrogatione, cū aiunt. Magister, scimus, quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces, & non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hoīum. Dic ergo nobis, quid tibi uideatur, licet censum dari Cēsari, an non?

N O T A N D U M, quod predicti hoīes ex uerbis suis in multis se ostendunt culpabiles. Primò. n. si Christus p confessionē corū est magister, quare non relicto discipulatu phariseorum, qui erant pleni errore, efficiuntur ueri Christi discipuli. Secundò, si Christus est uerax, quare illi non credunt? Tertio, si uiam Dei in ueritate docet, quare non audiunt? Quarto mendacium incurrunt, cum dicunt. Et non est tibi cura de aliquo. Nam ut habetur Sap. 6. ipsi est cura de omnibus. primò enim illi est cura de insensibilibus, saltem illa inesse conseruando, etiam usque ad lapides. Secundò illi est cura de sensibilibus, ut puta, de bestijs terre illas pascendo, iuxta illud. j. ad Corinth. 9. Nunquid est uobis cura est Deo? Tertio illi est cura de rationabilibus, cuiusmodi sunt homines, pro quorum salute descendit de dextera Dei patris in utero uirginis. Quarto illi est cura de intellectualibus, cuiusmodi

ijsmodi sunt angeli, illos glorificādo in cælis. Bene ergo, & ueraciter dictum est de eo per sapientem, quod illi est cura de omnibus. Quintò blasphemant Christum, & per consequens Deum, eo quod ipse est Deus, & hoc cum dicunt. Nō enim respicis personam hominū. Per hoc enim illi auferunt à Deo plenam notitiam hominum, siue bonorum, siue malorum, cum tamen dicat scriptura Eccl. 13. Oculi Domini multo plus nitidiores super solem circumspectantes omnes uias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda. Item in psalm. Oculi eius super gentes respiciunt. Sextò inſidiosè Christum interrogant, proponentes ei quæſtionē perplexam, secundum eorū iudicium, & dicentes. Dic nobis, quid tibi uideat. Licet censum dari Cēsari, an non? Sed profectò inaniter sic Christum interrogant, quia ut hī Prouer. j. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, idest, hoīum oculatorum per discretionē, & pennatorū per uirtutū abūdantiā, qualis, sup. erat Christus. Vnde manifestè declarauit suam prudentiam in responſione, quā dedit discipulis phariseorum, cum ait illis. Reddite, quæ sunt Cēsaris, &c. Patet ergo, in quantis se ostendunt culpabiles, qui Christum inſidiosè interrogare præsumpserunt.

M O R A L I T E R. Per predictos discipulos phariseorū Christo adulantes multipliciter. Tū uocando eū magistrū, cuius tñ nolebant esse discipuli. Tum uocando eum ueracē, quem tamen in occulto dicebant fallacem. Tum uocando eum syncerum populi instructorem, quem tñ in occulto aserebant eiusdem populi seductorem. Tum afferendo eum non esse personarum acceptorem, contra quem tamen murmurabant, quod ad hominem peccatorem diuertisset, scilicet, ad Zachari domum, qui diues erat, & princeps publicanorum. Luc. 19. Ac si esset acceptor personarum, ut potest, præhonorando diuites, & principes populi. Tum proponendo illi quæſtionem, de solutione census, quasi uolentes ab eo de ueritate instrui, quæ tñ prætendebant capere in sermone, per pdictos, inquam, ministros phariseorū predictis modis Christo adulantes, designant quique adulatores, qui more predictorū applaudunt hoībus exterius ex uerbis, licet interius machinant aduersus eos malum, iuxta illud psal. Molliti sunt sermones eius, scilicet adulatoris, super oleum, & ip-

¶ sunt iacula, quia corda audientium uulnerant per uanā gloriam, quam accipiunt, cum audiunt se laudari. hinc. Esa. 3. dicitur. *Qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Vel sic. Molliti sunt sermones eius, scilicet, adulatoris, super oleū, per laudem, quam fecit de hominibus in ipsorum p̄ntia. Et ipsi, in quā, sermones, sunt iacula, per detractionē, quam idē adulator facit de eis dē hostibus in ipsorū absentia, quia cōi- ter magni adultores sunt magni detractores. Si uis loqui de adulatione, uide in opere nostro super confiteor, secunda parte, secundi tractatus. ca. 2. ubi agitur de lingua adula- toria. Et sic patet de secundo.

TERTIO, principaliter, in præsentī euangelio fit men- tio de iusta interrogantium Christum reargutione, & re- prehensione ab eodē Ch̄o. Ipse igit̄ cognita eorū nequitia, i. dolositate ait, *Quid me tentatis hypocrite? hypocrita nempe d̄ ille, qui aliud agit, & aliud simulat, uel qui aliud habet in ore, & aliud intendit in corde, cuiusmodi erant illi, qui missi fuerant à phariseis ad Ch̄m. Et ideo re^o uocauit eos Ch̄s hypocritas. Ostendite, inquit, numisma census, i. num- mū, qui pro censu soluitur. Cui cū illi obtulissent denariū, ait illis. Cuius est imago hæc, & superscriptio? Eos aut̄ sic in- terrogat, nō quia ignorat, scilicet, ut ad sermonē eorum cō- petenter r̄ndat. Dicunt ei. Cæsaris. s. Tiberij, sub quo passus est dominus. Vbi aduertendum ēm Hieron. q̄ omnes reges Romani à primo Caio Cæsare, qui imperium usurpauit, Cē- sares sunt appellati.*

MORALITER notandū iuxta illā Ch̄i interrogatio- nē. Cuius est imago hæc, q̄ est quadruplex imago, uidelicet. Dei, Diaboli, Sanctorum, Nephandorum.

PRIMO igit̄ est imago Dei. Et iterū ista est duplex. Pri- ma perfecta. Secunda imperfecta. Prima est filius in diuinis, y est perfecta, & expressa imago dei p̄ris, ut potē, ipsū p̄fē, integrē, & exp̄sē, representans, maximē cū sint unius essen- tiæ, & substantiæ. Si igit̄ querat̄ de filio in diuinis, cuius est imago hæc, r̄nderi p̄t uerē, & catholicē, q̄ est imago Dei pa- tris. Nam ut dicit Sap. 7. Ipse est candor lucis eterne, & spe- culum, sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis il- lius. Secunda imago Dei est imperfecta, & illa est homo, qui magis p̄t dici ad imaginē Dei, propter participatam simi- litudinem

ilitudinē illius, q̄ imago. Vnde p̄f. Deus qui similis erit tibi? quasi dicat nullus, saltē per equalitatem. Bene tñ reperit̄ ali- quid simile Deo per participationē, ut angelus, & hō, & hoc rōne aīa. Si igit̄ q̄rat̄ de imagine impressa naturaliter, & in- debilititer in anima rōnali, cuius est imago hæc, profecto re- sponderi potest, quod est imago Dei, iuxta illud Gen. j. Fe- cit Deus hominem ad imaginē suam.

VBI notandum, q̄ homo secundum animam dicitur et- se ad Dei imaginem formatus propter multa.

PRIMO quidem, quia sicut Deus est trinus in p̄sonis, & unus in essentia, ita anima rationalis est una, in se habens tres potentias inter se realiter distinctas, quæ sunt memoria, intellectus, uoluntas.

SECUNDO, quia sicut Deus est immortalis, iuxta illud. 1. ad Tim. 1. Regi saeculorum immortalis, &c. ita, & anima rationalis, iuxta illud Sap. 3. Iustorū aīa, in manu Dei sunt. Sequitur. Visi sunt oculis insipientium. i. infidelitū, & hereti- corum, mori, illi autem sunt in pace.

TERTIO, quia sicut Deus est inuisibilis, iuxta illud. 1. Iohan. 3. Deum nemo uidit unquam, scilicet, oculis corpo- reis, ita & anima rationalis est inuisibilis. Et propterea dicitur sp̄s, id est, spiritualis creatura. Et hoc manifestē apparet in morte cuiuslibet, ubi assistentes uident quidem corpus mori, sed minimē uident animam ab eo separari.

QUARTO, quia sicut Deus est ubiq̄ totus, & totaliter, iuxta illud Hierem. 23. Cælum, & terram ego impleo, dicit dominus, ita & anima rationalis est tota in toto corpore hu- mano, & tota in qualibet parte illius.

QUINTO, quia sicut Deus est omnino simplex, nullam habens compositionem, ita & anima rationalis, sic est sim- plex, quod non est composita ex materia, & forma, sed est ip- sa forma, quia anima rationalis, & caro unus est homo, ut dicit Athanasius in simbolo suo.

SEXTO, quia sicut Deus est infiniti ualoris, & inestimabile bonū, ita & aīa rōnalis est tātī ualoris, q̄ nō potuit redimi, nisi precio sanguinis Christi, qui est infiniti ualoris. Propterea nobis Christianis loquens diuus ille Paulus. j. ad Corinth. 6. dicit, Empti estis precio magno, & ideo glori- ficate, & portate Deum in corpore uestro. Dicit etiā Ber-

quod totus iste mundus in peccato unius anime estimari non potest, & Mat. 16. ait Christus. Quam commutationem dabit homo pro anima sua? q. d. Nullam. Ecce ualor anime rationalis, & ideo homo debet eam ualde caram habere, & solite e custodire. Patet ergo, quomodo homo secundum animam est ad imaginem Dei formatus.

NO T A N D U M autem iuxta predicta, quod prater predictam imaginem Dei in homine, quae est naturalis, & per consequens communis bonis, & malis, est alia imago gratiae, & uirtutis secundum quam soli boni dicunt esse ad Dei imaginem. De qua quidem imagine loquitur psal. dicens. In imagine pertransit homo. Notanter autem dicit pertransit, quia tunc dicta imago depingitur interius in homine, cum perfectè trã sit de statu culpae ad statum gratiae, & de uitio ad uirtutem. Parum est autem habere in se primam Dei imaginem. i. intellectum, memoriam, & uoluntatem, si non contingat habere secundam. i. gratiam, & uirtutem. Qui ergo haecenus fuit uirtuosus, studeat esse uirtuosus, ut de eo merito dici possit predictum uerbum psal. In imagine pertransit homo. Et sic patet de imagine Dei duplici.

SE C U N D A imago dicitur diaboli. Habet enim diabolus suam imaginem, sicut Deus, quam depingit in anima peccatrice, inde delendo o imaginem gratiae diuinae. In cuius figurã legitur. 1. Macha. 1. quod cum rex ille sceleratissimus Antiochus uenisset in Hierusalem, iussit coquinari sancta, & adificauit abominandum idolum super altare Dei, cui iussit offerri sacrificium. Ad propositum, rex Antiochus est Diabolus, qui est rex super omnes filios superbie, ut habetur lob. 41. Iste igitur rex ingressus in templum conscientie humane per peccatum, prophana illud in hunc modum. Nam primò inde aufert idolum Dei, siue imaginem gratie illius, & erigit in eo nequissimam imaginem suam. i. mortale peccatum. O quanta iniuria, & irreuerentia tunc fit summo regi, & omnipotenti Deo. O quantum hoc displicet cunctis habitatoribus Hierusalem. i. celi ciuibus. O quantum debet homo confundi, & merito perpetuò dñari, per cuius consensum hæc omnia fiunt in templo Dei, quod ipse est. Si ergo quaeretur tunc de imagine humane conscientie. Cuius est imago hæc. profectò responderi posset. Cæsaris, id est, Diaboli. Cæsar enim

interpretatur possidens principes. Et ideo rectè designat diabolum, qui principatur in anima peccatrice, in qua uidet imaginem suam, atque eam possidet. Da exemplum de ciuitate, in cuius introitu sunt affixa arma talis, uel talis principis, quae designant illam ciuitatem esse eius. Ita in proposito. O igitur charissimi deponite de templo conscientiarum uestrarum imaginem diaboli per cordis contritionem, & oris confessionem, & ibi affigite imaginem dei per operis condignam satisfactionem, ut cū ueneritis ad passagium mortis, & interrogati fueritis, cuius est imago hæc, quã sup. fertis in animabus uestris. merito dicere possitis hæc esse imaginem gratiae diuinae. Quod ubi ita fuerit, indubiè introduce mini in domum illius regis, cuius imaginem deseritis.

TE R T I A imago dicitur imago sanctorum. Solè enim imagines sanctorum depingi, & affigi in ecclesijs, & alijs locis, ut ad illas respicientes simplices, quasi ad libros suos eleuent corda sua in Deum, & sanctos illius. Hoc autem tanquam licitum approbat. Grego. prout recitatur de conf. di. 3. perlatum. ubi reprehendit episcopus Massiliensem de eo, quod fregerat imagines ecclesiae suae ab hac, quasi excusatione, ne adorari debuisset. Aliud (inquit) est picturam adorare, & aliud per picturam historiam, quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc & idiotis prestat pictura cernentibus, quia in ipsa ignorantes uident, quid sequi debeant. In ipsa legunt, qui scripturas nesciunt. Item. c. sequenti quod incipit. Venerabiles. sic dicitur. Venerabiles imagines Christiani Deos non appellant, neque seruiunt eis, ut dijs, neque spem salutis ponunt in eis, neque expectant futurum iudicium ab eis, sed ad memoriam, & recordationem primitiuorum eas uenerantur, & adorant, sed non seruiunt eis culto diuino, nec alicui creature. Hæc ibi, super quo dicit quod. non debemus adorare imagines sanctorum cultu diuino. i. latria, sicut neque ipsos sanctos, sed bene dulia. i. aliquam reuerentiam illis exhibere non propter se, sed ratione illius. quod representant. Valde ergo temerarij sunt quidam moderni prelati, quod iubent de ecclesijs imagines deponi, dicentes hoc sapere idololatriam. Contra quos dicimus hæc consuetudinem esse ualde religiosam. Vnde Cyrillus hierosolimitanus eps, prout annotatur in fine epistolaram

diui Aug. dicit tantus timor diabolo inest diui Hieronymi, ut et sue picture non audeat apparere. Nam si alicui corpori ab eo obfisso preciosa demonstrat ipsius Hic. imago, ab eodem continuo diabolus effugatur. Vnde refert ibi pulchra historiam de quadam moniali formosa, sed casta, circa cuius concupiscentiam accensus iuuenis quidam venit ad quendam incantatorem, rogans, ut sic ageret cum suo spiritu familiari maligno, ut posset ea abuti. Cumque ille super hoc requisisset dictum spiritum nequam, & ille appropinquasset camerę dicte sanctimonialis, non tamen potuit, nec ausus fuit illic ingredi, & hoc propter imaginem diui Hiero. ibi depictam. Ecce, quam bonum est, & utile habere in camera imagines sanctorum, & precipue B. Hiero.

ADVERTENDVM tamen quod circa ritum imaginum aliter, & aliter se habent Hebręi, Gręci, & Latini, Hebręi. n. imaginibus non utuntur, prohibente lege Exo. 20. que dicit. Non facies tibi omnem similitudinem eorum, que in uel in terra, uel in aqua, uel sub terra sunt. Itē ibidem. Non facies sculptile, neque imagines. Idem habetur Leui. 26. item. Deut. 4. Gręci imaginibus quidem utuntur, sed tantum ab umbilico, & supra ut tollatur occasio stultę cogitationis. Latini autem utuntur imaginibus propter causam dictam.

QUARTA imago dicitur imago nephandorum uirorum, ac mulierum, ut puta, Mercurij, Iouis, Veneris, Minerę, & huiusmodi. Similiter sæpe in nonnullis picturis, aut tapetis depinguntur multa nephanda, & dissolutione plena, que et mentes ferreas emollire possent ad illecebram. Et hæc communiter habentur in Aulis, & Thalamis Principum, utinam non prelatorum, ecclesiasticorum. Mentior, si non uidi in uigilia Paschę propter reuerentiam festi similia affligi parietibus cuiusdam insignis ecclesię. Quod cum uidissem, & horruissem procuravi talia deponi, & unde allata fuerant reportari. Et sic patet de tertio.

QUARTO principaliter in presenti Euangelio fit mentio de proposito questionis solutione, que querebatur a ministris Pharisęorum. Si licet tributum dari Cęsari, an non? Hic ergo respondet Christus dicens. Reddite, que sunt Cęsaribus, Cęsari, & que sunt Dei, Deo.

CIRCA quod notandum, quod prædictum uerbum potest exponi tripliciter, uidelicet,

Literaliter,

Literaliter, Moraliter, Allegoricaliter.

PRIMO igitur literaliter ad hunc sensum Reddite, que sunt Cęsaribus, Cęsari. tributa, & uectigalia dñis uestri tēporalibus, ut possint comodē defendere rempublicam. Et reddite, inquam, que sunt Dei, Deo. scilicet, decimas, & oblationes iuxta illud Malac. 3. Inserte omnem decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea, dicit dominus. Vel reddite, que sunt Dei, Deo, scilicet, honorem, reuerentiam, & deuorum famularum. Et hoc est, quod loquitur Apost. Ro. 13. dicens. Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui uectigal, uectigal, cui honorem, honorem.

SECUNDO moraliter. Pro quo notandum, quod hominum duo sunt genera. Primi sunt, qui reuertuntur peccata sua in Deum directę, ut sunt illi, qui dicunt. O si Deus uoluisset, ego non essem subiectus tali, uel tali peccato. Aliqui et indirectę, ut sunt, qui attribuunt malam inclinationem suam ad hoc, uel illud peccatum, constellationi, siue influentię cęlesti. Sed contra hos loquitur dñs dicēs. Reddite, que sunt Cęsaribus, Cęsari. i. attributis mala opera uestra non Deo, neque syderibus, sed potius male uoluntati uestrę. Secundi sunt, qui ex operibus de genere bonorum, quod interdum faciunt, appetunt gloriã, & laudem humanã, tanquam non intelligentes huiusmodi opera principalis esse à Deo, quam ab eis. Contra quos et loquitur dñs dicēs. Reddite, que sunt Dei, Deo. Et. 1. ad Tim. 1. Regi scęludor immortalis, inuisibilis, soli Deo honor, & gloria. Item. 1. ad Cor. 10. Omnia in gloriam Dei facite. Dicat ergo ad dominum, qui opera de genere bonorum faciunt, illud psalm. Non nobis domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

TERCIO Allegoricaliter de damnandis, & saluandis. In finali nempe iudicio facta congregatione bonorum, & malorum in uallis Iosaphat medio, factaque separatione eorum dem ab inuicem, completo quolibet examine, & sententia super utrisque data, dicit Iudex Christus Angelis sanctis iustitię sue ministris. Reddite, que sunt Cęsaribus Cęsari, id est, malos diabolo, & bonos Deo. Et hoc est, quod parabolice locutus est Christus Marth. 13. dicens. Congregate uos, supermessores, id est, Angeli primum Zizania, & alligate in fasciculos ad cõburẽdum, triticum autem congregate in horreum meum. Simus ergo charissimum triticum purum, & mundum, ut tam

sem mercamur congregari in horrenum domini, idest, in celum. Præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, & cæter.

Dominica vigesimaquarta post Trinitatem, Sermo primus de Epistola.

RATES, non cessamus pro uobis orantes, & postulantes, ad Colo. Solent pareres plurimum sollicitari de filijs suis, nedum presentibus, uerum & absentibus, ita ut dicat scriptura E. a. 49. quod mulier non potest obtinere infantem suum. Et ubi dicti parentes fuerint boni, & uirgosi, non tantum sollicitantur de profectu corporali, aut temporali filiorum suorum, quantum de eorum profectu spirituali. Et de hoc habemus historiam de illa sanctissima matrona Monica matre Beati Augustini, quæ supra modum sollicitabatur de spiritali salute dicti filij sui, priusquam ad fidem catholicam conuerteretur. Vbi ergo filij sunt absentes, solent boni, & pij parentes pro eis fundere preces, & postulantes, ut dignetur dominus eos conseruare à malo. Solent etiam quandoque ad eos scribere monentes illos, ut bene, & laudabiliter se regant. Hunc autem modum tenuit Beatus Paulus erga Colossenses, quos uocat in presenti epistola fratres, & hoc ex nimia charitate, quam gerebat ad eos, cum tamen realiter essent spirituales filij eius, non qui dem immediari, sed mediati, utpote filij filiorum eius, scilicet, Archippi, & Epaphræ discipulorum ipsius Pauli Nam ut dicit Hiero. in prologo super epistolam ad Colossenses, ad hos non accessit in propria persona Apost. sed misit ad eos Archippum discipulum suum, similiter & Epaphræ, ut testatur ipsemet Apostolus circa principium primi capi. dictæ epistolæ ad Colossenses. More ergo pij patris scribit ad prædictos Colossenses, & consequenter ad omnes Christi fideles, simul orans pro ipsorum salute, cum iam esset ligatus, & in carceratus apud Ephesum, ut dicit idem Hieronym. ubi super dicitur, Fratres non cessamus pro uobis orantes, & postu-

lantes,

lantes, ut dicitur in themate præmissio.

IN præsentem ergo epistola Apostolus tria principaliter facit. Nam.

Orat, Informat, Ordinat.

PRIMò igitur orat pro Colossensibus, & consequenter pro uniuersis Christi fidelibus dicens. Fratres nõ cessamus orantes corde, & postulantibus ore, pro uobis. scilicet pro uestra salute, ut. scilicet dñs, qui incepit in uobis opus bonum, dignetur illud cõtinuare, & perficere. Dicit ergo Apost. Colossensibus scribens. Non cessamus, non quidẽ quasi continue, sed horis, & tẽporibus opportunis, pro uobis orantes simpliciter, & postulantibus instanter. Orantes, inquit, pro bonis grẽ impetrãdis, & postulantibus pro bonis glorię obtinendis. Vbi notandum, quod oratio, & postulatio in hoc differit, quia oratio est simplex petitio. Postulatio uerò est cũ allegatione petitio. Cõuenienter et Apo. præmittit orationẽ postulationi, quia oratio debet præcedere postulationem, ut. scilicet deuotè petens aliquid à Deo exaudiatur. Da exemplum de illis, qui cum uolunt aliquid petere à principe, præmittunt persuasionem, mut eum inclinant ad dandum, quod petitur.

NOTANDVM est autem, quòd tria personarum generameritò dicere possunt cum Apo. Non cessamus pro uobis orantes, & postulantibus, quæ sunt.

Deuoti prælati, Spiritus afflicti. Omnes glorificati.

PRIMò igitur deuoti prælati meritò dicere possunt subditis suis. Non cessamus pro uobis orantes, & postulatẽs. Ad hoc enim tenentur, tũ rõne officij, tum rõne beneficij, siue sustentationis temporalis, quam ab eisdem subditis percipiunt. Hinc. i. q. i. ipsi sacerdotes, dicit Alexander Papa. Ipsi sacerdotes pro populo interpellant, sup. de iure, uel de facto, & peccata populi comedunt, idest, oblata pro peccatis, ut dicit gl. quia suis precibus ea delent, atque consumunt. Qui quantum digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. Hęc ibi. Taliter autẽ sine cessatione orabat pro suis subditis ipsemet Paulus, prout in alio passu, uidelicet. Ro. i. Romanis scribebat dicens. Sine intermissione memoria uestrĩ facio semper in orationibus meis. Similiter sine cessatione orabat sanctus ille propheta Samuel dominiũ pro populo Israelitico, prout ipsemet testatur. i. Re. 12.

Vu 4 dicens,

dicens. Absit à me hoc peccatum in dño, ut cessem orare uobis. Sed, proh dolor, hac repestate multi plati, nec pro se, nec pro subditis debitas fundunt ad dñm orationes, eò q̄ tm̄ immergant circa negocia seclularia, & uanitates huius seculi, q̄ uix soluunt officium ordinarium, non sine graui iactura salutis animarum suarum.

S E C V N D ò Spūs afflicti. i. anime in purgatorio existētes merito possunt alloqui uiuētes, & maximē eos, qui pro illis interdum orant, & dicere, Non cessamus pro uobis orātes, & postulātes. Quāuis. n. aīz in purgatorio existētes non possint orando, aut postulando, aliquid apud Deū pro se impetrare, p̄nt tñ pro alijs. Et ad hoc solet adduci ex eplū de con dñato ad mortē, qui pro se postulando nihil proficit, sed bñ pro alijs, ut potē, pro uxore, aut filijs, eos cōmendando iustitij, ita in proposito. Meritò ergo dicere p̄nt dictę aīz uiuētibz in hoc seculo, & pro illis interdū orantibus. Nō cessamus pro uobis orātes, & postulātes. Hic in proterbio dī. Qui pro alio orat, s. pro spiritu in purgatorio existente, pro seipso laborat. Et istud debet nos ualde incitare ad orandū libenter pro defunctis.

T E R T I ò oēs regnātes in celo, t̄a angeli, q̄ ceteri sc̄i merito dicere p̄nt ad sup̄lites. Fratres non cessamus pro uobis orātes, & postulātes. Quod. n. ipsi bñ orent pro uiuētibz, & p̄cipuē pro sibi deuotis famulis, ambigit nemo. Ad quod ē faciendū, hortantur eos sigillatim dicētes, Sācta Maria ora pro nobis. S. Michael ora pro nobis. S. Ioh. Bapt. ora pro nobis, & sic de alijs. De hoc ē historiā habemus. 2. Mach. 15. de Onia, qui fuerat summus sacerdos legis Iudeorum, atq; uir totius sanctitatis, qui post mortem apparuit Iudę Machabeo, protendens manus in celū, & orans pro uniuerso populo Iudeorum. Tum ē eidem Iudę apparuit alius homo magni decoris, de quo dixit ad eū Onias. Hic est frater tuus amator, & populi Israel. Hic est, qui multū orat pro populo, & uniuersa sancta ciuitate, Hieremias Propheta. Ex qua historia pater intantum.

C A V S A autem, quare incessanter sancti orant pro nobis est duplex. Prima eorum charitas. Non enim minori charitate ducuntur ad nos, ipsis nūc regnantibus cū Deo in celis, q̄ cum adhuc ambularent in terris. Et tamen tunc tanta charitate

ritate afficiebantur alijs hominibus, q̄ etiam diligebant nondum amicos, uerum etiam inimicos, pro quibus etiam orabant dñm, obseruantes illud dñi p̄ceptum Mart. 6. Orate pro persequentibus, & calumniātibz uos. Igitur à fortiori orant pro eis in celo. Secunda causa, siue ratio est desiderij, quod habent de secunda stola induenda. i. de expectatione futurę resurrectionis corporum suorum. Sciunt enim pro certo, q̄ non induentur p̄dicta secunda stola, quousq; numerus electorum fuerit cōpletus. Qui ut citius cōpleat, non cessant orare, & postulare apud dominum de cælis pro fratribz uiuentibus in hac ualle miserie. Patet ergo de triplici sensu p̄dictę propositionis Apostoli, ubi ait. Fratres non cessamus pro uobis orātes, & postulātes. Et per cōsequēs de primo puncto p̄sentis sermonis.

S E C V N D ò principaliter Apostolus in p̄senti epistola informat Coloſſ. & consequenter quoſq; fideles, qualiter se habere debeat, simul orās, ut ita fiat. Modus aut talis est, ut.

- De i uoluntate agnoscant,
- Dignę, & iustę ambulent,
- In opere bono fructificent,
- In scientia Dei crescant,
- In uirtute permaneant,
- Aduersa uirtuosę tolerant.

P R I M ò igitur apostolus docet nos, & hortat ut Dei uoluntatē agnoscamus, dicens. Impleamini agnitione uolūtatis Dei, ut. s. plenē cognoscatis, quid Deus uelit, & qd nō, ut dicit interl. Er reuera, ut dicit gl. ord. magnum est plenē scire, quid Deus uelit in omnibus rebus, tam actiue, quam contemplatiue uirę.

Q V A E R I T U R ergo, utrum possimus plenē agnoscere uoluntatem Dei? v̄ q̄ non, quia hoc esset eā comprehendere, quod est impossibile. Responſio. Aliter agnoscent Dei uoluntatē uiatores, & aliter comprehensores. Viatores nempe eam nō agnoscent, nisi à posteriori, ut potē, per effectus, aut per sacrā scripturā, siue ēt per lumen naturale, de quo in psal. Signatum est super nos lumē uultus tui domine. Cōprehensores uero eam cognoscent intuitiue, nudę, & clarę, quod est plenē, & perfectē eam cognoscere, quamuis ipsam non cōprehendāt, quia non est necessē, q̄ cognoscāt quicq̄

Deus uult, sed tantum quicquid Deus uult eos cognoscere de uoluntate ab eo. Et hoc est quodammodo impleri agnitione uoluntatis Dei. Viatores autem tunc implentur agnitione uoluntatis Dei, dum cognoscunt, quid Deus uelit eos uelle, ut sunt præcepta ad salutem necessaria, & quid velit eos non uelle, ut sunt prohibitiones, quæ importantur per præcepta negatiua, ut pote. Non furtum facies. Non mechaberis. Non falsum testimoniū dices, & huiusmodi. Impleamini ergo charissimi agnitione uoluntatis Dei, ad sensum datum, ut sciatis, quæ sit uoluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta, ut habetur ad Rom. 12. Impleamini, inquam, in omni sapientia, id est, perfecta cognitione rerum, quæ pertinet ad uitam actiuam, & intellectu spirituali, id est, cognitione rerum, quæ ad contemplatiuam pertinent uitam. Et nota, quod Apostolus non dicit. Impleamini agnitione scientiæ humanæ, quia talis scientia inflat, ut ait idem Apostolus. 1. Cor. 8. Sed agnitione uoluntatis Dei, quæ est de pertinentibus ad salutem.

QUÆRITUR ergo circa hoc, quid cognoscere debeamus de uoluntate Dei erga nos? Respondetur, quod debemus tria cognoscere, quæ sunt ad salutem summè necessaria, ut pote, sine quibus non est salus, & cum quibus indefectibiliter habetur salus. Hæc sunt principium, medium, finis. Principium est, ut à peccato resiliamus, & bonum faciamus. De quibus duobus simul loquitur Psal. dicens: Declina à malo, & fac bonum. De istis etiā duobus pariter loquitur Apostolus The. 4 dicens. Hæc est uoluntas Dei sanctificatio uestra, ut abstinearis uos à fornicatione, &c. Medium est, ut de bono in melius proficiamus. Et de hac uoluntate Dei dicitur in Psal. Ia uoluntate tua deduxisti me, sup. de minori bono ad maius bonū. Vnde Apost. 1. ad The. 4. Rogamus uos fratres, ut abundetis magis. Finis uero est consummatio uitæ in statu salutis. Vult enim Deus, ut in bono usq; in finem perseueremus, & tunc dabit nobis gloriam æternam. Et de hac uoluntate dicit Apostolus. 1. ad Tim. 2. quod Deus uult omnes homines saluos fieri. Hæc sunt ergo, quæ agnoscere debemus de Dei uoluntate.

SECUNDO Apostolus informat Colossenses, & quosq; fideles, ut dignè, & iustè ambulent, cum ait. Ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes. Ille autem dignè ambulat, qui

qui bene operatur, sicut decet tantum Dominum, qualis est Deus. Filius enim regis si facit aliquid indecens Regi maiestati, non ambulat dignè. Cum ergo simus filij Dei, consequens est, ut ambulemus sicut, dignum est. Hoc enim confert ad Dei honorem, quia compositus princeps debet compositam habere familiam. Hinc Apostolus Ephes. 5. ait. Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi.

NOTANDUM ergo, quod Apostolus in uerbis prædictis hortatur nos præcipue ad duo, uidelicet, ad dignè ambulandum, & ad per omnia Deo placendum.

QUANTUM igitur ad primum notandum, quod homines in hoc mundo degentes sunt in multiplici differentia.

PRIMI sunt negligentes, qui uolunt stare, & non proficere. Sed nouerint tales, quod in uia uitæ non progredi regredi est, maximè cum nihil hic in eodem statu permaneat, ut dicit Bern. ser. 2. in purificatione Beate Virginis. Dicit etiam idem Bern. Epistola. 2. 51. quod nolle proficere deficere est.

SECUNDI sunt recidiuantes, qui post confessionem redeunt ad uomitum, more porcorum, atq; canum. Tales autem figurantur per filios Israel, qui cum iam essent prope terram promissionis, noluerunt reuerti in Aegyptum, dicens. Constituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum: Numeri. 14. Sed attendant tales, quod uxor Loth retro respiciens, dum subuerteretur Sodoma, cōuersa est in statuum salis, ut habetur Gen. 19. ut discamus, quàm malum sit respicere post peccata sua affectu redeundi ad illa. Hinc etiam ait Christus Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

TERTII sunt ambulantes uersus infernum, ut mali, & peruersi, quos Apostolus appellat inimicos crucis Christi, Phil. 3. dicens: Multi ambulant, quos sepe dicebam uobis, nunc autem, & stens dico inimicos crucis Christi, quorum finis interitus. Ex hoc ergo ultimo uerbo patet, quod tales ambulant uersus infernum. Tales ergo tandem dicent, cum, scilicet, erunt in inferno, illud Sap. 5. Lassati sumus in uia iniquitatis, & ambulauimus uias difficiles.

QUARTI sunt ambulantes rectè uersus cælum, ut boni, & uirtuosi, de quibus Esa. 40. Ambulabunt, & non deficient. Tales etiam figurantur per illa quatuor animalia, quæ

vidit Ezechiel in spiritu, quæ ambulabat ante facies suas, & non reuertebantur, cum incederet. Ezech. 1. Ad taliter autem ambulandum monuit Dominus sanctus illi senem Abraham, utpote, iam nonaginta nouem annorum, dicens illi illud Gen. 17. Ambula coram me, & esto perfectus. Ex quo pater, quod homo, quantūcunq; senex, debet semper ambulare uersus cælum per uitæ meritum, nec debet quiescere, quousq; eius spiritus reliquerit corpus. Nota de illo sancto patre Arsenio, de quo legitur in uitis patrum, quod cum iam esset senio confectus, orabat tamen Dominū dicens: Domine nō me derelinquas, quia nihil boni feci coram te, sed præsta mihi secundum magnam benignitatem tuam, saltem modò habere bene uiuendi principia. Et nota, quod soli illi, qui ambulat uersus cælum, dignè ambulant, prout admonet Apostolus.

QUANTVM ad secundum, in quo nos admonet idem Apostolus ad placendum Deo per omnia, notandum, quod homines se habent in triplici differentia circa hoc.

PRIMI sunt, qui toto studio sollicitantur, quomodo possint placere mundo, & de placendo Deo nullo modo cogitant, neque est illis curæ, ut sunt homines mundani, & qui quarunt gratiam aliorum, utpote, principum, & magnatum, cum tamen dicat Apostolus ad Gal. 1. Si, inquit, adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Et nota, quod dicit, si adhuc, per quod innuit, quod aliquando hominibus placuit. Hoc autem fuit ante conversionem suam, quando quidē persequebatur Ecclesiā Christi: Nam ut de eo legitur Act. 8. tunc deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens uiros, ac mulieres, tradebat in custodiam. Item de eodem legitur tibi supra. 9. ca. quod accessit ad principem sacerdotum, & petijt ab eo Epistolam in Damascum ad synagogas, quæ supp. illic erant, ut si quos inuenisset huius uic uiros, ac mulieres, id est, quosq; Christianos, uinctos perduceret in Hierusalem. Nulli autem dubium, quod tunc placeret Paulus Iudæis, & displiceret Deo, quia ut habetur Iac. 4. Qui cuius uoluerit esse amicus huius seculi, inimicus Dei constituetur. Taliter etiam studebat placere hominibus Herodes rex, de quo legit Act. 12. quod cum occidisset Iacobum fratrem Iohan. gladio, & uideret, quod in persequendo Ecclesiam Christi placeret Iudæis, apposuit apprehendere, & Petrū. Quē cum apprehendisset,

misit

misit in carcerē. Sed qualiter illi successerit, audiamus. Nam non multo post cōsumptus à uermibus expirauit. Absit ergo à nobis charissimi, ut uelimus placere hominibus, & nō Deo.

SECUNDI sunt, qui uolunt quidem placere Deo in aliquibus, sed non per omnia, ut sunt illi, qui libenter ieiunant, sed tamen odium, & rancorem non deponunt, de quibus loquitur scriptura Esa. 8. dicens. Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis. Tales etiā sunt multi uiri lubrici, qui credunt per modicas elemosinas, quas faciunt placere Deo, & tandem inuenire apud eum animam. Contra quos loquitur Greg. in suo pastoral. ca. 44. dicens, quod tales iustitiam Dei uenalem estimant, quandoquidē pro peccatis nummos tribuentes arbitrantur se posse inultē peccare. Tales etiā sunt multi auari, raptores, & usurarij, qui similiter modicis elemosinis arbitrantur se placere Deo, & liberare se à maximis iniquitatibus suis. Sed non erit talem, quod bonum consistit ex integra causa, malum autē ex singularibus defectibus. Tales ergo sunt similes militi, qui postquam offendit principē, uellet eum placare genua coram eo flectendo, & similiter in facie ipsius turpiter spuendo. Contra tales ergo loquitur Dominus figuratiuē. Leuit. 19. item Deut. 22. dicens. Non indueris ueste quæ lana, linoq; cōtexa est, id est, cōuersatione, partim bona, partim mala. Item cōtra tales similiter loquitur idem Dominus Hiere. 12. dicens. Nunquid auis discolor hereditas mea mihi? Ac si aperit diceret Dominus: Nolo seruos meos partim seruire mihi, partim & diabolo.

TERTII sunt ueri perfecti, qui toto corde querunt placere Deo, scilicet, in omnibus, & per omnia sibi possibilis, & præsertim, quæ sunt ad salutem necessaria. Præctica, quomodo laici per omnia placent Deo, quando omnia, quæ præcepta sunt illis, faciunt. Similiter Ecclesiastici per omnia placendo Deo, quando uiuunt conformiter ad statum suum. Idem præctica de religiosis. Item de iudicibus, & aduocatis. Item de principibus, & nobilibus. Item de mercatoribus, & ceteris statibus hominū. Et sic patet de intellectu illius propositionis, & exhortationis Apostoli in præsentī Epistola dicens: Ambuletis dignè Deo per omnia placentes.

TERTIO Apostolus informat nos, & hortatur in præsentī Epistola, ut in bono opere fructificemus, cum ait.

Ita

In omni tempore bono fructificātes. Non ergo sufficit adultis ad salutem, ut habeant gratiam, & charitatem, ceterasq; uirtutes, quantum ad habitum, nisi etiam fructificent per exercitium boni operis tempore, & loco, & hoc quo ad Deum contemplationi, & deuotioni uacando, quo ad seipfos puritati conscientiarum suarum intendendo, quo ad proximos necessitatibus eorum subueniendo. Ecce, quomodo adulti debent in omni bono opere fructificare. Quod etiam consilium idem Apostolus. 2. ad Cor. 6. dicens. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros in multa patientia, in ieiunijs multis, in castitate, &c. Debent etiam fructificare Christi fideles in omni bono opere, quo ad se primum, scilicet, per bonorum operum multiplicationem. Similiter quo ad proximos suos, tum per fructuosam instructionem, & informationem, tum per bonæ uitæ exemplaritatem.

CIRCA hoc ergo notandum, quod homines, qui sunt, uelut arbores euescē, circa fructificationem se habent in triplici differentia, sicut & arbores naturales. Nam.

Quidam sunt steriles, & sine fructu, ut ociosi.

Quidam afferunt fructum amarum, ut uitiosi.

Quidam afferunt fructum dulcem, ut uirtuosi.

PRIMÒ igitur homines quidam sunt, quasi arbores steriles, & infructuose, cuiusmodi sunt ociosi, pigri, & negligentes, quibus minatur dominus æternum incendium Mat. 3. dicens. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, inquam, per mortem, & in ignem æternum projicitur. Quod etiam innuit idem dominus Luc. 13. ubi inducit parabolam de homine habente ficulneam plantatam in uinea sua, qui cum uideret, quod non afferebat fructum, dixit ad cultorem uineæ. Succide illam, ut quid etiam terram occupat? super quo dicit Ambro. quod ille terram occupat, qui locum, quem tenet, bonis operibus non exercet Et certe dictam comminationem ualde timere debent multi diuites huius sæculi, qui se non exercent, nisi forsitan in comessationibus, & ebrietatibus, aut ludis, & sæculi uanitatibus. Tales nempe pro solatio suo solent quandoque sedere ante fores domorum suarum, ut aspiciant transeuntes, quibus merito potest dici illud Matth. 26. Quid hic statis tota die ociosi? Taceo de prælatis, qui non uidentur solliciti de ouibus suis, sed

sed eas committunt uicarijs, & officarijs, ut commodius uacent suis uoluptatibus. Et certe non uellem mori in pelle eorum. Attendant ergo ad seipfos, & ad gregem sibi commissum, de quo in propria persona, & non per uicarios reddent rationem.

SECUNDÒ aliqui sunt, qui quasi arbores siluestres afferunt fructum amarum, ut uitiosi, & peccatores, quia ut habetur Matth. 7. Omnis arbor mala fructus malos facit. Hinc est, quod Apostolus ad Rom. 14. dicit, quod omne, quod non est ex fide, peccatum est. Super quo dicit gl. quod omnis in fidelium uita peccatum est. Quod exponens B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 4. dicit, quod hoc intelligitur, quando illi aliquid operantur ex infidelitate. Aliàs possunt infideles bene operari moraliter. Probat autem Christus ubi supra, quod peccatores, in eo quod peccatores, afferant semper fructum amarum, idest, mala opera, & ad hoc adducit talem similitudinem dicens. Nunquid colligunt, sup. homines, de spinis uuas, aut de tribulis ficus? Quasi dicat non. Sic, inquit, arbor mala non potest fructus bonos facere, idest, homo malus manens malus, uel uoluntas mala manens mala non potest fructus bonorum operum facere. Practica, de fructibus malis, quos affert arbor mala, cuiusmodi sunt blasphemiarum, periuria, mendacia, adulteria, homicidia, furta, & huiusmodi.

TERTIÒ sunt, qui quasi arbores domesticæ afferunt fructum dulcem, & suauem coram Deo, & Angelis eius, ut sunt homines iusti, & boni. Nam teste saluatore, ubi supra. Arbor bona fructus bonos facit, idest, homo bonus, siue bona uoluntas producit fructus bonorum operum. In cuius figuram dicitur. Leui. 26. quod pomis arbores replebuntur, idest, boni, & iusti homines bonis fructibus replebuntur, iuxta illud ad Phil. 1. Repleti fructu iustitiæ. Et nota, quod hic capitur iustitia, ut est omnis uirtus. Est ergo sensus. Repleti fructu iustitiæ, idest, bono opere, quodcumque sit illud. Ad quod etiam nos hortatur Apostolus in uerbis præmissis, cum ait. Estote, sup. in omni bono opere fructificantes.

QUARTÒ idem Apostolus informat nos pariter, & hortatur, ut in scientia Dei crescamus. Crescentes, inquit, in scientia Dei, idest, in cognitione diuinitatis, ut exponit gl. interli.

interli. Non autem admonet nos Apostolus, ut crescamus in scientia mundana, quia inflat, ut habetur. 1. ad Corinth. 8. Nam tales, in quibus est huiusmodi scientia, crescunt, sicut uesica porci, cum inflatur. Item sicut faccus, cum repleretur paleis. Propterea Sap. 14. dicitur, quod uani sunt omnes homines in quibus non est scientia Dei. Sed quid est proprie scientia Dei? Certè est cognitio diuinorum præceptorum, ut pote, cognoscere, quæ sunt agenda, & fugienda conformiter ad Dei uoluntatem. Vel dic, quod crescere in scientia Dei, est magis, ac magis radicari in fide, quæ est de Deo, & per quam Deus à nobis in uia cognoscitur. Et de tali scientia loquitur scriptura sacra in pluribus passibus, utpote. Sap. 15. ubi dicitur. Scire te, iustitia est consummata. Item Hiere. 9. In hoc gloriatur, qui gloriatur, scire, & nosse me. Item. 1. ad Cor. 2. Non indicaui me aliquid scire inter uos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Ac si diceret Apo. Quam uis sum in lege peritus, & multa scientia, his tamen præfero scientiam, id est, fidem, quæ est de Christo Iesu crucifixo. Et hoc est contra multos, qui multas scientias humanas habent, tamen non sunt multum stabiles in fide, & qui parum meditantur, siue contemplantur Christi passionem, cum tamen in tali contemplatione consistat salus hominis. Nec est etiã quæcunque scientia, tam Deo grata, qualis ista. Eam ergo habeamus, & in ea crescamus.

QUINTO Apostolus hortatur nos, & informat, ut in bono uirtutis permaneamus, & corroboremur, cū ait. Sitis, sup. in omni uirtute confortati, id est, in bono confirmati. glo. interli. ne relabamini in peccatum. Et quamuis homo ex se non possit à Deo confirmari in bono, quin faciliè, & citò relabatur in peccatum, maximè cum sit spiritus uadens, & nõ rediès, hæc tamen potest cum Dei adiutorio. Et hoc est, quod tangit Apostolus, cum subdit dicens. Secundum potentiam claritatis eius. Quasi dicat. Hoc potestis secundum, quod per potentiam suam Deus uos illuminat in sua clara cognitione, scilicet, per fidem, quæ est claritas creata. Potest etiam hoc intelligi de claritate increata, quæ est filius in diuinis, ita ut sit sensus. Secundum potentiam claritatis eius, id est, potestis in bono uirtutis confirmari, secundum quod ille potest uos confirmare, qui est claritas Dei patris, scilicet, eius filii,

filii, de quo dicit Apostolus ad Hebr. 1. quod est splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, scilicet, Dei patris, cui est similis, & æqualis in substantia, siue in essentia.

SEXTO idem Apostolus informat nos, & instruit ad malitolerantiam, cum subdit. In omni patientia, & longanimitate, cum gaudio, sitis, sup. confortati, siue confirmati. Circa quod notandum, quod debemus tolerare mala, & quæque aduersa tripliciter, prout tangit Apostolus in prædictis uerbis, uidelicet.

Patienter, quia in omni patientia.

Perseueranter, quia in longanimitate.

Lætanter, quia cum gaudio.

PRIMO igitur debemus tolerare aduersa patienter. Nõ quidè tantum aliqua, sed omnia, quia in omni patientia. Et hoc est contra multos, qui habent patientiam in aliquibus aduersis, sed non in omnibus, in hoc dissimiles sancto illi Iob, qui est multa, & grandia aduersa passus fuerit, tam in bonis fortunæ, utpote, in amissione temporalium bonorum, quàm in bonis naturalibus, utpote, in amissione filiorum suorum, quàm etiam in bonis corporalibus, quia percussit eum Sathan ulcere pessimo à planta pedis usq; ad uerticem capitis, ita ut testa saniem raderet sedens in sterquilinio, tamen in omnibus patientiam habuit, & seruaui. Eiusdem. 2. Hunc igitur patientissimum uirorem imitari debemus, prout nos admonet Apostolus Iacobus dicens. Sufferentiam Iob audistis, scilicet, quanta sustinuit aduersa, & ideo cum debetis imitari. Sed profectò, ut dicit Ambro. super psalm. Beati immaculati. Rarus Iob hodie inuenitur in terris. Item ad habendum patientiam in omnibus nos admonet Apostolus. secunda, ad Cor. sexto. dicens. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros in multa patientia. Sed profectò multi parati sunt ferre patienter aduersa huius sæculi pro lucro temporali, qui pro lucro spirituali, id est, pro salute animarum suarum non uellet tolerare centesimam partem. De quibus loquitur Grego. lib. decimono. mora. & similiter recitatur in decre. di. 47. omnes. Omnes, inquit, huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cœlestibus uerò debiles. Nam pro temporali gloria usq; ad mortem tolerare appetunt, & pro

Scr. Do. G. Pp. Pars Actiua. X x spe

spe perpetua, nec parum in labore quidem subsistunt, & cetera.
 SECVNDÒ debemus tolerare aduersa perseueranter, quia in longanimitate. Sunt enim multi, qui ad tempus patientiam debitam seruiant, sed successu temporis etiam citò eam perdunt, & dimittunt, prout pulchre insinuat Greg. in suo pastora. c. trigefimotertio. ita dicens. Euenire plerumque patientibus solet, ut eo quidem tempore, quo uel aduersa patiuntur, uel contumelias audiunt, nullo dolore pulsantur, sed cum post paululum hæc ipsa, quæ pertulerunt, ad memoriam reuocant; igne doloris se inflammant, argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem, quam tolerantibus habuerant, retrahentes in malitiam uertunt. Huius autem permutationis causa est, quia tempore confictus callidus aduersarius bellum contra utrumque mouebat, unum inflammans, ut contumelias prior inferret, alterum prouocans, ut lesus contumelias pro contumelijs redderet. Sed postquam superauit eum, qui contumelias dedit, eo relicto, & uicto, toto conatu aggreditur illum, qui patiens fuerat. Et quem commouere in ipsa contumeliarum iaculatione non potuit aperto certamine, interim quiescens aptum deceptionis tempus inquirere. Quietis ergo tempore ad uictoris animum redit, & uel rerum damna, uel iniuriarum iacula ad memoriam reducit, atque cuncta, quæ sibi illata sunt, uehementer exaggerans intolerabilia ostendit, tantoque merore mentem conturbat, ut plerumque uir patiens post uictoriam se non reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere, si occasio præbeatur, querat. Hæc Greg. Deinde ipse idem comparat tales illis hominibus, qui postquam surrexerunt de graui infirmitate, in interdum à modica febre superueniente occiduntur. Tales ergo (ut ad propositum redeamus) non tolerant aduersa perseueranter, siue longanimitate.
 TERTIÒ debemus tolerare aduersa lætantes, quia cum gaudio, inquit, Apostolus, iuxta illud Iac. 1. Omne gaudium existimate fratres, cum in uariis tentationes, id est, in uarias aduersitates, per quas tentantur homines, incideritis. Tali ter autem tolerabant aduersa Christi Apostoli, de quibus legitur Act. 5. quòd cum fuissent flagellati in consilio principum iudeorum, eò quòd prædicarent nomen, & fidem Christi, fuissetque illis prohibitum, ne ulterius de hoc prædicarent,

illi ibant gaudentes à conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Patet ergo, quàm multipliciter, & de quibus nos informat Apostolus in secunda parte præsentis epistola.

TERTIÒ principaliter idem Apostolus in fine eiusdem epistolæ ordinat omnia prædicta ad Christi honorem, cum ait. In Christo Iesu domino nostro. Ac si diceret. Omnia, quæ supra dicta sunt, & de quibus specialiter uos Colossenses informauimus, sint dicta ad honorem domini nostri Iesu Christi, iuxta illud ad Rom. 11. Ipsi honor, & gloria in sæcula sæculorum Amen. Et per hoc instruimur omnia in gloriam Dei facere, prout etiam nos admonet idem Apostolus. 1. ad Cor. 10. dicens. Omnia in gloriam Dei facite. Nam sic agentes ad cælestem gloriam faciliè poterimus peruenire. Præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, &c.

Dominica wigefimaquarta post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

V R R E X I T puella. Matthæi. 9.

PRO introductione præsentis sermonis mouetur questio talis. Quare est, quòd Christus ambulans in terris non est impertitus sanitate omnibus egris? Ad hoc respondetur, quòd propter quatuor rationes, quæ sunt.

Literalis, Moralis, Allegorialis, Anagogicalis.
 PRIMA igitur ratio est literalis, & hæc est ingratitude, & malitia populi. Nam de populo aliqui blasphemantes Christum uocabant eum peccatorem, alij seductorem, alij demonum inuocantorem, ut illi, qui dicebant ipsum in Beelzebub Principe Demoniorum eiecere Demonia. Luc. undecimo. Horum igitur incredulitas non merebatur diuina beneficia, sed potius illa impediabat. Unde propter hanc causam noluit ipse Christus facere aliquod signum coram Herode rege, quando quidem imminente suæ passionis tempore Pilatus misit ipsum ad eundem Herodem. Similiter propter eandem causam noluit idem Christus facere aliquod signum coram scribis, & Pharisæis, quamuis hoc affectarent dicentes. Magister uolumus à te signum uidere. Mat. 12. Quibus respondens

spondens ait. Generatio mala, & adultera signum querit, & signum nō dabitur ei, nisi, &c. Vnde quandoq; propter simi-
le causam illi, qui exhortant sanctos per incolumitate cor-
poris, nō exaudiuntur, eo. s. q; nō firmiter credūt eos posse cō-
ferre, qd̄ ab ipsis petitur beneficiū Iac. 4. Petit, & non accipi-
tis, eō quōd male petitis. Et sic patet de prima ratione.

SECUNDA ratio est moralis. Nam per hoc designatur, q; non oībus infirmis spiritualiter cōfertur sanitas, & curatio spiritualis, sed aliquibus sic, & aliq;bus nō. Hoc tñ nō proce-
dit ex defectu ipsius medici. s. Christi, sed pp̄ materiam indis-
positionem, iuxta illud Osē. 13. Perditio tua Israel ex te. Si enim esset aliquis peritissimus medicus in aliqua ciuitate paratus omnes egrotos ad eum uenientes curare, etiam gra-
tis, quōd non solent facere communiter medici, si qui non uellent ad eum ire, ubi tamen possent, nec de eius medica-
mentis curarent, non mirum, si non curarentur. Sic in pro-
posito. Nam multi uidentur non curare de medicaminibus summi medici Christi, quōs sunt ecclesie sacramēta, quinimo uidētur ea, quasi cōtēptui, & derisui h̄re, ut sunt infideles, & mali christiani. Ideo non mirū, si tales non curantur ab infir-
mitatibus suis. s. spiritualibus, sed moriantur morte aeterna.

TERTIA ratio est allegoricaliter. In aduētū. n. Christi in mundum duo erant populi. s. gentilium, & iud̄orum, qui simul spiritualiter egrotabant, & quamuis uario genere mor-
borum. Gentiles quidem per infidelitatē. Iud̄i uerō per legis inobedientiā. At uerō ex Christi specialissima gr̄a gētiles per fidei susceptionē curati sunt ab infidelitate sua, qui merito figurati sunt per illos, quos idē Christus corporaliter cura-
uit. Iud̄i uerō qui eandē Christi fidē suscipere noluerunt, figurati sunt per illos egrotos, quos non sanauit idē Chris-
tus. Et hoc innuit Paulus, eū locutus est Iud̄is dicens Act. 13. Vobis oportebat primum loqui uerbum Dei, sed quoniā repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. De hoc etiam habemus duplicem figuram. Prima habetur Lucē. 4. ubi legitur, quōd Iud̄i improperabant Christo, quōd faceret multa miracula in Ca-
pharnaum, pauca autem in patria sua. i. in Nazareth, ubi fue-
rat conceptus, & nutritus. Dicitur etiam Mar. 6. de eo, quōd non poterat, scilicet, de iustitia, eō quōd non erant digni, ubi

illa uirtutem facere, nisi paucos infirmos impositis mani-
bus curauit. Isti ergo pauci infirmi, quos curauit corporaliter Christus in patria sua, designant paucitatē illorum, quos ibidē curauit spiritualiter. Secūda figura h̄ ubi, sup. scilicet, 4. ubi d̄s, q; focus Simonis tenebatur magnis febribus. Vbi aduertendū, q; focus Simonis est synagoga iud̄orum, quae est nouerca ecclesie christianorū. Hęc igitur focus tenetur usq; hodie magnis febribus erroris, & infidelitatis. A quibus tamen circa finem mundi curabitur, cooperantibus ad hoc precibus deuotorum christianorū. Quod innuitur per hoc, quōd ad preces discipulorum curauit dominus praedictam focum Simonis à febre sua. Et sic patet de ratione allegori-
cāli, cur scilicet, Christus aliquos curauit corporaliter, & aliquos non.

QUARTA ratio est anagogicalis. Illi, quos Christus sanauit corporaliter in p̄nti, designat electos, quos ipse idē sanabit in gnali omnī resurrectione integraliter, perducēdo eos de statu moralitatis, ad statum immortalitatis, de statu corruptionis ad statum incorruptionis, & de statu miseriae ad statum gloriae. Psalm. Hęc mutatio dextere excelsi. Nam tunc reformabit Christus corpus humilitatis electorum, con-
figuratum corpori claritatis sue, ut habetur ad Phil. 4. Tunc enim dicit sanctis Angelis de quolibet electo illud Zach. 3. Auferite ab eo uestimenta sordida, & induite eum uestibus, sup. mundis, id est, corpore glorioso omni carente deformitate. Vnde Ps. Sicut oportuū mutabis eos, & mutabuntur, scilicet, à corruptione in incorruptionem. Nam glorificatio corporum erit quasi noua uestis, qua induentur electi in resurrectione generali. Et de hoc extat aperta figura. Gene. 41. de Ioseph, quem Pharaō iussit educi de carcere, & ueste muta offerri sibi. Vbi per carcerem intelligitur sepulchrum, de quo ad Christi imperium liberabuntur, & educuntur cor-
pora iustorum in generali resurrectione, atque mutata ueste, id est, ipsorum corporum deformitate in formositate, praefentabuntur ab Angelis ipsi regi regum Christo. De hoc etiam aliam figuram habemus Iudith. 10. de ipsamet Iudith, quae depositis uestimentis uiduitatis suae, induit se uestimentis incunditatis, & sic iuit ad Holofernem, stetitque coram eo. Applicatio est facilis. Hanc igitur gloriosam

immutationem corporum nostrorū debemus supposita uita bona à domino firmiter sperare, & cum illo sanctissimo Iob dicere. Cunctis diebus, quibus nuuc milito, expecto, donec ueniat immutatio mea. Ecce ergo quos sanabit perfectè est Christus in generali omnium resurrectione, qui et figurantur per illos, quos in præsentia curauit corporaliter.

C A E T E R U M illi, quos non curauit Christus in præsentia corporaliter, & qui etiam fuerunt in maiori numero multo, quam illi, quos curauit, designant reprobos, qui erunt in maiori numero, quam electi, quos non curauit corporaliter in resurrectione finali à deformationibus, & imperfectionibus suis. Nam post dictam resurrectionem erunt eorum corpora adhuc grossa, opaca, ponderosa, passibilia, & huiusmodi. De duobus ergo prædictis loquens Apostolus j. ad Cor. 13. ait. Omnes quidem resurgemus. sciam boni, quam mali, ut dicit gl. interl. Sed non omnes immutabimur. sup. de corruptione, ad in corruptionem. Patet ergo, quod propter quatuor rationes conformiter ad quatuor sensus sacræ scripturæ uoluit Christus in suo primo aduentu omnes ægros curare corporaliter, sed aliquos non, & aliquos sic. Et idem iudicium est, de resuscitatione mortuorum. Quod etiam innuitur in præsentia euangelio, in quo legitur ipse Christus quandam mulierem à fluxu sanguinis curasse, & quandam puellam à mortuis suscitasse, de qua dicitur in themate præmisso, quod surrexit puella.

I N præsentia ergo euangelio, quod intendo deducere nõ secundum ordinem textus, sed secundum ueritatem historiarum, fit mentio de duabus pulchris historijs.

Prima concernit puellæ suscitationem.

Secunda tangit mulieris curationem.

Quantum igitur ad primam historiam tanguntur tria, quæ sunt.

Puellæ defunctio, Patris supplicatio, Christi subuentio.

P R I M O igitur tangitur cuiusdam puellæ defunctio, de qua loquens pater Christo ait. Domine filia mea modò defuncta est. Vbi notandum, quod Marci. 5. dicitur quod erat in extremis. Luc. autem. 8. dicitur quod moriebatur. Quomodo ergo ista possunt coherere? Ad hoc responderetur, quod quando pater huius puellæ, qui lairus dicebatur, cepit uenire ad Christum,

Christum, nondum erat mortua. Sed cum ad eum peruenit, credidit eam mortuam, maxime habito respectu ad statum in quo eam reliquerat. Et uerè sic erat. Vnde Marcus, & Lucas referunt, quod nunciij uenerunt ad patrem puellæ dicentes. Filia tua mortua est, quid ultra uexas magistrū? Iesus autem audito hoc uerbo dixit patri puellæ. Noli timere. Crede tantum, & salua erit filia tua. Referunt etiam prædicti euangelistæ, quod dicta puella erat unica patri, ætatis annorum duodecim, ut potè, in ætate nubili.

C I R C A quod quaeritur, quare est, quod dñs sæpè aufert de medio per mortem filias nobiles? Ad hoc responderetur, quod propter quatuor rationes.

P R I M A est propter iniquitatem parentum, qui forsitan plus iusto diligunt filias suas, ita ut multa congregent perphas, & nephas, ut possint eas alitè maritare, & sic semper exaltè domum suam, & acquirant sibi amicos. Maxime autem istud contingit, quando ipsi parentes est unica filia. Vnde hac occasione retrahunt se dicti parentes frequenter ab operibus pietatis, & per consequens à procuracione prioris salutis. In penam ergo suæ auaritiæ priuar eos dominus quandoque fructu uteri sui, ut sint amodo magis dediti operibus misericordiae.

S E C U N D A ratio est propter iniquitatem ipsarū filiarū, quæ quamuis sint ætate iuuenes, iam tamen multis in solentijs, & seculi uanitatibus sunt deditæ, etiam quandoque parentibus inobedientes. Ne ergo deteriores fiant, subtrahit eas quæ dñs de medio, ut meritò dicere ualeant cū rege Ezechia illud Esa. 7. Præcisa est uelut à textente uita mea, i. citò, & uelociter. Vnde sequit. Dñ adhuc ordiret. idum adhuc elecerem corpore, succidit me, supp. dñs. Sunt etiam quedam puellæ imbutæ multis malis, quas relinquunt dominus ad tēpus super terram, ut emendentur etiam vsq; ad mediā ætatem humanæ uitæ, scilicet in comunem cursum naturæ. At uerò cum uidet eas in dies deteriores fieri, rapit eas p mortem, & tradit dānationi perpetuæ. Et tunc quælibet talis merito potest dicere illud eiusdem Ezech. uerbum ubi sup. Ego dixi. in dimidio dierum meorum uadam ad portas inferi. Et istud tangit nedum malas puellas, uerum etiam malos puellios.

TERTIA ratio est propter utilitatem dictarum puellarum. Deus enim, qui nouit omnia, antequam fiant, prouidet de multis talibus, quod si diutius uiuerent, mutarent uitam de malo in peius, in damnū aīarum suarum, ut puta, quod efficerent meretrices publicę, aut adulterę. Ad magnā ergo utilitatem earum fit, q̄ rapiantur per mortem, priusquā efficiantur tales, sicut in suo simili dicit S. p. 4. de bono iuuenē. Raptus est, ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Insuper ex tali raptu accrescit talibus puellis alia utilitas, quia. S. altius præmiantur in cęlo, uidelicet, per aureolam uirginitatis, quam non habuissent, si matrimonium intrassent, & consummassent.

QUARTA ratio est indignitas habitantium in terra: Quandoq; enim accidit, quod parentes sunt mali, & uitiosi, ubi puella est bona, & uirtuosa. In quo casu non sunt digni habere talem filiam. Propter quod dñs auferit illam ab eis, per mortem. Aut forsitan parentes uolunt eam nubere cum aliquo diuite, sed iniquo, cum quo nunquam haberet bonum, uel etiam, qui habet multa bona iniuste acquisita, & restitutioni obnoxia. In quo casu oporteret eam uiuere de talibus bonis in damnum anime sue. Propter ergo indignitatem, tam parentum, quam illius galandi, cui decreuerant parentes nuptui tradere filiam suam, rapit eam dominus per mortem. Et ita sæpe uidemus accidere. De talibus ergo filiabus potest recte dici illud uerbum Apostoli ad Heb. 11. quod talibus dignus nō erat mundus, scilicet, parentes, aut qui prætendebant eas sibi assumere in sponsas. Et sic patet ad dubium.

MORALITER puella unica p̄i, annorum duodecim, quę defuncta à patre ualde plangitur, & pro qua Christum tam seruenter rogat, designat quamlibet personam in mortalitate peccato detentam, quę plangitur ab angelis sanctis. Itē plangi debet à parentibus spūalibus, ut potē, à prelati, & signanter ab his, qui illi ministrauerunt quādoque ecclesiastica sacramenta. Item plangi debet à parentibus carnalibus, sicut plangebatur sancta Monica filium suum Augustinum. Demum plangere debet seipsum peccator iuxta illud Hier. 6. Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Ac si aperte diceret. Sicut pater solet ualde dolere de morte unici filij sui,

sui, ita etiam debet peccator uehementer dolere sup spūali morte aīę suę, maximē cū sit sibi unica. Et ideo si eā amitteret per æternam damnationem, totū amittit. Secus aut ubi haberet quatuor, uel quinque aīas. Nam in tali casu, si una dānaretur, & cętere saluarent, salus earū mitigaret in eo dolorē de perditione unius. Da exemplum de patre habente plures filios, quorum unus solus moritur.

Sed quare tam sollicitē uoluit euāgelista exprimere etatem dictę puellę, dicens eam annorū duodecim? Profectō non absque causa hoc factum est. Nam per hoc designatur, quod circa prædictam ætatem incipiunt iuuenes utriusque sexus mori spiritualiter, ut potē, superbiendo, inobediendo, mentiendo, luxuriando, aut saltem motus carnales patiēdo, & in ipsis complacendo, siue etiam incautos aspectus habendo, inde delectationes interius hauriendo. Et breuiter in prædicta etate solent, tam puelli, quam puellę more uitulorum multipliciter insolēscere, etiam quandoque in minori etate. Testes inuoco patres confessores, qui diligenter examinant conscientias iuuenum sibi consentientium. Vnde refert Valerius lib. j. tit. de miraculis. de quadam muliere Atheniensī, quę inueniēs filios suos, & filias in actuali suo pro, percussa monstri nouitate, ex tunc usum loq̄ penitus amisit. Postmodū aut dicti filij, & filię cōsiderātes suā turpitudinē sibi uitā ademerunt. Hęc ille. Et sic patet de primo.

Sed uideō præcipaliter in prima parte euangelij tangitur patris puellę ad Chr̄m supplicatio, de quo dicitur in principio euangelij, & q̄ loquente Iesu ad turbas, i. prædicante cōsimplicibus, & idiotis, ecce princeps unus, cuius nomen, & dignitatem exprimitur Marcus, & Lucas, cum uocant eum Iairum archisynagogum. i. principē synagoge. Pro quo notandū, q̄ in tota Iudæa erat unicum templum ad modum ecclesię cathedralis, quod erat in Hierusalem, in quo Iudeis præcipiebatur immolare, & offerre hostias dño. In alijs autem ciuitatibus, & uillis habebant loca determinata, quę dicebantur synagoge, in quibus conueniebant, tam ad orandū, quam ad audiendū Dei uerbum, quā etiam ad tractandū de his, quę pertinebant ad cōm populī utilitatē. Ille autē, qui præerat tali synagoge, & cuius autoritate fiebat talis congregatio, uocabatur archisynagogus, id est, princeps synag.

synagogæ. Talis autem erat iste Iairus, qui hodie accessit ad Christum.

NOTANDUM ergo, quòd de isto principe exprimiunt tria magna commendatione digna, quæ sunt,

Fides, Humilitas, Deuotio.

PRIMÒ igitur exprimitur eius fides, quia credidit, quod Christus posset filiam suam à mortuis suscitare, hoc autem paruit ex uerbis suis, cum ait Christus, Domine filia mea modò defuncta est, sed ueni, impone manum tuam super eam, & uiuet. Meritò ergo dicere potuit illud psalmi. Credidi, scilicet, corde, propter quod locutus sum dicens, Domine filia mea, &c. huius tamen Iairi fides fuit imperfecta, quia non credidit Christum posse filiam suam suscitare nisi presens esset corpore, non intelligens, quòd non est locus in quo nõ sit dominus secundum presentiam suæ diuinitatis. Iste ergo Iairus fuit similis illi regulo, de quo legitur Ioh. 4. quod dixit Christo, Descende, priusquam moriatur filius meus. Vterq; ergo arguendus est, tanquam minus fidelis.

SECUNDÒ exprimitur huius principis humilitatis. Quis enim esset princeps synagogæ, non tamen mandauit pro Christo, ut ueniret ad eum, neq; similiter misit ad eum unum de seruis suis, quinimo in propria persona ad ipsum accessit. Et in hoc fuit similis ceterioni, de quo legitur Matth. 8. quòd accessit ad Christum dicens, Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, &c.

TERTIÒ exprimitur eiusdem principis deuotio, quia adorauit Christum, proci dens ad pedes eius ut dicitur Marc. 5. Non mirum autem, si adorauit princeps iste Christum ambulante in terris, quia ipsum adorant angeli regnantes in cælis. Vnde etiam ad Phil. 2. de nocte eius dicitur, quod in nomine Iesu omni genuflectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Quid etiam mirum, si iste princeps unius synagogæ proci dens in terram adorauit Christum iam perfectè erasit, maxime cum ipsum in cunabulis adhuc possum adorauerint tres reges orientales, de quibus dicitur Matth. 2. quod proci dentes, super ad pedes Iesu adorauerint eum.

MORALITER iste princeps synagogæ significat quodlibet ecclesiæ prælatum, qui debet cum sinceritate fidei, & humiliter, atq; deuotè rogare dominum pro quolibet subdito pro peccatis

catum mortuo, ut dignetur ipse dominus eum à morte culpe suscitare ad uitam gratiæ. Sic rogauit Moyses dominum pro populo suo dicens. Exo. 32. Obsecro domine, peccauit populus iste peccatum magnum, feceruntq; sibi uitulos aureos, dimittite eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Sic orauit Daniel dominum, dicens, Auertatur, obsecro domine, ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Hierusalem. &c. Eiusdem 9. Sic et orauit Paulus, qui optabat anathema esse à Christo pro fratribus suis, ad Roma. 9. Sed heu modò liberè peccat populus Christianus nus, atque miserabiliter moritur, & non est cure dominis prælatis. Vnde Esa. 57. Iustus perit, supp. peccando, & non est, qui recogitet in corde suo. Et sic patet de secundo.

TERTIÒ principaliter in prima parte huius euangelij tangit Christi pia subuentio. Nam ad supplicationem Iairi surgens de loco, in quo prius steterat, sequebatur eum, & discipuli eius. In quo patet Christi humilitas. Cumq; uenisset in domum principis, & uidisset tibicides, i. homines cum instrumentis musicalibus carne lugubre canentes. Nam tunc temporis apud Iudæos quoniam moriebatur aliquis de magno sanguine, aderant in eius funere alii homines conductitij, qui cum instrumentis ad hoc proprijs, quæ tibi dicebantur, ibi canebant, ut sic populum ad stertum inducerent, sicut fit in Italia quo ad illos, qui faciunt Italicè il lamento. Huius ergo tibicides, cum uidisset Iesus in exequijs filij principis synagogæ, & turbam tumultuantem, i. lamentantem, & euulantem, dixit, Recedite, nõ est mortua puella, sed dormit. Erat quidè mortua hoibus, sed dormiebat Christo, qui ita facillè poterat eam à mortuis suscitare, sicut à somno naturali. Et ad hunc sensum dixit idè Christus discipulis suis de Lazaro mortuo Io. 15. Lazarus amicus nonder dormit, sed uado, ut à somno excitè eum, sequitur. Et deridebant eum, scilicet Iudæi Christum propter uerbù predictum. Sic. n. prophetatum de eo fuerat Hier. 10. Factus sum in derisum, omnes subsannabant me. Et in Psalm. Omnes uidentes me deriserunt me. Et cum eiecta esset turba, intrauit Christus in cameram, in qua adhuc iacebat corpus exanime, & tenuit manum puellæ, & dixit. Puella surge. Et surrexit puella. Et exiit fama hæc in uniuersam terram illam. Et nota, quod Christus uoluit aliquos esse præsen-

præsentés in suscitacione dictæ puellæ, qui essent tempore, & loco testes miraculi. Vt autem legitur Luc. 8. Hi fuerunt Petrus, Iacobus, & Iohannes, item pater, & mater puellæ. Et sic pater de pia Christi subuentione quo ad suscitacionem filie principis synagoge.

CIRCA prædictum textum possunt moueri aliqua dubia pro maiori declaratione textus, & historici.

PRIMUM igitur dubium est, quare Christus uoluit personaliter uenire in domum prædicti Principis ad suscitandum filiam eius à mortuis, & non potius eam suscitauit solo uerbo absque sui præsentia corporali, sicut fecisse legitur Iohan. 4. de filio reguli, de quo dixit patri supplicanti: Vade, filius tuus uiuit. Responso. Christus uoluit personaliter ad domum huius Principis uenire propter tria. Primò quidem, ut illic ueniendo, aliud pietatis opus perageret, scilicet, seruando mulierem sanguinis fluxum patientem, de qua postea dicitur. Secundò ut ostenderet esse potius deferendum Ecclesiasticis, quam laicis. Centurio enim laicus erat: Iairus autem archisynagogus, idest, princeps synagoge. Quamuis enim omnibus ministris Ecclesiæ honor sit exhibendus, maxime tamen maioribus inter eos, ut patet archiepiscopis, & archiepiscopis, qui designantur per ipsum archisynagogum. Vnde propter eandem causam angelus nuncios mulieribus Christi resurrectionem, & mandans, ut eandem notificarent eius discipulis, fecit expressam mentionem de Petro, ut patet Mar. ult. Tertio propter illa tria bona, quæ erant in dicto Principe, scilicet, fides, humilitas, deuotio, de quibus supra dictum est. Et sic patet, quare Christus uoluit personaliter ad domum discipuli principis uenire.

SECUNDUM dubium est, cur Christus, cum uoluit suscitare prædictam puellam, eiecit tibicines, & turbam tumultuantem? Videtur, quòd magis congruebat eos esse presentes, ut futuri miraculi plures essent testes. Responso. Christus, ita uoluit agere propter tria. Primò quidem, ne uideretur humanam laudem querere. Secundò, ut nos instrueret bona opera nostra in occulto facere, iuxta illud Matth. 6. Cum facis elemosinam, noli tuba canere ante te, &c. Tertio, ut ostenderet, quod quoties est questio de inuocatione gratiæ Spiritus Sancti per deuotam orationem ad hoc, quòd suscite-

suscitetur puella, idest, anima à morte culpe, debemus tunc abijcere à nobis, quantum possumus, tibicines, & turbam tumultuantem, idest, phantasias, & sollicitudines mundanas, atque temporales, recolligendo nos intra nosmetipsos. Et hoc innuit Christus ubi supra, cum ait: Tu autem, cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Et hoc est contra multos etiam clericos, qui hinc inde uagando orant Dñm, in quibus nulla est deuotio.

TERTIUM dubium est, quare Christus apprehendit manum puellæ, cum uoluit eam à mortuis suscitare? Ad hoc respondetur, quod propter tria. Primò quidem ad exprimendum quandam specialem uirtutem in manu illius existentem ad operandum miracula, in quantum scilicet, erat instrumentum suæ diuinitatis, cui coniuncta erat, sicut & totum corpus illius. Si enim in simbria uestimenti illius inerat quedam uirtus ad faciendum miracula, sicut patet de muliere hemorroissa, de qua postea dicitur, quanto magis in manu illius, qua apprehendit manum puellæ mortuæ? Secundò apprehendit manum puellæ, cum uoluit eam suscitare corporaliter, ad insinuandum, quod absque opere nostro, quod per manum designatur, non suscitabit nos Deus specialiter, quia (ut dicit August. de uerbis Dñi ser. i. 5.) qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te. Tertio apprehendit Christus manum dictæ puellæ, ut instrueret confessores debere iuare suis orationibus sibi consistentes, ut sic suscitantur à morte culpe ad uitam gratiæ, & tandem ad uitam gloriæ æternæ.

MORALITER in suscitacione puellæ fuerunt quinque persone secundum Lucam, scilicet Petrus, Iacobus, Iohannes, pater, & mater puellæ, quæ designant quinque, quæ debent concurrere in suscitacione anime peccatrici à morte culpe. Primò igitur ibi debet esse Petrus, qui interpretatur agnoscens, per quæ intelligitur fides uera, per quam Deus cognoscitur à nobis pro presenti statu. Oportet ergo illum, qui uult iustificari, credere de Deo, quod est potes remittere omnem offensam. Secundò ibi debet esse Iacobus, qui interpretatur supplicator, per quem intelligitur firma spes de misericordia Dei, & de uenia ab eo obtruncata, & sic supplantabitur diabolus à uerò penitente. Tertio ibi debet comparere Iohannes, qui interpretatur in quo est gratia, & charitas, per quæ intelligi-

uit vera dilectio Dei, & proximi. Quarto ibi debet esse pater spiritualis, per quē intelligitur confessor, quia necesse est peccatorē penitere uolentē habere confessionē in re, uel in uoto. Quinto debet ibi adesse mater puellę, per quam intelligitur unio cum Ecclesia, quę est mater Christianorū, à qua non debet esse separata per excommunicationem, qui dignam uult agere penitentia. Esto ergo talis anima peccatrix, & habes prædictos comites, & tunc indubiè uiuificaberis per gratiā Dei. Et sic patet deductio primę historię presentis Euangelij.

QUANTVM ad secundam historiam, in qua fit mentio de curatione mulieris sanguinis fluxum patientis, in ea tanguntur principaliter tria, quę sunt.

Mulieris ægotantis ad Christum fiducia.

Christi ad pauperulam mulierem clementia.

Eiusdem mulieris releuata indigentia.

PRIMÒ igitur tangitur mulieris ægotantis ad Christum fiducia. Ut enim dicitur in præfati Euangelio, erat quedam mulier, quę patiebatur sanguinis fluxū multo tempore, quia duodecim annis, quę secundū Amb. tractatu de Salomone, dicitur fuisse Martha soror Marię Magdalenę, quę secundū Mar. & Luc. omnem substantiā suam consumpserat in medicos, à quibus tamen minimè potuerat curari. Tandem ergo accessit ad summū medicum Christū, de cuius uirtute, & miraculis multa audierat. Accessit ergo retro præhumilitate, & tetigit simbriam uestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum uestimentū eius, salua ero. Ecce quantam fiduciam habuit ad Christum hæc mulier. Vnde per hoc meruit à Christo curari. Vocatur autē ab aliquibus hemorroissa propter genus infirmitatis. Voluit autem accedere ad Christum retro, & non ante, tum ex humilitate, sicut soror eius Maria Magdalena, tum quia immunda erat secundū legem. Notanter etiā dicitur hæc mulier tetigisse uestimentū Christi, & non uestimenta, eò quod tantum unico uestimento uteretur præterquā in passione, sed hoc fuit ad ludibrium illius, & per hoc reprobatu uarietas, & curiositas uestimentorū hominum mundanorū, qui quamuis unicum habeant corpus, habent tamen mutatoria uestimentorū, ubi pauperes habent unicum, & satis tenue. Et ideo de hac uanitate, & curiositate ualde reprehenduntur tales in die iudicij.

MORALITER. Mulier hemorroissa, quę sanguinis fluxum duodecim annis patitur, designat humanā mentem, quę tunc patitur sanguinis fluxum annis. 1. 2. quando multo tempore persueuerat in peccato, quod sanguis in Sacra Scriptura appellatur, saltem in plurali numero. A quo quidē fluxu sanguinis petebat liberari ille pauper adulter Dauid, cum dicebat ad Dominum. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meę. Ille enim sanguis peccati adeo horribilis est eorūram Deo, quòd impedit fructum orationis, dicente Domino. Esa. 1. Cum multiplicaueritis orationem, nō exaudiā, manus enim uestre sanguine plene sunt, idest, peccato, ut dicit glo. Quid, inquit, Greg. in moral. lib. 9. per manus sanguine plenas aliud intelligitur, quā opera mala? Tunc ergo manus alicuius sanguine plene sunt, cū talis abundat operibus malis. Ecce ergo, quid per mulierem sanguinis fluxum patientem designatur, quia mens humana peccato subiecta. Quę si cupit curari, debet humiliter ad Christum accedere, & uestimentum eius deuotè tangere, idest, misericordiā eius, quam induit in sua incarnatione, implorare.

SECUNDÒ tangitur Christi ad pauperulam mulierem clementia, qui ad eam cōuersus dixit illi: Confide filia, idest, habe spem, & uiriliter age, atq; confortetur cor tuum, quia fides tua te saluam fecit. Ac si apertè illi Dominus diceret. Quia credidisti, sanitate accepisti. Ecce quantum prodest uera fides. Nam impetrat apud Deū sanitatem corporis, & animę. De primo habes in præfati Euangelio. De secundo uero habes Luc. 7. de Magdalena peccatrice, cui dixit Dominus: Fides tua te saluam fecit, sup. à peccatis tuis. Ad hoc tamen, quòd taliter proficit fides, opus est, ut sit uiua per informationem charitatis, & quòd habeat motū, & opera bona, quia ut habetur Jac. 2. Fides sine operibus mortua est. Quod autē mortuū est, nec motum, nec operationē habet. Habeamus ergo charissimam talem fidem uiuam, ut tandē in fine uite mereamur audire Dñm nobis dicentem. Fides tua te saluam fecit.

TERTIÒ tangitur in hac secūda historia predictę mulieris hemorroissę releuata indigentia, quia ut dicitur in textu, salua facta est mulier ex illa hora, qua sup. dixit illi Dominus: Fides tua te saluam fecit. Practica, si uis, quomodo Dñs sanauit predictā mulierē uelociter, liberaliter, integraliter.

Non sic autem agunt ceteri medici quo ad parentes suos, sed cum prolixitate temporis, cū magno sumptibus, & salario, atq; sepe imperfectē illos curā. Sic etiā tribus illis modis sanat Dñs spiritualiter humanā cōscientiā. Practica singula.

NOTANDUM est autem circa prædictam historiam, q̄ hæc mulier, quæ creditur fuisse Martha, ut dictū est, postquā sanitatem recepit à Christo, ualde illi deuota fuit. Nam ut legitur in historia tripartita. lib. 6. ca. 11. fecit in curia suæ domus statuam in honorē Christi, in tali figura, cum qua eum uiderat, cum ab eo sanitatem recepit. Crescebat aut̄ interdū subtrus dictā statuam quædam herba, quæ postquā crescendo peruenerat ad tactum simbrie uestimēti dictē statue, erat tantæ virtutis, quod quicumq; ex ea fumebat, sanabatur ab omni ægitudine. Hoc autem factū est in Cæsarea Philippi. Cum ergo Iulianus apostata audisset in prædicta ciuitate esse simulacrū Christi, quod construxerat femina sanguinis liberata profluuiō, eo depositō, ibi suam imaginē collocari fecit, quæ fulminis ictu contracta est. Statuam uero Christi tunc quidā pagani trahentes confregerunt. Quam Christiani collegunt, & in Ecclesia considerunt. Ex hac igitur histona concluditur, quod nō mirum, si mulier tactu Domini uestimenti curata fuerat, maximē cum sola figura illius nō minus ope sara fuerit. Et nota, quod uirtus curatiua non procedebat ab ipsa imagine, sicut neque à simbria uestimenti Christi, sed ab ipso Christo in hoc uestimentum suum, & figuram illius honorante.

MORALITER per has duas mulieres de quibus loquitur Euangeliū præfens, designantur duo genera peccantiū, scilicet, in occulto, & in publico, siue secretē, & manifestē: Filia nempe Principis synagogæ, quæ suscitata fuit in domo, significat in occulto peccantes. Mulier uerō hemorroissa in uia sanata designat publicē peccantes. Per hoc ergo, quod ista prius sanata est, quàm altera suscitata, significatur, quod peccata aperta sepe facilius sanantur, quàm occulta, iuxta illud Michæ. 4. Venies usque ad Babylonem, id est, usque ad confusionem propter peccati publicationem, & ibi liberaberis. Item in Psalm. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Qui enim in occulto peccant, non possunt de facili deprehendi.

Quinimo

Quinimo, ubi aliqua suspicio de talibus incipit oriri, contra ter defendunt iniquitatē suam. Secus autem de notoriē peccantibus, quorum peccata non possunt tergiuerfatione celari, & ideo faciliē reprehenduntur. Quibus deprehensis facile parant se ad emendam. Deprecemur ergo charissimi dominū Iesum Christum cum principe synagogæ, ut dignetur filios nostras, id est, cōscientias, seu animas à morte culpæ suscitare ad uitam gratiæ, ut tandem ualeamus ad regnum cælestē peruenire. Amen.

*Dominica vigesimaquinta, post Trinitatem,
Sermo primus de Epistola.*

CEI dies ueniunt, dicit dominus, & suscitabo, &c. Hier. 23.

SOLENT reges, & magnates huius sæculi, quoties disponunt aliquam ciuitatem petere, præmittere præcursores suos, qui nuncient eorum aduentum, ut ciues debite se disponant ad eorū receptionem. Ad propositum, cum ille, qui est rex regum, & dominus dominantium, decreuisset uenire personaliter in hunc mundum, longē ante præmisit nūcios suos prophetas, qui hominibus nunciarent ipsius aduentum, ut se disponerent ad eum honorificē recipiendum. Quæ etiam in officio ecclesiastico, quod his diebus legitur, aperrē innuitur. Nam dominica proxima, quæ est prima de aduentus, incipit ecclesia singulariter recolere domini aduentum in carnem, propter quod in epistola dominicæ præfentis legit de prophetijs Hieremiæ prænunciantis huiusmodi aduentū ex parte domini, & dicentis, prout præmissum est in themate, Ecce dies ueniunt, dicit dominus, &c.

IN hac ergo epistola Hieremias in spiritu prophætico prædicit de Christo tria specialiter, quæ sunt.

Ipsi natiuitas temporalis, ibi. Suscitabo Dauid. g. i.

Eiusdem excellentia uirtualis, ibi. Regnabit rex, & s. e.

Aduertus illius fructus specialis, ibi. In die illa saluabit, &c.

PRIMÒ igitur Hieremias prænunciat Christi natiuitatem, dicens. Ecce dies ueniunt. Vbi notandum, q̄ hoc aduentum, ecce, est nota admirationis, & cuiusdam magni facti.

Conueniēter ergo Hier. inchoat suam prophetiam de Christi aduentu in carnem per prædictum aduerbium demonstratione digna. Quid enim mirabilius esse potest, quàm quòd Deus fieret homo, & quòd ille, qui est incomprehensibilis, atq; mundum pugillo continens uentris uirginalis sub arca clauderetur: Insuper, quòd diues fieret pauper, dominus seruus, immortalis mortalis, & huiusmodi. De isto igitur mirabili opere longè aute prophetauerat idem Hier. 31. dicēs, Nouum faciet dominus super terram, femina circumdabit uirum. i. Maria faciet filium. Similiter de eodem mirabili opere prophetauerat Esa. 7. c. dicens. Ecce uirgo concipiet, & pariet filium. Dicit ergo Hieremias. Ecce dies ueniunt, idest, tempus aduentus filij Dei in mundum appropinquat, & suscitabo, inquit, dominus Dauid germen iustum.

VBI notandum, quòd Iy Dauid potest in hac propositione esse, & intelligi plurius casuum, uidelicet genitiui, datiu, accusatiui.

PRIMÒ igitur potest esse genitiui casus. Et tunc est sensus. Ego, sup. Deus pater suscitauit iustum germen regis Dauid. Quod ideo uerum est, quia Christus sumpsit humanam carnem ex radice Dauid. i. de Virgine Maria, quæ processit ex radice, & genealogia Dauid, iuxta illud Esa. 11. Egredietur uirga de radice Iesse. i. Isai, qui fuit pater Dauid, & flos de radice eius ascendet. Sed quare Christus germen iustum? Responso, quia non processit ex Dauid per Virginem Mariam per decisionem feminis, ubi uiget carnalis concupiscentia, sicut alij filij Adæ procedunt, sed corpus illius tantum formatum est ex purissimis sanguinibus eiusdem Virginis. Est ergo sensus. Suscitabo, ego, sup. Deus pater, germen iustum Dauid. i. de radice Dauid. Ecce, quomodo Iy Dauid potest intelligi esse genitiui casus.

SECONDÒ potest esse datiu casus, ita ut sit sensus, quod Deus pater suscitauit iustum germen ipsi Dauid, idest, domui, & regno Dauid, hoc est, ad utilitatem, honorem, & profectum eius. Æm quòd prophetatum fuerat. Esa. 9. ubi dicitur ad Iheram de Christo. Super folium Dauid sedenti, & super regnum eius. Nam etsi Christus uenerat in hęc mundum pro nostra, omniumq; salute, principalis tamen, & directus uenit pro salute

salute domus Dauid. i. populi Israelitici, prout ipsemet testat Mat. 15. non sum missus, nisi ad oues, quæ, p. d. Israel.

TERTIÒ Iy Dauid potest esse accusatiui casus. Pro quo notandum, quòd Dauid interpretatur manu fortis. Potest ergo esse sensus, quòd Deus pater in incarnatione filij sui suscitauit Dauid germen iustum. i. Christum, qui fuit, tanquam alter Dauid. i. manu fortis. Hoc autem ostendit multipliciter. Primò quidem nascendo, quia tunc per portam clausam exiit Deus, & homo. Secundo mira cula operando, quia uentis, & mare obediabant ei, ut habetur Mat. 18. Tertio dæmones ab obsessis expellendo. Lu. 4. Exhibant dæmonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu es Christus filius Dei uiui, Quarto eosdem dæmones de mundo, dum patreretur in cruce eijciendo. Iohan. 12. Nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Quinto uectes ferreos inferni, per suum descensum confingendo. Sextò à mortis clauso sepulchro resurgendo. Septimò celum in sua ascensione aperiendo. Octauò hoc idem ostendit in die iudicii, reprobos in infernum, uelint, nolint, detrudendo. Ecce ergo, quomodo Christus conuenienter uocatur Dauid, quia reuera fuit manu fortis. Propterea Mat. ult. dicebat: Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra. Item in Ps. de eo dicitur. Dominus fortis, & potens, dominus potens in prelio, sup. contra mundum, dæmones, infernum, & mortem.

MORALITER. Notandum, quòd tunc pater in humanis suscitauit germen iustum, quoniam generat filium bene morigeratum, & disciplinatum. Hoc autem communiter fit, quando, & ubi ipse pater est in se bonus, & uirtuosus, quia pater sem sequitur sua proles. Vnde Chryl. super Mat. in opere incompleto homil. 47. dat similitudinem de arbore, dicens. Quæ, inquit, sit arbor, in fructu cognoscitur, & per arborem fructus demonstrantur, Sic parentes cognoscuntur in filiis, & filij per patres. Item post pauca. Testimonia, inquit, de filiis mores sunt parentum. Quòd si pater fuerit bonus, & mater similiter bona, aut mater fuerit bona, & pater malus, interdum filij patrem sequuntur, interdum matrem. Tamen frequentius est, ut filij patrem sequantur, & filie matrem. Si autè ambo fuerint æquales, aliqui fit, ut de bonis parentibus mali filij exeat, de malis autem parentibus boni filij, sed raro. Deinde

dat talem similitudinem dicens. Ecce regula humane nature est, ut homo nascatur duos oculos habens, & qui nos digitos, nihilominus, ut manifestetur opera Dei, nascitur homo, at sex digitos habens, aut oculos non habens. Sicut ergo, extra regulam nature raro evenit, vt deformis nascatur homo, ita extra nature regulam raro deformat, ut dissimilis nascatur parentibus suis filius. Hæc Chrysostomus, ubi supra.

MORALITER etiam notandum, iuxta illud primum verbum epistolæ, Ecce dies veniunt, dicit dominus, & tres dies venturi sunt ex diuina ordinatione, scilicet.

Dies mortis, Dies iudicii, Dies supplicij.

PRIMVS igitur dies venturus dicitur dies mortis. Iste dies est propter sui incertitudinem cum puritate mentis expectandus, dicente domino. Mat. 24. Estote parati, quia nescitis, qua hora dominus uester, venturus est. Item Prouer. 17. Ne gloriemur in crastinum, ignorans, quid superuentura pariat dies. Vnde Augustinus libro de spiritu, & anima. c. 31. Nihil morte, inquit, certius, & nihil hora mortis incertius. Nam nescimus quando, aut quomodo, aut ubi moriemur, quoniam mors ubique nos expectat: idcirco debemus semper esse parati, vt cum corpus reuertetur in terram, de qua sumptum est, spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Hæc ille. Nota, quomodo ad insinuandum diei mortis incertitudinem istud nomen dies ponitur à grammaticis dubij generis, ita ut dicatur. Hic, aut, hæc dies. Possumus ergo dicere, de die mortis. Ecce dies venit. i. de proximo fortan instat, quia fortassis dies iste est nobis ultima.

S E C U N D V S dies venturus est, dies iudicii generalis, de quo potest intelligi illud Deuter. 32. Iuxta est dies perditionis, quando, scilicet, perdentur æternaliter reprobi, & adesse festinant tempora. Est ergo talis dies metendus, quia ad esse festinant tempora. i. de proximo instat. De cuius etiam propinquitate loquitur Iohan. Apoc. 14. Time Deum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius. Itē Esai. 13. Prope est dies domini, scilicet, ad iudicium. Vnde sequitur, quia vastitas à domino veniet, propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet, & conteretur. Torsiones, & dolores tenebunt, sup. iudicando, & signantur malos, quasi parturiens dolebit. Et iterum.

iterum. Ecce dies domini veniet crudelis, & indignitatis plenus, & iræ, & furoris, ad ponendam terram in solitudinē, & peccatores eius conterendos de ea. Item talis dicitur dies ultionis in sacra scriptura, ut patet. Esai. 34. Et hoc ideo, quia tunc dominus ulciscetur se de inimicis suis peccatoribus, atque iudicatum retribuit in hostes suos. Insuper, & tali propinquitate diei iudicii scribitur Iohel. 2. Prope est dies tenebrarum, & Caliginis, dies nubis, & turbinis. Similis non fuit ab initio, & post eum, non erit vsque in annos generationis, & generationis: Ante faciem eius ignis uorans, & post eum solitudo deferti, neque est, qui effugiat eum. Item post pauca. Magnus dies domini, & terribilis ualde, & os sustinebit eum? Et Malach. 3. Quis poterit cogitare diē aduentus eius? Ac si diceret, quod non potest mens deuota bene cogitare diem aduentus domini ad iudicium absque stupore, & pauore. Propter quod dicebat sanctus ille pater Hiero. Quoties diem illum cogito, toto corde cōtemperat. Ceterum de tali propinquitate diei iudicii scribit Sophonis. 1. Iuxta est dies dñi magnus, iuxta est, & velox nimis. Dies irę dies illa, dies tribulationis, & angustię, dies calamitatis, & miserię. Et multa his similia habentur in Sacra Scriptura de predicta die iudicii generalis, & de uicinitate illius. Ex quibus omnibus possumus deo concludere. Primum est, quod ipsum diem debemus indubitata fide credere venturum, Secundum est, quod eundem debemus ualde formidare, tanquam uicinum. De quo etiam figuratiuē dicitur Hester. 8. Constituta est per omnes prouincias una ultiois dies.

T E R T I O dies venturus uocatur dies supplicij. Et iste dies tangit reprobos. De quo scribitur Hier. 17. Induc super eos. s. reprobos, diem afflictionis, & duplici contritione. s. quo ad corpus, & animam eos affligendo, comminuet eos. Modò enim reprobi simplici contritione contentuntur, quia tantum puniuntur quo ad animam, sicut, & beati præmiantur solum quo ad animam. Secus autem post iudicii diem. Nam tunc reprobi cruciabantur in utroque, sicut, & beati præmiabantur in utroque. Tunc enim reddetur eis secūda stola. i. corpus glorificatum. Et similiter reprobis reddetur corpus grossum, ponderosum, tenebrosū, sed nigerimum ad modum sacci iudicii. O quam mirabilis, & dura,

atque longa erit prædicta dies supplicij æterni ipsiis damna-
tis. Certe à constitutione mundi non fuit, neque futura est
talis dies, iuxta illud Iosue 10. Non fuit ante, & postea, tam
longa dies. Et sic patet, de prima parte præsentis epistolæ.

S E C V N D O principaliter in præsentī epistola Propheta
Hieremias prædicat Christi excellentiam uirtualem, cum de
eo subdit dicens: Et regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iu-
diciū, & iustitiam in terra. In quibus uerbis prædicat de
Christo quatuor, quæ sunt.

Imperium, Sapientia, Iudiciū, Iustitia.

P R I M U M igitur, quod prædicat Hieremias, de Chri-
sto, est eius imperiū, siue regalis dignitas, quia regnabit rex.
Qui enim in primo suo aduentu subiecit se regibus, & præ-
positis, scilicet, Herodi, & Pilato, ipse idem regnabit rex glo-
riosè, in suo secundo aduentu, prædictos sibi subijciens, ut
enim frustra quæreret ab eo Pilatus, Rex estis? quia habebit
in uestimento, & in femore suo scriptum, Rex regum, & do-
minus dominantium. Apoc. 19. Vnde Psal. Omnia subiecisti
sub pedibus eius.

C I R C A quod notandum, quod nunquam fuit talis rex,
qualis iste, & qui tam amplū habuerit regnum, & domiū.
Nā ipse modò regnat in tribus locis, quasi in tribus regnis,
scilicet in cælo, & in terra, & in inferno, iuxta illud ad Phil.
2. In nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestriū,
& infernorum. Primò igitur rex noster Christus regnat modò
gloriosè in cælo super omnes beatos, tam homines, quā
Angelos. Regnat autem ibi pacificè, & sine contradictione,
quia omnes beati promptè obediunt ei in omnibus. Propter
quod in oratione dominica petimus ab eo uoluntatem suā
impleri, & fieri à nobis in terra, sicut fit à beatis in cælo,
dicentes. Fiat uoluntas tua sicut in cælo, & in terra. Mat-
th. 6. Præctica, quomodo spiritus Angelici promptè o-
bediunt, & parent diuine uoluntati, quoties mittuntur ad hæc
inferiora. Nec dicunt domino more multorum seruorum,
mittatis talem, uel talem. Quinimo habent pro magno ho-
nore, quoties mittuntur. Da exemplum de legato summi Pon-
tificis, aut de Ambasciatore regis.

S E C V N D O rex noster Christus regnat modò in mundo
istio, signanter super iustos, & electos. Ipsi enim sunt tem-
plum

plum speciale Dei, in quibus etiam habitat Spiritus Sanctus,
ut habetur. 1. ad Corinth. 3. De eo etiam prædixit Gabriel,
quòd regnabit in domo Iacob in æternum, idest, in domo e-
lectorum, & luctantium contra peccata. Super malos au-
tem, & peccatores non regnat Christus, sed potius Diabo-
lus, qui est rex super omnes filios superbiæ, ut habetur Ioh-
han. 41. Sed quare non regnat Christus tam pacificè in uni-
uersa terra, sicut in cælo? Responso, quia in cælo regnat
in propria persona, in terra autem per locum tenentes, ut
sunt illi, qui præsentem tam in spiritualibus, quàm in tempo-
ralibus. Modò uidemus, quòd si quis rex dominetur duo-
bus regnis uni quidem in propria persona, alteri autem per
uice gerentem, non ita bene obeditur ei in secundo, sicut in
primo, ita in proposito. Insuper malitia, & negligentia re-
ctorum huius mundi plerumque est in causa, quòd non be-
ne obeditur sibi à subditis in regno huius mundi.

T E R T I O rex noster Christus regnat in inferno tam su-
per reprobos homines, quàm dæmones, quàmuis ipsi inui-
tis. Sed quomodo ibi regnat? Profectò per iustitiæ suæ exe-
cutionem, iuxta illud Deut. trigesimo secundo. Reddam ul-
tionem hostibus meis. Hoc tamen quòd inuīt facit, quia
punire aliquem est quasi contra naturam eius, iuxta illud
Esa. 1. Heu, heu consolabor super hostibus meis, sup. eos
puniendo, & uindictor de inimicis meis? Quasi dicat,
quòd hoc non facit, nisi inuīt. Patet ergo, quomodo rex
Christus regnat in tribus locis. Propter quod dicebat Psalm.
Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascende-
ro in cælum, tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Si
sumpsero pennas meas, &c.

S E C V N D U M quod prædixit Hiere. de rege Christo, est
eius sapientia, quia, inquit, sapiens erit. Et bene postquam
propheta præmisit de Christo. Regnabit rex, statim subiun-
xit, & sapiens erit, quia sapientia maximè requiritur in re-
ge, quia ut habetur Eccles. 9. Melior est sapientia, quàm ar-
ma bellica, idest, plus prodest regi sapientia, quàm corporis
fortitudo. Hinc. Proverb. 20. Dissipat impios rex sapiens
Propterea ista considerans Salomon, cum primum factus est
rex super Israel, petiuit à domino sapientiam ad regendum
populum suum, ut habetur. 3. Reg. Quàm sapiens ergo fue-

rit rex noster Christus, patuit multipliciter in suo primo aduentu, & signanter in tribus . Primò quidem in illo salubri consilio, quod dedit cuidam adolefcenti cum interroganti, quid facere deberet ad hoc, quòd saluus fieret. Vade, inquit ei, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ueni, & sequere me. Matth. 19. Secundò uerò in sedatione contentio nis discipulorum suorum litigantium, quis eorum esset maior. Scitis, inquit, quia reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici uocantur . Vos autem non sic, sed qui maior est in uobis, fiat sicut minor . Lu. 22. Tertio autem in gratiosis responsis, quæ in passione dedit Annæ, Caiphæ, & Pilato, ita ut miraretur super hoc præses uehementer, idest, Pilatus. Potest etiam prædictum uerbum, sapiens erit, exponi de eodem rege Christo, quo ad secundum suum aduentum, qui erit in iudicio. Nam tunc maximè ostendet suam sapientiam in tribus. Primò quidem in iudicandorum separatione. Nam tunc separabit per suam sapientiam bonos à malis, sicut separat pastor oves ab hædis, ut habetur Matth. 25. Secundò uerò in occultorum manifestatione. Tunc enim illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, ut dicit Apostolus . I. ad Corinth. 4. Et hoc est, quod ipsemet loquitur. Luc. 12. dicēs, Nihil opertum est, quod non reueletur, neque absconditum, quod non sciatur, quoniam, quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur, & quod in ore locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. Hinc etiam idem rex loquitur Neum. 3. cuiuslibet reprobo dicens . Reuelabo pudenda tua coram facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Tertio autem in electionis bonorum, & reprobationis malorum assignatione, cum dicet electis. Venite benedicti patris mei, &c. Item cum postea dicet reprobis. Ite maledicti, &c. Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Sitiui, & non dedistis mihi bibere, &c. Patet ergo, quomodo rex noster Christus in die iudicii ostendet suam sapientiam in faciendo unicuique iudicium, & iustitiam.

TERTIUM, quod prædixit Hieremias de rege Christo, est eius iudicium, quia faciet, inquit, iudicium. Sed quale iudicium? Certè triplex.

PRIMUM uocatur occultum . Sicut enim in supremis curijs,

curijs, quandoque in conclauis pronuncietur, & fertur iudicium interlocutorium, post quod priusquam publicetur, post sunt partes contententes inter se conuenire, ita & Deus præfenti facit in conclauis sui occulti consilij iudicium de hominibus, præuidens, qui debeant damnari, & qui non, quia ipse nouit, qui sunt eius. Nihilominus post tale iudicium post sunt absolutè homines reprobatii secundum præsentem iustitiam facere pacem cum eo . Et hoc uoluit innuere ipse Christus Matth. 5. dicens. Estò consentiens aduersario tuo citò, dum es cum eo in uia, ne forte tradat te iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Ecce igitur mirabile, & occultum iudicium, & ualde timendum, quia nescit homo, an odio, uel amore dignus sit, ut habetur. Eccl. 9.

SECUNDUM iudicium regis Christi uocatur particulare, quod facit de quolibet homine, cum moritur. Nam qui moritur in mortali peccato, adiudicatur irremediabiliter æternis flammis . Qui uerò cum gratia, & charitate decedit, ad cælum uadit. Vnde dominus cuiuslibet homini loquitur dicens. Vbi te inuenero, ibi te iudicabo . Propterea distigefima quæritur: Quis dicitur, quòd qualiscunque hinc quis egredietur, talis in iudicio Dei representatur .

TERTIO regis Christi iudicium dicitur generale, quod ipse faciet in terra, quia in uallis Iosaphat medio, iuxta illud Ioelis 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallem Iosaphat, & disceptabo cum eis, ibi. Et tunc, ut habetur Iohan. 5. Procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem uitæ. Qui uerò mala egerunt, in resurrectionem iudicij, idest, tales resuscitantur, ut adiudicentur æternis supplicijs. Deus ergo pater, qui in primo aduentu non misit filium suum, ut iudicaret mundum, idest, peccatores, sed potius, ut saluaretur mundus per ipsum, ut habetur Iohan. 3. Ipse hunc eundem filium mittet in secundo aduentu, ut iudicet mundum, idest, peccatores, & ut damnet prædictus mundus per ipsum, quia ut habetur Iohan. 5. Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio.

QUARTUM, quod prædixit prædictus Hieremias de rege Christo, est de eius iustitia, quam facturus est in terra. Olim enim ipse dominus fecit mirabilem iustitiam in cælo, quandoquidem inde eiecit demones propter suam superbiam,

perbiam, ut habetur Esa. decimoquarto. dicens illud Pl. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Deinde aliam iustitiam fecit de hominibus luxuriosis, quando fecit inundare diluuium super uniuersam terram. Gen. septimo. Postremò faciet aliam mirabiliorem iustitiam per ignem conflagrationis, quando quidem ueniet in fine sæculi iudicare ipsum sæculum per ignem. Patet ergo expositio illius clausulæ præsentis epistolæ, in qua dicitur de Christo ad literam, quòd regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra. Et per consequens de secundo principali.

T E R T I Ò principaliter Hieremias in spiritu prophetico prædicit de Christo specialem fructum, & utilitatem sui aduentus, cum subdit. In diebus illis, scilicet, aduentus Christi, saluabitur Iuda, idest, populus Iudaicus, & Israel, qui idem populus, qui & Iuda, habitabit confidenter. Istud tamen nõ debet referri ad oēs Iudæos, siue Israelitas, sed tantum ad eos, qui in ipsum Christum incarnatum crediderunt, quia ut dicit Aposto. Ro. 9. Non. n. oēs, qui ex circumcisione sunt Israel, sunt Israelite. Potest etiam hæc propheta referri ad Æm Christum aduentum. Nam tunc temporis reliquæ Israel saluæ erit, ut habetur Esa. 10. Item in Psal. Conuertentur ad uesperam, scilicet, mundi, In diebus ergo illis, scilicet, in fine mundi, saluabitur Iuda, idest, populus Iudaicus, & Israel. id est populus habitabit confidenter, idest, firmiter confidet in Christo, sicut in uero Salvatore eis per Moysem promisso. Et ideo ipsum Christum uocabunt dominum iustum suum, qui, scilicet, debet regere eos, & iustificare, atque in terram promissionis, scilicet, in cœlestem Hierusalem introducere, ubi habitabunt sine fine.

M O R A L I T E R. In diebus illis, idest, in tempore legis gratiæ, saluabitur Iuda, idest, omnis peccator, qui syncerè, purè, & integrè confiteatur peccata sua, quod uult inuere iste terminus iuda, qui interpretatur confitens. Ecce quantum prodest uera confessio delictorum, quæ saluat confitentem. Bene ergo ad propositum loquitur Apost. ad Ro. 10. dicens, quòd ore confessio fit ad salutem. Quod autem subditur. Et Israel habitabit confidenter, refertur ad quemlibet beatum, qui uidet Deum clarè, & nudè, quòd designatur per istum

terminum

terminum Israel, qui uidens interpretatur. Talis Israel habitabit confidenter in cœlo. id est, securè, quia securitas est de essentia beatitudinis, iuxta illud Christi uerbum Io. 6. Gaudium uestrum nemo tollet à uobis. Item in psal. Delectationes in dextera tua usq; in finè, idest, semper. Et ideo meritis reprobatu Origenes ab ecclesia propter alternantes sine cessatione beatitudines, & miserias, ut dicit Aug. lib. 2. de ci. Dei. c. 17. Pro intellectu autem illius ultimæ clausulæ præsentis epistolæ ubi dicitur. Propter hoc ecce dies ueniunt, &c. Notandum, quòd olim ante Christi aduentum in carnem mos iudæorum erat iurare in hunc modum. Viuit dñs, qui eduxit nos de Aegypto, & hoc propter magnitudinem tanti beneficii. Sed istum modum iurandi prædixit esse cessandum Hieremias in dicto Christi aduentu, eò quod tunc maius beneficium nobis contulit idem Christus, ut pote, liberans nos à seruitute spirituali demoniis, & uitiorum. Dicit ergo Hieremias in spiritu prophetico loquens. Ecce dies ueniunt, scilicet, incarnationis filij Dei, & non dicent, idest, non iurabunt homines. Viuit dñs, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti, sed uiuif dominus, qui eduxit nos, sup. de Diaboli seruitute, atque de uitijis, & erroribus, & adduxit filios Israel, idest, ueros christianos, qui uident Deum per ueram fidem, ab aquilone, & de cunctis terris, idest, de omnibus partibus mundi in unitatem fidei, ut fit unum ouile, & unus pastor. Insuper tandem faciet tales habitare in terra sua, ut dicit Propheta, idest, in cœlesti Hierusalem. Ad quam nos perducatur, qui, &c.

Dominica uigesimaquinta post Trinitatem, Sermo secundus de Euangelio.

N D E ememus panes, ut manducet hi? Io. 6. Pro introductione præsentis sermonis mouetur quæstio talis. Verum in quolibet opere diuino simul reluceant, siue concurrant misericordia, & iustitia? Hanc quæstionem mouet Beatus Thom. 3. sen. dist. 46. q. 2. art. 2. quæstiuncula. 2. ubi quærit, utrum in omni opere Dei misericordia, & ueritas coniungantur? Pro solutione propositæ quæstionis ponam aliquas ueritates per ordinem.

PRIMA igitur ueritas, & responsua ad quæsitum talis est. In omni diuina operatione aliquid misericordiae, & aliquid iustitiae inuenitur. Hanc ueritatem ponit B. Aug. in libro de concordia Euangelistarum, ita dicens. Deus qui res humanas curat, iuste, & misericorditer curat, ut nec præclat dat misericordiam iustitiam, nec excludat iustitia misericordiam. Similiter B. Ambro. super psalm. Beati immaculati super illo uerbo. Misericordiae tuæ domine, dicit sic. Deus misericordiarum plenus est, & misericordia eius cum iudicio, & iudicium cum misericordia. Neque enim siue iudicio miseretur, neque sine misericordia iudicat. Hæc ille.

SVCVNDATA ueritas. Tam in cælo, quam in inferno simul relucet Dei iustitia, & misericordia. Hanc ueritatem ponit idem August. ad fratres in eremo ser. 6. qui intitulatur de misericordia, ubi ita ait. Tam iustis, quam iniustis, ita beatis, quam damnatis misericordiam cum iustitia semper agit omnipotens Deus. Nam beatis dat gloriam, quã non merentur habere quibuscumque bonis commissis. Malis autem dat poenam, quam merentur maiorem habere de malis commissis. Hæc ille. Et hoc est, quod sub alijs terminis dicunt Theologi, uidelicet, quod Deus punit citra condignum, & præmiat supra condignum.

TERTIA ueritas. In inferno maximè relucet diuina iustitia, ita ut dicat Apostolus ad Heb. 10. Quod horrendum est incidere in manus Dei uiuentis. Hinc etiam Iaco. 2. dicitur, quod iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam. Quod maximè intelligitur de iudicio æternæ damnationis, quod erit sine misericordia liberante, eod quod in inferno nulla est redemptio. Erit tamen ibi aliquid de misericordia relaxante, siue mitigante, & moderante rigorem iustitiæ, ut non tantum puniatur damnatus, quantum meruit. Dicitur etiam de damnato Apoca. 18. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Item Deutero. uigesimo quinto. Pro mensura delicti erit & plagarum modus. Quæ omnia intelligenda sunt secundum æqualitatem proportionis, & non quantitate, est hoc dictum propter, quod qui plus peccauit, plus punietur ceteris paribus in inferno.

QUARTA ueritas. In præsentī uita plus relucet Dei misericordia,

ricordia, quam iustitia. Hęc ueritas probatur per illud psal. Miserationes eius super omnia opera eius. Item per illud Iaco. 1. Misericordia super exaltat iudicium. Maximè autem relucet Dei misericordia in præsentī in tribus, uidelicet, in peccatorum uocatione, expectatione, & receptione. De primo. Hier. 3. Reuertere ad me, & ego suscipiam te. De secundo. Esa. trigesimo. Expectat dominus, ut misereatur uestri. De tertio figuratiuè legitur Luc. decimo quinto. de filio prodigo, quem benignè receptus pater suus. Ecce in quibus relucet Dei misericordia in præsentī respectu peccatorum. In cuius etiam rei signum misericors, & miserator Christus, cum quo etiam ab infantia creauerat miseratio, uidens populum sequentem, fame laborantem, prout legitur in præsentī Euangelio, ait. Vnde ememus panes, ut manducet hi? In dicto ergo Euangelio fit mentio de quodam insigni miraculo, quod egit Christus in quinque panum hordeaceorum, & duorum piscium mirabili multiplicatione, de quo quidem miraculo tria principaliter tanguntur, uidelicet.

Principium, Medium, Finis.

PRIMÒ igitur tangitur principium dicti miraculi, quod fuit duplex. Primum ex parte Christi, & illud fuit eius pietas, quæ tangitur, cum dicitur in principio Euangelij. Cum subleuasset oculos Iesus. Secundum ex parte populi, & illud fuit eius necessitatis, quæ tangitur cum subditur, & uindisset, quia multitudo maxima uenit ad eum, dixit ad Philippum. Vnde ememus panes, ut manducet hi? Ecce populi necessitas. Sed quia præsens Euangelium exposui supra, uidelicet, dominica quarta quadragesimæ, similiter in expositione Euangeliorum quadragesimalium sub eadem dominica, ideo parum insistam pro nunc circa expositionem literalem eiusdem Euangelij, me conuertens ad expositionem moralem, per quam maximè salus animarum procuratur, quam per maximè quilibet syncerus prædicator intendere debet, & procurare.

MORALITÉR ergo notandum, quod quadruplex est turba, cui Deus specialiter miseretur, uidelicet.

Peccatorum, Conuersorum, In carceratorum, Beatorum.
PRIMA igitur turba, cui Deus miseretur, est turba peccatorum

torum à Deo recedentium. Et hæc turba non est sequenda, sed maximè fugienda, quia à Deo recedere non est aliud, quàm ad mortem perpetuam, & æternam pergere. Nam ut dicit Augustinus ad fratres in eremo serm. 72. qui intitulatur de morte. Mors uera, quam non timent homines, est separatio à Deo. Hæc autem separatio fit per peccatum, iuxta illud Esa. 59. Iniquitates uestre, id est, peccata, diuiserunt inter uos, & Deum uestrum. Peccatum autem ducit ad mortem æternam, iuxta illud Ezech. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Et Apostolus ad Rom. 6. Stipendia peccati mors. Huiusmodi ergo turba non est sequenda, sed potius fugienda. Sic enim admonet Spiritus Sanctus unumquemq; fidelem Exo. 23. dicens. Non sequeris turbam ad faciendum malum; De hac itaque turba peccatorum loquens Dominus ait. Misereor super turbam.

Pro quo notandum, quod Deus facit peccatoribus duplicem misericordiam.

P R I M A est, quia tales ad pœnitentiã expectat, etiam diu. Nam totum tempus uitæ præsentis præstat pijsimum dominus miseris peccatoribus, ut à peccatis suis respiciant, & pœniteant, ne damnentur. Sed pro dolor multi tales abutuntur prædicta Dei misericordia, iuxta illud Iob. 24. Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam. Propter quod Apostolus ad Rom. 2. unumquemq; talè obstinatum peccatorem alloquitur dicens: Ignoras, quoniam benignitas Dei te ad pœnitentiã adducit? secundum duritiã autem tuã, & cor impenitens thesaurizas tibi iram in die ire, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet unicuiq; secundum opera eius. Et notanter dicit. Thesaurizas tibi iram, quia quanto diuina misericordia diutius expectauerit impenitentem peccatorem, tanto amplius contra eum irascetur, & grauius eum damnabit.

S E C U N D A misericordia, quam facit Deus peccatoribus, est, quod eos in bonis temporalibus, utpote, in delicijs, diuitijs, & honoribus sæpe replet, cumulat, atq; multiplicat. Videmus enim frequenter euenire, & quasi continuè, quod in huiusmodi bonis temporalibus plus abundat mali, quàm boni. Hoc autem facit Deus, ut illi, qui nolunt conuerti ad eum amore iustitiæ, saltem conuertantur amore commodi.

Hæc

Hæc tamen misericordia non est multum ab humanis apprehendienda, cum sit caduca, & momentanea. Constat enim satis euidenter, quod omnia bona temporalia, quæ possident peccatores in præsentem, adueniente mortis articulo illis, deficient in momento. Propter quod Spiritus Sanctus dicit diuitibus huius sæculi illud Osæ. 6. Misericordia uestra, quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens. Nam sicut nubes matutina, uel ros matutinus adueniente ardore solis statim deficient, sic etiam bona temporalia, quæ Deus dat peccatoribus in præsentem uita ex mera misericordia, adueniente morte (quæ signum est ardoris solis, id est, diuinæ indignationis) statim deficient. Vnde Psal. Ne timearis, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo, &c. Et sic pater de turba peccantium, cui miseretur Dominus dupliciter, ut ostensum est.

S E C U N D A turba, cui miseretur idem Dominus, dicitur turba conuersorum, siue pœnitentiũ, & eorum, qui ad Deum redeunt per uiam bonam, & rectam. Est autem prædicta uia triplex. Prima dicitur cordis contritio. Secunda oris confessio. Tertia operis satisfactio. Et hæc est triplex uia, per quam ad Deũ reditur, & opponitur triplici uig, per quam ab eo receditur, quæ est mala cogitatio, mala locutio, mala operatio. De hac itaque turba congruè potest exponi, & intelligi illud uerbum, quod dicit Dominus in præsentem Euangelio, cum ait: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me. Ac si aperte diceret. Misereor turbæ pœnitentiũ, quia sustinent, & expectant me triduo, id est, per spatium trium dierum. Primus dies, sicut iam dictum est, est dolorosa contritio. Secundus uerifica confessio. Tertius integra satisfactio. Istud triduum figuratum fuit Exo. 3. quando filij Israhel dixerunt Pharaoni: Ibimus uiam trium dierum in solitudinẽ, ut sacrificemus Domino Deo nostro. Applicatio est facilis.

N O T A N D U M est autem circa hoc, quod Dominus miseretur uerè pœnitentibus duobus modis.

P R I M U S est, quia reuertentes ad eum per uiam pœnitentiæ, quantumcunq; prius peccauerint, ad misericordiam benignè recipit, atq; omnia peccata illis remittit. Figura de filio prodigo Luc. 15. Vnde August. Quæcunq; necessitas cogant

gant

gant peccatorem ad poenitentiam, nec criminis quantitas, nec uitę enormitas, nec horę extremis excludit eum a uenia. Item idem August. feria. 5. post cineres fer. 2. Ipse, inquit, contra se diuinę pietatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri, aut non uelle, aut non posse credit, cumq; aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit. Nemo ergo, nec post centum peccata, nec post mille crimina, de diuina misericordia desperet. Hęc ille.

S E C V N D V S modus est, quod omnia bona, quę per peccatum poenitentes prius amiserant, illis poenitentibus restituit Dominus. In cuius figurā iussit pater filium suum prodigum indui ueste pilli, dicens seruis: Cito proferte stolam primam, & induite illum. Luc. 15. Peccator enim, quando cadit in peccatum mortale, amittit meritum omnium bonorum, quę fecerat prius, cum adhuc esset in statu gratię. Item amittit participationem bonorum Ecclesię. Insuper amittit adoptionem diuinę gratię, & glorię, quia de filio gratię fit filius irę, & de filio glorię, filius gehennę. Propter quod clamat Spiritus Sanctus peccatoribus Ioh. 2. dicens: Conuertimini ad Dominū Deum uestrum, quoniam benignus, & misericors est. Benignus quidem, peccata remittendo, misericors uerō bona prius amissa restituendo: Ecce ergo quomodo Dñs miseretur ueris poenitentibus duobus modis pręlibatis.

T E R T I A turba, cui miseretur Dominus, dicitur turba in carceratorum, id est, in purgatorio degenitium, de qua rectę potest intelligi illud Num. 14. Vociferans omnis turba sicut nocte illa. Duo ergo dicuntur in prędictis uerbis de huiusmodi turba.

P R I M V M est, quod uociferatur, id est, uocem fert, sicut clamat, & hoc ad tria genera personarum.

P R I M O quidem ad patrem cęlestem, dicens: Pater de cęlis Deus miserere nobis, qui sumus opus manū tuarum. Noli ergo opus tuum despiciere, sed exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Dicunt etiam illud Hester. 13. Domine Deus rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & non est, qui possit resistere uoluntati tuę. Si decreueris saluare nos, cęritudō liberabimur. Tu es Dominus omnium, & non est, qui resistat maiestati tuę. Ne despicias partē tuam, quam redemisti tibi, sed exaudi deprecationem nostram.

Conuerte

Conuerte igitur luctum nostrum in gaudium, ut uiuentes, sup. in celo, laudemus nomen tuum. Prędicta igitur turba mutuo se hortatur ad uociferandum ad ipsum patrem cęlestem dicens illud. 1. Machab. 4. Nunc clamemus in cęlum, & miserabitur nostri Deus noster.

S E C V N D O uociferatur prędicta turba ad singulos sanctos, & electos Dei, dicens. Sancta Maria ora pro nobis. Sancte Iohannes Baptista ora pro nobis. Omnes sancti patriarchę & prophete ora pro nobis. Sancte Michael ora pro nobis. Omnes sancti angeli, & archangeli Dei ora pro nobis. Sancte Petre ora, &c. Et breuiter omnes sancti, & sanctę Dei ora pro nobis. Quod si beata uirgo Maria, aut aliquis aliorum sanctorum interrogaret quamlibet animā in purgatorio existentem, cur tantum ad eum sic uociferatur, forsitan posset respondere, & dicere cum Ioseph in carcere posito. Ideo ad te uociferor, & clamo, ut suggeras Pharaoni, id est, Deo omnipotenti, ut educat me de isto carcere terribis purgatorij. Insuper ideo clamo, quia me expectat iusti, id est, omnes electi, donec retribuatur mihi ipse dominus Deus partem cum eis in celo.

T E R T I O uociferatur dicta turba animarum ad uiuentes, & signanter ad parentes, & hæredes, dicens quilibet pro se illud Iob. 19. Miseremini mei, miseremini mei, saltem uos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Sed quia, pro dolor, multi consanguinei, & hæredes negligunt orare pro dictis animabus, ideo de illis conqueruntur dicentes illud, quod sequitur. Quare persequimini me, sicut Deus, scilicet, permittendo me cruciari in flammis ignis purgatorij, & tamen carnibus meis saturamini, id est, bonis meis temporalibus sustentamini, adeo etiam gulosę, & auidę, ut uix dare uelitis micam pauperibus, aut pijs locis pro releuatione, aut liberatione meā a tot, & tātis penis? Hoc enim ad maximam ingratitude[m] uestram pertinet. Et ideo in hoc conuincimur deterioris conditionis infidelibus, qui de suis parentibus curam habent, tam in uita, quā post uitam pręsentem. Audite igitur, & corde intelligite, quid dicat diuus ille Paulus prima ad Timoth. 5. Si quis, inquit, suorum, & maximē domestico-

Ser. Do. G. Pep. Pars Aestiu.

Zz rum

rum curam non habet, scilicet, post hanc uitā, fidē negauit, & est infideli deterior. Et notāter dicit, Fidem negauit, quia frequenter filij, & haeredes promittunt parentibus morientibus, quōd fideliter exequentur eorum testamenta, insuper quōd superaddent. Sed profectō sep̄e circa hoc reperiuntur negligentissimi. Ecce quō fidem negant mortuis parentibus. Propter quod de talibus rectē potest dici illud psal. Lingua sua mentiti sunt ei, scilicet, morienti. Nec quidem mirum, quia in promittendo cor eorum non erat rectum cum eo, nec tandem fideles habitij sunt in testamento eius illud diligenter, & completē executioni demandantes.

SECUNDVM quā dicitur in prēdictis uerbis sumptis ex libro Numerorum de suprādicta turba animarum in purgatorio degentium, est quōd fiet nocte illa, idest, in tenebris purgatorij, quia ad literam in purgatorio sunt tenebrę, maximē cum ibi non possit lucere sol iste materialis propter terrę interpositionem. Nec potest dici, quōd sit ibi claritas caulata ab igne ibi existente, quia cum huiusmodi ignis, sit ibi in propria natura, & non in materia aliena, consequens est dicere, quōd non lucet. Insuper pręter hoc ordinatio diuina istud operatur, iuxta illud psalm. Vox domini intercedentis flammam ignis. Ecce ergo nox illa, idest, in tenebris, in quibus flet turba parum animarum.

PRŌ, quo notandum, quōd propter duo pręcipuē flet p̄dicta turba in nocte illa tenebrosi purgatorij.

PRIMUM est uehementia ignis ibi, existentis, & dictas animas mirum in modum cruciantis. De cuius mirabili ardore loquens August. lib. de uera, & falsa penitencia. ca. 18. & similiter recitatur in decretis distinct. 7. nullus dicit sic. Hic ignis etsi non sit æternus, miro tamen modo est grauis. Excellit enim omnem penam, quam unquam passus est homo in hac uita. Nunquam enim in carne inuenta est tanta p̄na, licet mirabilia passi sint martyres tormenta, & multū nequiter in uita, quaua sustinuerunt supplicia. Hęc ille. Similiter distinct. 25. qui in aliud. dicitur quōd huiusmodi ignis purgatorij, grauior est, quā quicquid potest homo pati in hac uita. Insuper mirabilis ardor prędicti ignis purgatorij patet tali exemplo. Legitur enim in fine Epistolarum

rum

rum beati Augustini, episto. 206. de beato Cyrillo episcopo Hierosolymitano, quōd cum semel interrogasset quendam à mortuis resuscitatū, & qui huiusmodi p̄nas uiderat, quales, & quantę essent, respondit ille, quōd si omnes p̄nę, & tormenta, quę in hoc mundo cogitari possunt, compararentur minori p̄nę, aut tormento, quā illic habentur, solatia erunt. Mallet enim quilibet uiuentium, si experientia nosceret huiusmodi p̄nas, usque ad finem mundi omnibus his simul sine remedio cruciari p̄nīs, quas etiam omnes homines ab Adam hucusque singillatim pertulerunt, quā uno die in purgatorio minori, quā illic habetur p̄nā cruciari. Ad hęc igitur uerba stupefactus beatus pater Cyrillus exclamauit dicens. Heu quid audio? Ecce igitur primū, propter quod prędicta turba incarcerationum flet, quod est p̄na sensus.

SECUNDVM est p̄na damni, idest, carentia diuinę uisionis, ita ut quęlibet talis anima uideat dicere illud psalm. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die, ac nocte, dū dī mihi per singulos dies, ubi est Deus tuus? Ecce carētia diuinę uisionis, quā etiam plus affligit animas in purgatorio existentes quā infinities, quā p̄na sensus, quam patiuntur. Hoc enim est de mente beati Chrysof. hom. 48. dicentis. Multi hominum gehennam formidant, ego autem illius glorię amissionem multo grauiorem gehenna esse dico. Et post pauca. Licet quis innumeras ponat gehēnas, tale nil dicit, quāle illa felici excidere gloria, à Christo odio haberi, & audire nescio uos. Hęc ille.

NOTANDVM ergo, quod huic turbę incarcerationum in purgatorio miseretur Dominus duobus modis.

PRIMUM est, quia tales animas, tam grauius afflictas uisitat, & consolatur per angelos suos. Piē enim credendum est, quod sancti Dei angeli frequenter uisitant, & consolantur animas fidelium in purgatorio existentes tanquā illis, quę in proximo sunt futurę sui concius in cęlesti Hierusalem. Prę ceteris autem uisitant, & consolantur eas, quarum in pręsenti fuerunt custodes à Deo commissi. Talibus nempe referunt bona, quę sunt à superuiuentibus pro earum remedio, sicut multa docent exempla. Vnde etiam August. ad fra

eres in eremo. serm. 46. qui intitulatur de angelis, & hospitalitate. Sancti; inquit, angeli sunt, per quos ad purgatorium deportamur, & dum ibi purgamur, ab eis sepe uisitari, & consolari non dubitamus; promittentes celestem Hierusalem ingressuros. Hæc ille. Da exemplum de patre nobili contra filium suum irato, quem ad tempus incarcerat, ipsum tamen per famulos suos uisitat, ita in proposito.

SECUNDVS modus prædictæ miserationis est, quia propter Ecclesiæ suffragia, ut sunt orationes, missæ, uigiliæ, & similia, item propter iustorum in terris ambulantium bona opera, ut elemosinæ, ieiunia, & similia, ipse Dominus abbreviat, aut omnino remittit penam, ad quam diuine animæ erant obligatæ: Merito ergo huiusmodi animæ possunt dicere illud Thre. 3. Misericordia Domini, quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes eius, quia penam æternam, & infernalem commutauit nobis in temporalem, & purgatoriam. Et sic patet diffusè de tertia turba, cui miseretur Dominus.

QUARTA turba, cui miseretur Dominus, dicitur turba beatorum in cælo regnantium, & Deo iubilantiū, atq; ineffabiliter exultantium. Exultant enim mirabiliter. Tum propter uictoriā, quam de mundo, carne, & diabolo habuerunt. Tum propter æterna supplicia, quæ euaserunt. Tum propter æterna præmia, ad quæ peruenerunt. Hæc est igitur illa turba, de qua loquitur Iohan. Apoc. 7. dicens. Vidi turbam magnā, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amici stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Vult ergo innuere beatus Iohan. quod sunt in cælo animæ electorum ex omni natione, quæ sub cælo est, qui dicuntur amici stolis albis propter præsentem gloriam animarum, & habere palmas in manibus propter uictoriā spiritualium inimicorum.

NOTANDVM ergo, quod huic turbæ facit Deus duplicem misericordiam. Prima est, quod aufert ab eis omnem miseriam, iuxta illud Apoc. 7. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit amplius, &c. Secunda est, quod confert eis omnem læticiam, iuxta illud

Esa. 51

Esa. 51. Lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium, & lætitiā tenebunt: Item Psal. Adimplebis me lætitiā cum uultu tuo, delectationes in dextera tua usq; in finem, id est, in sempiternum. De hac itaq; duplici Dei misericordia, quam impendit beatis rectè potest intelligi illud Psal. Domine in cælo, misericordia tua. Patet ergo de quadruplici turba, cui Dominus specialiter miseretur. Et per consequens de principio principali præsentis Euangelij, in quo agitur de principio tangente miraculum de multiplicatione panum.

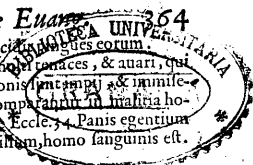
SECUNDÒ principaliter in eodem Euangelio fit mentio de medio tangente dictum miraculum, & in quo describitur ipsum miraculum. Nam ut refert Iohan. Christus audito ab Andrea, quod erat puer unus dictus Martialis, qui habebat quinque panes hordeaceos, & duos pisces, iussit homines discumbere. Sed quia sensum literalem satis prolixè deduxi in expositione Euangeliorum quadragesimalium, ideo ad sensum morale transeundum est.

MORALITER ergo notandum, quod inueniuntur in Sacra Scriptura duodecim panes, qui designantur per illos quinque, de quibus legitur in præsentis Euangelio, & per illos septem, de quibus legitur Mar. 8. prout legitur in Euangelio Dominicæ septimæ post Trinitatem, qui in toto faciunt duodecim. Est igitur panis.

Corporalis.	Doctrinalis.
Pœnitentialis,	Sacramentalis.
Vitalis,	Criminalis.
Subcinericialis,	Legalis.
Lachrymalis,	Calamitalis.
Infernalis,	Cælestialis.

PRIMVS igitur dicitur panis corporalis, seu materialis, quo pascitur ueter, de quo Gen. 3. ait Dominus ad Adam, & ad quemlibet posterum suum. In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in terrā, de qua sumptus es, id est, donec finias hanc uitam. Et nota, quod hæc uerba dixit Dñs ad Adam, postquā peccauit, quia in pœniam peccati sui ordinauit Deus, ut acquirat sibi uictum de terra, cum labore corporali, & sudore, qui tamen ante peccatum operatus non fuisset, nisi ad recreationem, & uirtutis exercitium. Et nota, quod

Zz 3 iste

iste panis corporalis debet iuste acquiri moderatè sumi pie distribui. De primo scribitur Thobi. 2. Non licet nobis, aut edere de furto aliquid, aut contingere. De secundo Luc. 26. Comeditis panem uestrum in saturitate. Et nota, quòd dicit. In saturitate. Non ergo superfluè, sed moderatè debet sumi iste panis. De tertio Esa. 58. Frange esurienti panem tuum.

CONTRA primum faciunt multi usurarij, qui emunt frumentum ante tempus messis, dum est in agro, pro modico precio, qui tamen uersimiliter, seu etiam firmiter credunt, quòd tempore messis plus ualebit. Secus autem ubi probabilius dubitarent, utrum plus, uel minus sit ualiturum. Nam in tali casu non esset usura, ut patet extra de usuris. ca. in ciuitate. Alij sunt, qui propter dilationem ipsis carius uendunt triticum, quam ualere possit. Et tales similiter sunt vsurarij, ut patet ubi supra ca. consuluit. Alij uero sunt, qui tempore messis, uel tempore uindemiè non propter necessitatem, sed tantum propter cupiditatè comparant triticum, uel uinum, ut postea carius uendant, ubi interdum unus ex auaritia tantum congregat, ut ceteri compellantur ab ipso emere ad libitum suum. Et tales grauius peccant, ut patet. 14. quest. 4. quicumque. Si autem propter commune bonum talia emerent, sicut legitur olim Ioseph fecisse, hoc laudabile esset. Item si quis de supradictis, aut similibus aliquid emeret ad suam prouisionem, ne postea carius emeret, & si postea carius uenderet, sicut in foro uenditur, quòd non indiget, sicut credebatur, hoc etiam est licitum. Item si aliqui ex pietate, ut ex lucro uenditionis habeat, unde subueniat pauperibus, dummodo hoc moderatè faciat, istud similiter est licitum.

CONTRA secundum faciunt multi gulosi, quibus non sufficit capere cibum, & potum ad necessitatè, nisi exeat per os, & nares eorum, & uertatur illis in nauisam, sicut legitur de filijs Israel quo ad carnes, quas misit Dominus illis, ut patet Numeri. 11. Et talis ingluuius ualde prouocat iram Dei contra actores suos, sicut testatur Psal. De predictis Hebreis dicens. Adhuc esse erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Vnde propter hanc causam multi eorum morte

interierunt. Ideo sequitur. Et occidit eos toraces, & auari, qui tanquam imitatores diuitis epulonis, & immisericordes ad pauperes. Et tales comparantur in iudicia homicidis in Sacra Scriptura. Vnde Eccle. 7. Panis egentium uita pauperis est, qui defraudat inquam homo sanguinis est. Et sic patet de pane corporali.

SECUNDVS panis dicitur doctrinalis, de quo rectè intelligi potest illud Deut. 8. & Matt. 4. Non in solo pane, sup. materiali, uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei, sup. mediatè, uel immediatè. Nam doctrina sana, quam prædicat homo, de ore Dei quodammodo procedit, ita ut dicat Christus prædicatoribus ueritatis illud Matt. 10. Non uos estis, qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis. Hunc itaque panem doctrinæ salutaris debent distribuere populo Dei prælati, & doctores, quia talibus incumbit prædicare. Primis ratione officij. Secundis ratione scientiæ, & gradus, prout illis imponitur, cum laureantur. Sed profectò ualde pauci prælati, & pauciores doctores, nisi forsitan fuerint de ordinibus mendicantium, porrigunt hunc panem Sacræ Scripturæ populo fidei, sed uacant inertie, & quieti, quærentes delicias suas. Quod quidem malum olim præuidens Hieremias lamentabatur Threno. 4. dicens. Paruuli, idest, simplices, & idiotæ, petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Merito ergo de hoc pane potest hodie dici illud Name. 2. Deest panis. Non desunt tamen, qui se intromittere uolunt de distributione huius panis doctrinæ, ut sunt nonnulli minus docti, & inexperti curati, & uicarij, quibus nõ immeritò adiungere possumus quosdam minus peritos religiosos mendicantes. Propter quod uenit panis doctrinæ apud multos in contemptum.

TERTIUS panis dicitur sacramentalis, de quo loquitur Christus Iohan. 6. dicens. Ego sum panis uiuus, qui de celo descendi. Iste panis olim fuit formatus in arca uteri uirginis ex tribus farinis, idest, substantijs, quæ sunt Christi diuinitas, anima, & corpus. Pistor autè huius panis fuit Spiritus Sanctus, cuius uirtute facta est Incarnatio filij Dei, iuxta illud uerbum Gabriæ ad Mariam, Spiritus Sanctus superue-

niet in te. Luc. 1. Fuit autem iste panis postmodum decoctus duplici igne, scilicet, amoris, & doloris. De primo. Luc. 12. Ignem ueni mittere in terra. De secundo Thren. 1. O vos omnes, qui transitis per uiam, &c. Demum iste panis sic formatus, & decoctus proponitur, & offertur nobis in escam super mensam altaris. Possent autem hic multa adduci ram de preparatione ad hanc mensam, quam de dignitate huius panis, atque utilitate, que missa facio breui-tatis causa.

QUARTVS panis dicitur penitentialis, qui alio nomine appellatur in Scriptura Sacra panis doloris, eo quod penitentia cum dolore de peccatis debet perfici. Vnde Pl. Surgite, uos supp. penitentes a peccatis ab eis cessando, postquam sederitis, id est, in ipsis manseritis, qui manducatis panem doloris. i. penitentia. Et quamuis panis iste uideatur esse durus, & insipidus exteriori homini. i. corpori, siue appetitui sensitiuo, est tamen anime deuoræ dulcis, suauis, & sapidus, Commune enim prouerbum est, quod ea, quæ sunt amara ori, sunt dulcia cordi, ita in proposito. Conscitur autem iste panis ex tribus farina, quarum una est tota amara, alia tota dulcis, alia ex prædictis duabus mixta, quia partim dulcis, & partim amara. Hoc est dicere, quod uerus penitens debet habere timorē, amorem, spem. Timor enim, qui procedit in penitente ex consideratione penę æternæ, est quasi farina amara, que debet comedi cum dolore, & tristitia. iuxta illud Ezech. 12. Panem tuum in tristitia comede. Multum enim debet penitens timere, & turbari, quoties cogitat de penis, ad quas se obligauit mortaliter peccando. Amor autem, qui procedit ex consideratione cælestis gloriæ, ad quam quis peruenit per ueram penitentiam, est quasi farina dulcis, iuxta illud Psal. Quam magna multitudo dulcedinis tuę domine, quam abscondisti, &c. Spes uero de uenia peccatorum, que procedit ex consideratione infinitatis diuine misericordiæ, est quasi farina mixta, quia partim dulcis, & partim amara. Dulcis quidem ex parte diuinæ misericordię, cui nõ possumus mensuras ponere, nec tempora diffinire, ut habetur 2.6. q. 6 his qui. amara autem quoties ad memoriam reuocantur commissa peccata, iuxta illud Esa. 38. Recogitabo tibi omnes. annos meos
in. a. a. m.

in. a. a. m. Sed profecto iste panis penitentię est apud multos, adeo durus, & rudis, quod nolunt ipsum gustare, quo fit, ut multi impenitentes decedant.

QUINTVS panis dicitur uitalis, eo quod uitam cõferat. Et iste est panis gratiæ, quo pascit Deus quemlibet iustum, iuxta illud Eccl. 17. Cibauit illum. s. dominus iustum, pane uite. i. gratia spiritus sancti, quæ optimam uitam cõferat animæ. O quam felix est omnis, qui hoc pane cibatur a domino, & quam infelix omnis, qui hoc pane priuatur. Est autem panis, quasi quædam arra panis cælestis, quam nullus gustare potest, qui non prægustauerit in præsentem ipsum panem uitæ. De quo etiam figuratiuè legitur 3. Reg. 19. quod Helias inuenit sub capite fovee subnicerium panem, de quo comedit, & postmodum ambulauit, usque ad montem Dei Oreb. Per quod designatur, quod prægustato pane uite gratię Dei, peruenimus in cælum, quod est mons in uertice montium.

SEXTVS panis dicitur criminalis, quo pascuntur iniusti, & peccatores, iuxta illud Prouerb. 4. Comedunt panem impietatis, suo dicit glo. ordin. quod iniqui in actione scelerum, quasi epulis delectantur, iuxta illud Sapient. 2. Lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Vel dic, ad literam, quod multi peccatores comedunt panem impietatis, cuiusmodi sunt fures, latrones, raptores, simoniaci, usurarii, perituri, mendaces, adulatores, meretrices, mali iudices, aduocati, procuratores, falsi testes, & penę infiniti alij, inter quos præcipuè connumerandi sunt mendaces, qui dicuntur comedere panem mendacię, quoties mentiendo aliquid acquirunt, ut sunt falsi mercatores, & falsi prædicatores. Prouerb. 22. Suauis est hominĩ panis mendacię. Et cum philosophus dicat, quod omne finitum per ablationem finitĩ tandem consumitur, nihilominus iste panis cõtra naturam ueri pani materialis in dies magis, ac magis augetur, quamuis à maxima parte hominum, ac mulierum in dies sumatur in grande periculum animarum suarum. Est enim huiusmodi panis impietatis ueneno suo, & intoxicatiuus, & per consequens de facili inficit animam, eam spiritualiter, & æternaliter occidendo.
Ezechię

Ezechiaꝝ decimo octauo. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur.

S E P T I M V S panis dicitur subcinericialis, per quem intelligitur memoria mortis, quæ reficit quodammodo animam, ne moriatur per peccatum, iuxta illud Ecclesiast. septimo, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Et iste panis fuit figuratus 3. Reg. 17. in illo pane subcinericio, de quo comedit propheta domini Helias, pariter mulier uidua, cum filio suo. Per quod designatur, quod omnes tam iuuenes, quam senes, tam uiri, quam mulieres, tam boni, quam mali debent sepe refici prædicto pane subcinericiali, idest, memoria mortis sæpè meditando illud domini uerbum Genes. 3. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Et Eccl. 17. Omnes homines terra, & cinis. Isto igitur pane refecit se Dauid in præsentia uita. Vnde ait in ps. Cinerem, idest, memoriam mortis, tanquam panem manducabam. Hoc eodem etiam pane refecit olim dominus Hieremiam, prout ipsemet testatur Thren. 3. dicens. Cibauit me cinere omnipotēs. Cibemus ergo & nos ipsos isto pane subcinericio, cogitando nos morituros.

O C T A V V S panis dicitur legalis, quo Iudei olim utebantur in lege, qualis erat panis azimus, quo utebantur in paschate cum lactucis agrestibus, ut præceperat illis dominus Exod. 4. r. Per quem præfigurabatur uerus panis sacramentalis, qui debet ab omnibus Christi fidelibus, cum ad annos discretionis peruenerint, sumi in paschate cum lactucis agrestibus, idest, cū memoria passionis Christi. Sic enim insinuauit Christus esse faciendum, cum in institutione ipsius sacramenti ait, hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

N O N V S panis dicitur lachrymalis, de quo in psal. Cibabis nos pane lachrymarum, idest, lachrymis, quasi pane. Itē alibi. Fuerūt mihi lachrymę meę panes die, ac nocte, dñ, &c. super quo dicit Cassiodorus, quod fletus cibus est animarū, refectio mentium, lauacrum culparum. Vnde legitur de beato August. quod post conuersionem suam, & baptisimū flebat uberrime in hymnis, & canticis, recogitans pristinos errores, nec satiabatur illis diebus, & noctibus dulcedine mirabili

mirabili considerare altitudinem consilij diuini super salute generis humani. Notandum tamen, quod non quilibet lachrymę dicuntur panis, seu refectio anime, quia non sunt illę, quę emittuntur propter amissionē temporalium, aut propter lesionem, seu infirmitatē corporis, siue etiam propter mortem amicorum, sed tantum illę, quę fluunt ex dolore cordis propter Dei offensam, siue propter retardationem glorię celestis.

D E C I M V S panis dicitur calamitalis, de quo Esai. 30. Dabit tibi dominus panem arctum. Hunc autem panem calamitalem, & arctum comedunt pauperes agricolę, & uiticolę, ac similes, quoties aduersitatibus præsentis uitę affliguntur, & premuntur, siue per defectū temporalium, siue per incursum armigerorum, & prædonum, siue per nimium grauamen tributorum, & uectigalium, seu talliarum, siue alijs penē infinitis modis, ita ut tales pauperes magis optent mori, quam sic diu languere.

V N D E C I M V S panis dicitur infernalis. Et iste panis est nigerrimus, & summè insipidus, & durus, quem comedunt omnes damnati. In cuius figuram dixit rex Achab seruis suis, idest, Christus dæmonibus executoribus iustitię suę, in inferno. Mitite uirum istum Michęam, idest, quemlibet reprobum in carcerem, sup. inferni, & sustentate eum pane tribulationis. 3. Regum. uigesimo secundo. Et nota, quod isto pane tribulationis reficitur in futuro in inferno hi, qui in præsentia uoluerunt refici pane criminali, de quo prius dictum est. Abstineamus ergo charissimi in præsentia ad prædicto pane criminali, ne in futuro compellamur edere panem illum tribulationis, & angustię, mirabilis, quem iam comedunt, quotquot in inferno positi sunt.

D V O D E C I M V S panis dicitur celestialis. De quo Luc. decimo quarto. ait Christus. Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. Ista autem manducatio fiet ab electis uidentibus Deum facie ad faciem, sicuti est in seipso, & fruendo eo sic clarè uiso. De qua etiam manducatione dicit dominus Eccl. 24. Qui edunt me, adhuc esuriunt, idest, qui uident me intuitiuè, adhuc desiderabunt magis, ac magis me uidere, & frui diuinitate mea. De ista etiam manducatione loquens Chri-

Christus discipulis suis, & in ipsis omnibus futuris deuotis christianis Lucę. 22. ait. Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis, &c. Ex quibus uerbis patet, quod illud cęlestis conuiuium erit ualde solenne. Primò ex parte ministrantis, siue magistri domus, quia ego, inquit, Christus: Non ergo Petrus, non Paulus, non Angelus, aut aliqua pura creatura, sed ipse semet Christus. Nam, ut dicitur Lucę. 11. Tunc p̄cinget se Christus, & faciet beatos discipulos bere, & transiens ministrabit illis. Secundò ex parte debiti ordinis, quo ad conuiuantis, quia dispono, inquit, Christus, id est, in diuersis ordinibus pono. Nam in uno ordine erunt Patriarchę, in alio Prophetę, in alio Apostoli, & sic de alijs statibus. Virgo tamen Maria, tanquam regina erit sola in ordine suo. Et hoc est, quod ait Christus Iohan. decimoquarto. In domo patris mei mansiones multę sunt. Tertio ex parte preciositatis cibi, & potus, quia ut edatis, & bibatis, id est, satiemini, psalm. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Et alibi. Inebriabuntur ab ubertate domus tuę, & torrente uoluptatis tuę potabis eos, quoniam apud te est fons uitę. Quarto ex parte dignitatis, & excellentię mensę, quia omnes electi comedent in eadem mensa cum Christo. Et hoc notatur, cum dicitur. Super mensam meam, psalm. Filij tui, sicut nouellę oliuarum in circuitu mensę tuę. Quintò ex parte amenitatis loci, qui in regno meo. Illa enim aula regia cęlestis erit summè pulchra, & amena, iuxta illud Nume. decimoquarto. Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Et ideo debemus summè diligere huiusmodi tabernacula, & ad illa toto corde aspirare. Propter quod dicebat psalm. ad dominum. Quam dilecta tabernacula tua domine uirtutum, concupiscit, & deficit anima mea, &c. Pater ergo moralis expositio duodecim panum Euangelicorum, quorum septem habentur Marc. octauo. alij autem quinque in hodierno Euangelio. Et sic patet diffusè de secundò principali.

TERTIO principaliter in p̄senti Euangelio fit mentio de finè consequente miraculum de multiplicatione quinque panum hordeaceorum, & duorum piscium. Nempe, ut dicit Euangelista, illi homines, qui fuerant p̄sentes in

in multiplicatione dictorum panum, cum uidissent signum, quod fecerat Iesus, uidelicet, qualiter ex quinque panibus hordeaceis, & duobus piscibus paussit usque ad saturitatem quinque milia uiuorum absque mulieribus, & paruulis, insuper quòd ex reliquijs, quę superfuerant his, qui manducauerant, collegissent ipsius Christi discipuli. 12. Cophinos fragmentorum, dicebant, quia hic est uerè propheta, qui uenturus est in mundum, scilicet, per manifestationem, quia iam uenerat per carnis assumptionem. Vel loquuntur pro tempore ante aduentum. Et secundum hoc congruè legitur p̄sens Euangelium in hac dominica, quę immediate p̄cedit primam dominicam aduentus. Deprecemur igitur charissimi hunc summum Prophetam, imo Prophetarum Doctorem, ut merito sui dignissimi aduentus dignetur ad nos uenire in p̄senti per gratiam, ut tandem ad eum ualeamus peruenire per gloriam. Amen.

EXPLICIUNT Sermones Dominicales de Epistolis, & Euangelijs totius anni, editi in Conuentu Ebroycen. Ordinis Fratrum Prędicatorum, per uenerabilem Patrem Gulielmum Pepin, in alma facultate Theologię Parisiensis professorum.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R
S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Omnes sunt quaterniones.

T A B V L A P E R S E P A T E T.

VENETIIS, MDLXXXVIII.

Apud Io. Antonium Bertanum.

